శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది

మహామునికపిల ప్రేరితేన పద్మేన

సంవర్తాయ ఉపదిష్టా

శ్రీజయార్థప్రతిపాదికా

పాద్మసంహితా

శ్రీమత్పరమహంసేత్యాది - *శ్రీయదుగిరి

యతిరాజ సంపత్కుమార రామానుజమునినా

సంశోధితా ప్రకాశితా చ

ద్వితీయ సంపుటః

(చతుర్థశ్చర్యాపాదః)

చెన్నపత్తనే

గ్ర. రా. ముద్రాశాలా.

శకాబ్దః

౧౮౭౬

పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే నిరూపితాః విషయాః.

౧. అధ్యాయః

విషయ విశేషాః.

పుటం.

---

౨. అధ్యాయే

విషయవిశేషాః.

---

౩. అధ్యాయే

విషయవిశేషాః.

చతుర్థాధ్యాయే

విషయవిశేషాః,

పఞ్చమాధ్యాయే

విషయవిశేషాః

షష్ఠాధ్యాయే

విషయవిశేషాః.

సప్తమాధ్యాయే

విషయవిశేషాః.

అష్టమాధ్యాయే

విషయవిశేషాః.

పుటం.

❀ నవమోఽధ్యాయః ❀

విషయవిశేషాః.

❀ దశమోఽధ్యాయః ❀

విషయవిశేషాః.

ఏకాదశో అధ్యాయః

విషయవిశేషాః.

❦ ద్వాదశోఽధ్యాయః ❦

అర్చనోపయోగి పుష్పహవిర్విధానమ్.

త్రయోదశోఽధ్యాయః

చతుర్దశాధ్యాయః

కాలనిబన్ధనభగవదారాధనమ్

పఞ్చదశోఽధ్యాయః

మాసానుబన్ధివ్రతాని.

❀ షోడశోఽధ్యాయః ❀

అరిష్టశాన్తికమ్.

సప్తదశో అధ్యాయః

జీర్ణోద్ధారవిధిః

అష్టాదశో అధ్యాయః

నిత్యనైమిత్తికాదివైకల్యప్రాయశ్చిత్తవిధిః

❧ ఏకోనవింశే అధ్యాయే ❧

ఉత్సవప్రాయశ్చిత్తవిధిః.

వింశే అధ్యాయే

పాపినాం కర్మాధికారార్థం ప్రాయశ్చిత్తమ్.

ఏకవింశే అధ్యాయే

అధికారి వ్యవస్థా.

ద్వావింశే అధ్యాయే

ముద్రావిధిః.

❀ త్రయోవింశే అధ్యాయే ❀

❀ चतुर्विंशोऽध्यायः ❀

द्वादशाक्षरमन्त्रकल्पः.

పఞ్చవింశే అధ్యాయే

అష్టాక్షరకల్పః.

షడ్వింశే అధ్యాయే

సప్తవింశే అధ్యాయే

మత్స్యాది మూర్తిమన్త్రనిర్దేశః

అష్టావింశే అధ్యాయే.

ఏకోనత్రింశే అధ్యాయే.

శ్రియాదీనాం మన్త్రాః.

త్రింశే అధ్యాయే

తిథిదేవతామన్త్రాః.

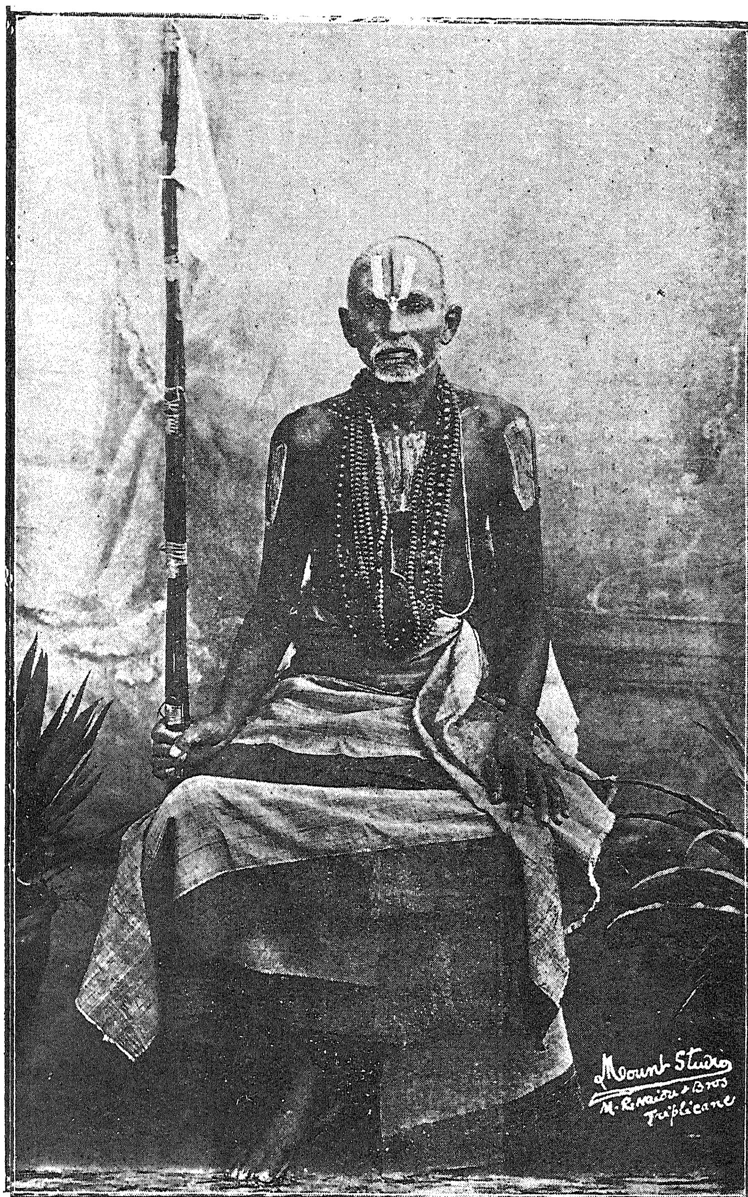
ఏకత్రింశే అధ్యాయే

❧ ద్వాత్రింశే అధ్యాయే ❧

సుదర్శనమన్త్రకల్పః.

త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః

ఔపచారికమన్త్రకల్పః.

శ్రీయదుగిరి యతిరాజ సంపత్కుమారమునిః

ఆశ్రమస్వీకార శకాబ్దః ౧౮౪౪.

శ్రీః

ముద్రణభూమికా.

—∘∘∘—

ప్రథమ ముద్రణేతివృత్తమ్.

మదరాస్ చెన్నపత్తనాన్తర్గతే తిరువల్లిక్కేణినామ్ని ప్రదేశే కైరవిణీసరస్తీరే శ్రీరఙ్గపత్తనాభిజనేన యోగీ. పార్థసారథి అయ్యంగార్ నామ్నా మహాశయేన శ్రుతిస్మృత్యాది గ్రన్థ ప్రచారైకతానతయా సరస్వతీ భాణ్డాగారనామ్నా కాచన సభా స్థాపితా ఆసీత్. అస్యాశ్చ ప్రథమశాఖాభూతా కాపి ముద్రాశాలా మహీసుర రాజధాన్యాం సద్విద్యామన్దిరాభిఖ్యయా ప్రవర్తితా అజని. తత్ర సమ్ముద్ర్య ప్రకాశితేషు ప్రబన్ధేషు, పాఞ్చరాత్రే-ఆత్మనా తృతీయా ఇయం పాద్మసంహితా ఇదంప్రథమతయా సమ్ముద్రితా ప్రాకాశ్యత.

స తు మహామనాః లౌకికే వైదికే చ విద్యాస్థానే అకల్మషాం పరిచయప్రశస్తిం ప్రాప్తః విషయవితృష్ణః స్వార్జితం అర్థసర్వస్వం గ్రన్థముద్రణప్రచారణార్థమేవ వినియుఞ్జానః అనన్యవృత్తిః నిర్వ్యలీకచరిత్రః అముద్రితాన్ అసులభాన్ ఖిలాన్ సహస్రాధికాన్ తాలపత్రమయాన్ అన్యపత్రమయాంశ్చ ప్రబన్ధకోశాన్ సఙ్గృహ్య అనవరతం తదేవ సరస్వతీభాణ్డాగారం గ్రంథసఙ్గ్రహణ ముద్రణ ప్రచారణాదినా ఉద్బృంహయన్న వర్తిష్ట.

ద్వితీయవార ముద్రణకారమ్.

అథ గచ్ఛతి కాలే కేనచిత్ వ్యతికరేణ తేన సహ మమ కశ్చన సమయబన్ధః ప్రావర్తత, యథా—"తదీయ సరస్వతీ భాణ్డాగారానుబన్ధేన ముద్ర్యమాణానాం గ్రన్థానాం యథాయోగం శోధనం మయా కర్తవ్య" మితి. ఏతదనురోధేన హరిమాహాత్మ్యదర్పణాఖ్యః కశ్చిద్గ్రన్థశ్శోధితోఽపి పిశునజనోపప్లవాత్ అపూర్ణముద్రణః అన్తరైవ

వ్యచ్ఛిద్యత. అథ వ్యతీతే బహుతిథే కాలే స సరస్వతీభాణ్డాగారస్య ప్రతి
ష్ఠాతా సుగృహీతనామా నిజజీవితే సన్దిహానః సర్వం కుప్యం అర్థ
జాతం మహత్తరమగారమేకం సోపస్కరం ముద్రాయన్త్రాదికం చ భాణ్డా
గారసాత్కృత్య తత్పరిచయగమనాయ సయూధ్యాన్ త్రీన్ మహత్త
రాన్ పురుషవరాన్ న్యాసరక్షణాధికారిత్వేన నిర్దిశ్య చరమశాసనలేఖ
మేకం ప్రస్తుతార్థపరికర్మితం నిర్మాయ తదేకదేశే మదనుబన్ధినం
సమయగ్రహం చ అనూద్య తం లేఖం రాజనయావిరోధినం సాక్షిమ
త్తం సుప్రతిష్ఠితం అవిపర్యాసార్హమకరోత్. స్వగృహిణీం చ నిర్ది
ష్టన్యాసరక్షకానువర్తనేన నిజధర్మప్రవర్తనోపబృంహణావహేన చ
నిరదిశత్. అనుపదం చ అపునరావర్తి, శాశ్వతం పదం అలంచకార.

తదేతదవగత్య ఏకేనాపి శోధితపరిపూర్ణముద్రణేన గ్రన్థేన
అనిర్వ్యూఢం ఆత్మనస్సమయబన్ధభరం అవరోపయితుం ఉద్యుఞ్జానే
న మయా బహుకృత్వః సప్రశ్రయం సానుతాపం చ ప్రార్థితా అపి తే
న్యాసరక్షకాస్త్రయః సాపి సుగృహీతనామ్నో ధర్మపత్నీ లఘు
శరీరమేకమపి గ్రన్థం ముద్రయితుం నాన్వజానన్.

అత్రాన్తరే పద్మరాజపండితనామా కశ్చిత్ జైనమహాశయః
న్యాసరక్షకానుమతాయాస్తస్యా శ్శ్రీమత్యాః ముఖాత్ ప్రతిమాసం
ప్రతిపన్నశుల్కసమర్పణనియమబన్ధేన భాణ్డాగారస్థితేషు ముద్రాయ
న్త్రేషు అన్యతమం యన్త్రం న్యాసత్వేన పర్యగృహ్ణాత్. తదాత్వే
ముద్రితపూర్వాయాః పాద్మసంహితాయాః పుస్తకాలాభాత్ బహూ
నాం తల్లిప్సూనాం జనానాం ఉత్కలికాః వ్యజృమ్భన్త.

తదిదమన్తరం చిరాయిత నిజసమయనిర్వహణక్షమం అను
సన్దధతా మయా ప్రాతిమాసికశుల్కప్రాతినిధ్యేన గ్రంథముద్రణనిరూ
పణయా సుహృదా తేన పండితేన సన్నిహితః న్యాసరక్షకేష్వన్యతమః
మహాశయః పర్యన్వయుజ్యత. కథం చిత్తతః గృహీతా యా మను
మతౌ అస్యాస్సంహితాయాః ద్వితీయవారముద్రణముపక్రాన్తమా
సీత్, షష్ఠోంశశ్చ గ్రంథసముదయస్య ముద్రణేన నిరవర్త్యత.

అస్మిన్ అభ్యన్తరే సా సుగృహీత నామ్నో ధర్మపత్నీ న్యాస రక్షకత్రయీచోదనాం వ్యపదిశన్తీ పండిత మహాశయహస్తాత్ న్యాసీకృతం ముద్రాయంత్రం ప్రత్యాహరత్, అనేన వ్యతికరేణ ఛిన్నప్రరూఢోఽపి సంహితాముద్రణవ్యవసాయః పునరప్యుచ్ఛిద్యత. తదేత దధికృత్య తే చ న్యాసరక్షకాః స్త్రియః సా చ శ్రీమతీ ఏకైకశః పర్యనుయుక్తా అపి అన్యోన్యం వ్యపదిశన్తః కూటబద్ధేన ఉదాసత. నాతిచిరాదేవ సా శ్రీమతీ నిర్విప్రతీసారం సర్వం ముద్రాపయికం యంత్రజాతం తథా వ్యక్రీణాత్ యథా గ్రంథముద్రణప్రత్యాశాలేశోఽపి నోదీయాత్. న కేవలమేతదేవ అన్యదపి వైశసం సంవృత్తం. చిరరాత్రాత్ బహుశ్రమ ద్రవ్య వ్యయేన ముద్రణానన్తర ప్రత్యావర్తన ప్రతిశ్రవేణ చ తేన సుగృహీతనామ్నా సంచితచరాన్ దుర్లభతమాన్ ఏకమాతృకాన్ ప్రబంధకోశానపి ధనలవాభిలాషయా విచిక్రాయ. తే చ న్యాసరక్షకాః త్రయః ధర్మస్థీయనయానువర్తినః శాసనలేఖస్య అర్థానుసారేణ అనన్యాధికారిణః స్వయం ప్రాజ్ఞాః ప్రభవిష్ణవోఽపి శ్రీమత్యాస్తస్యాః స్వేచ్ఛా ప్రతిరోధః తద్భర్తృ సంబద్ధగౌరవ ప్రతిరోధీతి కిమపి చ్ఛలం ప్రస్తువానా జోషమాసతే స్మ. పుస్తక నిధానాయ విభక్తసీమః అగారైకదేశోఽపి కుడ్యస్ఫోటప్రతికుడ్యోచ్ఛ యాదినా రూపాన్తరం ప్రాపితః భాటకగ్రాహం గృహీతః కుటుంబిభిరధివాస్యతే.

హతావశిష్టాశ్చ కోశా అపహృతా అపవిద్ధాః పీతా ఉన్మూలితాః త్రుటితసూత్ర బన్ధాః శకలితాశ్చ. బహిరుపక్రోశభయాత్ అకృత సముద్రక్రోడక్షేపాః అవకరనిర్విశేషం సంబాధ దుస్థాః క్వాపి కోణే ప్రక్షిప్తా దృశ్యన్తే. సర్వమిదం తస్య సుగృహీతనామ్నః పరలోక గమనానంతరం త్రి చతురవర్షాభ్యన్తర ఏవ నిష్పన్నమ్. సరస్వతీ భాండాగార ప్రసిద్ధిపరాహతాః పూర్వప్రత్యయేన అభిమతగ్రంథానాం ప్రతిచ్ఛందగ్రహణసంవాదాదిభర్మణే ఉపతిష్ఠమానాః జనాః అనేకే భగ్నమనోరథాః ధిక్ఛబ్దగర్భైర్మర్మక్షైః పరావర్తమానాః హృదయమున్మాథయన్తి, కోనామాత్ర ఉపాలంభమర్హతి. సా తు శ్రీమతీ

సహధర్మచారిణీ తస్య సుగృహీతనామ్నః, దీపశిఖేవ విశదాలోకాపి కజ్జలోద్గారిణీ తే చ విస్రంభస్థానభూతాః న్యాసరక్షకాస్త్రయోగ్నయ ఇవ ఉదీర్ణా తేజసోపి ధూమప్రసారిణః అథవా న సా; నాపి తే; ప్రత్యుత కలిరయమేవోపాలభ్యః - మాభూద్రాజకులాభియోగభీతిః, మాచభూత్సాధుజనోపక్రోశః; యేన పరలోకాతంకోపి న శంకితశ్చిత్తే తైః ఇతి న కస్య చిత్ న నిర్విద్యేత హృదయం.

తదేవం విహస్తితే సంహితాముద్రణే, అగృహీతోపాయావలంబే ప్రతిపన్నచరసమయ బంధభారావతరణనిర్వహణే సీదతి సతి; అత్రాంతరే దైవాత్ కర్ణాటజనపదే మహీశూర రాజ్యాధికరణే దేవకులపూజాది పరిచిచీషానుబద్ధేన ఆగమ గ్రంథప్రకాశ ప్రస్తావోఽశ్రూయత. తదాత్వే తదేకాన్తే అధికరణే శ్రీమాన్ (ఆరావముదయం గార్) అపర్యాప్తామృతశర్మా నామ మహాశయః అధ్యక్షపదమధితిష్ఠన్ గృహీత సంస్తవం మామచూచుదత్ పర్యాప్తధన సహాయ ప్రదాపనప్రతిశ్రుత్యా అస్యా ఏవ సంహితాయాః ముద్రణాయ. అస్యైవార్థస్య మహామాత్య సకాశాత్ అభ్యుపగమాజ్ఞా యావత్ప్రతిపాల్యతే తావదయం అధికరణాన్తరే నియుక్తః ప్రావసత్. అనుపదమేవ రాజకులాత్ అంశతః ధనప్రదాపనమాంశ్రావయన్ లేఖః ఉపాసదత్. గురుద్రవ్య వ్యయసాధ్యం నిరూప్య పునరపి అనుయుక్తః తస్మిన్నేవాధికరణే అధ్యక్షపదమాతిష్ఠన్ జయరామయ్యర్ నామా మహాశయః అంశాంతరధనప్రదాపన ప్రతిశ్రవేణ ప్రాక్తనం లేఖార్థం ఉదబృంహయత్. ఏవమపి అసంచితనీవీబంధతయా అఫలేగ్రహా ముద్రణోపక్రమే, బెంగళూరునగరే మల్లేశ్వరప్రాన్తే కృతనివాసా, రాజకీయ శిలాలేఖాధికరణాధ్యక్షః శ్రీమాన్. రా-నరసింహాచార్యమహాశయః, రాజకీయాంగ్ల మహాపాఠశాలాయాం ప్రత్యనంతరాధ్యాపకః శ్రీమాన్ ప్ర-భ. శల్వనారణయ్యంగార్ మహాశయశ్చ అనుకంపమానౌ సకృదనుయోగేన సద్యః పఞ్చశతీం రూపకాణాం నిరనుబన్ధం ప్రాదదతాం. ఏవం నిరూఢే నీవీపరిపణగ్రంథౌ ముద్రణాంశభూతా సామగ్రీ యథావకాశం సంపాద్యమానా ముద్రణామంకూరి

తవతీ మదరాస్ చన్నపట్టననగరే. ఏవం సతి విధౌ సంహితాగ్రంథస్యైవ మమాపి అనువృత్తి పూర్వాశ్రమ పరిత్యాగాత్ ఆశ్రమాన్తర పరిగ్రహాస్సంవృత్తః, ఏవమనుకూలేనానేన సతా నిరన్తరాయం సాధితః సంహితాయాః ద్వితీయో భాగశ్చర్యాపాద వ్యపదేశ్యః పర్యాప్త ముద్రణః సవిషయానుక్రమణికస్సహజాతం అభివర్ధమానం ప్రథమ భాగ ముద్ద్యోతయన్. ఆగమ ప్రణయినాముపస్థానాయ సంతిష్ఠతే.

భోః సహృదయాః మహాన్తః?

తత్రభవతే యోగీ పార్థసారథి మహాశయాయ మయా ప్రతిశ్రుతచరః సమయబన్ధః ఏవం పారం నీత ఇతి విదాం కుర్వన్తు భవన్తః.

ఇదమాశాస్యతే—

నీవీధనం నిరనుబన్ధతయాప్యదాతాం
యా ముద్రణాయ కృతినామిహ పాఞ్చరాత్రే ।
సాహ్యం వ్యధాన్నృపకులాదపి య స్సదైవ
తేషాం సమృధ్యతు తరాముదితోదితా శ్రీః ॥

సులభమూల్యగ్రహణేన ముద్రణం నివర్తితవాన్ ముద్రాశాలాధ్యక్షోఽప్యస్మిన్ ధర్మణి భాగమర్హతి.

ఆదర్శకోశాధిగమః

౧. యదుగిరి శ్రీతియరాజమఠ పుస్తక సంగ్రహాన్తర్భూతః ముద్రితపూర్వః ఆంధ్రలిపిః.

౨. మైసూరు రాజ్యాన్తర్గత వేలాపురీ (బేలూరు) సంపత్కుమార భట్టాచార్య స్వామికః తాలపత్రమయః నాతిశుద్ధః గ్రంథలిపిః లుప్తగ్రంథైకభాగః.

౩. మైసూరు రాజధానీ స్థిత రాజకీయ పుస్తక భాండాగారస్థితః తాలపత్రాత్మకః అసమగ్రః అశుద్ధః గ్రంథలిపిః.

౪. పూర్వోక్త భాండాగారస్థితః సమగ్రః ప్రాయశ్శుద్ధః.

౫. శ్రీరంగపత్తనస్థిత శ్రీనివాసభట్టారక పౌత్ర శామణ్ణభట్టస్వామికః అశుద్ధతమః గ్రంథపాతసనాథః అసమగ్రః.

౬. శ్రీయాదవగిరి శ్రీ శ్రీనారాయణార్చక తోడాభట్టారకగృహస్థః గ్రంథలిపి స్తాలపత్రాత్మకః సమగ్రః శుద్ధః.

౭. పూర్వోక్త బెలూరు లక్ష్మీకాన్త భట్టారకస్వామికః పంచమకోశ సోదర్యసన్నివేశః.

౮. బెంగళూరు మల్లేశ్వర స్థలనివాసినః ఆసూరి సంపత్కుమారస్య పుస్తకసంగ్రహాన్తర్గతః తాలపత్రాత్మకః గ్రంథలిపిః అసమగ్రః శుద్ధః.

౯. ఇడైయార్ పుస్తకాలయస్థః చర్యాపాదమాత్రశరీరః నాగర లిపిః అశుద్ధః జీర్ణః.

౧౦. ఉక్తపూర్వ పుస్తకాలయస్థః సమగ్రోప్యశుద్ధః.

౧౧. మదరాస్ చన్నపత్తస్థ రాజకీయకోశాగారస్థః అశుద్ధః.

ఏవం ఏషు ఏకాదశసు. ప్రథమాష్టమౌ స్వాయత్తౌ. ద్వితీయపఞ్చమౌ పర్యనుయోగలబ్ధౌ. తృతీయచతుర్థౌ ఉక్తభాండాగారాధ్యక్షేణ రు. శామశాస్త్రి మహాశయేన న్యాసతయా ప్రదత్తౌ. సప్తమస్తు, బెంగలూరు నివాసినః గోమఠం-గుంజానరసింహాచార్యస్య ముఖాదధిగతః. షష్ఠస్తు ఉక్తాభిజనానుబంధినా సాంప్రతం శ్రీనారాయణమందిరార్చకేన కేశవభట్టారకేణ న్యాసీకృతః. నవమదశమయోర్యథాస్థానస్థితయోరేవ పరీక్షితయోః త్రుట్యశుద్ధిబహులతయా ఆన్తం సంవాదః పరిత్యక్తః. ఏకాదశోపి ఏతత్తుల్యయోగక్షేమః.

ఏవమేతేషు షష్ఠం ప్రథమం చ ప్రధానతయావలంబ్య ప్రస్తుతశోధనం సాధితం. అత్ర ౨-౩-౪-౫-౭ మానా మేషాం పంచానాం ఆదర్శకోశానాం తత్తన్మాతృకాకోశైస్సహ సంవాదః నైవసాధితః ఇత్యనుమీయతే. షష్ఠే తు కోశే ఆదర్శాన్తర సంవాదాత్ గలిత విపర్యస్తానాం వర్ణపదవాక్యానాం ప్రత్యావాపః సాధితః. అష్టమే

ఆదర్శాన్తర సంవాదాభిజ్ఞానాదర్శనేపి అస్ఖలితః లేఖః. ఇత్థం సాధితేపి శోధనే ముద్రణే చ స్ఖలితం శక్యసంభావనమేవ.

అనభినివేశసరలాస్సుధియశ్శుద్ధకోశసంవాదాదినా సమీకుర్యురితి విస్రంభః,

---

పాఞ్చరాత్రాగమే అష్టోత్తరశతం సంహితా ఇతి ప్రాధాన్యప్రాయో వాదః. సంహితాన్తరాణాం ప్రతీకతః నామతశ్చోపలంభో దృశ్యతే. యదత్ర సంఖ్యానామభేదయోః అన్యోన్యానువాదేన పూర్వాపరీభావస్య చ నిర్ధారణం, అతలస్పర్శిభిః అనాసేవిత సాత్త్వత రహస్యైరసుకరమేవ. తథాపి యథోపలంభం అస్యా ఏవ సంహితాయాః పూర్వభాగ సంపుటోపోద్ఘాతే ప్రస్తావనార్హమితి నేహ ప్రయస్యతే.

సంపుటబంధః

అస్యాం పాద్మసంహితాయాం, జ్ఞానం, యోగః, క్రియా, చర్యా, ఇతి చత్వారః పాదసంజ్ఞకా విభాజకోపాధయో దృశ్యన్తే. సాంప్రతికే ముద్రణభర్మణి. ఆదాననిధానపరివర్తనాది లాఘవాయ, ప్రథమే త్రయః పాదాః ఏకతః, తురీయః అన్యత ఇతి భాగద్వయ పరికల్పనేన ద్వేధా విభక్తస్సంపుటబన్ధః.

అయం తు ద్వితీయస్సంపుటః. అస్మిఞ్చర్యాపాదగ్రంథస్సమగ్రస్సానుక్రమణికశ్చ గర్భితోముద్రితః. అత్ర తు పాదే 33 త్రయస్త్రింశత్ అధ్యాయాః పరిగణ్యన్తే. ఆదితః ౧౭ సప్తదశస్వధ్యాయేషు జీర్ణోద్ధారాన్తః పరిచర్యాప్రకారః, అనన్తరేషు త్రిషు ప్రాయశ్చిత్తవిధిః, ఏకవింశే అధికారినిరూపణం, అనన్తరద్వికే మన్త్రాఙ్గభూత ముద్రావర్ణదేవతాదిసమాఖ్యానం, చతుర్వింశే సిద్ధమన్త్రస్య స్వాపరార్థ ఫలప్రసఞ్జన విస్తారః, అనన్తరేషు నానామన్త్రోద్ధారకల్పశ్చ చిన్తితః. అవాన్తరవిషయవిశేషాస్తు అనుక్రమణ్యాం దర్శితాః.

యద్యప్యత్ర నిర్వక్లబప్రతిపత్తయే ప్రతివిషయం సంహితా న్తర సంవాదనిరూపణం ఆవశ్యకం భవతి.

అత్ర చ పూర్వతరైః ప్రజ్ఞావద్భిః పురుషైః మన్దానుగ్రహాయ పఞ్చాశతస్సంహితాభ్యః తత్తదవాన్తర విభాగాధ్యాయ పటలాది నామోల్లేఖపురస్సరం వచనాన్యుద్ధృత్య కశ్చన గురు శరీరః ప్రబన్ధస్సఙ్కలితోఽస్తి. యత్ర పఞ్చదశసహస్రతోఽప్యధికం గ్రన్థః పరిదృశ్యతే. అయం ముద్రితశ్చేత్ సులభః బహూపకుర్యాత్.—

ఉత్సవ సఙ్గ్రహనామ్నా పఞ్చషాః ప్రాచీనాః లఘుగురుశరీరాః సఙ్గృహీతా వర్తన్తే. తే చ విరలప్రచారాః. తదిదమన్తర మవలమ్బ్య శాలిశైరాదరికైః అద్యతన పురుషనామోల్లేఖేన ఉల్లుఞ్ఛితాః ద్విత్రాః ప్రచార్యన్త ఇతి గతాశ్శ్రవణగోచరమ్. తదేతదాగమ శాస్త్రార్ణవ మవగాహమానానాం నిరభిని విష్టధియాం అనిగదం అవగమ పదవీం అచిరాదవ తరిష్యంతీతి, నాన్యప్రణేయస్సముద్యమః. అనాదిసిద్ధనా ఏకాయనశాఖైవ తదుపజీవిన్యః పాఞ్చరాత్రసంహితాః ఖిలీభూతాః నామతోఽప్యజ్ఞాయమానాం దశామనుభవన్తి, ఏకత్ర ఐకధ్యేన త్రింశతి రపి సంహితానాం సమగ్రాణాం న శక్యసాక్షాత్కారా.

ప్రాచీనైరుప సంభృతాః పరిచితాస్సంరక్షితాస్సంహితా-
కోశా ధామని పాఞ్చరాత్రనిగమే పశ్చాత్కదర్యైర్హృతాః।
శిష్టా జన్మజడైరనర్థ్యవసిత స్వాలోకనస్పర్శన-
ప్రత్యావర్తనమమ్బురాశిజల వద్యాన్తి స్వదేహే జరామ్॥

వామాగ్ని కులార్ణవముఖాశ్శ్రితమార్గబాహ్యా
స్సమ్ముద్రితాస్సమయిభిః పరితః ప్రథన్తే।
వేదోపబృంహణ మముద్రణశీర్యమాణం
కిం పాఞ్చరాత్రమపి భోస్సుధియస్సహధ్వమ్॥

హే వైష్ణవాశ్చ గృహిణో యతయో మఠేశాః
శ్రీశాలినో వివృణుతాక్షి పురోఽవధత్త।

లీనే సహస్రశతధామని పాఞ్చరాత్రే
నూనం పురా స్ఖలతి జాగ్రత దర్శనం వః ॥
రత్నాయితేషు జయపౌష్కర సాత్వతేషు
సంశోధితౌ బహుముఖం జయపౌష్కరౌ స్తః ।
సర్వీయ నాగర లిపిప్రతిముద్రితౌ తౌ
కర్తుం ప్రతిగ్రహిజనాన్ ప్రతిపాలయామః ॥
ఆశ్రావయేయురిహ ముద్రితపాఞ్చరాత్ర
కోశగ్రహం నియమతస్త్రిశతం మనుష్యాః ।
అంశోపవృత్తలఘు మూల్యతయా ప్రదాతు
మేకైకశో నను యతేమహి సంహితాః స్తాః ॥

—०ঃ০—

శ్రీపాఞ్చరాత్రాగమః

అభినివేశ వశీకృత చేతసాం
బహువిదామపి సంభవతి భ్రమః
తదిహ భాగవతం గత మత్సరాః
మతమిదం విమృశన్తు విపశ్చితః
(భగవతో యామునమునేః)

శాఖామేకాయనసముదితాం వాసుదేవప్రసాదాత్
లబ్ధ్వా తస్యాం నిభృతమృషయో యాన్ కిలాధ్యానదర్శన్ ।
తాన్ శంసన్త్యో నిరనుశయితాన్ యాఙ్గిరస్సంహితాస్తా
స్సంభూయాసాం జగతి నిగమశ్శబ్ద్యతే పాఞ్చరాత్రమ్ ॥

అస్య చ వేదవత్ప్రామాణ్యం తదుపబృంహణత్వం చ భగవతా బాదరాయణేనైవ బ్రహ్మసూత్రేషు సమర్థితం. తదనన్తరైః బోధాయనద్రమిడటంకప్రభృతిభిః వృత్తిభాష్య వాక్యాదీనాం ప్రణేతృభిః ప్రవర్తితం పన్థానం ఆతిష్ఠమానా భగవద్యామునముని రామానుజముని పభృతయస్సముత్కన్ధరీచక్రుః ఇతి నాత్ర మందధియాం అవాచామస్తి వాచామవసరః.

తథాపి ప్రతిపాద్యవిషయైకదేశే కేవలం అత్ర కించిదాత్మావబోధః పరీక్ష్యతే. అత్ర శాస్త్రే సామాన్యతో విషయనిరూపణస్య ఇయం పరిపాటీ—

ప్రతిపాద్యం వస్తు జ్ఞానం, క్రియాచేతి ప్రథమతః ద్విధా విభక్తం. ఏతదేవ ద్వికం మిథో ద్విప్రకారం క్వచిత్ జ్ఞానం, యోగః, క్రియా, చర్యా ఇతి చతుష్టయతాం లంభితమ్. తాసు చిత్రాంహి తాసు ఉక్తచతుష్కే అన్యతమప్రపఞ్చనైకాన్తతయా అధికారిభేదేన పరిదృశ్యమానో గ్రన్థావతారః న సామగ్రీం పరిహాపయతి; విశిష్టాధిగమ్యతయా శాస్త్రార్థస్య.

అస్యాం తు పాద్మసంహితాయాం జ్ఞానాఖ్యే ప్రథమే పాదే చరాచరాత్మకస్య భగవతో విభూతిద్వయస్య వస్తుపరిజ్ఞానప్రకారః, ద్వితీయే యోగపాదే యమనియమాదీనాం ఆత్మప్రాప్తిసాధనానాం నిర్దేశః, తృతీయే క్రియాపాదే పూర్వపాదద్వయోక్తార్థయో రన్యోన్య సమవేతయోరారె కలత్క్యసాక్షాత్కార ప్రయోజకః ఆలయమూర్తి నిర్మాణ ప్రతిష్ఠాచార్యాదిరర్థః, తురీయే చర్యాపాదే సమనన్తర నిరూపితార్థస్య అధికారీ, విపర్యాసప్రతీకారః, అధికారిణశ్శక్తిసంపత్తిః. తత్సాధనభూతా మన్త్రాః ఇతి. సమగ్రం వస్తు చతుష్టయం అభిహితం.

ఇదమనేన పర్యవసితం భవతి.

అవగతపదార్థవివేకస్య నిగృహీతచిత్తస్య, అపాయ నిరసనేన సంభృతమన్త్రశక్తేః అధిగత పరమపురుషసాక్షాత్కారస్య దయమానమానసస్య అనేవంవిధానాం నిశ్శ్రేయససంపాదనాయ పరమపురుషార్చా ప్రతిపత్తి రూపః నిరపాయ ఉపాయః ప్రతిపాద్యత ఇతి.

యద్యపి ఉపాయాన్తరాణ్యపి శాస్త్రాన్తరేషూపదిష్టాని ఫలేగ్రహీణి. తాని చ విషయనివృత్తిరూపాణి నియతాధికారీణి కృచ్ఛ్రసాధ్యాని సప్రత్యవాయాని ఫలే వ్యభిచరన్తి చ భవన్తి. అథ క్వచిత్

దృశ్యమానాపి సిద్ధిః తత్పురుషమాత్రప్రయోజికా స్వతున్న పరిమార్జికా చెతి సంబాధముష్ఠా ఇయమెకపదీ.

సృష్టిస్థిత్యవతారశాస్త్రోపదెశాదయస్సర్వే సమారంభాః ప్రవృత్తిరూపా ఏవ సమెష్యన్తె. అపరమాత్మవిషయవృత్తినిరోధో నివృత్తిరిత్యుచ్యతె. సెయమపి చోదనావిశెషాత్ పారిభాషికీ ప్రవృత్తిరెవ. సంభవన్త్యా ఐన్ద్రియిక్యా అనయా పరమాత్మవిషయిణ్యా న ఖలు న సాధ్యతె నిశ్రెయసం. యద్యపి పరమాత్మాపరమత్మావిశెషెణ ప్రవర్తన్త ఏవెంద్రియాణి. అపరమాత్మగ్రహా ఏవ బలవాన్. తథాపి క్షెత్రాక్షెత్రావిమర్శేన నిమ్న ప్రవణస్య స్రోతసః కెదారక్షెత్రనయనవత్ పరమాత్మపరాయణతయా ఆసజ్జనం లఘుప్రయత్నసాధ్యం ఫలానుబన్ధి నిరపాయం చ. న హ్యత్ర గర్తనిపాతం ప్రసజ్య ప్రతిషిద్ధ్యైవ అన్యతో నయనమిత్యస్తి కాచిల్లలాటలిపిః. క్వచిదక్షెత్రగర్త పాత్యెవ స్వతః ప్రవాహః. అన్యత్ర స్వతః కెదారక్షెత్రగామ్యెవ. ఇయానత్ర వివెకః. క్వచిత్ గర్తె పతితం నిరుద్ధమన్యత్ర నీయతె. క్వచిత్ అక్షెత్రముఖాననుపాతం క్షెత్రాయైవ ప్రాప్యతె. అత్ర స్వార్థః పరార్థో వెతి న కశ్చిత్ సీమాబన్ధః పరిచ్ఛినత్తి. సత్యం. ఇదమత్రాకూతం. శక్తః పురుషః ప్రసక్తప్రతిషెధెన వా పర్యుదాసెన వా ప్రవాహం క్షెత్రగామినమాపాదయన్ ఫలమశ్నుతె. ఎవమెవాన్యః తటాకం ఆరామం చ నిర్మిమాణః న హి స్వోదరంభరితామెవాధ్యవస్య ప్రయతతె, న చ న ఫలమధిగచ్ఛతి. నాపి వా ఫలమనుభూయ భినత్తి ఛినత్తి చ తం వా తమపి వా. అతాదృశక్లెశభాజనం ఇతరస్తదుభయమనుభవన్ లోకః న అపథప్రవృత్త ఇతీష్యతె. న చ ఫలెన పరిహాప్యతె. నాపి వా విపర్యాసముభయం నినీషతి. అలం బహునా.

అనెన తుల్యన్యాయసంపాత ఏవాయం నిశ్రెయససాధనమార్గః. శక్తః అనుదారః అభ్యుపపన్నెన ఉపాయెన తరన్ స్వమాత్రపర్యాప్తెన ఫలలాభెన విశ్రామ్యతి. శక్తస్తూదారః స్వయం తరన్ అన్యాంశ్చ తారయన్ ఆత్మానం అన్యాంశ్చ ఫలెన యోజయతి. అస్య తు స్వాన్వయిని ఫలె వా ఉపాయానుష్ఠానక్లెశె వా న తథా

జౌన్ముఖ్యం నాపి వైముఖ్యం. ప్రత్యుత యథా-అన్యేషాం అతాదృ శశక్తీనాం సమగ్రఫలావాప్తౌ ఉపాయానుష్ఠానక్లేశే తచ్చ తదపి చ.

శక్తపురుషోపభోగ్యం గురుతరక్లేశసాధ్యం నివృత్తిరూపముపా యముపదిశన్తో నిగమాః న తదేకాన్తతయా ప్రవర్తితాః సాక్షాత్ భగవతా నియుక్తైః బ్రహ్మాదిభిః ఋషిభిశ్చ. కింతు. తాదృశశక్తి హీనానాం యథాధికారం అక్లేశసాధ్యే ప్రవృత్తిమార్గే స్వారాధన రూపతాం ప్రాపితే ఫలసిద్ధ్యవినాభావ్యుపాయఫల్గుత్వాదిశంకాయాః నిరాసాయ.

అస్యైవ సప్రపఞ్చస్య స్వరూపావగతయే ఇన్ద్రియనిరోధరూప దుష్కరసప్రత్యవాయ వ్యక్తివిశేషసాధ్య జ్ఞానయోగాపేక్షయా అప్ర త్యవాయం సుకరం యథాధికారికం కర్మయోగం సరహస్యం శిరస్కం ఉపక్రమాది భిష్షడ్భిర్లిఙ్గైః నిరూపయత్ గీతాశాస్త్రం అవాఙ్మన గోచరేణ అథ యోగిధ్యేయేనాపి సతా భగవతా నిఖిలచేతనోజ్జీవ నాయ వసుదేవగృహే అవతీర్య రథినమర్జునం సారథిం న మాత్మా నం చ సకలలోక లోచనగోచరం కుర్వతా ప్రవర్తితం.

అత్రాభియుక్తానాం ఇయం సూక్తిః

"స్వధర్మజ్ఞాన వైరాగ్యసాధ్య భక్త్యేకగోచరః ।

నారాయణః పరం బ్రహ్మ గీతాశాస్త్రే సమీరితః ॥ ఇతి

విచిత్రచిదచిద్వర్గసర్గే అస్మిన్ జగతి అణోరణీయసా మహతో మహీయసా అన్తర్బహిర్వ్యాప్య తిష్ఠతా పరమపురుషేణ వినాభూతం న కిఞ్చిదస్తి. అవిశేషేణ సర్వస్మిన్ వస్తుని భగవతస్సా న్నిధ్యే జాగ్రతి తత్సాక్షాత్కారః తయోరేవ భవతి యస్తేన లంభిత దివ్య చక్షుః, యశ్చ తదేకాన్తికాత్యన్త భక్తియోగనిష్ఠః. ఆద్యస్తు స్వార్థ ప్రాప్త్యైవ విరమతి. నాపరస్య తద్గమయితుమీప్సతే. చరమస్తు స్వేన సాధితమర్థం అన్యాన్ లంభయన్ తైరేవాత్మనస్సిద్ధిం పర్యాప్తాం మన్యతే

శ్రూయన్తే హి మహాపురుష సన్నిధాపితభగవత్సాన్నిధ్యాః. సేవమాన జనశ్రేయాంసి సాధయన్తః తీర్థక్షేత్రాదయః.

క్షేత్రం నామ పరిచ్ఛిన్నపరిధిస్తథాసంజ్ఞితః కశ్చన భూప్రదేశః. తీర్థం చ తాదృశ ఏవ కశ్చిజ్జలాశయః. న హి తచ్చ వా మృదవిశేషితం తదపి వా అబవిశేషితం అక్షేత్రాత్ అతీర్థాదతిరిచ్యతే. సంబన్ధవిశేషాదేవ హి కస్యచిన్మహాపురుషస్య క్షేత్రస్య క్షేత్రత్వం తీర్థస్య తీర్థత్వం. ఎతేషాం నీచోచ్చభావస్తు సంపాదకశక్తితారతమ్యనిబంధనః సమానసంవిదేవాయం ప్రతిష్ఠితప్రతిమాదౌ. క్షేత్రం తీర్థం ప్రతిమాం వా సేవమానాః తత్తదుపాదానభూతమృజ్జలశిలాదిభౌతికద్రవ్యత్వేనాధ్యవస్యన్తి.

ఉక్తప్రాయోఽపి ప్రస్తుతోఽర్థః ప్రమాణశరణానాం సంస్మరణాయ కిఞ్చిదావేద్యతే. పరమపురుషో హి భగవాన్ అనన్యశరణాయ భక్తాయ నిష్ప్రతిబన్ధం ఆత్మానముపర్పయతి. తదనుబన్ధేనాత్మనో వ్యపదేశమభిమన్యతే నాపదక్షిణమేవైతత్ మన్త్రే తద్దేవతాయాం చ. యథా - అనేనాయం మన్త్రో దృష్టః అనేనైషా దేవతా ప్రతిష్ఠితేతి. స్మృతిశ్చ "తస్యాహం న ప్రణశ్యామి స చ మే న ప్రణశ్యతి,"

"కౌన్తేయ ప్రతిజానీహి న మే భక్తః ప్రణశ్యతి,"

పత్రం పుష్పం ఫలం తోయం యో మే భక్త్యా ప్రయచ్ఛతి.

ఇత్యాది

శ్రుతిశ్చ

> "నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యో న మేధయా
> న బహునా శ్రుతేన. యమేవైష వృణుతే తేన లభ్యః
> తస్యైష ఆత్మా వివృణుతే తనూం స్వాం" ఇత్యాది.

"ద్రష్టవ్యశ్శ్రోతవ్యః" ఇత్యాది. ఇయమపి శ్రుతిః ప్రకృతార్థా. అత్ర దృశిరన్తర్గతణిజర్థ ఇతి రహస్యవిదః.—ఇత్యలం బహునా.

అత్ర చోద్యపరిహారయోరవిశ్రాన్తిః తథాపి కిఞ్చిదనూద్య సమాధీయతే. క్షేత్రాదీనాం రహస్యమజానన్తః బాహ్యాః కుదృష్టయశ్చ విశేషతః ప్రతిమార్చాయాం విప్రతిపద్యన్తే. అహో మహతీయం

పిశాచముష్టిః యత్ ఐంద్రజాలికే భూతావేశాదౌ ప్రతిపత్తిః న మన్త్రైర్న వా మన్త్రసిద్ధైః. స్థానే నామైతత్. ననూచ్యత ఏవ 'మాయయాపహృతజ్ఞానాః ఆసురీం భావమాశ్రితా అవజానన్తి' ఇతి.

తేషామియం వాచోయుక్తిః

అగ్నౌ తిష్ఠతి విప్రాణాం హృది తిష్ఠతి యోగినాం ।
ప్రతిమాస్వప్రబుద్ధానాం సర్వత్ర సమదర్శినాం. ఇతి

నచైమాం కారికాం అనుగతార్థతయా వ్యాచక్షతే. కిన్తు స్వాభిమతభాగసంగ్రహేణ అనభిమతప్రహాణేన. తృతీయపాదే, యథా ప్రతిమాసు శిలాకాష్ఠాదినిర్మితాసు. అప్రబుద్ధానాం ప్రబోధశూన్యానాం అజ్ఞానామితియావత్ ఇతి. ప్రథమ తురీయపాదయోరర్థః కథం సమన్వయమియాదితియాన జ్ఞాయతే.

న హీయం కారికా కాకదన్తకారికావత్ అసంబద్ధార్థా. విప్ర, యోగి - సమదర్శి. పదానాం మధ్యపతితః అప్రబుద్ధపదస్య సాహచర్యాత్ వస్తుబలాచ్చ అర్థో వాచ్యో, కుతస్తథా ప్రతిభాతం తైర్థికానాం చేతసి అత్ర నాన్యత్ నిదానం హృదయ మవగాహతే. వినా అర్చాధిక్షేపాత్ అచేతితప్రమాణ ప్రమేయాత్ అవర్ణ వాద పూర్ణాత్ స్వగోష్ఠీనిష్ఠాత్ స్వచ్ఛందవాదాత్.

శాస్త్రితత్త్వవిదః ఏవమిమాం కారికాం వివృణ్వతే-యథా-

అస్యాం హి కారికాయాం భగవత్సాక్షాత్కారవతాం స్వార్థపరార్థప్రసంజనప్రకారః సంగ్రహేణ తారతమ్యం చ నిరూప్యతే- ఆద్యే పాదే అస్వకృతిసాధ్యే భౌతికే అగ్నౌ శాస్త్రాభిమత్యా దేవతోపాసనం ఉచ్యతే. ద్వితీయేన బాహ్యకరణ విశ్రాన్త్యా సమాహితచిత్తస్య హృదిసాక్షాత్కారః నిరూప్యతే. ఇదం పూర్వార్ధేన ప్రకారద్వయం ప్రాతిస్వికతయా తత్తన్మాత్రపర్యవసాయ్యేవ. నానేన పరార్థః కశ్చిత్సిధ్యతి.

ఉత్తరార్ధేన తు పారార్థ్యస్యాభ్యర్హితత్వం అభిధీయతే. తృతీయే పాదే- ప్రతిమాసు అగ్న్యాదివ్యతిరేకేణ స్వకృతిసాధ్యాభిమ

తరూపాది యోగ్యాసు ఆకృతిషు. అప్రబుద్ధానాం యేభ్యో అతిశ యితాః ప్రబుద్ధా న సన్తి తేషాం. స్వైన సాక్షాత్కృతాం దేవతాం పరార్థఘటనాయ తత్తదభిమతకృతిసాధ్యే వస్తుని సన్నిధాపయతాం. న హి ప్రబోధరహితానాం స్వయత్ననిర్మితే అచేతనే ప్రతిమాదౌ దేవతాబుద్ధిరుదేతి. శాస్త్రిప్రబోధవత ఏవ పురుషవిశేషసంబంధానుసంధానేన తథా ప్రతిపత్తిః. అగ్న్యాదావపి సమానేయం న ఖలు ఏవం ప్రతిపద్యమానః అప్రబుద్ధ ఇత్యుచ్యతే ప్రాజ్ఞైః.

తురీయపాదేన అతిశయితశక్తేః పరార్థసంపాదకస్య మహిమా ప్రశస్యతే

సర్వత్ర. న కేవలమగ్న్యాదివత్ అకృతిసాధ్యే. నాపి వా స్వకృతిసాధితే. జంగమే స్థాస్నౌ. సమదర్శినాం ఏకరూపతయా సాక్షాత్కారకారిణాం.

ఉత్తరార్ధే ప్రతిపాదితో వర్గద్వయ సాక్షాత్కారః సాక్షాత్కర్తుః ఫలం భవన్నపి పరార్థసంపత్తయ ఏవ వేతి న కిఞ్చిత్ చోద్యం. ఏతదేవ వివృణోతి స్వయంవ్యక్త సైద్ధార్షమానుష ప్రభేదేన అధిష్ఠానేషు సాన్నిధ్యవైచిత్రీ. పరవ్యూహాది భగవదావిర్భావపఞ్చకే అవతారార్చయోరన్తరా అన్తర్యామిగ్రహణస్య రహస్యవేదినః ప్రశస్తదృశ ఏవ జానన్తి. న పునరర్థవాదగ్రహగృహీతః దుశ్శిక్షితాత్మరో జనః. అత్రజ్ఞాతవ్యమన్యదన్యత్తత్వరహస్యం చిరోపాసిత సద్వృద్ధేభ్యోఽవగన్తవ్యమితి దిక్.

యథోక్తం.

తద్విద్ధి ప్రణిపాతేన పరిప్రశ్నేన సేవయా।
ఉపదేక్ష్యన్తి తే జ్ఞానం జ్ఞానినస్తత్వదర్శినః॥ ఇతి

అయమత్ర సంగ్రహః.

అవగత పరావరతత్త్వైః స్వాధీన పరమపురుషస్వరూపైః పరార్థపరాయణైస్సన్నిధాపితాం భగవతః మూర్తీనాం దర్శనశ్రవణ

సంకీర్తనాదినా సమర్చయన్తః తదర్పితశిష్టైః వస్తుభిరాత్మానం పునానాః కరణత్రయేణ అవ్యలీకవృత్తయః అత్ర చ పరత్ర చ శ్రేయః ప్రాప్నువానా భందన్త ఇతి.

స్తంభాదౌ భగవన్తమావిర్భావయన్తః ప్రహ్లాదాదయో త్ర సాక్షిణ ఇతి. సర్వే వ్యాఖ్యాతా వ్యాఖ్యాతాః.

అస్మాక మత్ర చ పరత్ర చ సర్వదుఃఖ
మున్మూల్య సంపదమశేషహితాం విధాయ ।
శ్రీరంగరాజ రమణీ స చ వైష్ణవానాం
సజ్జస్సుఖం సహ జయేన సదా క్రియాస్తామ్

సూక్తం దురుక్తముత వా యదపక్వబుద్ధ్యా
దుశ్శిక్షితాక్షర ముతానుమతాక్షరం వా ।
ఆజన్మ శాన్తశమ శాన్తదమా బహుజ్ఞా
స్సంశోధ్య సాత్వతవిదో దయయా క్షమన్తామ్.

శ్రీః

శ్రీ రస్తు.

శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది

పాద్మసంహితాయాం.

చతుర్థః చర్యాపాదః.

ప్రథమోఽధ్యాయః.

బ్రహ్మణా భగవదారాధన విధానప్రశ్నః.

బ్రహ్మా:—

కర్షణాది ప్రతిష్ఠాన్తం కర్మణాయస్య * ప్రసిద్ధయె ।
తం సమారాధనవిధిం శ్రోతుమిచ్ఛామి సామ్ప్రతమ్ ॥ ౧

ఆరాధనవిధిః కీదృగధికారీ చ కీదృశః ।
భగవం స్తదశేషేణ బ్రూహి మే భక్తవత్సల ॥ ౨

భగవతా స్వారాధనాధికారి నిరూపణమ్.

శ్రీభగవాన్:—

శ్రూయతామభిధాస్యామి పృష్టం నిరవశేషతః ।
చతుర్ణాం బ్రాహ్మణాదీనాం వర్ణానాం † కమలాసన ॥ ౩

అధికారోఽనులోమానామపి నాన్యస్య కస్య చిత్ ।
పూజావిధౌ భగవతః పరస్య పరమాత్మనః ॥ ౪

ప్రతిలోమభువాం సూతః ప్రథమస్తత్ర శస్యతే ।

ఏకాయనశాఖాధ్యాయినాం ముఖ్యోఽధికారః.

ఆద్యమేకాయనం వేదం సద్బ్రహ్మ ప్రతిపాదకమ్ ॥ ౫

* పరిసిధ్యతే. † దీక్షయా క్రమాత్.

తేనైవ సంస్కృతా విప్రా ముఖ్యకల్పాధికారిణః ।

అన్యేషాం బ్రాహ్మణాదీనాం దీక్షయానుకల్పాధికారః.

అన్యేషాం బ్రాహ్మణాదీనాం వర్ణానాం దీక్షయా క్రమాత్ ॥ ౬
త్రయాణాం క్షత్రియాదీనా మనులోమభువామపి ।

సూతస్య స్వార్థమాత్ర యజనేఽధికారః

సూతస్య చ విశేషేణ దీక్షా చాత్మపరాఽనిశమ్ ॥ ౭

విప్రాణాం ముఖ్యానుకల్పయోరపి పరార్థయజనేఽధికారః.

పరార్థయజనం కుర్యుర్విప్రా ముఖ్యానుకల్పయోః ।

దీక్షాహీనానా మనధికారః.

నైవాధికారిణస్తే చ * దీక్షాసంస్కారవర్జితాః ॥ ౮

దీక్షయా అధికారలాభః.

యథైవ దీక్షణీయేష్ట్యా జాయన్తే బ్రాహ్మణాదయః ।
తథైవ దీక్షావిధినా జాయమానా యథోదితాః ॥ ౯
పూజావిధౌ భగవతః ప్రకల్పన్తేఽధికారిణః ।

బ్రహ్మా:—

బ్రాహ్మణాదీనాం జన్మకర్మణోర్నిరూపణప్రశ్నః.

భగవన్ బ్రాహ్మణాదీనాం జన్మ కర్మ చ భావుకమ్ ॥ ౧౦
విహితం చ వివాహం చ యచ్చ యావచ్చ యాదృశమ్ ।
మహ్యం జిజ్ఞాసమానాయ భక్తాయ పరమేశ్వర ॥ ౧౧
తదశేషం యథాతత్త్వముపదేష్టుం త్వమర్హసి ।

భగవతా తన్నిరూపణమ్.

శ్రీభగవాన్:—

సత్త్వం రజస్తమశ్చేతి త్రైగుణ్యం కమలాసన ॥ ౧౨

---

* నైవాధికారిణో గౌణాః

తన్మయీం తనుమాస్థాయ ససర్జాహం పురా ప్రజాః।

సత్త్వప్రధానో విప్రసర్గః.

సత్త్వేఽధికే ముఖే విప్రానసృజం మిథునాత్మకాన్ ॥ ౧౩

రజః ప్రధానః క్షత్రియసర్గః.

రజోగుణేఽతిశయితే బాహుభ్యాం క్షత్రియాంస్తథా।

గుణసామ్యే వైశ్యసర్గః.

ఊరుభ్యాం గుణసామ్యేతు అసృజం మిథునం విశామ్॥ ౧౪

తమఃప్రాచుర్యే శూద్రసర్గః.

ఆధిక్యే తమసః పద్భ్యాం శూద్రాన్ మిథునరూపిణః।

వర్ణేషు పూర్వపూర్వశ్శ్రేయాన్.

ఏతే చ వర్ణాశ్శ్రేయాంసః పూర్వే పూర్వే యథోదితాః॥ ౧౫

శ్రేయస్త్వే జన్మకర్మణోర్హేతుభావః.

హేతుభ్యాం జన్మకర్మభ్యాం శ్రైష్ఠ్యమేషు ప్రకల్ప్యతే।

ద్విజానామాశ్రమ చతుష్టయమ్.

త్రయస్తేషు ద్విజాః పూర్వే మౌఞ్జీబన్ధనకర్మణా॥ ౧౬

చత్వారశ్చాశ్రమా బ్రహ్మన్ సర్వ ఏవ ద్విజన్మనామ్।

ప్రథమః బ్రహ్మచర్యాశ్రమః.

ఉపనీయ గురోః పార్శ్వే వ్రతానుష్ఠాన పూర్వకమ్॥ ౧౭

వేదాధ్యయనమాదాయత్న శ్శ్రేయాన్ ప్రథమాశ్రమః।

ద్వితీయః గృహస్థాశ్రమః.

భార్యాసఙ్గ్రహణం స్నాత్వా ప్రజార్థై తదనన్తరమ్॥ ౧౮

తయా చ ధర్మాచరణం ద్వితీయశ్చాశ్రమస్స్మృతః।

తృతీయః వానప్రస్థాశ్రమః.

గత్వా సభార్యో విపినం యథోక్తేనైవ వర్త్మనా॥ ౧౯

వనే వన్య ఫలాహారో విహితేన్ద్రియ నిగ్రహః।

వసేత్తృతీయో విజ్ఞేయశ్చాశ్రమః కమలాసన॥ ౨౦

తురీయస్సన్న్యాసాశ్రమః.

పుత్రే దారాన్వినిక్షిప్య శిఖీ ముణ్డీ త్రిదణ్డవాన్ ।
యద్వైకదణ్డనియతో బ్రహ్మధ్యానపరాయణః ॥ ౧౦
నివృత్తసర్వకామస్తు వసేత్తుర్యాశ్రమే ద్విజః ।

క్షత్రియస్య పూర్వే త్రయ ఆశ్రమాః.

క్షత్రియస్యాశ్రమాః పూర్వే సన్న్యాసాశ్రమవర్జితాః ॥ ౧౧

విశః ఆద్యౌ ద్వౌ.

విహితా విశ ఏకస్య ద్వావన్యౌ న తు పశ్చిమౌ ।

శూద్రస్య ద్వితీయ ఏకః.

ఏక ఏవ చతుర్థస్య దారసఙ్గ్రహణాత్మకః ॥ ౧౩

బ్రాహ్మణస్య షట్కర్మాణి.

షట్కర్మా బ్రాహ్మణో జ్ఞేయః కర్మణాధ్యాపనాదినా ।
అధ్యాపనం చాధ్యయనం యజనం యాజనం తథా ॥ ౧౪
దానం ప్రతిగ్రహశ్చేతి షట్కర్మాణ్యగ్రజన్మనః ।

క్షత్రియస్య త్రీణికర్మాణి.

దానమధ్యయనం యజ్ఞో వృత్తిస్త్రయ్యేవ భూభుజామ్ ॥ ౧౫

విశామపి త్రీణి శూద్రస్యైకమ్.

విశాం చ సైవ శూద్రస్య శుశ్రూషైకైవ వర్తనా ।

విప్రస్య సహజా గుణాః.

ఆస్తిక్యమార్జవం శౌచం * తపశ్శాన్తిర్దమః క్షమా ॥ ౧౬
జ్ఞానం విజ్ఞానమిత్యేతే విప్రస్య సహజా గుణాః ।

క్షత్రియస్య సహజా గుణాః

శౌర్యం తేజో ధృతిర్దాక్ష్యం యుద్ధే చాప్యపలాయనమ్ ॥ ౧౭

---

* దమశ్శాన్తిః.

దానమీశ్వరభావశ్చ క్షాత్రం కర్మ స్వభావజమ్ ।

❧ విశస్సహజా గుణాః. ❧

కర్షణం చైవ వాణిజ్యం గవాం రక్షణమేవ చ ॥ ౨౮

స్వాభావికం విశాం కర్మ

❧ శూద్రస్య సహజో గుణః. ❧

శుశ్రూషా పాదజన్మనః ।

❧ చతుర్ణాం వర్ణానాం దారసఙ్గ్రహతారతమ్యమ్. ❧

శూద్రా శూద్రస్య భార్యైకా సా చ స్వా చ విశస్స్మృతా ॥ ౨౯

తే చ స్వా చ క్షితీశస్య తాశ్చ స్వా చాగ్రజన్మనః ।

❧ సజాతీయ విజాతీయ ప్రజాస్వరూపమ్. ❧

స్వాసు ప్రజాస్సజాతీయాశ్చాతుర్వర్ణ్యమితీరితమ్ ॥ ౩౦

* అపరే జారజాతీ చ కుణ్డగోలకసంజ్ఞితే ।

❧ కుణ్డగోలక నిరూపణమ్. ❧

జారై రుత్పాదితా వర్ణాస్స్వవర్ణాస్వేవ భీరుషు ॥ ౩౧

సభర్తృకాసు కుణ్డోఽసౌ గోలకో విధవాసుతః ।

❧ కుణ్డగోలకయోరధ్యాపనాదిత్రికే అనధికారః. ❧

తయోర్విప్రజయోర్నేష్టం త్రయమధ్యాపనాదికమ్ ॥ ౩౨

❧ ప్రసఙ్గాదనులోమవిలోమ జాతివృత్తినిరూపణమ్ ❧

❧ తత్రానులోమః ❧

† సవర్ణః క్షత్రియాయాం తు విప్రేణోఢశ్చికిత్సకః ।

ఆయువేదమధీయీత మన్త్రవచ్చోపనీయ సః ॥ ౩౩

తత్ర చౌర్యేణ సమ్భూతో జ్యోతిర్వేదాభిజీవినః ।

జ్యోతిర్విద్యాం సమభ్యస్యేదుపనీయ సమన్త్రికమ్ ౩౪

బ్రాహ్మణాద్వ్యాఢ వైశ్యాయామమ్బష్ఠశ్శల్య ‡ కృన్తకః ।

చౌర్యాత్కులాలకః కుమ్భాది నిర్మాణం తస్య జీవికా ॥ ౩౫

---

* తే చ స్వజాతిజాతశ్చ కుణ్డగోలకసంజ్ఞితాః. † సవర్ణా క్షత్రియాయాం యత్తే విప్రేణోఢాశ్చికిత్సకః. అత్ర అశుద్ధం సమీకార్యమ్. ‡ కృన్తమః.

మృణ్మయీ ప్రతిమా చాపి కార్యా శాస్త్రోక్తవర్త్మనా।
నాభేరూర్ధ్వం తు వపనం వృత్తిరస్య విధీయతే॥ ౩౬
బ్రాహ్మణాద్వ్యథ శూద్రాయాం జాతిః పారశవస్స్మృతః।
అర్చనం సప్తమాతౄణాం వాద్యవాదనమేవ చ॥ ౩౭
తస్య వృత్తిర్నిషాదస్తు చౌర్యాత్స్యాన్మృగఘాతుకః।
పట్టబన్ధోచితౌ చోభౌ నృపజౌ కుణ్డగోలకౌ॥ ౩౮
క్షత్రియాద్విప్రవైశ్యాయాం గోష్ఠీ * పణ్యోపజీవనః।
చౌర్యేణ జాతో మాహిష్యస్తురఙ్గమవశీగ్భవేత్॥ ౩౯
శూద్రాయాం క్షత్రియాదుగ్రో విన్నాయాం కరిబన్ధకః।
చౌర్యేణ శూలికో జ్ఞేయశ్శూలారోపణవృత్తికః॥ ౪౦
మణికారశ్శఙ్ఖకారో వణిజౌ కుణ్డగోలకౌ।
కరణో విప్రశూద్రాయాం వైశ్యాద్ధ్యాతాఽజీవనః॥ ౪౧
చౌర్యాత్ † కటజ్కరస్తస్య వృత్తిరేవ కటక్రియా।
మాలవశ్చాశ్వపాలశ్చ శూద్రజావశ్వపౌ సదా॥ ౪౨
గవాదిపాలకోఽమ్బష్ఠ్యామాభీరో బ్రాహ్మణాద్భవేత్।
విలోమో వధకృత్ క్షత్తా విప్రాత్పారశవస్త్రియామ్॥ ౪౩
మాహిష్యేణ కరణ్యాం తు రథకారో రథాదికృత్।
శిల్పవిత్సర్వ ‡ శిల్పానామాచార్యస్స చ ఉచ్యతే॥ ౪౪

వ్రాత్యానాం బ్రాహ్మణాదీనాం వృత్తిః.

వ్రాత్యానాం బ్రాహ్మణాదీనాం త్రయాణాం వృత్తిరుచ్యతే।
మారణం మణ్డనం క్షేమం సముద్రతరణం తథా॥ ౪౫

విలోమనిరూపణమ్.

బ్రాహ్మణ్యాం క్షత్రియాత్సూతో వివాహాత్ప్రతిలోమజః।
సారథ్యం వృత్తిరేతస్య ధర్మాణాం చైవ బోధనమ్॥ ౪౬
ఉపవీతోపనయనే ప్రాప్నోత్యేవ సమన్త్రకమ్।
చౌర్యాత్తత్రైవ సూతోఽన్యస్సోన్యసంస్కారకారకః॥ ౪౭

---

* గోస్త్రీ. † కటకరస్తస్య. ‡ శిల్పినామ్.

తస్యాం వైదేహకో వైశ్యాద్వివాహాద్విస్త్రి శుద్ధికృత్ ।
మాగధస్తత్ర చౌర్యేణ జజ్ఞాకరిక వృత్తికః ॥ ౪౮
శూద్రాద్బ్రాహ్మణయోషాయాం వివాహాచ్చౌర్యతోఽపి వా ।
చణ్డాలో ఝల్లరీకాఙ్క్షో మలనిర్హార రక్షాదికృత్ ॥ ౪౯
ఆయోగవస్తన్తువాయో వైశ్యాదూఢ నృపస్త్రియామ్ ।
తత్రైవ చౌర్యా దారణ్యపులిన్దో మృగఘాతుకః ॥ ౫౦
శూద్రాన్నృపాయాం విన్నాయాం పుల్కసో లాక్షమద్యకృత్ ।
* వైశ్యేన తత్ర చౌర్యేణ జృమ్భనృత్తాదివర్తనః ॥ ౫౧
వైశ్యాయాం శూద్రవిన్నాయాం తక్షా స్యాత్తక్షణాదికృత్ ।
సోఽయం కాంస్య స్వర్ణకృత్స్యాత్ త్వష్టా చ భ్రమిజీవనః ॥ ౫౨
నైల్యకృచ్చ స విజ్ఞేయో నీలవస్త్రాది చిత్రకృత్ ।
† ఏవం చ జాతిపాలస్య చ్చౌర్యా చ్చక్రీ తు తైలికః ॥ ౫౩
శూద్రాత్కరణ్యాం వై జాతః కూటకృచ్ఛవ దాహకః ।
బ్రాహ్మణాన్నాపితోఽన్యస్యామధో వపనవృత్తికః ॥ ౫౪
ప్రతిలోమానులోమాభ్యాం ప్రతిలోమానులోమతః ।
బహవస్సఙ్కరా జాతా యథాభీరాది జాతయః ॥ ౫౫
ప్రకృతానుపయోగాత్తే వర్ణ్యన్తే న స్వరూపతః ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది

పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే

జాతినిర్ణయో నామ ప్రథమోఽధ్యాయః.

* శూద్రాత్తత్రి చ.   † ఏవఞ్జాతిర్గ పలాశస్స్యాత్.

ద్వితీయోఽధ్యాయః.

దీక్షాస్వరూపప్రశ్నః.

బ్రహ్మా :—

యే దీక్షాయామధికృతా యే చ తత్ర బహిష్కృతాః ।
తే యథావదశేషేణ కథితాః పురుషోత్తమ ॥ ౧
దీక్షాస్వరూపవిషయే బుభుత్సా మమ సమ్ప్రతి ।
విజృమ్భతే తత్స్వరూపముపదేష్టుం త్వమర్హసి ॥ ౨

దీక్షావిధి నిరూపణమ్.

తత్ర స్థానోపకరణాది.

శ్రీభగవాన్ :—

ప్రతిష్ఠావిధివత్సర్వం దీక్షామణ్డపమాదితః ।
కారయిత్వా శుచౌ దేశే తద్వదేవ చతుర్ముఖ ॥ ౩
దేశే చ పశ్చిమే వేద్యాః కుణ్డం తాలతయాద్బహిః ।
కారయిత్వా ద్విజేన్ద్రాది వర్ణానామనుపూర్వశః ॥ ౪
అనుకూలం చతుష్కోణం తాలద్వయమితాన్తరమ్ ।
వృత్తం గోకర్ణయుగ్మేన విస్తీర్ణం తదనన్తరమ్ ॥ ౫
చాపాకారం వితస్తిభ్యాం విస్తారాయామసమ్మితమ్ ॥
త్రికోణమితరత్కుణ్డం ప్రాదేశద్వయవిస్తృతమ్ ॥ ౬
ఆయామస్స్రుక్స్రువాదీనామీదృశో బ్రాహ్మణాదిషు ।

యజనకాలః.

దశమ్యాం యాగసమ్భారాస్సమ్భార్యాస్సమిధాదయః ॥ ౭
ఏకాదశ్యాం తు సాయాహ్నే తిథౌ స్యాదధివాసనమ్ ।

చక్రాబ్జమణ్డలే కుమ్భన్యాసః.

మణ్డపే యజనే స్థాప్యం ద్వారకుమ్భాది పూర్వవత్ ॥ ౮
ధారణాశోధితతనుశ్చక్రాబ్జం వర్తయేద్గురుః ।
కుమ్భం చ హేమాదిమయం కరకం చాపి తాదృశమ్ ॥ ౯

గాలితోదకసమ్పూర్ణం న్యస్తరత్నసువర్ణకమ్ ।
సూత్రవేష్టితసర్వాఙ్గం స్రక్చన్దన పరిష్కృతమ్ ॥ ౧౦
అహతాభ్యాం చ వాసోభ్యాం ఛాదితం దోషవర్జితమ్ ।
అస్త్రేణ శతవారం తు కరకం చాభిమన్త్రయేత్ ॥ ౧౧
అచ్ఛిన్నధారయా సిక్త్వా ద్వేదికాం పరితో గురుః ।
ప్రాదక్షిణ్యేన కరకం నీత్వా కుమ్భం చ పృష్ఠతః ॥ ౧౨
ఐశానే చక్రపద్మస్య భాగే ధాన్యే నివేశయేత్ ।
దక్షిణే కలశం వామే కరకం మూలవిద్యయా ॥ ౧౩
కుమ్భే చ హరిమావాహ్య పూజయేచ్ఛాస్త్రవర్త్మనా ।
యజేత దేవం చక్రాబ్జమణ్డలే కమలాసన ॥ ౧౪
సాఙ్గం సపరివారం చ యథావిధి యథాక్రమమ్ ।
సుధిత్వాఽష్టాక్షరేణాగ్నిం కుణ్డే తం వినివేశయేత్ ॥ ౧౫

చరోశ్చాతుర్విధ్యమ్.

తత్ర సిద్ధం చరుం కృత్వా చతుర్ధైకం నివేదయేత్ ।
మణ్డలస్థాయ హరయే కుమ్భే భాగమథేతరమ్ ॥ ౧౬
అగ్నౌ చైకం స్వయం చైకముప యుఞ్జీత దేశికః ॥
సమిధశ్శతమష్టౌ చ జుహుయాద్దేశికోత్తమః ॥ ౧౭
ఆజ్యహోమోఽపి తద్వత్స్యాన్మూలమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ।
చరుం నృసూక్తేన తథా పూర్ణాహుత్యన్త సున్యతః ॥ ౧౮

శిష్యలక్షణం తత్సంస్కారాశ్చ.

శిష్యం స్నాతం జితక్రోధం మదాద్యైర్వర్జితం శుచిమ్ ।
* అహతక్షౌమవసనం సోత్తరీయమలఙ్కృతమ్ ॥ ౧౯
ఆహూయ వాససా బధ్వా గురుర్నేత్రే స్వవిద్యయా ।
ఆత్మనో దక్షిణే పార్శ్వే నివేశ్య ప్రాఙ్ముఖం యథా ॥ ౨౦
తేన దర్భైశ్చ సంస్పృష్టః పుణ్డరీకాక్షవిద్యయా ।
ద్వాదశాహుతిమాజ్యేన జుహుయాచ్చరుణా తథా ॥ ౨౧

---

* దధతం క్షౌమవసనమ్.

సమిత్పుష్పతిలై శ్చాపి తతః ప్రసృతి ముద్రయా ।
త్రిమూర్ధ్ని శిష్యమాలభ్య ప్రాదక్షిణ్యేన దేశికః ॥ ౨౨
అష్టాక్షరేణ మన్త్రేణ తతో భస్మ * సమిద్భవమ్ ।
పాణ్డురం మూర్ధ్ని శిష్యస్య వినివేశ్యోర్ధ్వ పుణ్డ్రకమ్ ॥ ౨౩
అస్త్రమన్త్రేణ బధ్నీయా త్సూత్రం ప్రతిసరం కరే ।
పీత్వా శిష్యః పఞ్చగవ్యం ప్రణవేన చరుం తతః ॥ ౨౪
భుఞ్జీత కాయశుద్ధ్యర్థం దన్తాన్ కాష్ఠేన ధావయేత్ ।

దన్తకాష్ఠాగ్రనిమిత్తపరీక్షా

దన్తకాష్ఠం చ భూభాగే నిపాత్యాగ్రం విలోకయేత్ ॥ ౨౫
నైరృతే మారుతే యామ్యే హ్యుదగ్రమశుభం భవేత్ ।
శుభమన్యత్ర దిగ్భాగే కాష్ఠాగ్రే పతితే భవేత్ ॥ ౨౬
అశుభం శాన్తిహోమేన శామ్యేచ్ఛుభకరశ్చ సః ।
నారసింహేన మన్త్రేణ తిలై రష్టోత్తరం శతమ్ ॥ ౨౭
హోమః కార్య స్తతశ్శిష్యమాచాన్తం దేవసన్నిధౌ ।
కరే గృహీత్వా దేవేశం ప్రణమ్య గురురాత్మవాన్ ॥ ౨౮
విజ్ఞాపయేదిమాం గాథాముచ్చార్య కమలాసన ।

గురుణా భగవతే శిష్యసమర్పణమ్.

సంసారపాశబద్ధానాం పశూనాం పాశమోక్షణే ॥ ౨౯
త్వమేవ శరణం దేవ గతిరన్యా న విద్యతే ।
పాశమోక్షణహేతుర్య స్త్వత్సమారాధనాత్మకః ॥ ౩౦
తేనేమాన్ జన్మపాశేన పాశితాన్ పశుజన్మనః ।
విపాశయాదిదేవేశ తదనుజ్ఞాతుమర్హసి ॥ ౩౧
ఇతి విజ్ఞాప్య శిష్యం తం మాయాసూత్రేణ వేష్టయేత్ ।

మాయాసూత్రస్వరూపమ్.

శుక్లం రక్తం చ కృష్ణం చ త్రివర్ణం త్రిగుణీకృతమ్ ॥ ౩౨

* సముద్భవమ్.

సూత్రం పునశ్చ త్రిగుణం కృత్వా సూత్రేణ తాదృశా ।

మాయాసూత్రేణ శిష్య కాయవేష్టనమ్.

శిఖాం ప్రక్రమ్య పాదాన్తం పఞ్చవింశతి సఙ్ఖ్యయా ॥ ౩౩
వేష్టయేన్మూలమన్త్రేణ కాయం శిష్యస్య సర్వతః ।
జుహుయాత్తేన మన్త్రేణ శిష్యం సంస్పృశ్య దేశికః ॥ ౩౪
సర్పిషాష్టోత్తరశతం వారాన్ పూర్ణాహుతిం తతః ।

స్వప్నార్థం హోమః.

స్వప్నాధిపతిమన్త్రేణ సర్పిషాష్టోత్తరం శతమ్ ॥ ౩౫
స్వప్నదర్శనసిద్ధ్యర్థం జుహుయాద్దేశికోత్తమః ।
మాషోదనేన భూతేభ్యో బలిం దద్యాత్సమాహితః ॥ ౩౬

మాయాసూత్రమోక్షణమ్.

విముక్తనేత్రబన్ధస్య శిష్యస్య తనుబన్ధనమ్ ।
మాయాసూత్రం సమాదాయ శిరసిన్యస్య నిక్షిపేత్ ॥ ౩౭
కుమ్భపార్శ్వే శరావేణ పిధాయాస్యస దేశికః ।

శిష్యస్వాపనమ్.

దర్భాణాం స్తీర్య తత్తల్పే శిష్యస్వాపనమాచరేత్ ॥ ౩౮
నాణ్డాంస్థం చ కుమ్భస్థం దేవం నోద్వాసయేత్తదా ।

శుభస్వప్నే దీక్షానుజ్ఞా.

తతః ప్రభాతే శిష్యస్య శుభం చేత్స్వప్నదర్శనమ్ ॥ ౩౯

అశుభస్వప్నే శాన్తిహోమః.

దీక్షేత నో చేదశుభం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ।

దీక్షావిధిః.

స్నాత్వా శిష్యేణ సహితః ప్రవిశేద్యాగమణ్డపమ్ ॥ ౪౦
ధ్వజతోరణకుమ్భాదిపూజా పూర్వవదిష్యతే ।
చతుర్విధం నివేద్యాన్నం నమస్కృత్య ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౪౧
శిష్యం తు పూర్వవన్నేత్రే బధ్వా నూతనవాససా ।
నివేశ్య పూర్వవత్పార్శ్వే జుహుయాత్సమిధాదిభిః ॥ ౪౨

ప్రత్యేకమష్టోత్తర శతం మూలమన్త్రేణ దేశికః ।
మాయాసూత్రం తతశ్ఛిత్వా సంహారక్రమ మాస్థితః ॥ ౪౩
తత్త్వాన్యాదిశ్య జుహుయాత్ప్రకృత్యన్తాని దేశికః ।
ప్రత్యేకమష్టోత్తర శత మష్టకృత్వోఽథవా గురుః ॥ ౪౪
* హృత్పద్మే పరమం జ్యోతి ర్ధ్యాత్వా పరమపూరుషమ్ ।
తస్మిన్ జీవం చ శిష్యస్య సంహారేణ న్యసేత్తతః ॥ ౪౫
శోషణాదీని దేహస్య శిష్యసమ్బన్ధినస్తథా ।
కృత్వా తత్ర స్మరేదణ్డం తతస్స్వహృదయామ్బుజాత్ ॥ ౪౬
సఙ్క్రామయ్య పునర్జీవం ప్రకృత్యాది క్రమాత్సృజేత్ ।
సర్గకాలే చ జుహుయాత్తత్త్వాని క్రమ † మాస్థితః ॥ ౪౭
సృష్ట్వా స్థూలశరీరాన్త మణ్డభేదం విచిన్తయేత్ ।
తన్మధ్యే పురుషం ధ్యాత్వా జాతమాత్మాన మాత్మనా ॥ ౪౮
ప్రోక్షయేన్మూలమన్త్రేణ నేత్రబన్ధం చ మోచయేత్ ।
శిష్యస్తు పరిధాయాన్యద్వాససీ పాదౌ ప్రసాద్య చ ॥ ౪౯
ఆచమ్య వాససాఽన్యేన బద్ధనేత్రో ‡ న్తికే గురోః ।
ఆసీత ప్రాఙ్ముఖస్తస్మిన్ § శోధయేచ్చ షడధ్వనః ౫౦

అధ్వషట్కమ్

కలాధ్వా చ పదాధ్వా చ భువనాధ్వా తథైవ చ ।
మన్త్రాధ్వా మన్త్రవర్ణాధ్వా షడధ్వానః ప్రకీర్తితాః $ ॥ ౫౧

పూర్ణవిధి శేషః.

పూర్ణమాజ్యాహుతిం హుత్వా మహావ్యాహృతివిద్యయా ।
హుతశేషేణ శిష్యస్య పాదౌ స్పృష్ట్వా తత స్తిలైః ॥ ౫౨
హుత్వా నాభిం సమాలభ్య తతో హుత్వా కుశేశయైః ।
స్పృష్ట్వా చ హృదయం హుత్వా చరణౌ మూర్ధని స్పృశేత్ ॥ ౫౩
అష్టోత్తర శతం హోమః ప్రత్యేకం మూలవిద్యయా ।
హోమాన్తే చ గురుశ్శిష్యం గృహీత్వా దక్షిణే కరే ॥ ౫౪

---

* స్వహృత్పద్మే పరంజ్యోతిః. † మాశ్రితః ‡ నిజే గురౌ. § చ్ఛాదయేత్.
$ అత్ర తత్త్వాధ్వనః నామ నిర్దేశః అభ్యూహ్యః.

నీత్వా ప్రదక్షిణం కుమ్భం మణ్డలం చ యథోదితమ్ ।
ద్వారే తిష్ఠంశ్చతుర్ణాం తు ద్వారాణాం కమలాసన ॥ ౫౫
మణిముక్తాప్రవాలైర్వా * పుష్పైర్వా కేవలైర్గురుః ।
అఞ్జలిం పూరయేదనే తతస్తస్య వికస్వరైః ॥ ౫౬

దీక్షితస్య నామనిర్దేశః.

పుష్పాదివికిరైస్తస్మిన్ మణ్డలే గురుచోదితః ।
యస్మిన్ పతతి భూభాగే పుష్పాణాముత్కరస్స్వయమ్ ॥ ౫౭
తద్భాగాధిపమూర్తీనాం నామాన్యస్య వినిర్దిశేత్ ।
శిష్యస్య కేశవాదీని పదం భాగవతేతి చ ॥ ౫౮
నామ్నామన్తే ప్రయోక్తవ్యం యద్వా భట్టారకేతి చ ।
బ్రాహ్మణశ్చేత్ క్షత్రియస్య దేవాన్తం నామనిర్దిశేత్ ॥ ౫౯
వైశ్యస్య † పాలశబ్దాన్తం దాసాన్తం పాదజన్మనః ।
తతో విముచ్య దృగ్బన్ధం దర్శయేచ్చక్రమణ్డలమ్ ॥ ౬౦
శిష్యేణ సహితో వేద్యాం ధ్యాయేన్నారాయణం గురుః ।

మన్త్రోపదేశః.

ధ్యాత్వా చ దక్షిణే కర్ణే శిష్యస్య ప్రణవాన్వితమ్ ॥ ౬౧
మన్త్రం దద్యాదృషిచ్ఛన్దో దైవతం చాఙ్గమేవ చ ।
ద్వాదశాక్షరమాదౌ తు పశ్చాదష్టాక్షరాత్మకమ్ ॥ ౬౨
మూర్తిమన్త్రాంశ్చ తదను సమధ్యాప్య యథావిధి ।

స్త్రీశూద్రాణాం మన్త్రోపదేశే విశేషః.

కేవలం వైష్ణవం నామ నమః ప్రణవవర్జితమ్ ॥ ౬౩
మూలం ఫడాదివషట్స్వాహావర్జితం కేశవాదికమ్ ।
అధ్యాప్యం స్త్రీషు శూద్రేషు తద్వదేవానులోమజే ॥ ౬౪

సావిత్రీపరిగ్రహాయోగ్యానాం విప్రవన్మన్త్రశ్రావణమ్.

సావిత్రీం యేఽనుతిష్ఠన్తి తేషాం విప్రవదిష్యతే ।

శిష్యేణ కుమ్భమణ్డలస్థదేవతార్చనమ్.

కుమ్భస్థం మణ్డలస్థం చ హరిం శిష్యస్సమర్చయేత్ ॥ ౬౫

---

* కేవలైర్గురురాత్మవాన్. † బాలశబ్దాన్తమ్.

❧ గురుణా శిష్యనియమోపదేశాయ సంనిధానమ్. ❧

ఆరాధ్య హరిముత్థాయ తస్థుషః ప్రాఞ్జలేస్తథా ।
మూర్ధ్ని శిష్యస్య స గురు * ర్హస్తే ధ్యాత్వాబ్జమణ్డలమ్ ॥ ౬౬
హస్తం న్యసేద్విష్ణుహస్తే తతశ్శిష్యస్య దేశికః ।
† ఆచారాన్నియమాన్ సర్వాన్ బోధయేదగ్నిసన్నిధౌ ॥ ౬౭

❧ శిష్యానుష్ఠేయా బాహ్యనియమాః. ❧

మన్త్రం పరస్య నాఖ్యేయో నాక్షసూత్రం ప్రదర్శయేత్ ।
న చ ముద్రాం నాపి సిద్ధిం మన్త్రస్య కథయేత్ ‡ స్వయమ్ ॥ ౬౮
ఆచార్యనామ నవదే § న్నియోగాన్నాస్య లఙ్ఘయేత్ ।
శయనాదీంశ్చ న గురోరాక్రమేన్న చ లఙ్ఘయేత్ ॥ ౬౯
న గురుం దూషయేద్వాచా నాచరేత్తస్య విప్రియమ్ ।
గురువద్గురుదారేషు వర్తితవ్యమసన్నిధౌ ॥ ౭౦
ఆచార్యమచ్యుతం శాస్త్రం త్రయం సమ్మానయేత్సదా ।

❧ నాస్తికాది సహవాస నిషేధః. ❧

నాస్తికాన్ భిన్నమర్యాదాన్ దేవబ్రాహ్మణదూషకాన్ ॥ ౭౧
న స్పృశేన్నైవ తైస్సార్ధం సంవసేద్దుర్దశాస్వపి ।

❧ గురుదేవాదిసన్నిధౌ వృత్తిః. ❧

ప్రసారయేన్నైవ పాదౌ గురుదేవాగ్నిసన్నిధౌ ॥ ౭౨

❧ నియమవిశేషాః. ❧

వేదితవ్యం జగత్సర్వం వాసుదేవమయం సదా ।
అనర్చయిత్వా దేవేశం నాత్మపోషణమాచరేత్ ॥ ౭౩
జపస్తోత్రప్రణామాదీన్ సన్ధ్యాకాలే సమాచరేత్ ।
భగవద్ధ్యానతత్కర్మ $ కీర్తనేషు సదా రమేత్ ॥ ౭౪
వైష్ణవం చ యతిం చైవ దృష్ట్వా తం ప్రణమేత్ క్షితౌ ।
పుత్రదారగృహక్షేత్ర పశ్వాది ధనమాత్మనః ॥ ౭౫
వ్యపదేశ్యమశేషేణ నామ్నా భగవతో భవేత్ ।
సమస్తేష్వపి భూతేషు కామక్రోధౌ వివర్జయేత్ ॥ ౭౬

---

* స్తలో. † ఆచారం నియమాన్. ‡ స్వరమ్. § న్నియోగమ్. $ కర్తవ్యేషు

శనైశ్శనైరిన్ద్రియాణి విషయేభ్యో నివారయేత్ ।
సంసారవిముక్త్యర్థం శాస్త్రాభ్యాసం సమాచరేత్ ॥ ౭౭
శ్రౌతస్మార్తాదికర్మాణి సదా సేవేత నేతరత్ ।
స్వసూత్రోక్తేన విధినా నిషేకాదిక్రియా భవేత్ ॥ ౭౮
కుర్యాత్సర్వాణి కర్మాణి భగవద్ధ్యానతత్పరః ।
గుహ్యం నామ చ గోత్రం చ ప్రాకృతం నాన్యదిష్యతే ॥ ౭౯
ఆసీనో వా శయానో వా గచ్ఛన్ భుఞ్జాన ఏవ వా ।
సఙ్కీర్తయేత్ స్మరేద్వాపి వాసుదేవం సనాతనమ్ ॥ ౮౦

శాన్తిహోమాన్తే అగ్నికుమ్భాదీనాముద్వాసః.

ఏవం సమ్బోధ్య నియమాన్ శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ।
పూర్ణాహుత్యన్తమఖిలం హుత్వాచాగ్నిం విసర్జయేత్ ॥ ౮౧
మణ్డలస్థం చ కుమ్భస్థం దేవముద్వాస్య దేశికః ।

శిష్యస్య ఆశీర్వాదః

వర్ధయేదాశిషా శిష్యం

గురుదక్షిణా.

శిష్యశ్చ గురవే తదా ॥ ౮౨
గాం చ భూమిం హిరణ్యం చ భూషణం యానమేవ చ ।
దాసీదాసాది వితరేదాత్మవిత్తానుసారతః ॥ ౮౩

బ్రాహ్మణభోజనమ్.

బ్రాహ్మణాన్ భోజయేద్దత్వా విత్తం విత్తేషు నిస్పృహః ।
తదహశ్శేషమాసీత తత్రైవ హుతశేషభుక్ ॥ ౮౪

గుర్వనుజ్ఞయా శిష్యస్య స్వగృహప్రవేశః.

అస్తం గతే దినకరే సర్వాలఙ్కారసంయుతః ।
గురుణానుమతో గేహం ప్రవిశేద్బన్ధుభిస్సహ ॥ ౮౫
అనేన విధినా యస్తు దీక్షితశ్చక్రమణ్డలే ।
బ్రాహ్మణో వేదవిద్విద్వాన్ స సర్వాశ్రమిణాం వరః ॥ ౮౬

దీక్షితస్య నామధేయాని.

ఉచ్యతే నామభిశ్శైచ్ఛైత్రైర్నాఖ్యయా ప్రాకృతో యథా ।
సూరిస్సుహృద్భాగవత స్సాత్వతః పఞ్చకాలవిత్ ॥ ౧౭
ఏకాన్తిక స్తన్మయశ్చ పాఞ్చరాత్రిక ఇత్యపి ।
ఏవమాదిభిరాఖ్యాభి రాఖ్యాయః కమలాసన ॥ ౧౮

అష్టౌ విధయః.

సమయోఽగ్ర సదాచార స్స్వాధ్యాయో ద్రవ్యసఙ్గ్రహః ।
శుద్ధియోగస్సమృతిధ్యాన మిత్యేవం విధిరష్టధా ॥ ౧౯

భాగవతశబ్దనిరుక్తిః.

విధినానేన యస్తిష్ఠే త్స భాగవత ఉచ్యతే ।
ఏవం న కురుతే యస్తు సర్వభూతేషు పాపకృత్ ॥ ౨౦
కర్మణా మనసా వాచా స తు భాగవతస్స్మృతః ।
జ్ఞానాది గుణసఙ్ఘాతో భగో యత్ర స ఉచ్యతే ॥ ౨౧
భగవద్భక్తిరస్యేతి స భాగవత ఉచ్యతే ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం
చర్యాపాదే దీక్షావిధిర్నామ ద్వితీయోఽధ్యాయః.

తృ తీ యో ఽ ధ్యా యః.

భగవదారాధనవిధిః.

శ్రీభగవాన్ :—

శ్రూయతామభిధాస్యామి బ్రహ్మన్నారాధనం హరేః ।
యేన విష్ణోః పదం మర్త్యః ప్రాప్నోత్యమరదుర్లభమ్ ॥ ౧

స్నానభేదాః.

స్నానమూలాః క్రియాస్సర్వాః స్నానం చ బహుధా శ్రుతమ్ ।
వారుణం దివ్యమాగ్నేయం వాయవ్యం పార్థివం తథా ॥ ౨
మాన్త్రం మానసమిత్యేవం స్నానం సప్తవిధం స్మృతమ్ ।
నిరీక్ష్య చాత్మనశ్శక్తిం సమయం దేశమేవ చ ॥ ౩
ఏతేష్వేకతమం కుర్యాత్సమారాధనతత్పరః ।

వారుణాదిస్నానస్వరూపమ్.

అవగాహనమప్స్వన్తర్వారుణం స్నానమిష్యతే ॥ ౪
సహాతపేన వర్షేణ స్నానం దివ్యమనన్తరమ్ ।
సమిధాం దీపితానాం చ గోమయస్య హుతస్య చ ॥ ౫
సితేన భస్మనాఽఙ్గేషు లలాటాదిషు చ క్రమాత్ ।
యదూర్ధ్వపుణ్డ్రకరణం మన్త్రోచ్చారణపూర్వకమ్ ॥ ౬
తదాగ్నేయం భవేత్స్నానం శోధనం పరమం స్మృతమ్ ।
గచ్ఛత్సు గోషు * పాదోత్థై రజోభిర్భూమిసమ్భవైః ॥ ౭
స్పర్శనం వపుషస్స్నానం వాయవ్యం తదుదాహృతమ్ ।
ప్రశస్తే పర్వతాగ్రాదౌ జాతయా శ్వేతమృత్స్నయా ।
ఉచ్చార్య కేశవాదీని నామాన్యఙ్గే యథాక్రమమ్ ।
లలాటాదౌ యద్విధానమూర్ధ్వపుణ్డ్రస్య తద్భవేత్ ॥ ౮

* వాతోత్థైః.

* పార్థివం స్నానమబ్లిఙ్గైర్మన్త్రైర్విప్రకరేరితైః ।
అమ్భోభిః ప్రోక్షణం బ్రహ్మం స్తన్మాన్త్రం స్నానమిష్యతే ॥ ౧౧

మానసస్నానమ్

త్రిరాచమ్యాఽహతం వాసః పరిధాయ సుఖాసనః ।
ప్రాణానాయమ్య మాం ధ్యాయేద్ధృదయామ్భోరుహే స్థితమ్ ॥
ధ్యానేనానేన నిర్ధూతకల్మషో జాయతే పుమాన్ ।
స్నానం మానసమేతత్స్యాత్ స్నాతశ్చ పరిమర్చయేత్ ॥ ౧౨
ఆజాను పాదౌ ప్రక్షాల్య హస్తౌ చామణిబన్ధనాత్ ।
ఆచమ్య చ ద్వారపార్శ్వం గత్వాఽఙ్గన్యాసపూర్వకమ్ ॥ ౧౩

భగవన్మన్దిరకవాటోద్ఘాటనమ్

తాలత్రయం చ హస్తాభ్యాం కృత్వాఽభివలజం స్థితః ।
† కవాటముద్ఘాట్య తతో వాయుమన్త్రేణ ‡ మన్త్రవిత్ ॥ ౧౪
సామ్నా దేవవ్రతేనాన్తః ప్రవిశేద్దక్షిణాఙ్ఘ్రిణా ।
ప్రణమేచ్ఛిరసా దేవం పుణ్డరీకాక్ష విద్యయా ॥ ౧౫
ఆరోపితేషు దీపేషు మాల్యే చాపి నిరాసితే ।
వేద్యాం పాత్రేషు బిమ్బేషు శోధితేషు యథాతథమ్ ॥ ౧౬
ద్వారపూజాముఖే సర్వపరివారసమర్చనే ।
కృతే శిష్యేణ వాఽన్యేన పరిచారపరేణ వా ॥ § ౧౭

పూజకపరికర్మ.

పూజకోఽలఙ్కృతస్స్రగ్వీ శుక్లామ్బరధరశ్శుచిః ।
శుక్లోపవీతోత్తరీయశ్చన్దనాద్యనులేపనః ॥ ౧౮

---

* అత్ర "ఊర్ధ్వపుణ్డ్రం మృదా ధార్యం సాన్తరాలం త్ర్యఙ్గులమ్ । లక్ష్మ్యా సార్ధం సుఖాసీనో రమేఽహం తత్ర నిర్వృతః ॥" ఇతి పద్యం క్వచిద్దృశ్యతే.

† "ఘణ్టాద్యాశ్చాలనం కుర్యాత్కవాటోద్ఘాటనాదిషు" ఇదమర్ధం క్వచిదధికమస్తి. ‡ పద్మజ. § "పరివారానభ్యర్చ్య తదైవాగ్నిసమీడనమ్ । భోగైరకృత్వా దేవస్య పూజా స్యాన్నిష్ప్రయోజనా । తస్మాద్యథోక్తమార్గేణ పూజనం స్యాత్సమృద్ధిదమ్ ।" ఇతి క్వచిదధికం దృశ్యతే.

* చన్దనశ్వేతమృత్స్నామ్బు కల్పితా గ్రోర్ధ్వ పుణ్డ్రకః ।
† ఆరభ్య నాసికామూలం లలాటాన్తం లిఖేత్క్రమాత్ ॥ ౧౯

ఆత్మశుద్ధిః.

దేవపార్శ్వం సమాసాద్య పార్శ్వే ‡ సవ్యేతరే స్వయమ్ ।
§ ఆసీనో విష్టరే శుద్ధే బృస్యాదౌ స్వస్తికాసనే ॥ ౨౦

బద్ధ్వా పద్మాసనం వాపి తూర్యఘోషే ప్రవర్తితే ।
తిరస్కరిణ్యా చ ద్వారే నిశ్ఛిద్రం ఛాదితే తతః ॥ ౨౧
అస్త్రమన్త్రేణ కకుభో బద్ధ్వా ధూమధ్వజం బహిః ।
ప్రాకారవత్ స్థితం ధ్యాయేత్తేజో మన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౨౨
చక్రముద్రాం చ ఖే న్యస్య చక్రమన్త్రేణ సాధకః ।
గోపయన్నిత్థమాత్మానం ప్రాణాయామైస్త్రిభిః క్రమాత్ ॥ ౨౩
యుక్తః కృత్వా యోగముద్రాం నాభికస్థే స్థితం పునః ।
వేద్యాకారం వాయుబీజం ధ్యాత్వా తజ్జేన వాయునా ॥ ౨౪
ఘ్రామేణ దేహపాప్మానం శోషయిత్వా నిరన్వయమ్ ।
త్రికోణమగ్నిబీజం చ రక్తవర్ణం హృదమ్బుజే ॥ ౨౫
ధ్యాత్వా తదుత్థసప్తార్చిశ్శిఖాభిః కల్మషం దహేత్ ।
మాహేన్ద్రబీజం విన్యస్య పీతాభం చతురశ్రకమ్ ॥ ౨౬
కణ్ఠే సహస్పర్శనేన స్తమ్భయేదగ్నిముత్థితమ్ ।
వాయునా కుమ్భకేనైవ వృత్తం స్ఫటికసన్నిభమ్ ॥ ౨౭
విన్యస్య వారుణం బీజం మూర్ధ్ని తజ్జామృతామ్భసా ।
క్షాలయేత్సర్వతో దేహమాపాదతలమస్తకమ్ ॥ ౨౮
పృథివ్యాదీని తత్త్వాని సమాధిపరయా ధియా ।
పరమాత్మని సంహృత్య ప్రలయక్రమమాస్థితః ॥ ౨౯
పృథివీం పఞ్చగుణకాం పీతాభాం చతురశ్రకామ్ ।
ఘ్రాణోపస్థేన్ద్రియయుతాం తన్మాత్రాలక్షణాం తతః ॥ ౩౦

* శ్వేతమృత్స్నామ్బుకల్కేన ధారయేదూర్ధ్వపుణ్డ్రకమ్. ఇత్యర్ధం చన్దనేత్యర్ధస్థానే క్వచిద్దృశ్యతే. † ఇదమర్ధం క్వచిన్నాస్తి. ‡ సహోత్తరే. § ఆసీత.

గన్ధె సంహృత్య యోగేన * గగనేన విచక్షణః ।
రసనా పాయ్విన్ద్రియాభ్యాం సహోపశ్చ † చతుర్గుణాః ॥ ౩౧
అర్ధచన్ద్రాకృతి ‡ శ్చైతా స్తన్మాత్రాలక్షణె రసె ।
గన్ధం చ తన్మాత్రాత్మానం తతోఽగ్నిం త్య్రశ్రపాటలమ్ ॥ ౩౨
త్రిగుణం దృష్టిచరణస్రోతోభ్యాం సుసమాహితః ।
తన్మాత్రాలక్షణె రూపె రసం తన్మాత్రయా సహ ॥ ౩౩
సంహరెద్ద్విగుణం వాయుం స్పర్శె తన్మాత్రలక్షణె ।
ధూమ్రం వృత్తం తత్కరాభ్యాం రూపం తన్మాత్రయా సహ ॥ ౩౪
§ వాయునా సంహరె ద్యోగీ ఖం చ శబ్దగుణం పునః ।
తన్మాత్రాలక్షణె శబ్దె నీలోత్పల దలప్రభమ్ ॥ ౩౫
స్పర్శం చ తన్మాత్రాత్మానం శ్రుతివాక్సహితం తతః ।
సంహృత్య శబ్దతన్మాత్రాం స్వా న్తె స్వా న్తమహఙ్కృతౌ ॥ ౩౬
అహఙ్కృతిం బుద్ధితత్త్వె బుద్ధిం చ ప్రకృతౌ పునః ।
జీవె చ ప్రకృతిం జీవం వాసనావివశం తతః ॥ ౩౭
సుసూక్ష్మం నాభిచక్రె స్వె భాస్కరాభమవస్థితమ్ ।
సుషుమ్నయా నాడికయా పద్మసూత్రసుసూక్ష్మయా ॥ ౩౮
ఉపర్యారోహయెద్దెహె కుమ్భకేన నభస్వతా ।
భిత్త్వా చ బ్రహ్మణో రన్ధ్రం బహిర్దెహాద్వినిర్గతమ్ ॥ ౩౯
ప్రవిశ్య భాస్కరస్యాపి మణ్డలాన్నిర్గతం బహిః ।
అశరీరం తథా జీవం పరస్మిన్ బ్రహ్మణి ధ్రువె ॥ ౪౦
స్థితం ధ్యాయెత్ స్థితం తత్ర స్వదెహం యోనిజం దహెత్ ।
న్యస్తెన శిఖిబీజేన పాదాగ్రె జ్వలనం త్విషా ॥ ౪౧
పాదాదిమూర్ధపర్యన్తం దగ్ధె దెహె నిజె తతః ।
నివృత్తిబీజం ఖె ధ్యాయె త్పూర్ణచన్ద్రాయుతోపమమ్ ॥ ౪౨
తదుత్థపీయూషనిధౌ జాతె పాణ్డరపఙ్కజె ।
స్మరెజ్జీవం సముత్పన్నం సకాశాద్బ్రహ్మణ స్తదా ॥ ౪౩

* గహనేన. † సహ పశ్చాచ్చతు. ‡ శ్చైవతా. § యుఞ్జానః.

జీవాత్మప్రధానం తస్మాచ్చ బుద్ధిం బుద్ధేరహఙ్కృతిమ్ ।
తతో మన స్తతశ్శబ్దం తన్మాత్రాం ఖం తతస్సహ ॥ ౪౪
వాక్ప్రోత్రాభ్యాం శబ్దగుణం తన్మాత్రాం స్పర్శలక్షణామ్ ।
వాయుం స్పర్శగుణం సార్ధం త్వచా హస్తేన చ స్మరేత్ ॥ ౪౫
* తన్మాత్రాం స్పర్శరూపాం తాం తతోఽగ్నిం సహ చక్షుషా ।
పద్భ్యాం రూపగుణం † రూపతన్మాత్రాం చ రసం ‡ తతః ॥ ౪౬
ఆపో రసగుణాః పాయురసనాభ్యాం సహోఽబ్జజ ।
గన్ధం చ తన్మాత్రాత్ప్రానం సహగన్ధగుణాం భువమ్ ॥ ౪౭
సముత్పన్నం స్మరేద్విద్వాన్ ఘ్రాణోపస్థయుతం తథా ।
ఇత్థం శరీరమాత్మీయం సృష్టం మహదాదిభూతజమ్ ॥ ౪౮
విచిన్త్య పఙ్కజం బుద్ధ్యా ప్రబుద్ధం తద్వినిస్సృతైః ।
శాతకుమ్భమయైర్దివ్యైః పూర్ణైరమృతవారిభిః ॥ ౪౯
స్నాపితం శుద్ధమనఘం చిన్తయిత్వా నిజం వపుః ।
ఆరాధనే హరే ర్యోగ్యం పరస్య పరమాత్మనః ॥ ౫౦

మన్త్రన్యాసవిధిః.

ధ్యాయన్నష్టాక్షరం మన్త్రం ద్వాదశాక్షరమేవ వా ।
సృష్టిస్థితిలయన్యాసైః పూర్వం తన్న్యాస పురస్సరమ్ ॥ ౫౧
న్యస్యేదఙ్గేషు మూర్ధాది పాదాన్తేషు యథా తథమ్ ।

ప్రణవన్యాసః.

తలం పృష్ఠం చ కరయో శ్శోధయిత్వాస్త్రవిద్యయా ॥ ౫౨
అఙ్గులీనాం చ సర్వాసాం పర్వస్వాద్యన్తవర్తిషు ।
ఇష్యతే ప్రణవన్యాసో మధ్యమేషు చ పర్వసు ॥ ౫౩

అష్టాక్షరస్య సృష్టిలయస్థితీనాం న్యాసః.

§ మన్త్రాక్షరాణి విన్యస్యే న్న్యాస ఏష సనాతనః ।
పర్వదక్షిణ తర్జన్యాః $ ప్రక్రమ్యాఙ్గులిపర్వసు ॥ ౫౪

---

* తన్మాత్రాం చ స్పర్శనామ్నీమ్. తతశ్చ స్పర్శతన్మాత్రామ్. తన్మాత్రాం చ తతోరూపామ్. ఇతి చ పాఠాన్తరమ్. † తస్మాత్తన్మాత్రామ్. ‡ పునః. § మన్త్రాక్షరాణాం విన్యాసో. $ ప్రక్రమ్యాఙ్గుష్ఠ.

దక్షిణేతరతర్జన్యాగ్రే పర్వాన్తం సాధకోత్తమః ।
సృష్టిన్యాసమిమం కుర్యాత్ * ద్వ్యత్యాసేన తు సంహృతౌ ॥ ౫౫
ప్రక్రమ్య తర్జనీపర్వ కనిష్ఠాపర్వ విశ్రమః ।
స్థితావష్టాక్షరస్యైవ మన్త్రస్య న్యాస ఈరితః ॥ ౫౬

ద్వాదశాక్షరమన్త్రస్య సృష్టిలయస్థితీనాం న్యాసః

ద్వాదశాక్షర మన్త్రస్య న్యాసస్సమ్ప్రతి కథ్యతే ।
న్యాసస్తలే మధ్యమయా తర్జన్యాఽఙ్గుష్ఠపర్వణి ॥ ౫౭
కృత్వా ప్రదక్షిణం పర్వస్వఙ్గుష్ఠేనేతరేషు తు ।
సవ్యే తలే తు విశ్రాన్తి స్సృష్టావపరథా లయే ॥ ౫౮
తలయోగ్రప్రక్రమస్థానే దక్షిణేతరయోర్ద్వయోః ।
కనిష్ఠయోశ్చ విశ్రాన్తిః పర్వణో రుభయోరపి ॥ ౫౯
ద్వాదశాక్షర మన్త్రస్య న్యాసోఽయం కమలాసన ।

అష్టాక్షర స్థానాని.

హృదయాదీని చాఙ్గాని ధ్యాత్వాఽఙ్గుష్ఠాది పఞ్చసు ॥ ౬౦
న్యస్యేన్నఖముఖే నేత్రే తలే సవ్యే గదా † ధరా ।
సవ్యేతరే పద్మచక్రే న్యస్యేన్న్యాసః కరద్వయే ॥ ౬౧
ఈరితస్తలయోర్మన్త్రం ధ్యాత్వా తేజోభిరుజ్జ్వలమ్ ।
తాభ్యాం మూర్ధాదిపాదాన్తం దేహే న్యస్యే ‡ త్సుసంహితః ॥
వ్యాపకం కఞ్చుకం యద్వా § మన్త్రముచ్చరంస్తతః ।
మూర్ధ్ని నేత్రే ముఖే చిత్తే నాభ్యాం గుహ్యే చ జానుని ॥ ౬౩
చరణౌ క్రమశస్సృష్టౌ న్యాసో మన్త్రస్య ఇష్యతే ।
విపరీతక్రమోజ్ఞేయ స్సంహృతౌ పాలనే పునః ॥ ౬౪
నాభ్యాది హృదయాన్తేషు న్యాసోఙ్గేషు ప్రకీర్తితః ।
అష్టాక్షరస్య మన్త్రస్య స్థానాన్యేతాని తాని చ ॥ ౬౫

ద్వాదశాక్షర స్థానాని.

శిరసి పశ్చిమం పూర్వం దక్షిణం చోత్తరం తతః ।
చత్వారి చ చతుర్వక్త్ర స్థానాని ద్వాదశాక్షరే ॥ ౬౬

---

* ద్విన్యాసేన † దరా ఇతిక్వచిత్. ‡ త్సమస్తతః. § మన్త్రిస్త్వక్షరశః

అష్టాక్షర న్యాసభూమయః.

మూర్ధ్ని మధ్యమయాఽఙ్గుల్యా తర్జన్యా సహ చక్షుషోః ।
న్యస్యేన్ముఖేఽనామికయా సాఙ్గుష్ఠేన చ మన్త్రవిత్ ॥ ౬౭
అఙ్గుష్ఠ తర్జనీభ్యాం తు హృదయే న్యసనం భవేత్ ।
తథాఙ్గుష్ఠ కనిష్ఠాభ్యాం నాభౌ న్యాసః ప్రశస్యతే ॥ ౬౮
వినాఙ్గుష్ఠేన శేషాభిర్గుహ్యే జానుని చోభయోః ।
సమస్తాభిశ్చరణయో రిత్యష్టాక్షరభూమయః ॥ ౬౯

ద్వాదశాక్షర న్యాసభూమయః.

ప్రాగ్భాగే శిరసోఽఙ్గుల్యా న్యాసోఽఙ్గుష్ఠేన దక్షిణే ।
తర్జన్యా పశ్చిమే భాగే న్యాసోఽనామికయోత్తరే ॥ ౭౦
కనిష్ఠయా తద్దైతాస్స్యుర్ద్వాదశాక్షరభూమయః ।

మన్త్రాక్షరాణాం వర్ణాః

రూపం క్రమేణాక్షరాణాం న్యాసకాలే విచిన్తయేత్ । ౭౧
శుక్లం హిరణ్మయం కృష్ణం రక్తం కుఙ్కుమ సన్నిభమ్ ।
*పద్మకిఞ్జల్క సదృశం సర్వవర్ణ కమష్టకమ్ ॥ ౭౨
సితం కృష్ణం చ ధూమ్రాభం శ్యామం తారానిభం తతః ।
స్ఫటికాభం చ శఙ్ఖాభం రక్తం శుక్లం చ లోహితమ్ ॥ ౭౩
తమోరూపం పీతవర్ణం ధ్యాత్వా మన్త్రద్వయాక్షరమ్ ।

షడఙ్గన్యాసః

స్థానే యథోక్తే విన్యస్య షడఙ్గన్యాసమాచరేత్ ॥ ౭౪
హృదయం చ శిరశ్చైవ శిఖా కవచ మేవ చ ।
నేత్రమస్త్రం షడేతాని హృదయే మస్తకే తథా ॥ ౭౫
శిఖాయామనుపూర్వ్యేణ స్కన్ధస్యోభయ పార్శ్వయోః ।
నేత్రయోర్దిక్షు సర్వాసు న్యసనీయాని భూమిషు ॥ ౭౬

షణ్ణాం రూపాణి.

రూపాణి షణ్ణాం కుముదం బన్ధూక మసితోత్పలమ్ ।
అబ్జకేసర మమ్భోజ మతసీ †సూన సన్నిభమ్ ॥ ౭౭

* పద్మకిఞ్జల్క—నీలం చ. † రూపసమ్పదమ్.

దివ్యాయుధధరం దివ్యవస్త్రమాల్యానులేపనమ్ ।
కౌస్తుభం వనమాలాం చ శ్రీవత్సం దివ్యలక్షణమ్ ॥ ౭౮
బిభ్రాణం భావయేత్సాక్షాదాత్మానం పరమేశ్వరమ్ ।
అర్చయేన్న్యాసబీజాని గన్ధపుష్పాదిభిః క్రమాత్ ॥ ౭౯
మానసైరుపచారైశ్చ హృదయామ్భోరుహే స్థితమ్ ।
* హేలామాత్రమర్చయేత్సర్వం వాసుదేవం సనాతనమ్ ॥ ౮౦

మన్త్రశుద్ధిః

ఆత్మశుద్ధిరియం ప్రోక్తా మన్త్రశుద్ధిస్తు కథ్యతే ।
షడ్వింశే † నార్ణబీజేన మన్త్రబీజాని ‡ శోషయేత్ ॥ ౮౧
సప్తవింశేన బీజేన దహేదేతాని వర్ణశః ।
అష్టావింశేన బీజేన § ఖే చ స్తమ్భ నమాచరేత్ ॥ ౮౨
ఏకోనత్రింశబీజేన తాన్యేవ క్షాలయేత్పునః ।
హుఙ్కారేణ ప్రబుద్ధాని ఫట్కారేణ విచక్షణః ॥ ౮౩
కుర్యాదభిముఖాన్య §§ స్వాస్త్రేణైవ విశోధయేత్ ।
తమక్షమాలయా శుద్ధం జపేన్మన్త్రం సమాహితః ॥ ౮౪
అష్టోత్తరశతం వారానష్టావింశతిమేవ వా ।
అష్టౌ వా మన్త్రవిన్మన్త్రం బీజాద్యన్తపుటీకృతమ్ ॥ ౮౫
పూజాద్రవ్యాణి సర్వాణి క్షాలయేచ్చామ్బుపూరితామ్ ।
¶ దక్షిణే వామపార్శ్వే వా వినివేశ్య గలన్తికామ్ ॥ ౮౬
అర్ఘ్యాదిపాత్రాణ్యాదాయ గాయత్ర్యా విష్ణుపూర్వయా ।
ప్రక్షాల్య పాదేష్వాదధ్యాద్దేవస్యాగ్రేఽథ || పద్మజ ॥ ౮౭
పాద్యం మధ్యే దక్షిణేఽర్ఘ్యం వామే చాచమనీయకమ్ ।
తస్య ❦ పార్శ్వస్య పార్శ్వే తు వామే స్నానీయపాత్రకమ్ ॥
పూర్ణాని గాలితామ్భోభిః పాత్రాణి నిగమాదినా ।

అర్ఘ్యాదిషు క్షేపణీయద్రవ్యాణి.

సంస్పృశ్యార్ఘ్యాదిపాత్రేషు ద్రవ్యాణి వినివేశయేత్ ॥ ౮౯

---

* హోమమన్త్రైః. † నాస్త్రబీజేన. ‡ తోషయేత్. § తేషు. §§ ద్వా ప్రణవేన.
¶ దక్షిణే స్థాపయిత్వా తు వామే పార్శ్వే. || వాత్మనః. ❦ తత్పార్శ్వయోశ్చ శుద్ధా వా పాత్రమ్.

కుశాగ్రమక్షతం పుష్పం ఫలం మలయజం తథా ।
తిలాన్ సిద్ధార్థసహితాన్ యవా * నర్ఘ్యస్య భాజనే ॥ ౯౦
తిలాన్ దూర్వాం విష్ణుపర్ణీం శ్యామాకం పద్మమక్షతమ్ ।
ప్రాద్యపాత్రే షడేతాని ద్రవ్యాణి వినివేశయేత్ ॥ ౯౧
ఏలాలవఙ్గకర్పూరం జాతీతక్కోల చన్దనమ్ ।
పుష్పాణ్యాచమనీయే తు పాత్రే ద్రవ్యాణి కల్పయేత్ ॥ ౯౨
† గన్ధం సర్వౌషధీ రత్నఫలబీజ కుశాని చ ।
తిలాని చాక్షతం చైవ దధిక్షీరఘృతాని చ ॥ ౯౩
రజనీ ద్వాదశాఙ్గాని ‡ స్నానీయే చ వినిక్షిపేత్ ।
కోష్ఠం మాంసీ హరిద్రే ద్వే మురాశైలేయచమ్పకాః ॥ ౯౪
వచాకచోరముస్తాశ్చ సర్వౌషధ్యః ప్రకీర్తితాః ।
§ తిలాని తులసీ చైవ నిక్షిపేచ్ఛాన్తి వారిణి ॥ ౯౫

❦ ద్రవ్యాణాం దహనశోషణప్లావనాది ❦

ద్వాదశారం భాసమానం చక్రం $ మధ్యే తు భాస్కరమ్ ।
హస్తే వామేతరే ధ్యాత్వా దీప్తైస్తద్రశ్మిభిః పునః ॥ ౯౬
ద్రవ్యాణి దగ్ధ్వా నిశ్శేషం భస్మీభూతాని తాని చ ।
దక్షిణేతరహస్తస్థే సితే పద్మే వికస్వరే । ౯౭
దలైష్షోడశభిర్యుక్తే చన్ద్రం పీయూషరశ్మిభిః ।
హ్లాదయన్తం స్థితం ధ్యాత్వా తదుత్థైరమృతామ్బుభిః ॥ ౯౮
సిక్తాని జాతాని పునర్యాగయోగ్యాని భావయేత్ ।
హస్తయోరుభయోర్దేవం ధ్యాయేన్నారాయణం ప్రభుమ్ ॥ ౯౯
తాభ్యామర్ఘ్యాదిపాత్రేషు స్పృష్ట్వా ద్రవ్యాణి విశ్వతః ।
సకృత్సకృత్సమ్భృతాని గాయత్ర్యా విష్ణుపూర్వయా ॥ ౧౦౦
అభిమన్త్ర్య తతో ముద్రాం సౌరభేయీం ప్రదర్శయేత్ ।
తద్దుగ్ధేన చ పాత్రాణి పూరితాని విచిన్తయేత్ ॥ ౧౦౧

---

* నర్ఘ్యే వినిక్షిపేత్ † 'గన్ధమ్' ఇత్యాది 'ద్వాదశారమ్' ఇత్యన్తం క్వచిన్న. ‡ స్నానీయద్రవ్యముచ్యతే. § తిలైశ్చ తులసీభిశ్చ భవేచ్ఛాన్త్యుదకం తథా. ఇతిక్వచిత్ $ మధ్యగ.

ఓమర్ఘ్య౯మిత్యాది పూర్వకం కల్పయామీతి * చోచ్చరన్ ।
స్పృశేత్పాత్రాణి హస్తేన పాత్రేఽన్యస్మిన్ననన్తరమ్ ॥ ౧౦౨
అర్ఘ్య౯పాత్రాజ్జలం కిఞ్చిద్గృహీత్వా వినివేశయేత్ ।
† దక్షిణేతరహస్తే తత్ పాత్రం సంస్థాప్య మన్త్రవిత్ ॥ ౧౦౩
మన్త్రేణ మూలభూతేన వారాణ సప్తతదమ్బునా ।
ఏతంస్తేనాస్త్రమన్త్రేణ ద్రవ్యాణ్యాత్మానమేవ చ ॥ ౧౦౪

యోగపీఠకల్పనమ్.

ప్రోక్ష్య కూర్చేన దేవస్య యోగపీఠం ప్రకల్పయేత్ ।
అభిన్నే సహజే పీఠే ప్రతిమాయాశ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౦౫
ఆధారం ప్రథమం కూర్మం కాలాగ్నిం తదనన్తరమ్ ।
ఉపరిష్టాచ్చ భోగీన్ద్రం పఞ్చాభిభూమిమణ్డలమ్ ॥ ౧౦౬
చతురశ్రం సహస్రేణ బిభ్రాణం బలవత్తరమ్ ।
భువశ్చోపరి ధర్మాద్యాన్ కల్ప్య యోగాసనాఙ్ఘ్రియః ॥ ౧౦౭
ఆగ్నేయాదిషు చత్వారశ్చతిస్రప్త్వేన పద్మజ ।
అధర్మాద్యాశ్చ తానస్తాన్ ‡ ప్రాగాద్యాసు యథాక్రమమ్ ॥ ౧౦౮
ఆశాసు తావతీష్వేవ పురుషాకృతయస్థితాః ।
చతుర్భుజాస్సింహవక్త్రాస్సితాన్ పూర్వేఽరుణాది పరే ॥ ౧౦౯
హస్తాభ్యామపి ముఖ్యాభ్యాం రచితాఞ్జలి సమ్పుటాః ।
అపరాభ్యాం చ బిభ్రాణా హస్తాభ్యాం యోగపీఠికామ్ ॥ ౧౧౦
మధ్యే సదా శిష్ఠో దేవస్తద్వదేవ ప్రతిష్ఠితః ।
అథవా పురుషాకారా ద్యా దిక్షు ప్రాగాదిషు క్రమాత్ ॥ ౧౧౧
అష్టావష్టసు పీఠస్య పాదరూపేణ ధారకాః ।
ఈషాశ్చత్రసగ్ పూర్వాద్యాన్ § తస్య వేద చతుష్టయమ్ ॥ ౧౧౨
అహఙ్కారాస్త్రయగ్ పాశా గుణాస్సత్త్వాదయో గుణాః ।
తూలికా పఞ్చభూతాత్మా జీవాత్మాస్తగణం తథా ॥ ౧౧౩

* చోచ్చరేత్ † "శ్రీరఘ్య౯స్య భవేద్దేవీ వాగీశాచమనీయకే । పాద్యస్య పితరో దేవా స్నానీయే వరుణస్తథా ... కస్య శాన్తిస్సాన్యత్పాత్రేష్వేతాస్సమర్చయేత్ ॥" ఇత్యధికమేకత్ర దృశ్యతే. ‡ ప్రాగాదిషు. § తాసు వేద చతుష్టయమ్.

అగ్నే స్సోమస్య సూర్యస్య మణ్డలాన్యుపరిక్రమాత్ ।
అమ్భోజముపరిష్టాచ్చ వలక్షం ద్వాదశచ్ఛదమ్ ॥ ౧౧౪
* స్మేరకేసరసమ్పూర్ణం మధ్యే విపులకర్ణికమ్ ।
భద్రాసనం కల్పయిత్వా యథోక్తేనైవ వర్త్మనా ॥ ౧౧౫

పీఠపార్శ్వదేవతాః.

అర్చయేద్గన్ధపుష్పాద్యైః పీఠపార్శ్వే తు దక్షిణే ।
బ్రహ్మాణం విష్ణు † మీశానం సమారాధ్య తథోత్తరే ॥ ౧౧౬
సనత్కుమారం సనకం సనన్దం చ సభాజయేత్ ।
పార్శ్వే చ పశ్చిమే దుర్గాం విఘ్నేశం నారదం తథా ॥ ౧౧౭
ఆత్మనశ్చ గురూన్ ధ్యాత్వా ప్రాగభితాచ్యుతార్చనమ్ ।

భగవదారాధనారమ్భః.

ఆవాహనపదం పాత్రం ప్రక్షాలితమథామ్బుభిః ॥ ౧౧౮
పూరయేన్మూలమన్త్రేణ హస్తాభ్యాం చ సముద్ధరేత్ ।
లలాటసమమేతస్మిన్నన్తరావాహ్య కేశవమ్ ॥ ౧౧౯
మూలబిమ్బాద్యథాదీపం దీపాదనికృతం తథా ।
చతురుచ్చారయేన్మన్త్రమాగచ్ఛ పదసంయుతమ్ ॥ ౧౨౦
తేన తోయేన కర్మార్చాం సిక్త్వా కూర్చేన మూర్ధని ।
తత్ర సన్నిహితం దేవం కర్మార్చాయాం విచిన్తయేత్ ॥ ౧౨౧
ప్రణమ్య కిఞ్చిదుత్థాయ స్వాగతోక్తైరనన్తరమ్ ।

ముద్రాప్రదర్శనమ్.

దర్శయేత్ప్రతిమాముద్రాం కల్పయిత్వా చ సన్నిధిమ్ ॥ ౧౨౨

యావద్యాగం స్థితిప్రార్థనా.

యాగావసానికీం తత్ర ప్రార్థయేత హరేః స్థితిమ్ ।

సమ్ముఖీకరణమ్

సమ్ముఖీకరణం కుర్యాత్పుణ్డరీకాక్షవిద్యయా ॥ ౧౨౩

---

* స్మరత్కేసర. † మీశం చ.

సపర్యాసనమ్.

దద్యాచ్చ మూలమన్త్రేణ సపర్యాసనమాదితః ।

దేహవదర్చాయాం మన్త్రన్యాసః.

యథా దేహే *తథార్చాయాం మన్త్రన్యాసం సమాచరేత్ ॥

హస్తన్యాసం వినా ముద్రాప్రదర్శనమ్.

హస్తన్యాసం వినా శఙ్ఖచక్రముద్రాం ప్రదర్శయేత్ ।

సురసిద్ధాద్యవతారితబేరే ఆవాహననిషేధః.

†నావాహయేదేకబేరే సురసిద్ధావతారితే ॥ ౧౨౫
ఋషిభిర్మనుజైర్వాపి స్థాపితే నిశ్చలే ‡హరౌ ।

సుస్థితేఽభిముఖీభావ ఏవావాహనమ్.

సుస్థితేఽభిముఖీభావస్తు దేవావాహనం హరేః ॥ ౧౨౬
యథాగ్నిమాహితం కుణ్డే యథా వా పురుషం స్థితమ్ ।
కాలే ప్రబోధయేదేవమర్చనే బోధయేద్ధరిమ్ ॥ ౧౨౭

పూజారమ్భే స్థిరబిమ్బే యోగపీఠాదీనాం అవశ్యకర్తవ్యతా.

కల్పనం యోగపీఠస్య మన్త్రన్యసనమేవ చ ।
బిమ్బే స్థిరే సదా కార్యం పూజారమ్భే చతుర్ముఖ ॥ ౧౨౮

పాద్యాచమనయోః స్థితం హరిం ధ్యాయేత్.

అర్ఘ్యవస్త్రోప్పరాకల్పపుష్పగన్ధానులేపనైః ।
§ప్రత్యర్చితం స్థితం ధ్యాయేత్పాద్యాచమనయోః పునః ॥ ౧౨౯

స్నాననైవేద్యకాలయోః సుఖాసీనం ధ్యాయేత్.

ఆసీనం స్నానకాలే చ పద్మాసనసుఖాసనే ।
నైవేద్యధూపదీపాదావాసీనం స్వస్తికాసనే ॥ ౧౩౦

అన్యత్రోపచారే స్థితమాసీనం వా ధ్యాయేత్

ఉపచారేషు చాన్యత్ర తత్తత్కర్మానుసారతః ।
స్థితమాసీనమథవా దేవం ధ్యాయేత పూజకః ॥ ౧౩౧

---

* తథా దేవే. † ఆవాహయేత్. ‡ నిశ్చితే. § ప్రదిక్షితే.

పుష్పాఞ్జలిః

అర్చయామీతి సామ్నా తు క్షిపేత్పుష్పాఞ్జలిం హరేః ।
విభో సకలలోకేశ విష్ణో జిష్ణో ప్రభో హరే ॥ ౧౩౨
త్వాం భక్త్యా పూజయామ్యద్య భోగై రర్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ ।
* దివ్యైనార్ఘ్యోపచారేణ యథాశక్తి యథావిధి ॥ ౧౩౩
అర్చయిష్యామి సమయే భగవన్తం జనార్దనమ్ ।
ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశం యజేదర్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ ॥ ౧౩౪

అర్ఘ్యాదిదానకాలే ధ్యానప్రకారః

భక్తినమ్రేణ శిరసా దద్యాదర్ఘ్యం చ మూర్ధని ।
పాదారవిన్దయోర్దద్యాత్పాద్యం పాద్యప్రతిగ్రహే ॥ ౧౩౫
ధ్యాయేదాచమనీయస్య దానకాలే జగద్గురుమ్ ।
ఆచామన్తమివామ్భోభి స్సాతోదమ్భః ప్రతిగ్రహే ॥ ౧౩౬
ఉపచర్యోపచారేణ మధుపర్కాదినా హరిమ్ ।

ప్రణామః

హస్తాభ్యాం శిరసా పద్భ్యాం మనసా చ ధియా తథా ॥ ౧౩౭
అహఙ్కారేణ చాత్మానం నిపాత్య ధరణీతలే ।
అనేన ప్రణిపాతేన ప్రణిపత్య జనార్దనమ్ ॥ ౧౩౮

ప్రార్థనా

దాసోఽహం తే జగన్నాథ సపుత్రాదిపరిగ్రహః ।
ప్రేష్యం ప్రశాధి కర్తవ్యే మాం నియుఙ్క్ష్వ హితే సదా ॥ ౧౩౯
ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశం పరివారాన్ ప్రకల్పయేత్ ।

యోగాసనాబ్జపత్రేషు శక్తయః

యోగాసనాబ్జపత్రేషు పూర్వాదిషు యథాక్రమమ్ ॥ ౧౪౦
ద్వాదశ ద్వాదశస్వేవ శక్తీశ్శ్రీవత్సపూర్వికాః ।
శ్రీవత్సం వనమాలాం చ మాయాం యోగాత్మికాం తథా ॥ ౧౪౧

---

* దివ్యేనేత్యేకః శ్లోకః క్వచిదేవాస్తి.

వైష్ణవీం విమలాం సృష్టిం * శక్తిముత్కర్షిణీమపి।
ప్రజ్ఞాం సత్యాం తథేశానామనుకమ్పాం పితామహీం॥ ౧౪౨

ప్రథమావరణే శక్తయః

ప్రథమావరణే చాపి దిక్షు ప్రాగాదిషు క్రమాత్।
వ్యాప్తిం కాన్తిం చ తృప్తిం చ శ్రద్ధాం విద్యాం జయాం క్షమామ్॥
శాన్తిం చ శక్తీరష్టౌ తాసు కృత్వా చామరధారిణీః।

ద్వితీయావరణస్థాః

తతో ద్వితీయావరణే శఙ్ఖాద్యాయుధధారిణః॥ ౧౪౪
పురుషానష్ట పూర్వాదిష్వాను † పూర్వ్యేణ కల్పయేత్।

తృతీయావరణస్థాః

తృతీయావరణే స్వాసు దిక్ష్విన్ద్రాదీన్ ప్రకల్పయేత్॥ ౧౪౫

బహిరావరణస్థాః

బహిరావరణే తార్క్ష్యం భగవత్ప్రముఖం తథా।
విష్వక్సేనం తదైశాన్యాం ‡ ద్వితీయావరణాద్బహిః॥ ౧౪౬

పరివారాణాం భగవదభిముఖం స్థితిః

పరివారా నిరీక్షేరన్ సర్వే ప్రాఞ్జలయో హరిమ్।

స్నానాసనమ్

దద్యాచ్చ పాదుకే స్నాతుముత్థానసమయే హరేః॥ ౧౪౭
ఇదంవిష్ణురితి ద్వాభ్యాం పాదుకారోహణం § హరేః।
ఉద్ధరేచ్చ హరిం స్నాతుముత్తిష్ఠ బ్రహ్మణస్పతే॥ ౧౪౮
ఇతిమన్త్రేణ దేవేశం ప్రాపయేత్ స్నానపీఠికామ్।
మన్త్రస్తు భద్రంకర్ణేభిరితి స్నానాసనాసనే॥ ౧౪౯
సావిత్ర్యా వితరేదర్ఘ్యం పాద్యం త్రీణిపదేతి చ।
ఆపగి పునస్త్రివృత్త్యా తేన మన్త్రేణాచమనక్రియా॥ ౧౫౦
♣ దన్తధావన కాష్ఠం చ తద్విష్ణోరితి నివేదయేత్।
అభ్యఙ్గం వామదైవ్యేన కుర్యాదుద్వర్తనం పునః॥ ౧౫౧

* పుష్టిం. † యథాపూర్వ్యేణ. ‡ తృతీయావరణే. § స్మరేత్. ♣ జిహ్వానిర్లేఖనం మన్త్రేణ విష్ణుగాయత్రీ విద్యయా. ఇతీదమధికం క్వచిదధికమస్తి.

కార్యం విష్ణోర్నుకమితి మన్త్రేణామలకాదికం।
* ప్రతద్విష్ణురితి క్షాల్యమభిషేక విధిస్తతః ॥ ౧౫౨
ఆపోహిష్ఠేతి తిసృభిరతో దేవా అవన్త్వితి।
కఙ్కతేన మృజేత్కేశాన్ కలశైస్స్నాపనం తతః ॥ ౧౫౩
హిరణ్యవర్ణాం హరిణీమితి లేపో హరిద్రయా।
హిరణ్యవర్ణాశ్శుచయః పావకేతి చతసృభిః ॥ ౧౫౪
క్షాల్యో గన్ధామ్బునా దేహాది పునస్తం కుఙ్కుమేన తు।
ఆలిప్య విష్ణుగాయత్ర్యా క్షాలయేత్పావమానీభిః ॥ ౧౫౫
బ్రహ్మాజిజ్ఞానమితి చ కయానశ్చిత్ర ఆభువత్ ।
ఇత్యేవ మర్ఘ్యపాద్యాద్యైః † యజేదాద్యం మహేశ్వరమ్ ॥
పరిషిచ్య తు సావిత్ర్యా సూక్తేన పురుషాత్మనా।
సహస్రధారయా స్నానం యద్వా కుమ్భేన తద్భవేత్ ॥ ౧౫౬
అగ్నిమూర్ధేతి మన్త్రేణ ప్లోతేనాఙ్గామ్బు నిహృత్య।
విష్ణుగాయత్రియా దద్యాద్వస్త్రే ద్వే ధౌతనిర్మలే ॥ ౧౫౭

అలఙ్కారాసనమ్.

ప్రణవేన బ్రహ్మసూత్రముత్తరీయం చ కల్పయేత్ ।
ఆచాన్త మన్వధిష్ఠాయ పాదుకే సంస్థానాసనే ॥ ౧౫౮
సుఖాసీనాయ దేవాయ ప్రాగ్వదర్ఘ్యాది నిర్వపేత్ ।
ధూపేనాగురుజే ‡ నార్ద్రా మూర్ధానం దివ ఇత్యృచా ॥ ౧౬౦
కేశాన్ సంశోష్య శుచినా చన్దనేన సుగన్ధినా।
ఇదం విష్ణురితి శ్రుత్యా లేపనం వపుషి స్మృతమ్ ॥ ౧౬౧
జితం త ఇతి మన్త్రేణ మణ్డనైరపి మణ్డయేత్ ।
పుష్పాణి దద్యాత్తద్విష్ణోరితి మన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౧౬౨
ఇరావతీతి మన్త్రేణ పాదయోరక్షతాన్క్షిపేత్ ।
అఞ్జనం విష్ణుగాయత్ర్యా వ్యాహృత్యా దర్పణం నైత్యకమ్ ॥ ౧౬౩
జితం త ఇతి ధూపైశ్చ ధూపయేదగురూత్థితైః।
ఉద్దీప్యస్వేతి మన్త్రేణ దీపారోపణమిష్యతే । ౧౬౪

---

* నతేవిష్ణురితి. † ధూపదీపాన్తమర్చయేత్ ‡ నార్ద్రాం.

తిలాన్ వస్త్రం తథా హేమ తామ్బూలం తణ్డులానపి ।
ఫలాని గవ్యమాహారం గాశ్చధాన్యం యథావసు ॥ ౧౬౫
గోగ్రాసం దేశికాయైవ దద్యాద్దేవస్య సన్నిధౌ ।
అధిపస్య తథా రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సకలస్య చ ॥ ౧౬౬
ప్రజానాం బ్రాహ్మణాదీనాం దానమభ్యుదయావహమ్ ।
అపనీతే యవనికాపటే భక్తానుకమ్పయా ॥ ౧౬౭
ఘోషయేత్తూర్యఘోషేణ నృత్తం గీతం తథాచరేత్ ।
స్తోత్రాణి చ కథాశ్చిత్రా వేదానఙ్గాని షట్ తథా ॥ ౧౬౮
పఠేయురగ్రే దేవస్య సర్వమన్యచ్చ మఙ్గలమ్ ।

భోజ్యాసనమ్

ఆచరేత్పాదుకే దత్వా గమయేద్భోజనాసనమ్ ॥ ౧౬౯
దత్వార్ఘ్యం పాద్యమాచామం మధుపర్కం నివేదయేత్ ।
ప్రణవేన తతో దద్యాత్తామ్బూలీమాస్యశోధనీమ్ ॥ ౧౭౦
* హవిర్నివేదయేత్సిద్ధం భోజ్యభక్ష్యాదికం తథా ।
మధురాది రసోపేతం విధ్యుక్తం సుసమాహితః ॥ ౧౭౧
సుసంస్కృతైశ్చ † నిష్పన్నైర్యుక్తమన్యైర్ఫలాదిభిః ।
అపక్వైరతిపక్వైశ్చ యథా యోగం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౭౨
రాజోపచార ‡ వత్సర్వముపచారే ప్రకల్పయేత్ ।
ప్రోక్షితం చాస్త్రమన్త్రేణ పరిషిచ్య చ వర్మణా ॥ ౧౭౩
ప్రణవేనార్పణే దత్తే దహనాప్లావనాదికే ।
కృతే చ సురభీముద్రాం దర్శయిత్వా చ దేశికః ॥ ౧౭౪
న్యస్తేఽర్ఘ్యపుష్పే సంస్పృష్టే విష్ణుహస్తే సమాధినా ।
§ అన్వారబ్ధేన సవ్యేన పాణినా దక్షిణేన తు ¶ ॥ ౧౭౫
ప్రగృహ్య తార్ఘ్యపుష్పేణ దర్శితగ్రాసముద్రయా ।
దేవస్యత్వేతి మన్త్రేణ నైవేద్యం తద్యథోదితమ్ ॥ ౧౭౬

* హవిర్నివేదయేత్పశ్చాద్భోజ్య భక్ష్యాది సంయుతమ్. ఇతిపాఠః † మృష్టాన్నైః
‡ త్సర్వముపచారైః ప్రకల్పితే. § విధాయ దక్షిణం జానుం భూమిసంస్పర్శగం పునః. ఇతి క్వచిదధికమస్తి. ¶ ఉన్నమ్య వామహస్తేన దక్షిణేన కరేణ తు. ఇదమర్థమన్వారబ్ధేత్యస్య ప్రతినిధితయా క్వచిద్దృశ్యతే.

దేవస్య శక్తిశే హస్తే నివర్పేత్సాధకస్స్వయమ్ ।

తామ్బూలసమర్పణమ్.

దత్తేఽన్నపానకే హస్తే పానీయే చ సుసంస్కృతే ॥ ౧౭౭
కృతే చాచమనే దద్యాత్తామ్బూలీ మాస్యశోధినీమ్ ।
క్రియాకలాపం పూజాదౌ కర్మాచార్యయా యదీరితమ్ ॥ ౧౭౮
తత్సర్వం ధ్రువబేరాదౌ యథాసమ్భవమాచరేత్ ।
అర్ఘ్యాదిషూపచారేషు కర్తవ్యేషు యథాతథమ్ ॥ ౧౭౯
మన్త్రపూర్వేషు సర్వేషు వాచమేనాముదీరయేత్ ।
దివ్యానాఘ్యోపచారేణ యథాశక్తి యథావిధి ॥ ౧౮౦
అర్చయిష్యామి సమయే భగవన్తం జనార్దనమ్ ।
ఇత్యాదికామవితథాం పూజకస్సుసమాహితః ॥ ౧౮౧
చతుర్భిరేవ గన్ధాద్యైః పరివారార్చనం మతమ్ ।
సర్వస్మిన్నుపచారే చ స్తుత్యన్తేఽనుష్ఠితే పునః ॥ ౧౮౨
జపేచ్చ పూజకో మన్త్రం యథోదీరితసఙ్ఖ్యయా ।
ద్వాదశాక్షరమన్యం వా తదన్తే జుహుయాద్బహిః ॥ ౧౮౩
భూతేభ్యో బలిదానం చ కుర్యాన్నిత్యం మహోత్సవమ్ ।
విజ్ఞాప్య దేవదేవేశం పూజకః * ప్రణమేత్స్వయమ్ ॥ ౧౮౪
ఆదదీతావశిష్టాని పూజావస్తూని కృత్స్నశః ।
తైరాత్మపూజనం కుర్యాత్తుష్యేత్తేనాపి కేశవః ॥ ౧౮౫
మన్త్రైర్యథోక్తైరారాధ్య సూక్తేన పురుషేణ వా ।
అథవా ద్వాదశార్ణాద్యైర్మన్త్రైర్బిమ్బముఖే హరిమ్ ॥ ౧౮౬
ప్రపద్యతే పరం శ్రేయో నిష్కామో యది పూజకః ।
† కామనాయాస్తు కామ్యాని ఫలాని ప్రతిపద్యతే ॥ ౧౮౭

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మతన్త్రే చర్యాపాదే

నిత్యయాగవిధిర్నామ తృతీయోఽధ్యాయః.

---

* ప్రణతః. † కామనవాప్నుయాత్కామీ.

చతుర్థోఽధ్యాయః.

❀ నిత్యోత్సవ హోమః. ❀

బ్రహ్మా:—

భగవన్నుత్సవే నిత్యే హోమశ్చాగ్నౌ పురోదితః ।
స కథం పూజకైః కార్యః కథయస్వ యథాతథమ్ ॥ ౧

శ్రీభగవాన్:—

ద్వారస్థానగ్న్యగారస్య చణ్డాదీనర్చయేత్క్రమాత్ ।
అన్తః ప్రవిశ్య శకృదా లిప్తే కుణ్డేఽక్షతార్చితే ॥ ౨

❀ పాత్రాసాదనమ్. ❀

ఉపవిశ్యాత్మనః పార్శ్వే దక్షిణే పుష్పభాజనమ్ ।
అన్యాని హోమద్రవ్యాణి వామపార్శ్వే తు నిక్షిపేత్ ॥ ౩
* కుణ్డస్యోత్తరపార్శ్వే తు ప్రాగగ్రేషు కుశేషు చ ।
ఆజ్యపాత్రం చరుస్థాలీం ప్రోక్షణీం సమిధః కుశాన్ ॥ ౪
ప్రణీతాం తణ్డులాన్ తోయం పరిధీన్ స్రుక్స్రువౌ తథా ।
దర్వీమగ్నివిహారణం వ్యజనాని చ మేక్షణమ్ ॥ ౫
శుమ్భం చ కాష్ఠం ఘణ్టాం చ గన్ధద్రవ్యం చ నాక్షతమ్ ।
ద్వన్ద్వాని చ ప్రయోజ్యాని న్యుఞ్చ్య సత్యేవ సమ్భవే ॥ ౬
కుణ్డమధ్యే తతస్తిస్రో రేఖాః ప్రాగాయతాః పృథక్ ।
తథోదగాయతాస్తిస్రో లిఖిత్వా మూలవిద్యయా ॥ ౭
దర్భైస్సమ్భద్వయేనాద్భిరభ్యుక్ష్యాదాయ పావకమ్ ।
మథితం లౌకికం యద్వా నిధాయ చ విహృత్య చ ॥ ౮
† అద్భిః పరిసమూహ్యాగ్నిం పరిస్తీర్య త్రిభిస్త్రిభిః ।
ప్రాగగ్రైరుదగగ్రైశ్చ దర్భైః పఞ్చభిరేవ వా ॥ ౯
‡ సప్తభిర్నవభిర్వాపి యద్వైకాదశసమ్మితైః ।
గ్రన్థీకృతాగ్రైరద్వన్ద్వైః పఞ్చవింశతినిర్మితైః ॥ ౧౦

---

* ‘కుణ్డస్య’ ఇత్యర్ధం క్వచిన్న. † వాసుదేవాదిభిర్మన్త్రైః ‡ పఞ్చభిర్నవభిః.

తత్రాగ్నిమధ్యేఽపాం పూర్ణాం ప్రణీతామక్షతార్చితామ్ ।
నిధాయ దర్భయుగ్మేన కూర్చం ప్రాదేశసమ్మితమ్ ॥ ౧౧
నిర్మాయాచ్ఛాదనం తస్య త్రిభిర్దర్భైః పవిత్రితైః ।
కూర్చేన తేన ప్రోక్షణ్యాం ప్రణీతాజలమావపేత్ ॥ ౧౨
ప్రోక్షణీ మాత్మనశ్చాగ్రే సకూర్చాం న్యస్య మన్త్రవిత్ ।
అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం తు కూర్చం తత్కరయోర్ద్వయోః ॥ ౧౩
పునరాఘారముత్పూయ త్రిః ప్రోక్ష్య ప్రోక్షణీం పునః ।
హోమద్రవ్యాణి సర్వాణి ప్రోక్షయేత్తేన వారిణా ॥ ౧౪
స్పృశేచ్చ తాని ద్రవ్యాణి నామాదేశం యథా తథమ్ ।
స్రావయేత్ప్రోక్షణీవారి ప్రాదక్షిణ్యేన తాం పునః ॥ ౧౫
కృత్వాప్భిః పూరితాం దేవం ప్రణీతాయాం సభాజయేత్ ।
అగ్నేర్దక్షిణతో దర్భకూర్చే తన్మయవిష్టరే ॥ ౧౬
ఆవాహ్య బుద్ధ్యా బ్రహ్మాణమిష్ట్వా ప్రక్షాల్య వారిణా ।
విష్ణుగాయత్రియా స్థాలీమాఢకం తత్ర తణ్డులాన్ ॥ ౧౭
ప్రక్షిప్య హృదయాద్యైః ప్రక్షాల్యాగ్నావధిశ్రపేత్ ।
ఆజ్యస్థాల్యాం నిరూప్యాజ్యం ద్రావితం గాలితం తథా ॥ ౧౮
తత్ర ప్రత్యస్య దర్భాగ్రద్వయం మన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ।
అఙ్గారేషు నిధాయాగ్నౌ తాం దీప్తేనాథ బర్హిషా ॥ ౧౯
పర్యగ్నికుర్యాదుత్తార్య యథాస్థానం నివేశయేత్ ।
ఉత్పూయోత్ప్లవనం కూర్చమద్భిస్స్పృష్ట్వా హ్యుపబర్ధే ॥ ౨౦
ప్రహృత్య చామృతీకృత్య ఘృతం సురభిముద్రయా ।
అవకుణ్ఠ్య చ దిక్పాలా నిన్ద్రాదీన్ పూజయేత్క్రమాత్ ॥ ౨౧
ఉష్ణోదకేన ప్రక్షాల్య స్రుక్స్రువౌ కుశపఞ్చకమ్ ।
కూర్చమాదాయ తౌ తేన మూలే మధ్యే చ మూర్ధని ॥ ౨౨
సమ్మృజ్య కూర్చమూలేన మధ్యేనాగ్రేణ చ క్రమాత్ ।
నిష్టప్యాగ్నౌ నిధాతవ్యౌ తావుదీచ్యా మథాత్మనః ॥ ౨౩

* ద్రవ్యాగ్నిమధ్యే.

స్రువేణాజ్యం సమాదాయ హోమవస్తూని సేచయేత్ ।
చరుం చాజ్యేన సంసిచ్య పార్శ్వే తమవరోపయేత్ ॥ ౨౪

❧ చరోశ్చాతుర్విధ్యమ్. ❧

కేవలాన్నం తథా ముద్గం పాయసాన్నం గులౌదనమ్ ।
చతుర్విధశ్చరుర్జ్ఞేయః పాకశ్శుల్యాముపీష్యతే ॥ ౨౫
యాదృక్షొ వేద్యతే బిమ్బో హోతవ్యశ్చాపి తాదృశః ।
ఉదక్సంస్థాగ్ పరిధయః ప్రత్యగారభ్య తా స్తథా ॥ ౨౬
నిధాతవ్యాశ్శిఖీశానకోణయో స్సమిధౌ తథా ।
ఊర్ధ్వే నిధాయ మనసా ధ్యాయన్నిధ్మౌ ప్రజాపతిమ్ ॥ ౨౭
ఏకతో౽గ్రాః * సకృత్ప్రచ్ఛిదశ్శోక్తాః ముష్టిముద్రయా ।
ఆదధ్యాదాజ్యపాత్రం చ కుశకూర్చేన వేష్టితే ॥ ౨౮
వామే కరే నిధాయాగ్నౌ హ్యాఘారావాహుతిమాచరేత్ ।
ప్రాజాపత్యం తథాచైన్ద్రీమాజ్యభాగమథాచరేత్ ॥ ౨౯
ఆగ్నేయం దక్షిణే భాగే సౌమ్యం భాగమథోత్తరే ।
మధ్యేవ్యాహృతిభిర్హుత్వా స్మరేదగ్నిమనన్తరమ్ ॥ ౩౦

❧ అగ్నిధ్యానమ్. ❧

ద్విశీర్షకం సప్తహస్తం త్రిపాదం సప్తజిహ్వకమ్ ।
వరదం శక్తిపాణిం చ బిభ్రాణం స్రుక్స్రువౌ తథా ॥ ౩౧
అభీతిదం చర్మధరం వామే చాజ్యధరం కరే ।

❧ జిహ్వాభేదేన హోమఫలభేదః. ❧

జిహ్వాయాం దక్షిణే వక్త్రే ధూమ్రాయాం మారణాదికమ్ ॥ ౩౨
లోహిన్యాం తు వశీకారగ్ కాల్యాం కర్మ చ శాన్తికమ్ ।
సర్వసిద్ధి స్స్ఫులిఙ్గిన్యా హ్యానవే దక్షిణేతరే ॥ ౩౩
విశ్వరూపాపరసజ్ఞాయా మణిమాది మహాఫలమ్ ।
కరాలికా విజయదా పుష్టిదా చ మనోజవా ॥ ౩౪
కార్ష్ణ్యం లౌహిత్యమేతాసాం వర్ణశ్శ్యామత్వమేవ చ ।
స్ఫులిఙ్గరూపం చ తతో వర్ణస్స్ఫటిక సన్నిభః ॥ ౩౫

* సమిత్ప్రచ్ఛ.

తపనీయనిభః * ప్రోక్తో జిహ్వానామాను పూర్వశః ।
తిలానాఘార † సమిధో జుహుయా ‡ జ్జాతశాన్తయే । ౩౬
అష్టోత్తరశతం వారాన్ ద్వాదశాక్షరవిద్యయా ।
పూర్ణాహుత్యవసానే తు ధ్యాత్వా జ్వలనమర్చయేత్ ॥ ౩౭
గన్ధాద్యైరాత్మనో దద్యాదక్షతాని చ వర్మణా ।
పరిషిఞ్చ్య జలేనాగ్నిం తన్మధ్యే యోగపీఠికామ్ ॥ ౩౮
కల్పయిత్వా చ తన్మన్త్రైర్జుహుయాత్సర్పిషా సకృత్ ।
అత్రావతార్య హృదయాచ్ఛిద్రూపం పరమేశ్వరమ్ ॥ ౩౯
సకలీకృత్య మన్త్రస్య న్యాసం కుర్యాద్యథావిధి ।
అర్ఘ్యపూర్వం § నివేద్యాన్నం సర్పిషా జుహుయాత్సకృత్ ॥
జపార్థం చ సకృన్మన్త్రైర్జుహుయాత్సర్పిషా తతః ।
సమిద్భిర్వా $ దలైః పుష్పైర్బీజైర్వాఽప్యథ వా ఫలైః ॥ ౪౧
పరివారార్థమప్యేవం సర్పిషా జుహుయాత్సకృత్ ।
ఆరాధనం హరేరేతత్సప్తార్చిషి చతుర్ముఖ ॥ ౪౨
ఆరాధనం చేదన్యత్ర ప్రతిమాదావనన్తరమ్ ।
జుహుయాత్సమిదాద్యైస్తైర్వక్ష్యమాణేన వర్త్మనా ॥ ౪౩

సమిధామాయామమానహానాది స్వరూపవిపర్యయే ఫలమ్.

ఆయామస్సమిధాం తాలం కనిష్ఠానహానం క్రమాత్ ।
చర్మహీనే వినాశస్స్యాద్ఛేదే క్షీణం కులం భవేత్ ॥ ౪౪
ఆర్ద్రాసు బన్ధునాశస్స్యాత్పుత్రనాశః పురాతనే ।
క్షతాసు భార్యామరణం కలహాయ చ శాఖినీ ॥ ౪౫
ఉద్వేగాయ భవేత్ స్థూలా హ్రస్వాఽపగ్రహకారిణీ ।
దీర్ఘాతి ¶ వృష్టిజననీ త్యాజ్యా దోషయుతా సమిత్ ॥ ౪౬

సమిధాం సఙ్ఖ్యా.

శతం తదర్ధం పాదం వా సమిధోఽష్టౌ యథోదితాః ।
తదర్ధం వా ఘృతాక్తాస్తా జుహుయాన్మూలవిద్యయా ॥ ౪౭

---

* నిభా. † సమ్మిశ్రాన్. ‡ జ్జడ. § నివేద్యాన్తమ్. $ తిలైః పుష్పైః. ¶ పుష్టికరణీ.

ఆజ్యావసిక్తాశ్చత్వారః ప్రత్యృచం గ్రాసముద్రయా ।
నృసూక్తేన చ హోతవ్యా మూలమన్త్రేణ సర్పిషా ॥ ౪౮
శతాదిసఙ్ఖ్యయా హోమో ధ్యాత్వా పరమపూరుషమ్ ।
స్రువేణ జుహుయాదాజ్యం హస్తేన సమిధం పునః ॥ ౪౯
చరుం పలాశపాత్రేణ యద్వా హస్తాదినా భవేత్ ।
హుత్వా పూర్ణాహుతిం పూర్వం తతశ్శాన్తిం ప్రకల్పయేత్ ॥

హోమద్రవ్యాణాం ఫలమ్.

యజ్ఞవృక్షోద్భవైశ్శాన్తిస్సౌభాగ్యం కుసుమైశ్శుభైః ।
ధూపద్రవ్యైస్సదారోగ్యం పుష్టిం దధ్నా పయశ్శుచి ॥ ౫౧
అన్నేన వివిధాన్ కామానాజ్యేనాయుష్మతీః ప్రజాః ।
శ్వేతపద్మైస్తు జుహుయాదిచ్ఛన్ బ్రహ్మశ్రియం నరః ॥ ౫౨
లక్ష్మీపుష్పైస్తు జుహుయాల్లక్ష్మీకామోఽథ వారుణైః ।
పద్మైర్బిల్వైస్సమిద్భిర్వా జ్ఞానకామస్తు సర్పిషా ॥ ౫౩
కన్యాకామః కాలపుష్పైర్గోకామో గోమయైః పునః ।
ఆయుష్కామస్తు దూర్వాభిర్భూతికామస్తు మృత్స్నయా ॥ ౫౪
యవాగ్వేన్ద్రియకామస్తు తిలైస్సర్వజనప్రియః ।
బ్రహ్మవర్చకామస్తు బ్రహ్మవృక్షసముద్భవైః ॥ ౫౫
వేణుభిశ్చ యవైశ్చైవ నీవారైశ్శాలిభిస్తథా ।
సర్వే కామాః ప్రసిద్ధ్యన్తి హోతుర్బీజైర్యథోదితైః ॥ ౫౬
లాజహోమేన సిధ్యన్తి సర్వే కామా న సంశయః ।
అన్నైరన్నాదికామస్తు పుత్రకామస్తు పాయసైః ॥ ౫౭
నిమ్బపుష్పైర్హిరణ్యార్థీ సర్వం సిధ్యతి సర్పిషా ।

హోమార్థద్రవ్యపరిమాణమ్.

హోమే సర్పిర్మధుక్షీరధారా స్యాచ్చతురఙ్గులా ॥ ౫౮
శుక్తిర్దధ్యాహుతిగ్రాసం పాయసాజ్యాహుతిర్భవేత్ ।
* భక్ష్యాహుతిస్తదర్ధం స్యాత్ఫలైః పుష్పైరఖణ్డితైః ॥ ౫౯

---

* భక్తాహుతి.

నిష్పావబీజమానా తు ధూపద్రవ్యాహుతిర్భవేత్ ।
తిలవ్రీహి యవాద్యైస్తు ముష్ట్యర్ధార్ధాహుతిక్రమాత్ ॥ ౬౦
అష్టాఙ్గులా తదర్ధా వా సమిద్దూర్వా షడఙ్గులా ।
మృద్వీకాఽక్షప్రమాణా తు గోమయాహుతిరిష్యతే ॥ ౬౧
పూర్ణాహుతిర్ఘృతస్య స్యాత్కుడుబేన చతుర్ముఖ ।
న్యూనాధికప్రమాణాం తు హవ్యకవ్యాహుతిం కృతామ్ ॥ ౬౨
భుఞ్జన్తి దానవా దైత్యా న ఫలాయ చ కల్పతే ।
కుక్కుటాణ్డప్రమాణం తు చరోః పిణ్డం ఘృతాప్లుతమ్ ॥ ౬౩
నిక్షిప్య చ స్రుచోఽగ్రే తే అభిఘార్య స్రువేణ చ ।
ససమిద్గర్భకుసుమం జుహుయాన్మూల విద్యయా ॥ ౬౪
ప్రాయశ్చిత్తార్థమాజ్యేన పఞ్చోపనిషదా పునః ।
స్రుచమాజ్యేన సమ్పూర్య సదర్భం సమిధాన్వితమ్ ॥ ౬౫
ఉద్ధృత్య నాసికాగ్రాన్తమభిఘార్య స్రువేణ చ ।
జుహుయాన్మూలమన్త్రేణ పూర్ణాహుత్యా తు సాధకః ॥ ౬౬
స్రుచం జలేన సమ్పూర్య బహిః కుణ్డాత్ప్రదక్షిణమ్ ।
సేచయేద్వా విశేషం తు నినయేచ్ఛిరసి స్వయమ్ ॥ ౬౭
భస్మనా తిలకం కృత్వా హరిమగ్నే స్సముత్సృజేత్ ।
గృహీత్వార్ఘ్యం ప్రదద్యాచ్చ ధామ్ని దేవాయ పూజకః ॥ ౬౮
భక్త్యా యదగ్నౌ విహితం యథాశక్తి యథావిధి ।
ఆరాధనం తదేవేతి గృహాణ పరమేశ్వర ॥ ౬౯
అగ్నికార్యవిధిర్హ్యేష సఙ్క్షేపాత్కథితో మయా ।
విధినానేన యః కుర్యాదగ్నికార్యం దినే దినే ॥ ౭౦
సయాతి బ్రహ్మణ స్థానం భుక్త్వా భోగాన్యథేప్సితాన్ ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మే తన్త్రే

చర్యాపాదే అగ్నికార్యవిధిర్నామ

చతుర్థోఽధ్యాయః.

పఞ్చమోఽధ్యాయః.

నిత్యోత్సవ విధిః.

శ్రీభగవాన్ :—

అథ నిత్యోత్సవవిధిం కథయామి చతుర్ముఖ ।
సర్వదుఃఖహరం పుంసాం సర్వభూత ప్రహర్షణమ్ ॥ ౧
రాష్ట్రస్య రాజ్ఞో గ్రామస్య యజమానస్య సద్మనః ।
సుఖావహం శాన్తికరం పుణ్యమాయుర్వివర్ధనమ్ ॥ ౨
ఆవాహ్య తణ్డులే శుద్ధే పార్శ్వస్థే పరమేశ్వరమ్ ।
శక్తిభిర్దర్శభిర్ద్వాభ్యాం సహ ప్రాతర్దినే దినే ॥ ౩
పరిక్రమేదాయతనం మధ్యాహ్నే త్వన్నకల్పితే ।
సాయం కుసుమసఙ్ఘాతే త్రిసన్ధ్యాం త్రిషు కల్పయేత్ ॥ ౪
బిమ్బేన * వా పరీయాయాత్ త్రిసన్ధ్య మనువాసరమ్ ।
అథవాఽన్నేన మధ్యాహ్నే కాలేఽన్యత్ర ద్వయే ర్చనా ॥ ౫
త్రిసన్ధ్య మథవాఽన్నేన కుర్యాన్నిత్యోత్సవం హరేః ।
మధ్యన్దినే వా సర్వార్థం పరిక్రమ్య బలిం క్షిపేత్ ॥ ౬
యద్యోత్సవప్రతిష్ఠా తే రన్యగ్రగోఽథవా † భవేత్
త్రిసన్ధ్యం చామరం ఛత్రం వితానధ్వజ సంయుతమ్ ॥ ౭

పఞ్చావరణ బలిదానమ్

తణ్డులాదికమన్నం వా కేవలం కమలాసన ।
పఞ్చావరణకే ధామ్ని పఞ్చస్వావరణేష్వపి ॥ ౮
బలిం దత్త్వా పర్యటనం గేయవాద్య పురస్సరమ్ ।

ఆవరణభేదేన ఉత్సవతారతమ్యమ్.

ఉత్సవం ప్రాహురుత్కృష్టమేకేన మధ్యమం విదుః ॥ ౯
ద్వాభ్యానేఽధమం జఘన్యం త్రిభ్యానే క్షుద్రమథేతరే ।
బలిప్రదానేన వినా నోత్సవోఽభ్యుదయావహః ॥ ౧౦

---

* పాఠ పర్యాయా త్రిసన్ధ్యమనుసారతః. † హరేత్.

పరిచారక లక్షణమ్.

శుక్లామ్బరధరం సౌమ్యం శుక్లయజ్ఞోపవీతినమ్ ।
సోత్తరీయం చ సోష్ణీషం స్వనులిప్తమలఙ్కృతమ్ ॥ ౧౧
పరిచారకమాహూయ భావితం గరుడాత్మనా ।
తన్మూర్ధని చ పాత్రస్థే తణ్డులేఽన్నే ప్రసూనకే ॥ ౧౨
దేవమావాహయేన్మూల బేరాదారాధక స్స్వయమ్ ।
ఇష్ట్వా చ గన్ధపుష్పాద్యైస్తత్ర దేవం యథావిధి ॥ ౧౩
విష్ణ్వాదిమూర్తీంశ్చ పునః పూజయిత్వా ప్రదక్షిణమ్ ।
ప్రాగాద్యేషు ద్వాదశసు పాత్రస్థేషు దలేషు చ ॥ ౧౪
సూక్తం సర్వం స్వస్త్యయనం తథాన్యచ్చాపి మఙ్గలమ్ ।
పఠన్ పాత్రం చ బిభ్రాణో వ్రజేచ్చ పరిచారకః ॥ ౧౫
చణ్డప్రచణ్డప్రముఖాన్ ద్వారపాలాన్ ప్రపూజయేత్ ।

బలిదానే తాలనృత్తాది వ్యవస్థా

ఘోషయేన్మల్లతాలాద్యైర్బలిదాన పురస్సరమ్ ॥ ౧౬
నృత్తం తు వైజయన్తీ స్యాద్వృషభం గేయమిష్యతే ।
వితాన ధవలచ్ఛత్ర చామర వ్యజనాదిభిః ॥ ౧౭
పరిక్రమేత బల్యర్థం సర్వానావరణాన్ క్రమాత్ ।
పీఠం ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రవిశేదాలయం పునః ॥ ౧౮
* తం తు ప్రదక్షిణీకృత్య ప్రవిశేద్గర్భమన్దిరమ్ ।
దత్త్వార్ఘ్యం † మూలమన్త్రేణ మూలబేరే సముత్సృజేత్ ॥ ౧౯
బలిశేషం క్షిపేత్ప్రాజ్ఞో విష్వక్సేనస్య మూర్ధని ।
పరిశిష్టం మహాపీఠే నిక్షిపేదక్షతాదికమ్ ॥ ౨౦

నిత్యోత్సవే బలిబేరం యానే శిరసి వా ఆరోప్య పరిభ్రమణమ్.

నిత్యోత్సవశ్చే ‡ దారోప్య తద్బిమ్బం శిబికాదిషు ।
ఆరోప్య యద్వా శిరసి పరిభ్రమణమిష్యతే ॥ ౨౧

---

* తప్వత్. † పాద్యమాచామం, మూలబేరే నియోజయేత్

బలిబేరభ్రమణే నృత్తాతోద్యాదిభేదః.

ఆతోద్యనృత్తైర్బహుధా భిద్యమానైస్సమేధితమ్ ।
తత్ర నృత్తం బహువిధం తాని వక్ష్యే సమాసతః ॥ ౨౨
విలాసం కర్తరీ విష్ణుక్రాన్తమాలీఢమఙ్గలమ్ ।
భద్రమాలీ తార్క్ష్యపక్షౌ కరణం స్వస్తికాహ్వయమ్ । ౨౩
చారీ ప్రచారీ సూచీ చ * సావర్తం పారిభద్రకమ్ ।
సౌమ్యం † విషమసూచీ చ ఖేటకం చావకుఞ్చితమ్ ॥ ౨౪
కటిబన్ధమలఙ్కారమఞ్జరీ ‡ పృష్ఠకుట్టిమమ్ ।
ఉల్లఙ్ఘివామజాన్వాఖ్యౌ § మాసూరీ చాపవేష్టితమ్ ॥ ౨౫
వాసరేశ్వరసఞ్చారిభావౌ స్యాతాం నికుట్టిమౌ ।
కుట్టిమం ఘటితం స్థాయీభావౌ యచ్చ విజృమ్భితమ్ ॥ ౨౬
మణ్డలం కుఞ్చితార్ధాది పతాకా సర్వమఙ్గలమ్ ।
కాన్తారకుట్టిమాహ్వానం ప్రపూర్వం ఘటితం తథా ॥ ౨౭
$ విలాసం సర్వతోభద్రం శుద్ధం కుఞ్చితమిష్యతే ।
మార్గచారీ కరాధీన ¶ మావభాస మనన్తరమ్ ॥ ౨౮
ఆవేష్టితం పరివర్తం నిధూర్తం దేశిమణ్డలమ్ ।
సమపూర్వం చ ‖ ఘటితం పదం విషమపూర్వకమ్ ॥ ౨౯
కర్తరీకవిలాసశ్చ భవేద్విగలితం తథా ।
నృత్తభేదాః పృథగ్భావా గాత్రావయవచేష్టితైః ॥ ౩౦
ఆతోద్య గీతిభేదానామానన్త్యాన్నేహ ❦ తన్యతే ।

ఖగేశప్రియనృత్తమ్.

పుష్పప్రభాసమోపేతం ❀ ధ్వజచ్ఛత్రాది సంయుతమ్ ॥ ౩౧
సర్వవాదిత్రసుభగం సర్వగేయసమేధితమ్ ।
బ్రహ్మవిద్బ్రహ్మఘోషేణ సహితం దీపసఙ్కులమ్ ॥ ౩౨
విష్ణుక్రాన్తం ఖగేశస్య నృత్తం గేయం చ మధ్యమమ్ ।

పురుహూతాది ప్రియం నృత్తమ్.

విలాసం సర్వతోభద్రం ఖేటకం చక్రమణ్డలమ్ ✤ ॥ ౩౩

---

* సంవర్తం. † విషమసూరీ. ‡ పృష్ఠకుట్టకమ్. § మాధురీ. $ విగాత్రం.
¶ మావభాల. ‖ గదితమ్. ❦ గీయతే. ❀ నృత్తం గేయం చ మధ్యమమ్. ✤ చక్రమణ్డకమ్.

కాన్తారం కుట్టిమం పృష్ఠకుట్టిమం కటిబన్ధనమ్ ।
వామజానూర్ధ్వనృత్తం చ పురుహూతాదిషు స్మృతమ్ ॥ ౩౪

❧ పురుహూతాదీనాం ప్రియస్స్వరః. ❧

షడ్జఋషభౌ చ గాన్ధారో మధ్యమః పఞ్చమస్తథా ।
ధైవతశ్చైవ నిషధః పురుహూతాదిషు స్వరః ॥ ౩౫

❧ భవస్య ప్రియస్స్వరః. ❧

సప్త జ్ఞేయా ధైవతస్తు భవస్య స్వర ఇష్యతే ।

❧ విష్వక్సేనస్య ప్రియా నృత్తస్వరౌ ❧

నృత్తం తు విష్వక్సేనస్య స్వస్తికం వృషభస్స్వరః ॥ ౩౬

❧ గణేశ ప్రియనృత్తస్వరౌ. ❧

హస్తినృత్తం గణేశస్య స్వరః పఞ్చమ ఇష్యతే ।
ధైవతస్స్యాత్స్వరో నృత్తం దుర్గాయాస్సర్వమఙ్గలమ్ ॥ ౩౭

❧ అన్యేషాం దేవానాం ప్రియనృత్తస్వరాః. ❧

అన్యేషామపి దేవానాం నృత్తం స్యాత్సర్వమఙ్గలమ్ ।
గానం చ ధైవతం ప్రోక్తం గాన్ధారం పఞ్చమం తథా ॥ ౩౮
తదవాన్తరభేదా వా గేయా గేయవిచక్షణైః ।

❧ దిగ్భేదేన తాలభేదః. ❧

సమతాలాహ్వయం వాద్యమైన్ద్ర్యాం దిశి మహీభుజః ॥ ౩౯
బద్ధావతాలాభిధానం యమస్య దిశి శృఙ్గిణీ ।
నైరృత్యాం మల్లతాలం స్యాద్వారుణ్యాం మఙ్గలాహ్వయమ్ ॥ ౪౦
వాయవ్యాం జయతాలాఖ్యం కౌబేర్యాం భద్రసంజ్ఞితమ్ ।
ఐశాన్యాం కర్కరీతాలం ।

❧ తార్క్ష్యస్య ప్రియం తాలమ్ ❧

తార్క్ష్యస్య గరుడాహ్వయమ్ ॥ ౪౧

భూతానాం ప్రియం తాలమ్.

భూతానాం బలితాలాఖ్యమ్ ।

సేనేశస్య ప్రియం తాలమ్.

సేనేశస్యాపి తాదృశమ్ ।

అన్యేషాం దేవానాం ప్రియం తాలమ్.

అన్యేషామపి దేవానాం తాలం భద్రం ప్రశస్యతే ॥ ౪౨
దిక్షు సర్వాసు సర్వేషు మన్దిరావరణేషు చ ।
నృత్తం గేయం చ వాద్యం చ సాకల్యేన సమీరితమ్ ॥ ౪౩

ధ్వజదర్శన మఙ్గలాష్టక బలిదాన భక్ష్యాదినివేదనమ్.

ఖగధ్వజం దర్శయిత్వా మఙ్గలాష్టకమేవ చ ।
సన్నిధానే చ దేవస్య సర్వత్ర బలిరిష్యతే ॥ ౪౪
* నివేద్యం తత్ర తామ్బూలం భక్ష్యం చ పృథుకాదికమ్ ।
సర్వేష్వావరణేష్వేవం స్థానం ప్రతి సమాచరేత్ ॥ ౪౫

శఙ్ఖనాదమాత్రేణ ప్రాకారద్వారనిర్గమః.

కేవలామ్బుజనాదేన ప్రాకారద్వారనిర్గమః ।

మహాపీఠే బలిప్రదానమ్.

నిర్గమ్య చ మహాపీఠే మన్దిరాభిముఖం స్థితః ॥ ౪౬
దిక్షు సర్వాసు పీఠస్య వాదిత్రే ఘోషితే భృశమ్ ।
తాలితే పీఠికామూర్ధ్ని పూజయేద్విష్ణుపార్షదాన్ ॥ ౪౭
బలిం నిరవశేషేణ దత్త్వా పీఠస్య మూర్ధని ।
పీఠం పరీత్య ధామాన్తరే ప్రవిశ్య ముఖమణ్డపే ॥ ౪౮

దేవస్య యానాదితోऽవరోపణమ్.

ప్రదాయ పాదుకే పీఠే యానాదేరవరోప్య చ ।
ప్రాఙ్ముఖం విష్టరే దేవముపస్థాప్య సభాజయేత్ ॥ ౪౯

దేవస్య గర్భగేహప్రవేశనమ్.

ఉపహారమశేషేణ ప్రదాయావసరోచితమ్ ।
ప్రవేశయేద్గర్భగేహం దేవమారాధక స్స్వయమ్ ॥ ౫౦

---

* నైవేద్యమ్

వాద్యాదిన్యూనతా సమాధానార్థం తాణ్డవమ్.

వాద్యే గేయే తథా నృత్తే బహిరఙ్గణ భూమిషు ।
న్యూనీభావం సమాధాతుం శుద్ధే తాణ్డవమాచరేత్ ॥ ౫౧

మహావాతాదిసంక్షోభే నిత్యోత్సవప్రతిషేధః.

మహావాతాది సంక్షోభే న నిత్యోత్సవమాచరేత్ ।
బలిప్రదానమాత్రం తు కుర్యాచ్చ సతి సమ్భవే ॥ ౫౨
బలిం చణ్డే ప్రచణ్డే తు కేవలం వా వినిక్షిపేత్ ।
తయోర్మధ్యే తు పురతో మూలమన్త్రేణ సాధకః ॥ ౫౩
భూతేభ్యో నమ ఇత్యేవం ప్రక్షిపేత్సోదకం బలిమ్ ।

ఆరాధన కాలభేదః

ఆరాధన విధిర్హ్యేషు కాలభేదేషు శస్యతే ॥ ౫౪
అహ్ని రాత్రౌ చ తాన్ బ్రహ్మన్నధునా కథయామి తే ।
ఏకస్త్రియో వా షడ్వాపి కాలో ద్వాదశ ఏవ వా ॥ ౫౫
పఞ్చకాలశ్చతుష్కాల స్తత్కాలో బహుధా మతః ।
యథావిభవముద్దిష్టం సమారాధన కర్మణి ॥ ౫౬
ఏకో మధ్యాహ్నసమయః ప్రాతర్మధ్యన్దినం నిశా ।
* త్రయశ్చేత్ షట్సుపూర్వోక్తాః కాలభేదాః పునస్త్రయః ॥
మధ్యరాత్రోఽపరాహ్ణశ్చ తథా ప్రత్యూష ఈరితః ।
ప్రత్యూషశ్చార్ధరాత్రం చ ప్రాతర్మధ్యన్దినం నిశా ॥ ౫౭
పఞ్చకాలా ఇమే ప్రోక్తా స్తతః కాలచతుష్టయం ।
ఏకేన హీనః ప్రత్యూషో విజ్ఞేయశ్చతురానన ॥ ౫౮

కాలానాం నాడికామానమ్.

కాలా ద్వాదశ విజ్ఞేయాః పఞ్చ పఞ్చ చ నాడికాః ।
ఇతరే కాలభేదాస్తు ప్రత్యేకం యామసమ్మితాః ॥ ౬౦

ఆరాధనభేదాః.

ఉత్సవావసితం శ్రేష్ఠమారాధన ముదాహృతమ్ ।

---

* త్రయం చ. క. త్రయశ్చేత్ షట్సు పూర్వోక్త స్తతః కాలచతుష్టయే । పఞ్చకాలా ఇమే ప్రోక్తాః కాలభేదాః పునస్త్రయః. ఇతి కోశాన్తరమ్.

హోమాన్తం మధ్యమం ప్రోక్తం ప్రాపణాన్త మథాధమమ్ ॥
క్షుద్రం తు ధూపదీపాన్త మధమారాధనం భవేత్ ।

స్నానార్చన నృత్తగేయాదీనాం ఘటికామానమ్.

ఘటికే ద్వే భవేత్ స్నానే ఘటికైకార్చనే భవేత్ ॥ ౯౨
నృత్తగేయే తథా చైకా తదర్ధేన నివేదనమ్ ।
హోమే చైకా చోత్సవే ద్వే శుద్ధనృత్తావసానికే ॥ ౯౩
* ప్రభాతకాల పూజాయాం స్నానాది విధిరీదృశః ।
ఘటికా స్నానసమ యస్తథార్ధ ఘటికార్చనమ్ ॥ ౯౪
గేయనృత్తస్య ఘటికా తదర్ధేన నివేదనమ్ ।
† హోమార్ధ పరిశిష్టస్తు భవేన్నిత్యోత్సవే క్షణః ॥ ౯౫

కాలభేదేషు కాలత్రయం శ్రేష్ఠమ్.

కాలభేదేషు సర్వేషు శ్రేష్ఠం కాలత్రయం విదుః ।
ప్రాతర్మధ్యన్దినం రాత్రి ర్ముఖ్యం చ కమలాసన ॥ ౯౬

ఉక్తకాలత్రయే బలినిత్యోత్సవ యోరవశ్యంభావితా.

ఆవశ్యం భావినౌ తేషు బలినిత్యోత్సవావుభౌ ।
హోమపర్యన్తమన్యత్ర కాలభేదేషు శస్యతే ॥ ౯౭

ఉత్సవాద్యఙ్గబిమ్బానాం సర్వకాలేషు పూజనమ్.

ఉత్సవాద్యఙ్గబిమ్బాని సేనాన్యం విహగేశ్వరమ్ ।
చణ్డప్రచణ్డౌ ద్వారస్థౌ సర్వకాలేషు పూజయేత్ ॥ ౯౮

వాద్యవాదనకాలః.

మధ్యన్దినే ప్రదోషే చ పురస్తాద్వాద్య వాదనమ్ ।

నీరాజనకాలః.

నీరాజయేత్ప్రదోషేషు దేవం

నీరాజనపాత్రాది నిరూపణమ్.

తదపి కథ్యతే ॥ ౯౯
స్వర్ణపాత్రాణి యుగ్మాని విపులాని తథావసు ।

---

* ప్రకారకాలభేదోయం. † హోమార్ధే పరిశిష్టార్ధం భవేన్నిత్యోత్సవక్రియా.

తన్మధ్యే శాలిపృష్ఠేషు వర్తిదీపాన్ * ప్రదీపయేత్ ॥ ౨౦

స్త్రీభిశ్శ్రేణీబన్ధేన దీపధారణన్యాసౌ.

తథావిధాని పాత్రాణి కరైరుద్ధృత్య యోషితః ।
కల్యాణవస్త్రాభరణా నిర్గతాశ్చ మహానసాత్ ॥ ౨౧
శ్రేణీబన్ధాః పురోగీత నృత్త † వాద్యసమన్వితాః ।
అన్తికే దేవదేవస్య విన్యసేయు ర్మహీతలే ॥ ౨౨

దీపపాత్రార్చనమ్.

ఆధారేషు తతః పాత్రాణ్యర్చయే ద్విశ్వవిద్యయా ।

దీపప్రాపణవిధిః.

ఆచార్యో ధ్రువబేరాదౌ షడఙ్గన్యాసమాచరేత్ ॥ ౨౩
ఇష్ట్వా చ దేవమర్ఘ్యాద్యై ర్దీపపాత్రాణి పూజకః ।
ఉద్ధృత్య భ్రామయేద్దేవ మాపాదతలమస్తకమ్ ॥ ౨౪
గుణమన్త్రైః స్త్రీభిః పాత్రాణ్యనుయోషిత్సు నిక్షిపేత్ ।
అర్చానామేవమన్యాసాం పాత్రాణ్యేకైకశః క్రమాత్ ॥ ౨౫
భ్రామయేన్మూలబేరస్య యద్వా సర్వాణి పద్మజ ।
ఏవం నీరాజనం దేవ్యో శ్శ్రీభూమ్యో ‡ రిష్యతే పృథక్ ॥ ౨౬
నీరాజనే తన్యమానే తూర్యఘోష ముదీరయేత్ ।
నృత్తగీతప్రకారాంశ్చ కుర్యు ర్వార పురన్ధ్రియః ॥ ౨౭
దీపపాత్రాణి సర్వాణి బలిపీఠే సముత్సృజేత్ ।

అర్ధరాత్రే పూజా నివేదనాదివిధిః.

నిత్యోత్సవాన్తం స్నానాది విధాయార్చన మన్వతః ॥ ౨౮
అర్ధరాత్రే తు సంప్రాప్తే కృత్వా స్నానాదికం హరేః ।
శుద్ధపాయసముద్గాన్న మపూపాది హవిః క్రమాత్ ॥ ౨౯
గోక్షీరం సితఖణ్డాది మధురం చ నివేదయేత్ ।

---

* ప్రకల్పయేత్. † వాద్యాదిభిస్సహ. ‡ రుచ్యతే.

సుప్రభాతవిధిః.

భాస్కరస్యోదయాత్పూర్వం బహవస్సూతమాగధాః ॥ ౨౦
ప్రబోధయేయుర్దేవేశం స్తువన్తో వాద్యనాదనైః ।
రాత్రౌ బిమ్బేషు సర్వేషు కుర్యాన్నీరాజనం హరేః ॥ ౨౧
రాజోపచారవత్సర్వముపచారం ప్రదర్శయేత్ ।
అహ్ని రాత్రౌ చ యే ప్రోక్తాః కాలభేదాశ్చతుర్ముఖ ॥ ౨౨
జఘన్యముఖ్యభేదేన తేష్విత్థం పరికల్పయేత్ ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మే తన్త్రే చర్యాపాదే
నిత్యోత్సవ సమారాధనకాల విభాగో నామ
పఞ్చమోఽధ్యాయః.

ష ష్ఠో ఽ ధ్యా యః.

పురుషసూక్తన్యాసః.

బ్రహ్మా :—

సూక్తస్యాఙ్గేషు భగవన్ పౌరుషస్య కథం భవేత్ ।
న్యాసః కథం వా తేన త్వామర్చయామి యథా మమ ॥ ౧
పృచ్ఛత స్సంశయో నాస్య గృహార్చన * విధిక్రమః ।
యాథాత్మ్యేన వక్తవ్యో మయి చేదస్త్యనుగ్రహః ॥ ౨

శ్రీభగవాన్ :—

ఛన్దోఽనుష్టు బృషి స్తస్య వాసుదేవస్తు దేవతా ।
మూర్ధ్ని ఫాలే నయనయో ర్నాసికాయాం తథా ముఖే ॥ ౩
గలే బాహ్వోశ్చ హృదయే నాభావఙ్గే చ మేహనే ।
ఊర్వో శ్చరణయో ర్న్యాసః ప్రథమాది ఋచాం క్రమాత్ ॥ ౪

ఋచామావాహనాదౌ వినియోగః.

ఆద్యయాఽఽవాహయేద్దేవ మాసనం చ ద్వితీయయా ।
పాద్యం తృతీయయా చార్ఘ్యం చతుర్థ్యా వితరేదృచా ॥ ౫
పఞ్చమ్యాచమనం స్నానం షష్ఠ్యా సప్తఋచామ్బరమ్ ।
ఉపవీత మృచాష్టమ్యా నవమ్యా గన్ధలేపనమ్ ॥ ౬
పుష్పం దశమ్యైకాదశ్యా ద్వాదశ్యా ధూపదీపకౌ ।
నివేదనం త్రయోదశ్యా చతుర్దశ్యా నమస్కృతిః ॥ ౭
ప్రదక్షిణం పఞ్చదశ్యా షోడశ్యోద్వాసనం హరేః ।

హోమద్రవ్యాణి.

సమిధన్నాజ్య హోమశ్చ ప్రత్యృచం జాతవేదసి ॥ ౮
స్వగృహే పూజయేద్విష్ణుం శుచౌ దేశే గృహే క్వచిత్ ।

ఆవాహనాధార వస్తూని.

స్థలే † రత్నమయస్థానే విమానే చ తథావిధే ॥ ౯

* విధిర్నకథమ్। త్వయా తథ్యేన. † రత్నమయే ధ్యాతే. ధ్యాత్వా.

అప్స్వగ్నౌ హృదయే సూర్యే స్థణ్డిలే ప్రతిమాసు చ ।

ఆవాహన ప్రకారోపచారాః.

పుష్పోదపాత్రమాదాయ తిష్ఠన్నావాహయేద్ధరిమ్ ॥ ౧౦

* ఓంభూరాది వ్యాహృతిభిః ప్రత్యేకం పురుషోత్తమమ్ ।
వ్యస్తాభిశ్చ సమస్తాభిః వేదాద్యేనాసనం తతః ॥ ౧౧

పాత్రస్థమమ్బుస్సావిత్ర్యా అభిమన్త్ర్య పవిత్రకమ్ ।
తదర్ఘ్యం విష్ణుగాయత్ర్యా దద్యాత్త్రీణిపదేత్యృచా ॥ ౧౨

పాద్యమాచమనీయం చ ప్రణవేన ప్రకల్పయేత్ ।
మన్త్రైస్స్నపనమబ్లిఙ్గైరఙ్గం చ విమృజేత్తతః ॥ ౧౩

వ్యాహృత్యా ప్లోతవస్త్రేణ జితన్త ఇతి విద్యయా ।
వాసో † విద్యాదినా దద్యాదుపవీతం చ లేపనమ్ ॥ ౧౪

ఇదం విష్ణురితి ప్రోచ్య ప్రణవేన ప్రసాధనమ్ ।
తద్విష్ణోరితి పుష్పాణి జితన్త ఇతి ధూపకమ్ ॥ ౧౫

ఉద్దీప్యస్వేతి దీపం చ దేవస్య త్వేతి వై హవిః ।
వాసుదేవాదిమన్త్రైశ్చ మత్స్యాద్యైః కేశవాదిభిః ॥ ౧౬

పుష్పాణి ‡ దద్యాద్ధ్యాత్వా చ తాం తాం మూర్తిం యథాయథమ్ ।

చతుర్ముఖాదీనాం గృహే న స్వాతన్త్ర్యేణార్చనమ్.

చతుర్ముఖాదిదేవానాం పరివారతయార్చనమ్ ॥ ౧౭

న స్వాతన్త్ర్యేణ యష్టవ్యాః వైష్ణవేన గృహార్చనే ।

జప్తవ్యసూక్తాని.

జపకాలే నృసూక్తం వా ద్వాదశాక్షరమేవ వా ॥ ౧౮

అష్టాక్షరం వా యద్వాన్యం మన్త్రం ప్రణవమేవ వా ।
జపేత్సమాహితమనా యద్వా త్రయ్యన్తగోచరాన్ ॥ ౧౯

గృహార్చనే ఫలమ్.

యో నిత్యం పూజయేద్విష్ణుం గృహస్థో వేశ్మని స్వయమ్ ।
స నయేత్స్వకులోద్భూతాన్ పురుషానేకవింశతిమ్ ॥ ౨౦

---

* ఓంపూర్వాది † వేదాదినా. ‡ దత్వా.

విష్ణోః పదం వా సాలోక్యం యద్వాన్య దభివాఞ్ఛితమ్ ।

౧౨౮ ఉపచారాణాం నామాని.

ఉపచారా హరేరద్య సపర్యా విధిగోచరాః ॥ ౨౧
అష్టోత్తరశతం వింశచ్ఛ్రితా యే మన్మఖోద్గతాః ।

ఆవాహనాసనోపచారాః.

ఆవాహన నమస్కారౌ ప్రత్యుత్థాన మనన్తరమ్ ॥ ౨౨
పుష్పాఞ్జలి స్స్వాగతోక్తి రాసనం పాదపీఠికా ।
అర్ఘ్యం పాద్యం ప్రతిగ్రాహః పాదప్లోతాభి మర్శనమ్ ॥ ౨౩
ఆలేపనం చరణయోశ్చన్దనక్షోదవారిణా ।
అపామాచమనీయం తు ప్రతిగ్రహణ దర్శనమ్ ॥ ౨౪
ఉపస్పర్శన మాలేపశ్చన్ద నాద్యమ్బుచర్చయా ।
పుష్పమాలా ధూపదానం మధుపర్క నివేదనమ్ ॥ ౨౫
ఘనసారో నాగవల్లీ

స్నానాసనోపచారాః.

స్నానవిస్తర గోచరాః ।
పాదుకే స్నానపీఠం చ స్నానశాటక మన్వతః ॥ ౨౬
దన్తకాష్ఠ మథాదర్శో జిహ్వానిర్లేఖపట్టికా ।
తామ్బూలవీటికా వస్త్రముపరార్ధప్రసారితమ్ ॥ ౨౭
అభ్యఙ్గో మౌలిమాలా చ తాలవృన్త మనన్తరమ్ ।
చన్దనోద్వర్తనం తన్వా గన్ధామలకవారి చ ॥ ౨౮
కఙ్కతం రజనీస్నానం వస్త్రం గన్ధానులేపనమ్ ।
ఉత్తరీయం పవిత్రం చ నృత్తంగేయ మనన్తరమ్ ॥ ౨౯
వాద్యం దశశతైశ్ఛిద్రై స్స్నానం ధారాభి * రర్ణసామ్ ।
నీరాజనం శిరఃప్లోత ముష్ణీషం ప్లోతవాససా ॥ ౩౦
అఙ్గాభిమర్శనం వస్త్ర ముపవీత మనన్తరమ్ ।
ఉత్తరీయం త్రింశదేతే కథితాః కమలాసన ॥ ౩౧

---

* రేవ చ.

అలఙ్కారాసనోపచారాః

అలఙ్కారాసనస్థస్య హరేస్తత్కాల గోచరాః ।
ఉపచారా శ్శిరస్త్రాణం పీతకౌశేయ * వాససా ॥ ౩౨
కర్పూర రజసా † ఽఽమౌలి చాపాదాన్త మనన్తరమ్ ।
కస్తూరికా మృగమదం చన్దనేనానులేపనమ్ ॥ ౩౩
వ్యజనం చామరవ్యూహైర్గీః కుఙ్కుమేనానులేపనమ్ ।
గన్ధం చ కృత్రిమా భూషా బ్రహ్మసూత్ర ‡ మనన్తరమ్ ॥ ౩౪
ఉత్తరీయం మౌలిమాలా బాహుమాలావిలమ్బనమ్ ।
మృత్స్నయా § తిలకం కుర్యాదఞ్జనం చ శలాకయా ॥ ౩౫
పుష్పావకిరణం బ్రహ్మన్ మహాదర్శప్రదర్శనమ్ ।
తామ్బూలికా ధూపదీపౌ శాలితణ్డుల $ మాత్రికా ॥ ౩౬
స్వాధ్యాయాధ్యయనం దానం నాట్యం వేణు నినాదనమ్ ।
వీణాదివాదనం హారో మఙ్గలానా మనన్తరమ్ ॥ ౩౭
నీరాజనం చ పిణ్డానాం పఞ్చానాం క్షేపణం ¶ దిశి ।

యాత్రాసనోపచారాః.

యాత్రాసనోపచారాస్తు హరేస్తత్కాల గోచరాః ॥ ౩౮
ఉపానహౌ చామరాణి ముక్తాతప నివారణమ్ ।
మయూరపిఞ్ఛవ్యజనం తాలవృన్తం రథో గజః ॥ ౩౯
అశ్వాశ్చ శిబికా యానం వైనతేయధ్వజోన్నతిః ।
క్రీడాయష్టిశ్చ తామ్బూలీ క్రీడాఫలసమృద్ధయః ॥ ౪౦
ఏవం పఞ్చదశ ప్రోక్తా యాత్రాసనగతాని ‖ పరమ్ ।

భోజనాసనమ్.

భోజనాసనమారూఢే హరౌ తత్కాలగోచరాః ॥ ౪౧
మధుపర్కం చ తామ్బూలం పీటికా ముఖశాటికా ।
అపూర్ణాణామ్భని పాయసాన్నం ముద్గాన్నం చ గులోదనమ్ ॥ ౪౨

---

* ధారణమ్. † లేపమాపాద తలమస్తకమ్. ‡ ప్రకల్పనమ్. § తూర్ధ్వపుణ్డ్రాఙ్కమఞ్జనమ్. తిలకం చోర్ధ్వమఞ్జనమ్. ఇతి చ పాఠః $ మాత్రయా ¶ నిశి.
‖ పరే.

దధ్యోదనం పానకం చ పానీయం హస్తశాటకమ్ ।
శుద్ధిశ్చ కరయో * రేలాచన్దనక్షోదవారిణా ॥ ౪౩
సుఖాసీనే చ దాశార్హే చన్దనోదకచర్చయా ।
అఙ్గేష్వాలేపనం మాల్యముపస్థాప పృథుకా స్తథా ॥ ౪౪
సక్తవ స్తిలపిణ్డాశ్చ ఫలాని క్వథితం జలమ్ ।
నాలికేరామ్బుపానం చ తామ్బూలీదలవీటికా ॥ ౪౫
ప్రదక్షిణ నమస్కారస్తు తిరాత్రి నివేదనమ్ ।
అర్ఘ్యముద్వాసనం చైతే శతమష్టౌ చ వింశతిః ॥ ౪౬
ఉపచారా హరేర్బ్రహ్మన్ విస్తరేణ ప్రదర్శితాః ।

చతుష్షష్టి రుపచారాః.

ఆవాహన నమస్కారౌ సపర్యాసన మన్వతః ॥ ౪౭
పాదపీఠం తథైవార్ఘ్యం పాద్యనీర ప్రతిగ్రహః ।
పాద్యమాచమనీయామ్భఃప్రతిగ్రహణమేవ చ ॥ ౪౮
ఆచామో ముఖవాసశ్చ పాదుకే స్నానవిష్టరమ్ ।
స్నానశాటీ దన్తకాష్ఠం జిహ్వానిర్లేఖనం తథా ॥ ౪౯
తామ్బూలాభ్యఞ్జనం చైవ వ్యజనం చాఙ్గపేషణమ్ ।
గన్ధామలకజం స్నానం కఙ్కతేన విశోధనమ్ ॥ ౫౦
రజనీచర్ణయా స్నానముత్తరీయ పరిష్కృతిః ।
వారిధారా సహస్రేణ స్నానం నీరాజనం తథా ॥ ౫౧
ప్లోతాభిమర్శనం వాసో బ్రహ్మసూత్ర † మనన్తరమ్ ।
ఉత్తరీయ మలఙ్కారవిష్టరం కేశశోషణమ్ ॥ ౫౨
పరిధానం దుకూలేన గన్ధద్రవ్యాను లేపనమ్ ।
వ్యజనం భూషణం మాలా పుష్పాణాం నయనాఞ్జనమ్ ॥ ౫౩
తామ్బూలం దర్పణం ధూపదీపౌ మాత్రా ‡ పరివ్యయః ।
దానం నీరాజనం ఛత్రముపానట్ చామరధ్వజాః ॥ ౫౪

* రేణమ్. † ప్రకల్పనమ్. ‡ పరివ్యథా.

వాహానం శిబికాయానం త్రయం క్రీడా ఫలం తథా।
* భోజన స్యాసనప్రాప్తి మర్ఘ్యుపర్కో నివేదనమ్॥ ౫౫
అర్హాణాం ప్రాపణం † పానం పానీయం సుఖవిష్టరమ్।
నివేదన మపూపాదె స్తామ్బూలీ స్తోత్ర శంసనమ్॥ ౫౬
విసర్జనమితి బ్రహ్మో వష్టిశ్చ చతురుత్తరా।

ద్వాత్రింశదుపచారాః.

ఉపచారానథో వక్ష్యే ద్వాత్రింశత్తుయథాతథమ్॥ ౫౭
ఆవాహానాసనె పశ్చాదర్ఘ్యం పాద్య మనన్తరమ్।
ఆచామో ముఖవాసశ్చ పాదుకె దన్తధావనమ్॥ ౫౮
జిహ్వానిలేఖనం తైలం ధాత్ర్యాస్స్నానం హారిద్రయా।
‡ వాసశ్చైవోపవీతం చ గన్ధాలెపశ్చ భూషణమ్॥ ౫౯
మాలాఽఞ్జనం తథాదర్శదానం ధూపశ్చ దీపికా।
మాత్రాదానం తతశ్ఛత్రం చామరం తూర్యఘోషణమ్॥ ౬౦
మధుపర్కార్హాణాం చైవ నివేదన మనన్తరమ్।
భక్ష్యం తథా నాగవల్లీ విసర్జన § మథాన్తిమమ్॥ ౬౧

షోడశోపచారాః.

ఉపచారాష్షోడశ స్యురాత్మన శ్శక్త్యపెక్షయా।
ఆవాహానాసనె పూర్వమర్ఘ్యం పాద్య మనన్తరమ్॥ ౬౨
ఉపస్పర్శ స్తథా స్నానం వస్త్రం యజ్ఞోప వీతకమ్।
గన్ధాలెప స్తథా భూషా మాలా ధూపశ్చ ప్రదీపికా॥ ౬౩
మధుపర్కం ప్రాపణం చ విసర్జన మథాన్తిమమ్।

ఆసన సామాన్యోపచారాః.

ఆసనేషు చ సర్వేషు పాద్యం పాద్య పరిగ్రహః॥ ౬౪
పాదప్లోత శ్చరణయోర్గన్ధా లెపశ్చతుర్ముఖ।
ఆచామశ్చ తదమ్బూనాం ప్రతిగ్రహణ మిష్యతె॥ ౬౫

* భోజనాసన సమ్ప్రాప్తిః. † ధానా. ‡ వాసశ్చైవోత్తరీయం చ గన్ధాలెపన భూషణమ్. § మథాబ్జజ.

పాదవిస్తర నిషేధస్థానమ్.

భోజ్యయాత్రాసనే త్యక్త్వా కర్తవ్యం పాదవిస్తరమ్ ।

మధుపర్క నివేదనమ్.

ఉపక్రమోప రమయో ర్మధుపర్క నివేదనమ్ ॥ ౬౬

ఆచమన స్థానాని.

భోజనాన్తే చ వస్త్రస్య పరిధానే తథా ప్లవే ।
జిహ్వానిర్లేఖనాన్తే చ సర్వత్రాచమనక్రియా ॥ ౬౭

ఘన్టానాదం వినా నివేదనీయోపచారాః.

నివేదనే చ వస్త్రాణాం కేశానామపి శోషణే ।
ఘన్టానాదం వినా ధూపో

ఉపచారాన్తరేషు ఘన్టాయా ఆవశ్యకతా.

న వినాన్యత్ర ఘన్టయా ॥ ౬౮

దీపోపచారే నైవేష్టం ఘన్టాస్వనన మన్యథా ।
విభవానాం క్షయే స్థానే * స్యాచ్ఛ పూజాఽనురీకృతా ॥ ౬౯
నిర్లేఖనం రసజ్ఞాయా దన్తకాష్ఠం చ నిక్షిపేత్ ।
ఉపస్పర్శన వారీణాం ప్రతిగ్రహాణ భాజనే ॥ ౭౦
భక్షణాద్యన్న పానాన్తే వాససా హస్తమార్జనమ్ ।
తథాఞ్జనే నయనయో ర్మార్జనం వాససా భవేత్ ॥ ౭౧
అర్హణం భోజనే దద్యాన్న పానాదౌ కదా చన ।

అష్టాఙ్గావాహనమ్.

పరస్య సూక్ష్మస్య తథా స్థూలస్య తదనన్తరమ్ ॥ ౭౨
చిన్తా సఙ్క్రమణం తస్య బిమ్బే ప్రత్యుద్గమస్తథా ।
స్వాగతోక్తి ర్నమస్కార స్సాన్నిధ్య ప్రార్థనా తథా ॥ ౭౩
ఇత్యావాహన మష్టాఙ్గం పరస్య పరమాత్మనః ।

రత్నాదిక్షణికాన్తాని ఆవాహన యోగ్యద్రవ్యాణి.

రత్నేషు స్ఫటికే స్వర్ణే † రజతే తామ్రకేఽపి వా ॥ ౭౪

---

* సాచార్చ పూజాZZనురీకృతా. † రాజతే తామ్రజే.

క్షణికె వార్చయేద్దేవ మావాహ్య విధిపూర్వకమ్ ।

క్షణికద్రవ్య నిరూపణమ్.

చక్రాబ్జమణ్డలం కుమ్భ స్సోదక స్సూత్రవేష్టనమ్ ॥ ౭౫

బీజం పిష్టం తథై వాన్నం ఫలం పుష్పం జలం తథా ।

గన్ధం వెదిశ్శకృత్యూర్చ మిత్యాది క్షణికం మతమ్ ॥ ౭౬

కుమ్భనీరాజనమ్.

ఆలయె స్థాపితం దెవం సదా నీరాజయేద్ధరిమ్ ।

సమ్పూర్ణ మమ్భసా కుమ్భం హేమాదిద్రవ్య నిర్మితమ్ ॥ ౭౭

ప్రస గ్వీణం సాపిధానం చ ముఖె ఽశ్వత్థ దలై ర్యుతమ్ ।

అక్షతై రర్చితం గన్ధవారిణాభ్యుక్షితం తథా ॥ ౭౮

చతుష్టయా ఙ్గులోత్సేధం దీపవర్తి విరాజితమ్ ।

ఉచ్చై రాదాయ హస్తాభ్యామాపాద తలమ స్తకమ్ ॥ ౭౯

త్రిః పరిభ్రామ్య దెవెశం బలిపీఠె వినిక్షిపెత్ ।

ఏవం నీరాజనం ఘోరశా న్త్యర్థం పుష్టివర్ధనమ్ ॥ ౮౦

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రె మహోపనిషది పాద్మె తన్త్రె

చర్యాపాదె నృసూక్తోపచార నీరాజన

విధిర్నామ షష్ఠోఽధ్యాయః.

సప్తమోఽధ్యాయః.

చక్రాబ్జమణ్డలన్యాసః.

బ్రహ్మా:—

భగవన్ కథ్యతాం కీదృక్ చక్రాబ్జం నామ మణ్డలమ్ ।
యదారాధ్యం సమారాధ్య తరన్తి భవవారిధిమ్ ॥ ౧

శ్రీభగవాన్:—

చతుర్భిర్యాజ్ఞికైర్గి కాష్ఠైః షడఙ్గుల ఘనైశ్శుభైః ।
ద్వాదశాఙ్గుల విస్తారై రాకారం చతురశ్రకమ్ ॥ ౨
మణ్డలానుగుణాయామవిస్తారం పరికల్పయేత్ ।
అష్టతాలాయతాన్ స్తమ్భాన్ సువృత్తాంశ్చతురస్తథా ॥ ౩
* సన్నికృష్టస్య కోణేషు చతుర్ష్వేతస్య మఙ్గలాన్ ।
స్థాపయేదుపరిష్టాచ్చ † స్తమ్భానాం సన్ని ‡ వేశయేత్ ॥ ౪
§ చత్వారి చైవ దారూణి యథాపూర్వాన్ క లక్షణమ్ ।
$ తచ్చతుష్కం చ దారూణాం వితానధ్వజమాలయా ॥ ౫
భూషయేత్పరితో ముక్తాదామాని చ విలమ్బయేత్ ।
శుద్ధయా చ మృదాధస్తాచ్చతుష్కస్థస్య చాన్తరమ్ ॥ ౬
పూరయే ¶ దన్తరం తస్య గోమయేనోపలేపయేత్ ।
చక్రాబ్జాదీని బిమ్బాని కుర్యాత్తత్ర మహీతలే ॥ ౭
తేషామాయామవిస్తారౌ విష్యేతే హస్తసమ్మితౌ ।
ద్విగుణౌ త్రిగుణౌ వాపి స్యాతామథ చతుర్గుణౌ ॥ ౮
యద్వా పఞ్చగుణౌ బ్రహ్మన్నవకాశాను ‖ సారతః ।
చన్దనార్ద్రాణి సూత్రాణి ప్రాఞ్చి సప్త దశక్షితౌ ॥ ౯
నిపాతయేత్తథోదఞ్చి తావన్తి కమలాసన ।
షట్పఞ్చాశత్సమధికే సన్త్యేవ ద్వేశతే పునః ॥ ౧౦

---

* సన్నివిష్టస్య. † స్తమ్భాగ్రే సన్నివేశనమ్. ‡ సన్నివేశనమ్. § చత్వారి దారూణి తథా. $ చతురశ్రం చ దారూణాం వితానమ్. ¶ దున్నతం తచ్చ. దన్తతస్తస్య.
‖ రూపతః.

కోష్ఠాని సన్తి తత్రాన్త ష్షట్త్రింశత్కోష్ఠ మధ్యతః ।
స్థాపయిత్వా తతశ్శఙ్ఖం భ్రామయేత్సూత్రవర్త్మనా ॥ ౧౧
పఞ్చవృత్తాని బిమ్బాని సమాన్యేకం తు మధ్యమమ్ ।
కర్ణికాక్షేత్రమేతస్మాద్బహిర్బిమ్బం త్రిధా పునః ॥ ౧౨
విభజ్య సూత్రమార్గేణ ప్రథమా కేసరావనిః ।
దలభూమిర్ద్వితీయా తు తృతీయా నాభిమణ్డలమ్ ॥ ౧౩
తదేకం ద్వివిధం వాపి త్రివిధం సూత్రవర్త్మనా ।
విభజేన్నాభిభూభాగాద్బహిర్ద్వే మణ్డలే భవేత్ ॥ ౧౪
అరక్షేత్రం బహిర్నేమిభూరేకం మణ్డలం భవేత్ ।
కోష్ఠైరథాష్టవింశత్యా పరితో బహిరాసనమ్ ॥ ౧౫
చతురశ్రం భవేత్కోష్ఠైరశీత్యా పీఠగా బహిః ।
పఙ్క్తిద్వయేన * పశ్చాత్తు చతురశ్రాద్బహిః పునః ॥ ౧౬
కోష్ఠాని ద్వాదశాధిక్యం శతం పఙ్క్తిద్వయే భవేత్ ।
ప్రత్యాశం తేషు కోష్ఠేషు చతుర్ద్వారం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౭
కోష్ఠైశ్చతుర్భిః ప్రత్యేకం ద్వయోః పఙ్క్త్యోశ్చతుర్ముఖ ।
చతుష్కు కోణేషు తథా ప్రత్యేకం శఙ్ఖసిద్ధయే ॥ ౧౮
కోష్ఠద్వయం తు సమ్మార్జ్యం ద్వయోః పఙ్క్త్యోశ్చతుర్ముఖ ।
ప్రతిద్వారం తదభ్యర్ణే పార్శ్వయో రుభయోరపి ॥ ౧౯
అర్ధ † శోభాప్రసిద్ధ్యర్థం బాహ్యానన్తర రథ్యయోః ।
ద్వే ద్వే కోష్ఠే బహిఃపఙ్క్త్యో ‡ రేకైకం తదనన్తరమ్ ॥ ౨౦
సమ్మార్జ్య మేవం శోభార్థ మేకైకం బహిరన్యతః ।
త్రీణి త్రీణి చ కోష్ఠాని మార్జనీయాని పద్మజ ॥ ౨౧
ఉపశోభార్థ మప్యేవం వ్యత్యాసేన చతుష్టయమ్ ।
సమ్మార్జనీయం కోష్ఠానాం వినియోగరి § ప్రదర్శితః ॥ ౨౨

---

* బిమ్బాత్మకచతురశ్రాద్బహిః పునః. † అర్ధశోభాప్రకాశసిద్ధ్యర్థం.
‡ పఙ్క్త్యో ఏకైకమ్. § ప్రశిక్షితః.

యద్వా పీఠాదినిర్మాణం వినా కోష్ఠాని వింశతిః ।
శతద్వయం చ పరితః * పరిమృజ్య చతుర్ముఖ ॥ ౨౩
ఆదిపద్మప్రమాణేన కుర్యాద్దావరణత్రయమ్ ।
చతుర్దిశం చతుర్ద్వారకల్పనం పద్మమానతః ॥ ౨౪
యద్వైకైక † వలజం కుర్యాదభీష్టదిశి పద్మజ ।
ద్వాదశాబ్జాని కల్ప్యాని ప్రత్యావరణకల్పనమ్ ॥ ౨౫
చతుర్షు కోణేష్వేకైకం ద్వే ద్వే ‡ వలజ పార్శ్వయోః ।
దలైర్ద్వాదశభిర్యుక్తం కర్ణికాకే సరాన్వితమ్ ॥ ౨౬
ఆదిపద్మార్ధమానేన పద్మజాతం ప్రకల్పయేత్ ।
మధ్యమే పఙ్కజే బిన్దూన్ కర్ణికాయాం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౭
ద్వాదశా § బ్జరేఖాశ్చ శతం చ నవతిం తథా ।
కేసరోర్వాహ్యం పిధాయాన్వగ్దలమధ్యే ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౮
విదిక్షు దిక్షు చ తథా చతస్రో వింశతిం తథా ।
రేఖా ద్వే ద్వే దలాని స్యుస్సూచ్య $ గ్రవదన్తరే ॥ ౨౯
ప్రదర్శయేదుపదలాన్యరమధ్యే దిశిప్రతి ।
అరే ద్వే ద్వే విదిక్షు స్యాదేకైకం ద్వాదశారతా ॥ ౩౦
అరాణీన్దీవరదలైస్తుల్యాన్యబ్జపలాశవత్ ।
యద్వా యవోదరాభాని మాతులుఙ్గ ¶ సమాని చ ॥ ౩౧
పిపీలికోదరాభాని పరస్పరమాని చ ।
అన్తరాలాని చైతేషాం తుల్యమానాని పద్మజ ॥ ౩౨
ఈదృశం మణ్డలం శస్తం వాసుదేవ సమర్చనే ।
నారాయణే తు యష్టవ్యే ‖ బిన్ద్వాద్యాని పూర్వమీరితాః ॥ ౩౩
అష్టావష్టౌ విధాతవ్యాని కేసరా నవతిస్సషట్ ।
పూర్వేరితాని కోష్ఠాని మార్జయిత్వా మదుత్తరమ్ ॥ ౩౪
త్రింశచ్చ ※ తత్ర నాభ్యాది వినాపద్మం ప్రకల్పయేత్ ।
శఙ్కుమాహృత్య సూత్రేణ తత్సమం విభజేద్ద్విధా ॥ ౩౫

---

* పరిగృహ్య. † వలయం. ‡ వలయ. § బ్జార. $ గ్రాణి తదన్తరే.
¶ సదృంశి. ‖ బిమ్బాద్యాః. ※ త్రింశతం.

ప్రథమం కర్ణికాక్షేత్రం ద్వితీయం విభజేత్త్రిధా ।
త్రిష్వాద్యం కేసరక్షేత్రం దలక్షేత్రమనన్తరమ్ ॥ ౩౬
తృతీయమన్తరాలం స్యా * ద్దలపీఠికయోర్ద్వయోః ।
అష్టౌ ద్వాదశ వా కుర్యా † ద్బిన్ద్వాదీన్ కమలాసన ॥ ౩౭
మణ్డలం భద్రకం నామ తదిదం సర్వకామదమ్ ।
చికీర్షన్ స్వస్తికం బిమ్బం క్షేత్రం షట్త్రింశతాయుతమ్ ॥ ౩౮
సమ్మృజ్య తత్ర కోష్ఠాని ‡ ఏకం దశ చ పాతయేత్ ।
ప్రాగాయతాని సూత్రాణి ఉదీచీనాయతాని చ ॥ ౩౯
సమ్మృజ్య మధ్యతో ద్వే ద్వే § వీథీం ప్రాగాయతామపి ।
తథోదగాయతామేకాం కుర్యాన్నిర్గ [illegible] పునః ॥ ౪౦
ప్రాగాయతాభ్యాం కోష్ఠాభ్యాం బహిర్నిపఙ్క్త్యా ☆ వుదఙ్ముఖమ్ ।
ప్రాచీనం పశ్చిమం చాపి దక్షిణాముఖమిష్యతే ॥ ౪౧
తథోదగాయతాభ్యాం స్యా ¶ దుదక్ప్రత్యఙ్ముఖం శుభమ్ ।
దక్షిణాగ్రం భవేత్ప్రాచ్యామితి స్వస్తికమీరితమ్ ॥ ౪౨
ద్విధా విభజ్య పూర్వోక్తం షట్త్రింశత్కోష్ఠమణ్డలమ్ ।
మధ్యతః పద్మకరణమవశిష్టే త్రిధాకృతే ॥ ౪౩
ద్వాభ్యాం సువృత్తం భాగాభ్యాం భ్రాన్తం వృత్తస్య మణ్డలమ్ ।
అవశిష్టేన భాగేన ‖ త్వన్తరాలం భవేద్బహిః ॥ ౪౪
సౌరమణ్డలమేతత్స్యాదేతదేవేన్దుమణ్డలమ్ ।
సర్వేషామేవ బిమ్బానాం పీఠాద్బాహ్యం యథాపురమ్ ॥ ౪౫
వినా విదధ్యాత్పీఠాదీన్ కేవలం ☙ చక్రపఙ్కజమ్ ।

❧ కతుర్ణాశ్నక్త్యపేక్షయా చక్రం వినా పద్మమణ్డలమ్. ☙

చక్రం ❀ వినా వా పద్మం స్యాత్కతుర్ణాశ్నక్తి సమీక్షయా ॥ ౪౬

* దలమ్. † ద్విమ్బాదీన్. ‡ ఏకాదశ. § ద్వే ద్వే. ☆ పఙ్క్త్యోశ్చ. ¶ దుదక్ప్రత్యఙ్ముదఙ్ముఖమ్. ‖ చాన్తరాలం. ☙ పద్మచక్రజమ్. ❀ వినాపి.

సితాదిపఞ్చవర్ణైర్ మణ్డల శోభా.

మణ్డలం శోభయేద్ద్రవ్యైః పఞ్చవర్ణైస్సితాదిభిః ।

తత్ర ద్రవ్య వికల్పః.

* తచ్ఛాల్యైరథవా చూర్ణైర్లోహజైర్వాథ ధాతుజైః ॥
చన్దనాగురుకుష్ఠాది గన్ధచూర్ణైరథాపి వా ।
శాల్యాది తణ్డులైః పిష్టైస్సితైర్వ్రీహిభిరప్యథ ॥ ౪౮

పుటదగ్ధైరవక్షుణ్ణైరసితైర్యాజ్ఞికైశ్ఛదైః ।
శ్యామైశ్శుక్లైరవక్షుణ్ణైః కౌసుమ్భైః † రపి పాటలైః ॥ ౪౯

నిశాచూర్ణైః ప్రసూనైర్వా పఞ్చవర్ణైశ్చ కాలజైః ।
శోభయేత్కర్ణికాదీని యద్వర్ణాని చతుర్ముఖ ॥ ౫౦
తద్వర్ణైరేవ రత్నాది ద్రవ్యైరాకారశోభనమ్ ।
అన్తరాలాని సర్వత్ర కృష్ణైశ్శ్యామైరథాపి వా ॥ ౫౧

శోభయేత్కర్ణికాం పీతైశ్శుక్లైర్బిన్దూన్వి శోభయేత్ ।
పాటలైః కర్ణికారేఖాం కృష్ణైర్వా కేసరావనిమ్ ॥ ౫౨

ద్విధా కృత్వా పూర్వభాగం శ్వేతైర్భాగమథోత్తరమ్ ।
పీతై రక్తైర్విరామేషు ప్రతికేసరమర్జునైః ॥ ౫౩
బిన్దూన్విదధ్యాద్రక్తైస్తు దలకోటిషు రేఖయేత్ ।
ఆద్యన్తాని చ బర్హాణాం ‡ సితరక్తైర్విశోభయేత్ ॥ ౫౪
బర్హాన్తవలయం రక్తైస్సితైర్వా భూషయేత్పృథక్ ।
శ్యామైర్హి పీతైశ్చ రక్తైశ్చ నాభిరేఖాత్రయం క్రమాత్ ॥ ౫౫
ద్వినాభిత్వే శ్యామపీతైశ్శ్యామైరేవైకనాభికే ।
రేఖయేదసితైరేవ త్వరకోటీ రరాణి తు ॥ ౫౬
రక్తైరరాన్తవలయం కృష్ణైర్నేమ్యన్తమేదినీమ్ ।
సితైర్నేమి § మహీభాగం ద్విధా $ కృత్వైకమాదితః ॥ ౫౭

---

* తచ్ఛాల్యైరథవా రత్నైః. అథవా చూర్ణితైరత్నైః. † రథ. ‡ సితైరక్తైః
§ మహాభాగం $ కృత్వైవ.

భాగం కృష్ణైస్సితైరన్యన్నేమిభాగం విశేషయేత్ ।
పీఠం పీతైః పాటలైర్వా సితైర్వా వీథికాం పునః ॥ ౫౮
లతావితాన * పత్రాదియుక్తాం చూర్ణైశ్చ చిత్రయేత్ ।
రక్తైశ్శోభాం తథా పీతైః † రూపశోభాం చ శోభయేత్ ॥ ౫౯
ద్వారం శుక్లైశ్చ రక్తైశ్చ పీతైః కృష్ణైర్యథాక్రమమ్ ।
శోభయేదుత్తరాదీంశ్చ కోణాన్ కృష్ణైరథార్జునైః ॥ ౬౦
‡ శఙ్ఖం చ కుర్యాత్తైరేవ స్వస్తికం పాటలప్రభమ్ ।
యద్వా పీతనిభం సారం మణ్డలం పాటలప్రభమ్ ॥ ౬౧
మణ్డలం చైన్దవం శుక్లమన్తరాలం తు § సర్వశః ।

మణ్డలవిస్తారానుసారేణ పూరణీయ చూర్ణోత్సేధః.

యథేష్టవర్ణం సుభగం మణ్డలే హస్తసమ్మితే ॥ ౬౨
రేఖాసు $ చూర్ణైరుత్సేధః కనిష్ఠాఙ్గులిసమ్మితః ।
ద్విహస్తే త్వనామికా ¶ మాన స్త్రిహస్తే ‖ మధ్యమాసమః ॥ ౬౩
చతుర్హస్తే మణ్డలే తు తర్జన్యఙ్గులిసమ్మితః ।
పఞ్చహస్తే ❦ సమోఽఙ్గుష్ఠేనేత్యుత్సేధః ప్రదర్శితః ॥ ౬౪
మణ్డలం చిత్రయిత్వైవ మారభేత సమర్చనమ్ ।

మన్త్రాధ్వాది షడధ్వార్చనమ్.

ఆరాధయేత్కర్ణికాయాం మన్త్రాధ్వానమనన్తరమ్ ॥ ౬౫
తత్త్వాధ్వానం కేసరేషు వర్ణాధ్వానం దలేషు చ ।
పదాధ్వానం నాభిభాగే కలాధ్వానమరేషు చ ॥ ౬౬
షష్ఠం తు భువనాధ్వానం నేమిభాగే చతుర్ముఖ ।

బిన్దుషు ద్వాదశాక్షరావాహనమ్.

కర్ణికాయాం ద్వాదశసు బిన్దుషు ద్వాదశార్చయేత్ ॥ ౬౭
అక్షరాణి సమావాహ్య కర్ణికాయాం సమాహితః ।
యజేత పరమాత్మానం సకలీకృత్య ✿ తత్త్వవిత్ ॥ ౬౮

---

* పత్రాణి. యుక్తైశ్చూర్ణైర్విచిత్రయేత్. † రూపశోభాం. ‡ శఙ్ఖాంశ్చకుర్యాత్తైనైవ § సర్వతః. $ పూర్ణైః. ¶ నాహః. ‖ అనామికాసమః. ❦ సమాఙ్గుష్ఠే రిత్యుత్సేధః. ✿ కృత్వా.

❀ కేసరేషు శ్రియాదీనామర్చనమ్. ❀

కేసరేషు శ్రియాదీంశ్చ యజేత దలభూమిషు ।
శక్తీస్తదీయా దశ చ ద్వే చ పూజ్యా యథావిధి ॥ ౬౯
శ్రీవత్సా ద్యాశ్చ కృత్యశ్చ * వ్యాప్త్యాద్యాని పరితస్థితాః ।

❀ నాభిక్రమేణ విష్ణ్వాదీనాం పూజా. ❀

దలాన్తవలయే పూజ్యో విష్ణుర్ని ప్రథమనాభిగః ॥ ౭౦
బ్రహ్మా ద్వితీయనాభిస్థస్త్ర్యమ్బకస్తు తృతీయగః ।

❀ ద్వాదశస్వారేషు విష్ణ్వాదిద్వాదశ మూర్తిపూజా. ❀

ద్వాదశారేషు విష్ణ్వాద్యాః పూజ్యా ద్వాదశమూర్తయః ॥ ౭౧

❀ అరాన్తవలయే మీనాదిదశమూర్తీనామర్చనమ్. ❀

అరాన్త వలయే పూజ్యా మీనాద్యా దశ మూర్తయః ।

❀ ప్రథమనేమివలయే శఙ్ఖాద్యాయుధపూజా. ❀

ప్రథమే నేమివలయే శఙ్ఖాద్యాయుధ పూజనమ్ ॥ ౭౨

❀ పీఠకోణేషు వరాహాదీనాం పూజా. ❀

పీఠకోణ చతుష్కేషు వరాహో నరకేసరీ ।
అనన్తశ్చ హయగ్రీవస్తదాగ్నేయాదిషు క్రమాత్ ॥ ౭౩

❀ వీధికాయాం లోకపాలపూజా. ❀

† వీధికాయాం లోకపాలాన్ పురుహూతా దయన్ క్రమాత్ ।

❀ ద్వారేషు చణ్డాదీనాం పూజా. ❀

పూజ్యా ద్వారేషు చణ్డాద్యా ద్వే ద్వే ప్రతి చతుర్ష్వపి ॥ ౭౪

❀ ఈశానకోణే విష్వక్సేనపూజా. ❀

ఈశాన కోణే రథ్యాయాం విష్వక్సేనం సమర్చయేత్ ।

❀ పూర్వద్వారే అభిముఖ్యేన గరుడస్య పూజా. ❀

గరుడోఽభి ముఖస్తిష్ఠేత్ పూర్వద్వారా ద్బహిః క్షితౌ ॥ ౭౫

❀ చక్రగదాశఙ్ఖానాం దక్షిణాదిద్వారేషు పూజా. ❀

చక్రం చ దక్షిణద్వారి గదాం చ ద్వారి పశ్చిమే ।
వలజే చోత్తరే శఙ్ఖం ప్రథమా వరణే తతః ॥ ౭౬

---

* మాసాద్యా. † వేదికాయాంద్వారపాలాః.

❀ ద్వితీయావరణపద్మేషు విష్ణ్వాదిద్వాదశమూర్తిపూజా. ❀

విష్ణ్వాది మూర్తయః పూజ్యా ద్వాదశాబ్జేషు పద్మజ ।
అనన్తరే చావరణే పద్మేషు ద్వాదశస్వపి ॥ ౭౭

వాసుదేవాది కృష్ణాన్తా మూర్తయో ద్వాదశైవ తే ।

❀ తృతీయావరణ పద్మేషు ద్వాదశాదిత్యపూజా. ❀

పద్మేష్వావరణే చాన్తే ద్వాదశాదిత్య పూజనమ్ ॥ ౭౮

❀ మణ్డలే వాసుదేవార్చనమ్. ❀

ఏతస్మిన్ మణ్డలే దేవం వాసుదేవం సమర్చయేత్ ।

❀ బిన్దుషు అష్టాక్షరన్యాసః. ❀

బిమ్బే నారాయణాఖ్యే తు బిన్దుష్వష్టసు తావతామ్ ॥ ౭౯
అష్టాక్షరాణాం * న్యసనమ్

❀ కేసరేషు అష్టౌ శక్తయః పూజ్యాః. ❀

వ్యాప్త్యాద్యాశ్శక్తయోఽష్ట చ ।
కేసరేషు సమారాధ్యా

❀ దలేషు శ్రియాదయః పూజ్యాః. ❀

దలేష్వష్టౌ శ్రియాదయః ॥ ౮౦

❀ అరేషు శఙ్ఖాద్యష్టాయుధపూజా. ❀

అరేష్వష్టసు శఙ్ఖాదీన్యాయుధాన్యష్ట పూజయేత్ ।

❀ చతుర్వింశతిపద్మేషు తావన్మూర్తి పూజనమ్. ❀

చతుర్వింశతిపద్మేషు చతుర్వింశతిమూర్తయః ॥ ౮౧
త్రిషు చావరణేష్వేషు పూజ్యాః

❀ అస్మిన్ చక్రాబ్జమణ్డలే నారాయణస్య యజనమ్. ❀

తన్మణ్డలే హరిమ్ ।
నారాయణం సమావాహ్య యజేత పరమేశ్వరమ్ ॥ ౮౨

❀ భగవతో యజనే ముఖ్యాః కాలాః. ❀

దర్శే చ పౌర్ణమాస్యాం చ సఙ్క్రాన్తౌ శ్రావణేషు చ ।
ద్వాదశ్యాం విషువే చైవ గ్రహణేష్వయనేషు చ ॥ ౮౩

---

* సన్యాసమ్.

జన్మఋక్షే * విశేషేణ మణ్డలే హరిమర్చయేత్ ।
మణ్డలారాధనమిదం ధర్మకామార్థమోక్షదమ్ ॥ ౫౪

దీక్షాయాశ్చక్రాబ్జమణ్డలం ప్రశస్తమ్.

చక్రాబ్జమణ్డలే శస్తా దీక్షా తస్యాశ్చ మణ్డలమ్ ।

బ్రాహ్మణాదిభేదేన మణ్డలక్షేత్రవర్ణభేదః.

ఏకద్వారం భవేత్తచ్చ సౌమ్యం స్యాదగ్రజన్మనామ్ ॥ ౫౫
చిత్రితం శ్వేతవర్ణేన ప్రాగ్ద్వారం పృథివీభుజామ్ ।
రక్తేన చిత్రితం ద్వారం పాశ్చాత్యం పీతవర్ణకమ్ ॥ ౫౬
విశాం భవేద్దాక్షిణాత్య మసితం పాదజన్మనామ్ ।

అనులోమానాముత్పాదకవత్ ద్వారాణి.

ద్వారాణి చానులోమానా ముత్పాదకవదిష్యతే ॥ ౫౭

సూతస్య విశేషః.

సూతస్య వలజం ప్రాచ్యాం

స్త్రీణాం ద్వారనిరూపణమ్.

శూద్రాణామివ యోషితామ్ ।

కర్షణాదిక్రియాయోగ్యాధికారీ.

శిష్యం సుతం వా సర్వజ్ఞ మనసూయం జితేన్ద్రియమ్ ॥ ౫౮
ఆచార్యవంశజన్మానం నిగ్రహానుగ్రహే క్షమమ్ ।
శాన్తికే పౌష్టికే చైవ కర్మణి క్షమమర్థినామ్ ॥ ౫౯
వేద † వేదాన్త తత్త్వజ్ఞ మాచార్య ‡ పదకాఙ్క్షిణమ్ ।
దేశికేన్ద్రో విధానేన వక్ష్యమాణేన తత్త్వవిత్ ॥ ౬౦
కర్షణాదిషు సర్వేషు విధానేష్వధికారిణమ్ ।
కుర్యాన్మణ్డల పూజాది కుమ్భయాగావసానికమ్ ॥ ౬౧

అధికారసమ్పాదకాః సంస్కారాః.

దీక్షాయామివ తత్సర్వం కృత్వా శిష్యస్య సన్నిధౌ ।
ఆజ్యేన చరుణా చైవ సమిద్భిః కుసుమైస్తిలైః ॥ ౬౨

* జన్మర్క్షే తు. † వేదాఙ్గ. ‡ పరకాఙ్క్షిణమ్.

జుహుయాన్మూలమన్త్రాభ్యా మష్టోత్తరసహస్రకమ్ ।
శిష్యస్య దక్షిణే హస్తే బధ్వా ప్రతిసరం గురుః ॥ ౯౩
నృత్తైర్గేయైస్తథా వాద్యై ర్వేదఘోషైర్నయేన్నిశామ్ ।
తతః ప్రభాతే శిష్యం తం స్నాతం నూతనవాససమ్ ॥ ౯౪
* సమాహూయ సమారాధ్య మణ్డలం కుమ్భమేవ చ ।
చతుర్విధం నివేద్యాన్నం హోమం కుర్యాద్యథా నిశి ॥ ౯౫
కలశాంశ్చతురో ద్రోణపూర్ణాన్ హేమాదినిర్మితాన్ ।
మృణ్మయాన్వా యథావిత్తం సూత్రవస్త్రాదివేష్టితాన్ ॥ ౯౬
సంస్థాప్య ధాన్యరాశౌ తు రత్నాదీని వినిక్షిపేత్ ।
ఆగ్నేయకుమ్భే రత్నాని సర్వాణి వినివేశయేత్ ॥ ౯౭
నైరృతే సర్వలోహాని గన్ధద్రవ్యాణి మారుతే ।
ఐశానే తీర్థవారీణి తతో దేవం సమర్చయేత్ ॥ ౯౮
† అగ్నికోణే వాసుదేవం సఙ్కర్షణమనన్తరే ।
ప్రద్యుమ్నం వాయుకోణే తు కోణే రౌద్రేఽనిరుద్ధకమ్ ॥ ౯౯
తతోఽను శిష్యం సంస్థాప్య పీఠే భద్రాదివిద్యయా ।
శిష్యం ప్రాఙ్ముఖమాసీనం షడఙ్గన్యాసపూర్వకమ్ ॥ ౧౦౦
అర్చయిత్వా ఘృతారోప మాచరేదవిలమ్బయన్ ।
తూర్యఘోషేణ గేయేన బ్రహ్మఘోషేణ ఘోషయేత్ ॥
చతుర్దిక్షు తతో గన్ధైః పుష్పైస్తామ్బూలపటలిభిః ।
ధనైర్బహువిధైరిష్టై స్తదస్యాన్ తోషయేద్ద్విజాన్ ॥ ౧౦౨
తోషయేచ్చ విశేషేణ భగవద్భక్తిమాశ్రితాన్ ।

మన్త్రితకుమ్భజలైః శిష్యాభిషేకః.

ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే బ్రాహ్మణానామనుజ్ఞయా ॥ ౧౦౩
ఋగ్వేదమన్త్రితం కుమ్భ మాగ్నేయదిశి నిష్ఠితమ్ ।
తముపాదాయ పాణిభ్యాం సూక్తేన పురుషాత్మనా ॥ ౧౦౪

* సమాలభ్య. † అగ్నికుమ్భే.

ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ * సమ్పుటీకృతమూర్తినా ।
అభిషిఞ్చే ద్గురుశ్శిష్యం కుమ్భేన తదనన్తరమ్ ॥ ౧౦౫

నైరృతస్థేన యజుషా మన్త్రితేన సమాహితః ।
వైష్ణవేన చ సూక్తేన బ్రహ్మాన్నాద్యవసానయోః ॥ ౧౦౬

సఙ్కర్షణాఖ్యమన్త్రేణ సమ్పుటీకృతమూర్తినా ।
కుమ్భేన మారుతస్థేన † సామపూతోషితవారిణా ॥ ౧౦౭

ప్రద్యుమ్నసమ్పుటేనాథ బ్రహ్మర్ణ వారుణసామభిః ।
కుమ్భేనాథర్వవేదేన పవిత్రీకృతవారిణా ॥ ౧౦౮

ఈశానకోణసంస్థేన సమ్పుటీకృతమూర్తినా ।
అనిరుద్ధాఖ్యమన్త్రేణ నారాయణసమాహ్వయా ॥ ౧౦౯

విద్యయా కలశైస్సర్వై రభిషిఞ్చే ద్యథోదితమ్ ।

ఏవమభిషిక్తస్య అధికారలాభః.

అభిషిక్త స్తతశ్శిష్యో నవామ్బరధరశ్శుచిః ॥ ౧౧౦

ఆచాన్త శ్చన్దనక్షోదై ‡ ర్లిప్తమూర్తి రలఙ్కృతః ।
స్రగ్వీ వాసోభి రుష్ణీషం బద్ధ్వా ముకుటసన్నిభమ్ ॥ ౧౧౧

ఉత్తరీయం చ బిభ్రాణో బిభ్రాణో యోగపట్టికామ్ ।
అఞ్జనాక్తేక్షణద్వన్ద్వో బాహుమాలాపరిష్కృతః ॥ ౧౧౨

నిరీక్షితాదర్శతలో బ్రాహ్మణై స్స్వస్తి § వాచకైః ।
దత్తప్రసవవృష్టిశ్చ శ్వేతవ్యజనవీజితః ॥ ౧౧౩

$ దత్తోపానట్ సితచ్ఛత్రో దత్తాశ్వగజవాహనః ।
నీరాజితశ్చ కల్యాణో జాయతే గుర్వనుగ్రహాత్ ॥ ౧౧౪

అనేనైవాభిషేకేణ లబ్ధ్వాచార్యపదం స్వయమ్ ।
ఆచార్యకృత్యమఖిలం కర్తుమిచ్ఛే చ్ఛతుర్ముఖ ॥ ౧౧౫

గురవే దక్షిణాం దద్యా ద్గోభూహేమాదికం తథా ।
యథావిభవవిస్తారం తతో హస్త్యాది వాహనమ్ ॥ ౧౧౬

---

* కేషుచిత్కోశేషు "సమ్పుటీకృత్యమూర్తినా" ఇత్యపి పాఠోఽస్తి. † సామస్థాపిత. ‡ లిప్తాఙ్గ స్సమలఙ్కృతః. § వాచితైః. $ దత్తప్రసవ్యాయష్టిః $ సితోపానట్.

ఆరుహ్య ధవలచ్ఛత్ర శ్వేత చామర వీజితః ।
ఆచార్యచిహ్నైరఖిలై ర్లక్షితో బ్రాహ్మణై స్సహ ॥ ౧౧౭

రథయానేనాగ్రహారం ప్రాదక్షిణ్యేన రథ్యయా ।
గత్వా దేవస్య సదనం ప్రవిశేత్స్వస్య ధామ వా ॥ ౧౧౮

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మే తన్త్రే చర్యాపాదే
మణ్డలారాధనాచార్యాభిషేకవిధిర్నామ
సప్తమోఽధ్యాయః.

అష్టమోఽధ్యాయః.

మహాభిషేకాఖ్య స్నపనమ్.

బ్రహ్మా :—

రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య మర్త్యానాం యదభ్యుదయసాధనమ్ ।
యచ్చోత్పాత ప్రశమనం వ్యాధీనాం చాపనోదనమ్ ॥ ౧
యదభిప్రేతమఖిలం సాధయత్య విలమ్బితమ్ ।
కుర్వతాం భగవన్ తన్మే తదర్చన మనుత్తమమ్ ॥ ౨
కథ్యతాం మయి చేదస్తి దయా పరమ పూరుష ।
రహస్యమపి తన్మహ్యా మాఖ్యేయం జగతో హితమ్ ॥ ౩

శ్రీభగవాన్ :—

మహాభిషేకో నామాగ్ర్యం స్నపనం * కమలాసన ।
విషువే సఙ్క్రమే చైవ గ్రహణే చాయనద్వయే ॥ ౪
ద్వాదశ్యాం శ్రవణే చైవ తథా కర్తుస్త్రిజన్మసు ।
దినత్రయే వ్యతీపాతే రోహిణ్యాం చ తిథిత్రయే ॥ ౫
దర్శే చ పౌర్ణమాస్యాం చ పునర్వస్వోర్విశేషతః ।
పఞ్చమ్యాం శుభనక్షత్ర తిథివారేషు చాబ్జజ ॥ ౬
ప్రయుజ్యమానం సర్వార్థ సాధనం సర్వశాన్తిదమ్ ।

స్నపనత్రైవిధ్యమ్

కర్తవ్యం తత్త్రిధా బ్రహ్మ న్నుత్తమాధమమధ్యమమ్ ॥ ౭
జాత్యుత్కర్షం ధనోత్కర్ష మథవావేక్ష్య తత్త్వవిత్ ।
ప్రయుఞ్జీతోత్తమం స్నాన మితరేష్వితరద్భవేత్ ॥ ౮

అఙ్కురన్యాసకౌతుక బన్ధాధివాసాః పూర్వేద్యుస్సద్యో వా.

పూర్వేద్యు రఙ్కురన్యాసో బధ్వా కౌతుకమఙ్గలమ్ ।
అధివాసశ్చ బిమ్బస్య సద్యో వా సకలం భవేత్ ॥ ౯

---

* మమ సంమతమ్.

స్నపన ప్రతిమావికల్పః.

స్నపనం * ప్రతిమాయాస్స్యాదధివాసశ్చ తుముర్ఖ ।
తీర్థప్రతికృతౌ వాపి పూర్వాలాభేఽధివాసయేత్ ॥ ౧౦

యద్వోత్స వార్థప్రతిమాం బలిబిమ్బమథాపి వా ।
బిమ్బం కర్మార్థ మథ వా

ఉక్తబిమ్బాభావే కుశకూర్చకమ్.

అసత్సు కుశకూర్చకమ్ ॥ ౧౧

లేపమృణ్మయాది ప్రతిమాధివాసే విశేషః.

లేపమృణ్మయభిత్తిస్థ పటస్థేషు చ దర్పణమ్ ।
కూర్చం మూర్త్యన్తరాభావే క్లృప్తిరేషా సనాతనీ ॥ ౧౨

స్నపనమణ్డప లక్షణమ్.

ప్రాసాదస్యాగ్రతః కుర్యాత్తత్స్నపన మణ్డపమ్ ।
దశహస్త ప్రవిస్తారం ద్విగుణేనాయతం శుభమ్ ॥ ౧౩

చతుర్ద్వారం చతుర్దిక్షు చతుస్తోరణ భూషితమ్ ।
సర్వావరణ భూష్వేవ దిక్షు సర్వాసు వా భవేత్ ॥ ౧౪

క్లృప్తే వా మణ్డపే కుర్యాదవకాశానుసారతః ।
విభజ్య తత్త్రిధా కుర్యాత్తృతీయేంఽశేఽథ పశ్చిమే ॥ ౧౫

అవలమ్బ్య బ్రహ్మసూత్రం చతురశ్రం సమన్తతః ।
చతుర్హస్తాం స్నానవేదీం హస్తోత్సేధాం శిలాదిభిః ॥ ౧౬

ఉపానహాదిసంయుక్తాం దర్శనీయాం సలక్షణామ్ ।
ఉపరిష్టాచ్చ వలయం వృత్తం వా చతురశ్రకమ్ ॥ ౧౭

ప్రాదేశేన ప్రవిస్తీర్ణం తతమష్టాఙ్గులేన వా ।
షడఙ్గులేన వా బ్రహ్మన్ చతురఙ్గుల మున్నతమ్ ॥ ౧౮

† వేదికోపరి తద్ధారా కుల్యామాశ్వభ్రి మేదినీమ్ ।
మృణ్మయాదిషు బిమ్బేషు బహిర్వేదీ ప్రకల్పనమ్ ॥ ౧౯

---

* స్నపనం ప్రతిమాయాం. † వేదికోపరి చాధారా కుల్యామా.

* ఏకబేరే తు న బహిస్స్నానవేదీ ప్రకల్పనమ్ ।

మణ్డపాలఙ్కారః.

దుకూలక్షౌమవసనై ర్మణ్డపం సర్వతోదిశమ్ ॥ ౨౦
శోభయేత్పూర్ణకుమ్భాద్యై స్తో † రణైశ్చ విభూషయేత్ ।
వేష్టయేద్దర్భమాలాభి ర్ముక్తాదామాని లమ్బయేత్ ॥ ౨౧
ఆస్థానమణ్డపే ‡ స్థానే తథాచైవార్ధమణ్డపే ।

గృహార్చాయాం విశేషః.

తోరణాది న కర్తవ్యం గృహార్చాయాం తథైవ చ ॥ ౨౨

నిత్యస్నపనే అఙ్కురకౌతుక చూర్ణస్నపనాదినిషేధః.

నిత్యే చ స్నపనే నాపి కౌతుకం నాఙ్కురార్పణమ్ ।
నిశాచూర్ణైర్న స్నపనమిష్యతే

అర్ఘ్యాది దీపాన్తపూజాసు ఉపకరణోపకల్పనమ్.

మణ్డప § స్థలమ్ ॥ ౨౩
గోమయామ్భోభి $ రాలిప్య సుధాచూర్ణైశ్చ శోభయేత్ ।
దీపానారోపయేత్తత్ర న్యస్యేదఙ్కురపాలికాః ॥ ౨౪
కోణే రౌద్రే మణ్డపస్య జలద్రోణ్యాదిభాజనమ్ ।
కల్పయేద్గాలి తస్వాదు సుగన్ధి జలపూరితమ్ ॥ ౨౫
పవమానాది భిర్మన్త్రై ర్మన్త్రితం సాపిధానకమ్ ।
వేదిదక్షిణతో భూమా వుపస్నానామ్బు కల్పనమ్ ॥ ౨౬
అర్ఘ్యాది దీపపర్యన్తం పూజాద్రవ్యాణి కల్పయేత్ ।
చన్దనార్ద్రాణి సూత్రాణి చతుర్దశ నిపాతయేత్ ॥ ౨౭
ప్రాగాయతాని తావన్తి సూత్రాణ్యేవ చతుర్ముఖ ।
ఉదగాయతాని సన్త్యేవం కోష్ఠాన్యే కోనసప్తతిః ॥ ౨౮
శతం చ తేషామా ¶ యామ విస్తారం షోడశాఙ్గులమ్ ।
ధాన్యపీఠా నురూపం వా కలశానాం చతుర్ముఖ ॥ ౨౯

---

* "ఏకబేరే" ఇతీదమర్ధం క్వచిన్న. † తోరణాని. ‡ మణ్డపస్థానే. § స్థలే.
$ రాలిప్తే. ¶ యామం విస్తారం.

దిక్ష్వష్టాసు తథా మధ్యే ప్రత్యేకం నవ భూమిషు ।
నవ కోష్ఠాని కుమ్భానాం పదాని కమలాసన ॥ ౩౦
ఏవమేకాధికాశీతి కోష్ఠాని కలశాస్పదమ్ ।
అన్యాన్యష్టోత్తరాశీతి రథ్యాం సమ్మృజ్య కల్పయేత్ ॥ ౩౧

పీఠికోచితధాన్యపరిమాణమ్.

వ్రీహిభిః పీఠికాం కుర్యాత్ కోష్ఠభూమిషు పృథక్పృథక్ ।
ఆఢకేన తదర్ధేన తదర్ధార్ధేన * వా భవేత్ ॥ ౩౨
పీఠికా ధాన్యతుర్యాంశాంస్తణ్డులాన్ పీఠికోపరి ।
తత్తుర్యాంశాంస్తిలాంస్తేషాం భవేయురుపరి స్థితాః ॥ ౩౩
ద్వౌ ద్వౌ కుశాగ్రౌ † ప్రత్యస్యేత్ పీఠికాసు చతుర్ముఖ ।

కలశస్వరూపమ్.

సౌవర్ణా రాజతాస్తామ్రా మృణ్మయా వా యథావసు ॥ ౩౪
కలశా లక్షణోపేతాః పక్వబిమ్బఫలోపమాః ।
అచ్ఛిద్రా స్స్వనవనశ్చ కాలముణ్డాల వర్జితాః ॥ ౩౫
అభిన్నా మృణ్మయాః కుమ్భాః పాషాణ స్ఫోటవర్జితాః ।

కలశేషు పూరణీయద్రవ్యమానమ్.

ద్రవ్యకుమ్భా ద్రోణపూర్ణా స్తదర్ధేనాథవాఽథవా ॥ ౩౬
పాదేన కలశాశ్శిష్టాః పూర్యా వాయాఢకేన తు ।

కుమ్భానాం సూత్రవేష్టనమ్.

ప్రక్షాల్య విష్ణుగాయత్ర్యా ద్రవ్యకుమ్భాంస్తథేతరాన్ ॥ ౩౭
స్థాపయిత్వా కరతలే సవ్యేఽసవ్యేన పాణినా ।
‡ ఇన్ద్రిమరుత్వే మన్త్రేణ తన్తునా పరివేష్టయేత్ ॥ ౩౮

కుమ్భవేష్టనే తన్తూనామన్తరాలమానమ్.

తన్తూనాం వేష్టితానాం స్యాదన్తరాలం యవాన్తరమ్ ।
అర్ధాఙ్గులాన్తరాలం స్యాద్ ద్వ్యఙ్గులైకాఙ్గులమన్తరమ్ ॥ ౩౯

* భావయేత్. † ప్రత్యస్య పీఠికాసు. ‡ ఇన్ద్రం నత్వేతిమన్త్రేణ.

కలశాస్పదమేదిన్యాః పశ్చిమే ధరణీతలే।
ధాన్యపీఠం విధాయాస్మిన్ కలశానధివాసయేత్ ॥ ౪౦
* ధాన్యపీఠే తతస్తస్మిన్ కుశానాస్తీర్య విశ్వతః।
ప్రాగగ్రానుదగగ్రాంశ్చ తేషు కుమ్భానధోముఖాన్ ॥ ౪౧
ఓమిత్యుచ్చార్య విన్యస్యేన్నవ భూషు యథోత్తరమ్।
† న్యస్తానామపి కుమ్భానాముపరిష్టాద్యథాపురమ్ ॥ ౪౨
దర్భాంస్తృణీయాదాచార్యో మన్త్రేణ పరమేష్ఠినా।
ప్రోక్షయేదర్ఘ్యతోయేన ప్రాఙ్ముఖః పురుషాత్మనా ॥ ౪౩
విశ్వమన్త్రేణ వికిరేదక్షతా ‡ నధివాసితే।
ఉత్తానితేషు కుమ్భేషు నివృత్త్యా § హ్వానవిద్యయా ॥ ౪౪
$ సర్పిషాష్టోత్తరశతం విష్ణుగాయత్రియా కృతే।
హోమే హుతాజ్యశేషేణ స్నపనద్రవ్యసేచనమ్ ॥ ౪౫
ఘృతాదిస్నపనద్రవ్యైః ¶ వస్త్రపూతైః పరిష్కృతైః।
పూరయేత్కలశాంస్తత్ర మన్త్రైః పూర్ణాన్ సముద్ధరేత్ ॥ ౪౬
సర్వమన్త్రేణ విశ్వాత్మన్ కుమ్భాన్ సప్తదశోద్ధృతాన్।
ద్రవ్యకుమ్భాన్ ధాన్యపీఠే స్థాపయేద్విష్ణుపూర్వయా ॥ ౪౭
గాయత్ర్యా చ చతుష్షష్టిద్వాదశాక్షరవిద్యయా।
ఉదకుమ్భాన్ క్రమేణాన్యాన్ ప్రాఙ్ముఖో వాప్యుదఙ్ముఖః ॥ ౪౮

కుమ్భానాం న్యాసక్రమః.

నవకే మధ్యమే స్థానే స్థాపనీ ‖ యాస్తు మధ్యమే।
ఘృతకుమ్భం స్థాపయిత్వా పదే సాఙ్క్రామణే తతః ॥ ౪౯

---

* ధాన్యపీఠే. † సర్వానామపి. ‡ న్యధివాసయేత్. § హ్వాయ. $ "సర్పిషా" ఇత్యతః పూర్వం. "ఆహ్వానవిద్యయా" ఇత్యతః అనన్తరం కేషుచిత్కోశేషు అధికపాఠతయా శ్లోకద్వయం దృశ్యతే. తత్ర తస్య సఙ్గతిం ప్రామాణికా విభావయన్తు. యథా—అస్థి రత్నం సిరా తన్తు మాంసం మృత్స్నా ప్రకీర్తితమ్।
శోణితం రక్తమృద్భిస్తు జలం మేదస్తథైవ చ ॥
కూర్చం వై శుక్లమిత్యుక్తం చర్మణామ్బరవేష్టనమ్।
తత్తత్ప్రతికృతిర్జీవః క్రమాదేవం స్మరేద్బుధః ॥—ఇతి,
¶ రస్త్ర. ‖ యే తు.

ఉష్ణోదకుమ్భం విన్యస్యేద్రత్నకుమ్భమనన్తరమ్ ।
ఫలకుమ్భం యమపదే లోహకుమ్భం తు నైరృతే ॥ ౫౦
ప్రాచేతసే మార్జనామ్భః కుమ్భం గన్ధామ్బుమారుతే ।
అక్షతామ్బు చ కౌబేరే పదే శార్వే యవోదకమ్ ॥ ౫౧
ప్రాచ్యాం తు కుమ్భనవకే మధ్యే పాద్యఘటం * న్యసేత్ ।
అర్ఘ్యకుమ్భం పదే యామ్యే పదే ప్రాచేతసే పునః ॥ ౫౨
ఉపస్పర్శన పానీయం పఞ్చగవ్యముదక్పదే ।
ఆగ్నేయకుమ్భనవకే మధ్యే దధిఘటం న్యసేత్ ॥ ౫౩
నైరృతే మధ్యతః క్షీరం వాయవీయే ఘటం మధోః ।
కషాయకుమ్భమైశానే సర్వత్ర పరితో ఘటాన్ ॥ ౫౪
శుద్ధోదకాంశ్చతుష్షష్టిమష్టావష్టౌ నివేశయేత్ ।
సప్తభిః పఞ్చభిర్వాపి యద్వా దర్భైస్త్రిభిః కృతాన్ ॥ ౫౫
కూర్చాన్ కుమ్భేష్వవాగ్రాన్ నిక్షిపేల్లక్షణాన్వితాన్ ।
మహాకుమ్భే కుశైః కూర్చం చతుర్వింశతిభిః కృతమ్ ॥ ౫౬
చక్రమన్త్రేణ తాన్ † కుమ్భాన్ శరావైరపిధానయేత్ ।
వాసోభిర్ద్రవ్యకలశాన్యువా సువాస ఇత్యృచా ॥ ౫౭
కణ్ఠేషు వేష్టయేదన్యాన్ వాసోభిశ్ఛాదయేన్నవైః ।

అధివాసితస్య దేవస్యోత్థాపనమ్.

అధీయానైస్త్రయీవిద్యాం విద్వద్భిర్బ్రాహ్మణైస్సహ ॥
ఋత్విగ్భిస్సహ దేవస్య యాయాన్మన్త్రి విదన్తికమ్ ।
ఋత్విజో దేవముత్థాప్య గురుశ్చోత్తిష్ఠ విద్యయా ॥ ౫౮
సామ్నా రథన్తరాఖ్యేన బ్రహ్మయానే గురుస్స్వయమ్ ।
స్థాపయేదృత్విజైస్సార్ధం బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ॥ ౬౦

స్నానాసనే నివేశనమ్.

శిబికాయాం స్థాపయిత్వా మృద్వాస్తరణకల్పితే ।
నివేశయేయుః ప్రతిమాం స్నానవేదితలే ‡ శుచౌ ॥ ౬౧

* పదే. † సర్వాన్ శరావేణాపి. ‡ శుభే.

స్నానోపచారాః.

పుణ్యాహం వా చయేత్పశ్చా త్పుణ్యకాల పరాయణైః ।
అయుగ్మ హోమయేద్విత్తే స్వాన్విభూత్యనుసారతః ॥ ౬౧
ద్వారతోరణ కుమ్భాదీన్ సమభ్యర్చ్య యథాపురమ్ ।
ద్వారేష్వధ్యయనం నృత్తం వాద్యం గేయం ప్రవర్తయేత్ ॥ ౬౩
సర్పిషా జుహుయాదగ్నౌ యావత్కలశసఙ్ఖ్యయా ।
మూలమన్త్రేణ జుహుయా చ్చరుం పూర్వోక్త సఙ్ఖ్యయా ॥
నృసూక్తేన సమభ్యర్చ్య కలశాన్ స్థాపితాన్ గురుః ।
అర్ఘ్యాదిభిస్తథా దేవం

ఘృతారోపణమ్.

ఘృతారోపణ మాచరేత్ ॥ * ౬౫
దన్తకాష్ఠం గన్ధతైలం తథామలకవారి చ ।
వస్త్రం దత్వా చోత్తరీయ మర్ఘ్యాద్యై † రర్చయేత్పునః ॥
దీపాన్త మర్చనం కృత్వా పాద్యకుమ్భ ముఖైర్ఘటైః ।
ఘృతకుమ్భావసానైశ్చ స్నాపయే ‡ ద్దేశికోత్తమః ॥ ౬౭
ఛిన్నైకతన్తు ముద్ధృత్య పాద్యకుమ్భం సమర్చితమ్ ।
పుష్పైర్దద్యాత్కరతలే దేశికస్త్వస్య మూర్తిపః ॥ ౬౮
కూర్చమాదాయ కుమ్భస్థం § స్వహస్తే దేశికోత్తమః
అవాగ్రేణ కూర్చేన తీర్థైర్బ్రహ్మాది భిస్తతః ॥ ౬౯

స్నపనమన్త్రాణాం నిర్దేశః.

$ శుభ్రైర్వైష్ణవ గాయత్ర్యా స్నాపయేత్పాద్య వారిభిః ।
తద్విష్ణురితిమన్త్రేణ స్నాపయేదర్ఘ్యవారిభిః ॥ ౭౦
నతేవిష్ణు రితిశ్రుత్యా కుమ్భేనాచమనామ్భసా ।
విష్ణోర్గి క్రమేతి మన్త్రేణ పఞ్చగవ్యాభిషేచనమ్ ॥ ౭౧
దధిక్రా విణ్ణయజుషా దధ్నా దేవాభిషేచనమ్ ।
సామ్నా పయో వృతేనైవ పయసా మధునా పునః ॥ ౭౨

---

* "ఆచరేత్" ॥ ఇత్యనన్తరం. "సప్తధాతూని దేహానాం కుమ్భేషు కలశేషు చ । సర్వతస్సంస్మరేద్బ్రహ్మన్నాచార్యస్తదను ప్రభోః" ఇతీదంపద్యం క్వచిత్కోశే పరం వర్తతే ॥ † ధూపయేత్పునః. ‡ దేశికస్త్రిక్రమాత్ § తద్ధస్తే. $ శుద్ధైః.

మధువాతేతి మన్త్రేణ స్నపనం మధువిద్విషః ।
ఓషధ్య ఇతిమన్త్రేణ * కషాయామ్భోభిషేచనమ్ ॥ ౭౩
† తద్విష్ణో రితి మన్త్రేణ స్నానముష్ణామ్బుధారయా ।
ఫలినీత్యనువాకేన స్నపనం ఫలవారిభిః ॥ ౭౪
శం నో దేవీరితి స్నానం మన్త్రైర్మార్జనామ్బుభిః ।
సావిత్ర్యా క్షతపాథోభి స్త్రితార ఘృత సామ్బుభిః ॥ ౭౫
రత్నోదకైర్లోహతోయై ర్మహావ్యాహృతివిద్యయా ।
గన్ధద్వారేతి మన్త్రేణ స్నపనం గన్ధవారిణా ॥ ౭౬
శతధారేతి మన్త్రేణ స్నానం స్యాద్యవవారిభిః ।
‡ ఘృతస్నాతేతి మన్త్రేణ ఘృతేన స్నపనం హరేః ॥ ౭౭
అథవా పౌరుషైః సూక్తైః క్రమాత్పాద్యాదివారిభిః ।
ఋగ్భిష్షోడశభిస్స్నానమృచేనం విష్ణురిత్యపి ॥ ౭౮
అష్టాక్షరేణ వా యద్వా ద్వాదశాక్షరవిద్యయా ।
విష్ణుగాయత్రియా వాపి స్నానం యద్వా చతుర్ముఖ ॥ ౭౯
స్వమూర్తి విద్యయా వాపి స్నపనం మధువిద్విషః ।
క్షాలనం చ ఘృత § స్నానే సామాన్యైరుష్ణవారిభిః ॥ ౮౦
పాద్యాది ద్రవ్య కుమ్భానా $ మూర్ధ్వారేష్వన్తరాన్తరా ।
శుద్ధోద కుమ్భైరన్యైశ్చ స్నానమష్టభి రష్టభిః ॥ ౮౧
అష్టాక్షరేణ మన్త్రేణ భవేద్దేవస్య పద్మజ ।
ఉపస్నానం తథా ప్లోతం వస్త్రం చైవోత్తరీయకమ్ ॥ ౮౨
అర్ఘ్యం పాద్యం తథాచామం ¶ గన్ధం పుష్పం చ ధూపకమ్ ।
దీపం చైతాని దేయాని ప్రతిద్రవ్య ‖ ఘటాప్లవమ్ ॥ ౮౩
ఉద్ధరేద్ద్రవ్య కలశాన్ విష్ణుగాయత్రివిద్యయా ।
⁋ శుద్ధోదకాంశ్చ కలశాన్ ద్వాదశాక్షర విద్యయా ॥ ౮౪
హరిద్రా తణ్డులైః స్వర్ణచూర్ణైర్గి కుమ్భాన్ ససూత్రకాన్ ।
పూరయేన్నవ నిర్దోషాన్ సప్త వా పఞ్చ వాథవా ॥ ౮౫

* కషాయైరభిషేచయేత్. † త్వం విష్ణురితి. ‡ ఘృతవత్యేతి. § స్నానైః.
$ ముత్తరషు. ¶ ఫలం పుష్పం చ. ‖ ఘటాప్లవే. ⁋ శుద్ధోదక' ఇత్యర్ధం క్వచిన్నాస్తి.

త్రీణ్యేకం * కుమ్భమథవా తే చ స్థాప్యాగ్ని పరిత్యయే।
సాపిధానేషు కుమ్భేషు సకూర్చేషు సమర్చయేత్ ॥ ౭౯
శ్రియం కుమ్భాత్ సముద్ధృత్య శ్రీసూక్తేనాభిషేచయేత్ ।

చూర్ణస్నానమ్.

పూర్ణాహుతిర్యథా హోమే చూర్ణైః స్నానం తథా భవేత్ ॥

తచ్చూర్ణధారణే ఫలమ్.

వాసుదేవతనుభ్రష్టాత్ చూర్ణాత్ పరమపావనాత్ ।
యే వహన్తి శిరోభిస్తే నరా నిర్ధూతకల్మషాః ॥ ౮౮
తే యాన్తి † వైష్ణవం స్థానం పునరావృత్తివర్జితమ్ ।

అభిషేకజలపానే ఫలమ్

అభిషేక జలం విష్ణోర్యే పిబన్తి వహన్తి ‡ వా ॥ ౮౯
తే సర్వతీర్థాభిషేక ఫలమశ్నువతే మహత్ ।
కృత్వా ప్రదక్షిణం నత్వా స్తుత్వా స్తోత్రేణ దేశికః ॥ ౯౦
తత స్సహస్ర ధారాభి స్స్నపయిత్వా జనార్దనమ్ ।
నీరాజనాన్త మిష్ట్వైవం

అలఙ్కారాసనమ్.

తతోఽలఙ్కార విష్టరే ॥ ౯౧
యజేత మాత్రాదానాన్తం మాత్రాసజ్జ్యైః పరివ్యయః ।

మాత్రాద్రవ్య పరిమాణమ్.

ఖారిద్రోణం తదర్ధం వా దేయాస్స్యుర్దేశికాయ తే ॥ ౯౨

భోజ్యాసనే భోజ్యభేదః.

చతుర్విధాని చాన్నాని భోజయేద్భోజనాసనే ।
హోమాన్త మర్చయేద్దేవం దేశికేన్ద్రో యథావిధి ॥ ౯౩
స్నపనాన్తే తతో దేవం సుఖమాసీన మాసనే ।
యాచేత యజమానోపి సర్వమిష్టం జనార్దనమ్ ॥ ౯౪

---

* త్రీణ్యేవ. † పరమం. ‡ చ.

దక్షిణాం దేశికేన్ద్రాయ సువర్ణశతనిష్కకామ్ ।
తదర్ధం పాదమథవా దద్యాద్వి * త్తానుసారతః ॥ ౯౫
కుర్యాదాచార్యసాత్సర్వం ద్రవ్యం పూజాఙ్గమాహృతమ్ ।
వస్త్రాదికం తథాన్యేషాం ఋత్విజాం తుష్టిమావహేత్ ॥ ౯౬
నృత్తగేయరతానాం చ తథా స్వాధ్యాయశాలినామ్ ।
బ్రాహ్మణానాం యథా తుష్టి స్తథా † విత్తం విసర్జయేత్ ॥ ౯౭

స్నపనభేదనిరూపణమ్.

అథనోత్తమమేతత్తు స్నపనం పరికీర్తితమ్ ।
కోణేషు కుమ్భైర్ద్వాత్రింశత్కైవలోదకపూరితైః ॥ ౯౮
తైర్విహీనం హరేస్స్నానం జ్ఞేయ స్త్వధమమధ్యమమ్ ।
శుద్ధోదకుమ్భైర్యద్ధీనం సర్వై స్తదధమాధమమ్ ॥ ౯౯

కుమ్భేషు క్షేపణీయద్రవ్యాణి తన్మాత్రా చ.

పాద్యకుమ్భే తథా చార్ఘ్యే తథోపస్పర్శనామ్భసి ।
కుమ్భే కషాయఫలయోః కుమ్భే చాక్షతగన్ధయోః ॥ ౧౦౦
ఏకైకస్మి న్ఘటేష్వేషు ద్రవ్యాణామష్టకం క్షిపేత్ ।
పాద్యాదిషు క్రమాద్ద్రవ్యం తత్ప్రమాణం చ కథ్యతే ॥ ౧౦౧
తులసీ చ తథా పద్మం దూర్వా చ స్యాత్తథాఽక్షతమ్ ।
శ్యామాకం విష్ణు ‡ పర్ణం చ బిల్వపత్రాణి చన్దనమ్ ॥ ౧౦౨
ద్రవ్యాణి చన్దనం ముక్త్వా ముష్టిమాత్రాణి తత్ఫలమ్ ।
సిద్ధార్థం చాక్షతం చైవ కుశాగ్రం చ తథా ఫలమ్ ॥ ౧౦౩
యవా స్తిలాశ్చన్దనం చ ప్రసవాశ్చ సుగన్ధయః ।
§ ఫలం సుపక్వమేతేషు చన్దనం చ త్రినిష్కకమ్ ॥ ౧౦౪
శిష్టాని ముష్టిమాత్రాణి తక్కోలం $ చమ్పకస్య చ ।
ముకులం ఘనసారం చ జాతీరేలాఫలాని చ ॥ ౧౦౫
లవఙ్గత్వక్చన్దనం చ పుష్పాణి సురభీణి చ ।
పలార్ధపరిమాణాని ప్రత్యేకం కమలాసన ॥ ౧౦౬

---

* వ్యాను. † విత్తవిసర్జనమ్. ‡ పర్ణం చ. § ఫలేషు పక్వమేష్వేవమ్.
$ చన్దనస్య చ.

శమీపలాశఖదిరబిల్వాశ్వత్థ * వికఙ్కతమ్ ।
ఔదుమ్బరం చ న్యగ్రోధశ్శమ్యాదీనాం త్వచః స్మృతాః ॥ ౧౦౭
ప్రత్యేకం పలమానాస్స్యుః కదలీ బీజపూరకమ్ ।
ఆమ్రమామలకం బిల్వం నాలికేర † ఫలాని చ ॥ ౧౦౮
పనసం మాతులఙ్గం చ భిన్నాన్యేతాని నిక్షిపేత్ ।
నీవారవేణుశాలీనాం ప్రియఙ్గుయవయోరపి ॥ ౧౦౯
కఙ్గుషాష్టికయోశ్చైవ గోధూమస్య చ తణ్డులాః ।
ముష్టిప్రమాణా విజ్ఞేయాః ‡ కుఙ్కుమం కోష్ఠచన్దనే ॥ ౧౧౦
అగరూశీరమూలాని హ్రీబేరం గిరిసమ్భవమ్ ।
మాంసీ మురం చ ప్రత్యేకం పలమాత్రాణి పద్మజ ॥ ౧౧౧
మాణిక్యం పద్మరాగం చ నీలం వజ్రం చ పుష్యకమ్ ।
ప్రవాలం మౌక్తికం చైవ తథా మరతకం క్షిపేత్ ॥ ౧౧౨
వైడూర్యం నవరత్నాని తాని రత్నఘటోదకే ।

రత్నకుమ్భే నిధాతవ్యవసూని.

సువర్ణం రజతం తామ్రం సీసకం త్రపుకం తథా ॥ ౧౧౩
కాంస్యమాయససారం చ సప్త లోహఘటోదకే ।

యవ్రోదకకుమ్భే నిధాతవ్యవస్తూని తన్మాత్రా చ.

ప్రత్యేకం నిష్కమానాని రజనీ సూర్యవర్తినీ ॥ ౧౧౪
సహదేవీ శిరీషం చ సదా భద్రం కుశాగ్రకమ్ ।
మార్జనాని షడేతాని ముష్టిమాత్రాణి నిక్షిపేత్ ॥ ౧౧౫
యవా వేణుయవాశ్చైవ వ్రీహయశ్చేతి తత్త్రికమ్ ।
యవ్రోదకే నిధాతవ్యం ప్రత్యేకం కుడుపం భవేత్ ॥ ౧౧౬

పఞ్చగవ్యం తదుపయోగి పాత్రం చ.

పఞ్చగవ్యాని గ్రహ్ణీయాన్మృత్పాత్రే నూతనే శుభే ।
గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధి సర్పిశ్చ పఞ్చమమ్ ॥ ౧౧౭

---

* వికఙ్కతాః † పలం తథా. ‡ చన్దనం కుష్ఠకుఙ్కుమమ్. కుఙ్కుమా.

గోవిశేషః.

కపిలాయా జరాయాః? వా పఞ్చగవ్యం ప్రశస్యతే।
తయోరభావే త్వన్యాసాం గవాం గవ్యం విధీయతే॥ ౧౧౮
నార్తాయా న చ గర్భిణ్యా న వృద్ధాయాః కదాచన।
నావత్సాయా ఉపాదేయం ధేనోర్మూత్రం శకృద్ద్వయమ్॥

పఞ్చగవ్యస్య శుద్ధిః.

భూమిష్ఠం గోమయం గ్రాహ్యం సోష్ణం క్రిమ్యాద్యదూషితమ్।
నిష్పీడ్య సమ్యగ్గృహ్ణీయాద్గోమయస్య రసం పునః॥ ౧౨౦
సద్యస్తప్తం ఘృతం శుద్ధమహోరాత్రోషితం దధి।
క్షీరం గ్రాహ్యమతప్తం చ దశాహాజ్జనని పరమ్॥ ౧౨౧

పఞ్చగవ్యస్య యోజనే ప్రత్యేకం మన్త్రాః

గోమూత్రం విష్ణుగాయత్ర్యా గన్ధద్వారేతి గోమయమ్।
ఆప్యాయస్వేతి చ క్షీరం దధిక్రావ్ణేతి వై దధి॥ ౧౨౨
ఘృతం శుక్రమసీత్యేవం గవ్యాని సహ యోజయేత్।
విష్ణుగాయత్రియా యద్వా పఞ్చోప నిషద్వై * స్తువా॥ ౧౨౩

పఞ్చగవ్యస్యాధిదేవతాః.

పరమేష్ఠీ శకృన్మన్త్రో గోమూత్రస్య తు పూరుషః।
† విశ్వమన్త్రో భవేద్దధ్నో నివృత్తిస్సర్పిషో భవేత్॥ ౧౨౪
పయసస్సర్వమన్త్రస్స్యాత్సర్వేషాం మన్త్రవర్ణకమ్।

స్నపనే పఞ్చగవ్యద్రవ్యమానమ్.

దధ్నో ‡ ద్విగుణమాజ్యం స్యాత్ క్షీరం తద్గుణం తతః॥ ౧౨౫
షడ్గుణం మూత్రమేతస్మాచ్ఛకృద్వారి చతుర్గుణమ్।
స్నపనే కథితం మానమ్

ప్రోక్షణే పఞ్చగవ్యద్రవ్యమానమ్

ప్రోక్షణే పఞ్చకం సమమ్॥ ౧౨౬

---

* స్సమమ్. † బిమ్బమన్త్రో. ‡ దధ్నో.

ప్రాశనే పఞ్చగవ్యద్రవ్యమానమ్.

గోమయేన సమం మూత్రం దధిస్యా ద్ద్విగుణం తతః ।
తతశ్చతుర్గుణం సర్పిస్సర్పిషోఽష్ట గుణం పయః ॥ ౧౨౭
ప్రాశనే పఞ్చగవ్యానాం ప్రమాణ మిదమీరితమ్ ।

పఞ్చగవ్యమానన్యూనీభావే దోషః.

ద్రోణమానం పఞ్చగవ్యం ఘృతమానం చ * తాదృశమ్ ॥ ౧౨౮
తాదృగేవ దధి క్షీరం † తావదేవ చ మూత్రికమ్ ।
అర్ధం వా స్యాదాఢకం వా న్యూనం చేదాసురం భవేత్ ॥ ౧౨౯

గృహార్చాయాం పఞ్చగవ్యమానభేదః.

గృహార్చాస్నపనే న్యూనం ‡ ప్రస్థేనైవ ప్రకల్పయేత్ ।

పాద్యాదీనాముక్తద్రవ్యాలాభే ప్రతివాపద్రవ్యాణి.

పాద్యే ద్రవ్యాన్తరాలాభే దూర్వైర్వా ర్ఘ్యే చ సర్షపాః ॥
శస్తమాచమనీయే తు తక్కోలం మార్జనామ్బుని ।
సహదేవీ గన్ధతోయే చన్దనక్షోద ఇష్యతే ॥ ౧౩౧
కషాయతోయే చాశ్వత్థ శ్శీతముష్ణోదకే సతి ।
రత్నోదకే వజ్రమేకం కదళ్యైకా ఫలామ్బుని ॥ ౧౩౨
సువర్ణం లోహపానీయే శాలి తణ్డులమక్షతే ।
యవోదకఘటే వ్రీహి శ్శస్యతే కమలాసన ॥ ౧౩౩

పఞ్చగవ్యద్రవ్యాలాభే ప్రతివాపద్రవ్యాణి.

అలబ్ధే దధిని క్షీరం క్షీరాభావే తు తద్దధి ।
మధున్యలబ్ధే సర్పిరపి తదలాభే భవేన్మధు ॥ ౧౩౪
అలాభే పఞ్చగవ్యానాం ఘృతమేవైకమిష్యతే ।
పఞ్చగవ్యేషు యస్య స్యాదలాభ § స్తత్పదే ఘృతమ్ ॥ ౧౩౫

మధ్యమస్నపనమ్.

స్నపనం మధ్యమం వక్ష్యే యథా తదవ $ ధారయ ।
మధ్యే పూర్వోక్త కలశ స్థాపనే విహితే సతి ॥ ౧౩౬

---

* తత్సమం. † తాదృగేవ. ‡ ప్రస్థమానేన. § స్తత్క్రతే. $ ధార్యతామ్.

ద్వౌ ద్వౌ బహి స్తతః పఙ్క్తీ స్సమ్మృజ్య కమలాసన ।
పరితో * వీథికాః కుర్యా ద్బహిస్తా ద్భూయో ఘటాస్పదమ్ ॥ ౧౩౭
† పఞ్చాశత మధ్యైకోన కలశా న్దిక్షు నిక్షిపేత్ ।
పూర్వాదిషు ప్రతిదిశం చ తన్మృష్వమ్బుజానన ॥ ౧౩౮
చత్వారో ద్రవ్యకలశా స్తేషు శుద్ధోదకాః పరే ।
‡ గుళోదకం చేక్షురసం నాలికేరజలం తథా ॥ ౧౩౯
శాన్తివారి చ పూర్వాదౌ క్రమాన్న్యస్యే చ్చతుష్టయమ్ ।
గుళాభావే చేక్షురస స్తస్యాభావే గుళోదకమ్ ॥ ౧౪౦
గుళమానం పలాశీతి రర్ధమర్ధార్ధ మేవ వా ।
నాలికేర జలాభావే తత్థ్సానే క్షీరమిష్యతే ॥ ౧౪౧
తులసీవేణునీవారయవాశ్చ శ్వేతసర్షపాః ।
తిలాశ్చ షట్ శాన్తికుమ్భే ద్రవ్యాణి తులసీ భవేత్ ॥ ౧౪౨
ముష్టిమాత్రం ద్రవ్యమన్యత్పృథ § క్కుడుబసమ్మితమ్ ।
తులసీదలమన్యేషామలాభే గ్రాహ్యమిష్యతే ॥ ౧౪౩
గుళోదకాది భిర్ద్రవ్యై స్స్నపనే విహితే సతి ।

కలశభేదేన స్నపనమ్ త్రిభేధః.

పాద్యాది ద్రవ్యకలశై ర్ఘృతాన్తై స్స్నపయేద్ధరిమ్ ॥ ౧౪౪
మధువాతేతి మన్త్రేణ స్నపనం గుళవారిణా ।
మధున క్త మితిస్నాన మైక్షవేన రసేన చ ॥ ౧౪౫
మధుమాన్న ఇతిస్నానం నాలికేరామ్భసా పునః ।
వేదాహమితిమన్త్రేణ శాన్తిద్రవ్య ఘటామ్బుభిః ॥ ౧౪౬
జితం త ఇతి శుద్ధేన వారిణా స్నపనం హరేః ।
మధ్యమోత్తమముద్దిష్టం మధ్యమే మధ్యమం పునః ॥ ౧౪౭
చతుర్భిర్ద్రవ్యకలశై స్స్నానం శుద్ధోదకై ర్వినా ।
బహిష్ఠై ర్దేవదేవస్య మధ్యమాధమ ఆప్లవః ॥ ౧౪౮

---

* వేదికాః. † పఞ్చాశతమధ్యైకేన కలశానాం వినిక్షిపేత్. ‡ గుడశబ్దే డకారస్థానే ళ' ఇతి ప్రతిపాఠః ప్రాచీనకోశేషు దృశ్యతే. § కుడ్డాముష్ఠం. కుసుమ.

సర్వైరేవ ద్రవ్యకుమ్భైః స్నపనైః శుద్ధోదకైర్వినా ।

ఉత్తమం స్నపనమ్.

ఉత్తమం స్నపనం వక్ష్యే యథావదవ * ధారయ ॥ ౧౪౯
విదిక్షు దిక్షునత్కుమ్భాన్ స్థాప్యాగ్నిపూర్వపూర్వకసఙ్ఖ్యయా ।
తేషు చ ద్రవ్యకలశాశ్చత్వారోఽన్యే చతుర్ముఖ ॥ ౧౫౦
శుద్ధోదకా విదిశ్యగ్నౌ విన్యస్యేన్మఙ్గలోదకమ్ ।
ఇన్ద్రీవల్యఙ్కురాశ్వత్థపల్లవాశ్చ కుశేశయమ్ ॥ ౧౫౧
ఏకపత్రామ్బుజం కుష్ఠం కుఙ్కుమం రోహిణ ద్రుమమ్ ।
పుణ్యాస్సుమనసశ్చాష్టౌ యూథికా మల్లికాపి చ ॥ ౧౫౨
త్రీణ్యుత్పలాని జాతిశ్చ చమ్పకం కేతకీ తథా ।
ద్రవ్యాణి మఙ్గలానీతి ప్రాస్యేన్మఙ్గలపాథసి ॥ ౧౫౩
అఙ్కురద్వయమేకైకమేకపత్రం చ పఙ్కజమ్ ।
ముష్టిమాత్రం సుమనసశ్చైకైకం చన్దనాదికమ్ ॥ ౧౫౪
పలం పృథక్పృథక్కుమ్భే నైరృతే సకలౌషధీః ।
మాంసీ కుష్ఠం హరిద్రే ద్వే మురా శైలేయచమ్పకే ॥ ౧౫౫
ముస్తా వచా చ కర్పూరం ప్రత్యేకం పలసమ్మితమ్ ।
పిష్ట్వా సర్వౌషధిఘటే నిక్షిపేత్కమలాసన ॥ ౧౫౬
వాయవీయే సర్వగన్ధద్రవ్యాణాం క్షేపణం ఘటే ।
కర్పూరం కుఙ్కుమం కుష్ఠం మాంసీ మలయజం మురమ్ ॥ ౧౫౭
ప్రియఙ్గు కేసరం ముస్తా తమాలం నాగకేసరమ్ ।
మూలద్వయం చ కచ్చోరం సురపర్ణీకకేసరమ్ ॥ ౧౫౮
ఉశీరం తగరం లోధ్రం తథైవ హరిచన్దనమ్ ।
అగురుద్వయం సితం కుష్ఠం కాలేయం గ్రన్థిపల్లవమ్ ॥ ౧౫౯
ముకులం † చమ్పకస్యేతి ప్రత్యేకం పలసమ్మితమ్ ।
చూర్ణీకృతం సమస్తం చ న్యస్యేద్గన్ధోదకే ఘటే ॥ ౧౬౦
మూలౌషధిఘటే శార్వే మూలౌషధిసమర్పణమ్ ।
వ్యాఘ్రీ సింహీ బలా చాగ్నిశ్శరపుఙ్ఖా శతావరీ ॥ ౧౬౧

---

* ధార్యతామ్. † చమ్పకం చేతి.

బిల్వమూలం వచా శుణ్ఠీ కోరణ్డం శతమూలికా ।
ప్రత్యేకం పలమానాన్యగ్ని * పిష్ట్వా కుమ్భే వినిక్షిపేత్ ॥ ౧౬౨
మఙ్గలోదకవస్తూనామలాభే చన్దనం వరమ్ ।
సర్వౌషధీనామేతాసామలాభే కుష్ఠమిష్యతే ॥ ౧౬౩
అలాభే సర్వగన్ధానాం శస్యతే చన్దనం వరమ్ ।
మూలౌషధీనాం సర్వాసామలాభే శస్యతే బలా ॥ ౧౬౪
అధిదైవం సమభ్యర్చ్య ఉద్ధృత్య స్నాపయేత్క్రమాత్ ।
పూర్వాదిదిక్షు ప్రథమమాగ్నేయాది తతఃపరమ్ ॥ ౧౬౫
విష్ణోర్నుకమితి ప్రోచ్య స్నాపయేన్మఙ్గలామ్భసా ।
ఓషధ్య ఇతి మన్త్రేణ సర్వౌషధిజలేన చ ॥ ౧౬౬
నారాయణానువాకేన సర్వగన్ధామ్బుభిర్హరిమ్ ।
యా ఓషధీతిమన్త్రేణ మూలౌషధిజలైస్తతః ॥ ౧౬౭
† అస్త్రశుద్ధోదకైస్స్నాయాద్విద్యయాష్టాక్షరాత్మనా ।
పాద్యపూర్వం ఘృతాన్తం చ ‡ స్నానం దేవే యథాపురమ్ ॥ ౧౬౮
ఉత్తమోత్తమమేతత్తు స్నపనం పరికీర్తితమ్ ।

ఉత్తమమధ్యమస్య ఉత్తమాధమస్య చ స్నపనస్య విధిః.

అర్ధశుద్ధోదకైర్హీనం భవేదుత్తమమధ్యమమ్ ॥ ౧౬౯
సర్వశుద్ధోదకైర్హీన ముత్తమాధమ మిష్యతే ।

స్నపనభేదే కలశసఙ్ఖ్యాభేదః.

వింశతిః పఞ్చ చ బ్రహ్మన్ సఙ్క్షేపే కలశా మతాః ॥ ౧౭౦
చతుశ్శతం చ విస్తారే సప్తతిశ్చ త్రిరుత్తరమ్ ।

కుమ్భద్రవ్యాణామధిదేవతాః.

ద్రవ్యాణామథ సర్వేషాం కథయామ్యధిదేవతాః ॥ ౧౭౧
ఘృతస్య పరమాత్మా చ వాసుదేవోఽధిదేవతా ।
ఉష్ణోదకుమ్భే పురుష స్సత్యస్స్యాత్తు ఫలోదకే ॥ ౧౭౨
అచ్యుతో మార్జనే దేవ స్త్వనన్త శ్చాలితోదకే ।
రత్నోదకే కేశవస్స్యా ల్లోహే నారాయణ స్స్మృతః ॥ ౧౭౩

---

* పుష్పకుమ్భే. † అత్ర. ‡ స్నాయాద్దేవమ్.

గన్ధోదకే మాధవస్స్యా ద్గోవిన్ద స్స్యాద్యవోదకే ।
పాద్యోదకే భవేద్విష్ణు రర్ఘ్యే చ మధుసూదనః ॥ ౧౭౪
త్రివిక్రమ స్తథా చామే పఞ్చగవ్యేషు వామనః ।
దధిని శ్రీధరో దేవో హృషీకేశః పయస్యపి ॥ ౧౭౫
మధునః పద్మనాభస్స్యా ద్దామోదరః కషాయకే ।
గుళోదకే వరాహస్స్యాత్ నృసింహశ్శైక్షవోదకే ॥ ౧౭౬
శ్రీధరో నాళికేరస్య హయాస్య శ్శాన్తివారిణః ।
వాసుదేవో మఙ్గలస్య కుమ్భస్య కమలాసన ॥ ౧౭౭
సర్వమధ్యమ్బుకలశే దేవస్సఙ్కర్షణః స్మృతః ।
ప్రద్యుమ్న స్సర్వగన్ధస్య మూలామధ్యేఽనిరుద్ధకః ॥ ౧౭౮
మూర్తి రేతేషు కుమ్భేషు సాఙ్గపీఠం సమర్చయేత్ ।
* శుద్ధోదకేషు సర్వేషు నారాయణసమర్చనమ్ ॥ ౧౭౯
ధాన్యానాం కలశానాం చ దేవతా స్యాద్వసున్ధరా ।
కూర్చానాం దైవతం చాస్త్రం చక్రకాణాం సుదర్శనమ్ ॥ ౧౮౦
వాససో దైవతం విష్ణు స్సర్వేషాం వా జనార్దనః ।

నవసు స్నపనేషు శక్త్యనుసారతః కరణేఽనుజ్ఞా.

ఇత్యేవం స్నపనం ప్రోక్తం నవధా తవ పద్మజ ॥ ౧౮౧
ఏషామన్య † తమేన స్యాత్స్నానం విత్తానుసారతః ।

తిథ్యాదిభేదేన స్నపనభేదః.

పఞ్చమ్యాం స్నపనం విష్ణో ర్యథోక్త ఫలమశ్నుతే ॥ ౧౮౨
త్రిజన్మర్క్షే దశగుణం శ్రవణే ద్విగుణం భవేత్ ।
త్రిగుణం శశినః ‡ పూర్ణే క్షయే శతగుణం భవేత్ ॥ ౧౮౩
చతుర్గుణం స్యాద్ద్వాదశ్యాం త్రిగుణం తారకాత్రయే ।
సఙ్క్రాన్త్యాం షడ్గుణం § చైవ విషువే త్రిగుణం భవేత్ ॥ ౧౮౪
అయనే దక్షిణే స్నానమేకం శతగుణం భవేత్ ।
అయనేఽన్యత్ర విహితే సహస్రగుణ ఆప్లవః ॥ ౧౮౫

* గన్ధోదకేషు సర్వత్ర. † తమం తు. ‡ ప్రోక్తమ్. § విద్ధి.

విధౌ విధుస్తుదగ్రస్తే స్నానం త్రింశద్గుణం హరేః।
సూర్యే శతసహస్రం తు యుగాన్తే కోటిసమ్మితమ్॥ ౧౮౬

అనన్తం స్యాద్వ్యతీపాతే కాలేష్వేతేషు పూజనమ్।
అనన్తరోక్తఫలదం కల్పతే చతురానన॥ ౧౮౭

అష్టోత్తరశతకుమ్భస్నపనమ్.

అష్టోత్తరేణ కుమ్భానాం శతేన కమలాసన।
స్నపనం కథ్యతే విష్ణోర్యథావదవధార్యతామ్॥ ౧౮౮

బ్రాహ్మదివ్య * మానుషేషు భాగేషు త్రిషు భాగయోః।
ఆద్యయోః స్థాలయేత్సూత్రాణ్యేకాదశ పృథక్ క్షితౌ॥ ౧౮౯

ప్రాగాయతాని తిర్యక్చ తత్ర మధ్యే చ దిక్షు చ।
చత్వారి చత్వార్యష్టాసు కుమ్భస్థానాని వీధికాః॥ ౧౯౦

అన్యాని కుర్యాదేవం చ షట్త్రింశతో ష్టకం భవేత్।
తత్ర కుమ్భాం స్తోయపూర్ణాన్ విన్యసేన్మానుషే † పదే॥ ౧౯౧

భాగే నవ నవాశాసు కుమ్భానష్టసు కల్పయేత్।
అష్టోత్తరశతం కుమ్భాన్సంపద్యన్తే తథా సతి॥ ౧౯౨

బ్రాహ్మే తు మధ్యమే స్థానే కలశానాం చతుష్టయే।
ఏకస్మిన్ ద్రవ్యమాఘారం క్షిప్తం శుద్ధోదకం త్రికమ్॥ ౧౯౩

దివ్యే తు భాగే ప్రాచీనే కలశానాం చతుష్టయే।
ఏకస్మిన్నుష్ణము దకం దిశ్యగ్నౌ రత్నశమ్బరమ్॥ ౧౯౪

యామ్యే ఫలోదకం లోహం నైరృత్యామథ వారుణే।
మార్జనం వాయుభాగే తు గన్ధతోయ ‡ ముదగ్దిశి॥ ౧౯౫

అక్షతోదకమీశానే యవామ్భాగ్నికథితా నవ।
ద్రవ్యకుమ్భా బహిర్భాగే మానుషే § పూర్వవత్పదే॥ ౧౯౬

పాద్యాది ద్రవ్యకలశాః పూర్వాదిషు యథోదితాః।
కల్పనీయా యథాపూర్వముద్ధృత్య స్నాపయేత్క్రమాత్॥ ౧౯౭

---

* మనుష్యేషు. † పునః. ‡ ముదకప్పనః. § పూర్వవద్భవేత్.

ఏకోనపఞ్చాశత్కుమ్భస్నపనమ్.

కుమ్భైరేకోనపఞ్చాశ * త్సఙ్ఖ్యైరన్యదుదీర్యతే।
చన్దనార్ద్రాణి సూత్రాణి దశ ప్రాగాయతాని చ। ౧౯౮
తథోదగాయతాని స్యు స్థాప్యాని కమలాసన।
మధ్యే నవసు కోష్ఠేషు విన్యసేత్కలశాన్నవ॥ ౧౯౯
దిక్షు ప్రతిదిశం కుమ్భాన్ షట్సు కోష్ఠేషు తావతః।
విన్యసేచ్చతురః కుమ్భాన్ విదిక్ష్వపి పృథక్పృథక్॥ ౨౦౦
వీథయోఽన్యాని కోష్ఠాని ద్రవ్యాణి చ యథాపురమ్।

పఞ్చవింశతికుమ్భస్నపనమ్.

కుమ్భానాం పఞ్చవింశత్యా స్నానమన్యదుదీర్యతే॥ ౨౦౧
పూర్వవద్దశ సూత్రాణి స్ఫాలయిత్వా భువస్తలే।
మధ్యే నవసు కోష్ఠేషు నవకుమ్భాన్ ప్రకల్పయేత్॥ ౨౦౨
ప్రాగాదిదిక్షు ప్రత్యేకం కలశాం స్త్రీన్ప్ర కల్పయేత్।
ఆగ్నేయాదిషు కుమ్భానాం కోణేష్వేకైకకల్పనమ్॥ ౨౦౩
ద్వౌ ద్వౌ పూర్వాదిషు ఘటౌ పార్శ్వతః కేవలోదకౌ।
అష్టౌ తాన్వర్జయిత్వాన్యే ద్రవ్యకుమ్భా యథోదితాః॥ ౨౦౪
మధ్యమే కుమ్భనవకే యథోక్త ద్రవ్యపూరణం।
గన్ధద్రవ్యైరి పూరయేద్వా కలశాన్పఞ్చవింశతిమ్॥ ౨౦౫
చన్దనాగురు కాశ్మీర కుష్ఠ తగర వీరణైః।
అసితాగురుణా చాపి హరిచన్దనవారిణా॥ ౨౦౬
హ్రీబేరకర్దమేనాపి నవమేన ఘటాన్నవ।
మధ్యాదీశానపర్యన్తం పూరయేత్కమలాసన॥ ౨౦౭
తమాలసితకుష్ఠాభ్యాం సురపర్ణీరజఃకణైః।
కర్పూరనాగసుమనోముస్తాచమ్పకకుట్మలైః॥ ౨౦౮
ప్రియఙ్గుపుష్పకాలేయగ్రన్థిపల్లవబీజకైః।
మాంసీఖర్జూరశైలేయ హ్రీబేరైశ్చ సురద్రుమైః॥ ౨౦౯

* త్కలశైరన్యదీర్యతే.

మురేణ త్రైర్యథా యోగం బహిస్థానపి షోడశ ।
హిత్వా బహిర్విదిక్కుమ్భాన్ యద్వానైవ స్నాపయేద్ధరిమ్ ॥
స్ఫాలయేన్నవ సూత్రాణి యథా పూర్వం భువస్థలే ।
బ్రాహ్మస్థానే చతుష్కోష్ఠే విన్యసేచ్చతురో ఘటాన్ ॥ ౨౧౧
ద్వౌ ద్వౌ స్యాతాం చ పూర్వాది * దిక్షు చైకైకం విదిక్షు చ ।
రత్నం లోహం తథా గన్ధమాఘూరం చ యథాక్రమమ్ ॥ ౨౧౨
ద్రవ్యాణి కుమ్భేష్వాగ్నేయ కోణాదిస్థేష్వనుక్రమాత్ ।
బహిరైన్ద్రీ పదే కోష్ఠే ద్వయోః కలశయోర్యథా ॥ ౨౧౩
పాద్యమర్ఘ్యం తథాగ్నేయ కోణే దధిఘటో భవేత్ ।
యామ్యే చాచమనీయం ప్రాక్పఞ్చగవ్యం † చ పశ్చిమే ॥ ౨౧౪
కోణే తు నైరృతే క్షీరం పశ్చిమే తు ఘటద్వయే ।
దక్షిణేఽక్షతమన్యత్ర మార్జనామ్భస్తథానిలే ॥ ౨౧౫
కోణే మధు తథా సౌమ్యే కషాయం చ కుశోదకమ్ ।
యవోదకం శార్వకోణే ‡ ద్రవ్యైః పాద్యాదిభిః క్రమాత్ ॥
యుగ్భిష్షోడశభిస్సూక్తైః పౌరుషైః స్నాపయేద్ధరిమ్ ।
కుమ్భైర్ద్వాదశభిర్వాపి చతుర్భిర్మధ్యమస్థితైః ॥ ౨౧౭
రత్నేన లోహేన తథా సర్వగన్ధేన సర్పిషా ।
పూరితైర్బహిరిన్ద్రాది కోష్ఠస్థైరష్టభిర్ఘటైః ॥ ౨౧౮
ప్రాచీమారభ్య పాద్యేన దధ్యర్ఘ్యక్షీరపూరితైః ।
తథైవాచమనీయేన మధునా పఞ్చగవ్యకైః ॥ ౨౧౯
ఫలోదకేన యద్వా నైవ ద్రవ్యైర్ద్వాదశసమ్మితైః ।
మధ్యేఽగ్ని కోణే కోష్ఠేన నైరృతేఽగురుణాఽనిలే ॥ ౨౨౦
గ్రన్థిపల్లవబీజేన శార్వే మలయజామ్భసా ।
బహిః క్రమేణ పూర్వాది దిక్ష్వష్టాసు చతుర్ముఖ ॥ ౨౨౧
కాశ్మీరజేన మాంస్యా చ తమాలేన మురేణ చ ।
మూలేన పర్వతోత్థేన సురపర్ణీరజఃకణైః ॥ ౨౨౨

---

* దిక్షుచైకో దిక్షు చైవ. † తు. ‡ పాద్యద్రవ్యాదిభిః.

చమ్పకప్రసవక్షౌద్రైః ఖర్జూరేణ ప్రపూరితైః ।
కలశైస్స్నాపయేద్దేవం నవభిర్వా విధేః పదే ॥ ౨౨౩
* ప్రాగాదిదిక్షు చాష్టాసు క్రమేణాజ్యేన వస్తునా ।
పాద్యేన దధ్నా చార్ఘ్యేణ క్షీరేణాచమనామ్బునా ॥ ౨౨౪
మధునా పఞ్చగవ్యేన ఫలేనాపి చ పూరితైః ।
రత్నైర్వా నవభిః పూర్ణైః కుమ్భైర్నవభిరాప్లవః ॥ ౨౨౫
పఞ్చభిర్వా ఘటైర్మధ్యే దిక్షు † ప్రాగాదిషు స్థితైః ।
మణిభిశ్చ ప్రవాలైశ్చ ముక్తాభిః పూరితైః క్రమాత్ ॥ ౨౨౬
వజ్రవైడూర్య ‡ శకలైర్లోహైర్వా పఞ్చభిశ్శుభైః ।
పఞ్చామృతైర్వా మధునా గుళేనాజ్యేన § పూరయేత్ ॥ ౨౨౭
దధ్నా చ పయసా యద్వా పఞ్చగవ్యైః క్రమాద్భవేత్ ।
ఏకేన వా హరేస్స్నానం ద్రవ్యైః పూర్వోదితైర్భవేత్ ॥ ౨౨౮
వ్యస్తైస్సమస్తైర్వా విత్తం దేశకాలానుసారతః ।
దేయా చ దక్షిణా స్వర్ణనిష్కాదికలశసమ్మితాః ॥ ౨౨౯
అర్ధం పాదం తదర్ధం వా యథావిత్తానుసారతః ।
స్నపనం దక్షిణాహీనం నిష్ఫలం ఫలకామినః ॥ ౨౩౦
కర్తుస్తస్మాద్దక్షిణా చ దేయాఽల్పాపి ఫలార్థిభిః ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
మహాభిషేకో నామాష్టమోఽధ్యాయః.

---

* 'ప్రాగాది' ఇత్యర్ధం క్వచిన్న. † పూర్వాదిషు. ‡ కలశైః. § పూరితైః.

నవమోఽధ్యాయః.

❧ బ్రహ్మణా భగవన్తం ప్రతి ప్రజాసర్గశక్తిప్రార్థనా. ❧

బ్రహ్మా :—

నియుక్తోఽహం ప్రజాస్సృష్టుం త్వయా కైటభసూదన।
ముహ్యామి చ ప్రజాస్స్రష్టుం కథం కర్తవ్య మిత్యహమ్। ౧

❧ భగవతా సహస్రకలశాభిషేకకరణానుజ్ఞా ❧

శ్రీభగవాన్ :—

దేవరాజ్యాత్పరిభ్రష్టో దేవేన్ద్రో బ్రహ్మహత్యయా।
మాం సమారాధ్య విధినా ప్రాప్తవానాత్మనః పదమ్॥ ౨
ఏవమన్యే చ రాజానో మమారాధనముత్తమమ్।
కృత్వా నిర్ధూయ పాపాని పాతకాని మహాన్త్యపి॥ ౩
ప్రాప్తవన్తో (?) లోకాన్ సుదుష్ప్రాపానిష్టానత్యయవర్జితాన్।
ఏకోత్తరేణ కలశైస్సహస్రేణాభిషేచనమ్॥ ౪
పవిత్రవస్తుసహితైః పవిత్రజలపూరితైః।
ఆరాధనం మమ బ్రహ్మన్ ప్రీణనం పరమం మతమ్॥ ౫
పాపాపనోదనైకాన్తం సర్వాభ్యుదయసాధనమ్।
ప్రజానామపి రాష్ట్రస్య రాజ్ఞశ్చాయుర్వివర్ధనమ్॥ ౬
అనుష్ఠితం పుత్రకామైస్తథా విజయకాఙ్క్షిభిః।
దుర్భిక్షదుర్నిమిత్తాది ఘోరాణాం శమనం పరమ్॥ ౭
సర్వసంపత్కరం సర్వపురుషార్థైకసాధనమ్।
ఆరాధనేన తేన త్వం మామారాధ్య యథావిధి॥ ౮
నిర్ముక్తమోహో నిష్పాపః ప్రజాస్సృష్టుమవీశిషే (?)।

బ్రహ్మా :—

* సహస్రకలశస్నానవిధిః కీదృక్కథం భవేత్॥ ౯

* సహస్ర కలశానాం చ.

పవిత్రాణి చ వస్తూని కాని కో వా విధేః క్రమః ।
స్థాపనం కలశానాం చ కో వా స్థాపక ఇష్యతే ॥ ౧౦

శ్రీభగవాన్ :—

సహస్రకలశాభిషేక విధానమ్.

ద్వాత్రింశద్ధస్త * విస్తారం ద్విగుణేనాయతం శుభమ్ ।
కలశాస్పదభూ † భాగవైపుల్యానుగుణం మహత్ ॥ ౧౧
మణ్టపం కల్పయిత్వాన్యద్ద్వారాణి చ యథావిధి ।
కలశస్థాపనాభూమిం పఞ్చవింశతిధా సమమ్ ॥ ౧౨

స్థానభేదేన కలశానాం సఙ్ఖ్యా.

విభజ్య ‡ సూత్రమార్గేణ మధ్యమే బ్రహ్మణః పదే ।
ఏకాశీతిఘటా స్థాప్యా దివ్యే తు తదనన్తరే ॥ ౧౩
భాగే ప్రత్యేకమాశాసు పూర్వాదిచతసృష్వపి ।
ఏకాశీతిఘటాః స్థాప్యాః కోణేఽపి చ చతుష్టయే ॥ ౧౪
§ స్థాప్యాశ్చైకోనపఞ్చాశత్ప్రత్యేకం మానుషే పునః ।
భాగే షోడశ దిక్షు స్యాత్ప్రత్యేకం పఞ్చవింశతిః ॥ ౧౫
వీథికాశ్చ యథాయోగం కల్పనీయాః పదే పదే ।
బ్రాహ్మే భాగే తు నవకే మధ్యమే $ చ మహాఘటే ॥ ౧౬
సర్వలోహాని రత్నాని సర్వాణి చ ఫలానిచ ।
సర్వౌషధీంశ్చ సర్వాంశ్చ గన్ధద్రవ్యాంశ్చ నిక్షిపేత్ ॥ ౧౭
శ్రీవత్సాద్యాః ప్రతికృతీః కృత్వా నిష్కప్రమాణికాః ।
స్వర్ణం తామ్రం చ రజతం ¶ కేవలం చైవ నిక్షిపేత్ ॥ ౧౮

భగవతోఽష్టౌ చిహ్నాని.

శ్రీవత్సం వనమాలాం చ శఙ్ఖం చక్రం గదాం తథా ।
పద్మం శార్ఙ్గం తథా ఖడ్గ మష్టౌ చిహ్నాని శార్ఙ్గిణః ॥ ౧౯
వాసోభ్యాం వేష్టితే కుమ్భే వాసుదేవం సమర్చయేత్ ।
బ్రాహ్మ ఏవ చ భూభాగే పరితో నవకాష్టకే ॥ ౨౦

---

* విస్తీర్ణమ్. † భాగే. ‡ సూత్రపాతేన. § ఊనా చైకోనపఞ్చాశత్.
$ మధ్యమే మధ్యమే. ¶ కేవలేనైవ.

ప్రాచీన కుమ్భనవకె మధ్యమె కలశే క్షిపెత్ ।
సూర్యకాన్తం పద్మరాగం పురుషస్తస్య దేవతా ॥ ౨౧

కుమ్భానాం దెవతాః ద్రవ్యాణి చ.

* నవకానాం తథాన్యేషాం క్రమాద్ద్రవ్యం చ దెవతాః ।
కుమ్భస్య వక్ష్యతె బ్రహ్మన్ మధ్యమస్య పృథక్పృథక్ ॥ ౨౨
వైడూర్య † మిన్ద్రకాన్తం చ ద్వయం ‡ ద్రవ్యం తు దేవతా ।
వాసుదెవశ్చేన్ద్రనీలోఽప్యయస్కాన్తశ్చ తద్ద్వయమ్ ॥ ౨౩
దేవతా సత్యమూర్తిస్స్యాత్ప్రవాలో వస్తు గారుడమ్ ।
సఙ్కర్షణో దేవతా స్యాత్పుష్యకం స్ఫటికద్వయమ్ ॥ ౨౪
ద్రవ్యం దేవోఽచ్యుతః పద్మరాగః కనకమెవ చ ।
ప్రద్యుమ్నో దేవతా తస్య వజ్రం రజతమెవ చ ॥ ౨౫
అనన్తో దేవతా తస్య తామ్రం ముక్తా చ వస్తుని ।
దెవతా చానిరుద్ధస్స్యాత్సర్వకుమ్భేషు మౌక్తికమ్ ॥ ౨౬
దివ్యే భాగె దిశి ప్రాచ్యామేకాశీతిఘటాస్పదె ।
నవకే మధ్యమె మధ్యకలశే కదలీఫలమ్ ॥ ౨౭
పనసామ్రం మాతులఙ్గం § హావ్యజమ్బూకకేసరాః ।
బదరాణి చ తత్రాత్మా దేవతా తస్య కథ్యతే ॥ ౨౮
దేవతాఽద్రవ్యమన్యత్ర నవకెష్వష్టసూచ్యతె ।
క్రమాన్మధ్యే ఘటె ద్రవ్యం మాతులఙ్గం సదాడిమమ్ ॥ ౨౯
పృథివీ దేవతా తస్య జమ్బూ నారఙ్గమెవ చ ।
దెవతాఽపామధిష్ఠాత్రీ తక్కోలైలా ఫలద్వయమ్ ॥ ౩౦
తేజస్వీ పురుషో దేవః క్షీరికామలకద్వయమ్ ।
ద్రవ్యం దేవో జగత్ప్రాణో ద్రాక్షా ఖర్జూరజం ఫలమ్ ॥ ౩౧
ద్రవ్యం విష్ణుపదం దేవచూతం $ పారా చ దాడిమమ్ ।
దేవో మనఃఫలం క్షుద్రపనసం వస్తు దెవతా ॥ ౩౨

---

* నవానాం చ. † మిన్ద్రకాన్తం చ ద్వయం ‡ ద్రవ్యస్య. § భవ్య. $ పారావతాన్వితమ్, వాసుదెవో మనః క్షుద్రపనసస్తు స దెవతా.

అహఙ్కారగిఫలం బిల్వకదల్యోర్వస్తు దేవతా ।
బుద్ధిస్సర్వేషు కుమ్భేషు బదరాణి చ నిక్షిపేత్ ॥ ౩౩
అష్టాక్షరేణ మన్త్రేణ కఞ్చోపనిషదా పునః ।
కుమ్భానామపి సర్వేషామభిమన్త్రణమిష్యతే ॥ ౩౪
ఉశీరం కుఙ్కుమం కుష్ఠం మాంసీ మలయజం మురమ్ ।
హ్రీబేరమగురుం పిష్ట్వా కుమ్భే తత్ర వినిక్షిపేత్ ॥ ౩౫
త్రైలోక్యమోహనం దేవ * మర్చయేన్మన్త్రవిత్తమః ।
నవకేషు తథాన్యేషు ప్రాచ్యాదిషు యథాక్రమమ్ ॥ ౩౬
† జలతో వీరణీమూలం బభ్రుర్దేవస్స ‡ భాజ్యతే ।
కర్పూరకాశ్మీరముఖా ద్రవ్యం శౌరిశ్చ దేవతా ॥ ౩౭
చమ్పకం ముకులం మాంసీ దాశార్హశ్చాధిదేవతా ।
చన్దనం చన్దనం రక్తమన్నాధిపతిరచ్యుతః ॥ ౩౮
సురపర్ణీ § రజో మారం కర్దమో వస్తు దేవతా ।
$ వైకుణ్ఠో గిరిజం మూలం ప్రియఙ్గ్వాశ్చ రజగికణాః ॥ ౩౯
పురుషోత్తమదైవత్యం కుష్ఠే ద్వే ద్రవ్యముచ్యతే ।
¶ ముకున్దః కృష్ణధవలో వక్రరూపీ వృషాకపిః ॥ ౪౦
తమాలపత్రం సర్వేషు నిక్షిపేత్పురుషాత్మనా ।
పవమానాదిభిర్మన్త్రైర్మన్త్రయేత్తాన్ సకృత్సకృత్ ॥ ౪౧
ప్రత్యేకం గన్ధ ‖ వస్తూని ఫలాన్యష్టౌ యథోదితమ్ ।
ఏకాశీతి ✽ ఘటగ్రామే వారుణే బ్రహ్మణిపదే ॥ ౪౨

✽ కుమ్భేషు పూరణీయా ఆపః. ✽

ఘటే వాపీసరిత్కూపహ్రదవృష్టిహిమాపగాః ।
పత్యుగి పాథాంసి చాహృత్య ✽ తటాకస్య చ నిక్షిపేత్ ॥ ౪౩
నవకానామథాన్యేషామష్టానాం మధ్యమే ఘటే ।
పూర్వోక్తాన్యేవ వాప్యాది నీరాణి ✽ క్రమశః క్షిపేత్ ॥ ౪౪

* మచ్యుతమ్. † జలదో వీరణీ, జలజో విదారిణీ, తతో విదిరణీ. ‡ భాష్యతే. § రజో మారం. $ వైకుంఠగిరిజం మూలమ్. ¶ ముకున్దకృష్ణధవలావగురుశ్చ. ‖ వస్త్రాణి. ✽ ఘటాగ్రామే. ✽ తారకేషు చ నిక్షిపేత్. ✽ కలశే క్షిపేత్.

* మధ్యమాన్ ద్రవ్యకలశాన్ సర్వానేవ ప్రపూరయేత్ ।
నలినీనిర్ఝరామ్భోభిః మత్స్యకూర్మావపి ద్వయమ్ ॥ ౪౫
నిష్కద్వయపరిచ్ఛిన్నకాఞ్చనేన వినిర్మితమ్ ।
కలశేష్వేవ నవసు మధ్యమేషు వినిక్షిపేత్ ॥ ౪౬
మత్స్యాది రూపిణం † దేవం వర్జయిత్వా చ భార్గవమ్ ।
యథోక్తకుమ్భనవకే క్రమేణైవ సభాజయేత్ ॥ ౪౭

మధ్యేషు నవకకుమ్భేషు నవ ధాన్యాని.

ఏకాశీతి పదే సౌమ్యే మధ్యే నవకమధ్యమే ।
యవగోధూమకవ్రీహి శాలిముద్గప్రియఙ్గుకాన్ ॥ ౪౮
మాషశ్యామాకనీవారాన్ క్షిపేత్తత్ర చ పూజయేత్ ।
దేవేశం గరుడారూఢం పద్మనాభం యథావిధి ॥ ౪౯
ధాన్యాని తాని చైకైక మన్యేష్వష్టసు నిక్షిపేత్ ।
ఘటేషు మధ్యభూతేషు క్రమాత్సర్వత్ర శాలయః ॥ ౫౦
పూజయేద్వనమాలాం చ శఙ్ఖం చక్రం చ కౌస్తుభమ్ ।
పద్మం శార్ఙ్గం గదాం ఖడ్గం క్రమాదుక్తం ఘటాష్టకే ॥ ౫౧

ఆగ్నేయాదిదిక్కుమ్భేషు పూరణీయద్రవ్యాణి.

పఞ్చా ‡ శత్సుకేష్వాగ్నేరేకోనేషు తథా దిశి ।
మధ్యమం కుమ్భనవకమాఘారేణ ప్రపూరయేత్ ॥ ౫౨
మధ్వైన్ద్రేషు చ గోమూత్రం క్షీరం యామ్యేషు వారుణే ।
దధి షట్సు తథా సౌమ్యే గోమయం షట్సు నిక్షిపేత్ ॥ ౫౩
చతుర్షు కుమ్భేష్వాగ్నేయే కోణే వార్యుష్ణముచ్యతే ।
నైరృతే పఞ్చగవ్యాని పఞ్చామృతమథానిలే ॥ ౫౪
ఐశానే సక్తుభిస్తేషు నారాయణసభాజనమ్ ।
నైరృత్యైకోనపఞ్చాశద్ఘటేషు బ్రహ్మణఃపదే ॥ ౫౫
తైలేన నవకం పూర్య § గన్ధాద్భిష్షట్సురక్షితాః ।
ఘనసారద్రవైర్యామ్యే లాజైః కుమ్భేషు వారుణే ॥ ౫౬

---

* మధ్యమాన్, ఇత్యాది శ్లోకద్వయం క్వచిన్నదృశ్యతే. † దేవమర్చయిత్వా చ భార్గవమ్. భాజనమితి చ ‡ శీతిఘటే. § మాంస్యాద్భిః, ప్రాచ్యాం స్యాత్. ఇత్యపి పాఠః.

సౌమ్యే భిమన్త్రితామ్భోభిః కోణేషు గుళవారిభిః ।
యజేత తేషు కుమ్భేషు వాసుదేవం జగద్గురుమ్ ॥ ౫౭
మారుతైకోనపంచాఞ్చాశద్ఘటేషు నవకం పునః ।
పూరయేత్ సర్షపతైలేన ప్రాచ్యాం షట్పాద్యవారిభిః ॥ ౫౮
యామ్యే షడష్మ్యేత్ షట్కుమ్భాగ్ని ప్రతీచ్యాచమనామ్బుభిః ।
షట్సౌమ్యే * మఙ్గలామ్భోభిః పూరయేత్కమలాసన ॥ ౫౯
కోణేష్వేక్షురసైస్తత్ర సమారాధ్యోఽనిరుద్ధకః ।
ఐశానైకోనపంచాశద్ఘటేషు బ్రహ్మాణః పదే ॥ ౬౦
నవకం మధుభిః పూరయేత్ ప్రాచ్యాం షట్సువర్ణగన్ధకైః ।
శాన్తివారిభిరన్యత్ర షట్కం † కోణే చ నైరృతే ॥ ౬౧
ఆగ్నేయే చ స్థితాః కుమ్భా నాలికేరజలైరపి ।
శార్వే చ వాయవీయే చ పీయూషైర్నాలికేరజైః ॥ ౬౨
యష్టవ్యో హరిరేతేషు కుమ్భేషు కమలాసన ।
భాగే తు మానుషే ప్రాచ్యాం కుమ్భానాం పఞ్చవింశతిః ॥ ౬౩
మధ్యమం పూరయేన్మృద్భిర్వక్ష్యమాణాభిరష్టభిః ।
క్షేత్రతీర్థాబ్ధిశైలేషు గజసూకరయోరపి ॥ ౬౪
వల్మీకవృషయోర్మృత్స్నా న్యస్యతే మధ్యమే ఘటే ।
అష్టాస్వన్యేషు ‡ కలశేష్వేకైకాం తాం వినిక్షిపేత్ ॥ ౬౫
§ అచ్యుతశ్చ కేశవస్తేషు క్రమాదన్యత్ర చోచ్యతే ।
సహదేవీ వచా చైవ శతమూలా శతావరీ ॥ ౬౬
కుమారీ చ గుడూచీ చ సింహీ వ్యాఘ్రీతి చాష్టమీ ।
మూలాని మధ్యే చైతేషాం కలశే మధ్యమే క్షిపేత్ ॥ ౬౭
ఏకైకమష్టాస్వన్యేషు తేషు నారాయణార్చనమ్ ।
న్యగ్రోధోదుమ్బరాశ్వత్థ జమ్బుబిల్వ $ త్వచాం రసాః ॥ ౬౮
తథాపలాశమధుక శిరీషాణామపి త్వచః ।
న్యసనీయా ఘటే మధ్యే ప్రత్యేకమితరాష్టకే ॥ ౬౯

---

* మజ్జనామ్భోభిః † కోణేషు. ‡ నవకేష్వేకైకాం. § అభ్యచ్యుతః. $ త్వచస్సమాః.

పూజ్యశ్చ మాధవస్తేషు తరూణాం పల్లవా ఇమే ।
పలాశబిల్వవకుల కదమ్బామ్రశమీభవాః ॥ ౨౦
న్యగ్రోధాశ్వత్థజాశ్చాపి న్యసనీయా విధేః పదే ।
ఏకైకమితరేష్వర్చ్యో గోవిన్దో జాతిమల్లికైః ॥ ౨౧
ప్రియఙ్గు పద్మవకుల నన్ద్యావర్తక చమ్పకాః ।
* కున్దం చైతాని పుష్పాణి న్యసనీయాని మధ్యమే ॥ ౨౨
ఏకైకమష్టకేఽన్యత్ర తేషు విష్ణుశ్చ దేవతా ।
సిద్ధార్థో రాజసిద్ధార్థో వంశో గోరోచనాపి చ ॥ ౨౩
ఇన్ద్రవేణుర్యవష్టమశ్శమీ చ చణకస్తథా ।
† ఏతాని మధ్యమే కుమ్భే ఏకైకమిత ‡ రేషు తత్ ॥ ౨౪
తేషు § పూజ్యో మధురిపుస్సరసీరుహసమ్భవ ।
తిలమారణ్యకం $ గ్రామ్యం జీరకద్వయమేవ ॥ ౨౫
అతసీసమ్భవం ¶ చైవ శతపుష్పం ‖ కుమారకమ్ ।
ఋషిబీజం చ కలశే మధ్యమేఽన్యత్ర పూర్వవత్ ॥ ౨౬
తేషాం త్రివిక్రమో దేవో యష్టవ్యస్సాఙ్గపీఠకః ।
శ్యామాకష్షాష్టికశ్శాలీ నీవారస్య చ తణ్డులాః ॥ ౨౭
దూర్వాకుశేన్ద్రవల్లీనామఙ్కురాః పిప్పలస్య చ ।
న్యస్యాస్తే మధ్యమే కుమ్భే కుమ్భేష్వన్యత్ర పూర్వవత్ ॥ ౨౮
దేవతా వామనస్తేషు కుశా ✓ దివ్యౌషధాస్త్రియః ।
కాశా మూలముశీరస్య శరపుఙ్ఖస్య మూలికా ॥ ౨౯
మూలికాస్తగరస్యాపి తథాపామార్గమూలికా ।
తే మధ్యే చ ఘటే ✠ సర్వే ఘటేష్వన్యత్ర పూర్వవత్ ॥ ౩౦
దేవతా శ్రీధరస్తేషాం తులస్యా చ సితాసితే ।
వేణుకేసరిణోర్గిరిపత్రే పత్రే కేతకబిల్వయోః ॥ ౩౧

---

* కున్దం చ, పుష్పాణ్యేతాని-పుష్పాణ్యేతేషామ్. † ఏకైకం మధ్యకుమ్భేషు. ‡ రేష్వపి. § పూజా మధురిపోః. $ గ్రాహ్యం. ¶ సమ్భవచ్ఛన్నం. సమ్భవం చిహ్నం. ‖ కురాకరమ్. ✓ దివ్యేష్టవః దివ్యేషవః. ✠ పూర్వే.

శమీపర్ణాం తథా జాతేర్మధ్యమేఽన్యత్ర పూర్వవత్ ।
దేవతా చ హృషీకేశో * ద్వాయం ముస్తా కచోరకమ్ ॥ ౮౨
కుముదోత్పలయోః కన్దం కహ్లారం శీతలీయకమ్ ।
న్యస్యేన్మధ్యే కువలయం కుమ్భేష్వష్టసు పూర్వవత్ ॥ ౮౩
తేషాం దేవః పద్మనాభో ముద్గమాషయవాఙ్కురాః ।
నిష్పావతువరీవ్రీహికులుత్థానామథాఙ్కురాః ॥ ౮౪
ఆఢకస్య చ కుమ్భానాం మధ్యమేఽన్యత్ర పూర్వవత్ ।
దామోదరార్చనం తత్ర శఙ్ఖ † పుష్పీ బలా తథా ॥ ౮౫
విష్ణుక్రాన్తా సదాభద్రా పద్మమేకదలం వరమ్ ‡ ।
సహా చ సహా § దేవా చ న్యసనీయాః విధేః పదే ॥ ౮౬
అన్యత్ర $ పూర్వవత్పూజ్యో యజ్ఞనారాయణో భవేత్ ।
శ్వేతార్కశ్చ తథైవాగ్నిభద్రా బ్రహ్మసువర్చలా ॥ ౮౭
సరసా చ ¶ విరక్తా చ పృశ్నిపర్ణీ స్థిరా తథా ।
ఏరణ్డకం ఘటే మధ్యే అన్యత్ర స్యాద్యథా పురమ్ ॥ ౮౮
అర్చనీయో హరిస్తత్ర ‖ సూరభిః పద్మకేసరం ।
పత్రమేలా లవఙ్గత్వఙ్నాగకేసరమేవ చ ॥ ౮౯
లతాజాతిఫలే మధ్యా న్యసనీయా విధేః పదే ।
ఏకైకమితరేషు స్యాత్తేషు కృష్ణశ్చ దేవతా ॥ ౯౦
సువర్ణం రజతం తామ్రం ప్రత్యేకం నిష్కపఞ్చకమ్ ।
కృత్వా పద్మాకృతిం కాంస్యం దర్పణం చషకాని చ ॥ ౯౧
అయోలవిత్రాద్యాకారం త్రపుం సీసకపిత్తలే ।
త్రయం ప్రకృతిరూపేణ న్యస్యతే మధ్యమే ఘటే ॥ ౯౨
ప్రత్యేకమితరేష్వేతద్ధయగ్రీవోఽధిదైవతమ్ ।
కుమ్భేష్వన్యేషు సర్వేషు పూరణం గన్ధవారిభిః ॥ ౯౩
సహస్రకలశస్నానే దేశికా బహవః స్మృతాః ।
చత్వారో ద్విగుణం వాపి తేషాం షోడశ ఋత్విజః ॥ ౯౪

* ద్విధిముస్తా. † పుష్పఫలం. ‡ మురమ్. ఖురమ్. § దేవ్యా. $ దేవవత్పూర్వ. ¶ వికర్తా చ. సరక్తా చ. ‖ సురభిః.

పుణ్యాహం వాచయిత్వాస్యగధిదేవార్చనం భవేత్ ।
షడ్భోపనిషదైర్మన్త్రైస్సహస్రం సర్పిషాహుతీః ॥ ౯౫
శాన్త్యర్థం మూలమన్త్రేణ జుహుయాత్సమిదాదిభిః ।
యావద్రజోభిర్హారిద్రైః స్నపనం మధువిద్విషః ॥ ౯౬
మృత్స్నాభిర్మానుషే భాగే ప్రక్రమ్య బ్రహ్మణఃపదే ।
రత్నోదకాన్తం కలశైస్సహస్రేణాభిషేచనమ్ ॥ ౯౭
మృదా విష్ణోర్నుకమితి స్నపనం మూలవారిభిః ।
తద్విష్ణోరితి దేవస్య కషాయకలశామ్బుభిః ॥ ౯౮
* పరిథద్విష్ణురితీశస్య విద్యయా పల్లవామ్బుభిః ।
దేవస్య త్వేతి కుసుమైస్తవామిత్యపిసర్షపైః ॥ ౯౯
ధ్రువః పాత్వేతి మన్త్రేణ స్నపనం తిలవారిభిః ।
భద్రం కర్ణేతిమన్త్రేణ షాష్టికామ్బుభిరాప్లవః ॥ ౧౦౦
న తే విష్ణురితి స్నానం కుశమూలామ్బుభిర్హరేః ।
ఇరావతీతి మన్త్రేణ తులసీదలవారిభిః ॥ ౧౦౧
ముస్తామ్బుభిరతో దేవా అవన్త్వితి చతుర్ముఖ ।
ఇదం విష్ణురితి స్నానం † ఉష్ణైస్త్రీణిపదేతి చ ॥ ౧౦౨
శఙ్ఖపుష్పామ్బుభిశ్చైత్రైర్విష్ణోః కర్మాణి పశ్యత ।
తద్విష్ణోః పరమితి సుమ్భ్యాదిజలైస్తథా ॥ ౧౦౩
తద్విప్రాస ఇతిస్నానం లోహైర్భాగే నృణామపి ।
దివ్యే భాగే తు పౌరస్త్యే ఏకాశీతి ఘటాస్పదే ॥ ౧౦౪
ప్రాగాది బ్రహ్మ భూమ్యన్తం క్రమేణ స్నానమిష్యతే ।

స్నపనే దిక్కలశభేదేన మన్త్రభేదః.

ఐన్ద్రే ఫలామ్బుభిః స్నానం యజ్ఞాయజ్ఞీయమన్త్రకమ్ ॥ ౧౦౫
క్రమేణ మన్త్రాః కథ్యన్తే ద్రవ్య కుమ్భాష్టకే యథా ।
ఇన్ద్రావిష్ణుపదే మన్త్రో మనీషాపదలక్షితః ॥ ౧౦౬
వషట్తే విష్ణురిత్యేత త్త్రిస్రో వాచ ఇతీదృశః ।
ఇషేత్వోర్జేతి మన్త్రేణ ‡ సావిత్రీ త్వమసీతి చ ॥ ౧౦౭

---

* ప్రవిష్ణురితి మన్త్రేతి. † ముద్గేస్త్రీణి. ‡ స్తరిరిత్వమితీత్థి చ

యస్మిన్విశ్వాని విద్యా చ పర్జన్యాయేతి లక్షితః ।
ఏకాశీతపదే యామ్యే స్నానం గన్ధోదకైర్ఘటైః ॥ ౧౦౮

నారాయణానువాకస్య ఋగ్భిరష్టాభిరాదితః ।
వ్యస్తాభిరష్టభిస్స్నానం సర్వాభిర్మధ్యమేన తు ॥ ౧౦౯

దిగ్భాగే పశ్చిమే బ్రహ్మన్నేకాశీతి ఘటాస్పదే ।
ప్రాగాది బ్రహ్మభూమ్యన్తం స్నానం * వాప్యాదిభిర్జలైః ॥ ౧౧౦

మన్త్రైః క్రమేణ వక్ష్యన్తే ప్రతిద్రవ్య ఘటాప్లవమ్ ।
యా ఆప ఇతి మన్త్రేణ సిన్ధుద్వీపేతి విద్యయా ॥ ౧౧౧

† ఏతే శతమృచా స్నానమిమం మే వరుణేతి చ ।
శం నో దేవీరభీత్యేవ యాసాం రాజేతి ‡ మన్త్రతః ॥ ౧౧౨

సముద్రజ్యేష్ఠ మన్త్రేణ యాసాం దేవేతి విద్యయా ।
సూక్తేన వారుణేనైవ స్నానం ద్రవ్య § ఘటైరితి ॥ ౧౧౩

ఏకాశీతి ఘటే సౌమ్యే పూర్వాద్యబ్జపదావధి ।
ధాన్యాని వస్తు కుమ్భానాం నవానాం మన్త్ర ఉచ్యతే ॥ ౧౧౪

త్రాతారమిన్ద్రసామ్నా చ మన్త్రశ్చాత్వా వహన్త్వితి ।
మన్త్రో జితం త ఇత్యేవ ఆపో వహాతి లక్షితః ॥ ౧౧౫

మన్త్రైశ్చ తావతీత్యేవ స త్వం నో అగ్నిరిత్యృచా ।
త్వం నో అగ్న ఇతి చ మహావ్యాహృతయస్తథా ॥ ౧౧౬

అణోరణీయానిత్యాద్యో మన్త్రైః స్నానవిధౌ క్రమాత్ ।
ఏకోన పఞ్చాశత్కుమ్భేష్వాగ్నేః కోణే యథాక్రమమ్ ॥ ౧౧౭

గోమూత్రాది ఘటే స్నానే మన్త్రాణాం కథ్యతే క్రమః ।
గాయత్రీ ప్రథమా తాసాం పయోవ్రత మనన్తరమ్ ॥ ౧౧౮

దధిక్రావ్ణేతి చ స్నానం గన్ధద్వారామితీదృశమ్ ।
విష్ణోరరాటమితి చ మూర్ధానం దివ ఇత్యృచా ॥ ౧౧౯

హిరణ్యగర్భమన్త్రేణ ఆప్యాయస్వేతి విద్యయా ।
ఘృతస్నాతేతి మన్త్రైశ్చ ఘృతస్నానవిధౌ క్రమః ॥ ౧౨౦

---

* వ్యాహృతిభిర్జలైః. † ఏష తే చ ఋచా. ‡ మన్త్రకమ్. § ఘటేన తు.

ఏకోనపఞ్చాశత్కుమ్భే పదే నిర్‌ఋతిగోచరే ।
మన్త్రైః క్రమేణ వక్ష్యన్తే వస్తుకుమ్భైరథాప్లవే ॥ ౧౨౧
రక్షోఘ్నమితి సామాద్యం పవిత్రన్త ఇతీతి చ ।
భగవాన్ వాసుదేవేతి సామవేదవ్రతాహ్వయమ్ ॥ ౧౨౨
* వైరాజసామ కథితం తథా చైవ పరాజితాః ।
కథ్యతే వాయుకోణేఽపి మన్త్రైస్స్నానవిధౌ తథా ॥ ౧౨౩
† ద్వాదశాక్షరమన్త్రైశ్చ ద్రుపదా దివ ఇత్యసౌ ।
అష్టాక్షరాహ్వయో మన్త్రైశ్శన్నో దేవీరితి స్మృతః ॥ ౧౨౪
హిరణ్యపాణిరితి చ వేదాహమితి చ క్రమాత్ ।
ఈశానకోణే మన్త్రైః క్తిరానోనియురితి? స్మృతః ॥ ౧౨౫
శ్రీసూక్తం మధుమాన్నశ్చ మధునక్త ఇతీతి చ ।
మధువాతేతి కోణేషు మన్త్రైః క్లృప్తిరుదాహృతా ॥ ౧౨౬
బ్రాహ్మే పదే తు సూక్తస్య పౌరుషస్యాదితః క్రమాత్ ।
అష్టాసు ద్రవ్యకుమ్భానామష్టానాం మన్త్ర ఇష్యతే ॥ ౧౨౭
మధ్యమే నవకే పూర్ణమష్టాభిశ్శుద్ధవారిభిః ।
స్నాపయేన్మూలమన్త్రేణ సహస్రేణ ఘటైరితి ॥ ౧౨౮
స్నాపితే దేవదేవేశే ‡ పశ్చాద్రత్నఘటామ్బుభిః ।
సూక్తేన పౌరుషేణైవ స్నాపయేద్దేశికస్స్వయమ్ ॥ ౧౨౯
ఘటైశ్శుద్ధోదకైరన్యైస్స్నపనం మూలవిద్యయా ।
హారిద్రాచూర్ణసంపూర్ణైః పఞ్చవింశతిభిర్ఘటైః ॥ ౧౩౦
స్నపనం § సప్తదశభిర్యద్వా షోడశసంమితైః ।
యద్వా ద్వాదశభిః కార్యం నవభిర్వా యథావసు ॥ ౧౩౧
ఆరాధ్య దేవముచితం నివేద్య చ మహాహవిః ।
హోమస్సహస్రైరాజ్యేన సమిద్భిర్మూలవిద్యయా ॥ ౧౩౨
$ అన్యైశ్చతుర్విధైశ్చైవ ప్రత్యృచం పురుషాత్మనా ।
సూక్తేన తుష్టిం వస్త్రాద్యైర్దేశికానామనన్తరమ్ ॥ ౧౩౩

---

* వైయ్యాఘ్ర. † మన్త్రైశ్చాక్షరమన్త్ర. ‡ పఞ్చరత్న. § పఞ్చదశభిః.
$ అన్యైశ్చతుర్గుణైశ్చైవ.

సహస్రకలశస్నానే తత్సజ్ఞ్యా స్వర్ణదక్షిణా ।
తదర్ధమథవా పాదో యథాశ్రద్ధం యథావసు ॥ ౧౩౪
యావతీ దక్షిణా తేషాం స్యాదర్ధమథ ఋత్విజామ్ ।
సహస్రం బ్రాహ్మణా * నన్నైర్భోజయేద్దక్షిణామపి ॥ ౧౩౫
దద్యాత్తుష్టికరీమన్యానాగతానపి తోషయేత్ ।
సేవాం కుర్వన్తి యే మర్త్యాః శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితాః ॥ ౧౩౬
దేవస్య స్నానసమయే సహస్రకలశామ్బుభిః ।
గఙ్గాది † సరితాం స్నానఫలమశ్నువతే మహత్ ॥ ౧౩౭
సహస్ర కలశస్నానే యత్ఫలం రాజరాష్ట్రయోః ।
‡ పూజాన్తే తదశేషేణ ప్రాగుక్తమితి నోచ్యతే ॥ ౧౩౮
మహోత్సవఫలైర్నైతత్కిఞ్చిత్తుల్యఫలం స్మృతమ్ ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మే తన్త్రే చర్యాపాదే

సహస్రకలశాభిషేక విధిర్నామ

నవమోఽధ్యాయః.

* నన్నైః. † స్నానఫలదమశ్నుతే మహతోమహత్. ‡ ప్రజానాం తదశేషేణ.

దశమోఽధ్యాయః.

సకామనిష్కామానుష్ఠేయ మహోత్సవప్రశ్నః.

బ్రహ్మా:—

కథం మహోత్సవః కశ్చిత్ కీదృక్తస్య ఫలం చ కిమ్ ।
ఫలకామైరనుష్ఠాతుమవిజ్ఞాతో న శక్యతే ॥ ౧
మహ్యం జిజ్ఞాసమానాయ ప్రసీద భగవన్నిదమ్ ।
ఆఖ్యాతుమర్హసి యథా మహోత్సవ మనుత్తమమ్ ॥ ౨

శ్రీభగవాన్ :—

తస్యోత్తరమ్.

ఆరాధనమిదం బ్రహ్మన్ మోక్షకామై రనుష్ఠితమ్ ।
పశ్వాదిఫలకామైస్తు దురనుష్ఠేయమద్భుతమ్ ॥ ౩
తోషణం మమ కల్యాణ మనుష్ఠితమమానుషమ్ ।
దైవైరేవ పురా వృత్రవధే తత్పాపనుత్తయే ॥ ౪
ఇన్ద్రేణాపి దివిష్ఠేన మాముద్దిశ్య కృతం శుభమ్ ।
రూపం తస్య ప్రవక్ష్యామి యథా తదవధారయ ॥ ౫

ఉత్సవశబ్ద నిర్వచనమ్.

సవసాంసారికం దుఃఖముత్తరన్తి తదమ్బుధిమ్ ।
యస్తార ఇతి విద్వాంసో నిర్బ్రువన్త్యుత్సవాహ్వయమ్ ॥ ౬

ఉత్సవత్రైవిధ్యమ్.

నిత్యో నైమిత్తికః కామ్య స్త్రివిధ స్స మహోత్సవః ।

నిత్యోత్సవః.

తత్ర నిత్యం ప్రతిసమం మాసపక్షవ్యవస్థయా ॥ ౭
శుభే చ తథినక్షత్రే విషువే చాయనద్వయే ।
కల్పితావభృథస్నానస్సేవితస్సర్వదైవతైః ॥ ౮
నైమిత్తిక స్స విజ్ఞేయో నిమిత్తే సతి కల్పితః ।
అవగ్రహే చ దుర్భిక్షే చోల్కాపాతే తథా నిశి ॥ ౯

దర్శనే సురచాపస్య వాలమీనస్య దర్శనే।
* దేవతా ప్రతికాయానాం కమ్పనే భేదనే తథా ॥ ౧౦
† హసనే చలనే చైవ రోదనే పతనే తథా।
గోపురాలయసాలానాం మణ్టపస్య చ భేదనే॥ ౧౧
భఙ్గే వా పతనే వాపి పర్వతానాం తథైవ చ।
నిపాతే చైత్యవృక్షస్య భఙ్గే జ్వలనదర్శనే ॥ ౧౨
వృక్షే త్వన్యఫలే దృష్టే దివా నక్షత్రదర్శనే।
భూతాదిదర్శనే ఘోరే భూమికమ్పే తథైవ చ ॥ ౧౩
దిగ్దాహే చ మహావాతే మహావృష్టౌ తథైవ చ।
గ్రహయుద్ధే చ సఙ్ఘాతే ప్రతిసూర్యస్య దర్శనే ॥ ౧౪
నృపే రోగాభిభూతే చ గ్రామే జనపదే తథా।
మసూరికాది ఘోరాణాం వ్యాధీనాం చ ప్రవేశనే ॥ ౧౫
పరచక్రప్రవేశే చ వ్యోమ్ని నిస్వనే తథా।
దివ్యదున్దుభి నిర్ఘోషే నిర్మలే గగనే సతి ॥ ౧౬
‡ వర్షే వాఽశనిపాతే చ శక్రధ్వజనిపాతనే।
జలేఽగ్నిజననే చైవ తథైవాద్భుతదర్శనే ॥ ౧౭
ఏవమాదౌ మహోత్పాతే నైమిత్తిక మహోత్సవః।
చతుర్ణాం పురుషార్థానా ముద్దిశ్యాన్యతమం ఫలమ్ ॥ ౧౮
ఉత్సవోఽనుష్ఠితః కామ్యస్సఙ్కల్పితఫలప్రదః।

అవభృథస్నానసమయః.

కథ్యతే ఽవభృథస్నానసమయస్త్రివిధోత్సవే ॥ ౧౯
మాసర్క్షే విషువే చైవ గ్రహణే చాయనద్వయే।
దర్శే చ పూర్ణమాస్యాం చ శ్రవణే సార్వమాసికే ॥ ౨౦
రోహిణ్యాం చ పునర్వస్వోః ప్రతిష్ఠాదివసే తథా।
రాజ్ఞాం జన్మదినే కుర్యాదభిషేకదినే తథా ॥ ౨౧

* దేవతానాం నికాయానాం. † "వృక్షే త్వన్యఫలే" ఇత్యర్ధ మత్రాపి లిఖితమస్తి క్వచిత్కోశే. ‡ అవర్షేఽశనిపాతే చ.

ఏతేష్వవభృథస్నానం బ్రహ్మన్ సర్వార్థసాధనమ్ ।

ఉత్సవకాలపరిమాణమ్.

మాసేన వా తదర్ధేన ద్వాదశాహేన వా పునః ॥ ౨౨
నవాహేనోత్సవః కార్యః సప్తాహేన చతుర్ముఖ ।
అహోభిః పఞ్చభిర్వాపి త్రిభిర్వైకేన వా పునః ॥ ౨౩

ధ్వజారోహణరహిత ఉత్సవః.

ఏకాహే త్ర్యహకే ధీమాన్ ధ్వజకర్మ న కారయేత్ ।

అవభృథసమయస్యాపవాదః.

సఙ్కల్పపూర్వమాలోచ్య మాసఋక్షే తథా తిథౌ ॥ ౨౪
తీర్థావగాహనం యద్వా సంయోగే తిథితారయోః ।
విషువే చాయనే చైవ నాదరస్తిథి * తారయోః ॥ ౨౫
దుష్టవారాది సంయోగే శుభమేవ యథోదితమ్ ।

బలిదానస్య ధామవిశేషనిబన్ధనత్వమ్.

పత్తనే నగరే గ్రామే ప్రతిలోమాఽనధిష్ఠితే ॥ ౨౬
అశూన్యే బలిదానాదీన్ రథ్యాసు బహిరాచరేత్ ।
నోచేదావరణేష్వేవ కుర్యాదన్తర్మహోత్సవమ్ ॥ ౨౭
గ్రామాది రహితే ధామ్ని నోత్సవం బహిరాచరేత్ ।
అన్తరావరణేష్వేవ న తు త్యాజ్యం కథం చన ॥ ౨౮
వాస్త్వజ్ఞే చ స్వతన్త్రే చ ధామన్యుత్సవ సమ్పది ।
యౌగపద్యే న దోషస్స్యాద్దోషో వాస్త్వజ్ఞయోర్ద్వయోః ॥ ౨౯

ఆశ్రయద్వైవిధ్యమ్.

స్వతన్త్రం పరతన్త్రం చ ఆశ్రయం సముదాహృతమ్ ।

ఉత్తమాదిత్రైవిధ్యమ్.

ఉత్తమాదివిభేదేన ఆలయస్త్రివిధో భవేత్ ॥ ౩౦

ఉత్తమస్వతన్త్రాలయః.

విష్ణ్వాలయం పురాఽఽకల్ప్య పశ్చాద్గ్రామాది కల్పనమ్ ।
స్వతన్త్రమితి విజ్ఞేయమాలయం తూత్తమం భవేత్ ॥ ౩౧

* వారయోః.

మధ్యమగీ పరతన్త్రాలయః.

గ్రామాదికం పురాఽఽకల్ప్య పశ్చాదాలయకల్పనమ్ ।
అస్వతన్త్రమితి ఖ్యాతమాలయం మధ్యమం భవేత్ ॥ ౩౨

అధమః వీథ్యన్తరాకల్పితాలయః.

స్వతన్త్రాలయ స్స్వాసు రథ్యావీథీషు పద్మజ ।
అన్తరే స్థాపితం యత్ర దాశ్రయం త్వధమాలయమ్ ॥ ౩౩

ఉత్సవసన్నిపాతే స్వతన్త్రాలయే పూర్వమర్చనమ్.

స్వతన్త్రే పరతన్త్రే వా ఉత్సవాదౌ కృతే సతి ।
పూర్వం స్వతన్త్రే కర్తవ్యం వా స్త్వన్యే ద్విగుణార్చనమ్ ॥ ౩౪

ఆశ్రయాదిబిమ్బానాముత్సవం తత్తదావరణ ఏవ కుర్యాత్.

ఆశ్రయాదిషు బిమ్బేషు ఉత్సవాదౌ కృతే సతి ।
తత్తదావరణే కుర్యా ద్బాహ్యావీథ్యాం తు నాచరేత్ ॥ ౩౫
మోహాద్వా యదివా లోభా ద్విపరీతే కృతే సతి ।
అరాతిభిః పరిభవో మహావ్యాధ్యాదిపీడనమ్ ॥ ౩౬
ప్రాఙ్గణేషు చ సర్వేషు ప్రాసాదాదిషు మూర్తిషు ।
ప్రీత్యాభిషేకమాత్రం చ స్నపనాద్యుత్సవం వినా ॥ ౩౭
* కారయేద్యది సమ్మోహాత్ప్రజానాం పీడనం తథా ।
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన విపరీతం తు నాచరేత్ ॥ ౩౮
అన్యథా కారయేన్మోహాద్రాజా రాష్ట్రం చ నశ్యతి ।

గ్రామవాస్తుబలినిషేధః.

గ్రామాశ్రయాదిబేరాణామాలయాశ్రయకేషు చ ॥ ౩౯
గ్రామవాస్తు బలిహీనం కేవలోత్సవమాచరేత్ ।

వైష్ణవోత్సవే దేవతాన్తరోత్సవనిషేధః.

దేవతాన్తరకల్యాణే వర్తమానేఽపి వైష్ణవమ్ ॥ ౪౦
కుర్యాద్దైవోత్సవం నైవ వైష్ణవేఽన్యం కదాచన ।
వాసుదేవో హి దేవానాం దేవతామ్నాయతే యతః ॥ ౪౧

---

* సదా దేశాధిపస్య స్యాత్ప్రజానామ్.

❦ దేవోత్సవమధ్యే మానుషోత్సవనిషేధః. ❦

ఉత్సవే దేవదేవస్య ధ్వజారోహణపూర్వకే ।
ప్రవర్తితే * దేవయాగే చౌలాది నైవ సంస్క్రియా ॥ ౪౨

❦ పూర్వాపవాదః. ❦

గ్రామాద్యనఙ్గాయతనే ప్రవృత్తేఽప్యుత్సవే పునః ।
కుర్యాద్దివాన్తరం యాగం చౌలాదిం చైవ సంస్క్రియాం ॥ ౪౩

❦ అన్యదేవతోపయుక్తతోరణాదీనాం ప్రతిషేధః. ❦

తోరణాదీని చాన్యేషాం దేవానాముత్సవే సతామ్ ।
ఉత్పాట్య రథ్యాసు హరేరుత్సవో నాన్యథా భవేత్ ॥ ౪౪

❦ పూర్వాపవాదః. ❦

క్లృప్తానాముత్సవే విష్ణో రథ్యాదిష్వితరోత్సవే ।
స్థిరాణాం తోరణాదీనాం కార్యం నోత్పాటనం భవేత్ ॥ ౪౫

❦ అధిమాసాదౌ ప్రథమోత్సవనిషేధః. ❦

అధికే మాసి శుక్రాదౌ గురౌ చాస్తమితే సతి ।
నోత్సవః ప్రథమః కల్ప్యః కల్పనే రాజరాష్ట్రయోః ॥ ౪౬
ప్రజానాం చైవ దుఃఖం స్యాద్వ్యాధిర్వా మృతిరేవ వా ।
ఉత్సవే చ ద్వితీయాదౌ నోక్తదోషః కథఞ్చన ॥ ౪౭

❦ ధ్వజారోహణస్య ముఖ్యకాలః. ❦

మాసాదావుత్సవదినే పఞ్చాహావధికే క్రమాత్ ।
ధ్వజారోహణకాలస్తు బ్రహ్మన్నద్య ప్రదర్శ్యతే ॥ ౪౮
ఏకోనవింశతితమే దినే తీర్థాఙ్కురార్పణాత్ ।
అష్టాదశదినే వాపి ప్రాగేవ సమయే శుభే ॥ ౪౯
వైనతేయధ్వజారోహో ద్వాదశాహేఽథవా భవేత్ ।
యద్వా కల్యాణదివసం త్రిగుణీకృత్య తావతామ్ ॥ ౫౦
ఆదౌ దినానాం కర్తవ్యం ధ్వజారోహణమబ్జజ ।
అఙ్కురానర్పయిత్వాహ్ని పుణ్యే పూర్వే యథోదితే ॥ ౫౧

---

* నైవ యాగశ్చౌలాదిశ్చైవ.

ధ్వజమారోపయేత్పశ్చాన్మఙ్గలం మఙ్గలే దినే।

అనుకల్పకాలః.

దైవాద్వా మానుషాద్వాపి కుతశ్చిత్కారణాద్యది ॥ ౫౨

* ఉత్సవాహాగణనా త్పూర్వం యథోక్తే న కృతే ధ్వజే।
ఉత్సవారమ్భణదినే దివాఽఽరోప్య ధ్వజం నిశి ॥ ౫౩

ధ్వజారోహణ భేరీతాడనయోః పౌర్వాపర్యవికల్పః.

భేరీతాడనమన్త్రైశ్చ పాలికాస్వఙ్కురాన్ క్షిపేత్।
ఆఘోష్య భేరీం ప్రథమం ధ్వజారోహణమన్త్రతః ॥ ౫౪
తతోఽఙ్కురార్పణం యద్వా యద్వా నిశ్యఙ్కురార్పణమ్
ప్రదోషేఽన్యద్ధ్వజారోహో భేరీతాడనమన్త్రతః ॥ ౫౫
తత్కాలేఽపి ధ్వజారోహే త్రైవిధ్యం చతురానన।

ధ్వజపటాయామాదిమానమ్.

తన్తూత్థం క్షౌమవసనం నిర్దోషం సూక్ష్మమాహృతమ్ ॥ ౫౬
కార్పాసం వా యథావిత్తం ధ్వజార్థే కల్పయేద్బుధః।
ఆయతం దశభిర్హస్తైర్విస్తీర్ణం పఞ్చభిర్దృఢమ్ ॥ ౫౭
నవభిర్వాష్టభిర్వాపి సప్తభిర్వా చతుర్ముఖ।
మూలబేరసమాయామం ద్వారాయామ మథాపి వా ॥ ౫౮
ఆయామార్ధేన విస్తీర్ణం పాదేన కృతశేఖరమ్।
శేఖరేణ సమం పుచ్ఛం తదర్ధం కర్ణపుచ్ఛకమ్ ॥ ౫౯
నిర్ణేజితం ఖలీయుక్తం శోషితం లక్షణాన్వితమ్।

గరుడమూర్తి లక్షణమ్.

ఆహృత్య మధ్యే వస్త్రస్య గరుడం కాఞ్చనప్రభమ్ ॥ ౬౦
నవతాలప్రమాణేన ద్విభుజం ధృతకఞ్చుకమ్।
ధృతపుష్పాఞ్జలిపుటం శ్వేతామ్బర ధరం విభుమ్ ॥ ౬౧
దంష్ట్రాకరాలవదనం భ్రుకుటీకుటిలేక్షణమ్।
నీలనాసాగ్రసంయుక్తం కుఞ్చితాసవ్యపాదకమ్ ॥ ౬౨

---

* ఉత్సవారమ్భణాత్.

పృష్ఠే నివిష్టసవ్యాఙ్ఘ్రిం పక్షవిక్షేపశోభితమ్ ।
గగనే గమనారమ్భం * సువృత్తం ఘోరదర్శనమ్ ॥ ౬౩

కరణ్డికాముకుటినం లలాటె రచితాలకమ్ ।
హారకేయూరవలయనూపురాభరణోజ్జ్వలమ్ ॥ ౬౪

అనన్తో వామకటకో యజ్ఞసూత్రం తు వాసుకిః ।
ఉరసి న్యస్తకార్కోటం కటిసూత్రితతక్షకమ్ ॥ ౬౫

బిభ్రాణం దక్షిణె కర్ణే పద్మాహ్వాయసరీసృపమ్ ।
మహాపద్మం తథాన్యత్ర శఙ్ఖం శిరసి భోగినమ్ ॥ ౬౬

గులికం చాఙ్గదే సర్పం వర్ణాస్తేషాం చ కథ్యతే ।
స్ఫటికాభశ్శోణితాభగి పీతాభో ధూమ్రవర్ణకః ॥ ౬౭

రక్తామ్బుజ నిభశ్చైవ పిఙ్గలస్తు హిమప్రభః ।
భ్రమరాభః

గరుడప్రతిమాయా ఉపరి పార్శ్వే అధస్తాచ్చ లేఖనీయాని.

క్రమాచ్ఛత్రం ముక్తాహేమ పరిష్కృతమ్॥ ౬౮

ఉపరిష్టాచ్చ కర్తవ్యం పార్శ్వయోశ్చామరద్వయమ్ ।
అధస్తాదమ్బుజం పూర్ణకుమ్భమద్భిశ్చ పాలికాః ॥ ౬౯

సాఙ్కురా లిఖితవ్యాస్స్యుః దీపౌ ద్వౌ పార్శ్వయోర్ద్వయోః।
పఞ్చవర్ణైర్లిఖేదేవ మన్తరం శ్యామవర్ణకమ్ ॥ ౭౦

అన్తరాలం చ † కృష్ణేన చిత్రయేచ్చిత్రకృత్తమః ।
ధ్వజార్ధసమ్మితాం చైవ పతాకాం చైవ చిత్రయేత్ ॥ ౭౧

అధివాసదినె కర్తవ్యాని

అధివాసె దినె ప్రాప్తె తమిస్రాయాం గురుస్స్వయమ్ ।
కారుశాలాం ప్రవిశ్యాథ కారయిత్వాథ శిల్పినా ॥ ౭౨

నయనోన్మీలనం తస్మిన్ విసృష్టె శిల్పినీ ‡ ప్సితైః ।
అర్థైశ్చ తోషితె పశ్చా § న్నిక్షిప్య శిరసి ధ్వజమ్ ॥ ౭౩

* వృత్తాక్షమ్. † అన్తరాలం న. ‡ ప్సితె. § నిక్షిపెత్.

* మూర్తిపస్య సువర్ణాది లోహపాత్రే సమర్పితమ్ ।
ప్రాదక్షిణ్యేన ధామాదీన్నీత్వా తూర్య † నినాదితమ్ ॥ ౭౪
తతః ప్రవేశయేద్యాగ మణ్డపం దేశికోత్తమః ।
నయనోన్మీలనాదన్య త్ప్రతిష్ఠాయామివాచరేత్ ॥ ౭౫

అధివాసః.

ఛాయాధివాసనం సద్యో జలే కుర్యాద్యథావిధి ।
కుమ్భైష్షోడశభి ‡ శ్ఛాయాస్నపనం దర్పణే భవేత్ ॥ ౭౬
పౌరుషేణైవ సూక్తేన § గాయత్ర్యా స్వస్య పూజయేత్ ।
శాయయేచ్ఛాలి భారాదావాస్తీర్ణే నవవాససి ॥ ౭౭
శాయితస్య పటస్యాథ అపసవ్యే సహోష్టభిః ।
పరితో న్యస్తకలశైర్వర్ధన్యా చ ఘటం క్షిపేత్ ॥ ౭౮
ఆవాహ్య గరుడం కుమ్భే కరకే చ సుదర్శనమ్ ।
ఇన్ద్రాదీనష్టపూర్వాది కలశేషు సుపూజయేత్ ॥ ౭౯
శోధయిత్వా చ గరుడం పటస్థం శోషణాదిభిః ।
సంహృత్య తత్వాని తతః క్రమాదుత్పాద్య పక్షిణమ్ ॥ ౮౦
చతుర్షు పార్శ్వ కుణ్డేషు హోమే స్థణ్డిలభూషు వా ।
కుణ్డే మహానసే వాపి $ సమిధాజ్య్య యథాపురమ్ ॥ ౮౧
శాన్తిహోమస్పర్శనం చ సేచనం చ యథాపురమ్ ।
పటం విస్తీర్య గరుడం మన్దిరాభిముఖం యథా ॥ ౮౨
ప్రదర్శ్య వాహయేత్తత్ర వ్యాహృత్యా

గరుడప్రార్థనా.

సన్నిధిం తతః ।
ప్రార్థయేత గురుస్తస్య గాథయా వక్ష్యమాణయా ॥ ౮౩
మహాబల మహాబాహో వైనతేయ వయోధిప ।
సన్నిధత్స్వ పటే తుభ్యం నమః ప్రణవమూర్తయే ॥ ౮౪
కర్మణాం సిద్ధిమాహూతః కురుష్వ విహగేశ్వర ।
అహూతవ్యాస్త్రయో లోకా దేవస్యోత్సవ సంపది ॥ ౮౫

---

* మూర్తిపశ్చ. † నినాదితైః. ‡ స్నాయాత్ స్నపనమ్. § గాథయా. $ సమిధాద్యై.

యజేదాత్మీయ గాయత్ర్యా తమర్ఘ్యాద్యుపచర్యయా ।
నివేదయేత్తతస్తస్మై నివేద్యం చ చతుర్విధమ్ ॥ ౮౬
ఉపస్థాయ చ నివేద్యాన్నం స్తోత్రైర్గరుడతోషణమ్ ।
వాహనాయ మహావిష్ణోః స్తార్క్ష్యాయామితతేజసే ॥ ౮౭
గరుడాయ నమస్తుభ్యం సర్వసర్పేన్ద్రమృత్యవే ।
నమో నమస్తే పక్షీన్ద్ర స్వాధ్యాయవపుషే నమః ॥ ౮౮
విహగేన్ద్ర నమస్తేఽస్తు సముత్పాటితకల్పక ।
ఆహృతామృతకుమ్భాయ జననీదాస్యమోచినే ॥ ౮౯
సురాసురేన్ద్రజయినే నాగేన్ద్రాభరణాయ తే ।
యదాధారమిదం సర్వం తదాధారాయ తే నమః ॥ ౯౦
పక్షౌ యస్య బృహత్సామ రథన్తరమపి ద్వయమ్ ।
అక్షిణీ చాపి గాయత్రీ త్రివృత్సామశిరః స్మృతమ్ ॥ ౯౧
స్తోమ ఆత్మా నమస్తస్మై వామదేవ్యాఙ్గసమ్పదే ।
నమః ప్రాణాదివాయూనా * మీశాయ గరుడాత్మనే ॥ ౯౨
దోషానపనయాఖణ్డాన్ గుణానావహ సర్వతః ।
విఘ్నాని జహి సర్వాణి ఆత్మసాత్కురు మామపి ॥ ౯౩
స్తుత్వైవం గారుడం మన్త్రం జపేదేకాగ్రమానసః ।
తూర్యఘోషైర్వేదఘోషైః జాగరేణ నయేన్నిశామ్ ॥ ౯౪

గరుడనివేదిత పిణ్డభక్షణా సన్తానప్రదమ్.

నివేద్యం కబలీకృత్య మన్త్రయిత్వా చ మన్త్రవిత్ ।
పౌరుషైర్గారుడైర్మన్త్రైః వన్ధ్యానామపి యోషితామ్ ॥ ౯౫
క్షిపేదఞ్జలిషు ధ్యాత్వా గరుడం చాచ్యుతం హరిమ్ ।
భక్షయిత్వా త్రయది పిణ్డాన్ జనయేయుస్సుతాన్ బహూన్ ॥

ధ్వజపటోత్సవః.

తం ప్రభాతే సమారాధ్య నివేద్య చ హవిక్రమాత్ ।
వస్త్రాభరణపుష్పైస్తు పటస్థం శోభయేత్ఖగమ్ ॥ ౯౭

* మీశానాయ గరుత్మతే.

ఆరోప్య హస్తిపృష్ఠే వా రథే వాన్యత్ర మఙ్గలే ।
శిబికాదౌ నయేద్గ్రామం ప్రాదక్షిణ్యేన ధామ వా ॥ ౯౮
భేరీమృదఙ్గపటహైశ్శఙ్ఖకాహలచిహ్నకైః ।
ఘోషయేత్పురత స్తస్య నృత్తైర్గేయైశ్చ సర్వతః । ౯౯

ఖగేశవాద్యయోర్మధ్యే సాఙ్కురపాలికానయనమ్

ఖగేశవాద్యయోర్మధ్యే పాలికాస్సాఙ్కురాన్వితాః ।
వహేయుర్బ్రాహ్మణాస్సర్వే శిరోభిస్సంయతేన్ద్రియాః ॥ ౧౦౦
బిమ్బమాత్రసమన్యచ్చ * గరుడస్యాన్తికేఽథ వా ।

ధ్వజస్తమ్భస్థాపనస్థానమ్.

ఇచ్ఛయా యజమానస్య సర్వమఙ్గలసంయుతమ్ ॥ ౧౦౧
అగ్రతో బలిపీఠస్య † బహిర్వా ధామ గోపురాత్ ।
ధ్వజస్తమ్భం ఖనేద్భూమౌ నిర్దోషం దారవం స్థిరమ్ ॥ ౧౦౨

స్తమ్భోపయోగిదారుమానమ్.

‡ అన్తస్సారో బహిస్సారో నిస్సార స్త్రివిధ స్తరుః ।
క్రముకాది బహిస్సారం ప్రశస్తం విదురుత్తమమ్ ॥ ౧౦౩
అన్తస్సారం చన్దనాది ప్రశస్తం స్తమ్భకల్పనే ।
నిస్సారం వర్జయే త్స్తమ్భం శతతాలాయతం శుభమ్ ॥ ౧౦౪
మానాఙ్గులప్రమాణేన § వింశత్యూనమథాపి వా ।
ప్రాసాదోచ్ఛ్రాయమథవా యద్వా గోపురసమ్మితమ్ ॥ ౧౦౫
చతుర్ధా విభజేత్స్తమ్భమేకాంశేనైవ మస్తకమ్ ।
తస్యచాధారభూతానాం ¶ చ్ఛేదితానాం తు మూలతః ॥ ౧౦౬
త్రయాణామపి పీఠానాం స్తమ్భాగ్రే వినివేశనమ్ ।
ఆయతాని చ పీఠాని ద్వితాలేన చతుర్ముఖ ॥ ౧౦౭
విస్తీర్ణాని తదర్ధేన తదర్ధేన ఘనాని చ ।
మూలే స్థూలాని సూక్ష్మాణి చాగ్రే యుఞ్జీత భూరుహాః ॥ ౧౦౮

---

* గరుడస్యానయేత వా. † బహిర్గిప్రాసాద. ‡ అన్తస్సారే బహిస్సారే నిస్సారే త్రివిధ తరా. § వింశత్తాలమథాపి. వింశన్న్యూనమ్. ¶ చ్ఛిద్రితానాం త్రి.

అగ్రే పీఠద్వయే ఛిద్రే ధ్వజయష్టిం చ సంస్కృతామ్ ।
నివేశయేచ్ఛిద్రయిత్వా ధ్వజస్తమ్భం చతుర్ముఖ ॥ ౧౦౯
నివేశయేద్వేణుకం వా నవ వా సప్త పఞ్చ వా ।

ధ్వజస్తమ్భసంస్కారః.

ఇత్థం భూతం ధ్వజస్తమ్భం పీఠస్యోత్తరపార్శ్వతః ॥ ౧౧౦
* ఆరాధ్య వేదవిద్విప్రైః ప్రాగగ్రం శాయయేద్గురుః ।
యద్వోదగగ్రం ప్రక్షాల్య స్తమ్భమబ్లిఙ్గమన్త్రితః ॥ ౧౧౧
కుశైశ్చ సాగ్రైః ప్రచ్ఛాద్య స్తమ్భమూర్ధ్వముఖైశ్శుభైః ।
సంవేష్ట్య దర్భమాలాభిర్విష్ణుసూక్తేన దేశికః ॥ ౧౧౨
ధ్వజస్తమ్భావటే న్యస్య లోహబీజాది శోధితమ్ ।
తత్రావటే ధ్వజస్తమ్భం స్థాపయిత్వా దృఢం యథా ॥ ౧౧౩
ప్రాసాదాభిముఖం

స్తమ్భశిరసి ధ్వజపటబన్ధనమ్.

తస్య వేణ్వగ్రవివరే ధ్వజమ్ ।
పాశేనాఙ్గుష్ఠనాహేన త్రిగుణీకృత్య తన్తునా ॥ ౧౧౪
ధ్వజం నివేశయేద్యద్వా స్తమ్భమారుహ్య బన్ధయేత్ ।
బద్ధధ్వజాగ్రస్తమ్భం వా స్థాపయేచ్ఛక్త్యపేక్షయా ॥ ౧౧౫

ధ్వజారోపణకాలః.

ఏవం నియోజ్య యష్ట్యగ్రే ముహూర్తే శోభనే గురుః ।
పూర్వాహ్ణే వాథ మధ్యాహ్నే ధ్వజమారోపయేత్తథా ॥ ౧౧౬

ఆరోపణమన్త్రః

బధ్వా పురుషమన్త్రేణ సపతాకం సఘణ్టకమ్ ।
సుపర్ణోఽసీతి మన్త్రేణ ధ్వజస్యారోపణం భవేత్ ॥ ౧౧౭
ప్రాసాదాభిముఖం స్థాప్య ఖగేన్ద్రం పటసంస్థితమ్ ।
తూర్యఘోషం తథామ్నాయఘోషం దిక్షు చ ఘోషయేత్ ॥

---

* ఆనాయ్య.

ఖగేశమాలామన్త్రాదిం స్తత్కాలే దేశికో జపేత్ ।

స్తమ్భమూల వేదీకల్పనమ్.

స్తమ్భమూలస్థలే వేదిం హస్తైస్సప్తభిరాయతామ్ ॥ ౧౧౯
తావద్భిరేవ విస్తీర్ణామేకహస్తసముచ్ఛ్రితామ్ ।
పఞ్చభిర్వా త్రిభిర్వాపి చతురశ్రాం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౨౦
వేదికాయాస్తృతీయాంశే మధ్యే పీఠం ప్రకల్పయేత్ ।
చతుష్టయాఙ్గులోత్సేధం మేఖలాత్రయసంయుతమ్ ॥ ౧౨౧
భాగే తృతీయే తస్యాపి పద్మమష్టదళైర్యుతమ్ ।
కర్ణికాస్థో యథా స్తమ్భస్తథా కుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౧౨౨
షోడశస్తమ్భసంయుక్తా ప్రపా స్యాత్పరితస్తతః ।
చతుర్ద్వారసమాయుక్తా దర్భమాలాద్యలఙ్కృతా ॥ ౧౨౩
పుణ్యాహం వాచయిత్వాథ ప్రోక్షయేత్కుమ్భవారిణా ।
గారుడేనైవ మన్త్రేణ కలశైశ్చాష్టభిస్తథా ॥ ౧౨౪
ఇన్ద్రాదైర్దిక్ప్రోక్షయేత్ స్తమ్భంస్వైస్స్వైర్మన్త్రైర్యథాక్రమమ్

ధ్వజే గరుడసాన్నిధ్యప్రార్థనమ్.

ప్రార్థయేత స్థితిం తస్య గరుడస్య ధ్వజోదరే ॥ ౧౨౫
ఉత్సవావభృథం యావద్గాథయా వక్ష్యమాణయా ।
పక్షీన్ద్ర వక్షవిక్షేపతరఙ్గానిలసమ్పదా ॥ ౧౨౬
నిరస్తాసురసన్నాహ సమరే శత్రుసూదన ।
సన్నిధత్స్వ పటే యావదుత్సవావభృథావధి ॥ ౧౨౭

గరుడాయ అశేషలోకాహ్వానాజ్ఞాపనమ్.

ఉత్సవప్రతిమాం యానమారోప్య శిబికాదికమ్ ।
ధ్వజస్తమ్భసమీపోర్వీం మానీయాదర్శయేత్ఖగమ్ ॥ ౧౨౮
ఆహ్వానార్థమశేషాణాం లోకానాం పతగేశ్వరమ్ ।
నియుజ్య దేవస్తదను ప్రాప్నుయాన్మణ్డపావనిమ్ ॥ ౧౨౯

గరుడస్య కాలత్రయే ఆరాధనమ్.

ఆరాధయే త్త్రికాలం తు గరుడం చ నివేదయేత్ ।

అనిర్వాణ దీపస్థాపనమ్.

అనిర్వాణం తథా దీపం రక్షేన్నక్తం దివా సదా ॥ ౧౩౦

ఉత్సవప్రతిమాయా రాత్రౌ హోమానన్తరార్చనమ్.

ఉత్సవప్రతిమాం తత్ర మణ్డపే చ యథావిధి ।
పూజయిత్వా నివేద్యాథ హవిర్హోమానన్తరమర్చయేత్ ॥ ౧౩౧
రాత్రౌ తు పూజయిత్వైవం

భేరీతాడనసిద్ధయే కల్పనీయాని.

భేరీతాడన సిద్ధయే ।
ధ్వజపీఠస్య పురతః క్షితిం గోమయవారిణా ॥ ౧౩౨
ఆలిప్య చతురశ్రం చ సుధాచూర్ణైశ్చశోభయేత్ ।
చతురశ్రం ధాన్యపీఠం ద్రోణపఞ్చకశాలినా ॥ ౧౩౩
కల్పయిత్వా కాలచక్రం తస్య మధ్యే నివేశయేత్ ।
బల్యర్చామపి తత్రైవ స్థాపయేద్ధ్వజ సమ్ముఖమ్ ॥ ౧౩౪
పూజయిత్వా నివేద్యాథ హవీంషి వివిధాని చ ।

భేర్యర్చనమ్.

ఆలిప్తే పురత స్తస్య భూతలే ధాన్యపీఠకే ॥ ౧౩౫
తావదేవ మహాభేరీం వేష్టితాం నవవాససా ।
దక్షిణోత్తరయో స్తస్యా భేరికాయా యథాక్రమమ్ ॥ ౧౩౬
భాగయోరర్చయేద్విష్ణుం శ్రియం చైవ యథావిధి ।
త్రిగుణాం ప్రకృతిం చైవ మధ్యభాగే సభాజయేత్ ॥ ౧౩౭

భేరీతాడనమ్.

ముహూర్తే శోభనే భేరీం శబ్దతన్మాత్రవిద్యయా ।
కోణేన తాడయేన్మూర్తిత్రయం ధ్యాయేద్గురుస్స్వయమ్ ॥ ౧౩౮
తతః పారశవస్స్నాతో దర్భపాణిరలఙ్కృతః ।
సోపవీతో త్తరీయశ్చ వహేత్ భేరీమలఙ్కృతామ్ ॥ ౧౩౯

శఙ్ఖాదివాద్యసహితాం తాలభేదవిధానవిత్ ।
ఘోషయేద్గరుడేన్ద్రో వా హూయమానే మరుద్గణే ॥ ౧౮౦

❧ ఆహూతవ్యా దేవతాః. ❧

దివ్యాయుధానామాహ్వానం తథా వైకుణ్ఠవాసినామ్ ।
తథా పారిషదాస్సర్వే విష్వక్సేనాభిరక్షితాః ॥ ౧౮౧
ఆహ్వాతవ్యా మఖే తస్మిన్ కుముదాద్యాస్సనాయకాః ।
ఋషిభిశ్చ మరీచ్యాద్యైర్బ్రహ్మలోకనివాసిభిః ॥ ౧౮౨
సమాహ్వానం విరిఞ్చస్య రుద్రలోకనివాసిభిః ।
సార్ధం ప్రమథసార్థైశ్చ రుద్రశ్చ వృషవాహనః ॥ ౧౮౩
ఆహ్వాతవ్యాస్తథాన్యే చ తత్తల్లోకనివాసినః ।
వాహనైరిపరివారైశ్చ సాకం తస్మిన్ మహోత్సవే ॥ ౧౮౪
విద్యాశ్చ మూర్తిధారిణ్యస్త్రియో చాష్టైవపుష్మతీ ।
ఆహ్వాతవ్యాస్సమాహ్వానం సర్వేషాం చ స్వనామభిః ॥ ౧౮౫
నిత్యోత్సవార్చాం పరితో వీథికాసు సుదర్శనమ్ ।
అస్త్రమూర్తివిధానం చ ప్రదీపైర్బహుభిర్వృతమ్ ॥ ౧౮౬
గమయిత్వా ప్రతిదిశం భేరీతాడనపూర్వకమ్ ।

❧ గ్రామమధ్యే చతుర్ముఖస్యావాహనమ్. ❧

గ్రామమధ్యం సమాసాద్య తత్రావాహ్య చతుర్ముఖమ్ ॥ ౧౮౭
అర్చయిత్వా మఖే తస్మిన్ యాచిత్వా సన్నిధిం గురుః ।
ఇన్ద్రాదీంశ్చ ప్రతిదిశం బల్యర్థం సన్నిధిం తదా ॥ ౧౮౮
అర్చయిత్వా తూర్యఘోషం ఘోషయిత్వా స్వతాలవత్ ।
అన్యత్ర గారుడం తాలమన్తరాలేషు ఘోషయేత్ ॥ ౧౮౯
ప్రవిశ్య మన్దిరం తత్ర యథాపూర్వం నివేశయేత్ ।

❧ వీథీషు దేవతాహ్వానమ్. ❧

ఆదాయోత్సవబిమ్బం వా కేవలం వా సుదర్శనమ్ ॥ ౧౯౦
అస్త్రమూర్తివిధానం వా భేరీమాదాయ కేవలామ్ ।
రథ్యాసు దేవతాహ్వానం తత్ర తత్ర యథావిధి ॥ ౧౯౧

భేరీశబ్దం శ్రుత్వా అవభృథాన్తమన్యత్ర న యాయాత్.

దేవతాహ్వానవేలాయాం భేరీం శృణ్వన్తి యే నరాః ।
తైర్నదీతరణం నైవ యానం వా యోజనాత్పరమ్ ॥ ౧౫౨

అనాదృత్యోత్సవం మోహాద్దూరం యాయాజ్జనో యది ।
స యాతి నిరయస్థానం ప్రేత్య దుఃఖమిహాపి చ ॥ ౧౫౩

తస్మాదవభృథం యావద్వసేత్తత్రైవ నో వ్రజేత్ ।
ధ్వజార్థమఙ్కురా యేన న్యస్తాస్స యది కారణాత్ ॥ ౧౫౪

కుతశ్చిదసమర్థో వా మృతో వా దేశికోత్తమః ।
శేషం సమాపయేదన్యః పుత్రో వా తదనుజ్ఞయా ॥ ౧౫౫

శిష్యో వా యది వా భ్రాతా ఋత్విగ్వా గుణవత్తరః ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం
చర్యాపాదే ధ్వజారోహణ విధిర్నామ
దశమోఽధ్యాయః

ఏకాదశోఽధ్యాయః.

మహోత్సవవిధౌ అఙ్కురార్పణకాలః.

శ్రీభగవాన్ :—

ఉత్సవారమ్భదివసాదర్వాగహాని సప్తమే ।
అఙ్కురానావపేల్లగ్నే శోభనే దేశికోత్తమః ॥ ౧

పాలికాసఙ్ఖ్యా.

* అష్టోత్తరశతేష్వేవ పాలికాసు యథావిధి ।
† షట్త్రింశత్స్వథ వా

వీథీచత్వరపరిష్కారాలఙ్కారౌ.

పశ్చాదలఙ్కారం సమాచరేత్ ॥ ౨

క్రముకైర్దారుజైర్వాపి తోరణైర్వీథికాముఖమ్ ।
చత్వరాణి తథాగ్రేషు గోపురాణామలఙ్క్రియా ॥ ౩
ఫలభారావనమ్రాశ్చ కదలీక్రముకాదయః ।
పార్శ్వేషు తోరణానాం స్యుః స్థాప్యా గమనవీథయః ॥ ౪
సమభూమితలాః కార్యాః సికతాభిశ్చ శోభితాః ।
దుకూలక్షౌమవాసోభిర్దర్భమాలాశతేన చ ॥ ౫
ధ్వజైశ్చ సర్వతో దిక్షు శోభయేచ్చ ప్రపాదిభిః ।
శోధయేత్సర్వభూభాగం గోమయామ్భోభిరాప్లుతైః ॥ ౬

ప్రాసాదాలఙ్కారః.

ప్రాసాదభిత్తయః కార్యాశ్చిత్రితా వర్ణపఙ్క్తిభిః ।
‡ రమ్భాభిః పూర్ణకుమ్భైశ్చ దీపికావలిభిస్తథా ॥ ౭
ముక్తాదామభిరన్యైశ్చ సాఙ్కురైః పాలికాశతైః ।

దేశాన్తరాగతసేవార్థిభ్యః ప్రపాదికల్పనమ్

దేశాద్దేశాత్సమేతానాం వర్ణానాం చ తదుత్సవే ॥ ౮

---

* అష్టోత్తరశతం వాపి. † షట్త్రింశద్భిస్తు వా. ‡ అమ్భోభిః.

సేవితుం దేవదేవేశ మన్నాద్యైస్తుష్టిమావహేత్ ।
ప్రపాపానీయశాలాద్యై యజమానో దివానిశమ్ ॥ ౯

రోగార్తేభ్యః భైషజ్యకల్పనమ్.

రోగార్తానథ భైషజ్యైర్భిషజేద్ధనరాశిభిః ।

యాగమణ్డపస్థానమ్.

ప్రథమావరణే బ్రహ్మా కారయేద్యాగమణ్డపమ్ ॥ ౧౦
యద్వావకాశానుగుణం ద్వితీయావరణే భవేత్ ।
అన్తరాలేషు సర్వత్ర దిశాస్వపి క్వచిద్భవేత్ ॥ ౧౧

మణ్డపాయామవిస్తారౌ.

సప్తహస్తాయతం యద్వా పఞ్చహస్తాయతం తు వా ।
విస్తారాయామసదృశం చతుర్ద్వారసమన్వితమ్ ॥ ౧౨
మణ్డపం కారయేత్తస్య పరితః కారయేత్ప్రపామ్ ।

వేదీకల్పనమ్.

తస్య మధ్యే త్రియంశే తు వేదీం హస్తసముచ్ఛ్రితామ్ ॥ ౧౩
విస్తీర్ణాం ద్విత్రిహస్తైన

అగ్నికుణ్డనిర్మాణమ్.

వేద్యాః ప్రాచ్యాం ప్రకల్పయేత్ ।
కుణ్డమాహవనీయస్య చతురశ్రం యథోదితమ్ ॥ ౧౪
దక్షిణస్యాం దక్షిణాగ్నేర్దిశి చాపసమాకృతి ।
కుణ్డం తు గార్హపత్యస్య ప్రతీచ్యాం వృత్తమద్భుతమ్ ॥ ౧౫
సభ్యస్య కుణ్డం కౌబేర్యాం త్రికోణం తదనన్తరమ్ ।
ఐశాన్యామగ్నికోణే వా కుణ్డం చ చతురశ్రకమ్ ॥ ౧౬
ఆవసథ్యస్య శిఖినః పఞ్చాగ్న్యుత్సవముత్తమమ్ ।

యజమానేచ్ఛయా అగ్నిషు వికల్పః.

యద్వాఽఽవసథ్యరహితం చతురగ్నిం చతుర్దిశి ॥ ౧౭

సభ్యావసథ్య రహితం యద్వాగ్నిత్రయసంయుతమ్ ।
ఏకమాహవనీయం వా కల్పయేత్కర్తురిచ్ఛయా ॥ ౧౮

అశ్వత్థాదిద్రుమైర్ద్వారతోరణాని చతుర్దిశమ్ ।
సుశిక్షిర్వా కారయేదష్ట మఙ్గలాని యథాపురమ్ ॥ ౧౯

ఆసనం త్వృత్విజాం హోమపాత్రాణి వివిధాని చ ।
మణ్డపానాం చ పురతః ప్రపా స్యాత్పార్శ్వయోరపి ॥ ౨౦

దుకూలక్షౌమకాశేయైర్విచిత్రం మణ్టపం ప్రపామ్ ।
వితానయేద్వేష్టయేచ్ఛ స్తమ్భాన స్తర్బహిస్థితాన్ ॥ ౨౧

ముక్తాదామాని సర్వత్ర లమ్బయేద్దీపమాలికాః ।
ఆరోపయేచ్ఛ స్తమ్భేషు పతాకావలిబన్ధనమ్ ॥ ౨౨

ముక్తావితానం బధ్నీయాత్పుష్పమాలాశ్చ సర్వతః ।
ఏవమాదిపరిష్కారై ర్భూషయేన్మణ్డపాదికమ్ ॥ ౨౩

తిరస్కరిణ్యో విపులా బధ్నీయాచ్ఛ విచిత్రితాః ।

వరణీయాచార్యాదిసఙ్ఖ్యా.

అగ్రే చతుర్ణాం వరణ మాచార్యాణాం చ ఋత్విజామ్ ॥ ౨౪

షోడశానాం తథాన్యేషాం స్వీకారః పరిచారిణామ్ ।
తే చ భూష్యా యథావిత్తం భూషణైః కటకాదిభిః ॥ ౨౫

వాసోభిశ్చ నవైశ్చిత్రై రధికారాను సారతః ।
ఉష్ణీషైరు త్తరీయైశ్చ గన్ధద్రవ్యాను లేపనైః ॥ ౨౬

శోభనీయాః ప్రయత్నేన యజమానేన సర్వదా ।

ఉత్సవస్యారమ్భే అన్తే చ స్నపనం కార్యమ్.

స్నపనం చోత్సవా రమ్భే తదన్తే చ యథోదితమ్ ॥ ౨౭

కౌతుకస్య బన్ధనకాలః తత్సంస్కారశ్చ.

కుర్యాద్దేవస్య పూర్వేద్యుః కౌతుకం బన్ధయేద్గురుః ।
సౌవర్ణే రాజతే వాపి పాత్రే * విమలతణ్డులే ॥ ౨౮

---

* కలమ తణ్డులైః.

ఖారిద్వయేన వార్ధేన యద్వా పాదేన సమ్మితే ।
న్యస్యేత్సూత్రం చ సౌవర్ణం క్షౌమం కార్పాసమేవ వా ॥ ౨౯
సప్తభిర్ పఞ్చభిర్వాపి సూత్రం క్షౌమాదితన్తుభిః ।
శతేన వస్త్ర్యారూఢేన ఫలైర్ క్రముకజైరపి ॥ ౩౦
నాగవల్లీదలైస్సార్ధం ఫలసఙ్ఖ్యా చతుర్గుణైః ।
తదర్ధైర్వా తదర్ధైర్వా కదల్యాదిఫలైరపి ॥ ౩౧

కౌతుకస్య సవిభవం గ్రామప్రాదక్షిణ్యేన ధామప్రవేశః.

సార్ధం తదను తత్పాత్రం * సాధారం న్యస్య మూర్ధని ।
వస్త్రేణాచ్ఛాదితం ఛత్రచామరవ్యజనాన్వితమ్ ॥ ౩౨
బహుదీపకసంయుక్తం సవితానం చ మూర్తిపః ।
పఠద్భిశ్శాకునం సూక్తం బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః ॥ ౩౩
తూర్యమఙ్గలగీతైశ్చ సార్ధం నీత్వా ప్రదక్షిణమ్ ।
ధామ విష్ణోస్తథా తస్య బహిరావరణాని చ ॥ ౩౪
ప్రాదక్షిణ్యేన వా గ్రామం ప్రవిశేద్దేవతాన్తికమ్ ।

ఉత్సవబేరస్య కౌతుకబన్ధః ఉపచారాశ్చ.

దేవస్య పురతో భూమితలే గోమయవారిణా ॥ ౩౫
ఆలిప్తే చతురశ్రే చ శాలిభారేణ † పూరితే ।
పాత్రం నిధాయ పుణ్యాహం వాచయిత్వా యథావిధి ॥ ౩౬
సభాజయిత్వా తత్సూత్ర మస్త్రమన్త్రేణ దేశికః ।
అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాం తు గృహీత్వా హస్తయోర్ద్వయోః ॥ ౩౭
అపరాజితయా సూత్రం చన్దనక్షోద వారిణా ।
ఆలిప్య దక్షిణే హస్తే బధ్వా చోత్సవకౌతుకమ్ ॥ ౩౮
స్పృష్ట్వా దక్షిణహస్తేన సూత్రం వారాన్ శతం జపేత్ ।
అస్త్రమన్త్రం తథార్ఘ్యాద్యై రిష్ట్వా దేవం నివేదయేత్ ॥ ౩౯
మహాపూపం తథాపూపాన్ పృథుకాంశ్చ ఫలాన్యపి ।
గేయం నృత్తం తథా వాద్య మాచరేద్దేవతాన్తికే ॥ ౪౦

---

* సాధానమ్. † భూషితే.

త్రిభిర్భాగవతైర్దేవం స్థానేఽన్యత్ర నివేశయేత్ ।
స్నానాన్తం క్షౌమవసనమాలిప్తం చన్దనాదినా ॥ ౪౧
భూషితం భూషణైస్సర్వైః స్రగ్విణం దేవదైవతమ్ ।
అర్చయిత్వా యథాశాస్త్రం పరమాన్నం నివేదయేత్ ॥ ౪౨
యథోదితం ప్రతిష్ఠాయాం యథాశయన కల్పనమ్ ।
బిమ్బం చోపరి విన్యస్య * శయనే స్థాపయేచ్ఛుభే ॥ ౪౩
కోణేషు స్థాపయేద్దీపాః పాలికాస్సాఙ్కురాస్తథా ।
తూర్యఘోషైస్తథావేదైః స్తోత్రైః స్తుత్వా మధుద్విషమ్ ॥ ౪౪

నిశాయాం జాగరణమ్.

నిశాం నయేజ్జాగరేణ సమాహితమనా గురుః ।

దేవస్యోత్థాపనమ్.

శ్వోభూతే శోభనే ప్రాప్తే ముహూర్తే భాస్కరోదయే ॥ ౪౫
ఉత్థిష్ఠేత్యాదిమన్త్రేణ త్రిభిర్భాగవతైస్సహ ।
దిక్షు శాకునికం సూక్తం పఠత్సు బ్రాహ్మణేష్వపి ॥ ౪౬
ఉత్థాప్య శయనాద్దేవం తం

దేవస్య శిబికారోపణమ్.

ఇదంవిష్ణురిత్యృచా ।
ఆరోపయేయుశ్శిబికాం సువర్ణ ప్రభయా సహ ॥ ౪౭

బ్రాహ్మణా ఏవ యానం వహేయుః.

వహేయుః భూసురా యానం ధ్యాయన్తో విహగాధిపమ్ ।
వికిరేత్సర్వతో దిక్షు పుష్పాణిసురభీణి చ ॥ ౪౮
లాజాంశ్చ సాకం ముక్తాభిస్తూర్యఘోషైశ్చ నాదయేత్ ।
ఈదృశైర్మఙ్గలైరన్యైః స్సర్వావరణ భూమికాః ॥ ౪౯

---

* స్నపనే.

నీత్వా ప్రదక్షిణం

❀ భగవతో భద్రాసనే ఉపవేశనమ్. ❀

యానాదవరోప్య ప్రభాన్వితే ।
భద్రాసనే దుకూలాదిచిత్రాస్తరణశోభితే ॥ ౫౦
పార్శ్వే కల్పద్రుమచ్ఛాయాశీతలే స్వర్ణనిర్మితే ।
నివేశ్య మణ్టపే సర్వముపచారం సమాచరేత్ ॥ ౫౧

❀ ప్రాభృతసమర్పణమ్. ❀

ప్రాభృతం చాహృతం సర్వం ద్రవ్యముత్సవకారణమ్ ।
దేవాయ దర్శయేత్సర్వం జనసంసది దేశికః ॥ ౫౨
కృత్వోపచార మఖిలం * తత స్స్నపనమణ్టపే ।
స్నాపయేద్దేవదేవేశం యథాపూర్వోదితైః క్రమైః ॥ ౫౩
ఆచార్యో యజమానశ్చ సమీక్ష్య విభవోదయమ్ ।

❀ స్నపనహవిర్నివేదనానన్తరం దేవస్య గర్భగృహానయనమ్. ❀

మహాహవిర్నివేద్యాన్తే హుత్వా హవ్యైర్యథావిధి ॥ ౫౪
గర్భగేహం † విమానస్య నయేన్మఙ్గలసంయుతమ్ ।

❀ అపరాహ్ణే మృత్తికాసఙ్గ్రహణబీజావాపౌ. ❀

తతోఽపరాహ్ణసమయే అఙ్కురాధారమృత్తికామ్ ॥ ౫౫
ఆనేతుం బహిరుద్యాన భూమేర్యద్వా నదీతటాత్ ।
యానమారోప్య గరుడం సేనాన్యం ‡ వా పరిష్కృతమ్ ॥ ౫౬
దేవాదేశం పురస్కృత్య సర్వమఙ్గల సంయుతమ్ ।
వహద్భిర్గిపాలికాదిపూర్వం ఖనిత్రం చాపి భూషితమ్॥ ౫౭
బ్రాహ్మణైర్బహుభిర్వేదానధీయానైస్సమన్తతః ।
నీత్వా ప్రదక్షిణం § గ్రామం తతో నిర్గత్య దేశికః ॥ ౫౮
దిశం ప్రాచీముదీచీం వా ప్రతిసఙ్గృహ్య మృత్తికామ్ ।
యథాపూర్వోదితం ధామ ప్రవిశ్య రజనీముఖే ॥ ౫౯

---

* తద్బిమ్బం స్నాన. † సమాసాద్య. ‡ చ. § యానమ్.

ప్రదోషే యాగసదసి పాలికా ద్వాదశావరాః ।
శరావకుమ్భసహితా స్తద్వర్గా అపి షోడశ ॥ ౬౦
ఈశానభాగే సంస్థాప్య సోమకుమ్భసమన్వితాః ।
ఆవపేత్తాసు బీజాని ముహూర్తే శోభనే గురుః ॥ ౬౧

ప్రార్థనాపూర్వకం దేవస్య యాగమణ్డపే నివేశనమ్.

తతః ప్రవిశ్య సదనం యజమానో గురుశ్చ తౌ ।
ప్రణమ్య దణ్డవద్భూమౌ దేవముత్సవ సమ్పదమ్ ॥ ౬౨
యాచేతాం గురురవ్యక్ష్చ బధ్వా కల్యాణకౌతుకమ్ ।
ఉత్సవస్నానబల్యర్థప్రతిమాసు యథాక్రమమ్ ॥ ౬౩
సుదర్శనే చ శయనే కల్పితేఽన్యత్ర పూర్వవత్ ।
బద్ధప్రతిసరం సర్వమధివాస్య యథాక్రమమ్ ॥ ౬౪
ఉత్థాప్య సద్యశ్చారాధ్య ప్రాదక్షిణ్యేన మన్దిరమ్ ।
నీత్వా ప్రవేశ్య యాగార్థమణ్డపం తత్ర * చాసనే ॥ ౬౫
నిత్యోత్సవా చార్చం చక్రం చ నివేశ్య తదనన్తరమ్ ।

వేదికాయాం ధాన్యరాశౌ కుమ్భస్థాపనమ్.

వేదికాయాం ధాన్యపీఠం కృత్వా పూర్వోర్ధ్వదిక్రమాత్ ॥ ౬౬
తత్ర ప్రక్షాలితాన్ కుమ్భాన్ సూత్రేణ పరివేష్టితాన్ ।
గన్ధోదకేన † సమ్పూర్ణాన్ నవరత్నయుతాన్నవ ॥ ౬౭
సర్వగన్ధరజోమిశ్రాన్ కరకేణ సమన్వితాన్ ।
ప్రత్యేకం న్యస్తసౌవర్ణనిష్కాన్నశ్వత్థపల్లవైః ॥ ౬౮
కుశకూర్చేన సహితాన్ ముఖేష్వపి సమల్లకాన్ ।
మధ్యమం వస్త్రయుగ్మేన శిష్టానేకేన వాససా ॥ ౬౯
వేష్టితాన్వేదికాభూమౌ స్థాపయేద్ధాన్యరాశిషు ।
ఆయతం సప్తభిర్హస్తైః షడ్భిర్వా చాథ పఞ్చభిః ॥ ౭౦
విస్తీర్ణం వస్త్రమాయామమానార్ధేన నియోజయేత్ ।
భగవన్మయవిప్రైశ్చ పుణ్యాహమపి వాచయేత్ ॥ ౭౧

* చాసయేత్. † సమ్పూర్యణ నవరత్నోదకాన్నవ.

కుమ్భేషు స్థానభేదేన యష్టవ్యదేవతాః.

* ద్వారతోరణకుమ్భాదీన్ ప్రతిష్ఠాయామి వాచయేత్ ।
మధ్యకుమ్భే మూలబేరం † కరకే చ సుదర్శనమ్ ॥ ౨౨
పూర్వాద్యాశాగతే కుమ్భే వాసుదేవాది ‡ కాన్యజేత్ ।
ఆగ్నేయాదిషు కోణేషు యష్టవ్యాః పురుషాదయః ॥ ౨౩
§ తత్రైవ పురుషస్సత్యః క్రమేణాచ్యుతదేవతా ।
అనన్తశ్చేతి హవిషా చతుర్ణాం చ నివేదనమ్ ॥ ౨౪
$ కుమ్భే తథాస్త్రే చ బలిబిమ్బే చైవాష్ట మఙ్గలమ్ ।
వేష్టితం వాససా వేదే రథస్థాద్ధాన్య రాశిషు ॥ ౨౫
న్యస్యాభ్యర్చ్య చతుర్దిక్షు వేదతూర్యాదిఘోషణే ।

ఆహవనీయాద్యగ్నిషు హోతవ్యదేవతాః.

ప్రవృత్తే జుహుయాదగ్నౌ ధ్యాయన్నాహవనీయకే ॥ ౨౬
వాసుదేవం దక్షిణాగ్నౌ సఙ్కర్షణమనన్తరే ।
ప్రద్యుమ్నం పశ్చిమే చాగ్నావుదీచీనేఽనిరుద్ధకమ్ ॥ ౨౭
ఆవసథ్యే మూలమూర్తిమిష్ట్వా తీర్థావసానికమ్ ।
సన్నిధిం ప్రార్థ్య కుణ్డేషు జుహుయాత్సర్పిరాదిభిః ॥ ౨౮

హోమద్రవ్యాణి.

సర్పిషా చ ప్రసూనైశ్చ ధూపద్రవ్యైశ్చ పద్మజ ।
సమిధా పయసా దధ్నా తిలవ్రీహియవైస్తథా ॥ ౨౯

హోమసఙ్ఖ్యా.

తత్తద్దైవతమన్త్రేణ అష్టోత్తరశతం పృథక్ ।
అష్టావింశతివారాన్వా కుణ్డేషు ప్రాగుపక్రమః ॥ ౩౦
పాయసైః కృసరైర్గౌల్యైః హారిద్రాన్నైశ్చ మాద్గికైః ।
హోతవ్యం పౌరుషైస్సూక్తైః పృథగగ్నిషు పఞ్చసు ॥ ౩౧

---

* ఇదమర్ధం క్వచిన్న. † కరకేష్వస్త్రపూజనమ్. ‡ పూజనమ్. § క్రమేణ పురుషస్సత్యస్తథైవా. $ కుమ్భే కుమ్భే తథాస్త్రే చ విన్యసేదష్ట.

బ్రహ్మాది స్థావరాన్త సర్వదేవతాహోమః.

పఞ్చమే పరమాన్నేన బ్రహ్మాద్యుద్దిశ్య దేవతాః।
తత్తన్నామ చతుర్థ్యన్తం పరివారపదాన్వితమ్॥ ౮౨
స్వాహాన్తం మన్త్రముచ్చార్య ధ్యాత్వా బ్రహ్మాదిదేవతాః।
బ్రహ్మా ప్రజాపతీ రుద్రస్సర్వే దేవా యథాక్రమమ్॥ ౮౩
ఛన్దాంసి వేదా ఋషయో గన్ధర్వాశ్చ సరీసృపాః।
యక్షాశ్చాప్సరసశ్చైవ మాసాద్యైస్సహ వత్సరాః॥ ౮౪
* సరితశ్చ సముద్రాశ్చ పర్వతాశ్చ తథాపగాః।
భూతాని పశవో వృక్షా స్తథైవౌషధయః స్మృతాః॥ ౮౫
వనస్పతిశ్చోద్భిదశ్చ స్వేదజాశ్చాణ్డజా స్తథా।
జరాయుజాశ్చ భూరాదిస ప్తలోకా స్తథైవ చ॥ ౮౬
అతలాద్యా స్తథాలోకాస్స ప్త చణ్డాదిదేవతాః।
ఇత్యేతేభ్యో బలిద్రవ్యం జుహుయాన్మూలవిద్యయా॥ ౮౭
ఇదం విష్ణురితిప్రోచ్య పూర్ణాహుతి మథాచరేత్।
న దహేత్పరిధీన్ దర్భాన్ దేవాన్నోద్వాసయేత్ స్థితాన్॥ ౮౮
ప్రత్యహం ధారయేదగ్నీన్ యావ త్తీర్థదినావధి।
అహోరాత్రం ప్రతిదినం జుహుయాదుక్తవర్త్మనా॥ ౮౯
ఏకాగ్నావాపి హోతవ్యం హోమద్రవ్యమశేషతః।
త్రయే చతుష్టయే చైవమగ్నీనాం కమలాసన॥ ౯౦

బలిదానాయ చక్రస్య అన్నమూర్తేశ్చ నిష్క్రమణమ్.

బలిప్రదానం ప్రథమం కుర్యాద్యాగస్య మణ్టపే।
చక్రం చ బలిబిమ్బం చ సమాదాయాన్నమూర్తినా॥ ౯౧
సాకం నిష్క్రమ్య † సదనాత్తద్ద్వారే కుముదాదికమ్।
అభ్యర్చ్య పురతో దద్యాద్బలిం భూమితలే శుచౌ॥ ౯౨

* సర్వా దేవ్యః. † సదసః.

❧ ఉపకరణ వాహినామగ్రే గమనమ్. ❧

పాత్రస్థం తద్బలిద్రవ్యం ఘణ్టాం ప్రసవభాజనమ్ ।
తోయపూర్ణం చ కరకం దీపపాత్రం చ దీపికాః ॥ ౯౩
ధూపపాత్రం గృహీత్వాగ్రే గచ్ఛన్తు పరిచారకాః ।

❧ అగ్రే అన్నమూర్తిః గచ్ఛేత్. ❧

* అగ్రే గచ్ఛేదన్నమూర్తి స్తతశ్చక్రమనన్తరమ్ ॥ ౯౪

❧ తదను నిత్యోత్స వాచార్యయా నయనమ్. ❧

నిత్యోత్సవార్చాం తదను వితానాది సమన్వితామ్ ।
తతశ్చణ్డప్రచణ్డాదీన్ ద్వారేష్వావరణేషు చ ॥ ౯౫

❧ బలినిక్షేపః. ❧

నిత్యోత్సవప్రక్రియయా బలిమభ్యర్చ్య నిక్షిపేత్ ।
మధ్యమారభ్య చ గ్రామే బ్రహ్మాదీనాం యథావిధి ॥ ౯౬
దిశిష్వీశానపర్యన్తం దత్వాఽభ్యర్చ్య బలిం తతః ।

❧ పరిశిష్టబలిద్రవ్యస్య మహాపీఠే నిక్షేపః. ❧

మహాపీఠే బలిద్రవ్యం పరిశిష్టమశేషతః ॥ ౯౭
దద్యాత్పారిషదాన్ సర్వానుద్దిశ్య కమలాసన ।

❧ ఉత్సవమూర్తేః శయనాదుత్థాపనమ్. ❧

ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే గురుగుత్సవ కౌతుకమ్ ॥ ౯౮
శయనస్థం సముత్థాప్య మన్త్రముత్తిష్ఠ పూర్వకమ్ ।
ఉచ్చారయన్ స్వస్తిసూక్తం పఠద్భిర్బ్రాహ్మణైః సహ ॥ ౯౯
నిష్క్రమ్య మన్దిరాత్తస్మాదుచ్చారయన్ చ రథన్తరమ్ ।

❧ ఉత్సవ మూర్తేర్హస్త్యాదియుక్తరథేన పరిభ్రమణమ్. ❧

సమారోప్య రథం యుక్తం చతుర్భిర్హస్తిపుఙ్గవైః ॥ ౧౦౦
వాజిభిర్వా బలీవర్దైః శీఘ్రగామిభిరుత్తమైః ।
కల్పకద్రుమసంయుక్తం హేమకూటై రలఙ్కృతమ్ ॥ ౧౦౧

---

* అన్వగ్గచ్ఛేత్ అనుగచ్ఛేత్.

రథస్యోపరి కృత్వా చ నయేదాస్థితసారథిమ్ ।
యన్త్రేణ వా విప్రవర్యై రథీయాన్తై బలాన్వితైః ॥ ౧౦౨
గజే వా స్యన్దనాలాభే యానే వా తదసమ్భవే ।

భగవతో యానారోపణే మన్త్రః.

భద్రఙ్కర్ణేతి మన్త్రేణ యానమారోపయేత్తదా ॥ ౧౦౩
సపుష్పహేమప్రభయా యుక్తం పుష్పైరలఙ్కృతమ్ ।
హైమేన చ * విమానేన యుక్తం పుష్పాదిశోభినా ॥ ౧౦౪
కూటాకారేణ వా యుక్తం మయూరచ్ఛదశోభినా ।
సర్వాలఙ్కారయుక్తేన సుమనఃపరివేషినా ॥ ౧౦౫

యాత్రోపచారవిధిః.

యానే తత్ర సమాసీనమభ్యర్చ్య న్యాసపూర్వకమ్ ।
దేవం నివేదయేత్తస్మై భక్ష్యం చ పృథుకాదికమ్ ॥ ౧౦౬
నాన్యం చరణయోర్న్యస్యేన్నిశాచూర్ణాని సర్వశః ।
దీపైరుదగ్రైర్బహుభిః పరిషిక్తైర్ఘృతాదినా ॥ ౧౦౭
పరస్సహస్రైస్సర్వత్ర దీపయేచ్ఛతావరైః ।

పరివారవర్గః.

ద్విజేన్ద్రముఖ్యైర్బహుభిర్భూషితైర్ధవలామ్బరైః ॥ ౧౦౮
కఞ్చుకోష్ణీషసహితైర్వాలవ్యజనపాణిభిః ।
తాలవ్యజనహస్తైశ్చ బర్హిబర్హకరైస్తథా ॥ ౧౦౯
ముక్తాతపత్రహస్తైశ్చ మేఘడమ్బరధారిభిః ।
బిభ్రాణైర్ధూపపాత్రాణి గన్ధోద్గారీణి విశ్వతః ॥ ౧౧౦
యానారూఢేన పురతో రచితాఞ్జలికర్మణా ।
† ఉచ్చైర్ధ్వజాధిరూఢేన తథా తార్క్ష్యేణ పద్మజ ॥ ౧౧౧
పృష్ఠతశ్చ ప్రణమతా శిబికాం కనకోజ్జ్వలామ్ ।
ఆరూఢేన విరిఞ్చాదీన్ సముత్సారయతా బహిః ॥ ౧౧౨

---

* వితానేన. † మత్స్యధ్వజాధిరూఢేన.

విష్వక్సేనేన దేవేన వేత్రహస్తేన సేవితః ।
ఉపానహౌ పాదుకే చ పాత్రే కనకనిర్మితే ॥ ౧౧౩

సమారోప్య పురో విప్రైర్ధారయద్భిరలఙ్కృతైః ।
రాజచిహ్నాని చాన్యాని యాతవ్యమవిలమ్బితమ్ ॥ ౧౧౪

విప్రైస్త్రయీ మధీయానైర్జపస్తుతి పరాయణైః ।
నృత్యతా గాయతా చాపి గాణిక్యేనాను సేవితమ్ ॥ ౧౧౫

వీణాదివాదనపరైర్వన్దిభిశ్చ తథా పరైః ।
షడ్జాదిగీతనిపుణైర్వాద్యవాదన కోవిదైః ॥ ౧౧౬

గద్యం పద్యం తథా మిశ్రం పఠద్భిస్తోత్ర ముజ్జ్వలమ్ ।
భాషాశ్చ బహుధా భిన్నా భాషమాణై రితస్తతః ॥ ౧౧౭

వైతణ్డికైస్తథా జల్పనిపుణైర్వాద శిక్షితైః ।
తథా తత్త్వకథానిష్ఠైః పదార్థజ్ఞైశ్చ తార్కికైః ॥ ౧౧౮

మీమాంసకైర్యాజ్ఞికైశ్చ చ్ఛాన్దసైస్సాఙ్ఖ్యకోవిదైః ।
యోగజ్ఞైశ్చ పురాణజ్ఞైశ్శాబ్దికైస్తత్త్వ వేదిభిః ॥ ౧౧౯

మహాబార్తికైశ్చ గణశఃపరస్పరజిగీషుభిః ।
తత్తచ్ఛాస్త్రోక్తమార్గేణ ప్రమేయం బహుధా స్థితమ్ ॥ ౧౨౦

ఉచ్చైర్బ్రువాణైర్విద్వద్భిః పఞ్చరాత్ర పరాయణైః ।
వాసుదేవస్య మహాత్మ్యం కథయద్భిశ్చ సాత్త్వికైః ॥ ౧౨౧

సంస్కృతం ప్రాకృతం మిశ్రమీరయద్భిరితస్తతః ।
శాస్త్రేషు నైపుణం సర్వం ప్రదర్శయితుముద్యతైః ॥ ౧౨౨

దేవస్య పురతః పృష్ఠే పార్శ్వతశ్చ స్థితైర్జనైః ।
సేనయా సర్వతోదిక్షు చతురఙ్గ బలాఢ్యయా ॥ ౧౨౩

దేవస్య పార్శ్వయోః పూర్వే లాతా * రఞ్జితమస్కరైః? ।
యన్త్రైర్దారుమయైశ్చిత్రైః పత్త్యాకారైరితస్తతః ॥ ౧౨౪

దేవతాకృతి యన్త్రైశ్చ తథా యన్త్రైర్గజాదిభిః ।
నిషాదిభిస్సమారూఢై స్త్రీభిశ్చ భరతోదితైః ॥ ౧౨౫

---

* సర్జక.

మార్గైర్బహువిధైర్నృత్తం దర్శయన్తీభిరద్భుతమ్ ।
* లేఖాయన్త్రైః స్త్రీయారూఢైర్యన్త్రైరన్యైస్తథావిధైః ॥
గతాగతాని కుర్వాణైరనుయాతస్సమాకులైః ।
ఇత్థమావరణం సర్వం పరిక్రమ్య బహిస్తథా ॥ ౧౨౭
గ్రామాదివీథికాశ్చాపి పరిక్రమ్య ప్రదక్షిణమ్ ।
ప్రవేశసమయే † చాపి ప్రాకారవలయం తథా ॥ ౧౨౮
ప్రాదక్షిణ్యేన గత్వా నగరీం ప్రవిశేన్మణ్టె ‡ పావనిమ్ ।
తత్రావరోపయేద్దేవం బలిబేరం తు మన్దిరే ॥ ౧౨౯
చక్రం చ యాగసదనే బలిపీఠే బహిస్స్థితే ।
అన్నమూర్తిం క్షిపేన్నిత్యం సమారాధనకల్పితైః ॥ ౧౩౦
వస్తుభిర్ద్విగుణైర్నిత్యం ధ్రువబేరం సమర్చయేత్ ।

❧ ఉత్సవబిమ్బస్య ప్రాతస్సింహాసనే ఽవస్థాపనమ్. ❧

రాత్రిశేషే వ్యతిక్రాన్తే మణ్టపే సింహవిష్టరే ॥ ౧౩౧
అవస్థాప్యోత్సవం బిమ్బమర్చయేచ్ఛాస్త్రవర్త్మనా ।

❧ తస్మిన్బిమ్బే వా స్నపనబిమ్బే వా స్నపనమ్. ❧

స్నపనం తత్ర వా బిమ్బే యద్వా స్నపనకౌతుకే ॥ ౧౩౨

❧ ఏకబేరవిధానే మూలబిమ్బ ఏవ స్నపనమ్. ❧

ఏకబేరవిధానే తు మూలబిమ్బేఽభిషేచనమ్ ।

❧ ప్రత్యహం స్నపనం మహాహవిర్నివేదనం చ. ❧

ప్రత్యహం స్నపనం కుర్యాద్యథాశక్తి § యథావిధి ॥ ౧౩౩
మహాహవిర్నివేద్యాథ బిమ్బే కల్యాణకల్పితే ।
మణ్డనాలయమాసాద్య శోభయేద్భూషణాదిభిః ॥ ౧౩౪
బిమ్బే తత్ర స్థితే యాగమణ్టపం ప్రాప్య దేశికః ।
కుమ్భాదికం సమభ్యర్చ్య నివేద్య చ యథోదితమ్ ॥ ౧౩౫

* డోలాయన్త్రైః. † వాపి. ‡ నాలయమ్. § యథావసు.

హుత్వా చ పూర్వవత్ప్రీతే బలిం దత్త్వా యథావిధి।
సర్వమన్యచ్చ

❀ బల్యర్చాయా గ్రామవీథిషు నయనమ్. ❀

బల్యర్చాం నీత్వా గ్రామాదివీథికాః॥ ౧౩౬
యథానిశం విధాయాన్వగుత్సవార్చాం నయేద్బహిః।

❀ ఉత్సవార్చాయాః దివసానుగుణోపచారేణ బహిర్నయనమ్. ❀

యథాపురమలఙ్కారం కృత్వా పరికరాం స్తథా॥ ౧౩౭
దివసానుగుణానన్యాన్ ధ్వజాదీన్విష్వగుచ్ఛ్రితాన్।
తామ్బూలవీటికాం దత్త్వా స్థానె స్థానె * సమాహృతామ్॥ ౧౩౮
పృథుకాదీం స్తథా భక్ష్యా న్నాలికేరఫలాని చ।
పానీయాచమనాదీని చోదితాని యథావిధి॥ ౧౩౯
దత్త్వా నైవేద్యమఖిలముద్దిశ్య ప్రోక్ష్య స్త్రీవిశ్వయా।
నివేదయేదపూపాదీన్ పక్వం తూష్ణీం ప్రదర్శయేత్॥ ౧౪౦
పానీయం చ తథా స్వాదు పయఃప్రభృతి చాహృతమ్।
పుష్పమూలాది యచ్చాన్యచ్చన్దనక్షోదభాజనమ్॥ ౧౪౧
భూషణం చాఙ్గులీయాది భక్త్యా యత్ప్రీతిదాయతే।
ప్రోక్ష్య సర్వం తథాస్త్రేణ దేవాగ్రె యోజయేద్గురుః॥ ౧౪౨

❀ శిబికయా ప్రదక్షిణానన్తరం స్నానమణ్టపె సమారాధనమ్. ❀

గ్రామం ప్రదక్షిణం నీత్వా తథైవావరణాని చ।
ప్రవేశ్య ధామ శిబికామన్యామారోప్య మఙ్గలామ్॥ ౧౪౩
స్నానమణ్టపభూభాగె కాఞ్చనే పరమాసనే।
సుఖాస్తరణ † సంయుక్తె యానాదెరవరోప్యతమ్॥ ౧౪౪
నివేశ్యాభీష్టదిగ్భాగె సమ్ముఖం మఖకౌతుకమ్।

❀ ఆరాధకస్య కఞ్చుకోష్ణీషధారణమ్. ❀

ఆరాధయేద్భాగవత స్సర్వాలఙ్కార సంయుతః॥ ౧౪౫

---

* సమాహితామ్. † కల్యాణే.

అహతేన సుసూక్ష్మేణ వాససా శ్లక్ష్ణతన్తునా ।
బద్ధోష్ణీషోత్తరాసఙ్గః కర్ణికాద్యైరలఙ్కృతః ॥ ౧౪౬
సౌవర్ణవారవాణేన ధవలేన విరాజితః ।
బద్ధస్వదేహసన్నాహః పవిత్రితకరశ్శుచిః ॥ ౧౪౭

పరిచారకాణాం చ తథా.

సమారాధనవస్తూని నయద్భిః పరిచారకైః ।
కఞ్చుకోష్ణీషవాసోభిర్భావితవ్యం సమన్తతః ॥ ౧౪౮

పూజకస్య దేవదక్షిణే ఉపవేశః,

* దేవస్య దక్షిణే పార్శ్వే పూజకేన్ద్రోఽపవేశనమ్ ।

సేనార్థినాం భగవతః పార్శ్వేపృష్ఠతశ్చోపవేశః.

ఆస్థితవ్యం భగవతః పార్శ్వయోః పృష్ఠతస్తతః ॥ ౧౪౯
ఏకాగ్రమానసైస్సర్వై రేకాన్తిభిరుపాసకైః ।

త్రిదణ్డిప్రభృతీనాముపాసకానాం స్థితిః.

ఆస్థితవ్యం యతివరైస్త్రిదణ్డైకకణ్డిభిః ॥ ౧౫౦
బ్రహ్మధ్యాన పరైరన్వ గారాధన విధిక్రమమ్ ।
అనుసన్ధాయి భిక్షుశ్చ దుపవేష్టవ్య మన్తికే ॥ ౧౫౧
బహిస్తేషాం చ కల్యాణై ర్వైష్ణవై స్సంయతేన్ద్రియైః ।
ఆనన్దజాశ్రు సలిలై రాప్లుతాఙ్గైర్మహీసురైః ॥ ౧౫౨

మణ్డపాద్బహి రుపవేష్టవ్యాః.

ఉపాసితవ్యమన్యైస్తు సదస్యైర్మణ్డపాద్బహిః ।
అధస్తాత్సర్వతో దిక్షు ప్రపాయా ముపవేశనమ్ ॥ ౧౫౩

నర్తకగాయకాదీనాం స్థానమ్.

అధస్తాదగ్రతో నృత్తగీతవాద్యవిశారదైః ।
నాట్యం బహువిధం వాద్యం ప్రకృష్టం బహుధాస్థితమ్ ॥ ౧౫౪

* దేవస్య వామపార్శ్వే తు దేశికేన్ద్రోఽపవేశనమ్.

* గీతం చ దివ్యం షడ్జాద్యైస్స్వరై రికాలానుసారిభిః ।
ప్రదర్శయద్భిర్లాస్యాని † బద్ధనానీతరాణిచ ॥ ౧౫౫
ఆవిష్కుర్వద్భిరన్యాంశ్చ శ్రవ్యం దృశ్యం చ తద్ద్వయమ్ ।
దర్శయద్భిరధీయానైస్త్రయీం ‡ స్వాధ్యాయకల్పితామ్ ॥ ౧౫౬
ఇతిహాసపురాణాని కథయద్భిర్యథాయథమ్ ।
సన్నిధాతవ్యమన్యాభి § ర్వారణీభిస్సమన్తతః ॥ ౧౫౭

దేవస్య సహస్రధారయా స్నానమ్.

ఇత్థం సంసేవితే తత్ర మణ్డపే మధువిద్విషమ్ ।
అర్చయిత్వా తతస్స్నానపీఠే నీత్వా యథాపురమ్ ॥ ౧౫౮
సహస్రధారాపర్యన్తం స్నాపయేత్పురుషోత్తమమ్ ।

అలఙ్కారానన్తరం యాత్రా.

అలఙ్కారాసనే నీత్వా తత్ర కృత్యమశేషతః ॥ ౧౫౯
కృత్వా యాత్రాసనే దేవమారోప్య సపరిచ్ఛదమ్ ।

భోజనాసనే మహాహవిర్నివేదనమ్.

ప్రవేశ్య మణ్డపం తత్ర న్యసేత్తం భోజనాసనే ॥ ౧౬౦
మహాహవిర్నివేద్యాథ పానకాన్తం యథోదితమ్ ।

దేవస్య రాజవదుపచారః.

సుఖాసనే $ స్థాపయిత్వా రాజవత్సర్వమాచరేత్ ॥ ౧౬౧
|| అలఙ్కారాసనం నీత్వా యానమారోప్య మఙ్గలమ్ ।

మహోత్సవనిగమనమ్.

¶ అవరోప్యాసనే తత్ర మణ్డయిత్వా యథాపురమ్ ॥ ౧౬౨
హోమాది బలిదానాన్తం కృత్వా సర్వమశేషతః ।
ఔత్సవం బిమ్బమాదాయ కుర్యాద్దేవం మహోత్సవమ్ ॥

---

* గీతం చ నృత్తం. † నిబద్ధాని. ‡ త్రైయ్యన్తకల్పితామ్. § సర్వాణ్యాభిః. $ స్నాపయిత్వా. || అలఙ్కారాలయం. ¶ అవరోప్యేత్యేతదర్ధం క్వచిన్న

❀ తీర్థదినపర్యన్తం అపూర్వవస్తుభిరుపచారః. ❀

ప్రత్యహం మహాముక్తేన విధినా విహితం క్రమాత్ ।
అపూర్వాభరణైర్మాల్యైరపూర్వైశ్చామ్బరైస్తథా ॥ ౧౬౪
అపూర్వైర్వాద్యనయానాద్యైర్యథా కౌతూహలం భవేత్ ।
తథా విశిష్య కర్తవ్యం యావత్తీర్థదినావధి ॥ ౧౬౫

❀ పూర్వానతిక్రమేణ స్థానభోగాదికల్పనమ్. ❀

యస్మిన్నాస్థానభూభాగే యే భోగాః కల్పితాః పురా ।
తత్రైవ తే విధాతవ్యా దేవస్య సతి సమ్భవే ॥ ౧౬౬

❀ శ్రీభూమిభ్యాం సాకం వినా వా దేవస్య గ్రామాదౌ భ్రమణమ్. ❀

శ్రియా వసుధయా సార్ధం గ్రామాదౌ నిత్యముత్సవే ।
పరిభ్రమణమీశస్య కేవలస్యాపి వా భవేత్ ॥ ౧౬౭

❀ ప్రథమదినమారభ్య షట్సు దినేషు నివేదనీయవస్తూని. ❀

అహని ప్రథమాదౌ స్యాద్బలిదానమనుక్రమాత్ ।
పలలం రజనీచూర్ణం కరమ్భాన్ లాజసంయుతాన్ ॥ ౧౬౮
చరుణా సహ సంయోజ్య బలిం దద్యాద్యథావిధి ।
ద్వితీయేఽహని సంయోజ్య చరుణా తిలతణ్డులమ్ ౧౬౯
మిశ్రితాంశ్చరుణా * లాజా ధానాన్యాపూపకాంస్తథా ।
తృతీయే చ చతుర్థే చ నాలికేరజలైస్సహ ॥ ౧౭౦
సక్తూంశ్చ శాలిపిష్టం చ సంయోజ్య చరుణా సహ ।
పంచమే పద్మబీజాని పాయసం శాలితణ్డులమ్ ॥ ౧౭౧
షష్ఠే త్వపూపాన్ సంయోజ్య చరుణా నిక్షిపేద్బలిమ్ ।

❀ సప్తమాదిషు దినేషు నివేదనీయవిశేషః. ❀

సప్తమాదిషు సర్వత్ర సార్ధమన్నైశ్చతుర్విధైః ॥ ౧౭౨
అపూపాంశ్చ తథా సక్తూన్ ప్రత్యహం నిక్షిపేద్బలిమ్ ।
బ్రహ్మాదీశానపర్యన్తం స్థానేష్వష్టసు పూర్వవత్ ॥ ౧౭౩

---

* లాజాన్ ధాన్యాన్యా.

గోమయశుద్ధే బలిపీఠే తోయపూర్వం బలిదానమ్.

విధాయ బలిపీఠాని గోమయాలిప్తభూమిషు ।
తేషు వాద్యం తథా నృత్తం గేయం నిత్యోత్సవే యథా ॥ ౧౭౪
కృత్వా దద్యాత్తోయపూర్వం బలిం తోయోత్తరం తథా ।
బలిముద్రాం దర్శయిత్వా దర్శయేన్మఙ్గలాష్టకమ్ ॥ ౧౭౫

బలిప్రదక్షిణమ్.

బలిం ప్రదక్షిణీకృత్య గచ్ఛేయుర్బలిదాయినః ।

ఆరమ్భసమాప్తిదినయోరేకో బలిః మధ్యదినేషు బలిద్వయమ్.

ఆరమ్భదివసే రాత్రౌ సమాప్తిదివసేఽహని ॥ ౧౭౬
బలిమేకాం క్షిపేన్మధ్యదివసేషు బలిద్వయమ్ ।

అహోరాత్రం బలిదానమ్.

అహ్ని రాత్రౌ చ సర్వత్ర బలిదానం యథావిధి ॥ ౧౭౭

అన్తదినే గ్రహణాదిసమ్ప్రాప్తే బలిద్వయమ్.

అవసానదినే రాత్రౌ గ్రహణే విషువేఽయనే ।
ప్రాప్తే కుర్యాదవభృథం యది తస్మిన్ బలిద్వయమ్ ॥ ౧౭౮

గ్రామాదిరహితస్థానే మహాపీఠస్య పురతో బలిః.

గ్రామాదిరహితే స్థానే మధ్యే తు పురతో బలిమ్ ।
మహాపీఠస్య వితరేద్బ్రహ్మణే దేశికోత్తమః ॥ ౧౭౯

తీర్థదినాత్పూర్వేద్యుర్మృగయా.

పూర్వేద్యుస్తీర్థదివసాద్దేవస్య మృగయా భవేత్ ।
మృగయాదివసాత్పూర్వం జలద్రోణ్యవగాహనమ్ ॥ ౧౮౦

తస్మిన్దినే సవిభవం దేవస్య నిర్గమః.

అవగాహదినాత్పూర్వదివసే దేవమర్చయేత్ ।
శ్రీభూమిభ్యాం సహైకస్మిన్ విష్టరే విపులే స్థితమ్ ॥ ౧౮౧

ఉద్యానాదా చ దేవీభ్యాం సార్ధం దేవస్య నిర్గమః ।
క్రీడాశ్చ తత్ర బహుధా దర్శయే * చ్చోపదాగీపునః ॥ ౧౮౨

దేశాన్తరాదాహృతప్రాభృతాదినివేదనమ్.

దేశాద్దేశాదాహృతాని ప్రాభృతాని గురుస్స్వయమ్ ।
ప్రదర్శ్య దేవదేవాయ జనసంసది మణ్డపే ॥ ౧౮౩
ఇతో యాతమిదం సర్వ మితో యాతమితీర్యచ ।
దేవాదీనపి † చాహర్తౄన్కాలె విజ్ఞాపయే త్తతః ॥ ౧౮౪

దేశికేన్ద్రః దేవానన మవలోక్య సర్వేషామనుగ్రహం కుర్యాత్.

తన్మయత్వాద్దేశికేన్ద్రో దేవోఽహమితి ‡ భావయన్ ।
కుర్యాదనుగ్రహం సర్వం దేవస్యాలోక్య చాననమ్ ॥ ౧౮౫

సమీపస్థైరనుగ్రహభావనా.

అభిప్రాయం యథా రాజ్ఞో జ్ఞాత్వా తేన ప్రదర్శితమ్ ।
బ్రువన్తి తత్సమీపస్థా రాజ్ఞాం తత్తదనుగ్రహమ్ ॥ ౧౮౬

బల్యర్చయా ఉత్సవె సుదర్శనాస్త్రమూర్త్యోర్వికల్పః.

సుదర్శనాస్త్రమూర్తిభ్యాం సహ తాభ్యాం వినాపి వా ।
సహ బల్యర్చయా కుర్యాద్వినా వా తం మహోత్సవమ్ ॥
కేవలోత్సవబిమ్బేన దినేష్వవభృథావధి ।

అపరాహ్ణే జలద్రోణ్యవగాహనమ్.

జలద్రోణీం జలస్నానదినే కృత్వా యథాపురమ్ ॥ ౧౮౮
ఉత్సవం దేవదేవస్య ప్రాతరారభ్య మఙ్గళమ్ ।
అపరాహ్ణే జలద్రోణ్యామవగాహనమిష్యతే ॥ ౧౮౯
సోపానదేశే సరసి జలద్రోణీం నివేశయేత్ ।
కటాహం వాపి సౌవర్ణం పూరయేద్గన్ధవారిభిః ॥ ౧౯౦

---

* చ్చోపధార్థ. † చాహర్తౄం కాలె. ‡ భావయేత్.

ముక్త్వా * ధాన్యక్షతాన్యత్ర పరితో వికిరేత్ స్థలే ।
జలేష్వావాహ్య గఙ్గాద్యాస్సరితస్తాస్సభాజయేత్ ॥ ౧౯౧
జలేఽభిమన్త్రితే మన్త్రైరబ్లిఙ్గైర్దేవమర్చితమ్ ।
ఉపచారైర్యథాపూర్వం † స్నానాన్తైరవగాహయేత్ ॥ ౧౯౨

తస్మిన్కాలే వారుణసూక్తవాద్యాదిఘోషః.

కాలే తస్మిన్నధీయీరన్ సూక్తం ‡ వారుణముచ్చకైః ।
తన్మయా దిక్షు సర్వాసు ఘోషయేత్తూర్యముచ్చకైః ॥ ౧౯౩

అవగాఢస్య దేవస్య యానేన మణ్డపప్రాపణమ్.

అవగాఢం తతో దేవం యానమారోప్య మణ్డపమ్ ।
అన్యమానీయ తత్రాపి యథాపూర్వం సభాజయేత్ ॥ ౧౯౪

తీర్థస్నానస్య బ్రహ్మాదిభిరనుష్ఠితత్వమ్

అనుష్ఠితమిదం తీర్థం బ్రహ్మాద్యైరపి దైవతైః ।

తీర్థస్నానపానాదిఫలమ్.

ఏతైశ్చ తీర్థసలిలైః పీతైశ్శిరసి ధారితైః ॥ ౧౯౫
స్నానైర్నిర్ధూతపాప్మానో యాన్తి బ్రహ్మ సనాతనమ్ ।

ఉత్సవాత్పూర్వమనన్తరం వా మృగయా.

మృగయాదివసే వాపి ప్రాతరారభ్య పూర్వవత్ ॥ ౧౯౬
కృతోత్సవమశేషేణ తస్యాన్తే మృగయా భవేత్ ।

మృగయావిధానమ్.

మృగయానుగుణైస్సర్వైర్భూషణైర్భూషితం తతః ॥ ౧౯౭
తద్యోగ్యాయుధసన్నాహం హస్త్యాదౌ § పరికల్పితే ।
ఆరోప్య కృత్రిమే చాశ్వే నయేద్గ్రామాది పూర్వవత్ ॥ ౧౯౮

---

* కారాణ్యక్షతాని. † స్నాతం తైరేవ గాహయేత్ ‡ శాకున. § సాధు కల్పితే.

దేవీభ్యాం సహ సీమాదౌ సైన్యైర్వాస్త్రాదిభిర్యుతమ్ ।
ఉద్యానమణ్టపే చాపి మధ్యే సౌవర్ణవిష్టరె ॥ ౧౯౯

❧ మృగయానివృత్తస్య దెవస్య రాత్రౌ మణ్టపనయనమ్. ❧

ఆసనే తత్ర చాసీనం స్నానపూర్వం సమర్చయేత్ ।
మణ్టపే౽న్యత్ర విధినా నివేద్య చ మహాహవిః ॥ ౨౦౦
యానమారోప్య తద్రాత్రౌ మన్దిరాన్తర్భవం నయెత్ ।

❧ పశ్చిమరాత్రిభాగె తీర్థబిమ్బాధివాసనమ్. ❧

నిత్యోత్సవం యథాపూర్వం కుర్యాత్తదను మఙ్గలమ్ ॥ ౨౦౧
పశ్చిమె రాత్రిభాగే తు తీర్థబిమ్బాధివాసనమ్ ।
బధ్వా ప్రతిసరం తీర్థబిమ్బాభావే చతుర్ముఖ ॥ ౨౦౨

❧ తీర్థబిమ్బాభావె ఉత్సవమూర్తెరెవకౌతుకబన్ధః. ❧

నిత్యోత్సవప్రతికృతేరభావె త్వధివాసనమ్ ।
స్నానార్చాయాం భవెద్యద్వా బిమ్బస్యోత్సవకారిణః ॥ ౨౦౩
ఉత్సవం ప్రాతరారభ్య కుర్యాత్పూర్వాదితక్రమాత్ ।
ఉత్థాప్య శాయితం బిమ్బం నివేశ్య * ముఖమణ్టపె ॥ ౨౦౪
ఆదాయ స్థాపితాన్ కుమ్భాన్ యాగమణ్డపభూమిషు ।
నీత్వా ప్రదక్షిణం ధామ తీర్థబిమ్బస్య సన్నిధౌ ॥ ౨౦౫
స్థాపయిత్వా ధాన్యరాశౌ తీర్థబిమ్బం యథావిధి ।

❧ ఏకబెరె మూలబెరస్యైవ కౌతుకబన్ధః. ❧

వస్త్రాన్తమర్చయిత్వాన్తె ముహూర్తె శోభనే గురుః ॥ ౨౦౬
ఏకబెరె మూలబెరమన్యథా తీర్థకౌతుకమ్ ।
కుమ్భైరభ్యుద్ధృతైర్దేవం మూలమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౨౦౭
పూర్వాదిమధ్యకుమ్భాన్తమభిషిఞ్చేద్యథావిధి ।
స్నానాదిదీపపర్యన్తం ప్రతికుమ్భం సమర్చయెత్ ॥ ౨౦౮

---

* స్నానమణ్డపె.

పఠత్సు విప్రవర్యేషు దిక్షు స్వాధ్యాయముచ్చకైః ।
ఘోషయత్సు చ వాద్యేషు మన్త్రైరబ్దైవతైర్గురుః ॥ ౨౦౯
నవవస్త్రోత్తరీయాద్యైర్దీపాన్తైరర్చితే హరౌ ।

నిశాచూర్ణవిధిః.

ధ్వజపీఠస్య పురతః * క్షితౌ గోమయవారిణా ॥ ౨౧౦
ఆలిప్తే చతురశ్రే చ శాలిభారైర్వికీర్య చ ।
వస్త్రపూర్వార్ద్యలఙ్కారైరులూఖలమలఙ్కృతమ్ ॥ ౨౧౧
క్షాలితం † స్థణ్డిలే పీఠే స్థాపయిత్వా చతుర్ముఖ ।
శ్రీసూక్తవిద్యయా లక్ష్మీం ‡ ధ్యాత్వా మన్త్రితమర్చితమ్॥ ౨౧౨
ముసలం క్షాలితం చాపి మన్త్రితం మూలవిద్యయా ।
ఆదాయ మూర్తిపైస్సార్ధం దేశికేన్ద్రస్సమాహితః ॥ ౨౧౩
అవహన్యాన్నిశాచూర్ణం నిక్షిప్తం తదులూఖలే ।
గాయన్త్యో గణికా గీతం § మన్దిరే దేవదాసికాః ॥ ౨౧౪
అవహన్యుర్నిశాచూర్ణం యథాసూక్ష్మతరం భవేత్ ।

దేవస్య నిశాచూర్ణకుమ్భాభిషేకః.

నిక్షిప్తచూర్ణం తదను కుమ్భం వేష్టితవాససమ్ ॥ ౨౧౫
$ సకూర్చమల్లకం పీఠే తణ్డులేగ్నే పరికల్పితే ।
స్థాపితం మూలమన్త్రేణ గన్ధాదిభిరథార్చితమ్ ॥ ౨౧౬
¶ ఆదాయకుమ్భచూర్ణైస్తైశ్శ్రీసూక్తేనాభిషేచయేత్ ।

అవభృథార్థం దేవస్య సరిత్తీర్థనయనమ్.

ఋత్విజో దేశికేన్ద్రశ్చ దేవం గత్వా ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౨౧౭
అష్టాఙ్గప్రణిపాతేన ప్రణిపత్య వికీర్య చ ।
పుష్పాణ్యఞ్జలిభిర్దేవం స్తుత్వా స్తోత్రైః ‖ రనేకశః ॥ ౨౧౮

* క్షితిమ్. † తణ్డులే పీఠే. ‡ ధ్యాయన్. § మఙ్గలం. $ సకూర్చం, మల్లకమ్. పల్లవం. ¶ ఆచార్యః. ఆధార. ‖ రనేకధా.

అలఙ్కృతైర్భాగవతైశ్ఛత్రచామరధారిభిః ।
తైరేవ స్వైర్బాహుభిర్వాహ్యం దేవసమీపగైః ॥ ౨౧౯
ఆరోప్య దేవం హస్త్యాదౌ తీర్థబిమ్బమలఙ్కృతమ్ ।
పశ్చాదుత్సవబిమ్బేన నీయమానేన పూర్వవత్ ॥ ౨౨౦
సహితం * సరితస్తీర్థం నీత్వా యద్వా సరిత్తటమ్ ।

సముద్రే అవభృథే నియమః.

దర్శే చ పౌర్ణమాస్యాం చ అర్వాక్కైద్యోజనావధౌ ॥ ౨౨౧
సముద్రతీరమథవా మణ్డపే తత్ర కల్పితే ।
అవరోప్యాసనే యానాన్నివిష్టే తీర్థకౌతుకే ॥ ౨౨౨

కలశస్థాపనచక్రాభిషేకౌ.

కలశానగ్రతః పఞ్చ వింశతిం దశ సప్త చ ।
యద్వా యద్వా నవ న్యస్య యథావిధి † యథాక్రమమ్ ॥ ౨౨౩
కలశైరభిషిచ్యాత చక్రం శిష్టైశ్చ వారిభిః ।

చక్రస్య చలే మజ్జనమ్.

సరితాదౌ చ తీర్థేషు తీర్థాన్యావాహ్య నామభిః ॥ ౨౨౪
‡ నిమజ్జయేత్తత్ర బిమ్బం చక్రం చ త్రిర్యథావిధి ।
తీర్థార్థమాత్సవే బిమ్బే సమానీతే తు వారిభిః ॥ ౨౨౫
ప్రోక్ష్య కూర్చాగ్రపతితైర్బిమ్బం చక్రం నిమజ్జయేత్ ।

చక్రాభావే కూర్చస్య విధానమ్.

చక్రాభావే తు తత్కూర్చం కేవలం దేవసన్నిధౌ ॥ ౨౨౬

దేవేన సహమజ్జతాం శాశ్వతలోకావాప్తిః.

దేవేన సహ తత్కాలే నిమజ్జన్తి చ యే నరాః ।
తే నిర్ధూయాశుభం సర్వం మహాపాతకమప్యథ ॥ ౨౨౭

---

* పరిత. † యథాపురమ్. ‡ నిమజ్జయేత్తత్ర కుమ్భం చక్రం చ త్రిర్యథావిధి. నిమజ్జేత్తత్ర తద్బిమ్బం చక్రమస్త్రైః.

యాన్తి ధ్రువం సుదుష్ప్రాపం స్థానమాచన్ద్రతారకమ్ ।

మణ్డపే దేవస్య మహాహవిర్నివేదనమ్.

మణ్డపే దేవమానీయ పూజయిత్వా యథాపురమ్ ॥ ౨౨౮
మహాహవిర్నివేద్యాథ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్తతః ।

ప్రత్యహం బ్రాహ్మణభోజనమ్

ప్రత్యహం భోజయేద్విప్రాన్ సహస్రం శతమేవ వా ॥ ౨౨౯

దేవస్యాలయాభ్యన్తరప్రాపణమ్.

ఆలయాభ్యన్తరం యానమారోప్య ప్రాపయేత్తతః ।
తదా రాత్రౌ మణ్డపే దేవం నీత్వాభ్యర్చ్య యథావిధి ॥ ౨౩౦

ప్రభాతే చక్రాబ్జమణ్డలే పుష్పయాగః.

నివేద్య చ యథాన్యాయం ప్రభాతే మణ్డపాన్తరే ।
భక్తైర్భాగవతైశ్చైవ సేవితే భూతలే క్వచిత్ ॥ ౨౩౧
చక్రాబ్జం వర్తయిత్వోక్తవత్మనా వరణాన్వితమ్ ।
ప్రసవైర్గి కాలజైశ్శ్యామైర్గి కృష్ణైశ్చ తులసీదలైః ॥ ౨౩౨
న్యూనాతిరేకరహితైర్వర్ణైరేవ సితాదిభిః ।
విచిత్రయేత్పుష్పవర్ణైశ్చిత్రితే * తస్య మధ్యతః ॥ ౨౩౩
భద్రపీఠే ప్రభాయుక్తే న్యస్తే కల్యాణకౌతుకమ్ ।
నివేశ్యారాధయేదర్ఘ్యపాద్యాదిభిరనుక్రమాత్ ॥ ౨౩౪
ద్వాదశాక్షరమన్త్రస్థాన్యక్షరాణి యథాయథమ్ ।
ఉద్దిశ్య భూపాపయన్నైరర్ఘ్యాద్యైర్నవభిః క్రమాత్ ॥ ౨౩౫
ప్రత్యక్షరం సహస్రాణి పుష్పై † రభ్యర్చయేద్ధరిమ్ ।
హృదయాదీని చాఙ్గాని సముద్దిశ్యాఞ్జలిస్థితైః ॥ ౨౩౬
ఫలం భవతు మే ‡ పుష్పైర్నమ ఇత్యవసానకమ్ ।
§ తన్త్రమన్త్రం సముచ్చార్య మన్త్రవిద్దేశికోత్తమః ॥ ౨౩౭

* తత్ర. † రుపచరేద్ధరిమ్. ‡ పుష్పం నమ § తత్ర మన్త్రం.

భూషణాని తథోద్దిశ్య శ్రీవత్సాదీన్యనుక్రమాత్ ।
ఆయుధాని చ దివ్యాని చక్రాదీని యథాక్రమమ్ ॥ ౨౩౮

తథైవావరణస్థానాం దేవతానాం సమర్చనమ్ ।
మత్స్యాదిమూర్తిదశకం కేశవాదీంస్తథా పరాన్ ॥ ౨౩౯

చతుర్వింశతిసఙ్ఖ్యాతా నుద్దిశ్య కుసుమార్చనమ్ ।
పౌరుషేణ తు సూక్తేన ప్రత్యృచం కమలాసన ॥ ౨౪౦

నారాయణానువాకేన విష్ణుసూక్తేన దేశికః ।
పుష్పాణి దద్యాద్దేవస్య చరణామ్బుజయోర్ద్వయోః ॥ ౨౪౧

తథోపనిషదైర్మన్త్రైః ఋగ్భిస్సర్వపావనైః ।
దిక్షు వేదాంశ్చ చతురః పఠేయుర్మన్త్రవిత్తమాః ॥ ౨౪౨

విదిక్ష్వేకాయనాం శాఖాం తన్మయాస్సుముఖాస్తథా ।
అధీయీరన్ * తథా స్తోత్రైర్నృత్తైశ్చ సతతోద్యతైః ॥ ౨౪౩

తోషయేద్దేవదేవేశం గేయైశ్చ బహుధా స్థితైః ।
† పుష్పాభిషేకం ప్రహితైః పుష్పైరేవ సితాదిభిః ॥ ౨౪౪

దేవస్య కృత్వా దేవాయ పాయసాది చతుర్విధమ్ ।
అన్నం నివేద్య జుహుయాద్దిశ్యగ్నౌ మణ్డపస్య చ ॥ ౨౪౫

సమిద్భిరాజ్యైశ్చరుభిశ్చతుర్భిశ్చ పృథక్పృథక్ ।
అష్టోత్తరశతం వారాన్ మూలమన్త్రేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౨౪౬

దేవస్య యానేన పరిభ్రమణమ్.

తతః ప్రదక్షిణం కృత్వా దేవం స్తుత్వా చ భూతలే ।
ప్రణమేద్దణ్డవద్యానమారోప్య శిబికాదికమ్ ॥ ౨౪౭

ఆగతానాం బ్రాహ్మణాదీనాం నివర్తనానుజ్ఞా.

ప్రవేశయేదావరణం ప్రథమం తత్ర చ స్థితః ।
సేవానుభూతివివశాన్ భక్తాన్ భాగవతాంశ్చ సః ॥ ౨౪౮

‡ బ్రహ్మాదీనపి కల్యాణమనుసన్ధాతుమాగతాన్ ।
ప్రణతానాలయం స్వం స్వం గన్తుం సర్వేశ్వరో హరిః ॥ ౨౪౯

---

* తథాతోద్యైః. † పుష్పాభిషేకసహితైః. ‡ బ్రాహ్మణానపి చ.

నియుజ్యావరణం తచ్చ పరిక్రమ్య ప్రదక్షిణమ్ ।
సార్ధమభ్యన్తరై * ర్నిత్యైస్సేవకై † రనుయాయిభిః ॥ ౨౫౦

శాన్తిహోమమగ్నిపూర్ణాహుతిః.

అభ్యన్తరం మన్దిరస్య ప్రవిశేన్మఙ్గలాన్వితమ్ ।
తదహర్నిశి పూర్వస్మిన్ ‡ న్యస్యేత్స్నపనమణ్డపే ॥ ౨౫౧

ఉత్సవాన్తోచితం స్నానం కలశైరాచరేత్క్రమాత్ ।
మహాహవిర్నివేద్యాథ నీత్వా తన్మణ్డపాన్తరే ॥ ౨౫౨

యాగమణ్డపమాసాద్య హోమం కుర్యాద్యథావిధి ।
శాన్తిహోమం తతః కుర్యాద్యథా పూర్వోదితక్రమాత్ ॥

ప్రాయశ్చిత్తం తు జుహుయాత్పఞ్చోపనిషదా ఘృతమ్ ।
సహస్రం వాశతం వాపి హుత్వా పూర్ణాహుతిం చరేత్ ॥ ౨౫౪

అగ్న్యాదీనాముద్వాసనమ్.

అగ్నీన్ విసర్జయేద్దేవాన్ తత్రస్థాన్ తోరణాదిషు ।

ధ్వజోద్వాసనమ్ యజమానాయ ధ్వజస్తమ్భదానమ్.

ధ్వజస్తమ్భం సమాసాద్య పూజయిత్వా ఖగాధిపమ్ ॥ ౨౫౫

హవిర్నివేద్య గరుడం పరిక్రమ్య ప్రదక్షిణమ్ ।
తముద్వసేత్పటాత్తార్క్ష్యం సంహారక్రమమాశ్రితః ॥ ౨౫౬

అవరోప్య ధ్వజస్తమ్భముత్పాట్య చ మహానిశి ।
§ స్తమ్భం ధ్వజం చ గృహ్ణీయాద్దేశికేన్ద్రః స్వయం తతః ॥ ౨౫౭

గ్రహణం దేశికేన్ద్రేణ తార్క్ష్యతృప్తికరం భవేత్ ।
స్థానే చావాహితాన్ దేవాన్ తత్ర తత్ర స్థితానపి ॥ ౨౫౮

బలిం దత్త్వా తూర్యఘోషైః స్థానే స్థానే సకృత్సకృత్ ।
ఘోషయిత్వా చతుర్వక్త్రి $ సముద్వాస్య స్వనామభిః ॥ ౨౫౯

---

* నిత్యం † రనపాయిభిః. ‡ యామే. § సహధ్వజం. $ స్సముత్పాద్య.

❀ దేశికస్య పరిజనేన సాకం మాసేనాష్టాక్షరజపః. ❀

మూర్త్యైః * పరికరైస్సార్ధం గురురష్టాక్షరం జపేత్ ।
ప్రవిశ్య ధామ దేవస్య విజ్ఞాప్య శకటాదికమ్ ॥ ౨౬౦

❀ యజమానాదిభ్యః దక్షిణా. ❀

యానమారోప్య ధామాన్తః ప్రాపయేన్మఖకౌతుకమ్ ।
† ప్రభాతాయాం నిశాయాం వాఽనుష్ఠితే యాగకర్మణి ॥ ౨౬౧
యజమానో గురుం వస్త్రైర్భూషణైశ్శకటకాదిభిః ।
సౌవర్ణైర్గన్ధపుష్పాద్యైర్ద్రవ్యైరలఙ్కృత్యాభిపూజ్య చ ॥ ౨౬౨
దక్షిణాముత్తమాం స్వర్ణశతనిష్కాం తతోఽధికామ్ ।
యథావిభూతి దత్వాన్యా దక్షిణాః ప్రతివాసరమ్ ॥ ౨౬౩
‡ దశనిష్కాం తదర్ధం వా తదర్ధం వా యథావసు ।
నిష్కరూపాం యథాశ్రద్ధమాచార్యాయ తదర్ధకామ్ ॥ ౨౬౪
తదర్ధమృత్విజాం దద్యాత్తదర్ధం పరిచారిణామ్ ।
హేమవస్త్రాన్నయానాద్యైస్తోషయేద్ § దుపచర్యయా ॥ ౨౬౫
గాయకాద్యాన్ జనాన్ సర్వానధికారానుసారతః ।
కర్మాఙ్గభూతానన్యాంశ్చ కల్యాణం ద్రష్టుమాగతాన్ ॥ ౨౬౬
భక్తాన్ భాగవతాంశ్చైవ సామాన్యాంశ్చైప్సితైర్ధనైః ।
అప్యల్పికాపి దాతవ్యా దక్షిణా యాగకర్మణి ॥ ౨౬౭
కర్మిభ్యో దక్షిణాహీనో నిష్ఫలశ్చతురబ్జజ ।
యజ్ఞశ్చ ప్రత్యుత కర్తౄణాం ప్రత్యవాయాయ కల్పతే ॥ ౨౬౮

❀ ఉత్సవకారకస్య ఉపకుర్వాణానాం చ ఫలమ్. ❀

తస్మాదర్థానుగుణ్యేన దాతవ్యా దక్షిణా భవేత్ ।
శ్రద్ధయా వాసుదేవస్య సాఙ్గోపాఙ్గం సదక్షిణమ్ ॥ ౨౬౯
ఉత్సవం దేవదేవస్య యశ్చకుర్యాత్స్వకులం స్వకమ్ ।
ఉత్తారయన్ స్వయం విష్ణోస్సాయుజ్యం గచ్ఛతి ధ్రువమ్ ॥ ౨౭౦

---

* పరిజనైః. † ప్రభాతే తన్నిశాయాం. ‡ శతనిష్కం. § దుపచార్యచ.

హయమేధసహస్రేణ యజతే యస్సమాహితః ।
యశ్చోత్సవేన యజతే తయోస్తుల్యఫలాన్వయః ॥ ౨౭౧
యాగానామపి సర్వేషాం ఫలముత్సవ * కర్మణా ।
దేవస్యాశ్నువతే సర్వం యష్టారో నాస్తిసంశయః ॥ ౨౭౨

రాజరాష్ట్రాదీనామభ్యుదయకథనమ్.

ఉపకుర్వన్తి యే మర్త్యా దేవస్యోత్సవ కర్మణి ।
కర్మణా మనసా వాచా తేఽపి యాన్తి యథేప్సితమ్ ॥ ౨౭౩
గ్రామే వా నగరే వాపి పత్తనే వా మహోత్సవః ।
విష్ణోః ప్రవర్తతే యత్ర దేశే రాష్ట్రేఽపి వా భవేత్ ॥ ౨౭౪
భయం న మృత్యోర్నవ్యాధేర్న దుర్భిక్షాదిసమ్భవః ।
నశ్యన్తి తస్కరాస్తత్ర నాధర్మస్సంప్రవర్తతే ॥ ౨౭౫
ధర్మయుక్తో భవేద్రాజా జనా ధర్మపరాయణాః ।
భవన్తి సుఖినస్సర్వే సర్వదుఃఖవివర్జితాః ॥ ౨౭౬

సేవార్థిభ్యః పానీయాదిదానస్య మహాఫలత్వమ్.

మహోత్సవే వర్తమానే యదర్థిభ్యః ప్రదీయతే ।
పానీయమన్నం వస్త్రం వా తత్సహస్రగుణం భవేత్ ॥ ౨౭౭

ఉత్సవేఽధికృతానాం భగవత్ప్రసాదః.

పుష్పమాలఫలైరిజ్యా దేవస్యాభరణాదికైః ।
క్రియమాణా యథాశక్తి ఫలానన్త్యాయ కల్పతే ॥ ౨౭౮
సేవన్తే తత్ర యే దేవమహర్నిశమతన్ద్రితాః ।
తేషామిదమియచ్చేతి ఫలం వక్తుం న శక్యతే ॥ ౨౭౯
ఆలేపనం మార్జనం చ రజఃప్రశమనం తథా ।
వారిభిర్దీపికారోపం క్ష్వేలనాస్ఫోటనాదికమ్ ॥ ౨౮౦
కుర్వన్తియే బ్రహ్మలోకం తే యాన్త్యమరదుర్లభమ్ ।
యానం వహన్తి యే విప్రాస్తే యాన్తి † బ్రహ్మణః పదమ్॥ ౨౮౧

* కర్మణి. † పరమం పదమ్.

రథం వహన్తి యె * చాశ్వాస్తేఽపి యాన్తి సురాలయమ్ ।
ఛత్త్రాదిధారిణశ్చాపి మోదన్తే దివి మానవాః ॥ ౨౮౨
దేశికో మూర్తిపాశ్చైవ తథైవ పరిచారకాః ।
ఉత్సవేఽధికృతా విష్ణోః ప్రాప్నువన్తి యథేప్సితమ్ ॥ ౨౮౩
ఋచో యజూంషి సామాని యే తత్రాధీయతే జనాః ।
తే పరే వ్యోమ్ని దేవస్య పార్శ్వే † వర్తన్తి నిస్పృహాః ॥ ౨౮౪

❧ దేవస్య కల్యాణారాధనమ్. సర్వక్షేమకరమ్. ❧

సర్వశాన్తికరం సర్వసుఖోత్పాదనముత్తమమ్ ।
రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సుఖదమాయురారోగ్యవర్ధనమ్ ॥ ౨౮౫
ప్రజానాం వాసుదేవస్య కల్యాణారాధనం మహత్ ।
ఇమం దేవాదయస్సర్వే విష్ణోరుత్సవముత్తమమ్ ॥ ౨౮౬
కృత్వా శాశ్వతికం స్థానం ప్రాపురత్యన్తదుర్లభమ్ ।

❧ త్రిదినైకాహసాధ్యోత్సవయోర్వర్జ్యా విధయః. ❧

ఉత్సవే త్రిదినైకాహసాధ్యే శ్రద్ధాప్రవర్తితే ॥ ౨౮౭
బలిప్రదానం సుమనోయజనం చాధివాసనమ్ ।
నవానామపి కుమ్భానాం తథా తీర్థావగాహనమ్ ॥ ౨౮౮
మృగయా చ జలద్రోణీ వర్జనీయాని పద్మజ ।
తావత్యేవోత్సవదినే తీర్థాన్తే గ్రామవీథిషు ॥ ౨౮౯
బ్రహ్మాదిదేవతాస్సద్యస్సమావాహ్య బలిం క్షిపేత్ ।
కేవలోదనమగ్నౌ చ హోమో నిశ్యధివాసనమ్ ॥ ౨౯౦
స్నపనం విషువాద్యేషు నద్యాదావవగాహనమ్ ।
పుష్పయాగో జలద్రోణీ మృగయా చ న యుజ్యతే ॥ ౨౯౧
అన్యత్సర్వం యథాపూర్వం కర్తవ్యం ఫలకాఙ్క్షిభిః ।
ఇతి గుహ్యతమం బ్రహ్మన్నుత్తమారాధనం పరమ్ ॥ ౨౯౨

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయామ్
చర్యాపాదే మహోత్సవవిధిర్నామ ఏకాదశోఽధ్యాయః.

---

* చాన్యే తెఽపి. † వర్తన్తీతి శ్రౌతప్రయోగః.

ద్వాదశోఽధ్యాయః.

అర్చననివేదనోపయోగి ఫలపుష్పనిర్దేశః.

బ్రహ్మా—

సమారాధ్యో హరిః పుష్పైః * కాలశక్త్యైర్హవీంషి చ ।
ఫలమూలాని చాన్యాని కాని యోగ్యాని కథ్యతామ్ ॥

శ్రీభగవాన్—

పుష్పాణి నన్దనవనాదారామాదాత్మనోఽపి వా ।
అరణ్యాద్వా గృహీత్వా చ విక్రీతాన్యాపణస్థలాత్ ॥
అయాచితాని లబ్ధాని యద్వా కమలసమ్భవ ।
పూర్వపూర్వోదితాలాభే గ్రాహ్యముత్తరముత్తరమ్ ॥

వర్జ్యాని కుసుమఫలాదీని.

అన్యాయోపార్జితాన్యన్యదేవతార్థాని వా పునః ।
అగ్రాహ్యాణి తథా భిన్నం ముకులం పతితం తథా ॥
జీర్ణం పర్యుషితం కీటదూషితం పాదలఙ్ఘితమ్ ।
మ్లానం స్పృష్టం తథాఽస్పృశ్యైర్నీతం చ ప్రతిలోమజైః ॥

పుష్పాదిసఙ్గ్రహవిధానమ్ తత్పాత్రాణి చ.

స్నాతశ్శుద్ధామ్బరో మౌనీ పాణిం ప్రక్షాల్య వారిణా ।
పాత్రే పుష్పాణి గృహ్ణీయాద్వేత్రజే తృణజేఽథ వా ॥

ఉపాదేయపుష్పాణి.

కల్పకద్రుమసఞ్జాతం పారిజాతసముద్భవమ్ ।
హరిచన్దన సన్తానమన్దారకుసుమసమ్భవమ్ ॥
సౌగన్ధికోద్భవం పుష్పం షడేతే సురదారుజాః ।
పాలాశం సప్తమం పుష్పముపయుక్తాని చార్చనే ॥
† అనిర్మాల్యాని దేయాని పునః ప్రక్షాల్య వారిభిః ।
ఉత్తరోత్తరమేకైకం సహస్రగుణమిష్యతే ॥

---

* కైర్గిపత్రైర్వా. † సమారోప్యాని.

ప్రాతరర్చనోపయోగి పుష్పాణి.

ప్రాతఃపద్మద్వయం శస్తముత్పలత్రయమర్చనే ।
ఫలం చ పూర్వవత్ జ్ఞేయం తథైవ శతపత్రికా ॥ ౧౦
చమ్పకం కేతకీయుగ్మం మాలతీ మాధవీ తథా ।
నన్ద్యావర్తం చ పున్నాగం సురవర్ణ్యేకపర్ణికా ॥ ౧౧
ప్రియఙ్గు పాటలద్వన్ద్వం మన్దారద్వయమేవ చ ।
లక్ష్మీశ్చ కర్ణికారశ్చ యూథికా కురవస్తథా ॥ ౧౨
షట్త్రింశైతాని శస్తాని ఫలం పూర్వవదిష్యతే ।

మధ్యాహ్నార్చనోపయోగీని.

శస్తం మధ్యన్దినే శ్వేతకరవీరజమర్చనే ॥ ౧౩
కైఙ్కిరాతం చ సౌవర్ణం పుష్పం సహాచరీ తథా ।

ప్రదోషార్చనోపయోగీని.

పూర్వవచ్చ ఫలం * విద్యాత్ప్రదోషే చ ప్రశస్యతే ॥ ౧౪
జాతియుగ్మం విచకిలం మల్లికాద్వయమేవ చ ।
వకులం వనజాతిశ్చ తథా చ వనమల్లికా ॥ ౧౫
కుముదం వనమల్లీ చ పూర్వవచ్చ ఫలం స్మృతమ్ ।

ప్రాతరపచితస్య మధ్యాహ్నే వినియోగః.

ప్రాతఃకాలోదితం పుష్పం యుక్తం మధ్యన్దినే పి చ ॥ ౧౬

ప్రదోషోదితపుష్పాణాం మధ్యరాత్రార్చనయోగ్యతా.

ప్రదోషే కథితం పుష్పం మధ్యరాత్రే చ శస్యతే ।

దివాపుష్పైర్దివా నిశాపుష్పైర్నిశి వినియోగశ్శస్తః.

దివాపుష్పైర్దివా పూజా నిశాపుష్పైస్తథా నిశి ॥ ౧౭

---

* దద్యాత్.

❧ దేశకాలానుసారీణి పుష్పాణి. ❧

* దేశే కాలే యథాయోగమర్చయేత్పురుషోత్తమమ్ ।
మాలత్యా పూజయేత్ప్రాతర్మధ్యాహ్నే కరవీరజైః ॥ ౧౭
సాయాహ్నే జాతిపుష్పైస్తు ప్రదోషే వకులైరపి ।
మధ్యరాత్రే మల్లికాభిర్యజేత

❧ జలజపుష్పస్య సర్వదా పూజార్హతా. ❧

జలజైస్సదా ॥ ౧౮
ప్రత్యూషే నన్ద్యావర్తైర్ కాల ఏష ఉదాహృతః ।

❧ పద్మాదిజలపుష్పాణాం దినత్రయావధి అపర్యుషితతా. ❧

పద్మాది † జలపుష్పాణామూర్ధ్వం త్ర్యహాద్భవేత్ ॥ ౨౦
న చ పర్యుషితో దోషో ‡ నీరజానాం భవేత్తథా ।

❧ అబద్ధేభ్యః ప్రసూనేభ్యః మాలాబద్ధాని శ్రేష్ఠాని. ❧

అబద్ధేభ్యః ప్రసూనేభ్యో బద్ధమాలా ప్రశస్యతే ॥ ౨౧

❧ మాలాస్రజోస్స్వరూపం ప్రశస్తిభేదశ్చ. ❧

మాలాభ్యస్స్రగ్వరా మాలా సజాతీయ § ప్రసూనకా ।
స్రక్తు నానావిధైః పుష్పైర్నిర్మితా కదలీత్వచా ॥ ౨౨

❧ సర్వదా అపర్యుషితాని పుష్పాణి. ❧

హ్రీబేరం చ తమాలం చ తథా దమనకత్రయమ్ ।
న పర్యుషితమేతైశ్చ సదైవారాధయేద్ధరిమ్ ॥ ౨౩

❧ తులసీచతుష్టయం దూర్వా బిల్వపత్రం చ పూజార్హాణి ❧

తులస్యా సితకృష్ణే చ కేవలాకుపకాస్తథా ।
చత్వారస్తులసీభేదా దూర్వా బిల్వదలాని చ ॥ ౨౪

---

* ఆపత్కాలే యథాయోగం పూజయేత్. ప్రాతఃకాలే. † దలపుష్పాణామర్వాక్త్రయహాత్. ‡ నీవారాణామ్. § ప్రసూనజా.

సర్వదారాధనార్హాణి

❀ గృహార్చనే కరవీరనిషేధః. ❀

పూజా తు కరవీరజైః ।

గృహే కులక్షయకరీ

❀ అక్షతాదయోఽప్యర్చనోపయోగ్యాః. ❀

పుష్పపత్రాద్యసన్నిధౌ ॥ ౨౫

అక్షతైరర్చనం కుర్యాద్ధరేᳵ కలమజైస్సితైః ।

❀ హవిర్యోగ్యాని ధాన్యాని. ❀

నీవారా వేణవశ్శాల్యᳵ కలమాద్యా యవా అపి ॥ ౨౬

హవిర్యోగ్యా వ్రీహయశ్చ తదభావే ప్రియఙ్గవః ।
అన్యే చ యాజ్ఞికా ధాన్యభేదాᳵ కోద్రవవర్జితాః ॥ ౨౭

❀ వర్జనీయాని ధాన్యాని. ❀

నీచైర్దత్తాస్తథా స్పృష్టాᳶ పతితైᳶ ప్రతిలోమజైః ।
ఆశౌచవద్భిరపరైః

❀ పక్వాపక్వయోర్గుణతారతమ్యమ్. ❀

రపక్వాᳵకలమాదయః ॥ ౨౮

శస్యన్తే చరుపాకేషు * పక్వాశ్చ తదసన్నిధౌ ।

❀ తణ్డులానాం సర్వవర్ణేభ్యోఽపి గ్రాహ్యతా. ❀

చాతుర్వర్ణ్యైరుపహృతాస్తణ్డులా దోషవర్జితాః ॥ ౨౯
అఖణ్డితాᳵఖణ్డితాశ్చ † భావే త్రినిష్ఫలీకృతాః ।?

❀ చరుపాత్ర నిరూపణమ్. ❀

చరుపాత్రం తామ్రమయం ప్రశస్తం మృణ్మయం తు వా ॥ 30

---

* పక్వం న్వక్వేత్వప్రియత్నతః. ఇతికోశాన్తరే † భావే చ త్రిఫలీ. భావే చ్ఛత్రీ. ఇతి క్వచిత్. భావే త్రినిష్కలీకృతాః. ఇతి స్యాత్మికమ్.

పాత్రశుద్ధి మన్త్రః.

విష్ణుగాయత్రియా భాణ్డే క్షాలితే గాలితైర్జలైః ।
పూర్ణే ప్రణవసంస్పృష్టే

తణ్డులక్షాలనమన్త్రః.

తణ్డులాన్మూలవిద్యయా ॥ ౩౧
యద్వా పఞ్చోపనిషదా క్షాలయేద్వారిభిః పునః ।

పూరణపిధానాధిశ్రయణాగ్నివర్ధనమన్త్రాః.

పూరయేత్ప్రణవేనైవ పిదధ్యాచ్చక్రవిద్యయా ॥ ౩౨
అధిశ్రిత్య చ మూలేన మన్త్రేణాగ్నిం సమేధయేత్ ।
పఞ్చోప నిషదైర్మన్త్రైరిధకాష్ఠైః

పాకసాధన కాష్ఠాని.

కీటాద్యదూషితైః ॥ ౩౩
* యజ్ఞవృక్షోద్భవైః కాష్ఠైః పాచయేత్పావకః క్రమః ।?

చరుపరిష్కారః.

పక్వే జలమపి స్రావ్య సిక్త్వాజ్యేన చరుం పునః ॥ ౩౪
ఉదగుద్వాసయేద్దర్భైః ఫలకే యజ్ఞదారుజే ।

చరుశ్రపణే దీక్షితసమ్బన్ధి స్త్రీణామధికారః.

సాధయేద్దీక్షితః పాకం విధినోక్తేన † తత్ స్త్రియః ॥ ౩౫
యద్వా తూష్ణీం సాధయేయురుపదంశాంశ్చ చోదితాన్ ।

నివేదనీయ ఫలశాకవర్గః.

ఫలమూలాని తత్రాదౌ ఫలాని కదలీఫలమ్ ॥ ౩౬

---

* ఇదమర్ధం క్వచిన్న. † న స్త్రియః.

* ఆమ్రం పనసముర్వారుం బృహతీం కర్కరీమపి ।
కారవల్లీమలాబుం చ కూష్మాణ్డం తిన్త్రిణీమపి ॥ ౩౭
కరవర్తం చ నిష్పావం గవాక్షం త్రపుసం తథా ।
† ముద్గభేదాంశ్చ నిర్దోషాన్

వర్జనీయ ఫలశాకాది.

సదోషాన్ పరివర్జయేత్ ॥ ౩౮
ఉచ్ఛిష్టం క్రిమిణా దష్టం శివాద్యైర్లఙ్ఘితం తథా ।
‡ ఘ్రాతం లాలాజలస్పృష్టమమేధ్యప్రభవం తథా ॥ ౩౯
పాదస్పృష్టం చ పతితమకాలే చాశుచిస్థలే ।
భుక్తశేషం తథా స్పృశ్యైస్స్పృష్టం దత్తావశిష్టకమ్ ॥ ౪౦
వర్జ్యం వల్లీత్రయం కన్దం సూరణద్వయముత్పలమ్ ।
పిణ్డారద్వితయం చాపి

హవిర్యోగ్య ఫలశాకాది.

హవిర్యోగ్యం చతుర్ముఖ ॥ ౪౧
జీవన్తీం వాస్తుకం శాకం కారవల్లీదలం తథా ।
తుమ్బీదలం చ భాఙ్గీం చ § శిమ్బముద్గదలాని చ ॥ ౪౨
శాకినీం శతపర్వాణం తథైవాశ్వాసమర్దినీమ్ ।
ఆగస్త్యం పాచయేచ్ఛాకం విహితం బ్రాహ్మణస్య చ ॥ ౪౩

ఏకమూలవేణ్వఙ్కురాదీనాం పరిగ్రాహ్యతా.

$ ఏకమూలాని చాన్యాని గృహ్ణీయాదనిషేధనే ।
అఙ్కురాణ్యపి వేణ్వాదివస్తూనాం కమలాసన ॥ ౪౪
ఛేదయిత్వా లవిత్రేణ

లవణాదివ్యఞ్జనద్రవ్యాణి.

లవణైర్మరిచైస్తథా ।
సర్షపైర్జీరకైర్హిఙ్గుశ్రీపర్ణీదలమిశ్రితైః ॥ ౪౫

---

* వేత్రం పనస. † ఇదం పద్యమేకం క్వచిన్నదృశ్యతే, క్వచిత్పూర్వోత్తరార్ధవైపరీత్యమస్తి. ‡ ఘ్రాతమిత్యర్ధం క్వచిన్న. § చమూ $ శాకమూలాని.

నాలికేరఫలై రాజ్యైర్యథాయోగం నివేశితైః।
* సంస్కార్యాం వ్యఞ్జనం యూషయుక్తం రహితమేవ వా॥ ౪౬

❧ ఆయసభాజనే ఘర్షణమ్. ❧

సర్పిషా వాఽఽయసే పాత్రే ఘృష్టం మృణ్మయ ఏవ వా।
కలాయముద్గనిష్పావ † శిమ్బిమాషకులుత్థకాః॥ ౪౭

❧ సయూషనియూష పాకవివేకః. ❧

సయూషా వా వియూషా వా పచనీయా గుణాన్వితాః।

❧ కుల్మాషాదీనాం నిష్కులీకరణమ్ ❧

త్వచా వ్యపోహ్య ‡ కుల్మాషాదికాయాం యద్వా యథోదితాః॥

❧ శుష్కాణామామ్రాదీనాం వినియోగః. ❧

ఆమ్రాదీని చ శుష్కాణి ఫలాని గుళతిన్త్రిణీ।
మిశ్రాణి పచనీయాని తథా లవణవాసితమ్॥ ౪౯

❧ కాలపక్వాని ఫలాని. ❧

ఆమ్రం చ శృఙ్గిబేరం చ తథా కేవలమిష్యతే।
పనసం కదలీ చామ్రం కపిత్థం బదరీఫలమ్॥ ౫౦
ద్రాక్షా రాజాదనం జమ్బూఫలం తోటకమప్యథ।
ఖర్జూరం వేత్రజం చైవ మాతులుఙ్గం చ దాడిమమ్॥ ౫౧
ఫలాన్యేతాని పక్వాని కాలపక్వాని యోజయేత్।

❧ పరమాన్నవిధానమ్. ❧

క్షీరం చైకో గుణస్తస్య తోయమర్ధం తదర్ధకమ్॥ ౫౨
తణ్డులాస్తావదేవ స్యాద్భిన్నో ముద్గస్తదర్ధకః।
ఘృతం సముదితం సర్వం పరమాన్నం నివేదయేత్॥ ౫౩

---

* సంస్కార్యవర్జనం యూషయుక్తం. † చమ్పి. ‡ గుల్మస్య

❦ గుళాన్నమ్. ❦

* సమభాగం తు పూర్వోక్తై స్తణ్డులై స్సుమ్మితం సమమ్ ।
గుళం ఫలేన నిక్షిప్య గుళాన్నం తద్విదుర్బుధాః ॥ ౫౪
తణ్డులైస్సుమ్మితం నిస్త్వఙ్ముద్గభిన్నం సుసాధితమ్ ।

❦ ముద్గాన్నమ్. ❦

ముద్గాన్నం కాలపక్వైస్తు ఫలై రాజ్యపరిప్లుతమ్ ॥ ౫౫

❦ కేవలాన్నమ్. ❦

నివేదయేత్కేవలాన్నం తణ్డులై రేవ సాధయేత్ ।
ఫలాని కన్దశాకాని ముద్గభేదా స్తథాఙ్కురాః ॥ ౫౬
పయో దధి ఘృతం చాపి కాలపక్వం తథా ఫలమ్ ।

❦ ఉపదంశోపస్కారక ద్రవ్యాణి. ❦

ఆమ్రాదిలవణైశ్చాపి శృఙ్గిబెరాదిసాధితమ్ ॥ ౫౭
మత్స్యణ్డీ గుళభేదాశ్చ యచ్చాన్యదుపదంశకమ్ ।

❦ ఉక్తద్రవ్యాణాం మాత్రా. ❦

పరిమాణమమీషాం † స్యాత్ యథాశ్రద్ధం యథావసు ॥ ౫౮
మరీచ్యాది యథాయోగ్యం ద్రవ్యసంస్కారకం భవేత్ ।

❦ తామ్బూలోపయోగినాగవల్లీక్రముకాదీనాం మాత్రా. ❦

నాగవల్లీదలాని స్యుః శీతిరవరా స్తథా ॥ ౫౯
వింశతిః క్రముకస్యాపి ఫలాన్యవరసఙ్ఖ్యయా ।
అఙ్గాని తైలం తక్కోలం లవఙ్గం జాతిరేవ చ ॥ ౬౦
మాతులఙ్గత్వగన్యచ్చ చూర్ణం కర్పూరమిశ్రితమ్ ।
పాషాణజం నాలికేరఫలం పక్వం చ నిర్జలమ్ ॥ ౬౧
కర్పూరం కేవలం వాపి ఆమం వా శుష్కమేవ వా ।
ఏతైర్వర్ణస్తుభిరన్యైశ్చ న్యూనభావవివర్జితైః ॥ ౬౨

* సమవాయే తు. † చ.

తామ్బూలవీటికాస్తైలమృదుపూగఫలాన్వితాః ।
నివేద్య యజమానస్య శ్రద్ధావిత్తానుసారతః ॥ ౬౩

అపూపవిచారః.

గోధూమశాలిపిష్టోత్థా అపూపాశ్చాపి సంస్కృతాః ।
* గుళభేదాజ్యమరిచజీరకాద్యైర్యథాయథమ్ ॥ ౬౪
వస్తుభిర్వివిధాకారా గుళపాకపరిప్లుతాః ।

పుటదగ్ధాని నివేదనీయాని.

పుటదగ్ధాం స్తిలానిక్షురసపాకపరిప్లుతాన్ ॥ ౬౫
మరీచైర్జీరకైర్యుక్తాన్ పలలాంశ్చ నివేదయేత్ ।
పృథుకాన్ పుటదగ్ధాన్వా కేవలాన్వా గుళాప్లుతాన్ ॥ ౬౬
మరిచైర్జీరకైర్యుక్తాన్ నాలికేరఫలైస్సహ ।
సక్తూన్ గుళద్రవైః శాలీన్ మరిచైరపి జీరకైః ॥ ౬౭
కరమ్భానపి పూర్వోక్తైస్సంస్కారైరపి సంస్కృతాన్ ।

భాణ్డానాం శుద్ధిః పుణ్డ్రవిధానం చ.

పాకస్థానాచ్చ భాణ్డాన్వా వారిభిః క్షాలితాన్ బహిః ॥ ౬౮
భస్మనా చ చతుర్దిక్షు కృతోర్ధ్వాకారపుణ్డ్రకాన్ ।
అస్త్రమన్త్రేణ వాసోభిశ్ఛన్నాన్వా వేత్రపఞ్జరే ॥ ౬౯
యద్వా ప్రతిష్ఠితాన్ భూమౌ

జలధారాపురస్సరం హవిర్భాణ్డప్రాపణమ్.

జలధారాపురస్సరమ్ । వహేయు

హవిఃపాత్రవాహినాముష్ణీషబన్ధః.

విధృతోష్ణీషాస్సితకఞ్చుకసంవృతాః ॥ ౭౦

---

* గుళభేదాశ్చమరిచ.

పరిచర్యా పరా విప్రా

దేవస్యదక్షిణభాగే హవిఃపాత్రనిక్షేపః.

మణ్టపే మన్దిరేఽపి వా ।
దేవస్య దక్షిణేపార్శ్వే నీత్వా ఫలకభూమిషు ॥ ౨౧

సౌవర్ణాదిపాత్రాణాం శుద్ధిమన్త్రః.

సౌవర్ణాదీ * ని పాత్రాణి విష్ణుగాయత్రియా తతః ।
క్షాలితాని † పరామృశ్య

హవిఃపరివేషణక్రమః.

ప్రణవేనాజ్యధారయా ॥ ౨౨
పాత్రాణి సిక్త్వా మన్త్రేణ తథా దర్వ్యా హవీంషి చ ।
ఆదాయాదాయ నిక్షిప్య ‡ మనుక్తేష్వన్నమర్చితమ్ ॥ ౨౩

స్థాలీషు భక్తపరిమాణమ్.

ఖారీ తదర్ధం పాదం వా తదర్ధం వాఽవరం మతమ్ ।
ప్రతిస్థాలీం పాయసాదిభక్తమానం చతుర్ముఖ ॥ ౨౪
యథాయథం వ్యఞ్జనాని నిక్షిప్యాణి ఘృతైస్సహ ।
§ దధ్నా చ సర్వాణ్యా $ న్నాని ప్రకల్ప్య వ్యఞ్జనైస్సహ ॥ ౨౫
నివేదయేయుర్దేవాయ పానకాని చ పూజకాః ।
చోష్యాణి లేహ్యఖాద్యాని యథావిభవవిస్తరమ్ ॥ ౨౬

భగవన్నివేదితస్య విష్వక్సేననివేదనమాత్రా.

నివేదితానాం తుర్యాంశం విష్వక్సేనాయ కల్పయేత్ ।
తచ్చాగాధజలే క్షేప్యం తద్భక్తాన్వాపి భోజయేత్ ॥ ౨౭

విష్వక్సేననివేదనేనైవ ఇతరపార్షదాదీనాం తృప్తిః.

తేనైవపార్షదాస్తృప్తా భవేయుర్భూరత తృప్తయే ।
దాస్యో వా గణికా భోజ్యా దేవస్య పరిచారికాః ॥ ౨౮

---

* న్యమత్రాణి. † పరామృజ్య. ‡ నిక్షిప్య మన్త్రేణాన్న. § ఇదమర్ధం క్వచిన్న. $ న్యాని.

❖ బ్రహ్మేశానాదినివేదితస్య అభోజ్యత్వమ్. ❖

బ్రహ్మేశానాది దేవానాం నైవ భోజ్యం నివేదితమ్ ।

❖ చణ్డాదినివేదితస్య అస్పృశ్యత్వాది. ❖

* న స్పృశ్యం లఙ్ఘనీయం చ చణ్డాదీనాం ని † వేదితమ్ ॥ ౭౬

❖ లక్ష్మీప్రభృతినాం నివేదితస్య అవశ్యభోజ్యత్వమ్. ❖

దేవీనాం చ శ్రియాదీనాం వినతా నన్దనస్య చ ।
చక్రాదీనా మాయుధానాం వస్తు యద్యన్నివేదితమ్ ॥ ౮౦
భోక్తవ్యమేవ సర్వేషాం విప్రాదీనామ శఙ్కితమ్ ।

❖ విష్ణునివేదితస్య అత్యర్థపావనత్వమ్. ❖

విష్ణోర్నివేదితం శుద్ధం పావనానాం చ పావనమ్ ॥ ౮౧
ప్రాపణం దుర్లభం భోజ్యం న త్యాజ్యం స్యాత్కదాచన ।
భుఞ్జానానామేధతే శ్రీస్త్యజతాం పరిహీయతే ॥ ౮౨

❖ తత్ప్రాశనే వ్రతోపవాసతులితత్వమ్. ❖

వ్రతోపవాసతులితమశనం తస్య పావనమ్ ।
శునామివ పురోడాశో న నీచేషు తదిష్యతే ॥ ౮౩

❖ విష్ణునివేదితశేషేణ దేవతాన్తరపిత్రాదియజనేఽనన్తఫలత్వమ్ ❖

విష్ణోర్నివేదితాన్నేన యష్టవ్యం దేవతాన్తరమ్ ।
పితృభ్యశ్చాపి తద్దేయం తదానన్త్యాయ కల్పతే ॥ ౮౪

❖ విష్ణునిర్మాల్యధారణస్య అతిపావనత్వమ్. ❖

ధారితం విష్ణునిర్మాల్యం చన్దనాద్యనులేపనమ్ ।
అహర్నిశం ధారయతాం న పునర్జననం భవేత్ ॥ ౮౫

* అస్పృశ్యం † తథైవ చ.

విష్ణుపాదోదకసేవనస్య సర్వపురుషార్థకారితా.

తథా హి చరణస్పర్శి విష్ణోస్త్రిపథగాజలమ్ ।
పునాతి సిద్ధదేవర్షిసఙ్ఘానం హి విధూతకమ్ ॥ 46

పాదోదకం చ దేవస్య పవిత్రం పరమం మతమ్ ।
పాద్యం దత్వా జలం విష్ణోర్మూలమన్త్రేణ దేశికః ॥ 47

గృహీత్వా శతధారేణ మూర్ధ్ని ధార్యం విశుద్ధయే ।
శోధనం సర్వపాపానాం సర్వదుష్కృతనాశనమ్ ॥ 48

లక్ష్మీవివర్ధనం నిత్యమాయుర్వృద్ధికరం పరమ్ ।
మ్రియమాణస్స్వయం విష్ణోశ్చరణస్పర్శితం జలమ్ ॥ 49

పీత్వా సద్గతిమాప్నోతి న చేహ జాయతే పునః ।
పితౄణాం తర్పణం శస్తం వారిణా తేన తర్పితాః ॥ 50

ఋణేభ్యః పితరో ముక్తా వసన్తి దివి దేవవత్ ।
భక్తాయ దేయం పాదోత్థం శాన్తాయ శుద్ధకర్మిణే ॥ 51

పఞ్చకాలవిధిజ్ఞాయ తదనుష్ఠానశీలినే ।

విష్ణుపాదోదకస్య అనధికారిణః.

న నాస్తికాయ దాతవ్యం దాతవ్యం నాభ్యసూయవే ॥ 52

పాషణ్డినే న దాతవ్యం తేభ్యో రక్షేత్ప్రియత్నతః ॥

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం
చర్యాపాదే పుష్పాదివిధానం నామ
ద్వాదశోఽధ్యాయః.

త్రయోదశోఽధ్యాయః.

పఞ్చకాలవిధానప్రశ్నః.

బ్రహ్మా:—

పఞ్చకాలవిధిజ్ఞానం ప్రశస్తం * భగవన్నిహ ।
విహితం పఞ్చకే కాలే † విధయశ్చాపి పఞ్చకే ॥ ౧
మహ్యం జిజ్ఞాసమానాయ కథయస్వ యథాతథమ్ ।
న చేద్రహస్యమత్యన్తం యదహం పృష్టవానిదమ్ ॥ ౨

అభిగమనాదిపఞ్చకనిర్దేశః.

శ్రీభగవాన్:—

ఆద్యం కర్మాభిగమనముపాదానమతఃపరమ్ ।
ఇజ్యా చ పశ్చాత్స్వాధ్యాయస్తతో ‡ యోగస్తతఃపరమ్ ॥ ౩
పఞ్చైతే విధయస్తేషాం కాలాః పఞ్చైవ తే క్రమాత్ ।

అభిగమననిర్వచనమ్.

కల్యాణాచరణాన్తం యత్కర్మజాతం చతుర్ముఖ ॥ ౪
ఉత్థానాదిక్రమాదేతదభియానముదీరితమ్ ।

శయనోత్థానతత్త్వన్యాసా.

బ్రాహ్మే ముహూర్తే బుధ్యేత ధ్యాయన్నారాయణం పరమ్ ॥ ౫
ఉత్థాయాసీత § శయనే కీర్తయన్నామ వైష్ణవమ్ ।
క్రమేణ సృష్ట్వా తత్త్వాని దేహముత్పాద్య తత్త్వవిత్ ॥ ౬
న్యస్య దేహే షడఙ్గాని మన్త్రముచ్చార్య మానసమ్ ।
దశావతారాన్ వ్యూహాంశ్చ చతుర్ణాం మానసానపి ॥ ౭

---

* భగవన్మహామ్. † కాలా. ‡ యోగ. § శయనాత్.

ధ్యాత్వా స్వనామభిస్తాని కీర్తయిత్వా పృథక్పృథక్ ।

బహిరటనమ్.

అవకుణ్ఠ్య చ వస్త్రేణ శరీరం దక్షిణాఙ్ఘ్రిణా ॥ ౮
ఆక్రమ్య భూమిం ప్రథమం త్రివిక్రమమనుస్మరన్ ।
నమః క్షితిధరాయేతి మన్త్రముచ్చార్య మానసమ్ ॥ ౯

మలవిసర్గః.

గ్రామాద్బహిర్దిశం గత్వా నైరృతీం న్యస్య దక్షిణే ।
ఉపవీతం కర్ణదేశే వ్యవధాయ తృణాదినా ॥ ౧౦
* భూమిం సముత్సృజేన్మూత్రం కిట్టం చ తదనన్తరమ్ ।
ఉదఙ్ముఖో దివా కుర్యాత్సన్ధ్యయోరుభయోరపి ॥ ౧౧
దక్షిణాభిముఖో రాత్రౌ వాతి వాతే నుసారిణి ।
దక్షిణేతరహస్తేన గృహ్ణీయాన్మేహనం తతః ॥ ౧౨
దక్షిణే మృత్తికాం హస్తే సముత్థాయ

జలాశయగమనమ్.

జలాశయమ్ ।
ప్రాగుదీచ్యాం ప్రతీచ్యాం వా గత్వా శౌచం సమాచరేత్ ॥ ౧౩

అవయవశౌచే మృత్తికాసఙ్ఖ్యా.

మృత్తికాభిర్ద్వాదశభిర్గుదం షడ్భిశ్చ మేహనమ్ ।
అన్తరాన్తరా వామకరం ప్రక్షాల్య వారిభిః ॥ ౧౪
మృణ్మాత్రాభిస్తదన్తే ద్వౌ కరౌ ద్వాదశసఙ్ఖ్యయా ।
సంశోధ్య చరణౌ జఙ్ఘే కటిం చోరూ చ వారిభిః ॥ ౧౫
ప్రత్యేకం మృత్తికామాత్రా † చతుష్కేణ విశోధయేత్ ।

దన్తధావనమ్.

ఆచమ్య ప్రాఙ్ముఖో భూత్వా దన్తధావనమాచరేత్ ॥ ౧౬

---

* భూమౌ. † చతుష్కేన.

న్యగ్రోధోదుమ్బరాశ్వత్థప్లక్షామ్రార్జునధాతకీ । *
పాలాశవేణుఖదిరశమీదారూణి ధావనే ॥ ౧౭

దన్తానాముదితాన్యేకాదశ చామ్భోరుహాసన ।
దన్తధావనకాష్ఠం తద్ద్వాదశాఙ్గులమాయతమ్ ॥ ౧౮

దశాంగులం తథా మానమష్టాఙ్గులమథాపి † వా ।
బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశాం క్రమేణ సముదాహృతమ్ ॥ ౧౯

జిహ్వానిర్లేఖనం కుర్యాద్గణ్డూషాచమనం పునః ।
క్షాలయిత్వా ముఖం తోయై

స్నానమ్. అవగాహనే జలాశయవికల్పః.

రాచాన్తైస్స్నానమాచరేత్ ॥ ౨౦

అవగాహో భవేద్వాప్యాం స్నాయాద్వా సరసీషు చ ।
వాప్యాద్యసంభవే నైవ కూపేష్వాప్లవనం భవేత్ ॥ ౨౧

తప్తతోయస్నాననిమిత్తమ్.

స్నానం వా తప్తతోయేన దోషవైషమ్యసమ్భవే ।

స్నానక్రమః.

నాభేరధస్తాద్వా దేహం క్షాలయిత్వాత్మనస్తనుమ్ ॥ ౨౨

ఆచమ్య ప్రోక్షయేద్దేహం వారిభిర్మన్త్రవిత్తనుమ్ ।
ఓం పూర్వయా చ గాయత్ర్యా వారిభిశ్చాభిమన్త్రితైః ॥ ౨౩

ఆత్మానం పరిషిచ్యోర్ధ్వముత్క్షిపేత్సలిలాఞ్జలిమ్ ।
యోద్ధుకామాని రక్షాంసి సన్ధ్యయోరుభయోరపి ॥ ౨౪

శామ్యన్తి తైర్వజ్రభూతైర్హస్తాభిప్రేరితైః ।
ప్రాయశ్చిత్తం తు హింసాయాః పరిభ్రమణమాత్మనః ॥ ౨౫

స్నానతర్పణమ్.

తర్పయేదుపవిశ్యాథ తత్తన్మన్త్రముదీరయన్ ।
దేవాదీన్ సలిలే తిష్ఠన్ సావిత్రీం ప్రాఙ్ముఖో జపేత్ ॥ ౨౬

---

* అత్ర - ద్వితీయ తృతీయ పాదయోరవిశ్రాన్తతయా యోజనం శ్రౌతమ్. † యతమ్.

❀ ఉపస్థానమ్. ❀

యావత్సూర్యోదయం దృష్ట్వా ప్రాఞ్జలి స్తిమిరాపహమ్ ।
ఉపస్థాయ స్వశాఖోక్తై ర్మన్త్రైర్ధ్యాయన్ హృది స్థితమ్ ॥ ౨౭

❀ గుర్వాద్యభివాదనమ్. ❀

అభివాద్య గురూన్ వృద్ధాన్ తథా భాగవతాన్ క్రమాత్ ।
* ప్రణమ్య స్వాశ్రమం దేవమభిగమ్య యథావిధి ॥ ౨౮

❀ జపహోమాన్తార్చనం గోగ్రాసశ్చ. ❀

అర్చయేజ్జపహోమాన్తం † దద్యాద్గ్రాసం గవామపి ।

❀ అలఙ్కారః. ❀

అఞ్జనాలేపనైస్స్రగ్భి ర్వాసోభిర్భూషణై స్తథా ॥ ౨౯
అలక్తకరసాద్యైశ్చ తామ్బూలీముఖశోధనైః ।
ఉపేతోమఙ్గలై రన్యై ర్నయేదభిగమక్రియామ్ ॥ ౩౦

❀ ఉపాదానమ్. ❀

ఉపాదద్యాత్తతః పూజాసాధనాని యథాయథమ్ ।

❀ సమ్భరణీయవస్తూని. ❀

పుష్పాణి ఫలమూలాని వివిధాన్యౌషధీరపి ॥ ౩౧
దధ్యాది చ హవిర్యోగ్యం తణ్డులాని గుళాని చ ।
స్నానీయాని చ వస్త్రాణి స్వాదూని సలిలాని చ ॥ ౩౨
దర్భాన్ పర్ణాని సమిధో యథాశక్తి యథావసు ।
ఆహృత్య యాజ్ఞికాద్యైర్వా పూజాస్థానే నివేశయేత్ ॥ ౩౩
నీత్వోపాదానసమయమిత్థం

❀ ఇజ్యా. ❀

తదను పూజయేత్ ।

❀ మాధ్యాహ్నికస్నానమ్. ❀

ప్రాప్తే మధ్యాహ్నసమయే స్నానం కుర్యాద్యథావిధి ॥ ౩౪

---

* ప్రవిశ్య. † దద్యాద్గ్రాహ్యం యథావిధి.

షడఙ్గన్యాసమృత్తికావిక్షేపాది.

న్యాసమగ్రే షడఙ్గానాం కృత్వాదాయ మృదం కరే ।
సవ్యే నిధాయ కృత్వా తు త్రిధా మూలాగ్రమధ్యతః ॥ ౩౫
మూలే స్థితాం మృదం పూర్వ మభిమన్త్ర్యాస్త్రవిద్యయా ।
విదిక్షు దిక్షు చోర్ధ్వేఽనాధరాయామపి క్షిపేత్ ॥ ౩౬
తతో మధ్యస్థితాం మృత్స్నాముదకే మూలవిద్యయా ।
నిక్షిప్య భాగమగ్రస్థం కరాభ్యాం కరయోర్ద్వయోః ॥ ౩౭
* విధాయ పఙ్కమంభోభిర్దర్శయిత్వా చ పూషణమ్ ।
అస్త్రహీనాఙ్గవిద్యాభిరాపాదతలమస్తకమ్ ॥ ౩౮
ఆలిప్య దేహమఖిల మవగాహ్య చ వారిషు ।
దేవమావాహ్య లక్ష్మీశం దత్త్వా చార్ఘ్యాదికం † తతః ॥ ౩౯
తత్పాదక్షాలనామ్భోభిః పాణిభ్యాం కుమ్భముద్రయా ।
పావనైశ్శిరసి న్యస్తైరాత్మానమభిషిచ్య చ ॥ ౪౦

అఘమర్షణమ్.

వాసుదేవమభిధ్యాయన్నఘమర్షణమాచరేత్ ।
ఉత్తీర్య కర్మనిఖిలం మధ్యాహ్నసమయోచితమ్ ॥ ౪౧

దేవయజనమ్.

కృత్వా యజేత దేవేశం హేమామాన్తం కమలాసన ।
స్తోత్రేణాభిష్టుయాద్దేవం దణ్డవత్పతితః క్షితౌ ॥ ౪౨

దేవస్తోత్రమ్.

జితన్తే పుణ్డరీకాక్ష నమస్తే విశ్వభావన ।
నమస్తేఽస్తు హృషీకేశ మహాపురుష పూర్వజ ॥ ౪౩
నమస్తే వాసుదేవాయ ‡ శాన్తానన్తచిదాత్మనే ।
అజితాయ నమస్తుభ్యం షాడ్గుణ్యనిధయే నమః ॥ ౪౪

---

* పిధాయ కల్కం. † తథా. ‡ శాన్తానన్త.

మహావిభూతిసంస్థాయ నమస్తే పురుషోత్తమ ।
సహస్రశిరసే తుభ్యం సహస్రచరణాయ తే ॥ ౪౫
సహస్రబాహవే తుభ్యం సహస్రనయనాయ తే ।
* అమూర్తాయ నమస్తుభ్యమేకమూర్తాయ తే నమః ॥ ౪౬
అనేకమూర్తయే తుభ్యం † మత్సరాయ చ తే నమః ।
వ్యాపినే వేదవేద్యాయ నమస్తే పరమాత్మనే ॥ ౪౭
చిన్మాత్రరూపిణే తుభ్యం నమస్తేఽస్తు ‡ భూమయే ।
అణిష్ఠాయ స్థవిష్ఠాయ మహిష్ఠాయ చ తే నమః ॥ ౪౮
నేదిష్ఠాయ దవిష్ఠాయ క్షేపిష్ఠాయ చ తే నమః ।
వర్షిష్ఠాయ యవిష్ఠాయ కనిష్ఠాయ నమో నమః ॥ ౪౯
పఞ్చాత్మనే నమస్తుభ్యం సర్వాన్తర్యామిణే నమః ।
కల్పనా § బోధరూపాయ సృష్టిస్థిత్యన్తహేతవే ॥ ౫౦
నమస్తే గుణరూపాయ గుణరూపాతివర్తినే ।
వ్యస్తాయ చ సమస్తాయ ¶ నమస్తవ్యస్తరూపిణే ॥ ౫౧
ఆదిమధ్యాన్తశూన్యాయ ‖ తద్వదేవ నమో నమః ।
ప్రణవప్రతిపాద్యాయ నమః ప్రణవరూపిణే ॥ ౫౨
లోకయాత్రాప్రసిద్ధ్యర్థం సృష్ట బ్రహ్మాదిరూపిణే ।
నమస్తుభ్యం నృసింహాదిమూర్తిభేదాయ విష్ణవే ॥ ౫౩
విపాకైః కర్మభిః క్లేశైరస్పృష్టవపుషే నమః ।
నమో బ్రహ్మణ్యదేవాయ తేజసాం నిధయే నమః ॥ ౫౪
నిత్యసాధారణానేకలోకరక్షాపరిచ్ఛద ।
సచ్చిదానన్దరూపాయ వరేణ్యాయ నమో నమః ॥ ౫౫
యజమానాయ యజ్ఞాయ యష్టవ్యాయ నమో నమః ।
ఇజ్యాఫలాత్మనే తుభ్యం నమస్స్వాధ్యాయశాలినే ? ॥ ౫౬
నమః పరమహంసాయ నమస్సత్త్వగుణాయ తే ।
స్థితాయ పరమే వ్యోమ్ని భూయో భూయో నమో నమః ॥ ౫౭

---

* అమూర్తాయ. † మత్సయాయ ‡ మూర్తయే. § క్రోడరూపాయ. నమస్త్వవ్యక్తమూర్తయే-రూపిణే. ‖ తద్వతే చ.

సంసారసాగరే ఘోరే విషయావర్తసఙ్కులే ।
అపారే దుస్తరేఽగాధే పతితం కర్మభిస్స్వకైః ॥ ౫౮
అనాథమగతిం భీరుం దయయా పరయా హరే ।
మాముద్ధర దయాసిన్ధో సిన్ధోరస్మాత్సు * దుస్సహాత్ ॥ ౫౯
మన్త్రహీనం క్రియాహీనం హీనం వాన్యం త్వదర్చనే ।
క్షమస్వ మమ దేవ త్వమపరాధసహో హ్యసి ॥ ౬౦
† అపరాధసహస్రభాజనం పతితం భీమభవార్ణవోదరే ।
అగతిం శరణాగతం హరే కృపయా కేవలమాత్మసాత్కురు ॥ ౬౧
జన్మప్రభృతిదాసోఽస్మి శిష్యోఽస్మి తనయోఽస్మి తే ।
త్వం చ స్వామీ గురుర్మాతా పితా చ మమ మాధవ ॥ ౬౨
నాహం హితం విజానామి త్వాం భజామ్యేవ కేవలమ్ ।
బుద్ధ్వైవం నయ గోవిన్ద ముక్త్యుపాయేన వర్త్మనా ॥ ౬౩
త్వమేవ ‡ వేత్తా శ్రేయో మే నైతదేతదితీతి చ ।
బుద్ధియోగం చ మే దేహి యేన త్వాముపయామ్యహమ్ ॥ ౬౪
ఇతి విజ్ఞాప్య దేవేశం

పఞ్చమహాయజ్ఞాతిథిసంస్కారాది.

వైశ్వదేవం స్వధామని ।
కుర్యాత్పఞ్చమహాయజ్ఞానపి గృహ్యోక్తవర్త్మనా ॥ ౬౫
అతిథీనపి తత్కాలే యథాశక్తి సమర్చయేత్ ।
పోష్యవర్గాన్ భోజయిత్వా భుఞ్జీత నియతస్స్వయమ్ ॥ ౬౬
ఇజ్యాయాస్సమయస్త్వస్యా కథితః కమలాసన ।

స్వాధ్యాయస్తద్దేశాశ్చ.

మన్దిరే వా హరేర్నద్యాస్తీరే వా § మఠభూమిషు ॥ ౬౭
వివిక్తే విపినే వాపి పర్వతే వా గృహేఽపి వా ।
ఋచో యజూంషి సామాని భిద్యమానాన్యనేకధా ॥ ౬౮

* దుస్తరాత్. † ఇదం సమగ్రం పద్యం శ్రీయామునాచార్యకృతే స్తోత్రరత్నే దృశ్యతే. ‡ వేత్థ శ్రేయో మే నేదమేతదితీతి చ. § అమర.

శాఖాభేదైర్మూలశాఖామేకాయనసమాహ్వయామ్ ।
త్రయీమయీమధీయీత సుఖాసీనస్సమాహితః ॥ ౯౯

అన్యైశ్చాన్యర్థ * మధీయా న్నిష్షడఙ్గేషు చ కోవిదైః ।
† అధ్యాపయీత వా శిష్యాన్ శాస్త్రాణి వివిధాని చ ॥ 20

ఇతిహాసపురాణాని ధర్మశాస్త్రాణి వా పునః ।
తదారాధననిష్ఠాని సమభ్యస్యేద్యథాయథమ్ ॥ 2౧

సహవాసయోగ్యాః.

సంసారభీరుభిర్విప్రైస్తత్త్వ నిష్కర్మకోవిదైః ।
సహాసీతోపదేశాదిప్రకారచతురైరపి ॥ 2౨

స్వాధ్యాయకాలః కథితస్స్వాధ్యాయోఽపి చ కీర్తితః

సాయం సన్ధ్యా.

తతః పశ్చిమసన్ధ్యాయాం ప్రాప్తాయాం తత్ర చోదితమ్ ॥ 23

జపహోమాదికం సర్వం కృత్వా పరమపూరుషమ్ ।
అర్చయిత్వా యథాన్యాయం యథాపూర్వమశేషతః ॥ 2౪

శయనసంవేశః.

భుక్త్వా సంవిశ్య శయనే సముత్థాయ మహానిశి ।
ఆచమ్య ప్రయతో భూత్వా ధ్యాత్వా పరమపూరుషమ్ ॥ 2౫

యోగః.

యోగా ‡ సనే సుఖాసీనో యుఞ్జీతాత్మానమాత్మని ।
యథోక్తేన ప్రకారేణ యథాశక్తి చతుర్ముఖ ॥ 2౬

సంహారక్రమమాశ్రిత్య తత్త్వాన్యాత్మని సంహరేత్ ।
ఆత్మానం వాపి హృత్పద్మే § పరమాత్మని నిష్ఠితే ॥ 2౭

---

* మనూచానైః. † " అధ్యాపయీత-కోవిదైః" ఇత్యన్తం శ్లోకద్వయం క్వచిన్నాస్తి. ‡ సనసమాసీనః. § పరమాత్మని విష్ఠితె.

సంహారేదుత్థితో యోగాత్స్వపం క్లేశావహం ‡ త్యజేత్ ।

ఉపసంహారః.

ఇత్యేష కథితో బ్రహ్మన్ యోగనికాలశ్చ పఞ్చమః ॥ ౭౮
పఞ్చ తే సమయానిపఞ్చ విధయ స్తేషు దర్శితాః ।
ఇత్థమేతేషు కాలేషు దర్శితైనికర్మభిర్నరః ॥ ౭౯
ఆరాధనం భగవతినిత్యం వా నైవావసీదతి ।

సాయుజ్యాదీనాం కాలనిబన్ధనత్వమ్.

వర్షేషు ద్వాదశస్వేవమనుతిష్ఠన్ సమాహితః ॥ ౮౦
క్రియాకలాపమఖిలం యాతి సాయుజ్య సంపదమ్ ।
షట్సు వర్షేషు సారూప్యం సామీప్యం త్రిషు నిశ్చితమ్ ॥ ౮౧
సాలోక్యం ఫలమేకస్మిన్ వత్సరే నాత్ర సంశయః ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం
చర్యాపాదే పఞ్చకాలవిధిర్నామ
త్రయోదశోఽధ్యాయః.

‡ క్లేశాపహం వ్రజేత్.

చతుర్దశోఽధ్యాయః.

కాలవిభాగనిబద్ధభగవదారాధననిరూపణమ్.

బ్రహ్మా:—

మాసి మాసి ప్రశస్తాని నక్షత్రాణి జనార్దన ।
భగవన్ కాని యేషు స్యాదర్చనం పరమం స్మృతమ్ ॥ ౧
కాని చాంశావతారాణాం జన్మర్క్షాణి యుగే యుగే ।
ఉచ్యతాం తాని దేవేశ శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్వతః ॥ ౨

శ్రీరామజయన్తీ

శ్రీభగవాన్ :—

చైత్రే మాసి పునర్వస్వోర్జన్మ రామస్య మఙ్గలమ్ ।
తిథౌ నవమ్యాం లగ్నే చ కులీరే కమలాసన ॥ ౩
రాఘవస్యాప్రమేయస్య నక్షత్రే తత్ర రాఘవమ్ ।
దేవ్యా చ సీతయా సార్ధమర్చయిత్వా యథావిధి ॥ ౪
ఉత్సవశ్చ భవేత్తస్మిన్ సర్వమఙ్గలసంయుతః ।

భరతాదీనాం జన్మకాలపూజా.

పుష్యే చ మీనలగ్నే చ భరతస్సమజాయత ॥ ౫
తత్ర స్యాదర్చనం దేవ్యా మాణ్డవ్యా సహ పూర్వవత్ ।
ఉత్సవశ్చ తథా సార్పే నక్షత్రే లక్ష్మణోఽపి చ ॥ ౬
శత్రుఘ్నశ్చ కులీరే చ లగ్నే జాతస్తదర్చనమ్ ।
ఉభయోస్తత్ర దివసే దేవ్యా చోర్మిలయా సహ ॥ ౭
లక్ష్మణస్యేతరస్యాపి శ్రుతకీర్త్యా మహోత్సవః ।

రామజన్మనక్షత్రే వా భరతాదీనాం పూజా.

రామస్య జన్మనక్షత్రే సర్వే వా భరతాదయః ॥ ౮

అర్చనీయా హనుమతా సార్ధం సర్వైర్మహోత్సవః ।

నృసింహజయన్తీ.

తత్రైవ శ్రవణే చైవ సాయాహ్నే నరకేసరీ ॥ ౯
అర్చనీయస్స హి తదా హిరణ్యాసువధీద్రిపుమ్ ।
తస్మిన్నేవ సితే పక్షే త్రయోదశ్యాం సమర్చయేత్ ॥ ౧౦
విష్ణుం యద్వా పునర్వస్వోర్వా పౌర్ణమాస్యామథాపి వా ।

వసన్తకాలపూజా.

వసన్తకాలతృప్త్యర్థం తత్పుష్పర్ద్ధిభిరాహృతైః ॥ ౧౧
పుష్పైర్నానావిధైర్దేవమర్చయేద్దక్షిణాముఖమ్ ।
ఆసీనం మణ్డపే క్లృప్తే వేదీమధ్యే మనోరమే ॥ ౧౨
ఉద్యానే మన్దిరే వాపి కృత్రిమోద్యానశోభితే ।
నద్యాదౌ వా యథా గం ఫలపుష్పోదకాన్వితే ॥ ౧౩

దమనకోత్సవః.

పౌర్ణమాస్యాం తిథౌ తస్మిన్ మాసే దమనికాదలైః ।
పుష్పాన్వితైః ప్రపాం కృత్వా మణ్డపే పూజయేద్ధరిమ్ ॥ ౧౪
పుష్పైర్దమనికాభిశ్చ సర్వాలఙ్కారమాచరేత్ ।
ఉత్సవశ్చ భవేత్తస్మిన్ హోమో దమనికాదలైః ॥ ౧౫

వసన్తోత్సవస్య మాసవికల్పః.

వైశాఖే మాసి వా కుర్యాద్వసన్తోత్సవమబ్జజ ।
దమనీదలకల్యాణమపి వా పూర్వమీరితమ్ ॥ ౧౬

కల్హారకుసుమోత్సవః.

వైశాఖే మాసి వా చైత్రే సితపక్షే శుభే దినే ।
దమనీదలవత్కుర్యాత్కల్హారకుసుమోత్సవమ్ ॥ ౧౭
స్థానేషు పూజయేద్దేవం కుమ్భాదిషు చతుర్ష్వపి ।
మహాహవిర్నివేద్యాథ హోమం కృత్వా సమాపయేత్ ॥ ౧౮

జ్యేష్ఠే శ్రావణే వా మాసే భగవతే ఫలసమర్పణమ్.

ఫలాన్యపి సమాహృత్య వన్యజానపదాన్యపి ।
జ్యేష్ఠే వా శ్రావణే వాపి దేవాయ వినివేదయేత్ ॥ ౧౯
సర్వాలఙ్కారసంయుక్తం విదధ్యాచ్చ మహోత్సవమ్ ।
ఏవం యస్తు కారయేత్పూజాం శ్రద్ధాపూతేన చేతసా ॥ ౨౦
సర్వాన్ కామానిహావాప్య విష్ణులోకం స గచ్ఛతి ।

త్రివిక్రమజన్మకాలః.

శ్రావణే జన్మపూర్వాహ్ణే వామనస్య త్రివిక్రమమ్ * ॥ ౨౧
మధ్యం దినే చ తత్కాలద్వయే పూజా మధుద్విషః ।

పూర్వోక్తస్య అనుకల్పకాలః.

పౌర్ణమాస్యాం చ వైశాఖ్యాం హరే † రర్చనమిష్యతే ॥ ౨౨

హనుమజ్జన్మకాలః.

అనూరాధే హనుమతో జన్మ

రాఘవేణ సహైవ హనుమతఽపిపూజనమ్.

తస్మిన్ సభాజయేత్ ।
తం రాఘవేణ సహితం సీతయా ‡ లక్ష్మణేన చ ॥ ౨౩
ఆఞ్జనేయం తదత్యన్తప్రీణనం రాఘవాత్మనః ।
అనూరాధే పౌర్ణమాస్యాం కలశైస్స్నపనం హరేః ॥ ౨౪

భగవతశ్శయనోత్సవకాలః.

ఆషాఢే శుక్లపక్షే చ ద్వాదశ్యాం కమలాసన ।
చక్రాబ్జమణ్డలే దేవమర్చయిత్వా యథావిధి ॥ ౨౫
కల్పితే శయనాగారే మన్దిరే వా యథావసు ।
పర్యఙ్కే కల్పితే తత్ర శాయయిత్వాథ కౌతుకమ్ ॥ ౨౬
దేవీభ్యాం సహ కూర్చం వా త్రితయం తదభావతః ।
తత్ర నిత్యార్చనం మాసాంశ్చతురో మఙ్గలాన్వితమ్ ॥ ౨౭

---

* త్రయో విక్రమా : యస్య యస్మాద్వా ఇదం జన్మవిశేషణమ్. † రుత్సవ ఇష్యతే. ‡ చ విశేషతః.

నయెచ్ఛశయనే నైవ శాయయేదన్యకౌతుకమ్ ।
వ్రతోపవాసనియమాన్ కల్పయిత్వా * తదాదికాన్ ॥ ౨౮

చాతుర్మాస్యవ్రతకాలః.

తదనుష్ఠాయినస్తత్ర చాతురాశ్రమ్య మాశ్రితాః ।
ఆసీరంస్తత్ర నియతా † స్తరేయుర్నతరఙ్గిణీమ్ ॥ ౨౯
దేవస్య యావదుత్థానం భోగిపర్యఙ్కశాయినః ।

శ్రీకృష్ణజయన్తీ.

శ్రావణే మాసి కృష్ణే చ పక్షేఽష్టమ్యాం తిథౌ హరేః ॥ ౩౦
రోహిణ్యాం జన్మ కృష్ణస్య లోకానాం మఙ్గలావహమ్ ।
జయన్తీ నామ సా ‡ ప్రోక్తా జయత్యశుభమిత్యసౌ ॥ ౩౧
మధ్యరాత్రే తతస్తస్మిన్ కల్యాణం సర్వమాచరేత్ ।
తిథ్యయోగేఽపి నక్షత్రే కేవలేఽర్చనమిష్యతే ॥ ౩౨
దేవస్య దేవకీసూనోరపరేద్యుర్మహోత్సవః ।

పవిత్రోత్సవః.

నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం కర్మయచ్ఛ్రుతిచోదితమ్ ॥ ౩౩
తత్కుర్వతామాశ్రమేషు స్థితానామానుపూర్వశః ।
వర్ణానాం మన్త్రలోపాదిశాన్త్యర్థం ప్రత్యహం హరేః ॥ ౩౪
ఆరాధనం భగవతః పూర్ణాహుత్యా స్వయం మతమ్ ।
తస్య న్యూనాతిరేకాభ్యాం దుష్కృతం సకలం భవేత్ ॥ ౩౫
కర్మజాతం తతః పూర్ణమారాధనమభీప్సితమ్ ।
ప్రతిసంవత్సరం మాసి శ్రావణే తన్తునిర్మితమ్ ॥ ౩౬
పవిత్రభూషణం విష్ణోరారోప్యం బహుమూల్యవత్ ।

పవిత్రశబ్దనిర్వచనమ్.

ఆరాధ్య విధివద్భాద్రపదే వాశ్వయుజేఽపి వా ॥ ౩౭

---

* తదాత్మకాన్. † స్తరేయుస్తే తరఙ్గిణీమ్. ‡ ఖ్యాతా.

మన్త్రలోపాదినా కర్మ పతితం విహితం పునః ।
ప్రాయశ్చిత్తేన యత్కర్మ కర్తారం త్రాయతే * పునః ॥ ౩౮
తత్పవిత్రం ఫలైర్భూయో రోహత్యేవ సమాహితః ।
ఇతి నిర్వచనాత్తత్ జ్ఞైః పవిత్రారోహణం మతమ్ ॥ ౩౯

పవిత్రారోపణకాలభేదాః.

పూర్వోదితేషు మాసేషు ద్వాదశ్యాం ప్రతిపద్యపి ।
దశమ్యాం పౌర్ణమాస్యాం వా పఞ్చమ్యామథవా తథా ॥ ౪౦
ఏకాదశ్యాం త్రయోదశ్యాం ద్వితీయాయామథాపి వా ।
సితపక్షే శుభే వారే లగ్నే శుభ † తరేఽథ వా ॥ ౪౧
శ్రవణే పుష్యరోహిణ్యాం రేవత్యాం భరణీషు చ ।
స్వాతౌ హస్తపునర్వస్వో రశ్విన్యాం మిత్రదైవతే ॥ ౪౨
ఋక్షేష్వన్యతమే కార్యం పవిత్రారోపణం హరేః ।

పవిత్రతన్తునిర్మాణమ్.

తన్తూన్ బ్రాహ్మణకన్యాభిర్నిర్మితాన్ దోషవర్జితాన్ ॥ ౪౩
కార్పాసాన్వాథ కౌశేయాన్ ‡ క్రీతాన్వా శుద్ధవారిభిః ।
క్షాలితాన్మిశ్రితాంశ్చాన్యైర్మార్గద్వికైశ్శోషయేద్బుధః ॥ ౪౪
ఆతపేషు తతశ్శుద్ధాన్ శోషితాం స్త్రిగుణీకృతాన్ ।
పునస్తాం స్త్రిగుణీకృత్య తావన్తోపి చతుర్గుణాన్ ॥ ౪౫
యద్వా త్రిగుణతాం నీత్వా చాతుర్గుణ్యం చతుర్ముఖ ।
త్రిగుణాం స్త్రిగుణీకృత్య యద్వా తాన్నవతాం నయేత్ ॥ ౪౬

తన్తుసంస్కారః.

గోమయాలేపితే భూమితలే మానానుసారతః ।
శఙ్ఖస్థాపితయోర్యజ్ఞద్రుమసమ్భూతయోః స్తతః ॥ ౪౭
ఆరోప్య భగవద్భక్తాః ప్రాఙ్ముఖా వాప్యుదఙ్ముఖాః ।
ఆసీనా గురురన్యో వా తత్ప్రయుక్తాస్సమాహితాః । ౪౮

---

* యతః. † తరే తథా. ‡ క్షాలితాన్ శుద్ధవారిభిః । కృతాన్వా.

స్నాతా నిర్మాణనిపుణా మనుష్యా భగవన్మయాః ।
* కుర్యుః పవిత్రం కల్యాణం యథా స్యాద్బ్రాహ్మణోత్తమమ్ ॥

అధివాసాద్యుపయోగిపవిత్రమానమ్.

పవిత్రమధివాసార్థమూర్ధ్వం † నాభ్యవధి స్మృతమ్ ।
అష్టోత్తరశతైస్సూత్రైః ద్వాత్రింశద్గ్రన్థిభిర్యుతమ్ ॥ ౫౦
మూలబేరాదిబేరాణాం ‡ పవిత్రమిదమిష్యతే ।

పూర్వాపరదినభేదేన పవిత్రమానమ్.

పవిత్రం మణ్డలే పద్మతుల్యమానం ఘటేఽపి చ ॥ ౫౧
కుణ్డే చ మేఖలామానం పూర్వేద్యుర్మానమీరితమ్ ।
అపరేద్యుః పవిత్రేషు మానం సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౫౨
పద్మనాభ్యరనేమీనాం చక్రాబ్జే మణ్డలే సతామ్ ।
తన్మానాని పవిత్రాణి బాహ్యమానం బహిస్సమమ్ ॥ ౫౩

పవిత్రాణాం తన్తుగ్రన్థితారతమ్యమ్.

గ్రన్థయస్తన్తవశ్చైషాం కథ్యన్తే చ యథాక్రమమ్ ।
చతుశ్శతాని సూత్రాణి గ్రన్థయస్సప్తవింశతిః ॥ ౫౪
శతత్రయం తన్తుసఙ్ఖ్యా గ్రన్థయో ద్విగుణా మతాః ।
ద్వాశతే § ద్విగుణా గ్రన్థిశతమేకమనన్తరమ్ ॥ ౫౫
చతుర్గుణా గ్రన్థిసఙ్ఖ్యా బాహ్యసూత్రం చతుశ్శతమ్ ।
గ్రన్థయః పఞ్చగుణితాః కుమ్భే చాష్టోత్తరం శతమ్ ॥ ౫౬
తన్తవో గ్రన్థిసఙ్ఖ్యా చ సప్తవింశతిరిష్యతే ।
ఏకాధికాశీతిసఙ్ఖ్యాస్తన్తవః కరకే మతాః ॥ ౫౭
సప్తవింశతి సఙ్ఖ్యాశ్చ గ్రన్థయః పరికీర్తితాః ।

పవిత్రభేదదశకనామాని.

పవిత్రసఙ్ఖ్యా బేరాణాం దశ తాని వదామి తే ॥ ౫౮
ప్రామాణ్యం $ గన్ధసంజ్ఞం చాప్యలఙ్కారాహ్వయం తథా ।
ఉత్తమాధమమధ్యాఖ్యం కిరీటాహ్వమనన్తరమ్ ॥ ౫౯

---

* ఆయుఃపవిత్రమ్. † నాభ్యవధీహితమ్. ‡ ప్రమాణ. § త్రిగుణె గ్రన్థి. $ గ్రన్థి.

శ్రీవత్సకౌస్తుభాహ్వానం వనమాలాహ్వయం తథా।
* మానాని తేషాం సూత్రాణి గ్రన్థయశ్చ యథాక్రమమ్॥ ౬౦

మానానుగుణగ్రన్థితన్తుసఙ్ఖ్యా.

కట్యన్తే నాభిమర్యాదా సూత్రాణ్యష్టోత్తరం శతమ్।
ద్వాత్రింశద్గ్రన్థయస్తస్య హృదయాన్తమనన్తరమ్॥ ౬౧

సూత్రాణ్యశీతి † తస్యోక్తా గ్రన్థయః పఞ్చవింశతిః।
జఙ్ఘామధ్యాన్తమాయామం నిర్మితం శతతన్తుభిః॥ ౬౨

అష్టోత్తరైర్గ్రన్థిభిశ్చ ద్వాత్రింశద్గుణితైర్యుతమ్।
ఉత్తమాఖ్యస్య సూత్రాణాం భవేత్సఙ్ఖ్యా చతుశ్శతమ్॥ ౬౩

శతమష్టోత్తరం సఙ్ఖ్యా గ్రన్థీనాం జానుసీమ తత్।
శతాని త్రీణి తన్తూనాం గ్రన్థయోఽశీతిరిష్యతే॥ ౬౪

ఆయతం చోరుమధ్యాన్తం ద్వే శతే తన్తవః పునః।
నాభ్యన్తం గ్రన్థయష్షష్టి ‡ తన్తవోఽథ చతుశ్శతమ్॥ ౬౫

కిరీటమానం ద్వాత్రింశద్గ్రన్థయస్తదనన్తరమ్।
శతాని త్రీణి తన్తూనాం హారాకారప్రకల్పితమ్॥ ౬౬

గ్రన్థిభిస్సప్తవింశత్యా ద్వే శతే § తన్తవః పునః।
ద్వాత్రింశత్ స్తనమర్యాదం సహస్రం చాష్టభిర్యుతమ్॥ ౬౭

తన్తవశ్చరణా $ యామమనేకగ్రన్థిభిర్యుతమ్।
విష్టరస్య సహోత్థస్య పవిత్రం తత్సమం మతమ్॥ ౬౮

తన్తవోఽష్టోత్తరశతం గ్రన్థయః పఞ్చవింశతిః।
ప్రభాపవిత్రం తత్తుల్యం గ్రన్థయో బహవస్స్మృతాః॥ ౬౯

సర్వేషాం చ స్వతన్త్రాణాం బిమ్బానామిదమీరితమ్।

పరతన్త్రబిమ్బపవిత్రవిధిః

పరతన్త్రేషు బిమ్బేషు త్రితయం తూత్తమాదికమ్॥ ౭౦

* మానం చ తేషాం సూత్రాణాం. † సఙ్ఖ్యోక్తా. ‡ తన్తవశ్చ. § గ్రన్థయః.

❁ శ్రియాదిదేవీనాం పవిత్రాణి. ❁

దేవీనాం చ శ్రియాదీనాం పవిత్రం తద్వదిష్యతే ।

❁ అగ్నికుణ్డాదీనాం పవిత్రాణి. ❁

అష్టోత్తరశతైస్సూత్రైర్గ్రన్థిభిర్బహుభిర్యుతమ్ ॥ ౭౧
అగ్నికుణ్డే మెఖలాసు పవిత్రం ప్రతిమెఖలమ్ ।
తన్తుభిస్సప్తవింశత్యా తావద్భిర్గ్రన్థిభిర్యుతమ్ ॥ ౭౨
అగ్న్యాగిపవిత్రం హస్తేన సమాయామం ప్రకీర్తితమ్ ।
మధ్యమం పఞ్చవింశత్యా * ద్వావింశత్యాధమే మతమ్ ॥ ౭౩
సూత్రాణాం పఞ్చవింశత్యా పవిత్రం స్రుక్స్రువాదిషు ।
తదాయామసమాయామం గ్రన్థిభిర్బహుభిర్యుతమ్ ॥ ౭౪
అర్ఘ్యపాత్రే తథా ధూపదీపపాత్రే చతుర్ముఖ ।
ఘణ్టాయామక్షమాలాయాం సర్వత్రాష్టోత్తరైశ్శతైః ॥ ౭౫
సూత్రైర్యథేప్సితా గ్రన్థిర్ద్వాదశాఙ్గులమాయతమ్ ।

❁ విష్వక్సేనతార్క్ష్యాదీనాం పవిత్రాణి. ❁

విష్వక్సేనస్య తార్క్ష్యస్య తథా దుశ్చ్యవనాదిషు ॥ ౭౬
దిగ్దేవతాసు ద్రుహిణే దుర్గాయాం విఘ్ననాయకే ।
రుద్రే చ పరివారేషు పవిత్రం తన్తుభిఃకృతమ్ ॥ ౭౭
శతేనాష్టోత్తరేణ స్యాద్ద్వాత్రింశద్గ్రన్థిభిర్యుతమ్ ।
హస్తమానాయతం కార్యం చణ్డాదిషు చ సర్వతః ॥ ౭౮

❁ కుమ్భతోరణాదీనాం పవిత్రాణి. ❁

సప్తవింశతిసూత్రేణ గ్రన్థిభిస్తేన నిర్మితమ్ ।
హస్తమానం భవేత్కుమ్భతోరణాదిషు తాదృశమ్ ॥ ౭౯
బలిపీఠపవిత్రం తు కర్ణికాయా † మసంమితమ్ ।

❁ ఆచార్యయతిఋత్విగాదీనాం పవిత్రాణి ❁

ఆచార్యాణాం యతీనాం చ పవిత్రం తన్తుభిఃకృతమ్ ॥ ౮౦

---

* ద్వాదశైవాధమే మతాః. † స్సమం మితమ్.

అష్టోత్తరశతైః * సూత్రైర్గ్రన్థిభిః పర్వభిర్యుతమ్ ।
ఋత్విజాం పూజకానాం చ బ్రాహ్మణానాం తథైవ చ ॥ ౮౧
ఏకాశీత్యా కృతం సూత్రైర్నాభ్యన్తపరిలమ్బితమ్ ।
రాజ్ఞః పవిత్రం సూత్రేణ శతేనాష్టోత్తరేణ తు ॥ ౮౨
యథేష్టగ్రన్థినిచయైస్స్థూలగర్భైశ్చ నిర్మితమ్ ।
† నాభ్యన్తమూనమేతత్స్యాత్తథా తదనుజీవినామ్ ॥ ౮౩
ఏకాశీత్యా కృతం సూత్రైర్వైశ్యాదీనాం చ తన్తుభిః ।
చతుర్వింశతిభిస్తేషాం పవిత్రముపవీతవత్ ॥ ౮౪

విభవానురోధేన పవిత్రమానమ్.

పవిత్రేషు సమస్తేషు విస్తారో విభవే సతి ।
పాదోనమర్ధం పాదో వా సఙ్ఖ్యా స్యాద్విభవక్షయే ॥ ౮౫

మణిముక్తాప్రవాలాదిభిరపి పవిత్రగ్రన్థియోగః.

గ్రన్థీంస్తత్పవిత్రాణాం ద్రవ్యైః కస్తూరికాదిభిః ।
మణిముక్తాప్రవాలాద్యై రత్నైశ్చాపి యథావసు ॥ ౮౬
లోహైశ్చ కలధౌతాద్యైస్స్థూలైర్వా తదసన్నిధౌ ।
పూరయిత్వా దృఢం బద్ధ్వా గ్రన్థీంస్తాంస్తన్తురజ్జుభిః ॥ ౮౭

పవిత్రగ్రన్థీనామాకారః.

గ్రన్థయశ్శ్లక్ష్ణసంస్థానసమానాకృతయోఽథ వా ।
ధాత్రీఫలసమాకారా యద్వా ముక్తాదిసన్నిభాః ॥ ౮౮

పవిత్రవర్ణగన్ధరచనా.

కుఙ్కుమై రోచనాభిశ్చ తథా మలయజైరపి ।
లోహితైరప్యవశ్యాయైస్సంపిష్టైః కర్దమీకృతైః ॥ ౮౯
గ్రన్థీనామన్తరాలాని లిమ్పేచ్ఛోభా యథా భవేత్ ।
గ్రన్థీనాం పూరణం యద్వా మల్లికాద్యైస్సుగన్ధిభిః ॥ ౯౦

* యుక్తం గ్రన్థిభిర్బహుభిర్యుతమ్. † నాభ్యన్తం త్రయమేతత్ స్యాత్.

పుష్పైస్తదన్తరాలాని నిశాచచర్చాభిరేవ వా।
రఞ్జయేత్తత్తవశ్చాపి గ్రన్థయశ్చ యథేచ్ఛయా॥ ౯౧
యథావిభవవిస్తారం కల్పనీయాశ్చతుర్ముఖ।
విభవే సతి సఙ్కోచో నైవ కార్య స్తథాఽసతి॥ ౯౨
విస్తారో నైవ కార్యస్స్యాత్తదేవ ప్రీణనం హరేః।

పవిత్రాధివాసకాలవికల్పః.

సద్యోఽధి * వాస్య వా తస్మిన్నుపోష్యారాధయేద్ధరిమ్॥ ౯౩

శ్రద్ధాయా ఆవశ్యకతా.

గృహార్చనే కౌతుకే వా మణ్డలే వా ఘటేఽపి వా।
అర్చనం శ్రద్ధయా కార్యం శ్రద్ధాధారమిదం జగత్॥ ౯౪

సిద్ధే పవిత్రే భగవదర్చనమ్.

విహితేషు పవిత్రేషు యథోక్తేనైవ వర్త్మనా।
ఆరభేతార్చనం విష్ణోరశనాద్యం చ నివేదనమ్॥ ౯౫
నిశాముఖే గురుస్సార్ధం మూర్తిపైస్సుసమాహితః।

భగవతి విజ్ఞాపనీయగాథా.

యజమానేన సహితః ప్రవిశేద్విష్ణుమన్దిరమ్॥ ౯౬
ప్రవిశ్య పూజయిత్వా తం గురుస్తైస్సహితస్స్వయమ్।
విజ్ఞాపయేదిమాం గాథా † మీరయన్ ప్రాఞ్జలిస్స్థితః॥ ౯౭
న్యూనాతిరేకశాన్త్యర్థం పవిత్రారోహణం పరమ్।
అర్చనం భగవన్ సర్వదురితోత్సారణక్షమమ్॥ ౯౮
సంపదాం చాపి సర్వాసాముత్పాదనమనుత్తమమ్।
క్రియతే తదవిఘ్నేన యథా స్యాత్కర్మ చోదితమ్॥ ౯౯
తథానుజ్ఞాపయామి త్వా మనుజానీహి కర్మ తత్.
ఇతి విజ్ఞాప్య నిర్గత్య మన్దిరాత్

గురోరుపవాసః.

మణ్డపే పునః॥ ౧౦౦

* వాసో. † మీరయేత్.

సంస్తీర్య దర్భాన్ ప్రాగగ్రాన్ తేషు ప్రాగాననో గురుః ।
ఉపవిశ్యోపవాసం చ కల్పయిత్వా సమాహితః ॥ ౧౦౧
నయేత్తత్రైవ తాం రాత్రిం జపధ్యానపరస్సదా ।

అపరేద్యురధివాసకాలః.

అపరేద్యు * ర్నిశీథిన్యామధివాసనకర్మ తత్ ॥ ౧౦౨
ఆరభేతైకబేరేషు బధ్వా తత్రైవ కౌతుకమ్ ।

బహుబేరైకబేరస్థలే కౌతుకబన్ధవిధానమ్.

బహుబేరేషు కల్యాణబిమ్బే † కౌతుకమఙ్గలమ్ ॥ ౧౦౩

అధివాసవిధిః.

తతో నిర్గత్య విపులే మణ్టపే తోరణాదికమ్ ।
అర్చయిత్వా యథాపూర్వం దిక్షు చైవ విదిక్షు చ ॥ ౧౦౪
చతుర్వేదవిదో విప్రానేకాయనవిదస్తథా ।
అధీయానాన్ స్థాపయిత్వా తూర్యఘోషేషు సత్సు చ ॥ ౧౦౫
మఙ్గలేష్వపి చాన్యేషు కల్పితేషు యథాతథమ్ ।
పవిత్రపాత్రాణ్యాదాయ ప్రాగుదగ్భువి మణ్డపే ॥ ౧౦౬
ధాన్యరాశిషు సంస్థాప్య పుణ్యాహం వాచయేత్తతః ।
దహనాప్యాయనధ్యానైర్గి పాత్రస్థాని విశోధయేత్ ॥ ౧౦౭
ధూపయేద్గన్ధవద్ద్రవ్యైర్మృత్కస్తూరికాదిభిః ।
పుష్పాణి పికరేత్తేషు గన్ధవన్తి బహూని చ ॥ ౧౦౮
తాని భూషణపాత్రాణి వేష్టయేన్నవవాససా ॥

చక్రముద్రాప్రదర్శనమ్.

దర్శయేచ్చక్రముద్రాం చ ‡ పూజయేదస్త్రవిద్యయా ॥ ౧౦౯

---

* నిశాయాం స్యాత్. † కల్యాణ. ‡ పూజయిత్వా.

మణ్డపసూత్రబన్ధక్రమః.

ఐశానీం దిశమారభ్య సూత్రైస్సంవేష్ట్య మణ్టపమ్ ।
మణ్టపస్యోపరి ధ్యాత్వా చక్రం భూమితలే పునః ౧౧౦
పద్మం గదాం చ ద్వారేషు శఙ్ఖమష్టసు దిక్షు చ ।

భూతేభ్యో మాషాన్నబలిదానమ్.

ప్రత్యూహకారిణాం తస్య ఛిద్రమన్విష్య ధావతామ్ ॥ ౧౧౧
భూతానాం రాక్షసాదీనాం మాషాన్నేన * బలిం క్షిపేత్

కల్యాణబేరస్య ఉపవీతాన్తమర్చనమ్.

బహుబేరేషు కల్యాణబిమ్బం స్నానాసనే బహిః ॥ ౧౧౨
స్థాపయిత్వోపవీతా † న్తముపచర్య యథాతథమ్ ।

చక్రాబ్జమణ్డలే మహాహవిర్నివేదనమ్.

చక్రాబ్జమణ్డలే భూయస్సమానీయ చతుర్ముఖ ॥ ౧౧౩
హవిర్నివేదనాన్తే తు సమారాధన కర్మణి ।
నిష్ఠితే కరకే కుమ్భే దేవమావాహ్య పూజయేత్ ॥ ౧౧౪
హవిర్నివేదయిత్వాన్తే హుత్వాచాగ్నిం యథాపురమ్ ॥

ఏకబేరే కల్యాణారాధననిషేధః.

ఏకబేరే తు కల్యాణ కౌతుకారాధనం వినా ॥ ౧౧౫
అన్యత్సర్వమనుష్ఠేయం యథా పూర్వోదిత ‡ క్రమాత్ ।
సమ్భవే కౌతుకే తస్మిన్ త్రం భూషణం పునః ॥ ౧౧౬
నిక్షిపేత్కుమ్భకరకే దహనే తదనన్తరమ్ ।
చక్రాబ్జమణ్డలే మన్త్రమిదం విష్ణురితి బ్రువన్ ॥ ౧౧౭
ప్రవిశ్య మన్దిరం సర్వైర్మఙ్గలైస్సహ దేశికః ।
మూలబేరం § సమాసాద్య పవిత్రన్యసనం తతః ॥ ౧౧౮

---

* బలిబర్హిః. † ద్వైర్యరుపచర్య. ‡ క్రమమ్. § సమారాధ్య.

పవిత్రతన్తూనాం పఞ్చవర్ణత్వమ్.

పూర్వోదితేన మన్త్రేణ * సర్వార్చాసు యథాక్రమమ్ ।
పవిత్రభూషణన్యాసః పఞ్చ † రాగైశ్చ తన్తుభిః ॥ ౧౧౯
ప్రాసాదం వేష్టయేద్రాత్రౌ సర్వమాఙ్గల్యఘోషణైః ।
వాద్యైర్గేయైశ్చ నృత్తైశ్చ స్తోత్రైర్జాగరితా జనాః ॥ ౧౨౦

అపరేద్యురుపచారః.

నయేయురపరేద్యుశ్చ కౌతుకం మణ్డలే స్థితమ్ ।
స్నానవేద్యాం సమానీయ స్నాపయిత్వా యథావిధి ॥ ౧౨౧
అలఙ్కృత్య చ దేవేశం మణ్డలే మార్జనాదిభిః ।
శోధితే వర్తయిత్వా చ చక్రాబ్జం ‡ పఞ్చవర్ణకైః ॥ ౧౨౨
ద్వారాదియజనం ప్రాగ్వత్కృత్వావస్థాప్య మణ్డలే ।
దేవమారాధ్య § దీపాన్తం కుమ్భాదీనపి పూజయేత్ ॥ ౧౨౩

దేవే కుమ్భే చ చతుర్విధాన్ననివేదనమ్.

అన్నం చతుర్విధం చాపి ¶ కుమ్భే దేవే నివేద్య చ ।
అగ్నౌ చ జుహుయాదన్నం పాయసాది చతుర్విధమ్ ॥ ౧౨౪
పౌరుషేణైవ సూక్తేన యవైశ్చ వ్రీహివేణుభిః ।
తిలైర్లాజైస్తథా పుష్పైస్సథా చాగరుభిర్ఘృతాక్తైః ॥ ౧౨౫
సమిద్భిర్మూలమన్త్రేణ పృథగష్టోత్తరం శతమ్ ।

శుభముహూర్తే పవిత్రైశ్చక్రాబ్జమణ్డలమణ్డనమ్.

ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే దైవజ్ఞపరిశోధితే ॥ ౧౨౬
పవిత్రాణి సమాదాయ చక్రాబ్జం భూషయేత్పునః ।

సర్వత్ర మాత్రైక్యమ్. మూలబేరాదిక్రమేణ పవిత్రారోపణమ్.

పద్మాదీని తదఙ్గాని యథా స్వమిదమిత్యృచా ॥ ౧౨౭

---

* సర్వాసు చ. † రక్తైః. ‡ వర్ణపఞ్చకైః. § ధూపాన్తమ్. ¶ కుమ్భదేవే.

తతఃకుమ్భే చ కరకే దేవే చ తదనన్తరమ్ ।
స ఏవ మన్త్రైఃకుణ్డేఽపి హవ్యవాహేఽపి తోరణే ॥ ౧౨౮
ద్వారకుమ్భేషు తత్ స్థేషు పవిత్రాణి యథా * తథా ।
తతఃప్రదక్షిణీకృత్య మణ్డలస్థం జగద్గురుమ్ ॥ ౧౨౯
ప్రవిశ్య మన్దిరం సర్వైర్మఙ్గలైస్సహ దేశికః ।
స్నపనాది విధాయాదౌ సమారాధన † ముచ్యతే ॥ ౧౩౦
హవిర్నివేదనాన్తం తత్కృత్వా తత్రత్యదేవతాః ।
మూలబేరం సమారభ్య పవిత్రైర్భూషయేత్స్వకైః ॥ ౧౩౧

స్వతన్త్రపరతన్త్రబేరార్చనమ్.

పరపన్త్రాన్స్వతన్త్రాంశ్చ సర్వాన్పూర్వోక్త ‡ విద్యయా ।
అభ్యర్చ్య గన్ధపుష్పాద్యైః పవిత్రాణి పృథక్పృథక్ ॥ ౧౩౨
దేయాని

పరివారైస్స్వస్వగీతవాద్యాదికలాప్రదర్శనమ్.

దానవేలాయాం వాగ్యవాదనకోవిదాః ।
§ నర్తకా గాయకాశ్చైవ తథా స్వాధ్యాయకోవిదాః ॥ ౧౩౩
సర్వే యథాస్వనృత్తాది దర్శయేయుస్తదన్తికే ।

అనుక్తపరివారాదిదేవతాపవిత్రారోపణమన్త్రః.

చణ్డాదిపరివారాణామన్యేషాం $ ప్రాఙ్గణాసినామ్ ॥ ౧౩౪
పవిత్రాణి ప్రదేయాని బలిపీఠావసానకమ్ ।
బ్రహ్మాది దేవతానాం చ తార్క్ష్యసేనేశయోరపి ॥ ౧౩౫
|| సర్వేషామప్యనుక్తానాం పవిత్రాణి యథాయథమ్ ।
మన్త్రశ్చ విష్ణుగాయత్రీ యద్వేదం విష్ణురిత్యయమ్ ॥ ౧౩౬
యద్వాచాష్టాక్షరేణైవ మన్త్రేణ ద్వాదశాత్మనా ।
దేశికో మూర్తిపైస్సార్ధం యజమానేన సంయుతః ॥ ౧౩౭

---

* యథమ్. † ముచ్యతే. ‡ సఙ్ఖ్యయా. § ఇదమర్ధం క్వచిన్నాస్తి.
$ ప్రాఙ్గణే సతామ్. || అన్యేషామప్యనుక్తానాం.

పుష్పాఞ్జలిః.

ప్రవిశ్య మన్దిరం విష్ణో రత్నపూర్ణాఞ్జలిస్స్వయమ్ ।
హేమపుష్పాఞ్జలిర్వాఽపి యద్వా పుష్పభృతాఞ్జలిః ॥ ౧౩౭
స్తోత్రైస్స్తువానో బహుభిర్వికిరేత్తాని పాదయోః ।
రత్నాని హేమపుష్పాణి పుష్పాణి సురభీణ్యపి ॥ ౧౩౮

సర్వపవిత్రాణాం దేవపాదయోర్న్యాసః.

కల్పితాని మనుష్యాణాం పవిత్రాణి యథాయథమ్ ।
న్యస్య దేవేశపదయోర్గిపుష్పవత్సుసమాహితః ॥ ౧౪౦

పవిత్రవిభజనమ్.

క్షౌమా * దీని పవిత్రాణి దేవం విజ్ఞాప్య దేశికః ।
స్వయం గృహీత్వా క్షౌమాదిపవిత్రం చాత్మనః కృతమ్ ॥ ౧౪౧
దద్యాత్పూజకముఖ్యానామృత్విజాం సహకారిణామ్ ।
ఏకాయనీయనిష్ఠానామన్యేషాం విదుషామపి ॥ ౧౪౨
యథాధికారం క్రమశో దేవస్యాలోక్య చాననమ్ ।

భగవతి క్షమాభ్యర్థనా.

స్పృష్ట్వా దేవపదామ్భోజ † మాచార్యోఽథ జనాన్తికే ॥ ౧౪౩
న్యూనాతిరేకశాన్త్యర్థం గాథామేనాముదీరయేత్ ।
‡ భగవన్ దేవదేవేశ శఙ్ఖచక్రగదాధర ॥ ౧౪౪
సంవత్సరోపచారాణాం పూరణార్థం కృతం మయా ।
ఆరాధనం గృహాణత్వం భక్తానాం హితకామ్యయా ॥ ౧౪౫
నాహం స్వతన్త్రః కిఞ్చిచ్చ కరోమి విహితం హితమ్ ।
కిన్తు త్వత్ప్రేరితస్సర్వం కరోమి తవ యత్స్వయమ్ ॥ ౧౪౬
తత్క్షన్తవ్యమశేషేణ క్రియాలోపాద్యనుష్ఠితమ్ ।

బ్రాహ్మణసన్తర్పణమ్.

సమయే యజమానస్తు గాం భువం కాఞ్చనం తథా ॥ ౧౪౭

---

* దీని చ వస్త్రాణి. † మాచార్యేణ పదాన్తికే. ‡ ఇదమర్ధం క్వచిన్న దృశ్యతే.

వస్త్రాదికం తథా ధాన్యం భోజయిత్వా మహీసురాన్ ।
దత్వా యథేప్సితానర్థానాచార్యాయ చ దక్షిణామ్ ॥ ౧౪౮
శతనిష్కావరాం గోభూవస్త్రధాన్యాదికాన్యపి ।
మూర్తిపేభ్యస్తథాన్యేభ్యస్తత్తత్కర్మానుసారతః ॥ ౧౪౯
యథాతుష్టికరం దేయం యాగే తత్రోపకుర్వతామ్ ।

బహిర్గ్రామోత్సవకాలః.

అపరాహ్ణే బహిర్గ్రామే కుర్యాదేవం మహోత్సవమ్ ॥

పవిత్రావరోపణావధిః.

ప్రోక్ష్య ప్రత్యహమేతాని పూజాకాలేషు పూజకైః ।
న్యసనీయాని దివసాంశ్చతుర్దశ చతుర్ముఖ ॥ ౧౫౧
* యద్వైకవింశతం సప్త యది వా దివసానపి ।
త్రిరాత్రమేకరాత్రం వా పశ్చాత్తాన్యవరోహయేత్ ॥ ౧౫౨

పవిత్రారోపణమన్త్రాః.

ఉచ్చరేత్ పౌరుషం సూక్తం సామ యద్వా రథన్తరమ్ ।
త్రిసువర్ణం తథా మన్త్రం మూలమన్త్రమథాపి వా ॥ ౧౫౩

గురవే పవిత్రాప్రదానే దోషః.

అనరోప్య పవిత్రాణి దేయాని గురవే తతః ।
గురవే తాని దత్తాని ప్రీణనాయ మధుద్విషః ॥ ౧౫౪
అన్యథా కర్మనైష్ఫల్యం క్షయస్స్యాద్రాజరాష్ట్రయోః ।

ఆవాహితదేవతావిసర్జనమ్.

మణ్డలస్థం చ కుమ్భస్థమగ్నిస్థం చ విసర్జయేత్ ॥ ౧౫౫

పవిత్రావరోపణే కాలోత్కర్షానపేక్షితా.

పవిత్రారోహణదినే కాలోత్కర్షో న యుజ్యతే ।

---

* ద్వయైకవింశతిస్సప్త.

పవిత్రావరోపణానన్తరం భగవతస్స్నపనమ్.

కృత్వావరోహణం తేషాం స్నపనం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౫౬
కార్యం యథోక్తవిధినా ప్రవిశేన్మన్దిరం తతః ।

పవిత్రోత్సవఫలం.

ఇత్యేవ కథితో బ్రహ్మన్ పవిత్రారోహణవిధిః ॥ ౧౫౭
అనేన విధినా విష్ణోః పవిత్రారోహణం హరేః ।
కుర్వన్ ఫలాన్యనన్తాని ప్రాప్నుయాన్నైవ సంశయః ॥ ౧౫౮
సుఖం జీవతి నిర్వ్యాధి ర్యావదాయుస్సమృద్ధిమాన్ ।
ఆయుశ్చ విన్దతి ప్రాప్తం ధర్మార్థీ ధర్మమాప్నుయాత్ ॥
కామానవాప్నుయాత్కామీ అర్థార్థీ చార్థమాప్నుయాత్ ।
మోక్షార్థీ మోక్షమాప్నోతి ప్రజార్థీ లభతే ప్రజాః ॥ ౧౬౦
* బాన్ధవైర్లభతే చాపి ప్రవాసిభిస్సమాగమమ్ ।
కీర్తిం చాప్నోతి పరమాం కీర్తికామో న సంశయః ॥ ౧౬౧
జ్ఞానార్థీ జ్ఞానమాప్నోతి శాన్త్యర్థీ శాన్తిమాప్నుయాత్ ।
శత్రవస్తు ప్రణశ్యన్తి గ్రహభూతాద్యుపద్రవాః ॥ ౧౬౨
ఆరోగ్యకామీ చారోగ్యం శ్రీకామశ్శ్రియమాప్నుయాత్ ।
బహునాత్ర కిముక్తేన ఫలం యద్యదభీప్సితమ్ ॥ ౧౬౩
తత్సర్వం తస్య హస్తస్థం నాత్ర కార్యా విచారణా ।
భుక్త్వా భోగాంశ్చ విపులాన్ ధ్యాత్వా చాన్తే మధుద్విషమ్ ॥
తల్లోకం సమవాప్నోతి న చేహాజాయతే పునః ।
ధారయన్తి పవిత్రాణి యే భక్త్యా శ్రద్ధయాన్వితాః ॥ ౧౬౫
తేఽపి నిర్ధూయ పాపాని మోదన్తే దివి దేవవత్ ।
ఆచార్యో మూర్తిపాస్సర్వే యే చాన్యే పరిచారకాః ॥ ౧౬౬
యే శృణ్వన్తి చ పశ్యన్తి కీర్తయన్తి చ కర్మ తత్ ।
తే సర్వేఽపి సమృద్ధార్థా లభన్తే సర్వసంపదః ॥ ౧౬౭

---

* పాన్థైర్వై లభతే చాపి బన్ధుభిశ్చ.

ఆగ్రయణపూజాయోగ్య మాసతిథినక్షత్రాది.

* ఆగ్రయణం శ్రావణే మాసి మాసి ప్రోష్ఠపదేఽపి వా ।
మాసె చాశ్వయుజె బ్రహ్మన్ కార్తికే మాసి వా భవేత్ ॥ ౧౬౮
వర్షాస్వేవం తతోఽన్యత్ర తైషే మాఘేఽపి వా భవేత్ ।
ఫాల్గునె మాసి చైత్రె వా వైశాఖే వా తదాచరేత్ ॥ ౧౬౯
హస్తే చ శ్రవణే పౌష్ణె నైరృతే చ ప్రజాపతేః ।
నక్షత్రె వారుణె పుష్యే వాయవ్యే దితిదైవతే ॥ ౧౭౦
† మఖాసు మైత్రె చిత్రాయాం శ్రవిష్ఠాయామథాపి వా ।
సౌమ్యే త్రిషూత్తరాఖ్యేషు సమ్భవానుగుణం భవేత్ ॥ ౧౭౧
అయుగ్మాస్తిథయస్సర్వా నవమీపరివర్జితాః ।
యుగ్మాస్తు తిథయో నేష్టా ద్వితీయాం దశమీం వినా ॥ ౧౭౨
సోమో బృహస్పతిస్సౌమ్యో భృగుశ్చేతి గ్రహాశ్శుభాః ।
మెషవృశ్చికమీనె తు కన్యార్షభకుళీరకే ॥ ౧౭౩
పూర్వపక్షే చ కర్తవ్యస్తత్రాయం కర్మణాం క్రమః ।

ఓషధిలవన ధాన్యగ్రహణాదివిధిః.

ఆదౌ దధ్యోదనం క్షేత్రె క్షేత్రపాలాయ కల్పయేత్ ॥ ౧౭౪
ముహూర్తే లవనస్యోక్తే విధాయ లవనం తతః ।
ధాన్యం ‡ కణిశభారేణ గృహ్ణీయాద్భూమికర్షకైః ॥ ౧౭౫
కదలీపనసాదీని తథాదధిఘృతాదికమ్ ।
ధాన్యభారానపి తథా § కన్దల్యాదిదలాని చ ॥ ౧౭౬
నయేయుర్నృత్తవాదిత్రగీతాలఙ్కారసంయుతమ్ ।

ధాన్యానయనకాలె రక్షాసంవిధానమ్.

పురతః పృష్ఠతశ్చైవ సేనేశవిహగాధిపౌ ॥ ౧౭౭
అలఙ్కృతౌ కుఞ్జరాదియానారూఢౌ యథావసు ।
ఛత్రచామరకౌశేయధ్వజాదిపరిబర్హకౌ ॥ ౧౭౮

---

* ఆగ్రేణం శ్రావణే. † మఖే చ చిత్రె చైత్రాయామ్. ‡ కణిశహారేణ.
§ కన్దలాని దలాని చ.

❦ గ్రామప్రాదక్షిణ్యేన ధాన్యానాం కోష్ఠాగారనయనమ్. ❦

నీత్వా ప్రదక్షిణం గ్రామమాలయం చ మధుద్విషః ।
కోష్ఠాగారం ప్రవిశ్యాన్తర్ధాన్యం కణిశగోచరమ్ ॥ ౧౪౯

❦ భాణ్డే ధాన్యనిక్షేపణే మన్త్రః. ❦

శ్రీసూక్తేన సమభ్యర్చ్య భాణ్డేష్వభినవేషు తత్ ।
నిక్షిప్య సఙ్గ్రహం తస్య కుర్యాత్తత్రాలయేషు చ ॥ ౧౫౦

❦ కర్మకరేభ్యో ధాన్యవిభాగః. ❦

కర్మిణాం దేవదేవస్య తథా దేవం సమర్చతామ్ ।
యథాధికారం ధాన్యాని దద్యాచ్చ సమయే శుభే ॥ ౧౫౧

❦ పరిష్కృత హవిర్నివేదనమ్. ❦

తణ్డులాన్నూతనా * న్నామ్ల క్షాలితాం స్త్రిఫలీకృతాన్ ।
మరిచైర్జీరకైర్యుక్తాన్ గుళపాకే సుభాపితాన్ ॥ ౧౫౨
నాలికేరఫలోపేతానిక్షుఖణ్డసమన్వితాన్ ।
మూలబేరాదిబేరాణాం ముహూర్తే శోభనే గురుః ॥ ౧౫౩

❦ నవతణ్డులహోమః. ❦

నివేదయే

త్తతో మూలవిద్యయాష్టోత్తరం శతమ్ ।
తణ్డులైర్జుహుయాదగ్నౌ

❦ నవాన్ననివేదనమ్. ❦

† బ్రాహ్మణానాం యథాపురమ్ ॥ ౧౫౪
తస్మిన్దినే పరేద్యుర్వా నవాన్నాని నివేదయేత్ ।
ప్రభూతసంస్కృతా ‡ న్నేకనిష్ఠాని కదలీదలే ॥ ౧౫౫

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మే తన్త్రే
చర్యాపాదే § పవిత్రోత్సవవిధిర్నామ
చతుర్దశోఽధ్యాయః.

---

* నన్యాన్. † బ్రహ్మాదీనాం. ‡ న్నాని. § ఆగ్రయణోత్సవ.

పఞ్చదశోఽధ్యాయః.

మాసానుబన్ధివ్రతేషు. వరాహవ్రతమ్.

శ్రీభగవాన్:—

* మాసి భాద్రపదే దేవం శ్రవణే చాదిపూరుషమ్ ।
వరాహరూపం సుభగం హిరణ్యాక్షాసురద్విషమ్ ॥ ౧
యజేత ధరయా దేవ్యా సార్ధం సర్వార్థసిద్ధయే ।
అన్యేషాం మూర్తిభేదానామపి తస్మిన్ సమర్చనమ్ ॥ ౨

ఆశ్వయుజమాసవ్రతమ్.

స్వాతావాశ్వయుజే మాసి యజనం స్నపనాదిభిః ।

కార్తికద్వాదశీవ్రతమ్.

కార్తికే మాసి సంప్రాప్తే ద్వాదశ్యాం చాసితేతరే ॥ ౩
పక్షే ప్రబోధయేద్దేవమర్చయిత్వా యథావసు ।
మన్త్రేణోదిత్యమిత్యేష ఉత్తిష్ఠేతి చ బోధనే ॥ ౪
ప్రబోధ్య వాచయేద్దేవముత్థితం విధివత్తతః ।
ఔత్సవం బిమ్బమభ్యర్చ్య మణ్డపే మణ్డలే స్థితమ్ ॥ ౫
ద్వారతోరణకుమ్భాదియజనం చ యథాపురమ్ ।
గ్రామే మహోత్సవం కార్యస్సర్వమఙ్గలసంయుతః ॥ ౬
సర్వే చాశ్రమిణః కుర్యుర్వర్ణానాం చ విసర్జనమ్ ।
దశనిష్కం తదర్ధం వా దక్షిణాం గురవే తదా ॥ ౭

కృత్తికాదీపోత్సవః.

కృత్తికాసు చ కార్తిక్యాం పౌర్ణమాస్యాం మధుద్విషః ।
కృత్తికాభిరయోగే వా కేవలాయాం తిథౌ భవేత్ ॥ ౮

---

* తస్మిన్.

* దీపోత్సవం తథా సర్వం శోభయేన్మమ మన్దిరమ్ ।
ఆరోప్య సర్వతో దీపాం స్తమ్భేషూచ్చైర్మధుద్విషః ॥ ౯
దిక్షు సర్వాసు సర్వత్ర తథా చావరణేషు చ ।
కూటాకారాగ్నికల్పినీయా స్తేషాం స్యుర్దీపమాలికాః ॥ ౧౦
ప్రాకారభిత్తిషు తథా మణ్డపే గోపురేషు చ ।
బహిర్వాభిర్దీపమాలాభిర్భావ్యం సర్వాసు దిక్షు చ ॥ ౧౧
దీపోత్సవాయ పూర్వేద్యుర్నిశి కల్యాణకౌతుకమ్ ।
బధ్నీయాదౌత్సవే బిమ్బే సర్వమఙ్గలసంయుతమ్ ॥ ౧౨
అపరేద్యుశ్చ మూలాదిబేరాణామర్చనం భవేత్ ।
నైమిత్తికం ప్రదోషే తు కుర్యాద్దీపాధివాసనమ్ ॥ ౧౩
పురస్తాన్మూలబేరస్య పాత్రమారోప్య నూతనమ్ ।
ధాన్యరాశౌ తత స్తస్మింశ్చాజ్యమాఢకసంమితమ్ ॥ ౧౪
కాపిలం తైలమథవా నిక్షిప్య పరిశోధితమ్ ।
ఋజువర్తిం తన్తుభిర్వా వాససా నూతనేన వా ॥ ౧౫
కల్పయిత్వా సముద్ధృత్య కుణ్డాగ్నిం తేన దీపయేత్ ।
వర్తిమాగ్నేయమన్త్రేణ అగ్నిముద్రాం ప్రదర్శయేత్ ॥ ౧౬
అభ్యర్చ్యాగ్నిమన్త్రైస్తు ముహూర్తే శోభనే గురుః ।
ఆదాయ పాత్రం తత్స్థేన వహ్నినా వలజాదిషు ॥ ౧౭
దీపయేద్దీపికాస్సర్వాస్తూర్యేషు విదిశో దిశః ।
ఘోషయత్సు తథా నృత్తగీతాదీనాం సముద్యమే ॥ ౧౮
అధీయానేషు విప్రేషు మన్త్రాంస్తద్దైవతాన్ ।
ఔత్సవం బిమ్బమాదాయ సర్వాలఙ్కారశోభితమ్ ॥ ౧౯
యానమారోప్య రథ్యాసు నయేదావరణేషు చ ।
దృశ్యాని నాటకాదీని కృత్రిమాణీతరాణి చ ॥ ౨౦
దర్శయేద్దేవదేవాయ † భాషాభేదాన్యథోదితాన్ ।
ఆసాద్య మణ్టపే తస్మిన్నివేద్య చ మహాహవిః ॥ ౨౧

* దీపోత్సవస్తదా సర్వం శోధయేద్దేవమన్దిరమ్ । † సర్వాలఙ్కారశోభితమ్.

పృథుకాన్ సంస్కృతాన్ సక్తూన్ పలలానగ్నితృప్తయే ।
అపూపాన్ సమయే తస్మిన్నివేద్య మధువిద్విషే ॥ ౨౨
అభ్యన్తరం మన్దిరస్య గమయేన్మఙ్గలాన్వితమ్ ।
కృత్తికాదీపవిధినా సమారాధనమీరితమ్ ॥ ౨౩
విశాం చ రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సమ్పత్కరమనుత్తమమ్ ।
విపత్ప్రశమనం బ్రహ్మన్ ప్రీణనం జాతవేదసః ॥ ౨౪

మార్గశీర్షద్వాదశీవ్రతమ్.

మార్గశీర్షే సితే పక్షే మాసి వ్రతమనుత్తమమ్ ।
ద్వాదశ్యాం వ్రతపూర్వత్వాద్వ్రతమారాధనం హరేః ॥ ౨౫
ఆరాధనం భగవతః కుర్వంస్తాదృశముత్తమమ్ ।
దశమ్యాం హరిమారాధ్య భోజయిత్వా చ భూసురాన్ ॥ ౨౬
దక్షిణాం చ యథాశక్తి దత్త్వా తేభ్యస్సమాహితః ।
భగవత్సన్నిధౌ తేషాం విజ్ఞాప్య ద్వాదశీవ్రతమ్ ॥ ౨౭
అనుజ్ఞాపూర్వకం పూజాం వ్రతపూర్వాం మహాఫలామ్ ।
సఙ్కల్ప్య దర్భేష్వాసీనః ప్రాఙ్ముఖః ప్రణిధానవాన్ ॥ ౨౮
హవిష్యాశీ సకృత్కృత్వా సర్వం కర్మాహ్నికం తథా ।
రాత్రౌ చ భగవద్యోగమాస్థాయ చ యథావిధి ॥ ౨౯
అపరేద్యుః క్రియాజాతమేకాదశ్యాం యథావిధి ।
పూర్వం త్రిషవణస్నాయీ నియమం పరమాస్థితః ॥ ౩౦
అనశ్నన్ దేవమారాధ్య హ్యహోరాత్రం మౌనమాస్థితః ।
భగవద్ధ్యాననిరతో వ్యవహారం చ లౌకికమ్ ॥ ౩౧
అసంస్పృశన్ మనఃకాయకర్మభిశ్చేఙ్గితాదిభిః ।
స్థితో మౌనీ తదా తద్వద్రాత్రౌ కౌతుకబన్ధనమ్ ॥ ౩౨
బద్ధ్వా దేవేశమారాధ్య దర్భశాయీ నయేన్నిశామ్ ।
బ్రాహ్మే ముహూర్తే చోత్థాయ కృత్వా సన్ధ్యాం యథావిధి॥ ౩౩
కర్మదేవాన్తికం గత్వా కుర్యాత్పూజాం యథాపురమ్ ।
చతుర్వేదపదో విప్రాన్ దిక్షు ప్రాచ్యాదిషు క్రమాత్ ॥ ౩౪

దర్భాసనేష్వాసయిత్వా దేవస్యాభిముఖం యథా ।
కోణేషు చ దిశాం విప్రానేకాయనవిద స్తథా ॥ ౩౫
అధ్యాపయేదధ్యయనం యథా స్వచ్ఛన్దసాం గురుః ।
సామగాని తరాలాభే కేవలాం స్తపసి స్థితాన్ ॥ ౩౬
ఏకాయనవిదో వాపి హరే స్తత్ప్రీణనం పరమ్ ।
* ప్రాశయేద్ప్రాశ్యమానైస్సార్ధం వ్రతస్థస్తికాయశుద్ధయే ॥ ౩౭
కుశోదకం పఞ్చగవ్యం ప్రాపణం చ యథాక్రమమ్ ।
దివా స్వాపం పరాన్నం చ పునర్భోజనకర్మ చ ॥ ౩౮
స్త్రీసేవాం తైలసేవాం చ కాంస్యభోజనమేవ చ ।
మాంసాశనం త్యజే త్తస్మిన్ దివసే కర్మగర్హితమ్ ॥ ౩౯
భోజయేచ్చ యథాశక్తి దద్యాదన్తే చ దక్షిణామ్ ।
ఉపవాసాక్షమో నక్తమేకాదశ్యాం సమాచరేత్ ॥ ౪౦
అజ్ఞానాచ్చే త్త్రయోదశ్యాం పారణం రాక్షసం భవేత్ ।
వర్జ్యాశ్చ వారా మన్దస్య భృగోరఙ్గారకస్య చ ॥ ౪౧
నక్షత్రం యమదైవత్యం వ్రతారమ్భే చతుర్ముఖ ।
పారణం చోపవాసశ్చ న దోషాయ తిథిత్రయే ॥ ౪౨
న సమ్భాషేత పాషణ్డాన్ త్రిభిర్గర్హితైర్నరైః ।
ప్రమాదాదపి నైవాన్యైర్నాస్తికైః ప్రతిలోమజైః ॥ ౪౩
నాశౌచవద్భిర్ద్వాదశ్యాం వ్రతస్థో నావలోకయేత్ ।
ఆర్ద్రాయామపి మాసేఽస్మిన్ జన్మర్క్షే చ గరుత్మతః ॥ ౪౪
తత్ప్రీతయే సమారాధ్యో హరిశ్శాస్త్రోక్తవర్త్మనా ।
పాయసాన్నం గుళాన్నం చ † ప్రభాతే వినివేదయేత్ ॥ ౪౫
బిమ్బం చోత్సవమాకల్ప్య వీధికావరణేషు చ ।
‡ గరుడేనైవ సహితం గమయేన్మఙ్గలాన్వితమ్ ॥ ౪౬

ఉత్తరాయణవ్రతమ్.

ఉత్తరే చాయనే దేవం స్నపనాద్యైస్సమర్చయేత్ ।
ఘృతేనాభ్యజ్య యద్దేవం మజ్జయేద్వా ఘృతాదిషు ॥ ౪౭

* పారయే. † ప్రభూతం. ‡ ఉత్తరే గరుడేనైవసహితం.

ఘృతే వా దధ్ని పీయూషే యద్వా మధుని సమ్భృతే।
ఫలేషు వా ఫలరసే పఞ్చగవ్యరసేషు వా॥ ౪౮
పాయసాదిషు చాన్నేషు కాలపుష్పేష్వపేయేషు వా।
దలేషు వా తులస్యాదేర్నవరత్నచయేషు వా॥ ౪౯
సువర్ణకలధౌతేషు తామ్రకాంస్యేషు శోభనే।
సువర్ణ * గోలకాగ్రేణ కృత్వా † కల్పితావయవోజ్జ్వలాః॥ ౫౦
కల్పితాకల్పకల్యాణప్రతిమాకారసంమితాః।
పీఠికాకారతులితాస్తాభిరాచ్ఛాద్య భూషయేత్॥ ౫౧
పఞ్చాయుధసమాకారా హస్తాదిసదృశాకృతీః।
కృత్వా పృథగ్యథాశోభం గోలకాగ్రే కఞ్చుకాకృతీః॥ ౫౨
భూషయేత్తాభిరఙ్గాని చాయుధాని చ సర్వశః।
ఆపాదమస్తకం వాన్యైర్వర్ణైర్హార్యాదిభిరధోక్షజమ్॥ ౫౩
ఛాదయేన్మూలమన్త్రేణ పూరణం సర్వవస్తుభిః।
‡ త్రిప్రస్త్రిపాదసహితా నపి వా ద్విగుణాం స్తథా॥ ౫౪
పూరయేత్కాలమాతోద్యనృత్తగీతాదిమఙ్గలమ్।
ఆచరేత్సర్వమేతస్మిన్యథావిభవవిస్తరమ్॥ ౫౫
జుహుయాత్సర్పిషా యావత్పూరణం మూలవిద్యయా।
దేయా చ దక్షిణా స్వర్ణమాచార్యాయ యథావసు॥ ౫౬
ఘృతాదిపూరణం చైతత్సర్వకామసమృద్ధిదమ్।

పుష్యమాసవ్రతమ్.

పుష్యే చ మాసి సంప్రాప్తే పౌర్ణమాస్యామథాపి వా॥ ౫౭
ఆరాధనం భగవతస్సర్వపాపవినాశనమ్।

మాఘమాసే తిలపద్మవ్రతమ్.

మాఘమాసే సితే పక్షే పఞ్చమ్యాం మధువిద్విషమ్॥ ౫౮

---

* గోలకశబ్దస్థానే గోలికేతిసాధు. † లిఖితా. ‡ త్రిపాదబారసహితా నాడివార ద్విగుణా స్తథా.

సమారాధ్య యథాశాస్త్రం దేవస్యాగ్రే మహీతలే ।
గోమయాలేపితే ద్వాభ్యాం హస్తాభ్యామపి సమ్మితే ॥ ౫౯

చతుర్భిర్వా సమాయామవిస్తారే ఛాదితే పునః ।
వాససా నూతనేనైవ సదశేన తథోపరి ॥ ౬౦

కృష్ణాజినేన శుద్ధేన ఛిదనచ్ఛేదనాదినా ।
* వర్జితేన సమాచ్ఛాద్య వస్త్రం తదుపరి క్షిపేత్ ॥ ౬౧

తిలానాం భారమేకం వా ద్వౌ వా కృత్వా చ వేదికామ్ ।
త్రిమేఖలాం తిలైస్తస్మిన్ పద్మాకారసమాకృతిమ్ ॥ ౬౨

నిష్కత్రయాత్మకం స్వర్ణం లేఖాపద్మం తిలేషు వా ।
నిక్షిప్య నవరత్నాని దిక్షు చాష్టాసు నిక్షిపేత్ ॥ ౬౩

ధాన్యపూర్ణాని పాత్రాణి ద్వే ద్వే ప్రతిదిశం క్రమాత్ ।
ప్రస్థతైలం తథా సర్పిర్దధి చాపి చతుర్గుణమ్ ॥ ౬౪

పార్శ్వయోరగ్నిపుగతశ్చాపి పాత్రస్థం న్యస్య భూతలే ।
† తిలాజ్యాహారణీపుగతస్త్రీణ్యహాని జితేన్ద్రియః ॥ ౬౫

ఉపోష్య వా గురుణిపూర్వమేకరాత్రం చతుర్ముఖ ।
అభ్యర్చ్య గన్ధపుష్పాద్యైస్తిలాన్యస్త్రాన్యనన్తరమ్ ॥ ౬౬

అధీయానేషు విప్రేషు తూర్యవాదిత్రఘోషణే ।
మఙ్గలేషు తథాన్యేషు ప్రవృత్తేషు యథాయథమ్ ॥ ౬౭

తిలైస్సహస్రకృత్వో గ్నౌ జుహుయాన్మూలవిద్యయా ।
ఆచార్యం పఞ్చకాలజ్ఞం భగవచ్ఛాస్త్రకోవిదమ్ ॥ ౬౮

కల్యాణాచారనిరతం సర్వైస్సముదితం గుణైః ।
తస్మై భాగవతాయేదమర్చయిత్వా క్షతాదిభిః ॥ ౬౯

తిలపద్మం ప్రదాతవ్యం సన్నిధౌ వారిపూర్వకమ్ ।
ప్రీయతాం భగవాన్ విష్ణురిత్యాచార్యేణ మన్త్రవిత్ ॥ ౭౦

తదన్తే దేవమభ్యర్చ్య ‡ భోజయిత్వా మహీసురాన్ ।
దద్యాచ్చ దక్షిణాం తేభ్యో గురవే చ యథోదితామ్ ॥ ౭౧

లజ్జితే చ. † తిలాజ్యభారసహితా. ‡ పూజయిత్వా.

ఇత్థం తిలసరోజం యో దద్యాద్ధాన్యాదిసంయుతమ్ ।
పునాతి స పితౄన్ * సర్వానాత్మానం చ పరావరాన్ ॥ ౭౨
మాసర్క్షే పౌర్ణమాస్యాం చ యజనం స్నపనాదిభిః ।

ఫాల్గునమాసే శ్రీకామవ్రతమ్

ఫాల్గునే మాసి ఫల్గున్యాం శ్రీకామో హరిమర్చయేత్ ॥
ఉపోష్య పూర్వం నియతో ధ్యాయన్నిత్థం సమాహితః ।
విపులే బిల్వవిపినే మధ్యే పుష్కరశోభితే ॥ ౭౪
మహాతటాకే శిఞ్జానపక్షిసఙ్ఘసమాకులే ।
† మణ్డపే తత్ర మాహేన్ద్రే ‡ రత్నప్రాకారవేష్టితే ॥ ౭౫
చతుర్దిక్షు చతుర్ద్వారే కల్పకద్రుమమణ్డితే ।
సౌవర్ణే బహుకల్యాణరత్నస్తమ్భసమన్వితే ॥ ౭౬
సింహాసనే వరే రత్నపద్మేఽష్టదలసంయుతే ।
కర్ణికాకేసరోపేతే సుఖాసీనం శ్రియా సహ ॥ ౭౭
పూర్వాదిదిక్షు ధ్యాతవ్యా వాసుదేవాదయో దలే ।
ఆగ్నేయాదిషు కోణేషు చత్వారో హస్తినః క్రమాత్ ॥ ౭౮
గుగ్గులుశ్చ కురణ్డశ్చ దమకశ్శలలస్తథా ।
శఙ్ఖపద్మనిధీ చాపి సింహవిష్టరపార్శ్వయోః ॥ ౭౯
అన్యోన్యాభిముఖౌ భూరి వమన్తౌ వసు సర్వదా ।
భూమ్యాదయోఽష్టౌ పూర్వాదిదిక్షు చామరపాణయః ॥ ౮౦
ఇన్ద్రాదయశ్చ పూర్వాది దిక్ష్వష్టావష్టసు § క్రమాత్ ।
స్థితాశ్చతుర్షు ద్వారేషు వేత్రహస్తాస్సకఞ్చుకాః ॥ ౮౧
కుబ్జవేషాః స్త్రియో ద్వారి పాలయన్త్యో మనోహరాః ।
బలాకినీ భీషికా చ తథైవ వనమాలినీ ॥ ౮౨
శాఙ్కరీ చ క్రమాదేతాః పూర్వాదిషు చతుర్ముఖ ।
ద్వారాణి పాలికాభిశ్చ పూర్ణకుమ్భైర్ధ్వజైస్తథా ॥ ౮౩

---

* సర్వాన్కుల్యానపి. † మణ్డలే. ‡ ప్రాకారపరివేషణే. § స్థితాః.

తోరణైర్దర్భమాలాభిర్మాల్యైర్దీపైరనేకశః మఙ్గలైః ।
పరిష్కృతాని ధ్యాత్వైవం దేవీం దేవం చ పూజయేత్ ॥ ౮౪

శ్రియం వా కేవలాం పద్మే కర్ణికాయాముపస్థితామ్ ।
మణ్డపే తత్ర పూర్వోక్తే పరివారసమన్వితే ॥ ౮౫

లక్ష్మీప్రసూనకైరపద్మైర్హోమో బిల్వాదిపల్లవైః ।
సమిదాజ్యైశ్చ మన్త్రేణ శ్రియశ్చాష్టాక్షరేణ చ ॥ ౮౬

శ్రీసూక్తాని చతుర్దిక్షు పాఠ్యాని పృథివీసురైః ।
ఆరాధ్యాభిష్టుయాదన్తే స్తోత్రైర్బహువిధైశ్శ్రియమ్ ॥ ౮౭

లక్ష్మీస్తోత్రమ్.

నమామి దేవి లోకానాం జనయి * త్ర్యబ్ధిసమ్భవే ।
సర్వలోకేశ్వరేశేశ వల్లభే † దుర్లభేఽధనైః ॥ ౮౮

వాసుదేవాఙ్గసంస్పర్శ సుఖైకరసభాజనే ।
నమస్తే ‡ సుఖదే దేవి దేవానామధిదేవతే ॥ ౮౯

యదృచ్ఛయాపి తే దేవి కటాక్షాగ్రపతితాస్సకృత్ ।
క్షుద్రేష్వపి ప్రగల్భన్తే తే త్రిలోకేశ్వరాగ్రక్రమాత్ ॥ ౯౦

న స్పృశన్తి త్రిలోకేశానపి యాన్త్వీక్షణాని తే ।
సంపాద్యన్తే క్షణాత్తుద్రాన్నాకపృష్ఠాదపి చ్యుతాః ॥ ౯౧

లావణ్యాదిగుణా యత్ర కాష్ఠామశ్నువతే పరామ్ ।
తాని త్వదీయాన్యఙ్గాని దేవి కస్తోతుమర్హతి ॥ ౯౨

త్వం మాయా త్వమవిద్యాసి త్వం శక్తిః కర్మణామపి ।
చైతన్యశక్తిస్త్వమసి ప్రకృతిస్త్రిగుణాత్మికా ॥ ౯౩

త్వమేవ విద్యా త్రైయ్యన్తా త్రయీ చ త్వం పరావరా ।
యస్యాస్తవాయుతాంశాంశే దేవ్యో వాగాదయస్థ్సితాః ॥ ౯౪

సచ్చిదానన్దరూపస్య పరస్య పరమాత్మనః ।
ఆనన్దాదిమయీ మూర్తి రవిభక్తా భవత్యసి ॥ ౯౫

---

* త్ర్యబ్జ. † దుర్లభే క్షమే. ‡ శుభదే.

ప్రభాసి తస్య నిత్యా త్వం భాస్వానివ పరమాత్మనః ।
సన్ధ్యా త్వమసి విప్రాణాం వన్దనీయా దినే దినే ॥ ౯౬
భూర్భువస్స్వస్త్రయీ చ త్వం భూరసి త్వం భువోసి చ ।
స్వరసి వ్యాహృతిశ్చాసి ఋగ్యజుస్సామకారణమ్ ॥ ౯౭
త్వమాహుతిస్త్వమిష్టిశ్చ దక్షిణాసి త్వమేవ చ ।
సిద్ధిశ్చ కర్మణాం త్వత్తో నాన్యాస్తి కమలాలయే ॥ ౯౮
నీతిరాన్వీక్షికీ వార్తా విద్యా చాద్యాసి లౌకికీ ।
దృష్ట్వా దేవి త్వయా హీనం మృతప్రాయం జగత్త్రయమ్ ॥ ౯౯
యత్నైరమ్భోధిమథనప్రాయైరావిర్బభూవిథ ।
ఆనుషఙ్గికముత్పన్నం ప్రాప్తమప్సరసామపి ॥ ౧౦౦
తాదృగేవామృతాదన్యదిన్దిరే హరిమన్దిరే ।
హాలాహలం విషం చాపి జన్మనశ్శ్రేయసే తవ ॥ ౧౦౧
ప్రత్యాహారూపేణోత్పన్నం క్షీరవారిధిసమ్భవే ।
అభ్యర్హితా తవోత్పత్తిరేవం నామ మధుద్విషః ॥ ౧౦౨
కూర్మాదితిర్యగ్యోనిత్వం యత్ప్రాప్తం పరమాత్మనః ।
త్వం సర్వలోకజననీ జనకో జగతాం హరిః ॥ ౧౦౩
త్వయా చ విష్ణునాచైతద్వ్యాప్తం స్థావరజఙ్గమమ్ ।
మా నః కోశం తథా గోష్ఠం మా గృహం మా పరిచ్ఛదమ్ ॥ ౧౦౪
మా శరీరం కలత్రం చ త్యజేథా మా చ సన్తతిమ్ ।
శ్రుతవాన్ శీలవాన్ దక్షో బుద్ధిమాన్ విత్తవాన్నృజుః ॥ ౧౦౫
వృత్తవాన్ బన్ధుమాన్ శ్రీమాన్ పశుమాన్ ధాన్యవానపి ।
గుణవాన్ కీర్తిమాన్ లోకే తథాభిజనవాన్ ప్రభుః ॥ ౧౦౬
ఆయుష్మాన్ విజయీ భూమాంస్తథైవారోగ్యవానపి ।
శ్లాఘ్యవాన్ దేవి పురుషః కటాక్షవిషయాత్తవ ॥ ౧౦౭
గుణైర్యథోక్తైరహితస్త్వద్దర్శనవివర్జితః ।

క్రీడాభూమిర్హరేర్యస్య వక్షో భూమిస్సనాతనీ ॥ ౧౦౮
ఆనన్త్యాత్తవ కల్యాణి గుణానాం వర్ణనే క్షమః ।
న వాచస్పతిరప్యేష దూరే స్యాన్మాదృశాం స్థితిః ॥ ౧౦౯
ప్రసీద దేవి పద్మే త్వం పద్మహస్తే శుచిస్మితే ।
పద్మాసనే పద్మయోనేర్జనయిత్రి హరిప్రియే ॥ ౧౧౦
పద్మప్రియే నమస్తుభ్యం విష్ణోర్వక్షస్స్థలాలయే ।
స్తుత్యాత్తమిత్థమారాధ్యా దేవ్యస్సర్వా శ్రియాదయః ॥ ౧౧౧

దేవీనామర్చనే విశేషః.

అర్హణం చోపవీతం చ వర్జయిత్వోపచర్యయా ।
ధ్యాత్వా యథోక్తమార్గేణ యద్వా ధూమధ్వజార్చనమ్ ॥
ఉత్సవం చ శ్రియా దేవ్యా సార్ధం తస్మిన్మధుద్విషః ।
యావజ్జీవం శ్రియం దేవీమర్చయేత్ సంపదం పరామ్ ॥ ౧౧౩
ఇహానుభూయ భూయోఽపి * పరత్ర శ్రియమశ్నుతే ।
యద్వా కామయమానేన పురుషేణార్చనం శ్రియః ॥ ౧౧౪
లభతే తత్తదేవేహ ఫలశ్చైర్దైగికిమ్మారిత్తైః ।

ఆరోగ్యకామవ్రతమ్.

ఆరోగ్యకామస్సావిత్రే మణ్డలే రత్నపఙ్కజే ॥ ౧౧౫
ఆసీనం విష్టరే పీతకౌశేయవసనం హరిమ్ ।
నిష్టప్తతపనీయాభం చతుర్భుజమధోక్షజమ్ ॥ ౧౧౬
ప్రసాదసుముఖం సర్వదివ్యాభరణభూషితమ్ ।
దేవీసహాయం కల్యాణం కేవలం వా చతుర్ముఖ ॥ ౧౧౭
పూర్వాద్యష్టదలాసీనశక్త్యష్టసముపాసితమ్ ।
ఏవం ధ్యాత్వార్చయేన్నిత్యమారోగ్యం పరమశ్నుతే ॥ ౧౧౮
అనన్యలభ్యమారోగ్యం సర్వం † లభ్యేత్తతగ్గిపరమ్ ।

---

* పరతః. † లభ్యమితగ్గి పరమ్.

దినపఞ్చకవ్రతమ్.

దినాని పఞ్చ శస్తాని వైష్ణవాని చతుర్ముఖ ॥ ౧౧౯
తేషు వ్రతమనుష్ఠేయం సర్వాభిప్రేతసాధనమ్ ।
పక్షద్వయే చ ద్వాదశ్యౌ సినీవాలీ కుహూ స్తథా ॥ ౧౨౦
శ్రవణర్క్షం దినాని స్యుర్మాసేషు ద్వాదశస్వపి ।

చైత్రాది ద్వాదశమాసాధివ్రతాని.

చైత్రాదిషు ద్వాదశసు మాసేషు ద్వాదశాధిపాః ॥ ౧౨౧
అర్చనీయాఃక్రమాద్విష్ణు స్తథైవ మధుసూదనః ।
త్రివిక్రమో వామనశ్చ శ్రీధర స్తదన న్తరమ్ ॥ ౧౨౨
హృషీకేశఃపద్మనాభో దామోదరసమాహ్వయః ।
కేశవో నామధేయేన తథా నారాయణః స్మృతః ॥ ౧౨౩
మాధవోఽన్యశ్చ గోవిన్దో ద్వాదశైతే ప్రకీర్తితాః ।
మాసే చైత్రే * సమారమ్భో మార్గశీర్షేఽథవా భవేత్ ॥
† అశ్నీత హవిష్యం పూర్వేద్యురనశ్నన్నపరేఽహని ।
శ్రవణే మధ్యమే భాగే శుచిర్దక్షస్సమాహితః ॥ ౧౨౪
చక్రాబ్జమణ్డలే యద్వా బిమ్బే కుమ్భేఽథ వా హరిమ్ ।
ఆరాధ్య మూర్తిం మాసేశముపచారైర్యథోదితైః ॥ ౧౨౫
ఆరాధనాన్తే విత్తాని దత్వా శక్త్యనుసారతః ।
బ్రాహ్మణేభ్య స్తథా దత్వా గురవే దక్షిణాదికమ్ ॥ ౧౨౬
అపరేద్యు స్తథా దేవమర్చయిత్వా యథావిధి ।
పారణం బ్రాహ్మణైస్సార్ధం కుర్యాన్నియతమానసః ॥ ౧౨౭
ఏవం చతుర్షు చాన్యేషు దినేష్వారాధనక్రమః ।
మాసి మాసి చ యష్టవ్యా మాసేశా మూర్తిరబ్జజ ॥ ౧౨౮
దినేషు పఞ్చసూక్తేషు సర్వాభిప్రేతసిద్ధయే ।

---

* వ్రతారమ్భః. † అన్నం.

త్రిషు సంవత్సరేష్వేవం కృత్వా మాసేషు చ త్రిషు ॥ ౧౩౦
వ్రతే సమాప్తే స్నపనం కుర్యాత్పూర్వోక్త వర్త్మనా ।
* యాచయేత వ్రతఫలం ధాన్యరాశౌ స్థితో ద్విజః ॥ ౧౩౧
భోజయిత్వా ద్విజవరాన్ దత్వా తేభ్యశ్చ దక్షిణామ్ ।
దక్షిణాభిస్తథాచార్యం తోషయేత్కాఞ్చనాదిభిః ॥ ౧౩౨
పౌర్ణమాస్యామపి హ్యేవ క్రమో మాసాధిపార్చనే ।
విశేషతస్త్రియామాయాం చన్ద్రమస్యుదితేఽర్హణా ॥ ౧౩౩
కుహ్వామపి తిథౌ ప్రాగ్వదర్చయేద్వ్రతమాస్థితః ।
ఆరాధనం దినేష్వేషు చతుర్వర్గఫలప్రదమ్ ॥ ౧౩౪
సర్వస్మిన్ మాసనక్షత్రే ప్రాదుర్భావదినేషు చ ।
అర్చయిత్వాఙ్కురాన్ పూజా కార్యా స్నపనపూర్వికా ॥
హోమావసానికాన్విప్రాంస్తర్పయేచ్చ యథావసు ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
"వ్రతానుష్ఠానక్రమో" నామ పఞ్చదశోఽధ్యాయః.

---

* వాచయేత వ్రతఫలం ధాన్యరాశౌ స్థితం ద్విజమ్.

షోడశోఽధ్యాయః.

అరిష్టశాన్తికమ్.

బ్రహ్మా:—

భగవన్ భావినాం కర్మ ఫలానామశుభాత్మనామ్ ।
సూచనేషు నిమిత్తేషు సఞ్జాతేష్వశుభాత్మసు ॥ ౧
గృహదోషాదిషు నృణామధిపస్య చ భూపతేః ।
తేషామకస్మాజ్జాతానాం కర్మ యచ్ఛమనం పరమ్ ॥ ౨
తన్మమాఖ్యాయతాం కీదృక్కిం కథం చేతి చాచ్యుత ।
రహస్యమపి తద్వాచ్యం దయయా పరయా మయి ॥ ౩

దుర్నిమిత్తనిరూపణమ్

శ్రీభగవాన్:—

జన్మర్క్షాద్యశుభస్థానగతేష్వఙ్గారకాదిషు ।
క్రూరేషు దుర్నిమిత్తేషు దుస్స్వప్నేష్వామయేషు చ ॥ ౪
* గృహక్షేత్రాదికేష్వేవం వల్మీకజననే తథా ।
రక్తస్త్రీషు చ జాతాసు అగ్నిదాహే చ వేశ్మనామ్ ॥ ౫
వస్త్రాదిమూషికాదంశే దగ్ధేషు శయనాదిషు ।
సఙ్కటేష్వపి చాన్యేషు పుత్రాదికలహాత్మసు ॥ ౬
నృపకోపే తథా చిత్తదుఃఖే నిగలబన్ధనే ।
పీడాయామరిపక్షేణ పిశాచాద్యైర్భయానకైః ॥ ౭
వ్రతధ్వంసే ప్రాగభావే † పుత్రాణామర్థహానిషు ।
అరిష్టసూచనే పుత్రజన్మన్యుత్పాతసమ్భవే ॥ ౮

అరిష్టశాన్తయే భగవదారాధనవిశేషః.

ఏవమాదిషు చాన్యేషు దోషేష్వారాధనం మమ ।
శాన్తయే కల్పతే బ్రహ్మన్ ప్రకారస్తస్య కథ్యతే ॥ ౯

---

* గృహక్షేత్రాదిషు స్వేషు వల్మీకాక్రన్దనేషు చ. † పురాణామర్థ.

* స్నానపూర్వాణి కర్మాణి కృత్వా విధివదాదృతః।

❀ ఆచార్యవరణ కుమ్భస్థాపనాది. ❀

ఆచార్యం వరయేత్పశ్చాన్మదారాధనతత్పరమ్ ॥ ౧౦
శమాదిగుణసంయుక్తం పఞ్చకాలపరాయణమ్।
శుచౌ భూమితలే కుమ్భం సౌవర్ణం రాజతం తు వా ॥ ౧౧
తామ్రం వాపి యథావిత్తం వారిపూర్ణం సకూర్చకమ్।
తన్తుభిర్వేష్టితం న్యస్త వారిబీజం † సపల్లవమ్ ॥ ౧౨
ధాన్యరాశిషు సంస్థాప్య న్యస్తరత్న సువర్ణకమ్।
శాన్తిద్రవ్యసనాథం చ అశ్వత్థదలశుఙ్గలమ్ ॥ ౧౩
వేష్టితం నవవస్త్రేణ రక్తేనాక్షతసంయుతమ్।
ప్రాచ్యాం దిశి చ దేవేశం యామ్యే సఙ్కర్షణం తథా ॥ ౧౪
ప్రద్యుమ్నం పశ్చిమే భాగే అనిరుద్ధం తథోత్తరే।
ఏవం క్రమేణ వ... త్తమావాహ్య ఘటికాసనే ॥ ౧౫
కుశకూర్చైర్గి పశ్చిమాశాసమ్ముఖోఽష్టాక్షరేణ తు।
యజేతార్ఘ్యాదినా యద్వా ‡ రుక్మం న్యస్య తదర్చనమ్ ॥ ౧౬
కుమ్భే చావాహ్య యజనం § జపేన్మన్త్రమనుత్తమమ్।
మూలమన్త్రేణ లక్షం వా తదర్ధం వా తదర్ధకమ్ ॥ ౧౭
తతః పుంసూక్తమన్వాకం నారాయణానువాకకౌ।
తతశ్శ్రీసూక్త భూసూక్తే జపేదాచార్య ఋత్విజామ్ ॥ ౧౮
మూలేనాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య జుహుయాద్గవ్యసర్పిషా।

❀ వైష్ణవీకరణాష్టాక్షరహోమాది. ❀

అగ్నిప్రతిష్ఠాం కృత్వా ఽథ వైష్ణవీకరణం తథా ॥ ౧౯
మన్త్రేణాష్టాక్షరేణైవ లక్షవారానథాయుతమ్।
సహస్రమపి వా కుర్యాచ్ఛతం వాష్టోత్తరం గురుః ॥ ౨౦

---

* స్నానపూర్వాణి ఇత్యాది సార్ధం శ్లోకద్వయం కోశాన్తరే న దృశ్యతే.
† సమల్లకమ్. ‡ రుక్మస్య చ. రుక్మం న్యస్య తదర్ధకమ్. § జపేత్ ఇత్యాది మన్త్రేణాష్టాక్షరేణ ఇత్యన్తం క్వచిన్న.

ధ్యాత్వా హరిం సర్వశాన్తికరం సర్వసమృద్ధిదమ్ ।
గౌరవం లాఘవం చాపి సమవేక్ష్య యథోచితమ్ ॥ ౨౧
దోషాణాం యత్నమాతిష్ఠేదర్చనాదిషు సర్వతః ।

స్నపనమ్.

అన్తే ప్రణవముచ్చైర్యజమానం గురుస్స్వయమ్ ॥ ౨౨
మన్త్రైర్గి కుమ్భస్థతోయేన ప్రోక్షయేన్మూలవిద్యయా ।
సహస్రకృత్వః కూర్చేన స్నాపయేచ్ఛుభవారిభిః ॥ ౨౩
ఆచార్యాయ యథావిత్తం దద్యాత్స్వర్ణాది దక్షిణామ్ ।
బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్తేభ్యో దక్షిణామల్పికామపి ॥ ౨౪
ప్రభూణామపి సర్వేషాం సర్వోపద్రవశాన్తయే ।
సర్వాభిప్రేతలాభాయ విశేషయజనం హరేః ॥ ౨౫
కుర్యాత్ స్నపనపూర్వం తదహ్ని నిత్యార్చనే కృతే ।

శాన్తికపౌష్టికకర్మణోః కాలః.

తదన్తే శాన్తికం కర్మ అపరాహ్ణే తు పౌష్టికమ్ ॥ ౨౬
పూర్వాహ్ణే నిత్యకర్మోక్తం వస్తుభిర్ద్విగుణై రిహ ।

ఏకబేరే బహుబేరే చ అర్చనక్రమః.

పూజాద్రవ్యైరేకబేరే మూలబేరే సమర్చనమ్ ॥ ౨౭
బహుబేరే తు బిమ్బేస్స్యాదుత్సవే కమలాసన ।
ఆచార్య ఏవ పూజాయాం వైశేషిక్యాం సమర్చయేత్ ॥ ౨౮

శాన్తికే పౌష్టికే చ కర్మణి కుణ్డభేదః.

హోమకుణ్డం భవేత్పద్మతుల్యాకారం సుశోభనమ్ ।
పౌష్టికే శాన్తికే వృత్తం ప్రత్యహం సమిధాదిభిః ॥ ౨౯

తత్ర కర్తవ్యహోమాదికమ్.

ప్రత్యేకం తిలహోమస్స్యాదయుతం వా శతావరమ్ ।
ప్రత్యహం భోజయేద్విప్రాన్ యథాశక్తి చ దక్షిణా ॥ ౩౦

నృత్తం గేయం చ వాద్యం చ తథాధ్యయనమన్వహమ్ ।
కర్మావసానదివసం యావదగ్నేశ్చ ధారణమ్ ॥ ౩౧
సప్తాహం ద్విగుణం వా స్యాత్త్రిగుణం వా చతుర్గుణమ్ ।
స్నపనం ప్రత్యహం కార్యం దానహోమాదయస్తథా ॥ ౩౨

❧ శాన్తికే పౌష్టికే చ కర్మణి ధ్యేయస్య భగవతో రూపభేదః. ☙

శాన్తికే కర్మణి ధ్యేయో హరిస్స్ఫటికసన్నిభః ।
పౌష్టికే తు సువర్ణాభశ్శ్రియాఽఽసీనస్సహాసనే ॥ ౩౩

❧ చక్రాబ్జమణ్డలార్చనే అనిర్మాల్యతా. ☙

చక్రాబ్జమణ్డలే కుమ్భే యత్ర యత్ర సమర్చనమ్ ।
తత్రైవాన్యేద్యురారాధ్యో న తు నిర్మాల్యతా తయోః ॥ ౩౪

❧ ఆచార్యాదీనాం యథావిభవం దక్షిణా. ☙

ఆచార్యదక్షిణా వాపి యథావిభవపూర్వకమ్ ।
కర్మణ్యధికృతానాం చ కర్మగౌరవలాఘవమ్ ॥ ౩౫
అవేక్ష్య తోషణం విత్తైరృత్విజాం చోపకుర్వతామ్ ।

❧ పౌష్టికీ క్రియా అనుకూలేషు దినేషు కార్యా. ☙

దినాదిష్వనుకూలేషు ప్రారభ్యా పౌష్టికీ క్రియా ॥ ౩౬

❧ శాన్తికీ ప్రతికూలేషు కార్యా. ☙

శాన్తికీ ప్రతికూలేషు యజమానస్య పద్మజ ।

❧ భగవతో మన్దిరే పరిచర్యాపరాణాం

క్షేత్రాదిప్రదానాం దత్తాపహారిణాం చ ఫలప్రశ్నః. ☙

బ్రహ్మా:—

భగవన్మార్జనాదీని మన్దిరే కుర్వతాం నృణామ్ ॥ ౩౭
విష్ణోః క్షేత్రాదిదాతౄణాం పూజోపకరణాని చ ।
భూషణాని చ వస్త్రాణి ఫలమభ్యుదయాత్మకమ్ ॥ ౩౮

కీదృక్కీదృక్ప తాన్యేవ * దత్తాన్యాహారతామపి ।
అనర్థకరమేతస్మై సంశయానస్య కథ్యతామ్ ॥ ౩౯

భగవతః ప్రత్యుత్తరమ్ తత్ర మార్జనాలేపనఫలమ్.

శ్రీభగవాన్:—

మార్జనం మన్దిరే విష్ణోః కుర్వన్ సమ్మార్ష్టి దేహజమ్ ।
మలం పాపాత్మకం సర్వం పరత్రేహ చ సమ్భృతమ్ ॥ ౪౦
ప్రత్యహం మార్జనం కుర్వన్ ప్రత్యహం హన్తి కిల్బిషమ్ ।
గోచర్మమాత్రమాలిప్య గోమయేన చ భూతలమ్ ॥ ౪౧
ఆలయే లభతే సద్యో గోప్రదానఫలం నరః ।
మార్జనాలేపనే కుర్వన్ విష్ణోరాయతనే నరః ॥ ౪౨
ఉషిత్వా సుచిరం స్వర్గే కర్మశేషేణ భూతలే ।
భూయోపి జాయతే భూపః కులే మహతి పూజితే ॥ ౪౩

స్రగ్దాయినాం ఫలమ్.

స్రజం బధ్వా సుమనసాం యః ప్రయచ్ఛతి విష్ణవే ।
స భుక్త్వా విపులాన్ భోగాన్నాకపృష్ఠే విరాజతే ॥ ౪౪

దీపారోపణఫలమ్.

దీపానారోపయేద్విష్ణోర్మన్దిరేఽభ్యన్తరే బహిః ।
దివి దేవవదాసిత్వా జాయతే పరమార్థవిత్ ॥ ౪౫
నిత్యానైమిత్తికాన్వాపి దీపానారోపయేన్నరః ।
బహుదుఃఖసమాకీర్ణం నరకం † నైవ పశ్యతి ॥ ౪౬
అహోరాత్రమనిర్వాణం దీపమారోపయేన్నరః ।
సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా విష్ణులోకే మహీయతే ॥ ౪౭

ఉదకాభ్యుక్షణఫలమ్.

ఉదకాభ్యుక్షణం విష్ణోరాలయే విదధాతి యః ।
లోకం స వారుణం ప్రాప్య రమతే వత్సరాన్ బహూన్ ॥ ౪౮

---

* దత్తానాం హారతామ్. † స న పశ్యతి.

పుష్పవికిరణఫలమ్.

సమ్మార్జ్యాలిప్య చ హరేర్ధామ పుష్పాణి భూతలే ।
వికిరేన్మనుజస్సర్వకామానాప్నోతి పుష్కలాన్ ॥ ౪౯

భూమిదానఫలమ్.

విష్ణుసాత్కురుతే భూమిం సర్వసస్యఫలప్రదామ్ ।
యస్సలోకానవాప్నోతి సర్వానేవ న సంశయః ॥ ౫౦

పుష్పోద్యానప్రదానేన తపోలోకే మహీయతే ।
ఫలవృక్షసమోపేతాం స్ఫాగభూమిం జలాన్వితామ్ ॥ ౫౧

యో దదాతి మహాలోకే సచిరం వసతి ధ్రువమ్ ।
ఉత్పాదయతి యః క్షేత్రే వైష్ణవే ఫలినస్తరూన్ ॥ ౫౨

నాలికేరాదికాన్యాతి స స్వర్గం ప్రేత్య దుర్లభమ్ ।

తులసీపుష్పాదిదానఫలమ్.

ఆరాధనాయ తులసీముత్పాదయతి యత్నవాన్ ॥ ౫౩
సురభీణి చ పుష్పాణి దివి దేవైస్సపూజ్యతే ।

వాపీకూపాదినిర్మాణే ఫలమ్.

వాపీకూపతటాకాని విష్ణోర్మన్దిరభూమిషు ॥ ౫౪
ఉత్పాదయతి హస్తస్థాస్తస్య సర్వసమృద్ధయః ।
న తం బధ్నన్తి పాపాని బహుజన్మార్జితాన్యపి ॥ ౫౫

భగవన్మన్దిరజీర్ణోద్ధారఫలమ్.

యది కుర్యాద్వైష్ణవం ధామ భక్తిశ్రద్ధోభయోచితమ్ ।
ఖణ్డితే స్ఫుటితే ధామ్ని దూషితే చ సుధాదిభిః ॥ ౫౬
సమాదధ్యాత్పునర్ధామ స లోకం యాతి వైష్ణవమ్ ।

ఉపకరణద్రవ్యదానఫలమ్.

స్నానపానామ్భసాం విష్ణోః ప్రదానాత్తత్సలోకభాక్ ॥ ౫౭

స్నానీయద్రవ్యదానేన నీరోగః ప్రేత్య మోదతే ।
క్షౌమాదిదానాదాప్నోతి పరలోకే మహత్సుఖమ్ ॥ ౫౮
ఆలేపనద్రవ్యదానాత్కామానాప్నోతి శాశ్వతాన్ ।
ఏలాకర్పూరతామ్బూలీతైలాదిస్వర్ణదానాత్సుఖీ ॥ ౫౯
పరత్రేహ చ లోకే స్యాద్దీర్ఘకాలమసంశయః ।
చామరవ్యజనచ్ఛత్రదానాత్ స్వారాజ్యమశ్నుతే ॥ ౬౦
ఆదర్శనప్రదానేన దృశ్యస్సర్వైర్భవిష్యతి ।
ధూపద్రవ్యప్రదానేన స్వస్థానం స్వర్గిణాం భవేత్ ॥ ౬౧
ఉపానహౌ పాదుకే చ వాహనం యానమేవ చ ।
దదాతి యో మణ్డయిత్వా మణికాఞ్చనచిత్రితమ్ ॥ ౬౨
స విమానం సుదుష్ప్రాపం ప్రాప్నోత్యేవ న సంశయః ।
అలఙ్కృతం భద్రపీఠం ప్రయచ్ఛన్ సర్వకామభాక్ ॥ ౬౩
వినతానన్దనస్థానం ధ్వజముత్పాద్య దర్శయన్ ।
సామీప్యం సహసా విష్ణోర్యాతి సద్యశ్చతుర్ముఖ ॥ ౬౪
ధ్వజం చ వాద్యముత్పాద్య విష్ణుసాత్కురుతే తు యః ।
స దివ్యదున్దుభిప్రాయం స్థానం ప్రాప్య విరాజతే ॥ ౬౫
దాసీదాసం తథాత్మీయమాత్మానం చ ప్రయచ్ఛతి ।
వాసుదేవాయ దాస్యేన ముక్తిః కరతలే స్థితా ॥ ౬౬
నృత్తభేదైర్గీతభేదైస్తథా వాద్యైరనేకధా ।
శ్రోతవ్యైరపి దృశ్యైశ్చ ఏవం దేవేశసన్నిధౌ ॥ ౬౭
ఆసీనముపచారైస్తైర్యే సమారాధయన్తి తే ।
ప్రేత్య దివ్యేషు లోకేషు పూజ్యన్తే తైర్న సంశయః ॥ ౬౮

ప్రదక్షిణనమస్కారాద్యుపచారాణాం ఫలమ్.

ప్రదక్షిణనమస్కారస్తుతిప్రాయోపచర్యయా ।
ఆరాధయన్తి యే దేవం దేవానామధిదైవతమ్ ॥ ౬౯
తే దైవైరుపచర్యన్తే పరత్ర భగవాన్ యథా ।
స్థితం శయానమాసీనం దేవం సర్వేశ్వరేశ్వరమ్ ॥ ౭౦

యదృచ్ఛయాపి పశ్యన్తి ప్రాప్నువన్తి పరం పదమ్ ।
కిం పునర్భక్తిపూర్వం యే పశ్యన్తి క్షణమ * చ్యుతమ్ ॥ ౭౧

నిర్ధూయ దుష్కృతం సర్వం యాన్తి లోకాన్యథేప్సితాన్ ।
అష్టాఙ్గప్రణిపాతేన యే నమస్యన్తి మానవాః ॥ ౭౨

తపస్స్వాధ్యాయశీలానాం ఫలమశ్నువతేఽచిరాత్ ।
ఇయదేతదితి స్మర్తుం ఫలం వక్తుం చ కః క్షమః ॥ ౭౩

సకృత్ప్రణమతాం దేవం ఫలం యన్మధువిద్విషమ్ ।
శిరసా శ్రవణాభ్యాం వా మనసా వా కరేణ వా ॥ ౭౪

బాహుభ్యాం వాథ పద్భ్యాం వా దృగ్భ్యాం వా వక్షసాపి వా ।
ఏకైకేనాఙ్గజాతేన ప్రణమన్మధువిద్విషమ్ ॥ ౭౫

కామానాప్నోతి విపులాననన్తాననన్యకులర్భాక్ ।
కిం పునర్యేఽష్టభిస్సర్వైరఙ్గైః ప్రణిపతన్తి చ ॥ ౭౬

వాసుదేవాశ్రయకథా వ్యాచక్షాణా దినే దినే ।
వాసుదేవాలయే యాన్తి వాచస్పత్యమసంశయమ్ ॥ ౭౭

గవాం చ కపిలాదీనాం ప్రదానాదశ్నుతే జనః ।
బ్రహ్మలోకాదిలోకేషు వాసం విన్దన్తి శాశ్వతమ్ ॥ ౭౮

హవిషాం పాయసాదీనాం హరయే చ నివేదనాత్ ।
సుఖైకరసపూర్ణాత్మా రాజతే విష్ణుసన్నిధౌ ॥ ౭౯

భక్ష్యపానీయభోజ్యానామన్యేషామపి దానతః ।
శ్వేతద్వీపే తత్సమీపే వసన్తి సుఖినస్సదా ॥ ౮౦

బహునాత్ర కిముక్తేన వాసుదేవార్థమాదరాత్ ।
దదాతి వస్తుజాతం యః స్థానం ప్రాప్నోతి చేప్సితమ్ ॥ ౮౧

కర్మణాం మార్జనాదీనాం ఫలభోగాదనన్తరమ్ ।
కర్మశేషైః పునర్జన్మ కర్మానుగుణయోనిషు ॥ ౮౨

* మప్యముమ్, మప్యమీ.

ఉత్కృష్టాస్త్వేవ భోక్తారో లభన్తే సుఖినస్సదా ।

❀ దత్తాపహారాదీనాం ఫలమ్. ❀

ప్రాసాదమణ్డపాదీనాం * భోక్తారః కైటభద్విషః ॥ ౮౩

యే మూఢమతయః ప్రేత్య నిరయేషు నిరత్యయాః ।
వసన్తి భూయో నీచాసు జాయన్తే యోనిషు ధ్రువమ్ ॥ ౮౪

భూమిచ్ఛత్రవస్త్రాది యో హర్తా దుర్మతిర్నరః ।
గళే నిగళితః పాశైః కృష్యతే నిరయేషు సః ॥ ౮౫

వాహనాని చ యానాని వైష్ణవాని హరన్తి యే ।
మోహాద్వసన్తి తే దీర్ఘమఙ్గార † నరకోదరే ॥ ౮౬

ప్రేత్య భూయోఽపి జాయన్తే గర్దభోష్ట్రాదియోనిషు ।
చన్దనాదీని వస్తూని పుష్పాణి సురభీణ్యపి ॥ ౮౭

హరన్తి స్వాని విష్ణోస్తే వ్రజన్తి యామ్యయాతనామ్ ।
అనుభూయ పునర్బ్రహ్మన్ జాయన్తే గన్ధమూషికాః ॥ ౮౮

ఉపానత్పాదుకాపీఠవ్యజనాని హరన్తి యే ।
ఉషిత్వా నిరయేష్వేతే జాయన్తే ఫణినాం కులే ॥ ౮౯

గోభూహిరణ్యవస్త్రాదిధనం విష్ణోః పరిగ్రహమ్ ।
ఆహృత్య యే తు భుఞ్జన్తే నరకేషు నిరత్యయాః ॥ ౯౦

ఉషిత్వా ప్రేత్య భూయోఽపి జాయన్తే శ్వాదియోనిషు ।
‡ సర్వేషు నరకేష్వేవం దేవబ్రహ్మస్వహారిణః ॥ ౯౧

వసన్తి మూఢమతయో యామ్యదుఃఖాని భూయసా ।
వ్యాయామోద్వర్తనాభ్యఙ్గస్నానపానాశనాదికమ్ ॥ ౯౨

కుర్వన్తి మన్దిరే విష్ణోర్యే తే నిరయగామినః ।
పచ్యన్తే తత్ర భూయోఽపి జాయన్తే నీచయోనిషు ॥ ౯౩

---

* భేత్తారః. † నిరయే నరాః ‡ సర్వేష్విత్యాదిశ్లోకత్రయం క్వచిన్న.

వాసుదేవప్రతికృతేర్భేదనచ్ఛేదనాదిషు ।
* విక్రీతాదీని చాన్యేషు యతన్తే పాపచేతసః ॥ ౯౪
యే తే యాన్తి క్రమాత్సర్వాన్నరకాన్ భృశదారుణాన్ ।
అన్యేష్వప్యపచారేషు స్థూలసూక్ష్మేషు మానవాః ॥ ౯౫
కృతినః ప్రేత్య నరకే పచ్యన్తే దుఃఖభాగినః ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
సంమార్జనాదిఫలదేవస్వాపహారదోషకీర్తనం నామ
షోడశోఽధ్యాయః.

* విక్రృతాదీని.

సప్తదశోఽధ్యాయః.

జీర్ణోద్ధారవిధిః.

బ్రహ్మా:—

ప్రతిమానాం తథా ధామ్నాం జీర్ణానాం భగవన్నహమ్ ।
ఉద్ధారం శ్రోతుమిచ్ఛామి తన్మే బ్రూహి యథాతథమ్ ॥ ౧

స్వయంవ్యక్తాదిష్వఙ్గవైకల్యే సమాధానమ్.

శ్రీభగవాన్:—

స్వాయమ్భువార్షదివ్యేషు మానుషేషు చతుర్ష్వపి ।
అఙ్గహీనా రత్నజేషు తత్తజ్జామ్బూనదైః పునః ॥ ౨
సమాధాతవ్యమేవాఙ్గం న త్యాజ్యం శైలజేష్వపి ।
తద్వదేవ సమాధానం దారుజాదిషు షట్సు ॥ ౩

హీనాఙ్గేషు పునర్బిమ్బసృష్టిః.

* హీనాఙ్గేషు తు బిమ్బాని హిత్వా తాని పునస్సృజేత్ ।
అఙ్గమాత్రసమాధానే సృష్ట్వా సర్వాత్మనాపి చ ॥ ౪
కుమ్భే శక్తిం † సముద్వాస్య నిర్మాయ చ యథాపురమ్ ।
అధివాసాదికం సర్వం ప్రతిష్ఠాయామివాచరేత్ ॥ ౫

సమాధియోగ్యస్య బిమ్బస్య న త్యాగః.

స్థితవత్స్వేషు ‡ బిమ్బేషు సమాధిర్యది శక్యతే ।
న త్యాగో యుజ్యతే తేషాం సర్వేషామేవ పద్మజ ॥ ౬

సమాధ్యభావే బిమ్బస్య నవీకరణమ్.

త్యక్తం చ లోహజం బిమ్బం ద్రావయిత్వా పునస్సృజేత్ ।

దేవీనామవికలానాం ప్రాచీనానామేవ యోగః.

దేవే జీర్ణే పునస్సృష్టే దేవ్యౌ ప్రాచ్యౌ యథాస్థితాః ॥ ౭

---

* హీనాఙ్గాని. † సమావాహ్య. ‡ సర్వేషు.

తాభిరేవ పునర్దేవ్యా యోజ్యో నాన్యాస్సృజేత్పునః ।

ప్రాచీనదేవీయోగే పునర్నోద్వాహః.

నోద్వాహశ్చ పునః కార్యస్సన్తతే తాను పూజనే ॥ ౮

శక్తిముద్వాస్య ప్రభాపద్మాసనాదీనాం సమీకరణమ్.

ప్రభాపద్మాసనాదీనాం వైకల్యే చలనేఽపి వా ।
ఆయుధేఽపి చ చక్రాదౌ యష్టవ్యో నాసమాహితే ॥ ౯
ఉద్వాస్య ప్రతిమాశక్తిం మూలబేరే ఘటేఽపి వా ।
చక్రాదేశ్చ సమాధానం కార్యం తస్మిన్ సమాహితే ॥ ౧౦
సంప్రోక్ష్య పూజయేచ్ఛక్తిమావాహ్య ప్రతిమాసు తామ్ ।
బాలాలయం కల్పయిత్వా తత్ర శైలాదివస్తుషు ॥ ౧౧
బిమ్బే తు శక్తిమావాహ్య జీర్ణేభ్యః పూజనం హరేః ।

త్యక్తస్య బిమ్బస్య జలే అవటే వా నిక్షేపః.

త్యక్తం చ బిమ్బం నిఖనేత్ క్షితౌ వామ్భసి నిక్షిపేత్ ॥ ౧౨

ప్రాసాదనవీకరణే భగవతో బాలాలయే స్థాపనమ్.

ప్రాసాదే చాపి శిథిలే పూజయేద్బాలవేశ్మని ।
ఉపేతం పరివారైస్స్వైర్దేవం మూలే యథా తథా ॥ ౧౩

అజీర్ణే ధ్రువబేరే అన్యత్ర నోద్వాసః.

అజీర్ణే ధ్రువబిమ్బే తు జీర్ణే ధామని తత్స్థితాన్ ।
దేవాన్దైవపరీవారాన్మూలబేరే నివేశయేత్ ॥ ౧౪
అజీర్ణధామనిష్ఠానాం జీర్ణే తు ధ్రువకౌతుకే ।
నోద్వాసోఽన్యత్ర కర్తవ్యో దేవాదీనాం చతుర్ముఖ ॥ ౧౫

తథాకరణే దోషః.

అజీర్ణేనాఙ్గ * హానౌ చ ధామాదౌ నైవ కల్పయేత్ ।
భూయస్తరో † పి మర్త్యేన వ్యామోహాద్యది కల్పయేత్ ॥ ౧౬

* హీనే. † భవేన్మర్త్యేన.

ఆత్మహానిర్ధ్రువా తస్య యజమానస్య * సాన్వయా ।

ప్రమాదకల్పితస్య ప్రాసాదాదేః పరిష్కృత్య సృష్టౌ దోషాభావః

యది ప్రమాణరహితం ప్రమాదాత్కల్పితం పురా ॥ ౧౭
ప్రాసాదాది † పునస్సృష్టౌ కల్పయే ల్లక్షణాన్వితమ్ ।

బహుబేరైకబేరేషు జీర్ణోద్ధారే యథాపూర్వకల్పనమ్.

బహుబేరైకబేరేషు కల్పనం స్యాద్యథాపురమ్ ॥ ౧౮
బహుబేరే నైకబేరం నైకబేరే తథా పరమ్ ।

దేవీవిరహితస్య బిమ్బస్య పునస్సృష్టౌ దేవీయోగో వైకల్పికః.

దేవీవిరహితం పూర్వం బహుబేరం కృతం యది ॥ ౧౯
భూయః ప్రకల్పనే తస్య దేవీభ్యాం సహ వా వినా ।

అమానుషబిమ్బాదీనాం పునఃపరిష్కారే పూర్వవదేవ న్యాసః.

అమానుషం చ బిమ్బాది పూర్వం లక్షణవర్జితమ్ ॥ ౨౦
జీర్ణోద్ధారేఽపి కర్తవ్యం తథైవ న తదన్యథా ।

తాదృశేషు శయనబేరేషు పూర్వవదేవ విధిః.

శయనం వాఽఽసనం స్థానం యానం వా తద్యథాపురమ్ ॥ ౨౧
బిమ్బస్య పునరుద్ధార స్తథైవ స్యాదమానుషే ।

మానుషే తు వికల్పః.

మానుషే తు స్థితాదీనాం బిమ్బానామిచ్ఛయా భవేత్ ॥ ౨౨
పునస్సృష్టిర్న దోషాయ తథా సతి చతుర్ముఖ ।

దివ్యే విమానాదౌ ఆకారప్రమాణాదివత్ ఉపాదాన. ద్రవ్యమపి సజాతీయమేవ.

దివ్యం విమానం యద్వాస్తు యన్మానం యాదృశం పురా ॥ ౨౩

* సాన్వయమ్. † తదాప్యూర్ధ్వం.

తాదృగేవ పునస్సృష్టా నాన్యథా తత్ప్రకల్పయేత్ ।
అన్యథా కల్పనే దోషో రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య చ ధ్రువమ్ ॥ ౨౪

ఆర్షమానుషయోర్విమానయోః ఉపాదానద్రవ్యవికల్పః.

మానుషం సదనం చార్షం చైష్టకం వాథ మృణ్మయమ్ ।
జీర్ణం పునస్సముద్ధారే శైలేనేష్టకయాపి వా ॥ ౨౫

ఉపపీఠాదిషు పరివారేషు చ కామచారః.

ఉపపీఠాదికం క్లృప్తం రక్షార్థం * వర్ధయేద్బహిః ।
పరివారాంశ్చ తత్రస్థానుపపీఠే చ వర్ధితే ॥ ౨౬
స్థాపయేన్మూలబేరస్య రక్షార్థత్వాన్న దూషణమ్ ।

చలితసాలగోపురాదీనాం వృద్ధిహ్రాసావైచ్ఛికౌ.

సాలగోపురపీఠాదౌ చలితే జీర్ణ ఏవ వా ॥ ౨౭
దృఢం శిలాదిభిఃకుర్యా ద్విస్తీర్ణ మథ వాఽన్యథా ।

నద్యాదివేగేన నష్టానాం ప్రాసాదాదీనాం స్థలాన్తరే కల్పనానుజ్ఞా.

నద్యాదిజలవేగేన చలితే నష్ట ఏవ వా ॥ ౨౮
ప్రాసాదాదౌ పునస్స్థానే నిర్బాధేఽన్యత్ర కల్పయేత్ ।

ప్రథమకల్పనవదేవ ద్వితీయకల్పనేఽపి మన్త్రః.

యా మూర్తిర్యేన మన్త్రేణ యాదృశేనాధికారిణా ॥ ౨౯

ప్రథమే కల్పనే సైవ ద్వితీయే కల్పనే భవేత్ ।
మూర్తిస్సైవ చ మన్త్రం చ స ఏవ స్థాపకః పునః ॥ ౩౦

అపూర్వకల్పనే జీర్ణోద్ధారే చ తుల్యఫలతా.

అపూర్వకల్పనే జీర్ణసముద్ధారే ద్వయోరపి ।
తుల్యం ఫలం కల్పనాయాం ధామాదేర్నాస్తి సంశయః ॥ ౩౧

---

* బన్ధయేత్.

❧ తన్త్రాధికారిమూర్తీనాం వ్యత్యాసే దోషః. ❧

తన్త్రాధికారిమూర్తీనాం వ్యత్యయే కల్పనే పునః।
నృణాం నరపతేశ్చాపి రాష్ట్రస్య చ భవేత్ క్షయః॥ ౩౨

బహుబేర ప్రతిష్ఠాయాం జీర్ణోద్ధారేఽయథాపురమ్।

❧ జీర్ణోద్ధారే నయనోన్మీలనాదినిషేధః. ❧

కర్మార్చాం స్థాపయేద్వేద్యాం శాయయేచ్చాపి మణ్టపే॥ ౩౩

* నాధివాసం జలేకుర్యాన్నయనోన్మీలనం తథా।
న తత్వసంహారోత్పాదా † సర్వం పూర్వవదాచరేత్॥ ౩౪

❧ ఉద్వాసితశక్తేః పునరాధానమ్. ❧

మూలబిమ్బం సమాసాద్య ప్రాగ్వత్సర్వం సమాచరేత్।
బాలకౌతుకమభ్యర్చ్య యాత్రా ‡ మన్యత్ర తద్గతామ్॥ ౩౫

శక్తిం కుమ్భే సమావాహ్య కుమ్భం ధాన్యస్థితం పునః॥
అభ్యర్చ్య సమయే ప్రాప్తే మూలబేరే గురుస్స్వయమ్॥ ౩౬

శక్తిం నివేశయేచ్ఛాస్త్రదృష్టేన విధినా హరేః।
కుమ్భతోయావశేషేణ పరివారప్రకల్పనమ్॥ ౩౭

ఉత్సవం కారయేదన్తే సర్వశాన్తికరో హి సః।

❧ సంప్రోక్షణ నిమిత్తాని. ❧

బ్రహ్మా:—

సంప్రోక్షణనిమిత్తం కిం ప్రకారో వాస్య కీదృశః॥ ౩౮
కథ్యతాం భగవన్మహ్యం జిజ్ఞాసా మేఽనువర్తతే।

శ్రీభగవాన్:—

ప్రాసాదే చాఙ్గభఙ్గాదిసన్ధానే నూతనే కృతే॥ ౩౯

---

* నాధివాసో జలే కార్యో న నేత్రే. † సర్వకర్మాణ్యథా, సర్వకర్మ సదా. ‡ మూర్తిం చ.

ప్రతిమాయాం చ పీఠే చ ప్రభాయాం * చాయుధేఽపి చ ।
ఆరాధనే చ విచ్ఛిన్నే మాసాద్వా కమలాసన ॥ ౪౦

స్పర్శనే ప్రతిలోమాద్యైర్నిత్యాశౌచవిగర్హితైః ।
ప్రతిలోమానులోమైశ్చ సూతైశ్చ రథకారకైః ॥ ౪౧

వైఖానసైశ్చ సంస్పృష్టే భాగవతాగమపూజకైః ।
శైవాదిభిశ్చ పాషండైర్బ్రహ్మహత్యాదిదూషితైః ॥ ౪౨
క్షయ్యపస్మారికుష్ఠ్యాద్యైః కృచ్ఛ్రిభిర్మూలరోగిభిః ।
ఉదక్యాదిభిరన్యైశ్చ శిల్పిభిస్స్పర్శదూషితే ॥ ౪౩

విణ్మూత్రరుధిరాపేయస్పర్శదోషే చ మన్దిరే ।
జననే మరణే చైవ శ్వసృగాల † ఖరాదిభిః ॥ ౪౪

స్పృష్టే చ బిమ్బే తన్త్రాణాం సఙ్కరే సముపస్థితే ।
ఏవమాదిషు చాన్యేషు సంప్రోక్షణవిధిర్భవేత్ ॥ ౪౫

నిమిత్తేష్వసంప్రోక్షణే అనిష్టనిర్దేశః.

ధామాదికమసంప్రోక్ష్య ప్రతిమాదికమప్యథ ।
అర్చనే రాష్ట్రమధిపః ప్రజాశ్చ సదనం హరేః ॥ ౪౬

శూన్యం స్యాదిరిణప్రాయముపద్రవసమాకులమ్ ।
దుర్భిక్షవ్యాధికలహమృతిప్రాయాస్స్యురీతయః ॥ ౪౭
తస్మాత్సంప్రోక్షణం కార్యం ధామాదీనాం యథావిధి ।

సంప్రోక్షణవిధిః.

విష్ణోర్నుకమితి స్వచ్ఛైః జలైః ప్రోక్షణమిష్యతే ॥ ౪౮
అబ్లిఙ్గైరితరైర్మన్త్రైరాచార్యో బ్రాహ్మణైస్సహ ।
ధ్రువబేరాదిబిమ్బానాం శోధనే క్షాలనే కృతే ॥ ౪౯

ఇదం విష్ణురితి ప్రాద్యైర్మన్త్రైః పరమపావనైః ।
స్నపనం చ యథాశక్తి కుర్యాత్ స్నపనపూర్వకమ్ ॥ ౫౦

---

* చ సమాహితే. † శవాదిభిః.

* ద్వారతోరణకుమ్భాదియజనం తదనన్తరమ్ ।
ధాన్యపీఠే మణ్డపస్య మధ్యభాగే సుశోభితే ॥ ౫౧

స్థాపయిత్వా మహాకుమ్భం సూత్రవస్త్రాదివేష్టితమ్ ।
పూర్వోక్తవర్త్మనా తస్మిన్ పరమాత్మానమర్చయేత్ ॥ ౫౨

కుణ్డే వా స్థణ్డిలే వాపి జుహుయాత్సమిదాదిభిః ।
ప్రత్యేకమష్టోత్తరశతం శాన్తిహోమో యథాపురమ్ ॥ ౫౩

బధ్నీయాత్కౌతుకం బిమ్బే ప్రోక్షయేదపరేఽహని ।
ప్రభాతసమయే ప్రాప్తే శోభనే దేశికోత్తమః ॥ ౫౪

స్థాపితం కుమ్భమాస్థాయ ప్రాదక్షిణ్యేన మన్దిరమ్ ।
నీత్వా దేవస్య పురతో ధాన్యపీఠే † నివేశ్య చ ॥ ౫౫

కూర్చేన తోయమాదాయ కుమ్భస్థం మూలవిద్యయా ।
పఞ్చోపనిషదైర్మన్త్రైరబ్లిఙ్గైరితరైస్తథా ॥ ౫౬

శాన్తిమన్త్రాణి సమయే పఠేయుర్విప్రసత్తమాః ।
బ్రాహ్మణాన్ భోజయేచ్చాపి యథాశక్తి చ దక్షిణా ॥ ౫౭

ఆచార్యదక్షిణా చాపి దశనిష్కావరా తదా ।
సద్యో వా సకలం కుర్యాన్నిశి వా దివసేఽపి వా ॥ ౫౮

‡ న తిథిర్న చ నక్షత్రం కాలవేలా న విద్యతే ।
సద్య ఏవ తు కర్తవ్యమితి శాస్త్రస్య నిశ్చయః ॥ ౫౯

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
జీర్ణోద్ధార సంప్రోక్షణ విధిర్నామ
సప్తదశోఽధ్యాయః.

---

* ద్వారతోరణకుమ్భాదీన్ పూజయేత్సమనన్తరమ్. † నివేద్య. ‡ ఇదం పద్యం బహుత్ర న.

అష్టాదశోఽధ్యాయః.

నిత్యనైమిత్తికాదికర్మవైకల్యప్రాయశ్చిత్తవిధిః.

తత్ర ప్రాయశ్చిత్తనిర్వచనమ్.

బ్రహ్మా:—

నైమిత్తికానాం నిత్యానాం కర్మణాం భగవన్ హరే ।
ఆరాధనానాం వైకల్యం లోపో వా ప్రాయసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧
తస్య చిత్తం సమాధానమితి నిర్వచనక్రియా ।

తత్ప్రకారప్రశ్నః.

కస్య కిం వా సమాధానం కః ప్రకారోఽస్య కథ్యతామ్ ॥ ౨

భగవతా తన్నిరూపణమ్.

శ్రీభగవాన్:—

అస్నాతాతిలకానుపవీతార్చనే ప్రాయశ్చిత్తమ్.

అస్నాతోఽను * పవీతో వా అధృత్వా తిలకం తథా ।
అర్చయేద్దేవదేవేశం ప్రాయశ్చిత్తీయతే నరః ॥ ౩
సమాధానం మూలమన్త్రశతం జప్త్వా తదర్చనమ్ ।
అకృత్వా పాదయోశ్శౌచమనాచమ్యాపి వార్చనే ॥ ౪
పఞ్చోపనిషదాం జాపః ప్రాయశ్చిత్తం తదర్చనమ్ ।
నగ్నో వా ముక్తకేశో వా స్విన్నాఙ్గో వా హసన్ శ్వసన్ ॥ ౫
కుప్యన్వా ప్రలపన్వాపి పూజాయాం తు శతం జపేత్ ।
శతకృత్వోఽస్త్రమన్త్రస్య సమారాధనమన్వతః ॥ ౬

ఆస్థిలోమాదిస్పర్శే.

కేశాస్థిలోమమలోష్ఠాదిస్పర్శనే నైవ నిష్క్రియా ।

* నుపనీతో వా.

నీలవస్త్రాదిధారణే.

వసానో నీలమలినక్లిష్టవాసాఽపవిత్రకః ॥ ౭
అర్చయేన్మూలమన్త్రస్య జపస్తస్య ప్రతిక్రియా ।

స్త్రీసేవినోఽనాప్లుతస్య స్పర్శే.

గత్వా స్త్రియమనాప్లుత్య పూజనే స్నాపయేద్ధరిమ్ ॥ ౮
పఞ్చగవ్యైస్తతః పఞ్చమహోపనిషదాం జపః ।

విణ్మూత్రాదిస్పర్శే.

విణ్మూత్రరేతోరుధిరబాలాదిస్పర్శనే సతి ॥ ౯
అస్నానపూజనే దేవం స్నాపయేత్కుశవారిభిః ।
మూలమన్త్రజపప్రోక్తో నిష్క్రియా తస్య కర్మణః ॥ ౧౦

రజస్వలావస్త్రస్పృష్టస్పర్శనే.

వస్త్రం రజస్వలాయాశ్చ స్పృష్ట్వా దేవార్చనే కృతే ।
పఞ్చగవ్యైస్స్నపయిత్వా పఞ్చోపనిషదాం జపః ॥ ౧౧

చణ్డాలచితిచైత్యస్పృష్టస్పర్శే.

శ్వానం రజస్వలాం యూపం చణ్డాలం వేదవిక్రయమ్ ।
చితిం చ * చైత్యభూమిష్ఠం వృక్షం స్పృష్ట్వా తదర్చనే ॥ ౧౨
పఞ్చవారుణమన్త్రైశ్చ స్నాపయేత్కుశవారిణా ।

కాకఖరపాషణ్డాదిసమ్పర్కే.

కాకపాషణ్డపతితప్రతిలోమఖరాదికాః ॥ ౧౩
అస్పృశ్యమన్యదప్యేవం స్పృష్ట్వా ప్రాగ్వత్ప్రతిక్రియా ।

కేశాదిదూషితపుష్పార్చనే.

† కేశాదిదోషదుష్టేన పుష్పేణారాధనే కృతే ॥ ౧౪
క్షీరేణ స్నపనం కృత్వా శాన్తిహోమః ప్రతిక్రియా ।

---

* నీచచైత్యస్థం. † మూత్రాది.

పురీషాదిస్పృష్టజనార్చనే.

పురీషాదికమాక్రమ్య యద్యనాప్లుత్య పూజయేత్ ॥ ౧౫
స్నపనం కుశపాథోభిర్జపః ప్రాగ్వత్ప్రతిక్రియా ।

స్త్ర్యనుపనీతబిమ్బస్పర్శే.

స్త్రియో వానుపనీతో వా స్పృశేద్బిమ్బం ప్రతిక్రియా ॥ ౧౬
ఉక్షణం కుశతోయేన మన్త్రేణ పరమేష్ఠినా ।

పూజామధ్యే నిష్ఠీవనసమ్భవే.

ఆరాధనే సంప్రవృత్తే నిష్ఠీవాదికమన్తరా ॥ ౧౭
యద్యాపతేదాచమనం స్పృశేద్వా దక్షిణం శ్రవః ।

అకృతమన్త్రన్యాసార్చనే.

ప్రలయాదిక్రమాద్దేహం సంశోధ్య సమాధినా ॥ ౧౮
మన్త్రన్యాసమకృత్వా చ పూజనే పూర్వవజ్జపః ।
అర్చనం చ పునస్సర్వం కృత్వా దేవస్య నిష్కృతిః ॥ ౧౯

చణ్డాలాదిసమ్పృక్తహవిర్నివేదనే.

చణ్డాలాద్యైరసంస్పృశ్యైర్హవిస్స్పృష్టం నివేదయేత్ ।
యది ప్రమాదాత్స్నపనం గోఘృతేన ప్రతిక్రియా ॥ ౨౦
శాన్తిహోమశ్చ కర్తవ్యస్తదన్తే కమలాసన ।

సృగాలాదిదూషితవస్తుప్రాపణే.

దృష్టం చ స్పృష్టవత్తద్వత్సృగాలాద్యైశ్చ దూషితమ్ ॥ ౨౧
ఆచారరహితైరన్యైస్తథైవాశుచివస్తుభిః ।

అయాజ్ఞికధాన్యహవిస్సమర్పణే.

అయాజ్ఞియైః కోద్రవాద్యైర్హవిర్భిశ్చ నివేదనే ॥ ౨౨
పూర్వవచ్చ సమాధానం మూలమన్త్రాయుతం జపేత్ ।
శాకమూలఫలైర్లేహ్యపేయాద్యైశ్చ వివర్జితైః ॥ ౨౩

స్నపనం శాన్తిహోమశ్చ మూలవిద్యాజపస్తథా ।

అత్యుష్ణాతిశీతహవిర్నివేదనే.

అత్యుష్ణస్యాతిశీతస్య హవిషశ్చ నివేదనే ॥ ౨౪
నివృత్తిమన్త్రజాపశ్చ విశ్వమన్త్రజపః క్రమాత్ ।

శవాదిదూషితగేహశ్రపితహవిర్నివేదనే.

* శవాదిదూషితే గేహే పక్వస్య హవిషస్తథా ॥ ౨౫
నివేదనం చేత్స్నపనం శాన్తిహోమస్తథైవ చ ।
క్రిమికేశాదిదుష్టస్య హవిషశ్చ నివేదనే ॥ ౨౬
పౌరుషేణైవ సూక్తేన కుర్యాచ్ఛుద్ధాభిషేచనమ్ ।

ముఖవాయుహతాదివస్తునివేదనే.

ముఖవాయుహతాఘ్రాతం రజస్తుషకణాన్వితమ్ ॥ ౨౭
మృత్పాషాణశకృత్ప్రాయ † దూషితస్య నివేదనే ।
మూలమన్త్రయుతజపస్త్వత్ప్రయుక్షితం యది ॥ ౨౮

నివేదితపూర్వనివేదనే.

నివేదితస్య హవిషో భూయో యది నివేదనమ్ ।
‡ స్నానపూర్వార్చనం మూలమన్త్రస్య జప ఇష్యతే ॥ ౨౯

నిర్మాల్యోచ్ఛిష్టసమర్పణే.

నివేదయేచ్చ నిర్మాల్యముచ్ఛిష్టం వా ప్రతిక్రియా ।
కుర్యాద్ద్వాదశభిస్స్నానం శాన్తిహోమోజపస్తథా ॥ ౩౦

గుర్వాద్యన్యవన్దనావసరహస్తధృతకుసుమహవిరాద్యుపయోజనే.

గుర్వాదీన్మనసా వాచా కర్మణా నమతఃకరే ।
స్థితాని హవిరాదీని పుష్పాదీని చతుర్ముఖ ॥ ౩౧

* సత్యాది. † దూషితం చ నివేదయేత్. ‡ స్నపనం పూర్వవన్మూల.

* పూజావస్తూన్యయోగ్యాని సమారాధనకర్మణి ।
తైరర్చనే పఞ్చకుమ్భైస్స్నపనం పూర్వవజ్జపః ॥ ౩౨

భగవత్ప్రీణనకాలే హస్తధృతానాం పుష్పాణాం విష్వక్సేనే వినియోగః.

వాసుదేవం ప్రణమతః పూజావస్తూని హస్తయోః ।
స్థితాని నార్చనార్హాణి సేనాన్యే తాని నిక్షిపేత్ ॥ ౩౩

తాదృశపుష్పైరర్చనే.

తైరర్చనం చేత్స్నపనం కలశైస్సప్తభిర్భవేత్ ।
శాన్తిహోమశ్చ కర్తవ్యో మూలమన్త్రజపస్తథా ॥ ౩౪

మణ్డూకమూషకాద్యుపహతనివేదనే.

మణ్డూకమూషికాసర్పబిడాలాద్యైశ్చ జన్తుభిః ।
క్రిమికీటపతంగాద్యైః పక్షిభిర్వాయసాదిభిః ॥ ౩౫
స్పృష్టం దష్టం హవిర్నైవ దేవార్హం తన్నివేదనే ।
స్నపనం కలశైరేవ త్రిభిర్హోమాన్తమర్చయేత్ ॥ ౩౬

మక్షికాద్యుపఘాతే విశేషః.

మక్షికాద్యైశ్చ సంస్పృష్టం ప్రోక్ష్య దేవాయ కల్పయేత్ ।

భుక్తశేషనివేదనే.

భుక్తశేషైః ప్రమాదాద్వా లోభాద్వా దేవమర్చయేత్ ॥ ౩౭
మూలమన్త్రాయుతజపశ్శాన్తయే తస్య కల్ప్యతే ।
దత్తశేషప్రదానేన తద్వదేవ చ నిష్కృతిః ॥ ౩౮

పర్యుషితామ్బూపహారే.

స్నానే పర్యుషితామ్భోభిః పునరేవమథామ్బుభిః ।
అబ్లిఙ్గైః పావనైర్మన్త్రైః ప్రాయశ్చిత్తం తదుచ్యతే ॥ ౩౯

* పూజావస్తూని యోగ్యాని నైవారాధనకర్మణి.

❧ అపర్యుషిత తీర్థసలిలాని. ❧

పుణ్యతీర్థసరిత్తోయే న పర్యుషితదూషణమ్ ।

❧ సముద్రతోయస్యాపర్యుషితత్వావధిః. ❧

సముద్రతోయం దశమాత్సరం పర్యుషితం దినాత్ ॥ ౪౦

❧ తిర్యగ్యోన్యాదిలఙ్ఘితవారిణో నిషేధః. ❧

తిర్యగ్యోనిభిరస్పృశ్యైర్మనుష్యైరపి లఙ్ఘితమ్ ।
స్పృష్టం చ వారి న స్నానయోగ్యం స్నానే చ వారుణైః ॥ ౪౧
స్నానం పునర్విధాతవ్యం శాన్త్యర్థం తస్య కర్మణః ।

❧ అజాశ్వాదిముఖసంస్పర్శస్య కామచారః. ❧

అజాశ్వముఖసంస్పర్శో న దోషాయ కదాచన ॥ ౪౨

❧ అశుచిద్రవ్యసంపృక్తజలస్య నిషేధః. ❧

గోముఖేనైవ సంస్పృష్టం వర్జనీయం సమర్చనే ।
ప్రాయశ్చిత్తం పునస్స్నానం మూలమన్త్రజపస్తథా ॥ ౪౩
విణ్మూత్రరుధిరాపేయయుక్తైస్తోయాదివస్తుభిః ।
నాచరేదర్చనే స్నానం కలశైరధమాధమైః ॥ ౪౪

❧ శివనిర్మాల్యసమ్పర్కే ప్రాయశ్చిత్తమ్. ❧

శివనిర్మాల్యదుష్టేన తోయప్రభృతివస్తునా ।
పూజనే కలశైస్స్నానమధమైర్మధ్యమైర్భవేత్ ॥ ౪౫

❧ శవాదిదూషితకూపాదిజలాశయసంస్కారః. ❧

శవాదిదూషితే కూపే జలముద్ధృత్య పూర్వకమ్ ।
సర్వం తదన్తే పుణ్యాహం వాచయేజ్జలశుద్ధయే ॥ ౪౬
పశ్వాదిమరణే కూపే చణ్డాలస్నానపానయోః ।
తథా రజస్వలాద్యైశ్చ ప్రతిలోమైర్విగర్హితే ॥ ౪౭

కూపస్థం తజ్జలం సర్వముద్ధరేత్కమలాసన ।
చుచున్దర్యాదిమరణే జలస్యార్ధం సముద్ధరేత్ ॥ ౪౮

ఉక్తసంస్కారస్య దివారాత్రభేదేన భేదః.

దివా సముద్ధరేత్తోయం రాత్రౌ చేదగ్నిసన్నిధౌ ।
ఉద్ధరేదన్యథా తోయైరుపయోగేఽథ వారుణైః ॥ ౪౯
పఞ్చభిర్జుహుయాదగ్నౌ బ్రాహ్మణానపి భోజయేత్ ।

పూజాకాలే దీపనిర్వాణే ప్రాయశ్చిత్తమ్.

పూజాకాలే తు దీపస్య నిర్వాణే ద్విగుణార్చనమ్ ॥ ౫౦
దీపముద్దీప్య జప్తవ్యో విశ్వమన్త్రశ్శతావరః ।

ఆకస్మికనిర్వాణే దోషాభావః.

అకస్మాదేవ నిర్వాణే శాన్తిర్నైవ త్వహేతుకే ॥ ౫౧

అనిర్వాణదీపనిర్వాణే ప్రాయశ్చిత్తమ్.

అనిర్వాణస్య నిర్వాణే దీపస్య స్నపనం హరేః ।
క్షీరేణ మూలమన్త్రస్య జపశ్చాష్టోత్తరం శతమ్ ॥ ౫౨

దీపయోగ్యతైలమ్.

సర్పిషా తిలతైలేన దీపారోపణమాచరేత్ ।

నిషిద్ధతైలనిరూపణమ్

నాన్యైరేరణ్డతైలాద్యైర్నారజావిమహిషాదిజైః ॥ ౫౩
స్నేహైరారోపణం కార్యం న చ ప్రాణ్యఙ్గసమ్భవైః ।
ప్రమాదాత్ఫలజైస్తైలైస్స్నపనే దీపనే హవిః * ॥ ౫౪
నివేదనే చ హోమే చ స్నేహైరన్యైశ్చ నిన్దితైః ।

తాదృశతైలయోగే ప్రాయశ్చిత్తమ్.

అనుష్ఠానే కృతే కుమ్భే స్నాపయేన్మధ్యమోత్తమైః ॥ ౫౫

* హవిర్నివేదనే. ఇతివక్తవ్యే-విగ్రహః ఛాన్దసః.

శాన్తిహోమస్తథా దానం ద్విజేభ్యో భోజనం తథా ।

నిషిద్ధదధిక్షీరాది.

* అజప్రభృతిదధ్యాద్యైస్స్నానాదౌ విహితే సతి ॥ ౫౬
ప్రాయశ్చిత్తం యథాపూర్వమాచరేత్కమలాసన ।

క్లృప్తోపకరణన్యూనీభావే విధిః.

పూర్వోపచారక్లృప్తౌ తు న్యూనాయాం క్లృప్తవస్తుభిః ॥ ౫౭
వస్తుభిర్ద్విగుణైర్భూయస్సమారాధ్య మధుద్విషమ్ ।
సర్పిషాష్టోత్తరశతం జుహుయాన్మూలవిద్యయా ॥ ౫౮

మన్త్రక్రియాదిహీనౌ విధిః.

మన్త్రహీనౌ క్రియాహీనౌ ముద్రాహీనౌ తథైవ చ ।
జపహీనౌ ధ్యానహీనౌ హీనేష్వన్యేషు కేషు చిత్ ॥ ౫౯
మూలమన్త్రజపస్తస్య యథాశక్తి † ప్రతిక్రియా ।
గేయవాదిత్రనృత్తేషు పూర్వక్లృప్తేషు పూజనే ॥ ౬౦
హీనే కస్మింశ్చిదారాధ్యో హరిస్స్నపనవర్త్మనా ।

వాద్యనృత్తాదిహీనౌ శాన్తిః.

వాద్యహీనౌ తు పయసా నృత్తహీనౌ ఘృతేన తు ॥ ౬౧
గేయహీనౌ తు మధునా జుహుయాత్పూర్వసఙ్ఖ్యయా ।
పూర్వక్లృప్తాపదంశాదిహీనౌ ద్విగుణవస్తుభిః ॥ ౬౨
నివేదయేత్స్నానపూర్వం కాలాతి ‡ క్రమణేపి చ ।
భోగద్రవ్యైర్ద్విగుణితైరారాధ్య క్షమ్యతామితి ॥ ౬౩

సన్ధ్యాకాలాతిక్రమే.

ఉచ్చారయేత్తథా సన్ధ్యాతిక్రాన్తౌ ద్వాదశేష్వపి ।

అధికకాలపూజాహీనౌ.

కాలేషు క్లృప్తసఙ్ఖ్యేషు హీనౌ కాలస్య కస్య చిత్ ॥ ౬౪

---

* అజప్రభృతిపశ్వాద్యైః-హవిః ప్రభృతిదధ్యాద్యైః. † జపక్రియా. ‡ క్రమణేన చ.

ద్విగుణైర్వస్తుభిః పూజ్యాః కాలేషు చ యథోత్తరమ్ ।
కాలం ప్రథమమారభ్య ద్విగుణైస్త్రిగుణైస్తథా ॥ ౬౫
చతుర్గుణైః పఞ్చగుణైః రేవమాద్యైస్తు వస్తుభిః ।
పూజయేజ్జప * హోమాద్యైస్తద్వదేవ యథాయథమ్ ॥ ౬౬
అతిక్రాన్తే దినవిధౌ విధిరేష ప్రకీర్తితః ।
ద్విదినాదౌ తు పక్షాన్తే పూజాహీనే ఘటైస్తథా ॥ ౬౭
అధమోత్తమమార్గేణ స్నాపయేత్తస్య శాన్తయే ।
మాసే చ పూజావికలే మధ్యమోత్తమవర్త్మనా ॥ ౬౮
తిలాజ్యచరుభిశ్చైవ జుహుయాన్మూలవిద్యయా ।

వర్షాధికకాలపూజాలోపే పునఃప్రతిష్ఠా.

సంవత్సరత్రయాదర్వాఙ్మాసాదూర్ధ్వమనర్చితే ॥ ౬౯
సంప్రోక్షణం భవేదూర్ధ్వం ప్రతిష్ఠావిధిరుచ్యతే ।

భూగుప్తగృహార్చావిధిః.

భూగుప్తేష్వపి చైకాహముద్ధృత్య ప్రతిమాం పునః ॥ ౭౦
సంప్రోక్షయేద్గృహార్చాయామనారాధనవిలోపనే ।
స్నపనం పంచగవ్యేన సూక్తేన పురుషాత్మనా ॥ ౭౧
శాన్తయే జుహుయాదగ్నౌ బ్రాహ్మణానపి తర్పయేత్ ।
మాసాదూర్ధ్వం తు షణ్మాసం పూజాహీనే చతుర్ముఖ ॥ ౭౨
కుమ్భైష్షోడశభిస్స్నానం సూక్తేన పురుషాత్మనా ।
భోజయేద్బ్రాహ్మణానగ్నౌ జుహుయాచ్ఛాన్తయే పునః ॥ ౭౩
ఊర్ధ్వం సంప్రోక్షణం కార్యం యావత్సంవత్సరావధి ।
ప్రతిష్ఠావిధిరూర్ధ్వం తు వత్సరాదుక్తవర్త్మనా ॥ ౭౪

దేవస్థాపితేషు పూజాలోపే విధిః.

త్రిదశాదిప్రతిష్ఠాయాం పూజాలోపే న దూషణమ్ ।
ప్రాయశ్చిత్తం తు మర్త్యానాం ప్రతిష్ఠాయాముదీరితమ్ ॥ ౭౫

---

* హోమాన్తమ్.

సాలిగ్రామపూజాలోపే శాన్త్యభావః.

సాలిగ్రామశిలాదీనాం పూజాలోపో న దూషణమ్ ।
తస్యై వాశుచిసంస్పర్శే క్షాలయిత్వార్చయేత్పునః ॥ ౨౬
సర్వథా లోపనే శాన్తిర్నోక్తకాలాశ్రయో ? భవేత్ ।
అజ్ఞానాదథవా జ్ఞానాద్వహ్నితర్పణ * వర్జితే ॥ ౨౭

అనేకకాలపూజాలోపే విధిః.

పంచోపనిషదైర్మన్త్రైస్సర్పిషా జుహుయాచ్ఛతమ్ ।
ఏకాదికాలాతిక్రాన్తౌ ద్విగుణాది యథాపురమ్ ॥ ౨౮
బహుభిః కలశైర్దేవం స్నాపయేద్దివసాత్పరమ్ ।
మాసావధి తదూర్ధ్వం తు కలశైర్వత్సరావధి ॥ ౨౯
అష్టోత్తరశతైః కుర్యాత్స్నపనం జుహుయాత్పునః ।
అష్టోత్తరసహస్రేణ తిలాజ్యచరుభిః † క్రమాత్ ॥ ౩౦
ద్వాదశాక్షరమన్త్రేణ శాన్తిహోమస్తదా భవేత్ ।
వత్సరాదుపరిష్టాత్తు స్నపనం మధ్యమోత్తమమ్ ॥ ౩౧
కుణ్డే చాగ్నిం స్థాపయిత్వా తిలవ్రీహియవైరపి ।
లాజైశ్చ కాలపుష్పైశ్చ సమిచ్చరుఘృతైరపి ॥ ౩౨
అష్టోత్తరసహస్రేణ జుహుయాన్మూలవిద్యయా ।
శాన్తిహోమస్తథా దానం విప్రాణాం చాపి భోజనమ్ ॥ ౩౩
సత్యగ్నావప్యహోమే తు ప్రాయశ్చిత్తమితీరితమ్ ।
అగ్నౌ శాన్తే మథిత్వాగ్నిం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ౩౪
పంచోపనిషదైర్మన్త్రైర్వ్యాహృతిప్రముఖైరపి ।
సుపరిస్తీర్య చ కుణ్డే హోమః ప్రణవవిద్యయా ॥ ౩౫
అష్టోత్తరశతేనాజ్యైర్మూలమన్త్రజపస్తథా ।
అయథోక్తక్రమే తద్వత్ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే ॥ ౩౬
కామ్యే పరిధయో ‡ నేషా నిత్యే కర్మణి వా న వా ।
అలాభే సమిధామాజ్యైశ్చరుభిర్వాహుతిర్భవేత్ ॥ ౩౭

---

* వర్జనే. † పృథక్. ‡ ష్టాని నిత్యకర్మాణి. నిత్యం కర్మాణి.

తయోరలాభే * బీజైర్వా సమిద్భిర్వా యథోదితైః ।

❧ అగ్నికుణ్డస్యాశుచిసంపర్కే శాన్తిః. ❧

అగ్నౌ కేశాదిభి † స్స్పృష్టే అస్పృశ్యస్పర్శనే తథా ॥ ౭౭

హోమో వ్యాహృతిభిః కార్యో వారానష్టోత్తరం శతమ్ ।
అయుతం పుష్పవత్యాదిస్పర్శే మథనజేఽనలే ॥ ౭౮

❧ పాకస్థానాశుచిత్వశాన్తిః. ❧

పాకస్థానే చుల్లిస్పర్శే నరైః పూర్వోదితైస్తథా ।
శ్వాదిభిస్థానమాలిప్య గోమయేన మహానసమ్ ॥ ౮౦

ఆనీయాగ్నిం నరం చుల్ల్యాం పుణ్యాహం వాచయేద్ద్విజైః ।
విణ్మూత్రాద్యైస్తథాస్పర్శే పూర్వవచ్ఛుద్ధిరిష్యతే ॥ ౮౧

‡ పక్వేన చుల్ల్యాం దుష్టాయాం హవిషాం చ నివేదనే ।
స్నాపయేన్నవభిః కుమ్భైర్దేవం వాథ ఘటైస్త్రిభిః ॥ ౮౨

❧ పరివారార్చనలోపే. ❧

పరివారార్చనే ఛిన్నే తత్తన్నామాన్యుదీరయన్ ।
సర్పిషా జుహుయాదగ్నౌ ప్రత్యేకం త్వష్టసఙ్ఖ్యయా ॥ ౮౩

❧ బల్యర్థహవిషో దోషే. ❧

ద్విగుణాద్యైర్ద్వికాలాదౌ బల్యర్థం చ హవిర్యది ।
దూషితం కేశకీటాద్యైరస్పృశ్యైర్మనుజైస్తథా ॥ ౮౪

కాకాదిభిశ్చ తత్త్యక్త్వా హవిషాన్యేన కర్మ తత్ ।
యది దుష్టేన హవిషా బలిం దద్యాత్ప్రమాదతః ॥ ౮౫

శాన్తిహోమస్తదా కార్యశ్శాస్త్రదృష్టేన వర్త్మనా ।

❧ తణ్డులాదిదూషణే బలిద్రవ్యాదిపాతే. ❧

తణ్డులే చౌదనే పుష్పే బల్యర్థే పాత్రసంభృతే ॥ ౮౬

---

* లాజైర్వా. † జుష్టే. ‡ పక్వస్య.

* దేవే చావాహితే తస్మిన్ పూర్వవద్దూషణం యది।
పతితే వా బలిద్రవ్యే † మూలబేరేఽథవాత్మని॥ ౯౭
ఉద్వాస్య దేవమానీయ ద్రవ్యాన్తరమదూషితమ్।
తస్మిన్నావాహ్య దేవేశం యథాపూర్వం పునరర్చయేత్॥ ౯౮
తద్దోషశాన్తయే పశ్చాద్దధ్నా క్షీరేణ వా హరిమ్।
స్నాపయేజ్జుహుయాచ్ఛాన్తిం మూలమన్త్రజపస్తథా॥ ౯౯

బలిబేరస్య పతనే.

బలి ‡ బేరే నిపతితే యానాదావుత్సవే బహిః।
స్థాపయిత్వా యథాపూర్వం § బలిశేషం నయేత్పునః॥ ౧౦౦
శాన్తయే నవభిః కుమ్భైః స్నాపయేత్పతితే భువి।
అధమాధమమార్గేణ శాన్తిహోమో జపస్తథా॥ ౧౦౧

రజస్వలాదిదూషితభూసంస్కారః

నృత్తగేయరతా నార్యః $ గణికాశ్చాథవేతరాః।
దేవదాస్యో దూషయేయుః రజోభిః పృథివీతలమ్॥ ౧౦౨
రజస్వలారజోదుష్టం భూతలం జానుమాత్రకమ్।
ఖాత్వా చ మృద్భిరన్యాభిః పూరయిత్వా మహీతలమ్॥ ౧౦౩
ఆలిప్య గోమయామ్భోభిః పుణ్యాహం వాచయేత్తతః।
ప్రోక్షణం పంచభిర్గవ్యైస్సన్నికృష్టం చ కౌతుకమ్॥ ౧౦౪
అధమోత్తమమార్గేణ కలశైస్స్నాపయేద్గురుః।
తిలాజ్యచరుభిర్హోమః ప్రత్యేకం మూలవిద్యయా॥ ౧౦౫
సహస్రకృత్వస్తదను శాన్తిహోమో జపస్తథా।

కవాటదోషే శుద్ధిః.

కవాటాదికమప్యన్యైస్స్పృష్టం ప్రక్షాల్యమమ్భసా॥ ౧౦౬

---

* దేవతావాహ్యతే తస్మిన్. † బలిబేరేఽథ పతన్మని. ‡ బిమ్బే. § బిమ్బం శేషం. $ గాణిక్యమథ.

తాసాం చ మార్గాన్సంశోధ్య గోమయామ్భోభిరుత్తమైః ।
చోరభూతైర్బ్రాహ్మణాద్యైః స్పృష్టే జరే ఽప్యచోదితైః ॥ ౧౦౬

చోరస్పర్శే.

చోరస్పర్శనిమిత్తం తు స్నపనం కలశైర్హరేః ।
వర్ణానామానుపూర్వ్యేణ త్వధమాధమపద్ధతిమ్ ॥ ౧౦౭
ఆరభ్య గణితైర్గి కుర్యాత్సఙ్ఖ్యైరపి తద్భవేత్ ।
బీజప్రయుక్తకలశైస్స్నపనం శాన్తయే భవేత్ ॥ ౧౦౮
శాన్తిహోమో బ్రాహ్మణానాం భోజనం దానమేవ చ ।

అజ్ఞాతజాతిజనస్పర్శే.

అజ్ఞాతజాతిసంస్పర్శే స్నాపయేదుత్తమోత్తమైః ॥ ౧౧౦
శాన్తిహోమో ద్విజేన్ద్రాణాం * భోజనం దానమేవ చ ।
త్రినస్తుకం మృణ్మయం చ లేపబిమ్బం చ భిత్తిజమ్ ॥ ౧౧౧
చిత్రం నీచైర్యది స్పృష్టం చణ్డాలాద్యైః † విగర్హితైః ।
నవీకరణమాస్థేయం సంప్రోక్షణవిధి ‡ స్తథా ॥ ౧౧౨
ప్రతిష్ఠా వా యథావిత్తం దోషభూయస్తయాథ వా ।
పటస్పర్శే తూలయిత్వా యథాపూర్వం పునస్సృజేత్ ॥ ౧౧౩

అన్యశాస్త్రదీక్షితస్పర్శే.

దీక్షితైరన్యశాస్త్రేషు స్పృష్టే స్నపనమాచరేత్ ।
దీక్షితైరితరైశ్చాపి శూద్రైస్తద్వత్సమాచరేత్ ॥ ౧౧౪

మహాపాతక్యాదిస్పర్శే.

మహాపాతకిసంస్పర్శే స్నపనం చోత్తమోత్తమమ్ ।
ఉపపాతకిసంస్పృష్టే స్నపనం చాధమోత్తమమ్ ॥ ౧౧౫
పరస్త్రీగమనాసక్తైస్తథాఽనియతవృత్తిభిః ।
స్పర్శే చ నవభిః కుమ్భైస్స్నపనం కౌతుకే భవేత్ ॥ ౧౧౬

---

* తోషణమ్. † స్తథా పరైః. ‡ ర్భవేత్.

అస్పృశ్యైరితరైర్వాఽపి కుణ్డాదిస్పర్శనే సతి ।
స్నపనం పూర్వవత్కార్యం స్త్రీభిర్దుష్టాభిరేవ చ ॥ ౧౧౭
అనులోమాః స్త్రియశ్శూద్రా వ్రజేయుర్గర్భమన్దిరమ్ ।
భూతలం పఞ్చగవ్యేన సిఞ్చేద్వా గోమయామ్బుభిః ॥ ౧౧౮
చణ్డాలైః పుల్కసైర్వాఽపి పతితైర్మద్యపైస్తథా ।
శ్వపచైర్మన్దిరాభ్యన్తః ప్రవేశే మృణ్మయాంస్త్యజేత్ ॥ ౧౧౯
తత్రస్థాన్ శోధయిత్వాన్తః కవాటాదిమహీతలమ్ ।
ఆలిప్య గోమయామ్భోభిః * పుణ్యాహమపి వాచయేత్ ॥ ౧౨౦
ప్రతిమాశ్చాపి తత్రస్థాః స్నాపయేత్కలశైర్గురుః ।
శాన్తిహోమో జపశ్చైవ ద్విజానాం దానభోజనే ॥ ౧౨౧
ఆశౌచవత్ప్రవేశే చ పూర్వవద్విధిరిష్యతే ।
చణ్డాలశ్శ్వపచో వాఽపి తాదృశః పుల్కసాదయః ॥ ౧౨౨
అజ్ఞానాద్గర్భగేహే తు కర్మస్వధికృతా యది ।
వసేయుశ్చైవ తైస్సార్ధం భోజ్యం వా వస్తు తాదృశమ్ ॥ ౧౨౩
స్పృష్టమారాధనాఙ్గం చేత్స్పృష్టం వా కౌతుకం యది ।
క్రియాసమభిహారేణ ప్రాయశ్చిత్తమిహోచ్యతే ॥ ౧౨౪
శోధయేన్మన్దిరం పూర్వం గోమయాలేపనాదిభిః ।
పుణ్యాహం వాచయిత్వాథ బ్రాహ్మణాంస్తత్ర భోజయేత్ ॥ ౧౨౫
స్వాధ్యాయం పరికుర్వీరన్ బ్రాహ్మణా వేదపారగాః ।
ఇతిహాసపురాణాని పఠేయుశ్చ దివానిశమ్ ॥ ౧౨౬
కపిలాశ్చ ప్రదేశేషు తత్ర తత్రాధివాసయేత్ ।
ఏవం మాసాదికాలేషు దోషగౌరవలాఘవమ్ ॥ ౧౨౭
అవేక్ష్య శోధితే ధామ్ని బ్రాహ్మణాంస్తోషయేద్ధనైః ।
ప్రతిమానాం యథాయోగముద్ధారో వా నవీకృతే ॥ ౧౨౮
కుర్యాత్తతో యథాపూర్వం † నిమిత్తే వా నవీకృతే ।
ప్రతిష్ఠాప్య యథాశాస్త్రం స్నాపయేత్కలశైరథ ॥ ౧౨౯

* పుణ్యాహం వాచయేజ్జలైః. † ఉద్ధారో వా.

సహస్రేణ పురావృత్తదోషాణామపనుత్తయే।
అన్తే మహోత్సవగికాయోర్న చేద్రాష్ట్రనృపక్షయః॥ ౧౩౦

❧ శిలాబిమ్బస్య చాలననిషేధః. ❧

బిమ్బం న చాలయేచ్ఛైలం న నవీకరణం తథా।
తథైవ దివ్యమార్షం చ స్వయం వ్యక్తం చ కౌతుకమ్॥ ౧౩౧

❧ మాగధశ్వాపదాదిస్పర్శే శాన్తిః. ❧

తథాన్త్యమాగధాద్యైశ్చ ప్రతిలోమైశ్చ గర్హితైః।
సహస్రకలశైర్దేవం స్నాపయేత్తస్య శాన్తయే॥ ౧౩౨

శ్వాపదైశ్చ సృగాలాద్యైశ్చణ్డాలాద్యైశ్చ గర్హితైః।
ప్రథమాది ప్రవిష్టం చేద్ధామావరణభూతలమ్॥ ౧౩౩

ప్రోక్షయేత్పఞ్చగవ్యేన పుణ్యాహమపి వాచయేత్।
ధామస్పర్శే తథాన్యస్య బలిపీఠాది * కస్య చ॥ ౧౩౪

స్పర్శే కృత్వా యథాపూర్వం శాన్తిహోమం సమాచరేత్।
ఆగన్తుకైర్గికుక్కుటాద్యైస్స్పృష్టం చేద్ధామ సర్వతః॥ ౧౩౫

ప్రోక్షయేన్మన్త్రపూతేన వారిణా శాన్తిమాచరేత్।
దేవాన్ సంస్నాపయే † చ్చైవ ప్రథమావరణాదిగాన్॥ ౧౩౬

❧ ఖద్యోతసంపర్కే. ❧

సపిణ్డ్యాహుతిభిర్హోమో మూలేనాష్టోత్తరం శతమ్।
ఖద్యోతస్పర్శనే దేవం స్నాపయేన్నవభిర్ఘటైః॥ ౧౩౭

❧ పూజాకాలే కవాటబన్ధనే. ❧

పూజాకాలే కవాటస్య బన్ధనం చేదసఙ్కులే।
అష్టోత్తరశతం మూలమన్త్రస్య జప ఇష్యతే॥ ౧౩౮

❧ తత్రాపవాదః. ❧

సఙ్కులే ‡ బన్ధనం నైవ దోషాయ భవతి క్వచిత్।

---

* కర్మ చ. † దేవం ప్రథమావరణాదిషు. ‡ బన్ధనే.

❀ బిమ్బవదేవ ప్రభాపీఠాదిషు దోషః. ❀

ప్రభాపీఠాస్త్రిసంస్పర్శే బిమ్బస్పర్శవదిష్యతే ॥ ౧౩౯
ఆచార్యార్గి పూజకాశ్చాన్యే తథైవ పరిచారకాః ।
ఆసనేష్వాసికాం భుక్తిం శయనం చ యథాతథమ్ ॥ ౧౪౦
కుర్యుర్గి కర్మణ్యధికృతా దోషో నైవ తదా భవేత్ ।

❀ అనధికారిప్రసఙ్గే శాన్తిః. ❀

అన్యే చేత్కుర్యురవనిం ప్రోక్షయేద్గోమయామ్బుభిః ॥ ౧౪౧

❀ ప్రాకారాదీనామగ్నిదాహే. ❀

ప్రాకారే మణ్టపే ధామ్ని గోపురే పాకవేశ్మని ।
దగ్ధేఽగ్నినా సమాధాయ పూర్వవన్మణ్టపాదికమ్ ॥ ౧౪౨
ప్రతిష్ఠాప్య యథాపూర్వం తతః శాన్తిం సమాచరేత్ ।
అథమోత్తమమార్గేణ స్నపనం శాన్తిదం భవేత్ ॥ ౧౪౩
శాన్తిహోమస్తు కర్తవ్యో ద్విజానాం దానభోజనే ।
ప్రతిమాదహనే చాపి సమాధాయ యథాపురమ్ ॥ ౧౪౪
స్నానం సహస్రకలశైర్గి ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి ।
వస్త్రాదిదహనే తస్యార్గి ప్రభాదిదహనే తథా ॥ ౧౪౫
నవభిర్గి కలశైః స్నానం హోమాది తదనన్తరమ్ ।

❀ సుదర్శనాదీనామగ్నిదాహే. ❀

సుదర్శనేఽగ్నినా దగ్ధే స్నానం నవఘటైర్భవేత్ ॥ ౧౪౬
ధ్వజే వితానే ఛత్రే చ దగ్ధేచాన్తరణాదికే ।
పునరుత్పాద్య తత్సర్వం శాన్తిహోమాదికం భవేత్ ॥ ౧౪౭

❀ ప్రాకారాదీనాం వృద్ధిస్థానాదినిర్దేశః. ❀

ప్రాసాదాద్యవకాశానాం వృద్ధిశ్చేత్సర్వతో భవేత్ ।
యద్వా ప్రాచ్యాముదీచ్యాం వా వృద్ధిర్నాన్యత్ర శోభనా ॥ ౧౪౮

నిషిద్ధదిశి వృద్ధౌ శాన్తిః.

దక్షిణాపరవృద్ధిశ్చేత్స్నపనం చోత్తమోత్తమమ్ ।
శాన్తిహోమో ద్విజేన్ద్రాణాం తర్పణం భోజనాదిభిః ॥ ౧౪౯

ఉపవీతస్య కామచారః.

శోభనా సర్వతో వృద్ధి * రుపవీతస్య చేష్యతే ।
ప్రథమావరణం యావత్ దోషస్స్యాద్దేవనిర్మితే ॥ ౧౫౦

నవీకరణే పూర్వవదేవ చిహ్నాని.

వర్ధితం యది పూర్వోక్తం స్నపనం శాన్తిదం భవేత్ ।
న హ్రాసయేత్సురాక్లృప్తం ధామాది న చ చాలయేత్ ॥ ౧౫౧
పౌరాణికం శిరః పీఠం ధామచిహ్నం చ వైష్ణవమ్ ।
నోద్ధృత్య † పూరయిత్వా వా న వృద్ధిర్గోపురాదిషు ॥ ౧౫౨
అల్పీయసః ప్రాగ్విమానాది దివ్యవర్గం ధనైః పునః ।
వర్ధయేచ్ఛ్రద్ధయా ముఖ్యైర్ద్రవ్యైరర్చాం నయేద్గురుః ॥ ౧౫౩

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మసంహితాయాం
చర్యాపాదే నిత్యారాధనప్రాయశ్చిత్తవిధిర్నామ
అష్టాదశోఽధ్యాయః.

---

* ముపనీతస్య. † పూజయిత్వా.

ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

ఉత్సవప్రాయశ్చిత్తవిధిః.

నిత్యనైమిత్తికసమ్ప్రాప్తే కర్తవ్యక్రమః.

నిత్యం నైమిత్తికం కామ్యం నిపతేద్యుగపద్యది।

శ్రీభగవాన్:—

కృత్వా నైమిత్తికం నిత్యమాచార్యస్తదనన్తరమ్ ॥ ౧

గృహార్చాస్నపనే నిమిత్తానుసారేణ స్థలమ్.

గృహార్చాస్నపనే ప్రాప్తే విస్తారే సతి వేశ్మని।
తత్రైవ స్నపనం కార్యం సఙ్కటే తు బహిర్భవేత్ ॥ ౨

ఆలయబిమ్బస్య బహిస్స్నపననిషేధః.

పర్వతాదౌ శుచౌ దేశే ప్రపానిర్మాణపూర్వకమ్।
స్నపనం దేవదేవస్య కార్యం భాగవతేన తత్ ॥ ౩
ఆలయే * స్థాపితం బిమ్బం న కదాచిచ్చతుర్ముఖ।
నిర్గమయ్య బహిస్స్నాప్య మన్త్రేణ తు సర్వదా ॥ ౪

తీర్థావభృథాదావనుజ్ఞా

తీర్థావభృథవేళాయాం నద్యాదీనాం తటే భవేత్।
అన్యథా చేచ్ఛాన్తిహోమం కుర్యాదుత్సవసమృద్ధిదమ్ ॥ ౫

స్నపనాఙ్గవైకల్యే ప్రాయశ్చిత్తమ్.

అఙ్కురార్పణహీనే చ స్నపనే † కౌతుకేఽన్వితే।
అధివాసవిహీనే చ కలశైస్స్నపనే సతి ॥ ౬
శాన్తిహోమో విధాతవ్యస్సర్వదోషాపనుత్తయే।
సఙ్కల్పితస్నానహానౌ ద్విగుణం స్నపనం భవేత్ ॥ ౭

---

* స్థాపయేత్. † కౌతుకోజ్ఝితే.

అకృతే రాజరాష్ట్రస్య భవేద్విభవసఙ్క్షయః ।
యజమానస్య ధామ్నశ్చ ప్రజానాం చ ధనక్షయః ॥ ౮

స్నపనకాలవిపర్యయే.

అకాలే తు కృతే స్నానే విషువాదౌ యథోదితే ।
శాన్తిం కార్యాయనే చైవ దక్షిణే ప్రాగుపక్రమః ॥ ౯
ఉత్తరే చైవ పాశ్చాత్యే * ఉత్తమం నైవ దూషణమ్ ।
చైత్రే చ విషువే తద్వత్కృత్తిమాదాశ్వయుజేఽపి చ ॥ ౧౦

స్నపనకలశానాం వికారే.

స్థాపితానాం చ కుమ్భానాం భేదనే † పతనే తథా ।
కాలాదిదోషదుష్టే చ క్రిమికేశాదిదూషితే ॥ ౧౧
లఙ్ఘితేఽశుచిసంస్పృష్టే ‡ వాయసాద్యైశ్చ దూషితే ।
గృహీతే శ్వాపదాద్యైశ్చ స్పృష్టే చాశుచిభిస్తథా ॥ ౧౨
పాషణ్డైః ప్రతిలోమైశ్చ తథోదక్యాదిదూషితే ।
కలశం తం తముద్ధృత్య స్థాపయిత్వా పరాం పునః ॥ ౧౩
తద్దైవత్యం జపేన్మన్త్రం నష్టోత్తరశతావరమ్ ।
స్నపనం యది తైః కుర్యాచ్ఛాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥౧౪

అక్రమకలశాభిషేకే

అక్రమేణ సముద్ధృత్య స్నపనే విహితే సతి ।
జపేత్ పఞ్చోపనిషదాం కర్తవ్యస్తత్సమాచరేత్ ॥ ౧౫

దేవతామన్త్రాదివ్యత్యయే.

దేవతామన్త్రభూభాగద్రవ్యాణాం వ్యత్యయే సతి ॥
పూర్వవన్మన్త్రజాపస్స్యాత్ పృథిద్రవ్యమనర్చితే ॥ ౧౬
అర్ఘ్యాదిభిర్జపస్తద్వన్మహీపాజోష్టసమ్భవైః ।
క్షీరాదిభిస్తథా ద్రవ్యైస్స్నపనే స్నాపయేత్పునః ॥ ౧౭

---

* ఉపక్రమణ. † ఛేదనే. ‡ వ్యాఘ్రాద్యైశ్చైవ.

సమిద్భిర్మూలమన్త్రేణ జుహుయాత్కమలాసన ।
అద్భిః పర్యుషితాభిశ్చేత్స్నపనం స్నాపయేత్పునః ॥ ౧౮
శాన్తిహోమో మూలవిద్యా * జపశ్చాష్టోత్తరం శతమ్ ।

ఆరాధనాఙ్గవైకల్యే.

ఆరాధనాఙ్గవైకల్యే నృత్తవాద్యాదిభి † స్సహ ॥ ౧౯
శాన్తిహోమో భవేద్వేద్యాం స్నపనే చలనే సతి ।
ప్రతిమాపతనే తద్వత్ప్రాయశ్చిత్తం చతుర్ముఖ ॥ ౨౦
‡ స్నపనే వర్తమానే తు చలనే పతనేఽపి వా ।
యథాపూర్వమవస్థాప్య స్నాపయిత్వా యథావిధి ॥ ౨౧
శాన్తిహోమశ్చ కర్తవ్యః పీఠాదీనాం చ § భఞ్జనే ।
సహజానాం తథా హస్తపాదాదీనాం చతుర్ముఖ ॥ ౨౨
భగ్నే తు తేషామావాహ్య కూర్చాదౌ తద్గతం హరిమ్ ।
క్రియాం సమాపయేద్భ $ గ్నాం ప్రభాపీఠాదికం పునః ॥ ౨౩
సమాధాయ యథాపూర్వం సంప్రోక్షణవిధిర్భవేత్ ।
వస్తుషు స్నపనాఙ్గేషు ఆధిక్యం హానిరేవ వా ॥ ౨౪
యది స్యాన్మూలమన్త్రస్య జపశ్చాష్టోత్తరావరః ।

ఫలార్థిభేదేన స్నపనకాలభేదః.

మోక్షమాణస్సదా కుర్యాత్స్నపనం నిశి వాఽహని ॥ ౨౫
రిపుక్షయార్థీ దివసే ‖ ధర్మార్థీ దినమధ్యమే ।
దినాన్తే సర్వభోగార్థీ ప్రాయ ¶ శ్చిత్తాయ సర్వదా ॥ ౨౬

స్నపనద్వయసమాప్తే ప్రతిసరాదినిషేధః.

బద్ధప్రతిసరే బిమ్బే స్నపనార్థం తు మన్త్రిణా ।
స్నపనాన్తరసంప్రాప్తౌ న చ ప్రతిసరాన్తరమ్ ॥ ౨౭

---

* జపశ్చాష్టోత్తరావరః. † స్సతి. ‡ "స్నపనే" ఇతి శ్లోకద్వయం "భగ్నే తు—పునః ॥" ఇతిశ్లోకాదనన్తరం క్వచిత్కోశే దృశ్యతే. § బన్ధనే. $ భగ్నే. మోక్షార్థీ. ¶ శ్చిత్తం తు.

మణ్డూకాదిభిః కలశదూషణె

మణ్డూకమూషికాసర్పచుచున్దర్యాదిజన్తుభిః ।
స్పృష్టే విలజ్ఘితె నష్టె స్థాపితే కలశే తథా ॥ ౨౮
త్యక్త్వాన్యం తు తథా కృత్వా మూలమన్త్రం జపేద్గురుః ।
స్థాపితం కలశం తద్వత్త్వాపఙ్క్తేః ప్రతిలోమజైః ॥ ౨౯

ఆశౌచిభిః కలశస్పర్శె

ఆశౌచవద్భిరపరైః కలశ * స్పర్శనే సతి ।
సద్రవ్యం కలశం త్యక్త్వా తథాన్యం తత్ర నిక్షిపేత్ ॥ ౩౦
వాచయిత్వాథ పుణ్యాహం శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ।

బద్ధె ప్రతిసరె ఆశౌచాభావః.

కర్మణి స్నపనాదౌ తు ప్రవృత్తె దేశికోత్తమః ॥ ౩౧
† సూతకం మరణాశౌచం శృణుయాన్నాశుచిర్భవేత్ ।

విమానస్థాపనాహీనస్థలె ఉత్సవకరణె

ఉత్సవే తు యథాశాస్త్రచోదితే స్ఖలనే సతి ॥ ౩౨
శాన్తిస్తథోచ్యతే ‡ బ్రహ్మన్నిదానీమవధార్యతామ్ ।
విమానస్థాపనాహీనే న కుర్యాదుత్సవం హరేః ॥ ౩౩
కుర్యాద్వా ధ్వజముద్ధృత్య § ఉత్సవం చ క్రమేణ వా ।
వాయవీయే ధామకోణె $ విధినా శాన్తిమాచరేత్ ॥ ౩౪
సంవత్సరాన్తం తత్రైవ ధ్వజయిష్టేః స్థితిర్భవేత్ ।

నిత్యోత్సవరహిత స్థలోత్సవకరణె

హీననిత్యోత్సవే ధామ్ని ధ్వజారోహణపూర్వకమ్ ॥ ౩౫
నోత్సవం కారయే ¶ త్కామ్యం కారితే శాన్తిమాచరెత్ ।

---

* స్నపనే సతి. † సూతకాశౌచ మాశౌచమ్ శృణుయాద్వా. ‡ బ్రహ్మంస్త దేతదప. § గరుడం చాక్రమేవ వా. $ విమానె. ‖ త్కర్మకారితె.

❀ ధ్వజదోషసమ్భూతే ❀

ప్రమాణహీనే పక్షీన్ద్రే ధ్వజే స్తమ్భాదికేఽపి వా ॥ ౩౬
* శాన్తిర్హి కార్యా తథా హీనే మూషికాద్యైశ్చ దూషితే ।
అశుచిద్రవ్యసంస్పర్శే త్యక్త్వా రోప్యధ్వజాన్తరమ్ ॥ ౩౭

శాన్తిహోమశ్చ కర్తవ్యో బ్రాహ్మణానాం చ భోజనమ్ ।
ధ్వజారోహణ † కర్మాఙ్గం ధ్వజం వా స్తమ్భమేవ వా ॥ ౩౮

సకృన్నియుక్తం త్యక్తవ్యం ధ్వజయష్టిం తు న త్యజేత్ ।
సకృన్నియుక్తే స్తమ్భాదౌ భూయోఽపి వినియోజితే ॥ ౩౯

ప్రాయశ్చిత్తం తు తత్ర స్యాత్స్నపనం చోత్తమోత్తమమ్ ।
శాన్తిహోమశ్చ కర్తవ్యో బ్రాహ్మణానాం చ భోజనమ్ ॥ ౪౦

స్థాపితే ‡ విహగేశానధ్వజే వాతాతపాదిభిః ।
వర్ణహానౌ న దోషస్స్యాత్సమారాధనమిష్యతే ॥ ౪౧

పతితే వాతవేగేన హేతునా యేన కేన చిత్ ।
ఉద్ధృత్య బధ్వా భూయోపి స్నపనం మధ్యమోత్తమమ్ ॥ ౪౨

వర్ణహానౌ తథా భిన్నే ధ్వజే ఛిన్నేఽపి వా క్వచిత్ ।
ధ్వజాన్తరం సముత్పాద్య త్యక్త్వా నిపతితం ధ్వజమ్ ౪౩

యష్టిం వాకల్పయేదేవాన్యాం న తు కాలప్రతీక్షణమ్ ।
విపరీతం ధ్వజపటం ప్రమాదాద్యదిబన్ధయేత్ ॥ ౪౪

తన్మోచయిత్వా యద్వాన్యం బధ్వా స్నపనమాచరేత్ ।
ధ్వజస్తమ్భే తథా భిన్నే భగ్నే వా సుషిరేఽపి వా ॥ ౪౫

స్తమ్భాన్త § రమపస్థాప్య శాన్తిస్స్నపనపూర్వికా ।
$ పతనే భ్రమణే వాపి పతితే వా యదృచ్ఛయా ॥ ౪౬

శాన్తిహోమో భవేత్పశ్చాన్మూలమన్త్రజపస్తథా ।
పక్షీశాధిష్ఠితే స్తమ్భే భిన్నే నష్టేఽథ వా తథా ॥ ౪౭

---

* శాన్తిం కుర్యాత్తథా నిత్యం. † కర్మాఙ్గధ్వజమ్. ‡ విహగేశానే ధ్వజే వాతాదిపాతితే. § రం స్థాపయిత్వా. $ కమ్పనే.

అస్పృశ్యైర్గి పాపిభిః స్పృష్టే స్థాప్య కుమ్భాన్తరం పునః ।
ఆవాహ్య తత్ర విహగం కర్మశేషం సమాపయేత్ ॥ ४७

ధ్వజస్తమ్భే చ సంస్పృష్టే చణ్డాలాద్యైర్విగర్హితైః ।
స్తమ్భాన్తరమవస్థాప్య శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ॥ ४౯

నూతనైర్గి ప్రేతకైశ్చైవ ప్రతిలోమైస్తథావిధైః ।
స్పృష్టే ప్రోక్ష్య ధ్వజస్తమ్భం పుణ్యాహోక్తిపురస్సరమ్ ॥ ५०

సకృన్నియోజితం త్యక్త్వా మృణ్మయం పాలికాదికమ్ ।
అఙ్కురానర్పయేన్నో చేత్ శాన్తిహోమాదికం * చరేత్ ॥ ५౧

అఙ్కురవికారే వల్మీకప్రరోహాదౌ చ విధిః.

అఙ్కురేష్వపి రక్తేషు శ్యామవర్ణయుతేషు వా ।
† అప్రరూఢేషు సర్వేషు తథా తిర్యగ్గతేషు చ ॥ ५౨

అస్పృశ్యస్పర్శనే తేషాం భిన్నచ్ఛిన్నేషు వా పునః ।
పాలికాదిషు నష్టేషు పతితేషు యథాతథా ॥ ५३

వల్మీకాదిప్రరోహే చ మూషికాద్యైశ్చ భక్షితే ।
శాన్తిహోమశ్చ కర్తవ్యో బ్రాహ్మణానాం చ భోజనమ్ ॥ ५४

నిత్యమధ్యే నైమిత్తికాన్తరాపాతే ప్రత్యేకమఙ్కురార్పణమ్.

ప్రారబ్ధకర్మమధ్యే చేత్కర్మ నైమిత్తికం పునః ।
ఆపతేదర్పయేద్భూయస్తదర్థాం శ్చాఙ్కురాన్ గురుః ॥ ५५

అర్పితేష్వఙ్కురేషు దైవాద్యుపఘాతే శాన్తిః.

అర్పితేష్వఙ్కురేషు స్యాద్దైవాద్వా యది మానుషాత్ ।
కర్మలోపస్తదా త్యక్త్వా కల్పితానఙ్కురానపి ॥ ५౬

శాన్త్యర్థం జుహుయాదగ్నౌ మూలమన్త్రం జపస్తథా ।

కర్మమధ్యే కర్మాన్తరాపాతే పునరపి కౌతుకబన్ధః.

బద్ధప్రతిసరే బిమ్బే కర్మార్థమపరం యది ॥ ५७

* భవేత్. † "అప్రరూఢేషు" ఇత్యాద్యర్ధశ్లోకార్ధం క్వచిన్న.

అన్తరా కర్మ నిపతేద్బధ్నీయాత్కౌతుకం పునః ।

అన్తరాపతితం స్నానం సమాప్య పూర్వారబ్ధం సమాపయేత్.

అన్తరా పతితే స్నానే సమాప్తే స్నపనం పునః ॥ ౫౮
పూర్వారబ్ధమనుష్ఠేయం యథాశాస్త్రం చతుర్ముఖ ।

శూన్యగ్రామే బలిదాననిషేధః

గ్రామాదిషు స్యాచ్ఛూన్యేషు న బలిర్నాధికోత్సవః ॥ ౫౯
ధామన్యేవ భవేత్కామం యది స్యాద్వ్యధికోత్సవః ।
సహస్రకలశైస్స్నానం ప్రాయశ్చిత్తం తదిష్యతే ॥ ౬౦

మహావాతాద్యభిఘాతే పునరుత్సవః.

ఉత్సవే వర్త * మానే స్యాన్మహావాతాదినా యది ।
గ్రామాదౌ శిథిలే కృత్వా ప్రాయశ్చిత్తం పునర్మహః ॥ ౬౧
† కార్యోన లోప్యో లోపే తు కుమ్భైర్గర్భోత్తరైర్హరేః ।
స్నపనం కారయేద్ధోమో జపశ్చాద్రైర్ద్విజార్చనమ్ ॥ ౬౨

ముహూర్తాతిక్రమే

ముహూర్తాతిక్రమే శాన్తిస్సర్వేషాం కర్మణామపి ।
కార్యా హోమాదిభిః పశ్చాత్కర్మారమ్భో యథోదితః॥౬౩

పరిజనానామభిఘాతే అన్యాన్ కల్పయేత్.

కర్మణ్యధికృతే పూర్వం దేశికో మూర్తిపేషు వా ।
‡ దైవాద్వా మానుషాద్వాపి విఘ్నితేష్వధికారిషు ॥ ౬౪
ప్రారబ్ధం కర్మ కర్తవ్యం తాదృగ్భిరపరైర్ద్విజైః ।
ఉత్సవే విఘ్నితే దైవాన్మానుషాద్వా యథోదితే ॥ ౬౫
బలిమేవ క్షిపేద్ధామ్ని గ్రామాదౌ వీథికాస్వపి ।

---

* మానే తు మహా. † కార్యా యథోక్తవిధినా. ‡ హేతుదైవా న్మానుషాద్వా.

అతిక్రాన్తబలివిధానమ్.

బలిప్రదానే వ్యక్ర్కతే కస్మింశ్చిద్దివసే పునః ॥ ౬౬
కుర్వన్ బలిమతిక్రాన్తం కృత్వైవం బలిమాచరేత్ ।

ఉద్యానమృగయాదిక్రియాలోపే.

ఉత్సవాఙ్గేషు హీనేషు కలితేషు యథాపురమ్ ॥ ౬౭
ఉద్యానయానమృగయా జలద్రోణ్యాది * కర్మసు ।
శాన్తిగీకార్యా † భోజనం చ బ్రాహ్మణానాం జపస్తథా ॥ ౬౮

అవభృథస్నానలోపే పునరుత్సవః.

హీనాయాం తీర్థయాత్రాయాం పునరుత్సవమాచరేత్ ।
ఉత్తమోత్తమమార్గేణ కృత్వా స్నపనమాదితః ॥ ౬౯

ఉక్తమాసాతిక్రమే అనన్తరమాసే అనుజ్ఞావిధిః.

మాసే యథోక్తేఽతిక్రాన్తే నక్షత్రాదౌ యథోదితే ।
ఉత్సవోఽనన్తరే మాసి యద్వా వాన్వత్సరాద్భవేత్ ॥ ౭౦
ఊర్ధ్వం సంవత్సరా ‡ త్కుర్వన్ శాన్తిం కృత్వా సమాచరేత్ ।
సహస్రకలశైః స్నానం శాన్తిహోమం జపాదికమ్ ॥ ౭౧

పవిత్రోత్సవలోపే శాన్తిః.

లుప్తే పవిత్రోత్సవే శాన్తి స్నపనం శక్త్యపేక్షయా ।
అన్యేషు విష్ణోర్లుప్తేషు శ్రవణాద్యుత్సవేషు చ ॥ ౭౨
ఉత్తమోత్తమమార్గేణ స్నపనం తస్య నిష్కృతిః ।

బలివస్తూనాం వ్యత్యాసే.

వ్యత్యాసే బలివస్తూనాం జుహుయాత్సర్పిషా శతమ్ ॥ ౭౩

---

* కాసు చ. † భోజనం తు. ‡ న్మాసే చేత్.

ఉత్పాతసంస్పర్శే.

వాతాద్యుత్పాత * సంస్పృష్టే బిమ్బే స్నపనముత్తమమ్ ।
ఆచరేద్యాగశాలాయాం † ప్రపాదిషు మహోత్సవే ॥ ౨౪

అగ్నిదాహే.

‡ అగ్నిదగ్ధేషు తత్సర్వం సమాధాయ యథాపురమ్ ।
శాన్తిహోమో ద్విజేన్ద్రాణాం భోజనం దానమేవ చ ॥ ౨౫
కుర్యాత్సుదర్శనప్లోషే కుమ్భైర్నవభిరాప్లవః ।
కాయోర్బిమ్బాదిదాహేఽపి తథా స్నపనమాచరేత్ ॥ ౨౬

యాగమణ్డపస్య సృగాలాదిప్రవేశే.

శ్వసృగాలాదిభిర్యాగమణ్టపాది ప్రవేశనే ।
సంస్పర్శే పూర్వక్లప్తాని త్యక్త్వాన్యాని నిధాయ చ ౨౭
శాన్తిహోమో ద్విజేన్ద్రాణాం భోజనాది యథాపురమ్ ।
చణ్డాలాదిప్రవేశాద్వా త్యక్త్వా తద్వస్తు దూషితమ్ ॥ ౨౮
ఉత్సవార్థాని వస్తూని శాన్తిహోమం సమాచరేత్ ।

ఉత్సవాగ్నేస్స్వయం శమనే

ఉత్సవాగ్నౌ స్వయం శాన్తే శాన్తిం కుర్యాద్యథాక్రమమ్ ॥ ౨౯

విషువే అయనే చ రాత్రావపి తీర్థోత్సవానుజ్ఞా.

విషువే చాయనే చైవ తీర్థయాత్రా న దోషకృత్ ।
రాత్రావపి—

అన్యత్ర అహ్న్యేవ తీర్థయాత్రా.

—తతోఽన్యత్ర కర్తవ్యా § హ్న్యేవ సా భవేత్ । ౩౦
ప్రమాదాద్యది యాత్రాస్యాత్స్నపనం చోత్తమోత్తమమ్ ।

హోమవిచ్ఛేదే శాన్తిః.

ఉత్సవే హోమవిచ్ఛేదే ద్విగుణం హోమమాచరేత్ ॥ ౩౧

---

* సంస్పర్శే. † పర్వాదిషు. ‡ అగ్నిదగ్ధే చ. § నైవ సా భవేత్.

మహోత్సవమధ్యే బిమ్బనాశే.

బిమ్బే చోరాదిభిర్నష్టే వర్తమానే మహోత్సవే ।
కర్మార్చాదిషు బిమ్బేషు బిమ్బం చోత్పాద్య పూర్వవత్ ॥ ౧౨

యానాదిభ్రంశే.

* ఆరాధయేన్నిపతితే బిమ్బే యానాన్మహోత్సవే ।
ఆరోప్య పూర్వవద్యానం రథ్యాసు † పతితం నయేత్ ॥ ౧౩
ఏకాధికాశీతికుమ్భైస్స్నాపయేచ్ఛాన్తయే పునః ।
అఙ్గహీనే కౌతుకస్య బిమ్బ ‡ మన్యం నయేత్తదా ॥ ౧౪
§ హీనాఙ్గం చేత్సమాధాయ సద్యస్సంప్రోక్షణం చరేత్ ।
స్నపనం శాన్తయే కుర్యాద్బ్రాహ్మణానాం చ తోషణమ్ ॥ ౧౫
యానభఙ్గే నయేద్దేవం యానేనాఽన్యేన వీథికామ్ ।
శాన్తిశ్చ కార్యా పతనభ్రమణాదౌ చ సారథేః ॥ ౧౬
పుణ్యాహవాచనాదీని కార్యాణి కమలాసన ।

యానానాం అస్పృశ్యస్పర్శనే.

అస్పృశ్యా యది యానాని వహేయుర్బిమ్బమేవ వా ॥ ౧౭
క్షాలయిత్వా $ తు యానాని బిమ్బం చ స్నాపయేద్ఘటైః ।

పుష్పయాగాభావే.

పుష్పయాగో నిశి భవేచ్ఛాన్తయే ‖ భుక్తయే ¶ పి వా ॥ ౧౮
అభావే పుష్పయాగస్య స్నపనం చోత్తమోత్తమమ్ ।

ధ్వజావరోహణ కాలాతిక్రమే.

ఆరభ్య తీర్థదివసాదూర్ధ్వం పఞ్చదినావధి ॥ ౧౯
ధ్వజావరోహణం కార్యం పశ్చాచ్చేదవరోహణమ్ ।
దోషస్స్యాద్దోషశమనం స్నపనం మధ్యమోత్తమమ్ ॥ ౨౦

---

* ఆరాధనేన. † పరితో నయేత్ ‡ మభ్యన్తరే నయేత్. § భిన్నాఙ్గం.
$ రథాదీని. ‖ ముక్తయేపి వా. ¶ థ వా.

అవరోప్య ధ్వజపటం స్నపనానన్తరం పునః ।
ఉద్వాస్య దేవతాస్సర్వాశ్శకటాద్బలికర్మణా ॥ ౯౧

మహోత్సవాన్తరే పతితం కర్మ వైశేషికావ్యయమ్ ।
కార్యమేవ న లోప్యం తల్లోపే స్నపనమాచరేత్ ॥ ౯౨

పవిత్రారోపణ విపర్యాసప్రాయశ్చిత్తమ్

పవిత్రారోపణే ప్రాయశ్చిత్తమన్యత్ప్ర * దర్శ్యతే ।
హీనమానే పవిత్రే వా కుణ్డే వా † మణ్డలేఽపి వా ॥ ౯౩

అస్త్రమన్త్రం శతం జప్త్వా పూజయే ‡ దస్త్రవర్ధనీమ్ ।
త్యక్త్వా పవిత్రం కేశాదిదూషితం పునరేవ తత్ ॥ ౯౪

కృత్వా పూర్వవదారోప్య తతశ్శాన్తిం సమాచరేత్ ।
అస్పృశ్యస్పర్శనే కుమ్భే భిన్నే నష్టేఽపి వా పునః ॥ ౯౫

కుంభాన్తరే సమావాహ్య మూలమన్త్రం జపేత్పునః ।

అస్థానశూలస్థాపనే

అస్థానే స్థాపితం శూల § మన్యత్ర ప్రతిమాదికమ్ ॥ ౯౬

స్థాపయిత్వా యథాస్థానం స్నపనాది $ సమాచరేత్ ।
మానే న్యూనాధికే వాపి వేద్యాదీనాం ప్రకల్పితే ॥ ౯౭

శాన్తిరాజ్యాహుతిః కార్యా పంచోపనిషదా శతమ్ ।

నయనమోక్షణాకరణే

తేషామభావే చ తథా శాన్తిర్నయనమోక్షణమ్ ॥ ౯౮

అకృత్వా స్థాపనే శాన్తిం కృత్వా నయనమోక్షణమ్ ।

తోయాధివాసాకరణే

తోయాధివాసాకరణే ప్రతిష్ఠాయాం మధుద్విషః ॥ ౯౯

స్నపనం శాన్తిహోమశ్చ తద్వదేవాఙ్గహానిషు ।

---

* దృశ్యతే. † మణ్డలాదికే-స్థణ్డిలాదికే. ‡ చ్చాస్త్ర పద్ధతిమ్. § మన్యద్వా స్థాపనాదికమ్. $ యథాపురమ్.

అనాచార్యప్రతిష్ఠాయామ్

అనాచార్యప్రతిష్ఠాయాం పునస్స్థాపనమాచరేత్ ౧౦౦
ఆచార్యపదమారూఢో * వైధుర్యాద్యల్పదోషవాన్ ।
అధికార్యేవ విజ్ఞానపారం యాతో యది స్వయమ్ ॥ ౧౦౧
జ్ఞానాధికేన దేవేశే స్థాపితే జ్ఞాన † రూపిణి ।
న దోషో జ్ఞానదహనస్సర్వదోషాన్ దహేత్ఖలు ॥ ౧౦౨

బాలమందిరస్థితి కాలాతిక్రమే.

యావత్కాలం స్థితిర్బాలమన్దిరే ‡ ప్రార్థితా పురా ।
తావత్యతీతే సమయే స్నపనం మధువిద్విషః ॥ ౧౦౩
కార్యం పునశ్చ తత్రైవ స్థితికాలం § పరీక్షయేత్ ।
అన్యత్ర వా బాలగేహే యద్వా మూలాలయే భవేత్ ॥ ౧౦౪
కర్మార్థపీఠికాయాం తత్ స్థాపయిత్వా సమర్చయేత్ ।

శిథిలీసరఘాదిసమ్భూతె.

గోపురే వాలయే యద్వా ప్రాకారే మణ్టపేఽథవా ॥ ౧౦౫
శిథిలీ సరఘాతుమ్బాబవల్మీకాదిసముద్భవే ।
ఉద్ధృత్య తత్తత్సంశోధ్య దేశం కృత్వా యథాపురమ్ ॥ ౧౦౬
స్నపనం దేవదేవస్య కుర్యాదుత్తమమధ్యమమ్ ।
శాన్తిహోమో ద్విజేన్ద్రాణాం భోజనం దానమేవ చ ॥ ౧౦౭

సిద్ధాన్తసాఙ్కర్యే.

సిద్ధాన్తసఙ్కరే జాతే $ ప్రమాదాత్తత్ర సఙ్కరే ।
కృత్వా సంప్రోక్షణం పూర్వం సహస్రకలశాప్లవః ॥ ౧౦౮

---

* వైముఖ్యా. † దేశికే. ‡ కల్పితా. § ప్రకల్పయేత్. $ తథా సాధకసఙ్కరే । కర్షణాదిషు దోషస్స్యాద్రాజరాష్ట్రక్షయావహః ॥

సిద్ధాన్తస్వరూపప్రశ్నః.

బ్రహ్మా:—

సిద్ధాన్తం నామ కిం కో వా భేదస్తస్య జనార్దన ।
శ్రోతుమిచ్ఛామి తత్సర్వం న రహస్యమిదం యది ॥ ౧౦౯

సిద్ధాన్తనిర్వచనమ్.

శ్రీభగవాన్:—

మహోపనిషదం నామ సిద్ధాన్తపదశబ్దితమ్ ।
మీమాంసాదిషు శాస్త్రేషు యే సిద్ధార్థా మనీషిణః ॥ ౧౧౦
తేషామన్తేఽధికారోఽస్మిన్నితి సిద్ధాన్త * శబ్దితమ్ ।

మన్త్రసిద్ధాన్తాదిభేదకథనమ్.

తచ్చతుర్ధా స్థితం † శాస్త్రం ఋగాదివదనేకధా ॥ ౧౧౧
ఏకైకం భిద్యతే తన్త్రం శాఖాభేదేన భూయసా ।
ప్రథమం మన్త్రసిద్ధాన్తం ద్వితీయం ‡ చాగమాహ్వయమ్ ॥ ౧౧౨
తృతీయం తన్త్రసిద్ధాన్తం తుర్యం తన్త్రాన్తరం భవేత్ ।

మన్త్రసిద్ధాన్తః.

ఏకైవ మూర్తిరారాధ్యా ప్రాధాన్యేనేతరాః పునః ॥ ౧౧౩
దేవ్యశ్శ్రియాదయశ్చాపి సంపూజ్యాః పరివారవత్ ।
ఆయుధైశ్శఙ్ఖచక్రాద్యైశ్శ్రీవత్సాద్యైశ్చ భూషణైః ॥ ౧౧౪
మూర్తిమద్భిః పరివృతా కేవలా వామ్బుజాసన ।
కథ్యతే యత్ర తత్ప్రోక్తం మన్త్రసిద్ధాన్తమగ్రిమమ్ ॥ ౧౧౫

ఆగమసిద్ధాన్తః.

వాసుదేవాదయో వ్యూహాశ్చత్వారస్సాధకైరపి ।
క్రమాగతైస్తుల్యకక్ష్యాః పూజ్యాస్తత్ప్రభవాప్యయే ॥ ౧౧౬

---

* సంజ్ఞితమ్. † సర్వ. ‡ త్వాగమా.

కర్షణానామపి సన్న్యాసః కథ్యతే యత్ర చాగమే।
తన్త్రిమాగమసిద్ధాన్తం తదుక్తం కమలాసన ॥ ౧౧౭

తన్త్రసిద్ధాన్తః.

నవానామపి మూర్తీనాం ప్రాధాన్యం యత్ర కథ్యతే।
మూర్తయో ద్వాదశాఙ్గాని తేషామేవ తథాపరే ॥ ౧౧౮
ప్రాదుర్భావ * గుణాశ్చాన్యే మూర్త్యన్తరగుణా అపి ।
ప్రాదుర్భావాన్తరయుతాస్స † దిగ్దైవైస్సహాయుధైః ॥ ౧౧౯
మూర్తిమద్భిశ్చ దేవీభిర్లక్ష్మ్యాదిభిరపి స్ఫుటమ్।
‡ తత్తన్త్రసిద్ధాన్తాహ్వానం—

తన్త్రాన్తరసిద్ధాన్తః.

చతుర్థం పరమం పునః ॥ ౧౨౦
సౌమ్యసింహాదిభూయిష్ఠం వక్త్రైర్భేదైశ్చతుర్ముఖ।
§ ద్విత్రాదిముఖభేదా వా మూర్తిరేకైవ పూజ్యతే ॥ ౧౨౧
పరివారైస్సంవృతా వా వినా వా సర్వకామదా।
యత్ర తన్త్రాన్తరం తత్స్యాచ్చతుర్థం కమలాసన ॥ ౧౨౨

ఆరమ్భావసానయోరేక ఏవ సిద్ధాన్తః.

యేన సిద్ధాన్తమార్గేణ కర్షణాదిక్రియా కృతా।
ఆదౌ తేనైవ సకలం నాన్యసిద్ధాన్తవర్త్మనా ॥ ౧౨౩
తన్త్రేణాపి తథా యేన కర్షణాదిక్రియా కృతా।
తేనైవ సకలం కార్యం న తన్త్రాన్తరవర్త్మనా ॥ ౧౨౪

అనుక్తస్య తన్త్రాన్తరాద్గ్రహణమ్.

తన్త్రాన్తరేఽపి కథితమనుక్తం గ్రాహ్యమేవ హి।

తన్త్రసాఙ్కర్యనిషేధః.

సిద్ధాన్త $ సఙ్కరస్తస్మాత్తన్త్రసఙ్కర ఏవ చ ॥ ౧౨౫

* గణాశ్చాన్యే-గణా అపి. † దిగ్దైవాస్సహాయుధాః. ‡ యత్ర తన్త్రాన్తరం తత్స్యాత్.. § చిత్రాది. $ సఙ్కరస్తత్స్యాత్. సఙ్కరస్తస్య తన్త్రసఙ్కర ఏవ వా.

దోషాయ కల్పతే రాజరాష్ట్రి ధామకర్తృయాత్మనే ।
సిద్ధాన్తసఙ్కరే జాతే ప్రమాదాత్తస్య శాన్తయే ॥ ౧౨౬
కృత్వా సంప్రోక్షణం పూర్వం సహస్రకలశాప్లవః ।
కర్తవ్యస్స్నపనం కుర్యాత్ * తన్త్రసఙ్కరసమ్భవే ॥ ౧౨౭
అన్తే మహోత్సవం కుర్యాత్ ధ్వజారోహణపూర్వకమ్ ।

పఞ్చరాత్ర ప్రతిష్ఠితస్య తేనైవ నిర్వాహః.

స్థాపితే పఞ్చరాత్రేణ దేవే షడ్భిరథాధ్వభిః ॥ ౧౨౮
† ప్రతిష్ఠానే కృతే మోహాద్దోషస్సర్వక్షయాత్మకః ।
శాన్తిశ్చ తస్య భూయోఽపి పఞ్చరాత్రోక్తవర్త్మనా ॥ ౧౨౯
ప్రతిష్ఠాప్య సహస్రేణ కలశైస్స్నపనం హరేః ।
మహోత్సవశ్చ కర్తవ్యో ధ్వజారోహణపూర్వకః ॥ ౧౩౦

ఏకత్ర దీక్షితస్య అన్యత్ర దీక్షానిషేధః.

ఏకత్ర దీక్షిత స్తన్త్రి సిద్ధాన్తె వా ద్విజోత్తమః ।
క్రియాం న కుర్యాదన్యత్ర కర్షణాది ‡ చతుర్ముఖ ॥ ౧౩౧
§ ఆచార్యత్వమథార్త్విజ్యం పూజాయాం మధువిద్విషః ।
తన్త్రభేదే చ సిద్ధాన్తభేదే చాపి న యుజ్యతే ॥ ౧౩౨

విషశస్త్రాదిహతానాం నారాయణబలిః.

$ బ్రహ్మహత్యాదిపాపానాం నిష్కృతిస్స్మృతిచోదితా ।
మృతానాం విషశస్త్రాగ్నిపాషాణైరుగ్రైశ్చ కర్మభిః ॥ ౧౩౩
నారాయణబలిర్నామ సమారాధనముత్తమమ్ ।
గతిహేతుర్వినా తేన గతిరన్యా న విద్యతే ॥ ౧౩౪

---

* తత్ర. † ప్రతిష్ఠాదా. ‡ కర్షణాదిశ్చ—కర్షణాదీన్. § ఆచార్యం క్రమశః పూజ్య పూజాద్యం మధువిద్విషః । తన్త్రభెదె చ చసిద్ధాన్తె తదెవాపి న యుజ్యతె. ఇతి క్వచిత్పాఠః. $ అత్ర అధ్యాయసమాప్తిః క్వచిత్కోశె దృశ్యతె.

పునర్దహనమారభ్య కర్మ స్మార్తమశేషతః ।
కృత్వా సపిణ్డీకరణపర్యన్తం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౩౫
దేవదేవం సమారాధ్య వక్ష్యమాణేన వర్త్మనా ।
విష్ణ్వాలయే నదీతీరే పర్వతే * వా వనేఽపి వా ॥ ౧౩౬
అన్యత్ర వా పుణ్యదేశే కర్తుర్వా భవనే శుభే ।
యష్టవ్యం కృష్ణపక్షస్య ద్వాదశ్యామయనద్వయే ॥ ౧౩౭
ఉపోషితస్సన్ పూర్వేద్యుర్హి కర్తా నియతమానసః ।
బ్రాహ్మణాన్భగవద్భక్తాన్ వ్రతస్వాధ్యాయశాలినః ॥ ౧౩౮
ఆమన్త్ర్య మన్త్రవిద్బుధ్వా కేశవాది యథాస్వయమ్ ।
శోధితే గోమయామ్భోభిర్భూతలే కుశవిష్టరే ॥ ౧౩౯
ఉపవేశ్య † వృతానేవ ప్రాఙ్ముఖాన్ కమలాసన ।
అర్ఘ్యాదిభిస్సమభ్యర్చ్య సామభిః కేశవాదిభిః ॥ ౧౪౦
నమోన్తైర్నాగవల్ల్యాది దత్త్వా చాభ్యఞ్జయేద్ద్విజాన్ ।
స్నాతానాం సన్నిధౌ తేషాం హోమం చౌపాసనేఽనలే ॥ ౧౪౧
కృత్వాగ్నిముఖమగ్నేశ్చ ప్రాగ్భాగే చక్రపఙ్కజే ।
స్థణ్డిలే కుశకూర్చే వా దేవమావాహయేదితి ॥ ౧౪౨
పుష్పాఞ్జలిస్సముత్థాయ నృసూక్తాద్యా ఋచో జపన్ ।
ఓం పూర్వాభివ్యాహృతిభిరావాహ్య పురుషోత్తమమ్ ॥ ౧౪౩
మూర్తిభేదాన్ కేశవాదీన్నామభిస్తైరనన్తరమ్ ।
ఆవాహ్యార్ఘ్యాదిభిష్షడ్భిరుపచర్య పృథక్పృథక్ ॥ ౧౪౪
తర్పయిత్వా తిలామ్భోభిః కేశవాదీన్ స్వనామభిః ।
ఉపచర్య చ దీపాన్తం పురుషం పురుషాత్మనా ॥ ౧౪౫
సూక్తేన కేశవాదీంస్తు నామభిస్స్వైర్యథాక్రమమ్ ।
అగ్నౌ పద్మాసనాసీనం ధ్యాత్వా పరమపూరుషమ్ ॥ ౧౪౬
‡ అనూచ్య పాయసం విష్ణోర్నుకమిత్యృచమబ్జజ ।
పశ్చాత్పరోమాత్రయేతి యాజ్యయా జుహుయాద్ధవిః ॥ ౧౪౭

* విపినేపి వా. † ప్రాతరేవ. ‡ ఆశ్రావ్య పాయసం.

కేశవాద్యై ర్నామభిర్మైస్సర్పిషా జుహుయా త్తతః ।
చతుర్థ్యన్తైర్ద్వాదశభి * ర్నామభిర్ధ్యానమాస్థితః ॥ ౧౪౮

క్షీరాజ్యగుడమిశ్రాన్నం తేభ్య ఏవ నివేదయేత్ ।
దేవస్య త్వా సవితురితి మహావిష్ణోర్నివేదనమ్ ॥ ౧౪౯

స ప్తవ్యాహృతిభిర్భూయో జుహుయాత్సర్పిషానలే ।
దర్భాసనేషు భూదేవా నాహూతానుపవేశితాన్ ॥ ౧౫౦

వస్త్రాఙ్గులీయకచ్ఛత్రకుణ్డలోపానహాదిభిః ।
యథాశక్తి సమభ్యర్చ్య మన్త్రేణాష్టాక్షరేణ తాన్ ॥ ౧౫౧

తిలాజ్యమిశ్రహస్తేన తదనుజ్ఞానపూర్వకమ్ ।
జుహుయాదనలే హవ్యం విద్యయా వక్ష్యమాణయా ॥ ౧౫౨

పితృభ్య స్తత్పితృభ్యశ్చ తత్పితృభ్యః పున స్తథా ।
† మాతృభ్యః పితృమాతృభ్య ‡ స్తత్పితృభ్యః పున స్తథా ॥ ౧౫౩

మాతామహేభ్య § స్తేషాం యే పితర స్తేభ్య ఏవ చ ।
మాతామహీభ్యో మాతుశ్చ $ పితృమాతృభ్య ఏవ చ ॥ ౧౫౪

పితుః పితామహీభ్యశ్చ తథాచార్యేభ్య ఏవ చ ।
తత్పత్నీభ్యో గురుభ్యశ్చ గురుపత్నీభ్య ఏవ చ ॥ ౧౫౫

సఖిభ్య స్తత్పురన్ధ్రీభ్యో జ్ఞాతిభ్యో యాశ్చ తత్ స్త్రియః ।
తాభ్యశ్చామాత్యతత్ స్త్రీభ్యస్సర్వేభ్య స్తత్ స్త్రియశ్చయాః ॥

తాభ్యశ్చేతి సముచ్చార్య స్వధా నమ ఇతి బ్రువన్ ।
నారాయణాయ స్వాహేతి ప్రత్యేకం || పృథగాహుతిః ॥ ౧౫౭

అగ్నిశబ్దం చతుర్థ్యన్తం కవ్యవాహనమిత్యథ ।
తదన్తే స్విష్టకృచ్ఛబ్దమనుషఙ్గశ్చ పూర్వవత్ ॥ ౧౫౮

హుత్వైవం సర్పిషా పశ్చాద్ద్వాదశాక్షరవిద్యయా ।
¶ ప్రత్యేకం శతమష్టౌ చ ❡ ద్వాదశాక్షరవిద్యయా ॥ ౧౫౯

---

* నమోన్తైః. † పితృభ్యః. ‡ తన్మాతృభ్యఃపునః - తత్స్వసృభ్యః - తత్శ్వశ్రూభ్యః. § స్వసేభ్యః. $ మాతుర్మాతృభ్య. || ప్రథమాహుతిః. పరమాహుతిః. ¶ ఇదమర్ధం బహుషు న. ❡ తథాష్టాక్షరవిద్యయా.

విష్ణుగాయత్రియా తద్వద్బ్రాహ్మణాన్ మద్రసాన్వితమ్ ।
భోజయేద్దక్షిణాం దద్యాత్తాన్ ప్రణమ్య ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౬౦

తానసుజ్ఞాప్య శిష్టాన్నం యథేష్టం క్రియతామితి ।
దక్షిణేనానలం దర్భాన్ ప్రాగగ్రాన్ శోధితే స్థలె ॥ ౧౬౧

సంస్తీర్య తేషు దర్భేషు బలిం దద్యాత్సమాహితః ।
విశ్వేభ్యశ్చైవ దేవేభ్యస్సాధ్యేభ్యస్తదనన్తరమ్ ॥ ౧౬౨

సర్వేభ్యశ్చైవ దేవేభ్యో విష్ణునారాయణస్తథా ।
సహస్రశిరసే చైవ యజ్ఞాత్మపదమేవ చ ॥ ౧౬౩

పురుషం యజ్ఞపూర్వం చ సర్వేశ్వరపదం తథా ।
చతుర్థ్యన్తం సముచ్చార్య నమస్స్వాహేత్యనన్తరమ్ ॥౧౬౪

సర్వాన్తె చైవానుషఙ్గం చ స్విష్టకృద్వ్యజనాదికమ్ ।
ఆధేనువరదానాన్తం కృత్వా ప్రేతం నివేదయేత్ ॥ ౧౬౫

మూర్తిషు ద్వాదశస్వేనం యజ్ఞశర్మాణమాఖ్యయా ।
నివెదయామి దెవాయ కేశవాయేత్యనుక్రమాత్ ॥ ౧౬౬

ద్వాదశభ్యో నివేద్యైవం * పరమాన్నం నివెదయేత్ ।
నారాయణబలిర్హ్యేష ద్విజానాం † సముదీరితః ॥ ౧౬౭

ఏవం యస్య కృతే దత్తో బలిర్వా చర్నా ‡ త్మకః ।
స యాతి § నిఖిలం పాపం నిర్ధూయ బ్రహ్మ శాశ్వతమ్ ॥౧౬౮

$ పాపానామితరేషాం చ బలిః పుణ్యకృతామపి ।
పరమాత్మపదప్రాప్త్యై కల్పతే నాత్ర సంశయః ॥ ౧౬౯

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
‖ ఉత్సవప్రాయశ్చిత్తనారాయణబలిర్నామ
ఏకోనవింశోఽధ్యాయః.

---

* పరమాత్మన్నివేదయేత్. † సముదాహృతః. ‡ దికమ్. § నిరయం వాపి. $ పాపినా. ‖ ఉత్సవపదం క్వచిన్నాస్తి.

వింశోఽధ్యాయః.

పాపినాం కర్మాధికారార్థప్రాయశ్చిత్తమ్.

బ్రహ్మా:—

రాజాన స్తదమాత్యా వా యే రాజ్యధురి నిష్ఠితాః ।
భగవ ద్రక్షణవ్యగ్రాః ప్రజానాం సతతోద్యతాః ॥ ౧

బ్రహ్మహత్యాదిభిః పాపై రభిభూతా విగర్హితైః ।
కాయక్లేశాత్మకే శాస్త్రచోదితే ఘోరకర్మణి ॥ ౨

పాపనిర్హరణోపాయే ప్రవర్తితుమనీశ్వరాః ।
తే కథం తాని పాపాని నిర్ధూయ సకలాన్యపి ॥ ౩

కర్మాధికారిణో భూయస్సతాం సంసది సమ్మతాః ।
కల్పన్తే భగవద్ధ్యానే తదర్చనవిధావపి ॥ ౪

యోగ్యాః ప్రకారం తం దేవ బ్రూహి మహ్యం యథాతథమ్ ।

శ్రీభగవాన్—

బ్రహ్మహత్యాదిపాపానామపనోదనముత్తమమ్ ॥ ౫

కాయక్లేశాత్మకే కర్మణ్యక్షమాణాం మహీభృతామ్ ।
విహితం సుకరం తేషాం ప్రాయశ్చిత్తం చతుర్ముఖ ॥ ౬

హిరణ్యగర్భతులాభార నిర్దేశః

హిరణ్యగర్భనామైకం కర్మ ప్రోక్తం * యథాపరమ్ ।
తులాభారసమా † ఖ్యం తద్ద్వాభ్యాం నిర్ధూతకల్మషమ్ ॥ ౭

భగవద్ధ్యానపూజాదివిధౌ భూయోఽధికారిణః ।
భవన్తి కర్మ ద్వితయం తదశేషేణ కథ్యతే ॥ ౮

హిరణ్యగర్భవిధిః.

కర్తుం వ్యవసితం కర్మ వరయేద్గురుమాదితః ।

* తథాపరమ్. † ఖ్యాతమ్.

సర్వశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞం మన్త్రాణాం పారగం పరమ్ ॥ ౯
దయాలుం సర్వభూతానామకార్పణ్యమలోలుపమ్ ।
* కర్మద్వయవిధానజ్ఞమృజుం భాగవతం ద్విజమ్ ॥ ౧౦
పరీక్ష్యైవంవిధం యత్నాదుపసఙ్గమ్య పార్థివః ।
అర్థయిత్వా యథాన్యాయముపచర్య ద్విజోత్తమమ్ ॥ ౧౧
† కర్మారభేత పుణ్యేషు దేశకాలేషు యన్త్రితః ।
షట్సు చైత్ర్యాది మాసేషు శ్రవణే త్వాష్ట్ర ఏవ వా ॥ ౧౨
మైత్రే చాశ్వయుజి బ్రహ్మ రోహిణ్యాం వాసవేఽపి వా ।
పుష్యే వా సౌమ్యనక్షత్రే చోత్తరత్రితయేఽపి వా ॥ ౧౩
దేశే తీరే చ సరితాం సముద్రతటభూషు వా ।
యద్వా సర్వగుణోపేతే దేశే భగవదాలయే ॥ ౧౪
నైమిత్తికం చేత్కర్మైతన్న కాలాదిపరీక్షణమ్ ।
మణ్డపం ప్రథమం కుర్యాత్ప్రతిష్ఠాయామివాలయే ॥ ౧౫
అన్యత్ర వా యథోద్దిష్టే దేశే శాస్త్రోక్తవర్త్మనా ।
సర్వాలఙ్కారసంయుక్తమన్తః కల్పితవేదికమ్ ॥ ౧౬
అఙ్కురానర్పయిత్వాపర్యుక్తేష్వన్యతమే దినే ।
సమ్భారాంస్తత్ర సమ్భృత్య యథావిధి యథావసు ॥ ౧౭
ఏకాఙ్గులఘనే తుల్యే కపాలే ద్వే హిరణ్మయే ।
అధరం చోత్తరం ‡ చాపి కార్యే ద్వాభ్యాం చతుర్ముఖ ॥
సఙ్గతాభ్యాం ప్రవిశ్యాన్తరాస్తే గర్భాశయే యథా ।
కర్తా సుఖం తం నిర్మాయ ద్వయమణ్డసమాకృతి ॥ ౧౮
హిరణ్యగర్భ § సంజ్ఞం తత్ $ యత్రాయం జాయతే పునః ।
హేమపాత్రాణి సర్వాణి రైమయాన్యేవ కారయేత్ ॥ ౨౦
సమ్భారేషు సమస్తేషు సమ్భృతేషు మహీపతిః ।

* కర్మత్రయ. † కర్మారమ్భేషు. ‡ వాపి. § నామైతత్: సమ్మానం.
$ యతోయమ్.

పూర్వేద్యు * ర్నియతశ్చాప్త రోమశ్మశ్రునఖశ్శుచిః ॥ ౨౧
శుద్ధదశ్శుద్ధవసనశ్శ్వేతమాల్యానులేపనః ।
ఉపోషితో ఘృతం ప్రాశ్య రాత్రిం నియమతత్పరః ॥ ౨౨
నీత్వా పరేద్యుః ప్రత్యూషే స్నాతో నియతమానసః ।
ఋత్విగ్భిః కారయేత్కర్మ గురుణా చోదితస్స్వయమ్ ॥ ౨౩
వేదిమధ్యే శాలిభారైర్నవభిః కృతవిష్టరే ।
ప్రాగగ్రేషు చ దర్భేషు స్తీర్ణేష్వారోప్య రైమయమ్ ॥ ౨౪
కపాలమధరం ద్వారతోరణాదిసముచ్ఛ్రయే ।
యథాపురం కృతే నృత్తగేయవాదిత్రమఙ్గలే ॥ ౨౫
హిరణ్యగర్భమభితశ్చతుర్దిక్షు భృతోదకాన్ ।
సంస్థాప్య చతురః కుమ్భాన్ ధాన్యపీఠేషు తేష్వథ ॥ ౨౬
కుమ్భేషు న్యస్తరత్నేషు వేష్టితేషు నవామ్బరైః ।
చతస్రో దేవతాస్స్వైర్నామధేయైరనుక్రమాత్ ॥ ౨౭
ఆవాహ్యాః పురుషస్సత్యః ప్రాచీదక్షిణయోస్తథా ।
వారుణ్యామథ కౌబేర్యామచ్యుతోఽనన్త ఏవ చ ॥ ౨౮
సముదీర్యార్ఘ్యపాద్యాద్యై † ర్ధూపదీపావసానకైః ।
అన్నం చతుర్విధం చాపి ‡ కుమ్భే కుమ్భే నివేదయేత్ ॥ ౨౯
పూర్వాదిదిక్షు కుణ్డేషు ప్రతిష్ఠాయామివక్రమాత్ ।
క్లృప్తేషు § హావయేదగ్నౌ సమిధాజ్యేన చ క్రమాత్ ॥ ౩౦
ప్రత్యేకం మూలమన్త్రేణ శతమష్టోత్తరం గురుః ।
చతుర్విధేన చాన్నేన ప్రత్యేకం షోడశాహుతీః ॥ ౩౧
కుర్యాత్పురుషసూక్తేన $ ధ్యాత్వా యష్టవ్యదేవతాః ।
ప్రాప్తే ముహూర్తే భూదేవాననుజ్ఞాప్య గురుస్స్వయమ్ ॥ ౩౨
పాణినా భూమిపం హస్తే గృహీత్వా ప్రలయక్రమాత్ ।

---

* నియతం కృత్తే. † దీపధూపా. ‡ కుమ్భేషు వి. § భావయేదగ్నౌ. $ జ్ఞాత్వా యష్టవ్యదేవతామ్.

దేహం సంహృత్య భూపాలం * దేహమాత్రావశేషితమ్ ॥ 33
ధ్యాత్వా ప్రవేశయేద్గర్భం హైమయం కమలాసన ।
అధరే హైమయే భాగే సుఖాసీనం చ భూమిపమ్ ॥ 34
ఛాదయేదుపరిష్టేన భాగేనైతత్ప్రవేశనమ్ ।
ఘృతమిశ్రైస్తిలైస్తత్వసంహారాహుతిమాచరేత్ ॥ 35
తత్త్వోత్పాదనమార్గేణ చిన్తయిత్వా గురుః పునః ।
సృష్టం శరీరం భూపస్య సృష్టిహోమం యథాపురమ్ ॥ 36
కుర్యాత్కుణ్డేషు సర్వత్ర చతుష్వపి చతురానన ।
ఆనీయ మన్త్రవిజ్జాతం † అణ్డాత్తస్మాద్బహిర్నృపమ్ ॥ 37
వైయాఘ్రచర్మణ్యారోప్య కలశైరభిషేచయేత్ ।
ఉత్తమాధమమార్గేణ ‡ వేదవిత్తన్త్రవిత్తమః ॥ 38
తత్రైవ మన్త్రాత్స్నపనం ద్రవ్యజాతం చ తాదృశమ్ ।
కర్మణా § తేన నిర్ధూతకల్మషః పుణ్యకృత్తమః ॥ 39
జాతో గురుప్రసాదేన గురుమగ్రే సభాజయేత్ ।
సహస్రనిష్కమానేన తపనీయేన భూమిపః ॥ 40
ఋత్విజాం చాపి సర్వేషాం తావతీ దక్షిణా మతా ।
కర్మోపకరణం సర్వం కుర్యాదాచార్యసాన్నృపః ॥ 41
హైరణ్యమణ్డం విద్వద్భ్యో బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రదాపయేత్ ।
ఏవం కృతవతస్తస్య విష్ణోరారాధనాదిషు ॥ 42
సంపద్యతేఽధికారిత్వం $ ద్విరేవం కర్మ కుర్వతః ।
ఫలం చ విష్ణోస్సారూప్యం సాయుజ్యం త్రిగుణే భవేత్ ॥ 43

తులాభారవిధిః.

తులాభారాహ్వయం కర్మ ద్వితీయం కథ్యతేఽధునా ।

---

* జీవమాత్రా - నీచమాత్రా. † కుణ్డాత్. ‡ దైవవిత్. § నేన.
$ త్రిరేవం.

నిర్మాయ మణ్టపం ప్రాగ్వత్తస్య మధ్యే యజ్ఞదారుజౌ ॥ ౪౪
స్తమ్భౌ * దృఢౌ సారవన్తౌ హస్తైష్షడ్భిస్సముచ్ఛ్రితౌ ।
ద్విహస్తపరిణాహౌ ద్వౌ సువృత్తౌ శిల్పికల్పితౌ ॥ ౪౫
† ద్విహస్తమానాన్తరాలౌ స్థాపితౌ భూతలె దృఢమ్ ।
కృత్వా తయోరుపర్యేకం దారు సారవ ‡ దుత్తరమ్ ॥ ౪౬
విస్తీర్ణం హస్తమానేన తావన్మానఘనం ధృఢమ్ ।
త్రిహస్తమాయతం చైవ తులాదణ్డమయోమయమ్ ॥ ౪౭
ఆయసైనైవ పాశేన యోజయెదుత్తరేణ తు ।
విధాయేత్థం తులామన్యత్సమ్భారాది యథాపురమ్ ॥ ౪౮
కల్పయిత్వా యథాపూర్వం కర్మ చోపరి § శాస్త్రికమ్ ।
హోమాన్తం సకలం కుర్యాద్యథా $ యోగమలోపయన్ ॥
స్నాతో నరపతిః క్షౌమవసనాభరణాన్వితః ।
శుచిర్ధ్యాయన్ వాసుదెవం చర్మఖడ్గధరస్తతః ॥ ౫౦
పరిక్రమ్య నమస్కృత్య దేవాంస్తాన్ పురుషాదికాన్ ।
తులామపి తథా కృత్వా భాగే తస్యాశ్చ పశ్చిమే ॥ ౫౧
స్థిత్వా ప్రాగాననో భూత్వా ఆరోహేత్పశ్చిమం ఘటమ్ ।
|| స్వస్తి న ఇత్యృచం సూక్తమధీయానశ్చ మఙ్గలమ్ ॥ ౫౨
ప్రాచ్యే ఘటె నృపసమం ¶ నిక్షిపేద్ధాటకోత్తమమ్ ।
చతుర్దిక్షు ప్రవృత్తేషు నృత్తవాదిత్రగీతిషు ॥ ౫౩
అధీయానెషు విప్రెషు వేదాంశ్చ చతురస్తదా ।
శాన్తిహోమే చ కుణ్డేషు ప్రవృత్తే పార్థివస్స్వయమ్ ॥ ౫౪
కఞ్చిత్కాలం ఘటభువి ధ్యాయన్ రుక్మమయం హరిమ్ ।
ఆసిత్వా గురువనుజ్ఞాతః పూర్వం ఘటభువస్తతః ॥ ౫౫
అవరోహేత్సువర్ణం చ భూషణాని చ భూపతిః ।

---

* బుజౌ. † సువృత్త. ‡ దుత్తమమ్. § శాస్త్రితః. $ లోక. || స్వస్తిదా. ¶ నిక్షిప్తే క్త్వా.

భూసురేభ్యో యథాయోగం విభజ్య వితరేత్తతః ॥ ౫౬
ఆచార్యాయ శతం నిష్కం మూర్తిపేభ్యశ్చ తత్సమమ్ ।
సర్వేభ్యో యే చ తత్కర్మసహకారే నియోజితాః ॥ ౫౭
తేభ్యోఽపి దద్యాద్దీక్షిత్వా తేషాం కర్మ యథాయథమ్ ।
తులాభారాహ్వయం కర్మ కుర్వన్నిత్థం మహీపతిః ॥ ౫౮
అన్యో వా ధనవాన్ కశ్చిత్సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ।
ప్రేత్య చాభిమతాన్ భోగానశ్నుతే దివి దేవవత్ ॥ ౫౯
అసకృత్కర్మ కుర్వాణో బ్రహ్మలోకే మహీయతే ।
పాపాపనోదనం కర్మ పరలోకే సుఖావహమ్ ॥ ౬౦
ఆయుర్వృద్ధికరం సర్వరోగశాన్తికరం పరమ్ ।
సంపత్కరం యశోవృద్ధికారణం సర్వకామదమ్ ॥ ౬౧
చతురానన కర్మాన్యత్స్వర్ణగర్భాది * సంయుతమ్ ।

పుష్యాభిషేకః.

పుష్యాభిషేచనం నామ శృణు గుహ్యం సనాతనమ్ ॥ ౬౨
విహితం పృథివీశానామిన్ద్రాద్యైరప్యనుష్ఠితమ్ ।
మాసి తైష్యే ప్రోష్ఠపదే మాసే చాశ్వయుజే శుభే ॥ ౬౩
శ్రవణే చైవ నక్షత్రే జన్మర్క్షే కర్తురేవ వా ।
మహాభిషేచనం కర్మ ప్రారభేత గురు † స్తతః ॥ ౪౬
పూర్వోక్తేష్వేవ దేశేషు కస్మింశ్చిదభిపూజితే ।
పఞ్చదణ్డాయతాం భూమిం కృత్వా వై వర్తులాకృతిమ్ ॥ ౬౫
తస్యామన్తస్స్థలం సమ్యక్కృత్వా ‡ నిష్కసముచ్ఛ్రితమ్ ।
తోరణాది చతుర్దిక్షు స్థాపయిత్వా చతుర్ముఖ ॥ ౬౬
అలఙ్కృత్య యథాపూర్వం వితానధ్వజమాలయా ।
తన్మధ్యే కల్పయేన్మేరుం మృదఙ్గసదృశాకృతిమ్ ॥ ౬౭
శ్లక్ష్ణాది చ మృదా కార్యం § తస్యోచ్ఛ్రాయం త్రిహస్తకమ్ ।

* సమ్మితమ్. † స్వయమ్. ‡ వారి. § తస్యోర్ధ్వే చ.

మూలే చాగ్రే చ విష్కమ్భో హస్తమానస్తథా భవేత్ ॥ ౬౮
చతుర్దిక్షు * చ చత్వారో భాగాస్తస్య యథాక్రమమ్ ।
శ్వేతోఽరుణస్తథా పీతః కృష్ణః కల్ప్యశ్చ సర్వతః ॥ ౬౯
రత్నైః స్వర్ణైః † పూరణీయాష్షట్తథా కులపర్వతాః ।
పూర్వాపరాయతాః కల్ప్యా హిమవాంస్తదనన్తరమ్ ॥ ౭౦
హేమకూటశ్చ విషధో నీలశ్శ్వేతశ్చ పర్వతాః ।
శతశృఙ్గశ్చ విష్కమ్భస్తేషాం స్యాత్షోడశాఙ్గులః ॥ ౭౧
శ్వేతశ్చ పిఙ్గలో రక్తో నీలశ్చన్ద్రసమప్రభః ।
హేమవర్ణః క్రమాద్వర్ణైశ్చిత్రయేద్ధాతుపాంసుభిః ॥ ౭౨
జమ్బూద్వీపం లిఖిత్వైవం లవణోదధివేష్టితమ్ ।
ప్లక్షద్వీపం లిఖేదిక్షుసముద్రపరి ‡ వేష్టితమ్ ॥ ౭౩
శాల్మల్యా లక్షితం ద్వీపం పరీతం మదిరామ్బుభిః ।
కుశం పరీతమాఘూరైః క్రౌఞ్చం దధిసముద్రితమ్ ॥ ౭౪
శాకం దుగ్ధోదధిక్షిప్తం పుష్కరం స్వచ్ఛతోయధిమ్ ।
క్రమాల్లిఖిత్వా సర్వేషాం లోకాలోకమహాచలమ్ ॥ ౭౫
వప్రవత్కల్పయేత్ప్రాచ్యాం తస్యాన్తరమరావతీమ్ ।
పురీమిన్ద్రస్య యామ్యాయాం § నామ్నా సంయమనీమపి ॥ ౭౬
యమస్య వరుణస్యాపి ప్రతీచ్యాం నగరీం తథా ।
విభావరీముదీచ్యాం తు పురీం సోమస్య కల్పయేత్ ॥ ౭౭
ఇన్ద్రాదిలోకపాలానాం స్థానే స్థానే ప్రకల్పయేత్ ।
సైకతే స్థణ్డిలే తత్ర తానావాహ్య సమర్చయేత్ ॥ ౭౮
మహామేరుం చ తన్మూర్ధ్ని వారాహీం మూర్తిమర్చయేత్ ।
మేరోరుత్తరపార్శ్వే తు శ్వభ్రం కృత్వా ప్రమాణతః ॥ ౭౯
అధః కపాలం సౌవర్ణం న్యస్య తత్ర సమర్చయేత్ ।
పునరూర్ధ్వకపాలం చ న్యస్య తస్యోపరి క్రమాత్ ॥ ౮౦
పూర్వోక్తేన విధానేన పురోధా నియతస్స్వయమ్ ।

---

* చతుర్ద్వారో. † భూషణీయైః. ‡ వారితమ్. § పురీమ్.

కుమ్భాన్ షోడశ * సమ్పూర్ణాన్ షోడశ ప్రస్థపూరణాన్ ॥ ౮౧
పరితోఽష్టకపాలస్య సూత్రవస్త్రాదివేష్టితాన్ ।
స్థాపయిత్వా ధాన్యరాశౌ సాపిధానానలఙ్కృతాన్ ॥ ౮౨
దిశమైన్ద్రీం సమారభ్య ప్రాదక్షిణ్యేన పూరయేత్ ।
పఞ్చగవ్యాదిభిర్ద్రవ్యైః ప్రణవేన ప్రపూరయేత్ ॥ ౮౩
పఞ్చగవ్యం చ పీయూషం దధి సర్పిస్తథా మధు ।
హరిచన్దనతోయం చ వారి చాక్షతసంయుతమ్ ॥ ౮౪
† కుఙ్కుమం చ తథా తోయం కర్పూరాగురువారి చ ।
కుశోదకం చ రత్నామ్బుస్వర్ణ ‡ పుష్పోదకం తథా ॥ ౮౫
ఫలోదకం చ ధాన్యామ్బుస్వర్ణతీర్థోదకం తథా ।
సర్వగన్ధోదకం చాపి ద్రవ్యాణాం § క్రమ ఈరితః ॥ ౮౬
మేరోశ్చ $ దక్షిణే భాగే కుణ్డమగ్నిం ప్రకల్పయేత్ ।
ఆజ్యేన జుహుయాదగ్నౌ శతమష్టోత్తరం పృథక్ ॥ ౮౭
వరాహమూర్తిప్రభృతీరుపక్షిప్తాశ్చ దేవతాః ।
అన్యాశ్చ దేవతాశ్శైలాన్ సముద్రాన్విష్టపాని చ ॥ ౮౮
భూరాదీని తథా ద్వీపభేదాంశ్చోద్దిశ్య నామభిః ।
తేషా ‖ మాహూయ తత్కార్యం గురుణా సపురోధసా ॥ ౮౯
భూర్భువస్స్వరితి బ్రహ్మాన్తే చ జుహుయాద్ఘృతైః ।
అగ్నిం విసృజ్య వితరేద్దక్షిణాశ్చ యథావసు ॥ ౯౦
తదన్తే యజమానస్తు సర్వాలఙ్కారసంయుతః ।
శుచిస్సమాహితో భూత్వా కృతకౌతుకబన్ధనః ॥ ౯౧
ప్రవిశ్య తత్ర తద్ధైమమణ్డం చ ప్రాఙ్ముఖ స్స్వయమ్ ।
ప్రవిశ్యాసీత దేవేశం ధ్యాయన్నేవ ¶ సుధాకరమ్ ॥ ౯౨
యజ్ఞమూర్తిం ధరాం దేవీం బిభ్రాణం ⸸ నిజదంష్ట్రయా ।

---

* సౌవర్ణాన్. † కౌసుమం. ‡ ముష్ణో. § కల్ప ఈదృశః. $ పశ్చిమే భాగే కుణ్డే చాగ్నిం. ‖ మాహ్వాయ. ¶ సుఖాకరమ్. సురాకరమ్. ⸸ దంష్ట్రయా స్వయా.

ఏవం ధ్యాయన్తమాసీనం నృపం సోపస్క్రియం స్వయమ్ ॥ ౯౩
ఆచార్యానుమతః కుమ్భైః స్థాపితైరభిషేచయేత్ ।
పఞ్చగవ్యాదిభిర్ద్రవ్యైర్మన్త్రానుచ్చార్య మన్త్రవిత్ ॥ ౯౪
వసోః పవిత్రమన్త్రేణ పఞ్చగవ్యాభిషేచనమ్ ।
శం నో దేవీరితి పయసా స్నానం దధ్నాఽభిషేచనమ్ ॥ ౯౫
ఇషే త్వేతి ఘృతేనాగ్న ఆయాహీతి తథా పునః ।
మధునా చాగ్నిమీడేతి మానస్తోక ఇతి బ్రువన్ ॥ ౯౬
హరిచన్దనతోయేన తథైవాతశుతవారిణా ।
ఇదం విష్ణురితి ప్రోచ్య కుఙ్కుమక్షోద వారిణా ॥ ౯౭
ఆహోషణం చేతి మన్త్రేణ తథా కర్పూరవారిణా ।
గాయత్ర్యా స్నాపయేదుర్వీపతిం రత్నామ్భసా తతః ॥ ౯౮
చత్వారి శృఙ్గేత్యుచ్చార్య తథా సర్వఫలోదకైః ।
సర్వం రాజానమిత్యాదిమన్త్రముచ్చార్య మన్త్రవిత్ ॥ ౯౯
సర్వధాన్యోదకేనైవ శతమన్వీతి విద్యయా ।
సర్వతీర్థామ్భసా స్నానమాపోహిష్ఠాదివిద్యయా ॥ ౧౦౦
ఉక్త్వా తరత్సమన్దీయం సర్వగన్ధాభిషేచనమ్ ।
నిష్క్రాన్తో నృపతిర్గర్భాత్ప్రోక్షితో మఙ్గలామ్భసా ॥ ౧౦౧
* శుద్ధామ్బరధరశ్శుద్ధశ్చాచాన్తో దత్తదక్షిణః ।
ఆచార్యాయ యథావిత్తవిస్తారం హైమయం తతః ॥ ౧౦౨
అణ్డం విభజ్య వితరేద్బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ చతుర్ముఖ ।
దద్యాద్ద్వా విష్ణవే సర్వమర్ధం వా పాదమేవ వా ॥ ౧౦౩
పౌనః పున్యేఽభిషేకస్య ముక్తిః కరతలే స్థితా ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
హిరణ్యగర్భాదివిధిర్నామ
వింశోఽధ్యాయః.

---

* శుక్లా.

అధికారివ్యవస్థాప్రశ్నప్రతివచనే.

బ్రహ్మా :—

సిద్ధాన్తానాం శ్రుతో భేదశ్చతుర్ణాం భగవన్ముఖాత్ ।
* ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామి వ్యవస్థామధికారిణామ్ ॥ 1

శ్రీభగవాన్ :—

అహం తే నియమం తేషాం కథయిష్యామి శాస్త్రతః ।
జాతేషు † సర్వవిప్రేషు మన్ముఖాత్కమలాసన ॥ 2
నానాచరణగోత్రేషు నానాకర్మపరేషు చ ।

ఔపగాయనాదీనాం నిర్దేశః.

తేషాం మధ్యే మహాభాగా ఋషయోఽష్టసహస్రిణః ॥ 3
ఔపగాయనపూర్వాస్తే నానాగోత్రా ముముక్షవః ।
అధీయానాః కణ్వశాఖాం తథా మాధ్యన్దినాహ్వయామ్ ॥ 4
తేషాం బుద్ధిస్సముత్పన్నా మోక్షైకఫలదాయినీ ।
తే సర్వే సహ సఙ్గమ్య ‡ బ్రహ్మాణం ప్రోచురవ్యయమ్ ॥ 5
మోక్ష్యమాణా వయం బ్రహ్మన్ మోక్షోపాయవివిత్సయా ।
శరణం త్వామిహ ప్రాప్తా జన్మమృత్యుజిగీషవః ॥ 6
ఔపగాయన § ముఖ్యాంస్తానుపాసన్నాం శ్చతుర్ముఖ ।

బ్రహ్మణా పాఞ్చరాత్రదీక్షాదానమ్.

ఇతి బ్రువాణానాహూయ తదనుగ్రహకామ్యయా ॥ 7
పఞ్చరాత్రోక్త $ మార్గేణ మన్త్రసిద్ధాన్తవర్త్మనా ।
దీక్షయిత్వా యథాన్యాయం చక్రవారిజ మణ్డలే ॥ 8
ఆహూతాన్ దీక్షితాన్ బ్రహ్మా కర్తవ్యమిదమాదిశత్ ।
కాణ్వీం మధ్యన్దినీం శాఖాం శాఖాస్వన్యాసు హీనతే ఉభే ॥ 9

---

* సామ్ప్రతమ్. † విప్రజాతేషు సర్వేషు. ‡ బ్రాహ్మణాః. § ముఖ్యానాం తాపసానామ్. $ మార్గేషు మన్త్రసిద్ధాన్తమార్గతః.

అధీధ్వం మూలశాఖా తే నిషేకాదీంశ్చ సంస్కృతీః ।
తాభ్యామేవ త్వనుష్ఠధ్వం సోమయాగాదికర్మ చ ॥ ౧౦
భగవద్ధ్యానసహితం తత్సమారాధనాత్మకమ్ ।
కర్తవ్యత్వేన వేదోక్తమిత్యేవం ఫలవర్జితమ్ ॥ ౧౧
కుర్వీధ్వమితి కుర్వాణైః కర్మనిశ్శ్రేయసం పరమ్ ।
ప్రాప్యతేఽనేన యుష్మాభిర్మన్త్రసిద్ధాన్తవర్త్మనా ॥ ౧౨

భాగవతత్వనివృత్తిః.

పఞ్చకాలం యథాశాస్త్రం గృహే వా మన్దిరేఽపి వా ।
భగవత్పూజనం కార్యమద్యప్రభృతి నాన్యథా ॥ ౧౩
యూయం భాగవతాస్తేన జాతా భగవదర్చనాత్ ।
భగవద్భక్తికరణాత్ * వంశజాతాశ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౪
నామ్నా భాగవతాస్సన్తో దీక్షయిత్వా యథావిధి ।
యథోక్తం కర్మ కుర్వాణాః ప్రాప్నువన్తి పరం పదమ్ ॥ ౧౫
శాఖాన్తరేషు యే మన్త్రాః పావనాః పరమర్షయః ।
తానప్యధీధ్వం తైర్మన్త్రైః రచయధ్వమధోక్షజమ్ ॥ ౧౬

ఆత్మార్థయజనస్య ముఖ్యతా.

ఆత్మార్థయజనం విష్ణోః కల్పతేఽభ్యుద † యావహమ్ ।

పరార్థయజనప్రదేశాః.

తథా పరార్థయజనం గ్రామే వా పత్తనే పురే ॥ ౧౭
స్వగృహే వా స్వతన్త్రే వా కార్యం భాగవతైర్నరైః ।
ఆత్మనశ్చ పరేషాం చ తన్నిశ్శ్రేయసకృద్భవేత్ ॥ ౧౮

అభాగవతవంశ్యానాంపరార్థయజననిషేధః.

అభాగవతవంశైస్తు ‡ దీక్షితైరపి మానవైః ।
ఆత్మార్థమేవ యజనం న పరార్థం కదాచన ॥ ౧౯

---

* కారణాద్వంశజాశ్చ నః. వంశజానాం మహాత్మనామ్ । తే చ భాగవతాస్సర్వే దీక్షయిత్వా యథావిధి । ఇతి క్వచిత్పాఠః: † యాయ చ-యాయ హి.
‡ దీక్షితైశ్శాస్త్రవర్త్మనా.

పరార్థయజనం తేషాం గర్హితం విప్రసత్తమాః ।

దీక్షయా కులీనత్వమ్.

అభాగవతవంశోఽపి దీక్షితశ్శాస్త్రవర్త్మనా ॥ ౨౦
పరార్థయజనం కుర్యాదపి భాగవతాజ్ఞయా ।
భగవానేవ గోవిన్దస్సాక్షాద్భాగవతస్స్మృతః ॥ ౨౧
తం దృష్ట్వా విద్యయా హీనమపి దుష్కృతకారిణమ్ ।
నిర్గుణం గుణినం వాపి ప్రత్యుత్తిష్ఠేత్కృతాఞ్జలిః ॥ ౨౨
తానయాచత విశ్వాత్మా మహర్షీనమితౌజసః ।
యుష్మాభిః క్షితిలోకేషు కార్యం భగవదర్చనమ్ ॥ ౨౩
స్వార్థం పరార్థమథ వా కర్తవ్యం మమ శాసనాత్ ।
ఇతి బ్రువాణస్తాన్ బ్రహ్మన్ తత్రైవాన్తరధీయత ॥ ౨౪

ధ్యేయవస్తునిర్దేశః మూర్తిలక్షణం చ.

ధ్యేయం * వస్తు ప్రవక్ష్యామి మన్త్రసిద్ధాన్తినాం నృణామ్ ।
ద్విభుజం చేద్వాసుదేవం రేఖాభిస్తలయోః కరే ॥ ౨౫
లాఞ్ఛితం శఙ్ఖచక్రాద్యైర్ధ్యాయేత్తద్ద్విగుణైః పునః ।
ద్వాభ్యాం కరాభ్యాం బిభ్రాణం శఙ్ఖచక్రే గదామ్బుజే ॥ ౨౬
ముఖ్యాభ్యామథవాభీతి దానం కట్యవలమ్బనమ్ ।
ఇతోఽధికే భుజగణే బహ్వాయుధధరం హరిమ్ ॥ ౨౭
వర్ణేన శ్యామసుభగమథవా † ధవలద్యుతిమ్ ।
శైలాదివస్తుభిః క్లృప్తం బేరం చాదిపదే స్థితమ్ ॥ ౨౮
ఆసీనం వా శయానం వా గరుడారూఢమేవ వా ।
ధ్యాయేయురర్చయేయుశ్చ త్రయీమన్త్రైస్త్రయీవిదః ॥ ౨౯

ఆగమసిద్ధాన్తధ్యానప్రకారః.

‡ ధ్యాయేత్వాగమసిద్ధాన్తస్థితే లమ్బభుజద్వయమ్ ।

---

* యత్తత్. † సరలద్యుతిమ్. ‡ ధ్యేయస్త్వాగమ—ద్వయః.

బల్యాదిదానరహితపూజా.

వాసుదేవాదయస్సర్వే నిరాకల్పా నిరాయుధాః ॥ ౩౦
సితాస్సితామ్బరధరాశ్చత్వారస్సముదిఙ్ముఖాః ।
ఏకవిష్టరనిష్ఠాస్తే శయనాసన వర్జితాః ॥ ౩౧
దేవీభ్యాం పరివారైశ్చ హీనా యోగాసనేన చ ।
సమప్రధానషాడ్గుణ్య భాజో మన్త్రైర్బలాదిభిః ॥ ౩౨
* ప్రభవాఖ్యక్రమాత్పూజ్యా నిత్యం కమలసమ్భవ ।
బలిప్రదానరహితా నిత్యోత్సవవివర్జితాః ॥ ౩౩
† పవిత్రారోపణస్వాప శయనోత్థాన వర్జితాః ।

కర్మసన్న్యాసినాం స్వరూపమ్.

కర్తవ్యత్వేన భవనే ప్రాసాదే వా చతుర్ముఖ ॥ ౩౪
కాల్యే మధ్యన్దినేఽచ్ఛిద్రపఞ్చకాలపరాయణైః ।
నిరాశైర్హి కర్మసన్న్యాసకారిభిర్దేవపూజనమ్ ॥ ౩౫
బలాదిమన్త్రైరచ్ఛిద్ర పంచకాలపరాయణైః ।
ఏకాధ్వనా నిషేకాది ‡ సంస్కారైశ్చ బలాదిభిః ॥ ౩౬
చతుర్ణాం బ్రాహ్మణాదీనాం విహితం నయకర్మ చ ।
§ ద్వాదశాక్షరవిద్యైవ తేషాం విద్యా న చ త్రయీ ॥ ౩౭
న సావిత్రీ న మన్త్రోఽన్యస్స్వాధ్యాయజప $ కర్మణోః ।
బీజశక్త్యఙ్గరహితమృషిచ్ఛన్దోవివర్జితమ్ ॥ ౩౮
స్వరూపమేవ మన్త్రస్య జపస్వాధ్యాయకర్మణోః ।

వర్ణచతుష్టయసంజ్ఞా

చతుర్ణామపి వర్ణానాం సంజ్ఞాస్తేషాం క్రమోదితాః ॥ ౩౯

---

* ప్రభవాత్తత్క్రమాత్. ప్రభవప్రక్రమాత్. † ఇతమర్ధం క్వచిన్నాస్తి.
‡ సంస్కారాశ్చ. § ద్వాదశాక్షరమేతేషాం విజ్ఞానం చ త్రయీ న చ. $ కర్మణే.

* భార్గో హి ద్విజముఖ్యస్య సంజ్ఞా వా విప్రవన్నృపే ।
వైశ్యస్య వర్ధనీ సంజ్ఞా † మౌద్గలీ వృషలస్య చ ॥ ౪౦
సర్వే సమానాశ్చత్వారో గోత్రప్రవరవర్జితాః ।
ఉత్కర్షో నాపకర్షశ్చ జాతితస్తేషు సంమతః ॥ ౪౧
ఫలేషు నిస్పృహాస్సర్వే ద్వాదశాక్షరచిన్తకాః ।
మోక్షైకనిశ్చయాః ‡ శ్శావసూతకాశౌచవర్జితాః ॥ ౪౨

కర్షణాదిష్వనధికారః.

నాధికారోఽస్తి సర్వత్ర కర్షణాదిషు కర్మసు ।
మోహాత్తాని ప్రయుఞ్జానాః పతన్త్యకృతబుద్ధయః ॥ ౪౩
రాజరాష్ట్రమనుష్యాణాం యజమానస్య సద్మనః ।
క్షయో భవతి తేనైతే న కుర్యుః కర్షణాదికమ్ ॥ ౪౪
యాచేత మన్త్రసిద్ధాన్తే దీక్షితం విప్రసత్తమమ్ ।
పూజార్థమాత్మనో బిమ్బప్రతిష్ఠాకరణాదిషు ॥ ౪౫
సోఽపి బీజాదిరహితం ద్వాదశాక్షరవిద్యయా ।
కుర్యాత్ప్రతిష్ఠామాచార్యః పూజార్థం మన్త్రవిత్తమః ॥
ఏకాయన § స్తు తాం మూర్తిం ప్రతిగృహ్య సమర్చయేత్ ।
$ అర్చనం చ చతుస్స్థానే వారిస్రగ్బిమ్బవహ్నిషు ॥ ౪౬
నాధికారోఽస్తి మన్త్రేషు బీజపిణ్డపదాదిషు ।

మౌద్గలాద్యేకాయనానాం దాహనిషేధః.

చతుర్ణాం మౌద్గలాదీనాం విదుషాం ద్వాదశాక్షరమ్ ॥ ౪౭
ప్రాణానామపి నిర్యాణే న స్పృశేన్నదహేచ్ఛవమ్ ।
పుత్రపౌత్రాదిరహితం సన్త్యజేత్కాష్ఠవద్బహిః ॥ ౪౮

మూర్త్యన్తరార్చన నిషేధః.

మూర్త్యన్తరార్చనం తేషాం ప్రత్యవాయాయ కల్పతే ।
సిద్ధాన్తాన్తరమార్గేణ స్థాపితం బిమ్బమాలయే ॥ ౫౦

---

* విశేషో ద్విజముఖ్యస్య సంజ్ఞా వా విష్ణువన్నృపః. † లాఙ్గలీ. ‡ స్సర్వే సూతకాశౌచ. § శ్చతుర్మూర్తిం. $ అభ్యర్చనం.

అజ్ఞానాదథ వా మోహాదేకాయనవిధానతః ।
* అర్చయన్నాపదం సర్వామాప్నోతీహ పరత్ర చ ॥ ౫౧

ప్రదక్షిణప్రణామాది రాద్ధాన్తేన్యత్ర కేవలమ్ ।
విహితం నార్చనం కార్యం రాజరాష్ట్రక్షయావహమ్ ॥ ౫౨

న దీక్షా నైవ దేహస్య దహనాదివిశోధనమ్ ।
నాఙ్గన్యాసాది సకలం నేష్టమేకాయనాధ్వని ॥ ౫౩

ఏకాయనే ప్రవిష్టానాం త్రైవిద్యానామయం క్రమః ।

తన్త్రసిద్ధాన్తమార్గనిరూపణమ్.

తన్త్రసిద్ధాన్తమార్గేతు సంప్రవత్యాచార ఉచ్యతే ॥ ౫౪

చతుర్ణామపి వర్ణానామితరేషాం చ † తద్భువామ్ ।
దీక్షా సమైవ సర్వేషా మాచారస్తన్త్రవర్త్మనా ॥ ౫౫

నిషేకాదిశ్చ సంస్కారస్తేషాం తన్త్రోక్తవర్త్మనా ।
త్యక్త్వా త్రయీం తన్త్రమేవ ప్రపద్య శరణం స్థితాః ॥ ౫౬

సాన్తరాలమనుష్ఠానం పంచకాలోదితం తథా ।
‡ యతస్తన్త్రాన్తరభువాం నృణాం కమలసమ్భవ ॥ ౫౭

తత్త్వసంహారజననే న్యాసశ్చ కరదేహయోః ।
యోగవిష్టరకౢప్తిశ్చ § నవపద్మప్రకల్పనమ్ ॥ ౫౮

$ మూర్తయో నవపద్మేషు తాస్వధిష్ఠానమధ్యమే ।
తామీశస్త్రైదిశో వాపి మూర్తయోఽష్టౌ యథాయథమ్ ॥ ౫౯

‖ యాం దిశం మధ్యమా మూర్తిరీక్షతే సైశ్వరీమతా ।
యాం చ వా ఽఽలోక్య పురుషస్సమారాధనకర్మణి ॥ ౬౦

ఆస్తే ఽసా పౌరుషీ జ్ఞేయా ప్రాజాపత్యా చ వాసవీ ।
యోగవిష్టరపాదానాం ధర్మాదీనాం ప్రకల్పనే ॥ ౬౧

---

* అర్చయన్తం పదం సర్వ. † తద్భవేత్. ‡ మన్త్ర. § నవకల్ప. $ మూర్తయః । ఇత్యాది. ద్విషట్కాక్షర, ఇత్యన్తం క్వచిన్న. ‖ యాదృశీ.

* అథాన్తరే పరివారాణాం సుపర్ణతనయస్య చ ।
బలిప్రదానపీఠస్య గోపురస్య చతుర్ముఖ ॥ ౬౨

బాహ్యానామపి చైతేషాం ప్రాచీ స్యాదైశ్వరీ హరిత్ ।
బాహ్యానాం పరివారాణామన్యేషాం పరికల్పనే ॥ ౬౩

ప్రాజాపత్యైవ దిక్ప్రాచీ దిక్సమూహే తు పౌరుషీ ।
ప్రాచ్యాదికాం సమాశ్రిత్య పరివారప్రకల్పనం ॥ ౬౪

ద్విషట్కాక్షరపూర్వాణాం బీజశక్త్యఙ్గసంయుతమ్ ।
ఋషిచ్ఛన్దో విహీనశ్చ మన్త్రాణాం జప ఇష్యతే ॥ ౬౫

వర్ణానామితరేషాం చ సమమారాధనక్రమః ।
నవానామపి మూర్తీనాం మూర్త్యన్తరగణస్య చ ॥ ౬౬

ప్రాదుర్భావగణస్యాపి వర్ణాస్త్రివ్యక్తయో మతాః ।
న ధ్వజారోహణం నాపి మాసాద్యుత్సవసమ్భవః ॥ ౬౭

కేవలం శయనోత్థానే బలిహోమాదివర్జితైః ।
ప్రాదక్షిణ్యేన గమనం గ్రామాదౌ కౌతుకోత్సవః ॥ ౬౮

నైమిత్తికం చతుస్థానే స్వాతన్త్ర్యేణార్చనం హరేః ।

తన్త్రాన్తరసిద్ధాన్తాచారవ్యవస్థా.

చక్రాబ్జమణ్డలే కుమ్భే ప్రతిమాయాం చ పావకే ॥ ౬౯

తన్త్రాన్తరే చ సిద్ధాన్తే సంప్రత్యాచార ఉచ్యతే ।
త్రివక్త్రం వా చతుర్వక్త్రమథైకాననమేవ వా ॥ ౭౦

యోగపీఠే స్థితం దేవం పరివారైశ్చ సేవితమ్ ।
పిణ్డమన్త్రైర్గకలామన్త్రైర్బీజశక్త్యఙ్గసంయుతైః ॥ ౭౧

ఋషిచ్ఛన్దోవిహీనశ్చ చత్వారో బ్రాహ్మణాదయః ।
సమర్చయేయుస్సర్వేషాం నిషేకాద్యఖిలక్రియాః ॥ ౭౨

తన్త్రాన్తరోక్తమార్గేణ కార్యా † త్రైయ్యాత్మనాపి చ ।

* తథాన్తః. † స్తుల్యాత్మనా-త్రయ్యన్తనత్మనా.

సిద్ధాన్తసాఙ్కర్యనిషేధః.

సిద్ధాన్తానాం చతుర్ణాం తు సాఙ్కర్యం వ్యసనావహమ్ ॥ ౭౩
సిద్ధాన్తేషు చతుర్ష్వేకం పూర్వైర్నృభిరనుష్ఠితమ్ ।
త్యక్త్వా సమాశ్రయేదన్యం నరో భవతి కిల్బిషీ ॥ ౭౪
తస్మాజ్జన్మప్రభృత్యేకరాద్ధాన్తనియతో భవేత్ ।
అన్యథా కులమాత్మానం సర్వం నాశయతి స్వయమ్ ॥ ౭౫
మన్త్రమణ్డలకుణ్డాది క్రియాముద్రోపచారకైః ।
యోగం నయతి యో మోహాత్స్వసిద్ధాన్తోక్తవర్త్మనా ॥ ౭౬
సోపి స్వకులజాన్ సర్వాన్ పరమాత్మానమఞ్జసా ।
నయేన్నిరయమత్యుగ్రం పురుషాన్ పురుషాధమః ॥ ౭౭
నిష్ఫలా చ క్రియా తస్య ప్రత్యుతానర్థకారణమ్ ।
కుప్యేచ్చ దేవ స్తత్కోపో రాజరాష్ట్రక్షయావహః ॥ ౭౮
కర్తా కారయితా చోభౌ సాన్వవాయౌ వినశ్యతః ।
న సన్నిధానం చ హరేర్ధామ్ని హానిశ్చ సంపదామ్ ॥ ౭౯
తస్మాన్న సఙ్కరః కార్యో రాద్ధాన్తోదితకర్మణః ।
మన్త్రసిద్ధాన్త* ముఖ్యేషు చతుర్ష్వపి యథాపురమ్ ॥ ౮౦
అనుతిష్ఠన్తి యే కర్మ సమారాధన†ముత్తమమ్ ।
అసఙ్కరేణ‡ తేఽన్యోన్యం సమ్బన్ధాహా నరోత్తమాః ॥ ౮౧
యేఽనభిజ్ఞాస్తు దేవేశం శఙ్ఖచక్రగదాధరమ్ ।
తత్త్వేన యేఽపి పురుషా మహోపనిషదీరితమ్ ॥ ౮౨
అర్థం నజానన్త్యధమాస్తైస్సమ్బన్ధం విసర్జయేత్ ।
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన పఞ్చరాత్రోదితాః క్రియాః ॥ ౮౩
యేఽనుతిష్ఠన్తి తైరేవ సమ్బన్ధోఽభ్యుదయావహః ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
సిద్ధాన్తభేద పఞ్చరాత్రాధికారివ్యవస్థావిధిర్నామ
ఏకవింశోఽధ్యాయః.

---

* సిద్ధేషు. † ముచ్యతే. ‡ తు తద్యోగం.

ముద్రావిధిః.

బ్రహ్మా:—

కీదృశీ భగవన్ముద్రా తద్భేదాశ్చాపి కీదృశాః ।
ప్రయోజనం వా కిం తస్యాః కథ్యతాం తదశేషతః ॥ ౧

ముద్రానిరుక్తిః.

శ్రీభగవాన్.

అఙ్గులీరచనా * భేదో ముద్రాయస్మాత్ప్రదర్శితాత్ ।
† హింసకానామశేషాణాం ముదం ద్రావయతి క్షణాత్ ॥ ౨

తతో ముద్రా నిరసనం తేషాం తస్యాః ప్రయోజనమ్ ।
ప్రీణనం చాపి దేవానాం కర్మణా సోఽపిదర్శితః ॥ ౩

ముద్రాపూర్వవిధిః.

ప్రయోక్తవ్యశ్చ రహసి న బహిర్జనసంసది ।
మన్త్రమణ్డలముద్రాణాం గుప్తిరేషా సనాతనీ ॥ ౪

గన్ధలిప్తౌ కరౌ కృత్వా ముద్రాదర్శనమాచరేత్ ।

హృదయముద్రా.

అనామికామధ్యమయోః ప్రవేశ్యాఙ్గుష్ఠమాయతమ్ ॥ ౫

విధాయ ముష్టిం హృదయే న్యసేద్ధృదయముద్రికా ।

శీర్షముద్రా.

సైషా ముష్టిమధో బద్ధ్వా స్థాపయిత్వా చ మూర్ధని ॥ ౬

అఙ్గుష్ఠాగ్రేణ హననం తర్జన్యా శీర్షముద్రికా ।

శిఖాముద్రా.

ఊర్ధ్వాఙ్గుష్ఠం దృఢం ముష్టిం బద్ధ్వా న్యస్యేచ్ఛిఖాపదే ॥ ౭

---

* భేదా ముద్రా యస్మాత్ప్రదర్శితాః. † సాఙ్గులీనామశేషాణాం ముద్రా వారయతి క్షణాత్.

శిఖాముద్రేయముదితా

వర్మముద్రా తు కథ్యతే ।

కవచముద్రా.

ప్రవేశ్యాభ్యన్తరాఙ్గుష్ఠం బధ్వా ముష్టిప్రవేశనమ్ ॥ ౮
ఉన్నమ్య కిఞ్చిదగ్రే చ వితతాన్తేన ముష్టినా ।
* భావయేద్వర్మణో బన్ధం సైషా కవచముద్రికా ॥ ౯

అస్త్రముద్రా.

† తర్జన్యఙ్గుష్ఠశిరసి స్ఫోటయేచ్చక్రవత్ ‡ స్మరన్ ।
దిక్షు సర్వాసు శేషాభిర్ముష్టిం బధ్వా చతుర్ముఖ ॥ ౧౦
సైషాస్త్రముద్రా విజ్ఞేయా

నేత్రముద్రా.

శిఖాముద్రామధోముఖీమ్ ।
విన్యసేత్తాం భ్రువోర్మధ్యే నేత్రముద్రేయమీరితా ॥ ౧౧
షడఙ్గముద్రాస్త్వేతాసు హస్తస్సర్వత్ర దక్షిణః ।

అగ్నిప్రాకారముద్రా.

కనిష్ఠాదిత్రిభిర్బధ్వా ముష్టిం సాఙ్గుష్ఠమున్నతామ్ ॥ ౧౨
విధాయ తర్జనీం తేన భ్రామయేదాశు చక్రవత్ ।
అగ్నిప్రాకారముద్రేయం § తయైవాత్మాభిరక్షణమ్ ॥ ౧౩

యోగముద్రా.

నాభేరధస్తాద్విన్యస్య $ సవ్యం కరతలం పునః ।
ఉత్తానమితరం తస్య విన్యసేదుపరి ¶ దృశి ॥ ౧౪

* హారయేద్వర్మణో. † తర్జన్యాఙ్గుష్ఠశిరసా. ‡ క్రమాత్. § తాభిరాత్మా. $ సర్వం. ¶ శమ్.

యోగముద్రా

యోగసమ్పుటముద్రా.

* కరతలం సవ్యం నాభేరధస్తతః ।
అవాఙ్ముఖం తదుపరి † సవ్యేకరతలం పునః ॥ ౧౫
సమాఙ్గుష్ఠం విరచయేద్యోగసమ్పుటముద్రికా ।

ఉక్తయోర్ముద్రయోర్వినియోగః.

యోగాభ్యాసే చ తత్త్వానాం సంహారోత్పాదనేపి చ ॥ ౧౬
ముద్రాద్వయమిదం బ్రహ్మన్ కథితం యోగినాం హితమ్ ।

కుమ్భముద్రా.

యోగసంపుట ‡ ముద్రేయముచ్ఛ్రితా ఘటవత్కృతా ॥ ౧౭
§ ఊర్ధ్వాం స్యాత్కుమ్భముద్రైషా తయా స్నానం సమాచరేత్ ।

సంహారముద్రా.

తర్జన్యా నామికాగ్రం తు వేష్టయిత్వా క్రమేణ తత్ ॥ ౧౮
తథాఙ్గుష్ఠకనిష్ఠే తు జ్ఞేయా సంహారముద్రికా ।

ఏతస్యా వినియోగః.

తత్త్వానాం సహృతౌ చైవ దేవతోద్వాసనే తథా ॥ ౧౯
ఏషా ముద్రా ప్రయోక్తవ్యా సర్వకర్మసు సర్వదా ।

సృష్టిముద్రా.

సంహతాభి $ శ్చ తిసృభిరఙ్గులీభిశ్చసంగతిః ॥ ౨౦
విముక్తతర్జనీ భూయస్సృష్టిముద్రేతి కీర్తితా ।

ఏతద్వినియోగః.

ఆవాహనే ‖ తత్త్వసృష్టౌ ముద్రైషా పరికీర్తితా ॥ ౨౧

---

* కరతలె సర్వం. † సర్వం. ‡ ముద్రైవ చ్ఛిద్రితా-ముద్రేయం ముద్రితా.
§ ఊర్ధ్వాభ్యాం స్యాత్కుమ్భముష్టిః కుమ్భ. $ శ్చతసృభిః. ‖ చ సృష్టౌ చ.

తత్త్వముద్రా.

అఙ్గుష్ఠతర్జనీభ్యాం తు సంయోగ స్తత్త్వముద్రికా ।
తత్త్వన్యసనకాలే చ ముద్రైషా * పరికీర్తితా ॥ ౨౨

సైవజ్ఞానముద్రా.

జ్ఞానముద్రా † పి సైవైషా స్యాదజ్ఞానతమోపహా ।

న్యాసముద్రా.

ఊర్ధ్వయోః కరయోర్మధ్యం మధ్యమాభ్యాం తు సంస్పృశేత్ ॥
ఉత్తానితౌ కరౌ కృత్వా న్యాస ‡ ముద్రా నిగద్యతే ।
దేవాత్మదేహయోర్మన్త్రైర్న్యాసముద్రేయమీరితా ॥ ౨౪

జపముద్రా.

అఙ్గుష్ఠాభ్యాం తు కరయో స్తర్జన్యోరుభయోరపి ।
మధ్యమాభ్యాం స్పృశేదన్యాం § వి స్తృతాని యథా తథా ॥ ౨౫
జపముద్రేతి విజ్ఞేయా జపకాలే ప్రదర్శయేత్ ।

బ్రహ్మముద్రా.

అఙ్గులీభిస్సమ స్తాభిర్దక్షిణేతరహ స్తయోః ॥ ౨౬
సంపుటీకరణం బ్రహ్మముద్రా సంశబ్దితా బుధైః ।

విష్ణుముద్రా.

అఙ్గుష్ఠే ద్వే కనిష్ఠే ద్వే తథాన్యా త్తర్జనీ ద్వయోః ౨౭
$ సహాయుక్తాగ్రతశ్శ్లిష్టా విష్ణుముద్రేతి కీర్తితా ।

రుద్రముద్రా,

సా చైవ శేషితాఙ్గుష్ఠా సమ స్తేన పరస్పరమ్ ॥ ౨౮
ఉభయోరఙ్గుష్ఠముద్రా సా రుద్రస్య కథితా తవ ।

---

* సముదాహృతా. † ఫలైస్సైషా. ‡ ముద్రేతి కథ్యతే. § ద్విస్స్పృతాహి యథా. $ సఙ్గయుక్తాగ్రగాః..

అభివాదనముద్రా.

శ్రోత్రే పిధాయ పాణిభ్యాం దణ్డవద్దక్షిణం కరమ్ ॥ ౨౯
ప్రసారయేద్గురూణాం తు అభివాదనకర్మణి ।

విఘ్నరాజముద్రా.

* సర్వహస్తాఙ్గులీస్సవ్యకర్ణే న్యస్య తథేతరమ్ ॥ ౩౦
ప్రసరేద్విఘ్నరాజస్య ముద్రా విఘ్నవినాశినీ ।

భాగవతముద్రా.

అన్తస్తు తర్జనీయుగ్మం సంహతాఙ్గుష్ఠకద్వయమ్ ॥ ౩౧
ముద్రా భాగవతీ సా స్యాత్

వరాహముద్రా.

కరయుగ్మం తు సమ్పుటె ।
† కృతె వరాహముద్రా సా సర్వసిద్ధికరీ శుభా ॥ ౩౨
గురుపఙ్క్తిక్రమె బ్రహ్మన్ ‡ సైషాముద్రా ప్రదర్శితా ।

దహనముద్రా.

అపసవ్యే కరతలె సంస్మరేద్రక్తపఙ్కజమ్ ॥ ౩౩
తన్మధ్యే చిన్తయేదగ్నిం త్రికోణం తేజసాం నిధిమ్ ।
అవాఙ్ముఖం కరతలం కృత్వా ద్రవ్యోపరి న్యసెత్ ॥ ౩౪
జ్ఞేయా దహనముద్రైషా ద్రవ్యశుద్ధి § ప్రదా సదా ।

అప్యాయనముద్రా.

సవ్యే కరతలె శ్వేతపఙ్కజం షోడశచ్ఛదమ్ ॥ ౩౫
కలాషోడశ $ సంయుక్తం శశినం పఙ్కజాసన ।
తన్మధ్యే చిన్తయిత్వా తు స్రావితం చామృతం స్మరేత్ ॥ ౩౬

---

* సవ్యహస్తాంగులీస్సవ్యే. † కృత్వా. ‡ ముద్రాస్సర్వాగి ప్రదర్శితాః. సర్వకర్మప్రదర్శితమ్. § ప్రదాయినీ. $ సమ్పూర్ణమ్.

తేనామృతేన తద్భస్మ క్షాలితం తూత్థితం స్మరేత్ ।
ఆప్యాయనస్య ముద్రైషా కథితా కమలాసన ॥ ౩౭

సురభిముద్రా.

అంగుష్ఠే ద్వే కనిష్ఠే ద్వే తథా స్యాత్తర్జనీ * ద్వయోః ।
శిష్టం ప్రసారయేద్బ్రహ్మన్నంగులాని కరద్వయే ॥ ౩౮
మధ్యమాం దక్షిణకరే ఽనామికాం చ తథేతరే ।
సంహృత్య ప్రసరేచ్ఛేషం కరయోరుభయోరపి ॥ ౩౯
జ్ఞేయా సురభిముద్రా † సా యాగద్రవ్యవిశోధినీ ।

ఆవాహనముద్రా.

హస్తాభ్యామఞ్జలిం కృత్వా ఈషద్వికసితం స్ఫుటమ్ ॥ ౪౦
ఆవాహనస్య ముద్రైషా దర్శనాత్స ‡ న్నిధిం భజేత్ ।

ప్రణామముద్రా.

హృదయే శిరసి ద్వేపి సమ్పుటాఞ్జలిరూర్ధ్వగా ॥ ౪౧
ప్రణామముద్రా సా జ్ఞేయా క్షిప్రం దేవప్రసాదినీ ।

తస్యా వినియోగః.

సా జ్ఞేయా వాసుదేవాదిమూర్తీనాం కమలాసన ॥ ౪౨
చతుర్వింశతిమూర్తీనాం మీనాదీనాం తథైవ చ ।
ముద్రైషా చాన్యమూర్తీనాం కథితా కమలాసన ॥ ౪౩

పద్మముద్రా.

ప్రసార్య కరజాన్ సర్వాన్ మణిబన్ధౌ సమేత్య తౌ ।
అన్తరే ప్రవిశ్య చాంగుష్ఠౌ తయోర్గి పృష్ఠమనుస్పృశేత్ ॥ ౪౪
ప్రసారయేత్పద్మముద్రా మాసనే § తు ప్రదర్శయేత్ ।

కమలముద్రా.

శ్రియాదీనాం చ సర్వాసాం దేవీనాం చతురానన ॥ ౪౫

* ద్వయమ్. † స్యాత్. ‡ సన్నిధిర్భవేత్. § సమ్పి.

ప్రోక్తా కమలముద్రా * సా సర్వకామఫలప్రదా ।

శఙ్ఖముద్రా.

నిబధ్య దక్షిణాంగుష్ఠం వామహస్తస్య ముష్టిగమ్ ॥ ౪౬
కృత్వా చాంగుష్ఠతర్జన్యౌ సంయుక్తే ప్రసృతే సమే ।
† తిస్రస్తు దక్షిణస్యాసా బధ్నీయుర్ముష్టిమూర్ధ్వగాః ॥ ౪౭
శఙ్ఖముద్రేయముదితా జ్ఞానదా మోక్షదాఽచిరాత్ ।

చక్రముద్రా.

మణిబన్ధసమౌ హస్తౌ తిర్యక్స్థం ‡ భ్రామ్య చ క్రమాత్ ॥ ౪౮
పర్యాయేణ ప్రయోక్తవ్యా చక్రముద్రా మహాహ్లాదయా ।

గదాముద్రా

ముష్టిం కృత్వా తు హస్తాభ్యామంగుష్ఠౌ § వినతావుభౌ ॥ ౪౯
మధ్యమాంగులియుగ్మం తు $ ఋజుమూర్ధ్వం ప్రసారయేత్ ।
శేషాభిరంగులీభిస్తు బద్ధయేయుః పరస్పరమ్ ॥ ౫౦
సంశ్లిష్టౌ కూర్పరౌ ద్వౌ తు గదాముద్రేయమీరితా ।

చాపముద్రా.

తర్జన్యగ్రం మధ్యమయా సంస్పృశే ‖ చ్చాపముద్రికా ॥ ౫౧

ముసలముద్రా.

ముష్టిం కృత్వా వామహస్తమంగుష్ఠమృజుమూర్ధ్వతః ।
అపసవ్యకరేణైవ తదంగుష్ఠం తు బన్ధయేత్ ॥ ౫౨
ప్రసార్య దక్షిణాంగుష్ఠం జ్ఞేయా ముసలముద్రికా ।

ఖడ్గముద్రా.

కనిష్ఠాంగులిపూర్వం తు సంహృత్యాంగుష్ఠకేన ¶ తు ॥ ౫౩
నిబధ్య తర్జనీం భూయస్తదగ్రం నతమేవ చ ।

---

* స్యాత్సర్వ. † తిస్రస్తు దక్షిణస్యాన్యామ్. ‡ భ్రామ్య చక్రవత్
§ వితతా. $ దర్వీకృత్య దీర్ఘీకృత్య. ‖ ధను. ¶ చ.

ఖడ్గముద్రా తు సా జ్ఞేయా సర్వదుష్టభయఙ్కరీ ॥ ౫౪

❦ వనమాలాముద్రా. ❦

హస్తాభ్యాం లమ్బయేద్భ్రిష్టాన్నంగుల్యగ్రైరిరి వరస్పరమ్ ।
బన్ధయేద్వన * మాలా స్యాదంగుష్ఠౌ ద్వౌ తు సంహరేత్ ॥ ౫౫

❦ అఞ్జలిముద్రా ❦

ఆఖణ్డలాదిదేవానాం ముద్రా చాఞ్జలిసంజ్ఞితా ।

❦ గరుడముద్రా. ❦

ఉభౌ కరతలే పృష్ఠౌ సంశ్లిష్టౌ తు కనిష్ఠకౌ ॥ ౫౬
బన్ధయేత్తర్జనీయుగ్మం ప్రసరేత్తుణ్డవత్క్రిమాత్ ।
అంగుష్ఠౌ ద్వౌ † పాదయుగ్మమధస్తాల్లమ్బయేత్క్రిమాత్ ॥ ౫౭
మధ్యమానామికాభ్యాం తు కరయోరుభయోరపి ।
పక్షవచ్చలనం కుర్యాజ్జ్ఞేయా గరుడముద్రికా ॥ ౫౮

❦ విష్వక్సేనముద్రా. ❦

కనిష్ఠాదిత్రయం బ్రహ్మన్ సంహృత్యాంగుష్ఠకేన చ ।
నిబధ్య తర్జనీం భూయో విష్వక్సేనస్య ముద్రికా ॥ ౫౯

❦ అనన్తముద్రా. ❦

ప్రసార్య కరజాన్ సర్వాన్ విరలానూర్ధ్వగామినః ।
కృత్వా హస్తస్య చావామం తదగ్రాణి కుఞ్చయేత్క్రిమాత్ ॥
ఫణిఫణాగ్రసదృశా జ్ఞేయాఽనన్తస్య ముద్రికా ।

❦ బలిముద్రా. ❦

చణ్డాదీనాం భవేన్ముష్టిముద్రైషా బలిముద్రికా ॥ ౬౦

❦ అస్త్రముద్రా. ❦

అఙ్గుష్ఠానామికాభ్యాంతు ‡ తథా స్యాదస్త్రముద్రికా ।

---

* మామాయా అఙ్గుష్ఠౌ. † పదే యుగ్మే. ‡ తథా స్యాద్వక్త్రే-ద్వస్త్రే.

❧ ముష్టిముద్రా. ❧

ముష్టిముద్రా తు ముష్టిస్స్యాదంగుష్ఠేన తు వేష్టితా ॥ ౬౨

❧ జ్ఞానముద్రా. ❧

జ్ఞానముద్రేతి విజ్ఞేయా సైవ ముక్తకనిష్ఠికా ।

❧ గన్ధముద్రా. ❧

గన్ధముద్రేతి విజ్ఞేయా విముక్తానామికా చ సా ॥ ౬౩

❧ పుష్పముద్రా. ❧

పుష్పముద్రేతి విజ్ఞేయా విముక్తా మధ్యమా తథా ।

❧ యజ్ఞోపవీతముద్రా. ❧

మధ్యమాఙ్గుష్ఠశిరసి * సఙ్గతిహ్యగ్రపర్వణా ॥ ౬౪
యజ్ఞోపవీతముద్రా స్యా

❧ ఆకల్పముద్రా. ❧

దంగుష్ఠేన కనిష్ఠికా ।
ఆకల్పముద్రికా జ్ఞేయా విష్ణోరి ప్రీతికరీ శుభా ॥ ౬౫

❧ ధూపముద్రా. ❧

† సంహృతాగ్రాఙ్గులీనాం తు కృత్వా వ్యతికరాఙ్గులీః ।
సహైవోర్ధ్వీకృతాంగుష్ఠౌ కరాభ్యాం ‡ ధూపముద్రికా ॥ ౬౬

❧ దీపముద్రా. ❧

ఊర్ధ్వాం తు మధ్యమాం కృత్వా సంహృత్యాంగుష్ఠమేవ చ ।
తర్జన్యా నామికాభ్యాం తు సంహృత్య తు కనిష్ఠికామ్ ॥ ౬౭
తేనైవ వామహస్తేన దక్షిణేన కృతా § తు యా ।
దీపముద్రేతి సా ప్రోక్తా దేవదేవ ప్రియావహా ॥ ౬౮
అన్యేషాముపచారాణాం ముద్రా సా స్యాత్ కృతాఞ్జలిః ।

* సఙ్గతాభ్యాం తు. † సంశ్రితా. ‡ ధూమ. § తథా.

ప్రతిమాముద్రా.

* యా చాపూర్యోర్ధ్వకృతాఙ్గుష్ఠా శేషాభిర్ముష్టిభిః కృతా ॥ ౧౯
సా జ్ఞేయా ప్రతిమాముద్రా దేవదేవప్రియావహా ।

స్వాగత ముద్రా.

ఉత్తానీకృత్య హస్తం చ † వక్రితాఙ్గులిభిః క్రమాత్ ॥ ౨౦
అఙ్గుష్ఠం చ పృథక్కృత్వా జ్ఞేయా స్వాగతముద్రికా ।

ప్రార్థనాముద్రా.

‡ సా చైవ ప్రార్థనాముద్రా

యానముద్రా.

సా చైషా § యానముద్రికా ॥ ౨౧

గ్రాసముద్రా.

పఞ్చాఙ్గులీనామగ్రం తు సంయోజ్య కమలాసన ।
అన్వారబ్ధేన వామేన పాణినా దక్షిణేన చ ॥ ౨౨
నివేద్య పరమాన్నాది ముద్రా సా గ్రాససంజ్ఞితా ।

హోమముద్రా.

మధ్యమానామికాభ్యాం తు అఙ్గుష్ఠాగ్రేऽస్య సఙ్గతిః ॥ ౨౩
కనిష్ఠాతర్జనీయుగ్మం దీర్ఘీకృత్య యథాతథమ్ ।
తిలవ్రీహియవాదీనాం హోమకర్మణి శస్యతే ॥ ౨౪

ఇతి శ్రీ పాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయామ్
చర్యాపాదే ముద్రాలక్షణవిధిర్నామ
ద్వావింశోऽధ్యాయః.

---

* వాయవ్యూర్ధ్వే. † వక్రితాగ్రాఙ్గులిః చక్రితా. ‡ సాచైషు. § దాన.

మన్త్రోద్ధారవిధిః.

బ్రహ్మా:—

సంజ్ఞాభేదస్తు వర్ణానాం మన్త్రోద్ధారస్తు కీదృశః ।
ప్రయోజనం వా కిం తస్య కథ్యతాం తదశేషతః ॥ ౧

శ్రీభగవాన్:—

* అహం తే కథయిష్యామి శృణు † సర్వం యథాతథమ్ ।
హ్రస్వదీర్ఘవిభాగేన భిన్నాని పద్మజ మన్ముఖాత్ ॥ ౨

అకారాద్యాస్స్వరా జాతాః క్రమాదన్యేऽర్ధమాత్రకాః ।
కకారాద్యాశ్చ చక్రే తే న్యస్య పూజ్యాః ‡ పరిష్కృతే ॥ ౩

ప్రశస్తే నిర్జనే గుప్తే భూభాగే § శోభనే సమే ।
హస్తద్వయేన విస్తీర్ణం స్థణ్డిలం చతురశ్రకమ్ ॥ ౪

దర్పణోదరసఙ్కాశమున్నతం చతురఙ్గులైః ।
మృద్భిః $ పిధాయ సుషిరం గోమయేనోపలిప్య చ ॥ ౫

ప్రోక్ష్య చక్రం విధాతవ్యం షోడశారపరిష్కృతమ్ ।
నాభినేమిసమాయుక్తం చన్ద్రనక్షోదరేఖయా ॥ ౬

తన్మధ్యే ఛన్దసామాదిరరభూషు స్వరాస్తథా ।
స్పర్శాక్షరం నాభిమధ్యే నేమిమధ్యే చ యాదయః ॥ ౭

ఏవం న్యస్తేషు వర్ణేషు ద్వాదశాక్షరవిద్యయా ।
అర్ఘ్యాద్యైస్సకలైర్భోగైర్వర్ణాత్మానం సమర్చయేత్ ॥ ౮

వర్ణానాం సంజ్ఞాన్తరమ్

చక్రసంస్థితవర్ణానాం నామభేదః ప్రదర్శ్యతే ।
ఉద్గీథశ్ఛన్దసామాదిః ప్రణవస్తారకస్తథా ॥ ౯

|| బ్రహ్మా చ బ్రహ్మకోశశ్చ వ్యాపీ చోఙ్కార ఇత్యపి ।
నామాని ¶ ప్రథితాన్యష్టావకారో విష్ణురుచ్యతే ॥ ౧౦

* హన్త తే. † గుహ్యం. ‡ పరిష్కృతాః. § శోధితే. $ విధాయ సుసమమ్-విహాయ సుషిరమ్. || బ్రహ్మే. ¶ కథితా.

ఓఙ్కారాదిశ్చాప్రమేయ ఆకారో మధుసూదనః।
ఆదిదేవో గోపనశ్చ స్యాదికారస్త్రివిక్రమః॥ ౧౧

మాయయా బన్ధశ్చ రామశ్చ కథ్యతే తదనన్తరమ్।
పఞ్చబిన్దుర్మహామాయా వామనస్సయతే తథా॥ ౧౨

ఉకారో భువనాహ్వస్శ్రీధరశ్చోదయస్తథా।
ఊకారశ్చోర్ధ్వలోకేశో హృషీకేశో గుహాలయః॥ ౧౩

ఋకార ఋతధామా చ పద్మనాభస్తథోచ్యతే।
ౠకారశ్చ వీతనామా స్యాద్యోగీ దామోదరస్తథా॥ ౧౪

ఌకారశ్చ కేశవో గోప్తా * ప్రజ్ఞాధారో మహేశ్వరః।
ౡకారో దీర్ఘ † ఘోణశ్చ నారాయణసమాహ్వయః॥ ౧౫

సంప్రసారణనామా స్యాదేకారో మాధవాహ్వయః।
దేవదత్తో మృగేశస్స్యాదైకారో ‡ గోధనః స్మృతః॥ ౧౬

గోవిన్దో వీరసేనశ్చ స్యాదోకారశ్చతుర్ముఖః।
ఓతదేహో వాసుదేవో బ్రహ్మసాధన ఇత్యపి॥ ౧౭

ఔకార ఔషధాహ్వాన ఔర్వస్సఙ్కర్షణో మనుః।
అంకారశ్చ కపిలాక్షశ్చ ప్రద్యుమ్నో § దేవతా స్మృతః॥ ౧౮

అఃకారశ్చానిరుద్ధాహ్వశ్చ కలాన్త $ స్సర్గసంజ్ఞికః।
కకారశ్చ కమలో బ్రహ్మా కరాలశ్శఙ్ఖినః స్మృతః॥ ౧౯

ఖకారశ్చ ‖ ఖర్వదేహశ్చ చక్రీ గరుడవాహనః।
గదధ్వంసీ గకారశ్చ గదీ పఞ్చాత్మకస్స్మృతః॥ ౨౦

పద్మపాణిర్ఘకారస్తు పఞ్చాత్మా గజవాహనః।
ఙకారశ్శార్ఙ్గపాణిశ్చ ఏకదంష్ట్రశ్చ కపిధ్వజః॥ ౨౧

వక్రతుణ్డశ్చ ఖడ్గధరశ్చకారశ్చ ప్రేతనాయకః।
ఛకారశ్ఛలవిధ్వంసీ స్వచ్ఛన్దశ్చ కుణ్డలీ స్మృతః॥ ౨౨

---

* ప్రజా. † ఘోషశ్చ. ‡ ధనదః. § దేవరః. $ స్సర్గ. ‖ సర్వ.

ముసలీ జన్మహన్తా చ జకారః కకుభః స్మృతః ।
ఝకారస్సామవేదాత్మా * ఝషాళీ † చ సువర్ణభాః ॥ ౨౩

ఞకారశ్చన్ద్రధవలః పాశపాణిర్భృగుః స్మృతః ।
టకారో హ్రాదయా ‡ హ్లాదీ ఖేటకీ పర్వతః స్మృతః ॥ ౨౪

ఠకారః కౌస్తుభో § మేఘీ తోమరో దుస్సహః స్మృతః ।
డకారః పుణ్డరీకాక్షో ఝషో భూభువనాలయః ॥ ౨౫

ఢకారః పుష్పభద్రా చ దృఢకర్మా ప్రతర్దనః ।
ణకారో వనమాలీ స్యాత్ప్రచణ్డస్సుముఖః స్మృతః ॥ ౨౬

ఏకనేత్ర స్తకారస్స్యాద్వైరాజో విజయః స్మృతః ।
థకారస్సర్వ $ కోధశ్చ రసాత్మా సుప్రతిష్ఠితః ॥ ౨౭

దకారో వైధకో దృష్టిరత్రి || స్త్రిపురాన్తకః ।
ధకారో ధనదః పుణ్యస్సుభగో మోహనాశనః ॥ ౨౮

నకారో భద్రపాణిస్స్యాద్విఘ్నేశో మానుషేశ్వరః ।
పకారః పాపహననః పవిత్రః పశ్చిమాననః ॥ ౨౯

ఫకారః ఫుల్లనయనశ్శిఖణ్డీ స్యాద్వికర్మణః ।
బకారో జృమ్భలో హ్రస్వో మతిమాన్ కాలనేమిజిత్ ॥ 30

భల్లాయుధో భకారశ్చ సుభద్రస్సూక్ష్మలోచనః ।
మకారో మన్దరో దక్షో మాధవీ పాటలప్రియః ॥ 3౧

యకారః పురుషాత్మా స్యాద్వాయు శ్శఙ్ఖ శ్చతుర్గతిః ।
రేఫో౽నలో మహాజ్వాలో విశ్వాత్మా సర్వదాహకః ॥ 3౨

లకారః పీతవర్ణాభో మాహేన్ద్రః పులహః స్మృతః ।
వకారో వరుణః కుమ్భః పీయూషాత్మా సుధారసః ॥ 33

శకారశ్శుభదో లక్ష్మీః శ్రీవత్సో విత్తవర్ధనః ।
షకారః క్రోధరూపీ స్యాద్యుగాత్మా శత్రుసూదనః ॥ 3౪

---

* ఝషాంశీ. † వసువర్ణ. ‡ హ్వానః. § మేధీ. $ రోగశ్చ. || సర్వ.

పూర్ణచన్ద్రః కలాత్మా స్యాత్ సకారశ్శుక్లసంజ్ఞితః ।
ద్వాదశాత్మా హకారస్స్యాద్దీప్తిమాన్ భాస్కరః స్మృతః ॥ ౩౫
ళకారో దున్దుభో * భర్గో విష్కమ్భో విషమధ్వనిః ।
క్షకారో గరుడోఽనన్తః కూటో నరహరిః స్మృతః ॥ ౩౬
అనుస్వారో ధ్రువో బిన్దుర్యష్టిశ్చన్ద్రార్ధ ఉచ్యతే ।
స్వాహాకారో హుతాన్తశ్చ † టఠేతి పరికీర్తితః ॥ ౩౭
నమస్కారో నతిర్వర్ణసంజ్ఞా ఇత్యాదయః స్మృతాః ।

వర్ణానాం దేవతానిర్దేశః.

చక్రసంస్థితవర్ణానాం దేవతా కథ్యతే క్రమాత్ ॥ ౩౮

తత్ర అచాం దేవతాః.

సర్వేషామపి వర్ణానామకారః కారణం యతః ।
సర్వకారణరూపత్వాద్విష్ణుస్తస్యాధిదేవతా ॥ ౩౯
ఆకారస్య మధుద్వేషీ స్యాదికారస్త్రి ‡ విక్రమః ।
ఈకారో వామనో దేవస్తథోకారశ్శ్రియః పతిః ॥ ౪౦
ఊకారస్య హృషీకేశో వర్ణస్య స్యాదనన్తరమ్ ।
పద్మనాభస్త్వృకారస్య దేవో దామోదరో భవేత్ ॥ ౪౧
§ ౠకారస్య స్థితశ్శమ్భుః ఌకారస్య చ దేవతా ।
నారాయణోఽధిదేవస్స్యాత్ ౡకారస్య చతుర్ముఖః ॥ ౪౨
మాధవోఽనన్తరార్ణస్య గోవిన్దో దేవతా భవేత్ ।
ఐకారస్య తథార్ణస్య స్యాదోకారస్య దేవతా ॥ ౪౩
వాసుదేవస్తథార్ణస్య స్యాదౌకారస్య దేవతా ।
సఙ్కర్షణస్తథాఙ్కారో భవేత్ప్రద్యుమ్నదేవతా ॥ ౪౪
అః కారస్యానిరుద్ధస్స్యాద్దేవా ఇత్థం క్రమాదచామ్ ।
దేవతాః కథితా బ్రహ్మన్

---

* గభో విష్కమ్భో వృషభధ్వనిః-వగో. † చన్ద్రేతి పరికీర్తితః. ‡ విక్రమో. § ౠకారః కేశవో దేవో.

హలాం దేవతాః.

హలాం సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౪౫
కకారస్య విధిర్దేవః ఖకారస్య సుదర్శనః ।
గకారస్య ఘకారస్య * వాణీ శార్ఙ్గశ్చ దేవతా ॥ ౪౬
ఙకారస్య చకారస్య దేవ్యౌ నన్దక ఇష్యతే ।
ఛకారస్య యమో దేవో జకారస్య చ దేవతా ॥ ౪౭
ముసలీ స్యాత్ † ఝకారస్తు భవేదబ్జశదైవతః ।
ఞకారస్య భృగుర్దేవః టకారస్య మహీధరః ॥ ౪౮
మేరుగీ కౌస్తుభదైవత్యః ఠకారో డస్తు పార్థివః ।
ఢకారో మాతృదైవత్యో ణకారో వానమాలికః ॥ ౪౯
తకారస్య తథా దృష్టిః థకారో రసదైవతః ।
అత్రిర్దకారస్య భవేద్ధకారస్య ధనేశ్వరః ॥ ౫౦
లమ్బోదరో నకారస్య పకారస్య పవిత్రకః ।
శిఖణ్డవాన్ ఫకారస్య బకారస్య తు దేవతా ॥ ౫౧
‡ జృమ్భలో భాక్షరస్య స్యాత్సుభద్రో దేవతా తథా ।
దక్షో మకారస్య భవేద్యకారో వాయుదైవతః ॥ ౫౨
ధూమధ్వజస్స్యాద్రేఫస్య లకారస్య దివస్పతిః ।
వకారో వరుణేశాన శ్శకారో మాధిదైవతః ॥ ౫౩
క్రోధాకారః షకారస్య సకారశ్చన్ద్రదైవతః ।
సహస్రాంశుర్హకారస్య ళకారో § భగదైవతః ॥ ౫౪
నరసింహః క్షకారస్య కథితాః కాదిదేవతాః ।

మన్త్రవర్ణాదిజ్ఞానే ఫలమ్.

వర్ణానాం చక్రనిష్ఠానాం నామాన్యపి చ దేవతాః ॥ ౫౫
యో వేత్తి తస్య ఫలదా మన్త్రిణశ్చతురానన ।

---

* వాణీశార్ఙ్గాధిదేవతే. † ఝకారస్య భవేదబ్జశదేవతా. ‡ జృమ్భలస్తు భకారస్య. § భగదైవతః.

వర్ణానాం నక్షత్రాణి.

యావతో యస్య వర్ణస్య యన్నక్షత్రం విదుర్బుధాః ॥ ౫౬
స చ * తావాం స్తత్ర వర్ణాగి క్రమాదిహ నిగద్యతే ।
ఆద్యం వినా స్వరం వర్ణావాద్యావాశ్వయుజౌ స్మృతౌ ॥ ౫౭
ఇకారస్యాపి భరణీ కృత్తికాత్రయముత్తరమ్ ।
చతుష్టయమృకారాది రోహిణ్యే కమథేడకా ॥ ౫౮
రౌద్రమప్యేక † మేవస్యాత్పునర్వస్వోర్ద్వయం మతమ్ ।
ద్వయమేవ తథా పౌష్ణమాద్యన్తం వా మతాన్తరే ॥ ౫౯
కాదిషు ప్రథమం ‡ పుష్యం ద్వయం సార్పం ద్వయం మఘా ।
ఏకమర్యమణం యుగ్మం § భగర్దైవతముచ్యతే ॥ ౬౦
యుగ్మమేవ తు సావిత్రం $ ద్వయమిన్ద్రాధిదైవతమ్ ।
ఏకం ‖ నిష్ట్యా విశాఖే ద్వే త్రయం మైత్రమనన్తరమ్ ॥ ౬౧
ఐన్ద్రమేకం త్రయం మూలం పూర్వమాషాఢమేకకమ్ ।
ఆషాఢముత్తరం చైకమేకమేవాభిజిన్మతమ్ ॥ ౬౨
ద్వయం వైష్ణవమేకం తు శ్రవిష్ఠా శతతారకమ్ ।
ఏకమేవ ¶ త్రయం శాది వర్ణస్స్యాదజ ఏకపాత్ ॥ ౬౩
అహిర్బుధ్న్యస్త్రయో వర్ణా ఇతి వర్ణేషు తారకాః ।

రాశయః

ఆదౌ చతుష్టయం మేషో వర్ణానామృషభస్త్రికమ్ ॥ ౬౪
తథైవ మిథునం యుగ్మం కులీరం మృగరాట్ తథా ।
శిష్టద్వయం శాదయస్తు ** కన్యా కుగి ప్రథమం తులా ॥ ౬౫
చవర్గే వృశ్చికశ్చాపగి టవర్గస్సద్భిరుచ్యతే ।
తవర్గే మకరగి కుమ్భః పవర్గేఽ *** న్త్యస్య యాదయః ॥ ౬౬

---

* తాసామ్. † వర్ణస్స్యాత్. ‡ పుష్యద్వయం సార్పం. § భగదైవత-భగవద్దైవ. $ ద్వయం చిత్రా. ‖ తిష్యా. ¶ త్రియంశాది. ** కన్యాయాః. *** న్యస్య.

సాధకస్య యోగపరీక్షా.

నక్షత్రం యత్సాధకస్య మన్త్రస్యాద్యక్షరస్య యత్ ।
నరనార్యోరివ తయోర్యోగాయోగౌ పరీక్షయేత్ ॥ ౬౭

సిద్ధారిచక్రన్యాసః

చతుష్పదం లిఖిత్వోర్వ్యాం తత్రాకారాది నిక్షిపేత్ ।
యస్మిన్ పదే సాధకస్య నామాద్యవర్ణలిపిస్తథా ॥ ౬౮
తత్రైవ చేద్భవేన్మన్త్ర* స్యాద్యం వర్ణమవస్థితమ్ ।
తత్సిద్ధం స్యాద్ద్వితీయే తు సాధ్యం విద్యాదనన్తరే ॥ ౬౯
పదే సిద్ధం తురీయే తు వైపరీత్యాయ కల్పతే ।
సిద్ధే సిద్ధం జపాద్యైస్తు సాధ్యే సాధ్యం సుసిద్ధకే ॥ ౭౦
అర్థితమాత్రే మహాతే ఫలాయ భవతి ధ్రువమ్ ।
పదే తు వైరిణస్స్యాచ్చేల్లిపిరధ్యేతృనాశనమ్ ॥ ౭౧
ఆనుగుణ్యం పరీక్ష్యైత నిమిత్తాని పరీక్ష్య చ ।
సాధకస్సాధయేన్మన్త్రం దేవస్య కుటిలా గతిః ॥ ౭౨

మూలమన్త్రచతుష్టయస్య నానుగుణ్యాపరీక్షా.

చతుర్ష్వపి మూలమన్త్రేషు నానుగుణ్యం పరీక్షయేత్ ।

మూలమన్త్రనిరూపణమ్.

తారమష్టాక్షరం చైవ ద్వాదశాక్షరమేవ చ ॥ ౭౩
విష్ణుగాయత్ర్యపి తథా చత్వారః ప్రథమే మతాః ।

మాలాబీజమన్త్రలక్షణమ్

ద్వాత్రింశదక్షరాధిక్యే మాలామన్త్రా దశాధికే ॥ ౭౪
బీజమన్త్రా

మన్త్రాణాం వయోజాత్యాదినిర్దేశః.

స్వమన్త్రేషు పూర్వేణ వార్ధక్యశోభనాః ।

---

* స్యాస్యాద్యవర్ణమపి.

* ఇతరే యౌవనే తద్వత్పూర్వే బాల్యేపి శోభనాః ॥ ౨౫
స్త్రీపున్న † పుంసేతి త్రైవిధం భజన్తే మన్త్రజాతయః ।
సంస్త్యానమన్త్రాస్స్వాహాన్తా నమోన్తాస్తు నపుంసకాః ॥ ౨౬
శేషాణి పురుషమన్త్రాస్స్యురితి త్రివిధమీరితమ్ ।

మన్త్రజాత్యనురోధేన కర్మసు వినియోగః.

ఉచ్చాటనే చ వశ్యే చ విద్వేషే క్షుద్రకర్మసు ॥ ౨౭
స్త్రియశ్ప్రశస్తా నల్లిఙ్గాని కర్మస్వన్యత్ర పూజితాః ।
పుల్లిఙ్గేషు తు ‡ మన్త్రేషు దిఙ్మాత్రం కిఞ్చిదుచ్యతే ॥ ౨౮
ఫడన్తా మరణాద్యర్థే శస్తా భూతాద్యుపద్రవే ।
§ హుఙ్కారాన్తాని ప్రశస్యన్తే వౌషడన్తాస్తు తే పునః ॥ ౨౯
ఆప్యాయనే నియుజ్యన్తే ధర్మకామార్థమూర్తిషు ।
చతుర్థ్యన్తాని ప్రశస్యన్తే ఓమన్తాస్సర్వసిద్ధిదాః ॥ ౩౦

అవిధినా గ్రహణే దోషః.

$ సర్వమన్త్రాస్సర్వఫలా గురువక్త్రాద్యది శ్రుతాః ।
యదృచ్ఛయా శ్రుతో మన్త్రశ్ఛ || న్నేనాథ ఛలేన వా ॥ ౩౧
పత్రేక్షితో వా వ్యర్థస్స్యాత్ప్రత్యుతానర్థదః స్మృతః ।

సిద్ధైకమన్త్రస్య మన్త్రాన్తరసౌలభ్యమ్.

ఏకస్సుసాధితో మన్త్రో జపహోమాదితర్పణైః ॥ ౩౨
స సాధకస్య సర్వార్థం ప్రసూతే నాత్ర సంశయః ।
సమ్యక్సిద్ధైకమన్త్రస్య నాసాధ్యమిహ కిఞ్చన ॥ ౩౩
కింపునర్బహవో యస్య కా కథా హరిరేవ సః ।

మన్త్రజపే దిగాదినియమః

కుశేషు కృష్ణత్వచి వా ¶ బృస్యామేకాన్తభూమిషు ॥ ౩౪

---

* 'ఇతరే' ఇత్యర్ధం క్వచిన్న. † బిలి చ. ‡ సర్వేషు. § హుఙ్కారాద్యా. $ సర్వే. || చ్ఛన్నే. ¶ తస్యామేకాన్త.

ప్రాగాదిదిఙ్ముఖో భూత్వా న తు యామ్యముఖః క్వచిత్ ।
ఉపవిష్టో జపేన్మన్త్రం సపవిత్రకరశ్శుచిః ॥ ౮౫
ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రరచనో వాన్యాం వా చముదీరయన్ ।
గురుం ప్రణమ్య ప్రథమం ప్రణవప్రముఖం జపేత్ ॥ ౮౬

జపయోగ్యప్రదేశాః.

దేవతాయతనే నద్యాం శైలే సాగరరోధసి ।
వనే వా తీర్థదేశే వా న్యగ్రోధాశ్వత్థయోరధః ॥ ౮౭
* అన్యత్ర వా శుచౌ దేశే కుటీం కృత్వారభేత సః ।

జాపకస్య ఆహారనియమః.

అనశ్నన్ వాయుభక్షో వా యద్వాబ్భక్షో జలాప్లుతః ॥ ౮౮
జీర్ణపర్ణాశనశ్శాకభోజనో వా ఫలాని వా ।
పక్వాని మూలాన్యథవా భుఞ్జానో లవణం వినా ॥ ౮౯
యవప్రాష్టికాలాజదుగ్ధభిక్షాహారో జితేన్ద్రియః ।
పూర్వం పూర్వం ప్రశస్తం స్యాదశనీయం విశోధనమ్ ॥ ౯౦

సిద్ధియోగ్యకాధ్యాదయః.

† మన్త్రస్య దేవతా ‡ తారతిథివారేషు సాధకైః ।
ద్వాదశ్యాం పౌర్ణమాస్యాం వా గ్రహణే కర్మ శస్యతే ॥ ౯౧
విశేషయజనం కుర్వన్ చక్రాబ్జే జపమాచరేత్ ।
శిఖీ వా జటిలో వాపి వల్కలాజినకర్పటః ॥ ౯౨
త్రిసన్ధ్యం స్నాననియతస్తైలాభ్యఙ్గవివర్జితః ।

యుగభేదేన జపావృత్తిభేదః.

యావదుక్తం కృతయుగే మన్త్రాభ్యసనమిష్యతే ॥ ౯౩
త్రేతాదిషు త్రిషు ప్రోక్తం ద్విగుణం త్రిగుణం క్రమాత్ ।
చతుర్గుణం పరం వాపి తతో మన్త్రఫలేచ్ఛయా ॥ ౯౪

---

* అన్యత్రాపి. † మన్త్రేషు. ‡ రాతి తిథి-తారాతిథి.

※ సర్వసిద్ధికరో మన్త్రస్సిద్ధస్సిద్ధ్యతి క్రియావశాత్ ।
క్రియాధిగమ్యతే శాస్త్రాచ్ఛాస్త్రం దేశికపూరుషాత్ ॥ ౯౫

మన్త్రశబ్దనిర్వచనమ్.

మననం సర్వసత్త్వానాం త్రాణం † సంసారసాగరాత్ ।
మననత్రాణసంయోగాన్మన్త్ర ఇత్యుచ్యతే బుధైః ॥ ౯౬
అథవా గోపనీయత్వా ‡ ద్ధాతోర్మన్త్రయతే § రయం ।
రప్రత్యయాన్తః పుల్లిఙ్గస్తథాయం లోకవేదయోః ॥ ౯౭
$ మన్త్రేణ స్థాప్యతే దేవో మన్త్రేణైవ విసృజ్యతే ।
జ్ఞానానాం తత్పరం జ్ఞానం మన్త్రజ్ఞానం విదుర్బుధాః ॥ ౯౮
ఐహికాముష్మికం సర్వం మన్త్రేణైవ ప్రసిధ్యతి ।

ఫలదర్శనాదేవ మన్త్రద్రష్టృత్వమ్.

ఛన్దో || మన్త్రాక్షరే యత్తద్దర్శనాదృషిరుచ్యతే ॥ ౯౯
దర్శనం చ ఫలస్యాహుర్నపునర్మన్త్రదర్శనాత్ ।
దేవతా మన్త్రఫలదా మన్త్రేణ ప్రతిపాదితా ॥ ౧౦౦
బ్రువన్తి నిలయం క్షేత్రం తత్త్వం ¶ తత్త్వమిదం విదుః ।

మన్త్రాణాం శ్వేతాదివర్ణభేదః.

మన్త్రాక్షరాణాం శుక్లాది మన్త్రభేదః ప్రకీర్తితః ॥ ౧౦౧
మూలమన్త్రాదిమన్త్రాణాం సాధనం శృణు సాంప్రతమ్ ।

మన్త్రిణో వర్జ్యావస్తునిర్దేశః.

విధాయ యాగయోగ్యాని పుష్పమూలఫలాని చ ॥ ౧౦౨
శాకాదీని తు వర్జ్యాని వర్జయేదితరాణి తు ।
గృహ్ణీయాద్యాని వర్జ్యాని తాని వక్ష్యామి పద్మజ ॥ ౧౦౩

* సర్వసిద్ధ్యాకరో. † తు భవ. ‡ త్వాద్ధేతోః. § పరమ్. $ తన్త్రేణ. || మాత్రాక్షరే. ¶ తత్త్వం చ భేదయోః. వర్ణభేదాః ప్రదర్శితాః. యోగయోగ్యాని. వర్ణాని.

వర్జ్యాని పుష్పాణి.

ఉగ్రగన్ధాన్యగన్ధాని దుర్గన్ధాని పరిత్యజేత్ ।
వస్త్రైకవర్ణస్పృష్టాని పుష్పాణ్యారాధనే హరేః ॥ ౧౦౪
ఉన్మత్త శాల్మలీ బీజపూర ధుత్తూరికాజపాః ।
బన్ధూకాసితకోరణ్డద్రోణికన్యాపరాజితాః ॥ ౧౦౫
బృహత్యగస్త్యకూశ్మాణ్డపటోల్యారగ్వధస్నుహాః ।
నిర్గుణ్డీ * దమయన్తీ చ † కింశుకం పారిభద్రకమ్ ॥ ౧౦౬
కోశాతకీ ప్రియాలుశ్చ తపస్వీ గిరిమల్లికా ।
నిమ్బవ్యాఘ్రీ కరఞ్జశ్చ షణ్డ ‡ పాషణ్డపట్టికా ॥ ౧౦౭
§ విభీతకిజిహ్విణ్యాజ్యోల్లలాఙ్గలీశఙ్ఖపుష్పిణీ ।
నారఙ్గనన్దికావర్త $ వల్లికాక్షీరికాదిషు ॥ ౧౦౮

మన్త్రిణో వర్జ్యాని శాకాదీని.

పుష్పాణి వర్జనీయాని శాకాన్యపి తథా శృణు ।
|| శృఙ్గాష్టం గృఞ్జనం శిగ్రూ నాలికా సునిషణ్ణకమ్ ॥ ౧౦౯
సౌభాఞ్జనం ¶ రక్తబాష్పం గ్రామబాష్పం త్రికణ్టకమ్ ।
ద్రోణపత్రం లిలిఙ్గా చ తణ్డులీయం తపస్వినీ ॥ ౧౧౦
కోశాతకీ చ వర్జ్యాని మూలేషు త్యాజ్యముచ్యతే ।
ఛత్రాకం లశునం తాలఫలమూలే పటోలికా ॥ ౧౧౧
బిమ్బకుష్మాణ్డనారఙ్గఫలాని పరివర్జయేత్ ।

వర్జ్యాని భోజనపాత్రాణి.

బిల్వోదుమ్బర బోధ్యర్క వటపత్రేషు భోజనమ్ ॥ ౧౧౨
వర్జయేత్సాధకో యత్నాదాలస్యం దీర్ఘచిన్తనమ్ ।
వివాదనిద్రా నిర్వేదనిగ్రహానుగ్రహం త్యజేత్ ॥ ౧౧౩

1 మదయన్తీ చ. † కింశుకా పారిభద్రకా. ‡ పాణ్డర. § విభీతకిజిహ్విణీకోల.
$ మల్లికా. || శృఙ్గాగ్రం గృఞ్జనమ్, శృఙ్గాష్టం కుఞ్జరమ్. ¶ పూతిభాష్పమ్.
ద్రోణం పటోలీ నిమ్బం చ. బీజకుమ్బా. దీర్ఘదర్శనమ్.

❧ మన్త్రిణా ధారణీయాని చిహ్నాని. ❧

పద్మాక్షమాలాం గ్రీవాయాం లమ్బయేత్సాధకశ్శుచిః ।

❧ సువర్ణ చక్రధారణమ్. ❧

ధారయేద్దైర్యమయం చక్రం సర్వవిఘ్నోపశాన్తయే ॥ ౧౧౪

❧ దేహే ధారణీయలాఞ్ఛనమ్. ❧

జపకాలేఽథవా చక్రం శఙ్ఖాఙ్కృతి యథాతథా ।
శార్ఙ్గఖడ్గగదాకారం లాఞ్ఛనం లాఞ్ఛయేత్సుధీః । ౧౧౫
శరీరావయవే బాహ్వోర్వక్షోభువి చతుర్ముఖ ।

❧ చక్రాదిలాఞ్ఛితస్య మాహాత్మ్యమ్. ❧

చక్రాదిపఞ్చభిర్జ్ఞానలక్షితాఙ్గపరిష్కృతమ్ ॥ ౧౧౬
పురుషం దూరతో దృష్ట్వా భూతాద్యా భయవిహ్వలాః ।
విద్రవన్తి తథా ఘోరాగ్ని పాపిష్ఠాః క్షణమాత్రతః ॥ ౧౧౭
వినశ్యన్తి తథా పుణ్యపుఞ్జాని ప్రవిశన్తి చ ।
ప్రణమన్తి తథా దేవా దేవర్షిప్రవరాస్తథా ॥ ౧౧౮
అకృత్యమపి కుర్వాణో భుఞ్జానో వా యతస్తతః ।
పాపైర్నలిప్యతే దేహీ చక్రాద్యాయుధలాఞ్ఛితః ॥ ౧౧౯
హవ్యం కవ్యం చ దాతవ్యం తస్మై * తద్దానమక్షయమ్ ।

❧ సిద్ధిప్రతిబన్ధకాని వేషచేష్టాదీని. ❧

అవిధాయ శిఖాబన్ధమకృత్వా తిలకం మృదా ॥ ౧౨౦
అధారయంస్తతో దర్భాన్ సూత్రై † రనుపవీతయన్ ।
కుర్వన్ కర్మాణి న ఫలం ప్రాప్నుయాత్పురుషాధమః ॥ ౧౨౧
నగ్నో ముక్తశిఖాబన్ధో వాససా వాపకుణ్ఠితః ।
గచ్ఛన్ శయానస్ప్రలపన్ న జపాత్ఫలమశ్నుతే ॥ ౧౨౨

---

* తద్దత్తమక్షయమ్. † రనుపవీతవాన్.

జపేన్మౌనం సమాస్థాయ సహసంభాషణాదికమ్ ।
ప్రతిలోమాదిభిర్నీచైర్న కుర్యాన్మన్త్రవిత్తమః ॥ ౧౨౩
వ్యాహరేదపి కార్యార్థం నిత్యం తద్గతమానసః ।

మన్త్రసిద్ధ్యర్థం శాలానిర్మాణాది.

ద్వాదశాక్షర * మన్త్రం వా జపేదక్షరలక్షకమ్ ॥ ౧౨౪
తదర్థం జుహుయాదగ్నౌ హోమశాలాం ప్రకల్పయేత్ ।
ధూమనిర్గమనోపేతాం చతురశ్రాం † మనోరమామ్ ॥ ౧౨౫

కుణ్డాకృతి మానాది.

తన్మధ్యే కల్పయేత్కుణ్డమాహుత్యనుగుణం శుభమ్ ।
వృత్తం వా చతురశ్రం వా మేఖలాత్రయసంయుతమ్ ॥ ౧౨౬
‡ యోనిమన్మృత్స్నయా బ్రహ్మన్ మానం కుణ్డస్య కథ్యతే ।
అయుతాహుతిపర్యన్తే హోమే హస్తప్రమాణకమ్ ॥ ౧౨౭
ద్విహస్తం నియుతే కుణ్డం త్రిహస్తం ప్రయుతే తథా ।
శఙ్కుహోమే చతుర్హస్తం మహాశఙ్కౌ తు షట్కరమ్ ॥
బృన్దాహుతౌ సప్తహస్తం మహాబృన్దేఽష్టహస్తకమ్ ।
అర్బుదే నవహస్తం స్యాన్న్యర్బుదే దశహస్తకమ్ ॥ ౧౨౯
ఏకాదశకరం ఖర్వే పరార్ధే ద్వాదశాయతమ్ ।
త్రయోదశకరం మధ్యే § అన్తకే తు చతుర్దశ ॥ ౧౩౦
పద్మే కరాణి పఞ్చదశ మహాపద్మే తు షోడశ ।
సముద్రే వింశతికర $ మోఘే ద్వావింశతిః స్మృతమ్ ॥ ౧౩౧
ఇతోఽధికాహుతివిధౌ చతుర్వింశతిహస్తకమ్ ।

ప్రసంగాత్సఙ్ఖ్యాస్థాననిర్దేశః.

ప్రసఙ్గాదుచ్యతే సఙ్ఖ్యా తాం క్రమేణావధారయ ॥ ౧౩౨

* తో హీనం. † మనోహరామ్. ‡ యోనికమ్. § అన్త్యకే. $ మహౌఘే.

ఏకం దశ శతం సఙ్ఖ్యా సహస్రమయుతం తథా ।
నియుతం ప్రయుతం శఙ్కుర్మహాశఙ్కు స్తతః పరమ్ ॥ ౧౩౩

బృన్దం తథా మహాబృన్దమర్బుదం న్యర్బుదం తథా ।
ఖర్వం పరార్థం మధ్యాన్తే పద్మం తన్మహదాదికమ్ ॥ ౧౩౪

* పద్మోత్తరం సముద్రం స్యాన్మహౌఘం † చోత్తమం భవేత్ ।
ఏకమారభ్య గణయేత్ప్రియుతాన్తం యథాక్రమమ్ ॥ ౧౩౫

స్థానాత్ స్థానం దశగుణం వర్ధయేత్ప్రియుతావధి ।
లక్షస్య నియుతం ‡ సఙ్ఖ్యా కోటిః ప్రయుతమిష్యతే ॥ ౧౩౬

శఙ్కుమారభ్యగణయేన్మహౌఘాన్తం క్రమాద్యథా ।
శతం కోటిసహస్రాణాం శఙ్కుసఙ్ఖ్యా నిగద్యతే ॥ ౧౩౭

తథైవ స్యాన్మహాశఙ్కురేవం బృన్దం ప్రకీర్తితమ్ ।
తద్వదేవ మహాబృన్ద మేవమేవార్బుదం స్మృతమ్ ॥ ౧౩౮

ఇత్థం నిర్బుదమాఖ్యాతమేవం ఖర్వముదాహృతమ్ ।
ఏవమేవ పరార్థం స్యాన్మధ్యమిత్థం చతుర్ముఖ ॥ ౧౩౯

§ ఏవమన్త్యం తథా పద్మం మహాపద్మం తథైవ చ ।
సాగరప్రలయావేవం సఙ్ఖ్యా నాస్తి తతః పరమ్ ॥ ౧౪౦

అగ్నిశ్రోత్రాదినిరూపణమ్.

$ యత్ర కాష్ఠం తు తచ్ఛ్రోత్రం యత్ర ధూమస్తు నాసికా ।
యత్రాల్పజ్వలనం నేత్రం యత్ర భస్మ తు తచ్ఛిరః ॥ ౧౪౧

యత్ర సమ్యక్ స్థితా దర్భాస్తత్ర కేశాః ప్రకీర్తితాః ।
యత్ర ప్రజ్వలితో వహ్నిర్జిహ్వా తత్రైవ కీర్తితా ॥ ౧౪౨

హోమస్థానాదిఫలమ్

అగ్నికర్ణే హుతిః రోగో నాసికాయాం మనోవ్యథా ।
చక్షుషోరిన్ధనం కుర్యాత్కేశే దారిద్ర్యదం భవేత్ ॥ ౧౪౩

---

* ఉపోత్తమమ్. † చోత్తరమ్. ‡ సర్వత్ర సఙ్ఖ్యా ఇత్యత్ర సంజ్ఞా ఇతి కోశాన్తరే. § ఏవమేవం. $ యత్ర ఇత్యాది - 'సమిద్భిః' ఇత్యన్తం కోశచతుష్టయే న దృశ్యతే.

హుతం శిరసి పాపం స్యాత్తస్మాజ్జిహ్వాసు హోమయేత్ ।
సమిద్భిర్యాజ్ఞియైర్బీజైర్ఘృతైర్గవ్యైస్తథా దలైః ॥ ౧౪౪
సుమనోభిస్సమిద్ధేఽగ్నౌ జుహుయాదగ్నిమాహరేత్ ।

కుణ్డమధ్యే యోగాసనమ్.

ఆరణ్యం మణిజం లోహం కుణ్డమధ్యే పరిష్కృతే ॥ ౧౪౫
యోగాసనం చాగ్నిమధ్యే కల్పయిత్వా హరిం పునః ।

ప్రత్యహం హోమః.

ఆవాహయేత్తత్ర దేవం హోమాన్తం * తత్ర సన్నిధిమ్ ॥
ప్రార్థయేత సమారాధ్య హోమం కుర్యాద్దినే దినే ।
ఆ హోమకాలమర్యాదం రక్షేదగ్నిమతన్ద్రితః ॥ ౧౪౬
న దహేత్పరిధీన్ దర్భానుపస్తీర్ణానుపక్రమే ।

సిద్ధేర్నిమిత్తాని.

ఏవముక్తేన మార్గేణ జపతో మన్త్రముత్తమమ్ ॥ ౧౪౮
సాధకస్య † పునస్స్వప్నాస్సమ్భవన్త్యవిచారితాః ।
మన్త్రసిద్ధిమసిద్ధిం చ సూచ ‡ యన్తశ్శుభాశుభమ్ ॥ ౧౪౯

తత్ర సునిమిత్తాని.

ఆచార్యం ప్రతిమాం దేవీం పూజోపకరణాని చ ।
విప్రం భాగవతం భూపం ఛత్రచామరదన్తినః ॥ ౧౫౦
సింహాసనమపాం కుమ్భం పూర్ణం కన్యాం వధూజనమ్ ।
దీపం శఙ్ఖం తథా యానం § శ్రీవత్సం పాదుకాం తథా ॥ ౧౫౧
శ్వేతం వస్త్రం చ మాల్యం చ చన్దనం భూషణాని చ ।
రత్నాని కాహలాదీని పాయసం దధి పాలికాః ॥ ౧౫౨
తాంబూలం పుస్తకం ఘణ్టాం తణ్డులానవగాహనమ్ ।
సముద్రతరణం శైలారోహణం ద్రుమరోహణమ్ ॥ ౧౫౩

* తస్య. † పురా. ‡ యన్త్య. § శ్రీవృక్షమ్.

* భూమిలాభం మృదాం లాభం తటకూపాదిదర్శనమ్ ।
ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖో వాపి యాత్రాం కుర్వన్ స్వయం యది ॥
విమానదర్శనం విష్ణోర్దృష్ట్వా చ శశిభాస్కరౌ ।
† నక్షత్రాణి గృహాదీని జ్యోత్స్నాం చ ధ్రువమణ్డలమ్ ॥ ౧౫౫
దీప్తమగ్నిం వేదఘోషం సిద్ధవిద్యాధరాదికమ్ ।
దేవతా సమితిం చైవ పశ్యేత్ మూలఫలాని చ ॥ ౧౫౬
అపూపాదీని భక్ష్యాణి కుశయష్టిం కమణ్డలుమ్ ।
యజ్ఞోపవీతం పాత్రాణి స్రుక్స్రువాదీని లోకయేత్ ॥ ౧౫౭
అక్షమాలామేవ మాద్యైర్యశ్శుభైస్స్వప్నైర్వినిర్దిశేత్ ।
మన్త్రసిద్ధిం బహుల ‡ ముఖాం

దుర్నిమిత్తాని.

దుస్స్వప్నాశ్చాప్యశోభనాః ॥ ౧౫౮
కథ్యన్తే ముణ్డితైస్సార్ధం సమ్భాషా సహ వర్తనమ్ ।
స్వయం ముణ్డశ్చ భిక్షాణో జీర్ణం నీలం తథామ్బరమ్ ॥ ౧౫౯
కణ్ఠాం రక్తాం తథా నీలాం పుష్పమాలాం చ మూర్ధని ।
గర్దభారోహణం భగ్నయానాధిష్ఠానమబ్జజ ॥ ౧౬౦
ఛిన్నచ్ఛత్రధరో వాపి మహిషారోహణం తథా ॥
దక్షిణాభిముఖో గచ్ఛన్నుష్ట్రవాహాదిరోహణమ్ ॥ ౧౬౧
దష్టశ్చ కపిభిర్దేహే సృగాలైర్వా వృకైస్తథా ।
కర్ణపాదశిరశ్ఛేదో దన్తానాం పతనం తథా ॥ ౧౬౨
నవవస్త్రధరః పీడా భల్లైః పాశేన బన్ధనమ్ ।
§ విధవాలిఙ్గనం నీచైః పాపణ్డైః ప్రతిలోమజైః ॥ ౧౬౩
వర్తనం గోపురాదీనాం పతనం శాఖినామపి ।
తురగారోహణం $ భుక్తిర్బౌద్ధాద్యాలయసేవనమ్ ॥ ౧౬౪

---

* భూమిలాభమృతం లాభమ్. † 'నక్షత్రాణి' ఇత్యర్ధం కోశపఙ్క్తౌ న దృశ్యతే. ‡ ముఖాత్. § విధాయాలిఙ్గనం. $ భుక్తమ్.

మదిరాపాయిభిః పాపరోగిభిః కితవైస్సహ ।
వర్తనం దీపనిర్వాపం దేవానాముత్సవం తథా ॥ ౧౬౫

గ్రామాదిదాహే భక్ష్యాణాం ఫలాదీనాం చ భక్షణమ్ ।
మధూచ్ఛిష్టం ప్రతిచ్ఛాయా యాత్రా యుద్ధోద్యమం భటైః ॥

అభ్యఙ్గం తైలలాభం చ మరీచం లవణం తథా ।
లోకయన్నేవమాదీని స్వప్నే శాన్తిం సమాచరేత్ ॥ ౧౬౭

సిద్ధిప్రకారాః.

జపహోమాదిభిర్విద్వాన్ జాగ్రతః ప్రత్యయాంస్తథా ।
వక్ష్యేః సాధకస్యాగ్రే జాతానభ్యుదయావహాన్ ॥ ౧౬౮

వ్యోమ్ని దేవగణాన్నేమి ఘోషం దున్దుభినిస్స్వనమ్ ।
సిద్ధైస్సంభాషణం చాపి విమానానాం చ దర్శనమ్ ॥ ౧౬౯

భూతప్రేతపిశాచాదిదర్శనం భూతలే తథా ।
హోమకాలే చ సప్తార్చిస్త్రిశిఖః పరిదృశ్యతే ॥ ౧౭౦

శుద్ధస్ఫటికసఙ్కాశో దక్షిణావర్త * శోభితః ।
దివ్యగన్ధోపలమ్భశ్చ ఛత్రబిమ్బధ్వజాదికమ్ ॥ ౧౭౧

శఙ్ఖదున్దుభివీణాదివేదఘోషశ్రుతిం పునః ।
పూర్ణాహుతివిధౌ సిద్ధిలిఙ్గాన్యేతాని లోకయేత్ ॥ ౧౭౨

సిద్ధిలింగానాం గురుం వినాన్యత్రప్రకాశనిషేధః.

† సాధకస్తాని లిఙ్గాని కథయేన్న గురుం వినా ।
హోమాన్తే భోజయేద్విద్వాన్ వైష్ణవాన్ ద్వాదశావరాన్ ॥

యావన్మన్త్రసిద్ధి భగవదారాధనమ్.

యావచ్చ మన్త్రసిద్ధిస్స్యాత్తావదారాధయేద్ధరిమ్ ।
కామనానుగుణాకారం దార్వాద్యైః పరికల్పితమ్ ॥ ౧౭౪

దినే దినే జపేన్మన్త్రం జుహ్వాన్నగ్నౌ యథాపురమ్ ।

* సంయుతః. † సాధకాని హి లిఙ్గాని.

ప్రణవ పురశ్చరణవిధిః.

ప్రణవస్య శృణు బ్రహ్మన్ * పురశ్చరణముత్తమమ్ ॥ ౧౭౫
బీజం సాఙ్గం సముద్ధారం యథావదవధారయ ।
అప్రమేయాదిముదయం మధ్యే † మన్దరపశ్చిమమ్ ॥ ౧౭౬
సమాహృత్య ‡ త్ర్యవయవం త్రీన్ వర్ణాన్ వాచకం హరేః ।
ప్లుతోదాత్తస్వరం బ్రహ్మన్ చక్రమధ్యే ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧౭౭
ఉద్ధరేద్బీజమస్యాద్యం § ప్రతీకం దణ్డశేఖరమ్ ।
వైష్ణవం దణ్డయేద్వైషా శక్తిస్సర్వత్ర కీర్తితా ॥ ౧౭౮
బీజశక్త్యఙ్గహీనా యే మన్త్రాస్సుస్తే నిరర్థకాః ।
తస్మాత్సాఙ్గం బీజయుక్తం శక్తియుక్తం ఫలప్రదమ్ ॥ ౧౭౯
బీజం శక్తిశ్చ కథితా శ్రూయతామఙ్గజాతయః ।
ఋషిర్బ్రహ్మాస్య ఛన్దస్తు దేవీ గాయత్రముచ్యతే ॥ ౧౮౦
ప్రతిపాద్యః పరో దేవః పరమాత్మా స దేవతా ।
బుద్ధిస్తత్త్వం పరం వ్యోమ క్షేత్రం వర్ణస్సితశ్ఛవిః ॥ ౧౮౧
జ్ఞానం బలం తథా వీర్యమైశ్వర్యం తేజసా సహ ।
శక్తిరేతే చతుర్థ్యన్తా నమస్స్వాహా వషట్ తథా ॥ ౧౮౨
హుం ఫట్ వౌషట్ క్రమాదేత దవసానాశ్శుభావహాః ।
అఙ్గాని హృదయాద్యేషు షట్సు స్థానేషు మన్త్రిణా ॥ ౧౮౩
ప్రయోజ్యాని $ ప్రయుక్తేషు మన్త్రీ స్సాఙ్గః కృతో భవేత్ ।
దెహె కరతలె చైవ స్థానెషు ద్వాదశస్వపి ॥ ౧౮౪
ద్వాదశాక్షరవన్న్యాసః ప్రణవస్స్ఫటికప్రభః ।
|| న్యాసే నమోన్తస్స్వాహాన్తో జపపూజాహుతిష్వపి ॥ ౧౮౫
వశ్యే చాకర్షణవిధౌ ఉచ్చాటే హుఙ్కృతిర్భవేత్ ।
మారణే ఫట్కృతిర్జ్ఞేయా స్తమ్భ ¶ విద్వేషమోహనే ॥ ౧౮౬

---

* పునః. † మన్దిర. ‡ త్రీశపచస్త్రీన్వర్ణాన్. § ప్రతీతమ్. $ ప్రయోగేషు. || న్యాసో. ¶ విజ్ఞాన.

పతిం వినాఽఙ్గమన్యస్యాఽప్యర్ధమర్ధా పతిరేవ సా ।
శాకయావకభైక్షాశీ జపేల్లక్షత్రయం శుచిః ॥ ౧౮౭

తదర్ధం తర్పణే సఙ్ఖ్యా తదర్ధం హోమకర్మణి ।
హోమాన్తే సిద్ధయస్తస్య జాయన్తే * యావదీప్సితాః ॥ ౧౮౮

ఐహికాముష్మికం సర్వం ప్రణవాల్లభ్యతేఽ † ఖిలమ్ ।
ప్రణవాన్న పరో మన్త్రోఽపి కశ్చిదస్తి చతుర్ముఖ ॥ ౧౮౯

శాన్తిపుష్ట్యభిచారేషు కిమన్యైస్సిద్ధివర్ణనైః ।
అన్త్యకాలే చ మాం ధ్యాత్వా వ్యాహరేత్ ప్రణవాక్షరమ్ ॥

‡ యోగాభ్యా§సోక్త విధినా జీవమారోహయేద్ధృది ।
భిత్త్వా మూర్ధ్న్య తతో జీవం తతో బ్రహ్మ బిలం తతః ॥ ౧౯౧

ఉచ్చరేత్ ప్రణవం $ భిత్త్వా బిలం బ్రహ్మణి లీయతే ।
యావత్ప్రాణవినిర్మోకమభ్యస్యేత్ప్రణవాక్షరమ్ ॥ ౧౯౨

సర్వపాపవినిర్ముక్తో యాతి బ్రహ్మ సనాతనమ్ ।
ప్రోక్తః ప్రణవకల్పస్తే సమాసేన చతుర్ముఖ ॥ ౧౯౩

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
మాతృకాద్యర్థ || త్రయవర్ణనం నామ
త్రయోవింశోఽధ్యాయః

---

* యద్యదీప్సితాః. † ఫలమ్. ‡ ‘యోగ’ ఇత్యాది-‘సర్వపాప’ ఇత్యన్తం క్వచిన్న. § సేన. $ హిత్వాబిమ్బం. || అర్థవర్ణనం నామ.

శ్రీభగవాన్:—

❧ ద్వాదశాక్షరమన్త్రకల్పః. ❧

ద్వాదశాక్షరమన్త్రస్య శృణు కల్పం చతుర్ముఖ ।
మాతృకాచక్రమభ్యర్చ్య ద్వాదశార్ణం సముద్ధరేత్ ॥ ౧

❧ మన్త్రసముద్ధారప్రకారః. ❧

ప్రణవం పరమాత్మానం భద్రపాణిమనన్తరమ్ ।
విష్ణుం దక్షం చోత్తదేహం సుభద్రం గదినం సుధామ్ ॥ ౨

విష్ణుశీర్షం త్రయం పశ్చాద్ద్విజయం సంప్రసారణమ్ ।
వరుణం చాదిదేవాన్తం శుక్లం భువనశీర్షకమ్ ॥ ౩

అత్రిం మాధవ * నామానం పీయూషం మధుసూదనమ్ ।
వాయుం తథాఽప్రమేయాన్తమేవ † ముద్ధారణక్రమః ॥ ౪

బీజమస్య ద్వాదశాత్మా దణ్డశీర్ష ఉదాహృతః ।
క్రుద్ధో మహాంశ్చ వీరశ్చ ద్యుస్సహస్రం చ తేజసా ॥ ౫

ఉల్కాన్తాష్షడిమె శబ్దాశ్చతుర్థ్యన్తాః ‡ స్వధాన్తకాః ।

❧ బీజాక్షరాణి ❧

అఙ్గాని హృదయాదౌ స్యుః స్థానే బీజాక్షరాణి వా ॥ ౬

❧ బీజన్యాసస్థానభేదః. ❧

పరస్య వాసుదేవస్య బీజాఙ్గం సముదాహృతమ్ ।
దీప్తిమానూర్ధ్వలోకాన్తో బీజం దణ్డశ్శిరః స్మృతమ్ ॥ ౭

§ దీప్తిమాన్ కుమ్భసంయోగో మధుసూదనమస్తకః ।
స ఏవ వామనశిరా హృషీకేశశిరాస్తథా ॥ ౮

$ వీరసేనశిరాశ్చాపి కల్కాన్తోయమనన్తరః ।
షష్ఠమావర్శిరసి ప్రో క్తమఙ్గాని క్రమశః పునః ॥ ౯

---

* నామాన్తమ్. † ముచ్చారణె విధిః. ‡ స్థరాన్తకాః. § దీప్తిమత్కుమ్భ.
$ దెవదత్తశిరాశ్చాపి విష్ణ్వన్తోయమనన్తరః.

నత్య స్తదణ్డశిరసస్సర్వే విభవపూర్వకే ।
వాసుదేవె ప్రయోక్తవ్యా హృదయా * దిషు షట్స్వపి ॥ ౧౦

ఋషిర్దేవతా చ

వ్యూహపూర్వే తు † బిమ్బస్యాద్విష్ణుః కుణ్డాది పూర్వవత్ ।
అఙ్గం యద్వా ద్వాదశార్ణాః పూర్వే షట్ హృదయాదయః ॥
షణ్ణామర్ణాష్టడపరే తున్దగుహ్యాభుజోరవః ।
జఙ్ఘా పాదమితి స్థానేష్వేతె యోజ్యాః క్రమాద్బుధైః ॥ ౧౨
ఋషిశ్చ దేవతా చాథ వాసుదేవః స్మృతస్త్రిషు ।
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రీ వర్ణశ్శ్వేతశ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౩
తత్త్వం బుద్ధిః పరం వ్యోమ క్షేత్రం మన్త్రస్య శబ్దితమ్ ।
ప్రత్యక్షరమృషిశ్ఛన్దో దేవతా వర్ణవిస్తరః ॥ ౧౪
తత్త్వం క్షేత్రం క్రమాత్సర్వముచ్యతే ద్వాదశస్వపి ।
పరమేష్ఠీ సనన్దశ్చ సనకశ్చ ప్రజాపతిః ॥ ౧౫
భృగుస్సనత్కుమారశ్చ పులస్త్యః పులహః క్రతుః ।
మరీచిరత్ర్యఙ్గిరసౌ కథితా ఋషయః క్రమాత్ ॥ ౧౬
ఛన్దాంసి దేవీగాయత్రీ ‡ బస్తః క్షేత్రం ప్రజాపతిః ।
త్రిష్టుప్పఙ్క్తిశ్చ బృహతీ విరాట్ § బస్తస్త్రివృత్సకః ॥ ౧౭
ఉష్ణిక్ఛ్రీరితి బ్రహ్మా వర్ణేషు ద్వాదశస్వపి ।
విష్ణ్వాద్యా మాసపా దేవాస్తత్త్వాని కథయామి తే ॥ ౧౮

తత్త్వాని.

చిజ్జీవః ప్రకృతిర్బుద్ధిర్మన $ స్సత్త్వాదయో గుణాః ।
వ్యోమాగ్నిమరుతశ్చాపి వర్ణానాం తత్త్వమీరితమ్ ॥ ౧౯

క్షేత్రాణి.

క్షేత్రాణి పరమవ్యోమ వాయురగ్నిర్జలం తథా ।
సత్యం ‖ తపో జనశ్చైవ మహః ¶ స్స్వర్గం భువస్తథా ॥ ౨౦

---

* దీని. † బీజం స్యాద్విష్ణుస్తున్దాది. ‡ బస్తః క్షురం. § బష్టస్త్రివృత్సకః.
$ స్తత్త్వాదయో. ‖ తపోఽమృతః. ¶ త్తత్త్వం.

భూమిర్గి పాతాలమేతాని క్రమేణ కథితాని తే ।
* ఆమ్నాదిధామాశ్రేయాంశం ? గోపనాన్తం సదణ్డకమ్ ॥ ౨౧
సత్యాన్తం పాపహానవం విష్ణ్వన్తం † భానుమార్గ పరమ్ ।
శఙ్ఖమాద్యక్షర ‡ పరం కమలం మధుసూదనమ్ ॥ ౨౨
పులహం చాపరం విఘ్ననాయకం వీతసూదనా ।
ఏకనేత్రం మన్దరం చ విష్ణ్వన్తం ఛత్రహస్తకమ్ ॥ ౨౩
సంప్రసారణమూర్ధాన్తముద్ధరేన్మన్త్రవిత్తమః ।
అగ్నిప్రకారమన్త్రోఽయం కథితస్తే కమలాసన ॥ ౨౪
దుర్గా గణపతిస్తార్క్ష్య క్షేత్రపాలపదాని తు ।
చతుర్థ్యన్తాని సత్యన్త ప్రణవాదీని మన్త్రిణా ॥ ౨౫
కోణదిక్షు ప్రయుజ్యేగన్నైరభ్యాగ్నేదిశం క్రమాత్ ।

ద్వాదశాక్షరభాష్యమ్.

భాష్యం చ ద్వాదశార్ణస్య ప్రవక్ష్యామి యథాతథమ్ ॥ ౨౬
ఓమిత్యుక్తం పరం బ్రహ్మ సుఖరూపం ధ్రువం స్థిరమ్ ।
వ్యాపిత్వాత్తస్య వాచ్యస్య వాచకం సర్వగం స్మృతమ్ ॥ ౨౭
పురుషార్థపరైస్సర్వైః సురాసురమహర్షిభిః ।
నమ్యన్తే దేవ ఏవైకస్స ఏవైకః పరాయణమ్ ॥ ౨౮
ఆదౌ సృజతి భూతాని భూతానుగ్రహకామ్యయా ।
పరిపాలనమప్యేష కరోతి బహుమూర్తిభిః ॥ ౨౯
విశ్రమార్థం చ భూతానాం సంహరత్యఖిలం జగత్ ।
గతిర్గతిమతామన్యా వాసుదేవాన్న విద్యతే ॥ ౩౦
సంహరత్యాత్మభూతాని పునస్సృజతి మాయయా ।
దేవే జాగ్రతి జాగర్తి సుప్తే స్వపితి చాఖిలమ్ ॥ ౩౧
చరాచరమిదం § కృత్స్నం భూతగ్రామం చతుర్విధమ్ ।
ద్వాదశాక్షరవాచ్యో $ సౌ

---

* ఆమ్నాది యామాశ్రయసో. అత్ర అశుద్ధమివ. † వహ్నిమత్పరమ్. ‡ పదమ్.
§ బ్రహ్మాణ. $ యమ్.

❀ ద్వాదశాక్షరచిన్తకానాం మాహాత్మ్యమ్. ❀

తస్య మాహాత్మ్యమాశ్రితః ॥ ౩౨

బ్రహ్మాభూయం గతో బ్రహ్మా దేవభూయం చ దేవతాః ।
ఋషయశ్చ మరీచ్యాద్యా మునయస్సనకాదయః ॥ ౩౩

మన్త్రమాహాత్మ్యమాశ్రిత్య జగ్ముః పదమనుత్తమమ్ ।
గత్వా గత్వా నివర్తన్తే చన్ద్రసూర్యాదయో గ్రహాః ॥ ౩౪

న కదాపి నివర్తన్తే ద్వాదశాక్షరచిన్తకాః ।
కిం తస్య యజ్ఞైః కింతీర్థైః కిం విశ్రాణనకర్మభిః ॥ ౩౫

కిం వ్రతైర్యస్య మన్త్రోఽసౌ ద్వాదశాక్షరలక్షణః ।
సర్వ * యత్నేన పురుషస్తన్మన్త్ర † నిరతో భవేత్ ॥ ౩౬

సంసార భయభీరూణాం మోక్షైకఫలకామినామ్ ।
ముక్తయే పరమోపాయో మన్త్రోఽయం ద్వాదశాక్షరః ॥ ౩౭

దేవదానవగన్ధర్వ యక్షవిద్యాధరాదయః ।
ప్రణమన్తి మహాత్మానం ద్వాదశాక్షరచిన్తకమ్ ॥ ౩౮

యస్య రాష్ట్రే మహీపస్య మన్త్రీ వసతినిర్భయః ।
‡ తద్రాష్ట్రే ధనధాన్యాది సమృద్ధం వర్ధతేఽధికమ్ ॥ ౩౯

భూతాని చ పలాయన్తే గ్రహాశ్చైవ భయఙ్కరాః ।
రాష్ట్రాద్రాజపురాద్రాజ్ఞస్సకాశాచ్చ నిపీడితాః ॥ ౪౦

న ఫలం శక్యతే వక్తుం కార్త్స్న్యేన కమలాసన ।
చతుర్ముఖముఖైస్స్వైర్దివ్యైర్వర్షశతైరపి ॥ ౪౧

❀ శరీరశుద్ధయే పురశ్చరణనియమః. ❀

శరీరశుద్ధయే పూర్వం పురశ్చరణమాచరేత్ ।
శరీరం మన్త్రసంస్కారపురశ్చరణమిష్యతే ॥ ౪౨

* యజ్ఞేన. † నియతో. ‡ తం దృష్ట్వా.

బ్రాహ్మణాంస్తన్మయాన్ పూర్వమాహూయ ద్వాదశావరాన్ ।
భోజయిత్వా తతశ్చక్రమణ్డలే దేవమర్చయేత్ ॥ ౪౩

విజ్ఞాప్య దేశికః పూర్వమనుజ్ఞాతస్సహాయవాన్ ।
ఆశ్రమే యత్ర మునిభిః పూర్వమాచరితం * తపః ॥ ౪౪

సిద్ధమన్త్రఫలె తత్ర వాసుదేవనికేతనే ।
పశ్చిమద్వారి వాన్యత్ర పూర్వోక్తస్థానభూమిషు ॥ ౪౫

స్థానేఽభిరుచితే పుష్పసమిత్కుశఫలోదకైః ।
సముపేతే యథోక్తానాం సమ్పన్నాభిమతాశనః ॥ ౪౬

భిక్షాన్నభోక్తా భక్తానాం తన్మయానాం గృహేషు వా ।
బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వా సాధయేద్ద్వాదశాక్షరమ్ ॥ ౪౭

వైఖానసో వా నియతస్తపస్యభిరతశ్శుచిః ।
భిక్షాన్నభుగ్బ్రహ్మచారీ శాకకన్దఫలాశనః ॥ ౪౮

గృహస్థశ్చేత్స్వయం † పాకం పుత్రైర్వా భార్యయాఽపి వా ।
శిష్యేణ వా పాచితాన్నం నివేద్య హరయేఽగ్రతః ॥ ౪౯

వైశ్వదేవాదికర్మాన్తే భోజయిత్వాఽతిథీనపి ।
‡ శిష్యం భార్యాం తథా § పుత్రం తోషయిత్వా యథాతథమ్ ॥

స్వయం భుఞ్జీత విధివత్పశ్చాదన్నమకుత్సయన్ ।
పుత్రదారసమాయుక్తో జపేద్వైఖానసశ్శుచిః ॥ ౫౦

వియుక్తః పుత్రదారాద్యైరథవా నియతస్థితః ।
$ అజ్ఞస్సైవ స్వయం పక్వమన్నమద్యాన్మితాశనః ॥ ౫౧

పురశ్చరణసమ్పత్తయె శుద్ధిః,

సర్వేషాం కాయశుద్ధ్యర్థమాదౌ చాన్ద్రాయణం చరేత్ ।
|| పాదోదకం పఞ్చగవ్యం బ్రహ్మకూర్చజలం తథా ॥ ౫౩

పీత్వా కాయవిశుద్ధ్యర్థం పురశ్చరణమాచరేత్ ।

---

* తథా. తతః. † పక్వమ్. ‡ శిష్యాన్. § పుత్రాన్. $ అన్ధస్సైవారం.
|| 'పాదో' ఇదమర్ధం క్వచిన్న.

మన్త్రసాధనయోగ్యకాలః

ఆరమ్భాగ్ కర్మణాం మాసి మార్గ * శీర్షేఽథ శోభనే ॥ ౫౪

చైత్రే మాసి సితే పక్షే బ్రహ్మన్నేకాదశీతిథౌ ।
ఉపోష్య పూర్వం చక్రాబ్జే ప్రతిమాయామథాపి వా ॥ ౫౫

కూర్చే వా స్థణ్డిలే వాపి † యథాభిరుచితే పదే ।
ద్వాదశ్యాం హోమపర్యన్తమర్చయిత్వా జనార్దనమ్ ॥
పుష్పైగ్ పత్రైర్బ్రహ్మచర్యనిరతో దేశకాలవిత్ ।
సఙ్కల్ప్య కాలనియమం వ్రతాదినియమం తథా ॥ ౫౬

సాధనకాలనియమాః.

నిత్యం త్రిషవణస్నానమధశ్శయనమేవ చ ।
శయనం వా కుశే పర్ణే మృగచర్మణి వాబ్జజ ॥ ౫౭

సఙ్కల్ప్య ‡ మాంసం తైలం చ క్షారం § లవణమేవ చ ।
కీలాలం భోజనం కాంస్యే దివా స్వాపాది వర్జయేత్ ॥ ౫౮

దేహశుద్ధిం పురా కృత్వా మన్త్రజాపోఽక్షమాలయా ।
ఆద్యన్తయోర్బీజయుతం తథైవ ప్రణవాన్వితమ్ ॥ ౬౦

జపకాలే జపేన్మన్త్రం న ద్రుతం న విలమ్బితమ్ ।
లక్షీకృత్యాచ్యుతం ధ్యాయేత్తదధీనమనోగతిః ॥ ౬౧

ధ్యానప్రకారః.

ధ్యానం వక్ష్యామి సర్వాఘనాశనం కమలాసన ।
చతుర్భుజముదారాఙ్గం సర్వలక్షణలక్షితమ్ ॥ ౬౨

శుద్ధస్ఫటిక $ వర్ణాభమయుతేన్దుసమప్రభమ్ ।
చారుహాసం సుతామ్రోష్ఠం కర్ణాన్తాయతలోచనమ్ ॥ ౬౩

---

* శీర్షేఽహ్ని శోభనే. † యథా వా, ‡ మాంస్యతైలం. § చ లవణం తథా. $ సఙ్కాశమ్.

నిర్ధూత పద్మరాగాభం దన్తచ్ఛవిసుశోభితమ్ ।
మహోరస్కం మహాబాహుం ప్రసన్నేన్దునిభాననమ్ ॥ ౬౪

సుభ్రూలలాటం సుముఖం ఘనకుఞ్చితమూర్ధజమ్ ।
తటిచ్ఛతసహస్రాభ పీతనిర్మలవాససమ్ ॥ ౬౫

పాణిపాదతలామ్భోజం పుణ్డరీకాయతేక్షణమ్ ।
శ్రీవత్సాఙ్కం కిరీటాదిసర్వాభరణభూషితమ్ ॥ ౬౬

పద్మ చక్ర గదాశఙ్ఖధారిణం కౌస్తుభోరసమ్ ।
దివ్యగన్ధవిలిప్తాఙ్గం దివ్యమాలావిభూషితమ్ ॥ ౬౭

శేషాహిభోగే విపులే సుఖాసీనం చతుర్ముఖ ।
శ్రీభూమిసహితం దేవం లలాటే శ్వేతమృత్స్నయా ॥ ౬౮

ధృతోర్ధ్వపుణ్డ్రతిలకం మణ్డితం చణ్డభానుభిః ।
నియుతై రయుతైశ్చన్ద్రైర్విద్యుత్కాలాగ్నికోటిభిః ॥ ౬౯

సమవేతైరివైకత్ర తేజసి పుఞ్జైర్విసర్పిభిః ।
భ్రాజమానం దురాలోకం దేహమణ్డలనిర్గతైః ॥ ౭౦

భాసయన్తం జగత్సర్వం ధ్యాయేత్ప్రక్షీణకల్మషః ।
ఆరాధ్య దేవం సన్ధ్యాయాముపరస్యాం యథావిధి ॥ ౭౧

మన్త్రజపకాలావధిః.

విసృజ్య పునరుత్థాయ ధౌతపాదకరశ్శుచిః ।
ఆచమ్య వాగ్యతో మన్త్రం జపేత్సమ్యక్సమాహితః ॥ ౭౨
యావద్బ్రాహ్మముహూర్తస్య ప్రాదుర్భావ స్తతః పరమ్ ।

స్నానాది.

స్నాత్వా యథోక్తం సన్ధ్యాయామనుష్ఠాయ * యథావిధి ॥ ౭౩
ఆరాధ్య దేవమర్ఘ్యాద్యైరుపచారైర్యథోదితైః ।
జపేన్మన్త్రం శరీరస్య స్థితిమన్త్రైః † ఫలార్థిభిః ॥ ౭౪

* విధిం క్రమాత్. † ఫలాదిభిః.

జపతర్పణహోమసఙ్ఖ్యా.

ద్వాదశార్ణం * జపేదేవం విశుద్ధేనాన్తరాత్మనా ।
లక్షం ద్వాదశ తస్యార్ధం తర్పణం వారిభిః స్మృతమ్ ॥ ౨౫
తదర్ధం జుహుయాదగ్నౌ సాధకస్సమిదాదిభిః ।

మన్త్రసిద్ధిఫలమ్.

చతుర్వింశతిలక్షేణ † మన్త్రజాపేన కిఙ్కరాః ॥ ౨౬
సిద్ధవిద్యాధరాస్సర్వే పాతాలే దివి వా భువి ।
యథాభిరుచితే దేశే దుష్ప్రాపే సాధకం ద్విజమ్ ॥ ౨౭
నయన్తి తత్ర నియతం సేవన్తే పరిచారిణః ।
షట్త్రింశల్లక్షజాపేన దేవభూయం సమశ్నుతే ॥ ౨౮
అశీతిలక్షజాపేన హోమైస్తావద్భిరేవ చేత్ ।
మహర్లోకే సుఖం శశ్వత్తత్రత్యైరభిపూజితః ॥ ౨౯
కోటిలక్షేణ జాపేన ప్రాప్నుయాదణిమాదికాన్ ।
గుణాన్ జనాహ్వయే లోకే వసేత్తత్స్థైస్సుపూజితః ॥ ౩౦
‡ మహాబృన్దశతేనైవ జపహోమైస్తథా వసేత్ ।
తపోలోకే మహాపద్మజపహోమేన తావతా ॥ ౩౧
సత్యే వసతి దేవేశం శ్రీభూమిసహితం హరిమ్ ।
దృష్ట్వా నిరామయస్తత్ర వసేత్తల్లోకవాసిభిః ॥ ౩౨
మహౌఘైశ్శతజాపేన తావదాహుతిసఙ్ఖ్యయా ।
సాక్షాత్కృత్వా వాసుదేవం తన్మయో § భవతి ధ్రువమ్ ॥ ౩౩
కిమేభిర్బహుభిః ప్రోక్తైః పదం యద్యదభీప్సితమ్ ।
తత్తదాప్నోతి పురుషస్సమారాధనకర్మభిః ॥ ౩౪
వశ్యాకర్షణముఖ్యాని జపహోమాదికర్మభిః ।
ఫలాని చిత్రరూపాణి దర్శయేత్సాధకస్స్వయమ్ ॥ ౩౫

---

* జపేన్మన్త్రమ్. † వర్ణజాపేన. ‡ బ్రహ్మబృన్దశతేనైవ. మాహాబృన్దేన తేనైవ. § వసతి.

పాతాలే దివి వా భూమౌ యే భోగా *భువి దుర్లభాః ।
తానవాప్నోతి పురుషః పురుషోత్తమపూజయా ॥ ౭౬

మోక్షకామస్య మన్త్రిణః సిద్ధాయతనవిశేషే మూర్తిపూజా

కామోపభోగవైముఖ్యం మన్త్రిణః కార్యముచ్యతే ।
మోక్షైకఫలదం ధామ దక్షిణద్వారముత్తమమ్ ॥ ౭౭

సిద్ధాయతనమాసాద్య తత్ర దేవం చతుర్విధమ్ ।
మనుష్యనిర్మితం చార్షం దైవం రూపం మధుద్విషః ॥ ౭౮

స్వయం వ్యక్తం సమారాధ్య మోక్షకామస్సమాహితః ।
సాలోక్యాదిచతుర్భేదాం ముక్తిమాప్నోత్యసంశయమ్ ॥ ౭౯

సాలోక్యం మానుషాదార్షాత్సామీప్యం దేవనిర్మితాత్ ।
సారూప్యం † తుల్యమాప్నోతి స్వయంవ్యక్తాదనుక్రమాత్ ॥ ౮౦

క్షేత్రసీమానిర్ణయః.

ప్రాసాద ‡ ద్వారి చాధ్మాతే శఙ్ఖే తస్య మహాధ్వనిః ।
శ్రూయతే యత్ర తం దేశం వైష్ణవం

సిద్ధార్షాద్యాలయేషు కామనానుగుణజపసఙ్ఖ్యా.

మానుషాలయే ॥ ౮౧

తతో ద్విగుణమార్షే తు త్రిగుణం దేవనిర్మితే ।
చతుర్గుణం స్వయం వ్యక్తే దేశే వృద్ధిమనుక్రమాత్ ॥ ౮౨

బ్రహ్మచర్యపరో భూత్వా కుశశాయీ జితేన్ద్రియః ।
ముముక్షుమాణ స్తన్మన్త్రం లక్షజాపేన సిద్ధ్యతి ॥ ౮౩

యోగధ్యానమ్. తేన దేహత్యాగప్రకారః,

యుఞ్జీత § యోగవిధినా హృదయామ్భోరుహాసనే ।
కర్ణికాయాం సుఖాసీనం శుద్ధస్ఫటికవర్చసమ్ ॥ ౮౪

* దివి. † దివ్య. ‡ ద్వారపార్శ్వే తు. § యోగం విధివత్.

చతుర్భుజముదారాఙ్గం జ్యోతిర్మణ్డలమధ్యగమ్ ।
అఙ్గుష్ఠమాత్రం పురుషం ధ్యాత్వా భోగ్యర్థాకృతిమ్ ॥ 95

అభ్యర్చయేన్మర్త్యలేన మనసా సుసమాహితః ।
యోగాభ్యాసబలేనైవ గుణోత్కర్షః ప్రజాయతే ॥ 96

చన్ద్రార్కాగ్నిమయం * బీజం రవిమణ్డలసన్నిభమ్ ।
† తతస్సూక్ష్మతరం బిమ్బం రాజముద్గసమప్రభమ్ ॥ 97

తం సర్వమన్త్రానాక్రమ్య స్థితం విద్యాద్విచక్షణః ।
తతస్తు రాజికాబీజప్రమాణం చిన్తయేత్క్రమాత్ ॥ 98

ఉత్పాదకమథాన్యాభిర్యస్యాన్తే నాద ఆశ్రితః ।
తం విలీయ సముత్పన్నమశ్వవాలప్రమాణకమ్ ॥ 99

‡ యస్య గచ్ఛతి తే వ్యోమ్ని వ్యోమ చాగచ్ఛతే హృది ।
తతో విచిన్తయేత్సూక్ష్మా § మాశ్వవాలప్రమాణకామ్ ॥ 100

బ్రహ్మనాడీమనేనాశు పశ్యతి ధ్యానసేవనాత్ ।
తతోఽఙ్గరోమమాత్రం తు బీజవాలం సమన్తతః ॥ 101

ధ్యాయేన్నియమమాస్థాయ బ్రహ్మనాడీప్రకాశకమ్ ।
ఏవం ధ్యాయన్నిమం పిణ్డం పరిపక్వం పరిత్యజేత్ ॥ 102

పరిజ్ఞాయ పురా పిణ్డం పాకలక్షణముత్తమమ్ ।
నిరుద్ధసన్ధిమాత్రం చ కృత్వా దేహ సమీరణమ్ ॥ 103

ముక్త్వా తద్బ్రహ్మరన్ధ్రేణ ఉత్క్రాన్తికరణేన చ ।
ధ్యాత్వా పరిత్యజే $ ద్దేహం నిత్యాభ్యాసరతో యది ॥ 104

బ్రహ్మప్రాప్తిప్రకారః.

స బ్రహ్మ పరమాప్నోతి వాసుదేవాఖ్యమవ్యయమ్ ।

అపునరావృత్తినిదర్శనమ్.

తైలే తైలం ఘృతే సర్పిః క్షీరే క్షీరం జలే జలమ్ ॥ 105

* బిమ్బమ్. † తత్తత్సూక్ష్మతరమ్. ‡ యస్యాగచ్ఛన్తి. § మశ్వమాలాప్రమాణకమ్. $ ద్దేహాన్నిత్యా.

తద్వన్న భవో గృహ్యేత జీవాత్మపరమాత్మనోః ।
తప్తలోహే యథా తోయం * లీనం నైవ ప్రజాయతే ॥ ౧౦౬

అగ్నిదగ్ధాని బీజాని నారోహన్తి యథా పునః ।
తద్వన్న జాయతే భూయో జీవాత్మా కమలాసన ॥ ౧౦౭

సారూప్యం భగవద్రూపప్రాప్తిస్సద్భి † రుదాహృతా ।
సామీప్యం సన్నిధౌ సేవా దేవస్య పరిచర్యయా ॥ ౧౦౮

సాలోక్యం చ తదాఖ్యాతం లోకే వైకుణ్ఠసంజ్ఞితే ।
తదీయే నిత్య ‡ వాసోఽయం పునరావృత్తివర్జితే ॥ ౧౦౯

బ్రహ్మణా దేహపాతక్రమప్రశ్నః.

బ్రహ్మా:—

శ్రోతుమిచ్ఛామి భగవన్ దేహపాతస్య లక్షణమ్ ।
సఙ్క్షేపతస్తు భగవన్ వాయోర్గతినిరోధనమ్ ॥ ౧౧౦

భగవతా తన్నిరూపణమ్.

శ్రీభగవాన్:—

యుక్తాహారవిహారస్య క్రియాసక్తస్య పద్మజ ।
యుక్తస్వప్నావబోధస్య యోగయుక్తస్య సర్వదా ॥ ౧౧౧

వివర్తతే సదా శబ్దో హృద్గతో దున్దుభిస్వనః ।
స్పర్శం న శీతం నాప్యుష్ణం § విజానాతి త్వగిన్ద్రియమ్ ॥ ౧౧౨

భ్రువోర్మధ్యే యదా జ్యోతిర్ద్వాదశాన్తే వ్యవస్థితమ్ ।
ప్రత్యస్తమేతి వై శీఘ్రం న చోదయతి వై పునః ॥ ౧౧౩

న జానాతి సమాధిస్థో హార్దమబ్జం యదాన్తరే ।
పరిశుష్యతి గాత్రస్థం శోణితం శ్లేష్మలక్షణమ్ ॥ ౧౧౪

న వేత్తి పార్థివం గన్ధం న బాహ్యాభ్యన్తరే యదా ।
పిణ్డస్తదా ప్రబోద్ధవ్యః కాలే నైవ చిరేణ తు ॥ ౧౧౫

* క్షీణే. † రుదీరితా. ‡ సారోఽయం. § న జానాతి.

పృథివ్యాం సంస్థితం చైవ ధారణాయాం సమాహితః ।
న వేత్తి శబ్దం ప్రాగుక్తం పఞ్చమాత్ర్యఞ్చమే క్షణే ॥ ౧౧౬

* స్థితస్సమేధా బాహ్యే తు శీతోష్ణే న చ విన్దతి ।
పతేద్దినచతుష్కేణ పిణ్డస్తత్కాలితే క్షణే ॥ ౧౧౭

రూపధ్యానం సమాసాద్య పూర్వోక్తవిధినా యది ।
న భాతి హృదయాకాశే బహిర్వా జ్యోతిషాం పతిః ॥ ౧౧౮

పిణ్డపాతో హ్యవశ్యం స్యాత్ జ్ఞాత్వారిష్టైరి పురోదితైః ।
తృతీయేఽహ్ని చతుర్వక్త్రి సర్వమేతత్తదా క్షణే ॥ ౧౧౯

సమాధౌ యది వాయవ్యే యోగీ సమ్యక్ప్రవర్తతే ।
న వెత్తి పరమహ్లాదం తృషితశ్చ పరికమ్పతె ॥ ౧౨౦

దినద్వయేన పిణ్డస్య పాతోస్య ద్యోతయక్షణే ।
స్థితో గగనభాగే తు ప్రాగుక్తవిధినా యది ॥ ౧౨౧

న వేత్తి విధినా గన్ధం తద్బాహ్యే తు శుభాశుభమ్ ।
తత్రైవైకదినే వాథ లక్షణే ప్రథమె క్షణే ॥ ౧౨౨

ధ్యాత్వైవ విధినా సమ్యగ్యోగీ ధ్యానైకమానసః ।
† మయి సన్నాపితమనా ‡ వ్యాహరేద్ద్వాదశాక్షరమ్ ॥ ౧౨౩

స్వయముత్క్రమతె పిణ్డాద్యాయాద్యాగనికేతనమ్ ।
శేషాసనే సుఖాసీనం వైకుణ్ఠే మణిమణ్డపే ॥ ౧౨౪

అష్టబాహుం విశాలాక్షమష్టాయుధధరం హరిమ్ ।
శ్రీభూమిసహితం దెవం సర్వాభరణభూషితమ్ ॥ ౧౨౫

చతుర్భుజం వా వామేన హస్తేనాలిఙ్గ్య పఙ్కజామ్ ।
అష్టౌ చారస్త్రియస్తస్య వాలవ్యజనపాణయః ॥ ౧౨౬

తిష్ఠన్తి పరితశ్చ పశ్చాచ్ఛఙ్ఖాద్యాయుధధారిణః ।
సేవన్తె పురుషాస్తస్మాద్బహిస్తిష్ఠన్తి మూర్తయః ॥ ౧౨౭

* ఇదం పద్యం క్వచిన్న. † మయి సన్తర్పితమనా. ‡ వ్యాహోషణమ్.

* చతుర్వింశతి సఙ్ఖ్యాకా స్తతో మిత్రాదిమూర్తయః ।
పక్షీన్ద్రవిష్వక్సేనాభ్యాం కుముదాదిగణై స్తథా ॥ ౧౨౮

మహాభాగవతా స్తత్ర ద్వాదశాక్షరచిన్తకాః ।
సేవన్తే మణ్డపే నిత్యం పునరావృత్తి వర్జితాః ॥ ౧౨౯

ఇహ యత్కర్మ కుర్వాణా విష్ణోరారాధనాత్మకమ్ ।
ముచ్యన్తే యోగమాస్థాయ పురుషాః పరమం పదమ్ ॥ ౧౩౦
ప్రాప్యాపి తత్తత్కుర్వాణా సేవన్తే పురుషోత్తమమ్ ।

పరకాయప్రవేశప్రకారః.

అథవా పిణ్డపతనం విజ్ఞాయ ప్రాగుదీరితైః ॥ ౧౩౧
నిమిత్తైరైహికైర్భోగై స్సృజన్తః పృథివీక్షితః ।
పిణ్డాన్తరముపాయేన విశన్తి కమలాసన ॥ ౧౩౨

యేన తం కథయామ్యద్య శ్రూయతాం సాదరం వచః ।
పరపిణ్డం నవం శుద్ధం మధ్యమే వయసి స్థితమ్ ॥ ౧౩౩

సర్వలక్షణసంపన్నం పాపరోగబహిష్కృతమ్ ।
బ్రాహ్మణస్య శరీరం వా బాహుజస్యాథవా తనుమ్ ॥ ౧౩౪

ఊర్ధ్వవక్త్రం దీర్ఘపాదమేకాన్తే శాయయేచ్ఛవమ్ ।
తత్పాదపార్శ్వే శయీత బధ్వా యోగాసనం తతః ॥ ౧౩౫

అభ్యస్యేద్యోగమేకాగ్రో యథాపూర్వం చతుర్ముఖ ।
స జీవం నాభిచక్రస్థం భ్రమన్తం భాస్కరప్రభమ్ ॥ ౧౩౬

హంసాకారం వలక్షాభమిడయా పిఙ్గలేన వా ।
హంసరూపం సమాస్థాయ నిర్గతం నాసికాపుటాత్ ॥ ౧౩౭

ఖగవద్యాతి గగనం సార్ధం ప్రాణసమీరణైః ।
తాలం హస్తావధిం దణ్డం క్రోశం యోజనమేవ చ ॥ ౧౩౮

గత్వా గత్వా నివర్తన్తే యోజనాని చతుర్ముఖ ।
నాసికాపుటరన్ధ్రేణ నాభిచక్రం ప్రవేశయేత్ ॥ ౧౩౯

* ఇదమర్ధం క్వచిదధికం దృశ్యతే.

అభ్యస్య నిత్యమనిశం యోగీ యోగమతన్ద్రితః ।
నిర్గమయ్య స్వకాద్దేహాన్నాసికారన్ధ్రవర్త్మనా ॥ 140

ఆత్మానం పరకీయేన నాసికాబిలవర్త్మనా ।
పరపిణ్డం స్వదేహస్య వినిపాతే ప్రవేశయేత్ ॥ 141

నాభిచక్రం ప్రవిశ్యాథ నాడీషు విచరేత్సుఖమ్ ।
సర్వత్ర యోగీ తత్రస్థో యుఞ్జానశ్చ పూర్వవత్సదా ॥ 142

ద్రఢిమ్నా తత్ర వపుష స్తత్ర స్థిత్వా చిరం సుఖమ్ ।
* తస్యాపి పాతమాలోచ్య పిణ్డేఽన్యత్ర † నివేశయేత్ ॥ 143
ఇత్యేతత్కథితం బ్రహ్మా పరపిణ్డప్రవేశనమ్ ।

మన్త్రమాహాత్మ్యనిగమనమ్.

‡ సిద్ధయో మూలమన్త్రస్య సమాసాత్కథితా స్తవ ॥ 144
మూలమన్త్ర ఇతి ప్రోక్తస్సాక్షాద్దేవస్య వాచకః ।
ప్రసూయతే మన్త్రలతాం ప్రసూతిమణిమాదికామ్ ॥ 145

కిం పునర్ధర్మకామార్థసిద్ధిం కమలసమ్భవ ।
నాసాధ్యమస్తి మన్త్రేణ ద్వాదశాక్షరరూపిణా ॥ 146

సర్వలోకేషు సర్వత్ర సత్యమేతద్బ్రవీమి తే ।
నాస్మాత్పరతరో మన్త్రో విద్యతే సర్వకామదః ॥ 147
రహస్యమేతత్కథితం మన్త్రమాహాత్మ్యమక్షయమ్ ।

అస్యైవ మన్త్రస్య షోడశాక్షరత్వవిధిః.

అయమేవాష్టమూర్తీనామధికశ్చతురక్షరైః ॥ 148
అమునా షోడశార్ణేన చతుర్వింశతిమూర్తయః ।
ఆరాధనీయా భోగశ్చేల్లభ్యతే దుర్లభో మహాన్ ॥ 149

మన్త్రతన్త్రం యథాపూర్వముద్ధృత్య ద్వాదశాక్షరమ్ ।
అక్షరాణి చ చత్వారి వర్ణచక్రాత్సముద్ధరేత్ ॥ 150

* తత్రాపి. † నియోజయేత్. ‡ సిద్ధయే.

తదుద్ధారప్రకారః.

* గుహాలయే పరిక్రాన్తం భాస్కరం దణ్డశేఖరమ్ ।
ద్వివట్కాక్షరవచ్ఛాజ్గమస్యాపి చతురానన ॥ ౧౫౧

తదృషిచ్ఛన్దోనిర్దేశః

మూర్తిష్వష్టాసు యో ధ్యాతా ఋషిర్మన్త్రస్య నిశ్చితః ।
ఛన్దశ్చ దేవి గాయత్రం వాసుదేవోఽధిదైవతమ్ ॥ ౧౫౨

అధికారార్ణసమష్టేస్స్యాద్ వర్ణస్స్ఫటికసన్నిభః ।
క్షేత్రం చ పరమవ్యోమ తత్త్వం ధీరితి పూర్వమీరితా ॥ ౧౫౩

శిష్టానాం కానాం ద్యుమణిర్వాసుదేవస్య కేసరీ ।
మనోభవశ్చతుర్ణాం స్యాదధిదైవతకల్పనా ॥ ౧౫౪

నమస్స్వాహాదీనాం వినియోగః.

జపేన్నమోఽన్తం పూజాయాముభయోర్హోమకర్మణి ।
స్వాహాయాం విరమేద్వౌషడన్తమాప్యాయనే తథా ॥ ౧౫౫
మారణే తు ఫడన్తస్స్యాదేవమన్యత్ర యోజయేత్ ।

మన్త్రవర్ణన్యాసస్థానాని.

న్యాసో మూర్ధ్ని లలాటే చ దృశోశ్శ్రవసి చ క్రమాత్ ॥ ౧౫౬
నాసికాపుటయో † వక్త్రే గలకూపే తథా హృది ।
నాభిదేశే రహస్యే చ తథోర్వోర్జఙ్ఘయోరపి ॥ ౧౫౭
కార్యానురూపం సృష్ట్యాదిన్యసనం సర్వకర్మసు ।

ఆరాధనక్రమః

ఆరాధనం సర్వసిద్ధికారణం తచ్చ కథ్యతే ॥ ౧౫౮
తేజసాం నిధిమష్టారం సుదర్శనమనుత్తమమ్ ।
చిన్తయిత్వా చతుర్వక్త్రే పూర్వస్యాం దిశి వేధసమ్ ॥ ౧౫౯

* ఏవం క్రమేణ విన్యస్య. † మధ్యే.

పఞ్చవర్ణం దక్షిణస్యాం ప్రద్యుమ్నం దిశి * చాప్పతేః ।
అనిరుద్ధముదీచీనే కోణదిక్షు శ్రియాదయః ॥ ౧౭౦

దేవ్యశ్చతస్రో మధ్యే చ వాసుదేవం జగద్గురుమ్ ।
అర్ఘ్యాదిభిస్సమారాధ్య మన్త్రం షోడశలక్షకమ్ ॥ ౧౭౧

జప్త్వా హుత్వాగ్నిముదకైస్తర్పయిత్వా యథావిధి ।
ఏవం ప్రసాధితో మన్త్రః పురుషార్థాంశ్చతుర్విధాన్ ॥ ౧౭౨

సాధయేత్పురుషార్థేషు యో యేనావాప్తుమిష్యతే ।
స † సర్వోఽవాప్యతే బ్రహ్మన్ కిమన్యైరతివిస్తరైః ॥ ౧౭౩

యది బ్రహ్మపదే ‡ బ్రహ్మన్నభిలాషః ప్రవర్తతే ।
బ్రాహ్మీం మూర్తిం యజేత్తాసు ధ్యాత్వాఽనన్యమనోగతిః ॥

గ్రీష్మాదిషు జపస్థితిప్రకారః.

గ్రీష్మే మాసి స్థితో భూమ్యాం పాదాఙ్గుష్ఠేన పద్మజ ।
పాదమన్యం సముద్ధృత్య బాహూ చోత్క్షిప్య నిశ్చలః ॥ ౧౭౪

వర్షాసు పర్ణశాలాయాం బహిశ్శరది శైశిరే ।
హేమన్తే త్రిషు చైతేషు § వసన్తేఽగ్నిషు పఞ్చసు ॥ ౧౭౫

మధ్యస్థో మన్త్రజాపస్స్యాదిత్థం స్యాత్ప్రతిహాయనమ్ ।
ఉపాంశు ప్రవరో వ్యక్తాన్మానసః ప్రవరస్తతః ॥ ౧౭౬

జాపినః దేవాదిభిశ్ఛలనమ్.

విఘ్నన్తి దేవతాస్తస్య తపసః కర్మణః సుదుశ్చరమ్ ।
పదహానిం సమాశఙ్క్య గన్ధర్వప్రముఖైః $ స్తదా ॥ ౧౭౭
అప్సరోభిర్విలోభ్యైనం నృత్తవాదిత్రగీతిభిః ।

స్థిరమతేర్జాపకస్య ఉత్తమం ఫలమ్

తస్మాత్ స్థిరమతిర్భూత్వా జపన్ సిద్ధిమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౭౮

---

* వాఽపరే. † స సర్వః ప్రాప్యతే. ‡ బ్రహ్మణోఽభిలాష. § వసన్తేషు చ.
$ స్తథా.

ప్రత్యక్షం యాతి భగవాన్ త్రివిష్టపపతిస్స్వయమ్ ।
బ్రహ్మత్వం వా తదన్యద్వా ప్రయచ్ఛతి ఫలం మహత్ ॥ ౧౭౦
మూర్తీనామితరాసాం చ పదం యద్యభిలష్యతే ।
మూర్తిం తాం తామభిధ్యాయన్ జపేన్మన్త్రం చ పూర్వవత్ ॥
లభతే తత్ప్రసాదేన స్వం స్వం పదమనుత్తమమ్ ।
మన్త్రిణానేన ముఖ్యేన సాధకస్సాధయేత్ఫలమ్ ॥ ౧౭౨
ఐహికాముష్మికం తత్తన్నాత్ర కార్యా విచారణా ।
బ్రాహ్మణః క్షత్రియో వాపి వైశ్యో వా జపమాచరేత్ ॥ ౧౭౩
జపేఽధికారో నాన్యస్య * మన్త్రిరాట్ స్వయముత్తమః ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
ద్వాదశాక్షరకల్పో నామ
చతుర్వింశోఽధ్యాయః.

---

* మన్త్రిరాడయముత్తమః.

షడ్వింశోఽధ్యాయః.

అష్టాక్షరకల్పః.

బ్రహ్మా:—

అష్టాక్షరస్య మన్త్రస్య మహిమానమనుత్తమమ్ ।
* శుశ్రూషితమథ ఛన్దో విశేషం పరిపృచ్ఛతమ్ ॥ ౧

ఫలం తన్మన్త్రజాపస్య రూపం వా కీదృశం మతమ్ ।
దేవతా సాధనం చాపి మదనుగ్రహకామ్యయా ॥ ౨

బ్రూహి సర్వమశేషేణ మహ్యం శుశ్రూషవేఽచ్యుత ।

శ్రీభగవాన్:—

అష్టాక్షరస్య మన్త్రస్య ఫలాని న హి శక్యతే ॥ ౩

వక్తుం వర్షశతేనాపి తేషాం దిఙ్మాత్రముచ్యతే ।
ధర్మార్థకామమోక్షాణామేకాన్తఫలదం శుభమ్ ॥ ౪

సిద్ధయో బహుధా † జప్తుర్మన్త్రం చోదితసత్క్రియా ।
అచిన్తనీయో మహిమా దేవస్యైవ మధుద్విషః ॥ ౫

వర్ణోద్ధారక్రమః.

శుచౌ వివిక్తే విజనే సర్వదోషవివర్జితే ।
వర్ణచక్రం సమాలిఖ్య భూమావర్ఘ్యాదిసాధనైః ॥ ౬

అభ్యర్చ్య చ యథాన్యాయం తస్మాద్వర్ణాన్ సముద్ధరేత్ ।
ఉద్గీథమాదౌ విఘ్నేశం ప్రయోజ్య తదనన్తరమ్ ॥ ౭

బ్రహ్మసాధనసంయుక్తో మన్దరస్త్వదనన్తరమ్ ।
ఆదిదేవో వ్రతో భద్రబాహుః పశ్చాదుదీరితః ॥ ౮

వహ్నిగోపనసంపీతశ్చ్వసనో విష్ణుకీర్తనః ।
వనమాలీ తతో యోజ్యో మధుసూదనసంయుతః ॥ ౯

---

* శుశ్రూషితం మయా. † జప్తం మన్త్రమ్.

ప్రణవాదిశిరో వాయురితి వర్ణక్రమోదితః ।

బీజచ్ఛన్దోనిర్దేశః.

బీజం విష్ణురనుస్వారస్సామర్థ్యం కథితం పునః ॥ ౧౦
అఙ్గాని షడ్దీర్ఘషట్కస్య మన్త్రస్యైవ విదుర్బుధాః ।
* ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రమన్తర్యామీ మునిస్స్మృతః ॥ ౧౧
దేవో నారాయణస్సాక్షాద్దైవతం క్షేత్రమీరితమ్ ।
పరమవ్యోమ బుద్ధిస్స్యాత్తత్త్వం వర్ణస్సితస్తథా ॥ ౧౨
ప్రత్యక్షరమృషిర్బ్రహ్మా గౌతమః ప్రథమస్స్మృతః ।
భరద్వాజో విశ్వామిత్రో జమదగ్నిరనన్తరమ్ ॥ ౧౩
వసిష్ఠః కాశ్యపః పశ్చా † దత్రిస్స్యాత్కుమ్భసమ్భవః ।
ఛన్దాంసి గాయత్ర్యాదీని విరాడవసితాని చ ॥ ౧౪
‡ ధరో ధ్రువశ్చ సోమశ్చ ఆపశ్చాగ్నిర్జలాధిపః ।
ప్రత్యూషశ్చ ప్రభాతశ్చ దేవాః ప్రత్యక్షరం తథా ॥ ౧౫
ఆకాశం పరమం క్షేత్రమక్షరస్యావసానతః ।
సత్యాది లోకాస్సప్తస్యుః ప్రాతిలోమ్యేన భూమయః ॥ ౧౬
అక్షరాణాం పృథివ్యన్తాస్సప్తానాం సప్త పద్మజ ।
అగ్నిర్భూర్వాయురాకాశం సూర్యో ద్యౌరథ చన్ద్రమాః ॥ ౧౭
నక్షత్రాణి తథా రాశిరేతే తత్త్వాన్యనుక్రమాత్ ।

ప్రణవనిరుక్తిః.

నిరుక్తమస్య మన్త్రస్య కథయామి యథాతథమ్ ॥ ౧౮
§ అవిః క్విబన్తో వ్యాప్త్యర్థః స్మర్యతే కర్తృసాధనః ।
ఓంకారవర్ణవ్యత్యాసస్స్యాదకారస్య పద్మజ ॥ ౧౯

---

* ఛన్దస్తు. † దత్రిః కుమ్భసముద్భవః. ‡ గాయత్ర్యుష్ణిగనుష్టుప్చ బృహతీ పఙ్క్తిరేవ చ । త్రిష్టుప్చ జగతీచేతి విరాడితి తథైవ చ॥ ఇతి శ్లోక ఏకః క్వచిత్కోశే అధికో దృశ్యతే. § ఆపః కవిశ్చ తౌ వ్యాప్తౌ.

* మకారవర్ణవ్యత్యాసో వకారస్యాక్ష్యయ న్త్విదమ్ ।
అన్తర్బహిశ్చ యత్సర్వం వ్యాప్నోతి తదుదీర్యతే ॥ ౨౦
అథవా తన్తుసన్తానం వృత్త్యేవార్థ భవిష్యతి ।
ఔశ్చ లోపో వకారస్య ప్రసారణమతః పరమ్ ॥ ౨౧
పూర్వత్వం చోపసర్గేణ స్యాదన్తశ్చాద్గుణః కృతః ।
యస్మిన్నోతమిదం సర్వం తదేవమభిధీయతే ॥ ౨౨
అవతే రక్షణార్థత్వా † దటి లోపే చ వర్తతే ।
వకారస్యోపధాయాశ్చ ద్వయో ‡ రూఢాగమః స్మృతః ॥ ౨౩
గుణే చ రూపం యత్సర్వం త్రాయతే తత్పరం పదమ్ ।
అభిధేయమితి ప్రోక్తా నిరుక్తిః ప్రణవస్య సా ॥ ౨౪

నమఃపదనిరుక్తిః.

నమ్యతే § దేవ ఏవైకస్తేషామేకం పరాయణమ్ ।

నారాయణపదనిర్వచనమ్.

నరో దేవః పరస్స్రష్టా సర్గాదౌ పాథసామథ ॥ ౨౫
తస్మాన్నారాణి పాథాంసి తాన్యేవాయనముచ్యతే ।
దేవస్య హేతోశ్చాముష్మాన్నారాయణ సమాహ్వయః ॥ ౨౬
నారా వాఽయనమావాసః పురుషస్య మధుద్విషః ।
అణ్ప్రత్యయః ప్రకృత్యర్థే తతో హాససమాహ్వయః ॥ ౨౭
ఏవం మన్త్రమిమం లబ్ధ్వా సమ్యగ్గురుముఖాత్తతః ।

సాధకనియమాః.

గురుశుశ్రూషణపరస్సర్వ మన్త్రాణి సాధయేత్ ॥ ౨౮
బ్రహ్మచర్యే స్థితో మౌనీ మేధ్యాహారాశనో వ్రతీ ।
అశనీయాని మేధ్యాని వక్ష్యామి శృణు తాన్యపి ॥ ౨౯

---

* మకారమస్మిన్ వ్యత్యాసస్థ వకార. † దవలోపె. ‡ రూఢ్వాగమః.
§ దేవతా వైక.

పయోయావకశాకామ్బుఫలమూలాని సక్తవః ।
ఆద్యం కుశోదకం మేధ్యం దధి భిక్షాన్నమేవ చ ॥ ౩౦

మన్త్రజపకాలః.

సాధనే మన్త్రజాపస్య శృణు కాలం * యథోదితమ్ ।
మార్గశీర్షే శుభే మాసి ద్వాదశ్యాం చన్ద్రవర్ధనే ॥ ౩౧
ఆరాధ్య పరయా భక్త్యా నారాయణమనన్యధీః ।

దేవతాధ్యానమ్.

చాక్రాబ్జమణ్డలే దేవం ధ్యాయేద్దేవం సమాహితః ॥ ౩౨
చతుర్బాహుముదారాఙ్గం చక్రాద్యాయుధ † సేవితమ్ ।
కాలమేఘప్రతీకాశం పద్మపత్రాయతేక్షణమ్ ॥ ౩౩
పీతామ్బరధరం సౌమ్యం ప్రసన్నేన్దునిభాననమ్ ।
చారుహాసం సుతామ్రోష్ఠం రత్నోజ్జ్వలితకుణ్డలమ్ ॥ ౩౪
సుభ్రూ‡లలాటం సుముఖం సర్వాభరణభూషితమ్ ।
లలాటతిలకం సౌమ్యం దీపవచ్ఛ్వేతమృత్స్నయా ॥ ౩౫
§ ఊర్ధ్వపుణ్డ్రతిలకం మణ్డితం చణ్డభానునా ।
స్ఫురత్కటకకేయూరహారకాన్త్యభిభూషితమ్ ॥ ౩౬
స్ఫురద్భాస్కరవర్ణాభం శోభితం వనమాలయా ।
ప్రద్యోతనసహస్రాభభూషణైరపి $ భూషితమ్ ॥ ౩౭
దివ్య || చన్దనలిప్తాఙ్గం దివ్యమాల్యవిభూషితమ్ ।
శ్రీభూమిభ్యాం సుఖాసీనం స్వర్ణసింహాసనే శుభే ॥ ౩౮
ధ్యాత్వైవం దేవదేవేశం మన్త్రజాపపరో భవేత్ ।
సుఖాసీనో యథాకాలం శుచిర్భూత్వా సమాహితః ॥ ౩౯
మన్త్రం జపేజ్జగన్నాథం సమారాధ్య దినే దినే ।

---

* యథోచితమ్. † భూషణమ్. ‡ లలాటముకుటం. § ఇదమర్ధం క్వచిన్నాస్తి. $ మణ్డితమ్. || గన్ధానులిప్తాఙ్గమ్.

మన్త్రజపహోమాదిసఙ్ఖ్యా.

జపేల్లక్షాష్టకం ప్రోక్తం తదర్ధం * తిలతర్పణమ్ ॥ ౪౦
తదర్ధం జుహుయాదగ్నౌ తతస్సిధ్యతి మన్త్రరాట్ ।

సిద్ధే మన్త్రే ధర్మసాధనప్రకారః.

అథ సంసాధితే మన్త్రే స్వప్నే జాగరణే తథా ॥ ౪౧
సిద్ధిలిఙ్గాని మన్త్రస్య మన్త్రీ పశ్యతి సన్తతమ్ ।
తతస్సిద్ధేన మన్త్రేణ సాధయేద్ధర్మముత్తమమ్ ॥ ౪౨
అథ మన్త్రవరాద్ధర్మసాధనం యోఽభివాఞ్ఛతి ।
† యది పితౄణాం చ సర్వేషాం తర్పణం మన్త్రవిత్తమః ॥ ౪౩
ఋణత్రయాద్వినిర్ముక్తిం సర్వస్మాదభివాఞ్ఛతి ।
ఉపోష్య స శుచిర్భూత్వా ‡ కుర్యా చక్రాబ్జమణ్డలే ॥ ౪౪
ఆవాహ్య దేవమారాధ్య సమ్యగర్ఘ్యాదిసాధనైః ।
గోహిరణ్యాదిభిర్ద్రవ్యైస్తిలైశ్చైవ కుశోదకైః ॥ ౪౫
§ దత్తైర్మన్త్రజపైర్యుక్తైః ప్రాపయేల్లోకమక్షయమ్ ।
పితౄన్ మన్త్రప్రసాదేన నరకస్థానపి క్షణాత్ ॥ ౪౬
అతోఽన్యల్లుప్తపిణ్డానాం పితౄణాం తృప్తికారణమ్ ।

కల్యాణవిధిః.

విధిం వక్ష్యామి కల్యాణం చతుర్వక్త్ర యథాతథమ్ ॥ ౪౭
ఉపోష్య మన్త్రవిత్పూర్వం పూర్వేద్యుస్సు సమాహితః ।
పఞ్చమ్యాం మాఘమాసస్య $ మణ్డలం చక్రపఙ్కజమ్ ॥ ౪౮
అర్చయిత్వా తతస్తస్య మధ్యే దేవం జగద్గురుమ్ ।
యజేత కృసరాన్నేన హోమం తేనైవ కల్పయేత్ ॥ ౪౯
సమిదాజ్యతిలైర్వాపి మన్త్రేణాష్టోత్తరం శతమ్ ।
పిత్రాది నామ సంకీర్త్య తారయేతి పదాన్వితమ్ ॥ ౫౦

---

* జలతర్పణమ్. † పితౄణామపి. ‡ కుర్యాచ్చ. § దత్తైర్మన్త్రైర్జపే యుక్తః $ మణ్డపమ్.

ప్రాచీనావీతికో భూత్వా హ్యాసీనో మాస్తే దక్షిణాముఖః ।
దక్షిణాగ్రాన్ కుశాన్ భూమావాస్తీర్య ధ్యానమాస్థితః ॥ ౫౧
ధ్యాత్వా నారాయణం దేవం తర్పయేచ్చ తిలోదకైః ।
తదక్షయం జలం దత్తం పితౄణాం తృప్తిమావహేత్ ॥ ౫౨
తర్పయిత్వా సదాచారాన్ బ్రాహ్మణాన్ భగవన్మయాన్ ।
భోజయేత్షడ్రసోపేతం భోజనం ద్వాదశావరాన్ ॥ ౫౩
దద్యాత్తేభ్యస్తిలాన్వస్త్రాన్ గోహిరణ్యాదికం తతః ।
తతస్సవ్యే భుజే న్యస్య బ్రహ్మసూత్రం సమాహితః ॥ ౫౪
అగ్నౌ భగవతో దర్భాన్ దక్షిణాగ్రాన్ ధరాతలే ।
ఆస్తీర్య సాగ్రాన్ * సుసమానాసీనో దక్షిణాముఖః ॥ ౫౫
పాత్రస్థమన్నం దధి చ తిలాంశ్చ బదరీఫలమ్ ।
కబలీకృత్య తాన్ పిణ్డాన్ సమన్మన్త్రముదీరయేత్ ॥ ౫౬
మధు వాతేతి తిసృభిరృగ్భిర్బర్హిషి నిక్షిపేత్ ।
గోత్రనామ సముచ్చార్య పితౄణాం సేచనం జలైః ॥ ౫౭
పిణ్డాన్ పితృభ్యో మాతృభ్యో భ్రాతృభ్యో గురవే తథా ।
ఆచార్యాయ తథాన్యేభ్యో బన్ధుభ్యో † ధ్యానమాస్థితః ॥ ౫౮
అవసేచనపూర్వం తు మన్త్రేణానేన మన్త్రవిత్ ।
పిణ్డాన్ దద్యాదభిధ్యాయ దేవం నారాయణం హరిమ్ ॥ ౫౯
ఆసేచనం ప్రకుర్వీత పునరేవ విచక్షణః ।
ఏవం విధాయ విధివదృణాన్ముక్తశ్చ తత్క్షణాత్ ॥ ౬౦
విమానం దివ్యమారుహ్య యాతి బ్రహ్మ సనాతనమ్ ।

ఫలాతిశయప్రతిపాదనమ్

ఉపవాసాన్ బహువిధానక్షమశ్చేత్కర్తుమఞ్జసా ॥ ౬౧
దేవం చక్రాబ్జమధ్యస్థం యజేదర్ఘ్యాదిసాధనైః ।
సిద్ధేనానేన ‡ మన్త్రేణ నైవేద్యైశ్చ చతుర్విధైః ॥ ౬౨

* సుసమానా. † బహుభ్యో. ధర్మమాస్థితః ‡ మనునా.

హుత్వా ఘృతేన జ్వలనే సమిధాష్టోత్తరం శతమ్ ।
తన్మయాన్భోజయేద్విప్రాన్ దద్యాచ్చ విభవోచితమ్ ॥ ౬౩

ఇష్ట్వైవం దేవదేవేశం వ్రతస్థో నియతేన్ద్రియః ।
చాన్ద్రాయణం పరాకం చ కృచ్ఛ్రం సాన్తపనం తథా ॥ ౬౪

సంవత్సరోపవాసం చ తథైకాదశ్యుపోషితమ్ ।
కృష్ణాష్టమ్యాం శ్రావణే చ జయన్త్యాదివ్రతేష్వపి ॥ ౬౫

* ఏకాదశ్యుపవాసస్య యదుక్తం ఫలముత్తమమ్ ।
తత్తచ్ఛతగుణం విద్యాత్ఫలం పూజావిధేరపి ॥ ౬౬

యజ్ఞధర్మఫలాకాఙ్క్షీ తత్తత్ఫలమవాప్నుయాత్ ।
తీర్థాభిగమనస్యాపి ఫలం సప్తాహపూజనాత్ ॥ ౬౭

పవిత్రారోపణే వాపి † వ్రతాదిపరిపూరణే ।
స్నపనే చోత్సవే పక్షకాలాభిగమనే తథా ॥ ౬౮

గోపురాలయ ‡ నాలాదినిర్మాణే ప్రతిమాసు చ ।
క్షేత్రారామతటాకాది ప్రదానే చ మధుద్విషః ॥ ౬౯

ఘృతదీపప్రదానే చ యత్ఫలం తత్సహస్రధా ।
ఫలత్వారాధనాద్విష్ణోర్నాత్ర కార్యా విచారణా ॥ ౭౦

సజాత్రిన్తిపూజావిధిః.

సజాత్రిన్తౌ మణ్డలె కుమ్భే జ్వలనే చ మధుద్విషమ్ ।
ఆవాహ్య పూజయెద్దేవం పరమాన్నైశ్చతుర్విధైః ॥ ౭౧

జుహుయాన్మనునానెన జ్వలనేऽష్టోత్తరం శతమ్ ।
తన్మయాన్భోజయేచ్ఛక్త్యా దద్యాచ్చైవ యథావసు ॥ ౭౨

యస్య యస్య చ ధర్మస్య ఫలం యద్యదుదీరితమ్ ।
తస్య తస్య ఫలం తత్తన్మన్త్రిచ్ఛతగుణం భవేత్ ॥ ౭౩

* ఎకైకస్యోప. † ఘృతాపె. ‡ శాలాది.

ఉత్తరాయణపూజా.

అయనే చోత్తరే కుమ్భే వహ్నౌ చక్రాబ్జమణ్డలే ।
సోపవాసశ్శుచిర్భూత్వా సమావాహ్య జగద్గురుమ్ ॥ ౭౪
యజేత * పూర్వవత్పశ్చాద్ధోమం పూర్వవదాచరేత్ ।

అర్థసాధనమ్.

అథార్థసాధనం మన్త్రమభివాఞ్ఛతి చేన్నరః ॥ ౭౫
భద్రకం మణ్డలం కృత్వా తస్మిన్నారాధ్య మన్త్రవిత్ ।
తిలైర్బిల్వైస్తథాపద్మైర్నిమ్బపుష్పైశ్చ తణ్డులైః ॥ ౭౬
చమ్పకైర్మల్లికాభిశ్చ మాలత్యా కరవీరజైః ।
నన్ద్యావర్తైర్యూథికాభిః ప్రత్యేకం శతసఙ్ఖ్యయా ॥ ౭౭
జుహుయాద్విద్యయా విద్వాన్ సప్తాహం చతురానన ।
ధనమక్షయమాప్నోతి మన్త్రస్యాస్య ప్రభావతః ॥ ౭౮
చన్దనం కుఙ్కుమం కోష్ఠం రోచనా † లక్తకం తథా ।
ఘనసారం మృగమదం పిష్ట్వా తత్తోదవారిణా ॥ ౭౯
ధనదం విలిఖేద్భూమౌ సప్త ‡ రాత్రమనన్యధీః ।
యజేత గన్ధప్రముఖైర్నివేద్య చ గుళోదనమ్ ॥ ౮౦
పాదేనాక్రమ్య హృదయం ధనదస్య జపేత్తతః ।
అయుతం నియుతం వాపి మన్త్రరాజం జితేన్ద్రియః ॥ ౮౧
ధ్యాత్వా నారాయణం దేవం తదన్తే మన్త్రవిత్తమః ।
సాక్షాత్కరోతి ధనదం తథైవ ధనమక్షయమ్ ॥ ౮౨
ప్రయచ్ఛతి ధనాధ్యక్షైరానీతం § స్వాశ్రయాత్క్షణాత్ ।
మాణిభద్రాదిభిర్మన్త్రప్రభావేన చతుర్ముఖ ॥ ౮౩
సప్తాహమథవా యాగం కృత్వా భద్రకమణ్డలే ।
హుత్వా హుతీస్తదన్తే చ కుర్యాద్బ్రాహ్మణతర్పణమ్ ॥ ౮౪

---

* పూజనే దేవమ్. పూర్వవద్దేవమ్. † లక్షణమ్. ‡ రాత్రం జితేన్ద్రియః.
§ స్వాజ్ఞయా. స్వేచ్ఛయా.

ధ్యాత్వా నారాయణం దేవమాత్మానం సాధకోత్తమః ।
పశ్యేన్మహీతలం శుద్ధమగ్రహారాద్బహిస్థితః ॥ ౮౫

భవన్తి చాస్య నిధయః ప్రత్యక్షా బహవస్తథా ।
అఞ్జనాఞ్చితచక్షుర్వా మన్త్రేణానేన మన్త్రవిత్ ॥ ౮౬

నిధీన్ పశ్యతి దుష్ప్రాపానభీష్టాం స్తత్క్షణాదసౌ ।
భద్రకే మణ్డలే పూర్వమిష్ట్వా దేవం జనార్దనమ్ ॥ ౮౭

యజ్ఞదారుం వృషస్కన్ధే బధ్వా తస్మిన్ హాలం పునః ।
కర్షయేద్భూతలం శుద్ధం సితాసు మణికాఞ్చనమ్ ॥ ౮౮

మహదాప్నోత్యభిప్రేతమథవా కమలాసన ।
వల్మీకస్య తథాభ్యర్ణే కృత్వా భద్రకమణ్డలమ్ ॥ ౮౯

యజేత పూర్వవద్దేవమన్తే వల్మీకభూమిషు ।
* నాలికేరజలైస్సార్ధం పిష్టం నాగబలిం క్షిపేత్ ॥ ౯౦

ఖాత్వా వల్మీకధిష్ణ్యస్థం తత్ర పశ్యేన్మహద్ధనమ్ ।
ఖనిత్రం క్షాలయిత్వా తు నిశాయామధివాసయేత్ ॥ ౯౧

మణ్డలే స్వస్తికే దేవమిష్ట్వా హుత్వా తథాహుతీః ।
అష్టోత్తరశతం భూయః † ప్రాతర్నిక్షిప్య భూతలే ॥ ౯౨

శుచౌ ఖనేత్ఖనిత్రేణ ‡ లభతే సుమహద్ధనమ్ ।
సాధితం పారదం కృత్వా హస్తే జప్త్వా మనుం పునః ॥ ౯౩

నియుతం ప్రయుతం వాపి యథాశక్తి సమాహితః ।
తద్రసస్పర్శమాత్రేణ సర్వం కాఞ్చనతామియాత్ ॥ ౯౪

పాషాణమథవా లోష్టమగ్నితప్తం న సంశయః ।
ఔషధాని చ సర్వాణి రసయుక్తాని పద్మజ ॥ ౯౫

లోహసంస్పర్శయుక్తాని సువతే కనకం మహత్ ।
ఇత్థం ధనవతాం కామస్సముద్రాన్తః ప్రవర్తతే ॥ ౯౬
తత్ప్రాప్తయే విధాయాబ్జమణ్డలం తత్ర సంస్మరేత్ ।

* నాలికేరఫలైః. † ఘృతం నిక్షిప్య భూతలే. ‡ లభేత.

మన్త్రేశమర్చయిత్వాగ్రే యథాపూర్వమనన్యధీః ॥ ౯౭
జుహుయాచ్చ యథోక్తేన మార్గేణ దినసప్తకమ్ ।

స్త్రీభోగః.

పద్మరాగరుచం దేవం స్మృత్వా మన్త్రం జపేత్సుధీః ॥ ౯౮
పూర్వోక్తసఙ్ఖ్యయా స్త్రీణాం భోగం * చేచ్ఛతి దుర్లభమ్ ।
చిన్తయిత్వా ఫలం హైమాముకమర్ణ్యావసితే తతః ॥ ౯౯
† అభీష్టసాధకం సర్వం ప్రార్థయన్తే వరాస్త్రియః ।
యావజ్జీవం న త్యజన్తి కామార్తా మన్త్రవిత్తమమ్ ॥ ౧౦౦
కన్యాకామః ఫలైః పక్వైః పుష్పైర్లాజైర్దినే దినే ।
సహస్రం జుహుయాద్దేవమారాధ్య గరుడధ్వజమ్ ॥ ౧౦౧
లభతే కన్యకామిష్టాం తదన్తే న విచారణా ।

వశీకారః.

యన్త్రం వశ్యకరం వక్ష్యే శ్రూయతాం తద్యథాతథమ్ ॥ ౧౦౨
భూర్జపత్రే లిఖే ‡ చ్చక్రమష్టారం రోచనాదికైః ।
చన్దనద్వయకాశ్మీరశశికస్తూరికాన్వితైః ॥ ౧౦౩
హేమసూచ్యా లిఖేదేతైర్గన్ధద్రవ్యైస్తథాపరైః ।
§ నాభినేమియుతం చక్రమష్టారం జ్వాలయాన్వితమ్ ॥ ౧౦౪
అష్టస్వరేషు విలిఖేదక్షరాణ్యష్ట పద్మజ ।
ప్రాదక్షిణ్యేన విస్పష్టం హ్రీఙ్కారం మధ్యమే పదే ॥ ౧౦౫
సాధ్యనామాపి తత్రైవ సోఙ్కారం తదనన్తరమ్ ।
క్రీఙ్కారం నాభివలయే దిక్ష్వష్టాసు సమర్పయేత్ ॥ ౧౦౬
క్రీఙ్కారం నేమివలయే వశీకరణకాఙ్కురమ్ ।
తద్దేవాశాసు సర్వాసు వశం కురు పదాన్వితమ్ ॥ ౧౦౭

---

* చేతసి దుర్లభమ్. † అభీష్టసాధకాః. ‡ త్పద్మచక్రమష్టారరోచనాః. § నాభినెమిం శుభం.

తస్మిన్నావాహ్య దేవేశమిష్ట్వా మన్త్రం * జపేద్బుధః ।
అష్టోత్తరసహస్రం తు జుహుయా † దాహుతీ స్తతః ॥ ౧౦౮

గులికాం బిభ్రత స్తస్య వశ్యం సర్వమన న్తరమ్ ।
అథవా పాదయోః పాంసూన్ రక్తచన్దనమిశ్రితాన్ ॥ ౧౦౯

ఆదాయ పురుషాకారాం స్త్రీరూపాం వా యథేప్సితామ్ ।
కృత్వా ప్రతికృతిం తస్మిన్న్యస్యాత్మానం ‡ స్మరేద్ధరిమ్ ॥ ౧౧౦

తాడయేన్మూలమనునా రక్తైస్తు § హయమారజైః ।
ప్రత్యహం మన్త్రిజాపస్స్యాదష్టోత్తరసహస్రకమ్ ॥ ౧౧౧

వశ్యా నారీ పుమాన్ వాపి సప్తాహా న్తే జపాద్భవేత్ ।
యావజ్జీవం ధనైర్వస్త్రై రాత్మనా చా యథేప్సితమ్ ॥ ౧౧౨

తిలతణ్డులదూర్వాణామయుతాహుతిభిః క్రమాత్ ।
బ్రాహ్మణక్షత్రియవిశో వశ్యా మన్త్రప్రభావతః ॥ ౧౧౩

అపామార్గసమిద్భిర్వా హోమాద్వర్ణాన్ వశం నయేత్ ।
ఔదుమ్బరసమిద్భిర్వా పలాశసమిధాపి వా ॥ ౧౧౪

హోమేన బ్రాహ్మణా వైశ్యాః పూర్వోక్తాహుతిసఙ్ఖ్యయా ।
త్రిభిర్మధురసైస్సిక్తైరపామార్గసమిచ్ఛతైః ॥ ౧౧౫

దశభిర్జుహుయాదగ్నౌ రాజా వశ్యః క్షణాద్భవేత్ ।
అశ్వత్థైః ఖాదిరైర్వాపి వశీకరణమీరితమ్ ॥ ౧౧౬

వటవృక్షసమిత్సఙ్ఘైర్వైశ్యాస్సర్వే వశీకృతాః ।
శూద్రస్తు ప్లక్షసమిధామాహుత్యా స్వవశః క్షణాత్ ॥ ౧౧౭

గన్ధద్రవ్యసమాయుక్తమృత్స్నయా తిలకం దధత్ ।
దృష్టమాత్రేణ జనతాం వశం నయతి మన్త్రవిత్ ॥ ౧౧౮

ధ్యాత్వా కరతలే చన్ద్రం తన్మధ్యే విష్ఠితం హరిమ్ ।
సుఖాసీనం పుణ్డరీకకర్ణికాయాం సితప్రభమ్ ॥ ౧౧౯

* జపేత్తతః. † త్వాఽదాహుతీః. ‡ న్యసేద్ధరిమ్. § [illegible]మవారిజైః.

ధ్యాయన్ కరతలస్థ శైలస్సర్వం వశ్యం క్షణాద్భవేత్ ।
భక్ష్యం భోజ్యం తథా పేయం ఫలం వా పుష్పమేవ వా ॥ ౧౨౦
స్పృష్ట్వా సహస్రజాపేన * దత్తం సర్వాన్ వశం నయేత్ ।

ఆకర్షణమ్.

ఆకర్షణవిధిం వక్ష్యే తం బ్రహ్మన్నవధారయ ॥ ౧౨౧
భూర్జపత్రే లిఖేచ్చక్రమష్టారం పూర్వవర్త్మనా ।
గన్ధద్రవ్యైర్లిఖన్మన్త్రం హేమసూచ్యా విచక్షణః ॥ ౧౨౨
వేష్టయేదుక్తసూత్రేణ తద్యన్త్రమభిమన్త్రితమ్ ।
† శిఖిచఞ్చుపుటె న్యస్తం భావయిత్వా జపేత్తతః ॥ ౧౨౩
తన్నామసంయుతం మన్త్రం శుద్ధ్యన్నాకర్షయేతి చ ।
యుక్తం సహస్రం సప్తాహం జపేత్ప్రతిదినం సుధీః ॥ ౧౨౪
ఆత్మానం గరుడారూఢం సాయుధాష్టభుజం హరిమ్ ।
బన్ధూకపుష్పసదృశం భావయిత్వా జితేన్ద్రియః ॥ ౧౨౫
వామోత్సఙ్గే హరేర్దేవీం నిషణ్ణాం కామవిహ్వలామ్ ।
పాశాఙ్కుశధరాం లక్ష్మీం ధ్యాత్వా చ తదనన్తరమ్ ॥ ౧౨౬
నృపం బధ్వా గలె పాశైస్తాడయిత్వాఽఙ్కుశాదిభిః ।
ఆయుధైరితి పృష్ఠతో మన్త్రమాకర్షయ పదాన్వితమ్ ॥ ౧౨౭
జప్త్వాఽయుతం సప్తదినం యోజనానాం శతె స్థితమ్ ।
అపి భూపం నయత్యాశు సాధకో మన్త్రతెజసా ॥ ౧౨౮
ధనేన మహతా యుక్తస్స్వయమేవాగతో నృపః ।
వశ్యో భవతి కృత్వైవం విప్రాదీనపి వా ఽఽనయేత్ ॥ ౧౨౯
యోషిదాకర్షణె ‡ చాపి కృత్వైవం కర్మ మన్త్రవిత్ ।
పఞ్చబాణేషుభిర్విద్ధాం సర్వాఙ్గేషు స్త్రియం స్మరేత్ ॥ ౧౩౦
పాశబద్ధాం తథైవాన్యైరాయుధైస్తాడితాం భృశమ్ ।
క్షిప్రమేవానయేన్నారీం సప్తాహాచ్ఛరవేగవత్ ॥ ౧౩౧

---

* దత్వా సర్వం. † శిఖిపిఞ్ఛ. ‡ వాపి కృత్వైవం మన్త్రి మన్త్రి.

దూరస్థితామపి తథా రాజ్ఞో వా మహిషీమపి ।
సా సన్నిధత్తె కామార్తా మదవిహ్వలలోచనా ॥ ౧౩౨

సమృద్ధార్థార్థినా వాపి ధనైర్వాపి యథేప్సితైః ।
సాధకం తోషయత్యేషా మన్త్రిజాపాద్యథోదితాత్ ॥ ౧౩౩

మృతనారీకపాలె వా రోచనాద్యేన వస్తునా ।
పూర్వవచ్చక్రమాలిఖ్య తన్మధ్యేఽభీష్టయోషితః ॥ ౧౩౪

లిఖిత్వా నామధేయం త * త్కపాలె జ్వలనే పునః ।
తాపయిత్వా జపేన్మన్త్రం సప్తాహం పూర్వసఙ్ఖ్యయా ॥ ౧౩౫
తతస్సిధ్యతి సా నారీ దూరస్థాపి యథేప్సితా ।

యక్షసాధనమ్.

యక్షాణామపి యక్షీణాం సాధనం శృణు కథ్యతె ॥ ౧౩౬
వటవృక్షే కుటీం కృత్వా తత్ర చక్రాబ్జమణ్డలె ।
ఆరాధ్య దెవం జుహుయాద్వాలవృక్షసమిచ్ఛతైః ॥ ౧౩౭
దశభిః ప్రత్యహం మన్త్రీ సప్తాహే పరినిష్ఠితె ।
పూర్వమెవ వటె యక్షం యక్షీం వా కుఙ్కుమాదిభిః ॥ ౧౩౮

లిఖిత్వా కర్మ తత్సర్వం కుర్యాదభిముఖః స్వయమ్ ।
సప్తమేఽహ్ని వటె రాత్రౌ కమ్పితే ఽభీతవత్స్థితః ॥ ౧౩౯

గుగ్గులుం ఘృతమిశ్రం చ ధూపయేన్మన్త్రవిత్తమః ।
వటాభిముఖముత్థాయ యక్షీం వా యక్షమేవ వా ॥ ౧౪౦

సాక్షాత్కరోతి తాం తం వా యాచేతాభీష్టముత్తమమ్ ।
మాతృత్వం వా స్వసృత్వం వా భ్రాతృత్వం వా యథాతథమ్ ॥

పితృత్వం వాథ భార్యాత్వమీప్సితం సర్వమాప్నుయాత్ ।
ప్రయచ్ఛతి యథాయోగం యక్షీ యక్షశ్చ మన్త్రిణే ॥ ౧౪౨

మాతా చేన్మాతృవద్రక్షేత్పితా చేత్పితృవత్తథా ।
ఏవం భ్రాత్రాదయో ఽప్యన్యే యథాస్వత్రాణతత్పరాః ॥ ౧౪౩

---

* త్వాపకే జ్వలితే పునః । తపః.

విద్యాధరసాధనమ్.

విద్యాధరవశీకారే విధానమపరం శృణు।
అశోకవృక్ష మూలే ప్యాణం కుర్యాత్తూపూజాది పూర్వవత్ ॥
విద్యాధరేణ యచ్ఛక్యం కర్తుమస్యాపి తద్భవేత్ ।
అన్యేషాం దేవయోనీనామేవం కుర్యాద్యథావిధి ॥ ౧౪౫
తే తే సర్వం ప్రయచ్ఛన్తి మన్త్రితుష్టా యథాతథమ్ ।

పాతాలసాధనమ్.

పాతాలసాధనం చాపి శృణు గుహ్యం యథాతథమ్ ॥ ౧౪౬
హోమావసానం పూజాది కర్మ కృత్వా యథోదితమ్ ।
బిలద్వారసమీపే తు లక్షమష్టాక్షరం జపేత్ ॥ ౧౪౭
క్షీరవృక్షశమీకుమారతిలాద్యానాకునన్యధీః ।
ప్రత్యేకమయుతం హోమం కుర్యాద్వై సాధకోత్తమః ॥౧౪౮
నిర్గచ్ఛతి బిలాత్తస్మాత్కామార్తా కన్యకా స్వయమ్ ।
సహస్రపరివారేణ సార్ధమాయతలోచనా ॥ ౧౪౯
గృహీత్వా మన్త్రిణం స్వేషు మన్దిరేషు యథాసుఖమ్ ।
రమతే దివ్యభోగైస్సా విచిత్రైరతిమానుషైః ॥ ౧౫౦
పాతాలద్వారపార్శ్వే తు కారయేద్వ్యాగమణ్టపమ్ ।
ధ్వజతోరణసంయుక్తం ద్వారకుమ్భోపశోభితమ్ ॥ ౧౫౧
చక్రాబ్జం వర్తయేత్తత్ర ధ్యాత్వా నారాయణం ప్రభుమ్ ।
యజేత పూర్వవద్ధోమం కృత్వా పూర్వోక్తసఙ్ఖ్యయా ॥ ౧౫౨
అష్టలక్షం మితాహారో జితేన్ద్రియ అనన్యధీః ।
తత్క్షణాదేవ నాగేన్ద్రకన్యకా మన్త్రిణః పురః ॥ ౧౫౩
స్థితా మనోభవవశా సహస్రైః పరివారితాః ।
ఆత్మతుల్యాభిరన్యాభిః కన్యకాభిర్వశీకృతాః ॥ ౧౫౪
గృహీత్వా మన్త్రిణం తాశ్చ నాగాలయపురోత్తమే ।
ప్రవిశ్య వివిధైర్భోగైర్వశీకుర్వన్తి మన్త్రిణమ్ ॥ ౧౫౫

పీత్వా రసాయనం చాపి యావదాభూతసంప్లవమ్ ।
రమతే భీరుభిస్సార్ధం దివి దేవపతిర్యథా ॥ ౧౫౬

ఖడ్గసాధనమ్.

ఖడ్గసాధనమాశ్చర్యం శృణు వక్ష్యామి తద్యథా ।
దేహజం లోహితం మన్త్రీ శ్మశానాఙ్గారమిశ్రితమ్ ॥ ౧౫౭

పేషయిత్వా లిఖేత్ఖడ్గం చతుస్తాలాయతం శుభమ్ ।
శ్మశానదేశే తన్మూలం స్పృష్ట్వా మన్త్రం జపేత్సుధీః ॥ ౧౫౮

నిశీథే నిర్జనే తావద్యావజ్జ్వాలాం విముంచతి ।
జ్వాలాభిరస్య శోభన్తే దిశో దశ చతుర్ముఖ ॥ ౧౫౯

నానావిధాని భూతాని భవన్తి భయహేతవః ।
అభీతో నిశ్చలో మన్త్రం జపే దేవం సమాహితః ॥ ౧౬౦

స్ఫురన్తం పాణినా ఖడ్గం గృహీత్వా దృఢముష్టినా ।
మన్త్రం జపేన్నభో యాతి యత్ర విద్యాధరాదయః ॥ ౧౬౧

విద్యాధరమహిమ్నా తేషాం స రాజా భవతి మన్త్రవిత్ ।
యక్షరాక్షసదైత్యానాం జేతా మర్త్యేషు కింపునః ॥ ౧౬౨

ఖడ్గహస్తస్సదా మన్త్రం జపన్యాతి త్రివిష్టపమ్ ।
తత్రాపి భోగమతులం లభతే చాప్సరోగణైః ॥ ౧౬౩

ఖడ్గం వాఽఽయసమాదాయ పఙ్క్తౌ పిప్పలసంభవైః ।
అన్తర్హితం విధాయాశు నియుతం జపమాచరేత్ ॥ ౧౬౪

సమిదాజ్యైస్తథా బీజైర్జుహుయాదయుతావరమ్ ।
నరరక్తం గజమదం పిత్తమాక్షం విమిశ్రితమ్ ॥ ౧౬౫

రాజావర్తేన తైః ఖడ్గం విలిప్యారాధయేద్ధరిమ్ ।
తస్మిన్ పూర్వోక్తమార్గేణ ఖడ్గం స్పృష్ట్వా జపః స్మృతః ॥

అష్టోత్తరసహస్రేణ పశ్చాత్తాపాదిసమ్భవః ।
తాపే స్యాదధమాసిద్ధిర్మధ్యమా ధూమజన్మని ॥ ౧౬౭

ఉత్తమా జ్వలనే దృష్టే పశ్చాత్ఖడ్గధరస్స్వయమ్ ।
చరేదభీప్సితాన్ లోకాన్ భోగాంశ్చాప్నోతి పుష్కలాన్ ॥ ౧౬౮

సిద్ధకన్యాసకాశాత్సిద్ధవస్తులాభః.

శఙ్ఖశుక్త్యుదరే మన్త్రం లిఖేద్గోరోచనామ్బుభిః ।
జపేన్మన్త్రవరం స్పృష్ట్వా యావజ్జ్వాలావలోకనమ్ ॥ ౧౬౯
సముత్థితా చ తన్మధ్యే కన్యా సర్వవరప్రదా ।
తిలకం చాక్షమాలాం చ గులికాఞ్జనపాదుకాః ॥ ౧౭౦
దివ్యౌషధం రసేన్ద్రం చ కపాలస్థం రసాఞ్జనమ్ ।
దదాతి సర్వం సా కన్యా మన్త్రిణే మన్త్రవైభవాత్ ॥ ౧౭౧
తిలకం బిభ్రతస్తస్య నరనారీ మృగాదికమ్ ।
స్మృతిమాత్రేణ పురతో దృష్టం భవతి తద్ధ్రువమ్ ॥ ౧౭౨
తయాక్షమాలయా జప్తగి పురశ్చరణవర్జితః ।
మన్త్రీ యథేప్సితాన్ కామాన్ తస్మై శీఘ్రం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౧౭౩
నిధాయ * గులికామాస్యే నిర్భయస్సర్వవిష్టపే ।
చరత్యేవ యథాకామం దీర్ఘమాయుశ్చ విన్దతి ॥ ౧౭౪
అఞ్జనేనాక్తనయనస్త్వదృశ్యస్సురాసురైః ।
పాదుకాస్పర్శమాత్రేణ చారయత్యనలే జలే ॥ ౧౭౫
దూరం వా గమయేచ్ఛీఘ్రం యం యం దేశమభీప్సతి ।
దివ్యౌషధేన భుక్తేన దుర్వ్యాధిర్నశ్యతి క్షణాత్ ॥ ౧౭౬
అచికిత్స్యోఽపి కుష్ఠాదిర్నాత్ర కార్యా విచారణా ।
పాషాణాది రసేన్ద్రేణ స్పృష్టమగ్నౌ ప్రతాపితమ్ ॥ ౧౭౭
హిరణ్యం భవతి బ్రహ్మన్ పీత్వా చాపి రసాయనమ్ ।
బలవానపి తేజస్వీ వలీపలితవర్జితః ॥ ౧౭౮

శత్రుమారణమ్.

కపాలే చాశ్మ నిక్షిప్య శత్రుమూర్ధని నిక్షిపేత్ ।
† ఉద్వాసితో వా మ్రియతే సాన్వవాయస్సుహృజ్జనః ॥ ౧౭౯

* శక్తి. † ఉచ్చాటితో వా.

❦ ఇన్ద్రజాలమ్. ❦

దర్శయన్నిన్ద్రజాలం చేన్మాయాదేవీం లిఖేద్భువి ।
కృష్ణాం చ తుభుర్జాం సౌమ్యాం సర్వాభరణ భూషితామ్ ॥
సర్వాఙ్గసున్దరీం * మన్త్రీ పూజయిత్వా జపేత్తతః ।
అయుతం నియుతం వాపి † మన్త్రమష్టాక్ష ‡ రాన్వితమ్ ॥ ౧౮౧
సిద్ధా తదన్తే సా దేవీ చతురఙ్గబలం మహత్ ।
భూమా వ్యోమ్ని బలం సర్వముద్యతాయుధముద్ధృతమ్ ॥ ౧౮౨
దర్శయత్యాశు మన్త్రేణ మ § న్త్రిణే మన్త్రసిద్ధిదా ।
త్రైలోక్యమపి సర్వం సా ప్రదర్శయతి తోషితా ॥ ౧౮౩

❦ గులికావిధిః. ❦

గులికా కథ్యతే బ్రహ్మన్ $ నిర్మాణమధునోచ్యతే ।
మనశ్శిలా తథా కుష్ఠం హరితాలం చ కుంకుమమ్ ॥ ౧౮౪
గోరోచనాం చ || చక్రాఙ్గం సర్వం పిష్ట్వా మధుత్రికైః ।
కృత్వా తు గులికాం చక్రపద్మమధ్యే నివేశయేత్ ॥ ౧౮౫
ఏకాదశీనిశాయాం వా యజేత హరిమవ్యయమ్ ।
ద్వాదశ్యామర్చయిత్వా ¶ తు జపేన్మన్త్రం యథాపురమ్ ॥
హోమమగ్నౌ ప్రకుర్వీత సహస్రం సర్పిషా తతః ।
సిద్ధేయం గులికా ❧ సర్వం సాధయేత్సాధకస్య హి ॥ ౧౮౬

❦ వేతాలసాధనమ్. ❦

వేతాలసాధనం ✓ బ్రహ్మన్ కథయామి యథాతథమ్ ।
బ్రాహ్మణం క్షత్రియం వాపి యువానం నిర్వ్రణం మృతమ్ ॥
తత్క్షణాదేవ సఙ్గృహ్య శూన్యాగారే నివేశయేత్ ।
క్షాలయిత్వా మలం సర్వం చక్రపద్మే నివేశ్యతమ్ ॥ ౧౮౭

---

* మన్త్రమ్. † మన్త్రమష్టాక్షరద్వయమ్ ॥ ‡ రాహ్వయమ్. § మన్త్రితే మన్త్రసాధితా. $ తన్నిర్మాణం మయోచ్యతే. || సర్వాఙ్గమ్. ¶ సః. ❧ సద్యస్సాధయేత్సర్వమీప్సితమ్ - పూర్వమీరితమ్. ✓ చాపి.

హృదయం తస్య చాక్రమ్య పాదేన ధ్యానమాస్థితః ।
జపేన్మన్త్రం దివారాత్రం నిశీథే కమ్పతే శవః ॥ ౧౯౦

నిర్గత్య తస్మాద్దేహాం సిద్ధార్థైరభిమన్త్రితైః ।
కమ్పమానం శరీరం తదుత్థాయాగ్రే వతిష్ఠతే ॥ ౧౯౧

కిం కరోమీతి చ తతో మన్త్రిణం సంపుటాఞ్జలిః ।
బ్రువాణో మన్త్రిణే తస్మై ప్రయచ్ఛతి యథేప్సితమ్ ॥ ౧౯౨

ఖడ్గముష్టిం తథా దివ్యమౌషధం చ రసాయనమ్ ।
గులికాం పాదుకే * సిద్ధం రసం వేణుపుటే స్థితమ్ ॥ ౧౯౩

పాదలేపం చాక్షసూత్రమన్యద్వా దుర్లభం నృభిః ।
పాదలేపేన గమనమాకాశాదిషు మన్త్రిణః ॥ ౧౯౪

ఖడ్గేన శత్రుసైన్యానాం వధస్సి కేసరిణామపి ।
దివ్యౌషధానాం † సర్వేషాం ఫలం పూర్వముదీరితమ్ ॥ ౧౯౫

ఆమయశాన్తిః.

ఆమయానామపస్మారముఖానాం శాన్తయే విధిః ।
భూభాగే శల్యరహితే కృత్వా మణ్టపమాదితః ॥ ౧౯౬

‡ నిర్వణాన్ లక్షణోపేతాన్కలశాన్ పఞ్చవింశతిమ్ ।
పూరితాన్ ద్రోణమాత్రేణ సర్పిరాద్యేన వస్తునా ॥ ౧౯౭

ససూత్రాన్ సకుశాంశ్చైవ సాపిధానాన్ సవస్త్రకాన్ ।
ద్వారకుమ్భాన్ చతుర్దిక్షు తోరణాని చ కల్పయేత్ ॥ ౧౯౮

ప్రత్యేకం కలశాన్ సర్వాన్ మన్త్రైర్వాభిమన్త్రయేత్ ।
అష్టాక్షరేణ ప్రత్యేకమష్టోత్తరశతావరమ్ ॥ ౧౯౯

నిశామ్బునా చన్దనేన శ్వేతదూర్వాఙ్కురేణ చ ।
భూర్జపత్రోదరే పద్మమష్టపత్రం సకర్ణికమ్ ॥ ౨౦౦

నాభినేమియుతం చక్రమష్టారం కమలాద్బహిః ।
ప్రణవం కర్ణికాదేశే సాధ్యనామ చ మధ్యతః ॥ ౨౦౧

* సిద్ధిమ్. † పూర్ణానామ్. ‡ నిర్వాణాన్.

అష్టాక్షరాణ్యష్టదలే నాభౌ స్పర్శాక్షరం లిఖేత్ ।
* నాభిక్షేత్రే యకారాదీనష్టారేషు స్వరాన్ పునః ॥ ౨౦౨

మహామాయాగ్నిసంయుక్తం భాస్కరం దణ్డశేఖరమ్ ।
నేమిభాగే క్రమాద్దిక్షు విదిక్షు చతురానన ॥ ౨౦౩

కృత్వైవం సితసూత్రేణ పరివేష్ట్యనిరన్తరమ్ ।
గులికాం తణ్డులద్రోణమధ్యస్థే కలశే క్షిపేత్ ॥ ౨౦౪

ఆవాహ్య హృదయాత్తస్మి † న్మన్త్రేశం చక్రపఙ్కజే ।
చన్దనాద్యైస్సితైర్వస్త్రైః పుష్పైరన్యైశ్చ తాదృశైః ॥ ౨౦౫

శాల్యోదనేన చ హరిం యజేత సుసమాహితః ।
పూర్ణేన్దుమణ్డలాన్తస్థముద్గిరన్తం సుధారసమ్ ॥ ౨౦౬

శశాఙ్కశతసఙ్కాశం ధ్యాత్వా నారాయణం హరిమ్ ।
శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మహతీమిత్యన్తే సముదీరయేత్ ॥ ౨౦౭

శశినో దిశి వృత్తేఽథ కుణ్డే క్షీరాజ్యతణ్డులైః ।
‡ గుగ్గులుం క్షౌద్రబీజాంశ్చ సప్తాహం హోమమాచరేత్ ॥ ౨౦౮

పూర్వోక్తసఙ్ఖ్యయా కుమ్భైః § స్థాపితం చానుయామినమ్ ।
స్నాపయేన్మూలమన్త్రేణ ధ్యాయేచ్చైవ జనార్దనమ్ ॥ ౨౦౯

పూర్ణేన్దుశతసఙ్కాశం స్యన్దమానం సుధారసమ్ ।
తదీయపాదకమలాత్సర్వశో వ్యాధిపీడితమ్ ॥ ౨౧౦

ప్రవిశ్య బ్రహ్మరన్ధ్రేణ ప్లావయన్తమనన్యధీః ।
ధ్యాత్వా జపేన్మూలవిద్యాం మన్త్రవిద్వ్యాధిపీడితమ్ ॥ ౨౧౧

ఉత్థాపయతి తన్మూర్ధ్ని న్యస్య తాం గులికామథ ।
అపస్మారాదయస్సర్వే శామ్యన్తి మనుతేజసా ॥ ౨౧౨

అథాదాయ చ మృత్పాత్రం పైత్తలం వాథ కాష్ఠజమ్ ।
తస్మిన్నిక్షిప్య పీయూషం దధిసర్పిస్సమన్వితమ్ ॥ ౨౧౩

---

* నేమిక్షేత్రే. † న్మధ్యే చక్రం చ. ‡ కుఙ్కుమక్షౌద్రనిమ్బైశ్చ. § స్థాపితైరామయాన్వితమ్ । స్నాపయే.

ఓదనం చైత్యవృక్షాదిమూలె భూతబలిం * హరేత్ ।
భోజయేద్బ్రాహ్మణాన్తౌ దద్యాత్తేభ్యో యథావసు ॥ ౨౧౪

పుష్టివిధిః.

† పౌష్టిం వక్ష్యామి తే కర్మ మణ్డపాది యథాపురమ్ ।
భూర్జపత్రె లిఖద్యన్త్రం ప్రాగ్వత్పద్మాదిసంయుతమ్ ॥ ౨౧౫
శ్రీభూమిమన్త్రం చ లిఖేత్కేసరేషు దలెషు చ ।
గులికాం వెష్టితాం రక్తసూత్రైర్మధుఘటె క్షిపేత్ ॥ ౨౧౬
విద్రుమాభం చ మన్త్రేశం సమావాహ్య చ ‡ సర్వగమ్ ।
సౌమ్యాశాయాం పద్మకుణ్డం కలశాగ్రే రక్తవాససః ॥ ౨౧౭
వస్తు సర్వం యథోక్తం తద్వ్యక్తం స్యాత్సతి సమ్భవే ।
బలికర్మ చ కర్తవ్యం కర్మాన్తె కమలానన ॥ ౨౧౮
మహతీ పుష్టిరెవ స్యాత్కృతే కర్మణి § శాన్తికే ।

ఆయుష్కామవిధిః.

ఆయుష్కామస్తు దూర్వాభిఘృతాక్తాభి $ ర్యథోదితమ్ ॥
జుహుయాన్మణ్టపాదీనాం విధానం పూర్వవర్త్మనా ।
కర్మాన్తె కలశైస్స్నానం సాధ్యస్య కమలాసన ॥ ౨౨౦
ఏవం కృతే యథాశాస్త్రమాయుర్విన్దతి పుష్కలమ్ ।

ఆరోగ్యకామవిధిః.

ఆరోగ్యకామస్సవిత్రే మణ్డలే హరిమర్చయేత్ ॥ ౨౨౧
రుక్మాభం విద్యయార్ఘ్యాది సాధనై రుక్తవర్త్మనా ।
పూర్వవజ్జపహోమాది హోమో గుగ్గులువస్తుభిః ॥ ౨౨౨
జపాన్తె ప్రణమేన్నిత్యమఙ్గైరష్టాభిరాత్మవాన్ ।
యావదాయుషమారోగ్యం లభతె మన్త్రవైభవాత్ ॥ ౨౨౩

---

* క్షిపేత్. † పౌష్టికం వక్ష్యతె. ‡ సర్వదా. § శాన్తికే. $ ర్యథోదితైః.

జ్వరితస్య భవేచ్ఛాన్తిరమృతాచూతపల్లవైః ।
పూర్వోక్తేన విధానేన సర్వమన్యద్యథోదితమ్ ॥ ౨౨౪
జ్వరశాన్తిర్భవేత్తస్య విద్యావీర్యప్రభావతః ।
చన్దనాదిద్రుమైర్లోహైర్యద్వా ప్రతికృతిం కృతా ॥ ౨౨౫
పూజితా పూర్వవత్సర్వాన్ కామానాశు ప్రయచ్ఛతి ।
హోమశ్చ కర్మానుగుణైర్ద్రవ్యైస్స్యాత్కమలాసన ॥ ౨౨౬

అపమృత్యునివారణమ్.

అశ్వత్థం మన్దవారేషు స్పృష్ట్వా దక్షిణపాణినా ।
జపతో నాపమృత్యుస్స్యాత్పూర్వమీరితసఙ్ఖ్యయా ॥ ౨౨౭

వాక్సిద్ధిః.

ఘృతమిశ్రం వచా * చూర్ణం యద్వా బ్రాహ్మీం ఘృతాప్లుతామ్ ।
జ్యోతిష్మతీరసం వాపి స్పృష్ట్వా లక్షం జపన్ పిబేత్ ॥ ౨౨౮
ముహూర్తే శోభనే ప్రాప్తే వాక్సిద్ధిస్తస్య నిశ్చితా ।
ఔదుమ్బరేఽథవా † పాత్రే కపిలాజ్యం చతుష్పలమ్ ॥ ౨౨౯
మిశ్రం శ్వేతవచాచూర్ణం యద్వా చన్ద్రే మఘాయుతే ।
‡ పుణ్యే సారస్వతే యోగే శ్వేతవర్ణం చతుర్భుజమ్ ॥ ౨౩౦
శ్వేతపద్మే సుఖాసీనం చన్ద్రమణ్డలమధ్యగమ్ ।
ఇష్ట్వా దేవం గోఘృతేన జుహుయాచ్చ యథావిధి ॥ ౨౩౧
పిబన్ స § సుస్రవం పశ్చాల్లభతే వాచముత్తమామ్ ।

ప్రతివాదివాగ్బన్ధనమ్.

అష్టబాహుం చన్ద్రనిభమాత్మానం శేషవిష్టరే ॥ ౨౩౨
సుఖాసీనం భావయిత్వా $ కోపినం ప్రతివాదినమ్ ।
|| పిధాయ జిహ్వాం హృదయం ముసలేన శిరోఽఙ్కుశైః ॥ ౨౩౩
తాడయేద్గదయా పృష్ఠం పాశైర్బధ్వా కలేబరమ్ ।
తస్యైవ జిహ్వామధ్యే చ మాహేన్ద్రీం దణ్డశేఖరమ్ ॥ ౨౩౪

* పూర్ణమ్. † పత్రే. ‡ పూర్ణే. § సంస్రవమ్. $ కౌపీనమ్. || విధాయ.

విన్యస్య స్తమ్భయేజ్జ్వాచమేవం ధ్యాయన్విచక్షణః ।
ఆత్మనో వాదినశ్చైవ మధ్యే యవనికా భవేత్ ॥ ౨౩౫
మన్త్రం శతగుణం జప్త్వా వాదీ వాచం సముత్సృజేత్ ।
సద్యస్తు పరస్యాపజయో విజయశ్చాత్మనో భవేత్ ॥ ౨౩౬

తత్ర దోషాభావః.

స్తమ్భనే నైవదోషస్స్యాత్ * ద్వాభ్యాశ్చేత్ప్రతివాదినః ।

బ్రహ్మవర్చసకామకల్పః.

బ్రహ్మవర్చసకామశ్చేత్సమిద్భిర్బ్రహ్మవృక్షజైః ॥ ౨౩౭
శ్వేతపఙ్కజహోమో వా రాజ్యకామస్య మన్త్రిణః ।
సమిధో రక్త † వర్ణాస్స్యుర్బిల్వపుష్పాణి పద్మజ ॥ ౨౩౮
లక్ష్మీసుమనసో వాపి యద్వా ‡ బోధిసముద్భవాః ।
చన్ద్రమణ్డలమధ్యస్థం శ్వేతపఙ్కజవిష్టరే ॥ ౨౩౯
స్థితం § ద్విహస్తం సుభగం బాలభూషణభూషితమ్ ।
బాలావస్థం ప్రసన్నేన్దువర్చసం నీలకున్తలమ్ ॥ ౨౪౦
రాజతం పాత్రమన్నేన పాయసేన ప్రపూరితమ్ ।
బిభ్రాణం వామహస్తేన దధ్యన్నకబలం పునః ॥ ౨౪౧
$ దధానమితరేణాపి ధ్యాత్వా దేవం సమాహితః ।
అన్నేన జుహుయాదగ్నౌ బహ్వన్నత్వమవాప్నుయాత్ ॥ ౨౪౨

గోభూరాష్ట్రాదికామకల్పః.

గోకామో గోఘృతైః క్షీరైస్తదీయైర్హోమమాచరేత్ ।
లభతే ధేనుకం సద్యో మన్త్రవిన్మన్త్రవైభవాత్ ॥ ౨౪౩
భూమికామో మృదా హోమం దుర్లభాం లభతే భువమ్ ।
ఫలైర్బిల్వసముద్భూతైర్హోమాద్రాష్ట్రసముద్భవః ॥ ౨౪౪

* ద్వాభ్యాశ్చేత్. † పద్మాస్స్యుః. ‡ సన్నేన్దువర్చసా. § త్రిహస్తం.
$ ఇతరేణ ధారయన్తమ్.

వస్త్రకామస్సుమనసాం కౌలజానాం చతుర్ముఖ ।
సితాసితాదివర్ణానాం హోమాన్నియుతసఙ్ఖ్యయా ॥ ౨౪౫

నానావిధాని వస్త్రాణి లభతే నాత్రసంశయః ।
యద్యత్కామయతే మన్త్రీ ధాన్యజాతిమనేకధా ॥ ౨౪౬

తత్తద్ధోమేన తత్సర్వం లభతే మన్త్రవైభవాత్ ।
మన్త్రాభిమన్త్రితం బీజముప్తం బహుఫలం భవేత్ ॥ ౨౪౭

పుత్రకామో హవిష్యాశీ సమారాధ్య జగద్గురుమ్ ।
చక్రాబ్జమణ్డలే కుమ్భస్థాపనాది విధాయ చ ॥ ౨౪౮

యథాపూర్వం పాయసాన్నం హోమాన్తే స్థాపితైర్ఘటైః ।
అభిషిచ్య తదమ్భాంసి పాయయేత్ స్త్రియమాగతామ్ ॥ ౨౪౯

సా పుత్రాన్ లభతే శ్రేష్ఠాన్ బహూన్ విద్యావిచక్షణాన్ ।
ఇష్ట్వా నారాయణం దేవం చక్రాబ్జే ప్రోక్తవర్త్మనా ॥ ౨౫౦
అనుగ్రహే నిగ్రహే చ సర్వేషాం శక్తిమాన్ భవేత్ ।

మన్త్రదేవతాప్రభావః.

కమ్పనే వసుధాదీనాం పర్వతానాం చ భేదనే ॥ ౨౫౧
శోషణే వా సముద్రాణాం సర్వేషాం స్తమ్భనేఽపి చ ।

* సర్గస్థితివినాశానామపి కర్తా యథా హరిః ॥ ౨౫౨
ధ్యానాచ్చ దేవదేవస్య † జపాన్మన్త్రస్య చ క్షణాత్ ।

నశ్యన్తి భూతవేతాలప్రముఖాని చతుర్ముఖ ॥ ౨౫౩
దుష్టసత్త్వాని మన్త్రస్య ప్రభావాన్నాత్ర సంశయః ।

విషాపహరణమ్.

విషదష్టమవస్థాప్య ధ్యాత్వా చ ‡ గరుడధ్వజమ్ ॥ ౨౫౪
దేవం విద్యాం సముచ్చార్య తీక్ష్ణతుణ్డేన తాడయేత్ ।
గరుడస్య తు పక్షాభ్యాం విషదష్టస్య మూర్ధని ॥ ౨౫౫

* సర్వస్థితి. † జపమన్త్రస్య లక్షణాత్. ‡ గరుడస్థితమ్ ।

ఏవం ధ్యాత్వా విషం సర్వం వ్యపోహ్యాస్థాపయేన్మృతమ్
* భుక్తం విషేణ సంస్పృష్టమన్నం బీజం ఫలం తథా ॥ ౨౫౬
జరయేద్విద్యయా సద్యస్సర్వదోషం చ నాశయేత్ ।

ధనాదిసిద్ధయః.

అక్షయశ్చాభివృద్ధిశ్చ ధనస్య యది కాఙ్క్షితః ॥ ౨౫౭
సంస్మృత్య విద్యయా సర్వం నిక్షిపేద్బహుజప్తయా ।
బన్ధూకకుసుమప్రఖ్యమాత్మానం భగవన్మయమ్ ॥ ౨౫౮
ధ్యాయన్నాయాత్సభాం తత్ర క్రుద్ధశ్శామ్యతి భూమిపః ।
అనుక్తాస్సిద్ధయః సర్వాస్సిధ్యన్త్యత్యన్తవిస్తృతాః ॥ ౨౫౯
శాస్త్రే మన్త్రప్రభావేన దేవభూయం ప్రపద్యతే ।
వృష్టికామో బహిశ్శాలాం పూర్వోక్తవిధినా కృతామ్ ॥ ౨౬౦
చక్రాబ్జమణ్డలాదీని కృత్వా కర్మాణి పూర్వవత్ ।
సప్తాహమాజ్యసిక్తాభిస్సమిద్భిర్జుహుయాత్సుధీః ॥ ౨౬౧
వైతసీభిః ప్రతిదినం నియుతాయుతసఙ్ఖ్యయా ।
వృష్టిర్భవతి తద్రాష్ట్రే తద్దేశే వా దినత్రయే ॥ ౨౬౨
మరీచిక్షుణ్ణసంమిశ్రైస్సర్షపై రాజసర్షపైః ।
పూర్వోక్తసఙ్ఖ్యయా హోమాదతివృష్టిశ్చ శామ్యతి ॥ ౨౬౩
దేవతాదిపదం ప్రేప్సుర్విద్యయా లోకమీప్సితమ్ ।
† స్వర్గాద్యభీష్టలోకస్య మహిమానుగుణైర్జపైః ॥ ౨౬౪
లభతే తత్తదాశ్చర్యం ఫలం నైవాత్ర సంశయః ।
చిన్తారత్నం తథైవాన్యం మణిమాదిగుణం పరమ్ ॥ ౨౬౫
లిప్సుర్మన్త్రజపైః కోటిసఙ్ఖ్యైః ప్రాప్నోతి మన్త్రవిత్ ।

మన్త్రదేవతాసాక్షాత్కారః.

మన్త్రాధిదైవతం దేవం ద్రష్టుకామో జితేన్ద్రియః ॥ ౨౬౬

---

* 'భుక్తం' 'అక్షయశ్చ' ఇతి శ్లోకద్వయం 'అనుక్తాః—భూయం ప్రపద్యతే' ఇత్యతః పరం క్వచిత్కోశే దృశ్యతే. † స్వర్గాదేరిష్ట.

షణ్మాసాన్మన్త్రమనిశం జపేత్తద్ధ్యానమాస్థితః ।
ఆగత్య దేవదేవేశః ప్రత్యక్షో భవతి క్షణాత్ ॥ ౧౬౭
వరాంశ్చ దుర్లభాంస్తస్మై ప్రదదాతి యథేప్సితాన్ ।
మన్త్రిణే మన్త్రమాహాత్మ్యాదచిరేణ చతుర్ముఖ ॥ ౧౬౮

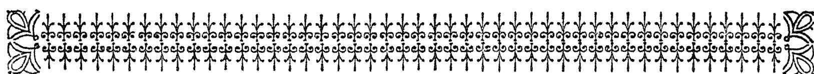
మన్త్రమాహాత్మ్యమ్.

మన్త్రాన్తరాణాం యా సిద్ధిః కల్పే కల్పే సమీరితా ।
సాపి ప్రసిద్ధ్యేదస్యైవ సకలా వీర్యవత్తయా ॥ ౧౬౯
షడఙ్గాని చ వేదాశ్చ మన్త్రాశ్చాన్యే పరశ్శతాః ।
అన్యచ్చ వాఙ్మయం సర్వం మన్త్రేఽస్మిన్ సుసమాహితమ్ ॥ ౧౭౦
అపునర్భవలిప్సూనాం గతిరష్టాక్షరం మతమ్ ।
జన్మన్యస్మిన్నతీతే వా యదేనస్సఞ్చితం మహత్ ॥ ౧౭౧
తన్మన్త్రజాపమాత్రేణ ప్రలయం యాతి * నిశ్చయమ్ ।
మ్రియమాణశ్శుచిర్భూత్వా మన్త్రమేతముదీరయన్ ॥ ౧౭౨
ప్రాప్నోతి వైష్ణవం స్థానం దుష్ప్రాపమ † వినాశనమ్ ।
కిం తస్య బహుభిర్మన్త్రైః కిం తస్య బహుభిశ్శ్రుతైః ॥ ౧౭౩
యస్యైషా వశమాపన్నా విద్యా సర్వార్థసాధనీ ।
యే మన్త్రమాహాత్మ్యమిదం శృణ్వన్తి చ పఠన్తి చ ॥ ౧౭౪
తేషామపి ఫలాన్యాహుః పూర్వోక్తాని మనీషిణః ।
చతుర్ముఖైశ్చ తుర్వర్గత్రిఫలాన్యస్య ప్రదర్శయన్ ॥ ౧౭౫
నాన్తం జగామ విస్తీర్ణం సఙ్క్షేపోఽయముదీరితః ।

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం
చర్యాపాదే శ్రీమదష్టాక్షరమన్త్రవైభవో నామ
పంచవింశోఽధ్యాయః.

---

* నిస్తుషమ్. † వినశ్వరమ్.

షడ్వింశోఽధ్యాయః.

—○○—

విష్ణుగాయత్రీకల్పః.

శ్రీభగవాన్ :—

గాయత్రీం వైష్ణవీం బ్రహ్మన్ చతుర్వింశాక్షరాత్మికామ్ ।
శృణు వక్ష్యామి పరమం రహస్యం కథ్యతేఽధునా ॥ ౧

మాతృకాచక్రమభ్యర్చ్య ఛన్దసామాదిముద్ధరేత్ ।
ఆదిదేవశిరశ్చాత్ర విష్ణ్వీశం తదనన్తరమ్ ॥ ౨

వహ్న్యన్తం గోపనం పశ్చాచ్ఛుక్లం విష్ణుశిరః * స్మృతమ్ ।
సుముఖం గోపనయుత † మన్యచ్చ మరుదాదిమత్ ॥ ౩

‡ మాయాశ్రితం సుధాధామ వైధరోఽన్యకచ్చ మన్దరమ్ ।
విష్ణుశీర్షః భాస్కరోఽథ మాధవాధిష్ఠితః క్రమాత్ ॥ ౪

ఆదిదేవసమాక్రాన్తః § కుమ్భశుక్లోదయావహా ।
వైధరో దేవతాన్తశ్చ పీయూషరుచిరాశిరాః ? ॥ ౫

అనిలః ప్రణవాద్యన్తో మహామాయాశిరాః క్రమాత్ ।
$ ధనదో ను తతో దక్షో విష్ణుమూర్ధా థ భాస్కరః ॥ ౬

మాయాశిరాశ్చ వైరాజో విష్ణ్వన్తో భద్రపాణియుక్ ।
ఓతదేహః పరః కుమ్భ స్త్రివిక్రమపరస్మృతః ॥ ౭

శ్రీధనం వనమాల్యన్తం తద్వయం భువనావధి ।
విసర్గః పాపహన్తా చ వహ్నిశ్చాద్యర్ణసంయుతః ॥ ౮

చకారశ్చోతదేహశ్చ || ద్వా దృష్టిర్విష్ణుమూర్ధకః ।
దరశ్చ గోపనశ్చాభా ¶ విజయోర్ణస్సముద్ధృతః ॥ ౯

---

* తథా. † మన్వాక్చ. ‡ మాయాయుతం సుధాధామ విజయో. § కుమ్భం శుక్లోదయావృభా । వైధరో దేవదత్తాన్తగ్గ పీయూష. $ యాదోదోనూతనో. || ద్వా వృష్టిర్విష్ణు మూర్ధ్వగః. ¶ విజయోఽన్తః.

గాయత్ర్యక్షరన్యాసవర్ణదేవతాదిః.

చన్ద్రశ్చ దేవీ గాయత్రమృషిర్బ్రహ్మాధిదైవతమ్ ।
విష్ణుష్షడఙ్గాని తథా క్రుద్ధోల్కాదీని పద్మజ ॥ ౧౦

మూర్ధాదిపాదపర్యన్తమక్షరన్యసనం మతమ్ ।
మూర్ధ్ని ఫాలె నయనయోర్నాసికాపుటయోస్తథా ॥ ౧౧

శ్రోత్రయోరాస్యగలయోర్హృదయే బాహుమూలయోః ।
న్యాసః కూర్పరయోశ్చైవ తథైవ మణిబన్ధయోః ॥ ౧౨

హస్తయోః కుక్షిమధ్యే చ గుహ్యేచోర్వోశ్చ జఙ్ఘయోః ।
పాదయోశ్చ క్రమాదేవం న్యాసః ప్రోక్తశ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౩

పీతం రక్తం చ ధూమ్రాభం శ్వేతం కృష్ణం చ లోహితమ్ ।
వలక్షం పీతకం రక్తం శ్యామం శఙ్ఖనిభం తథా ॥ ౧౪

పాటలం స్ఫటికాభం చ పీతం రజతసన్నిభమ్ ।
చన్ద్రదీధితిసఙ్కాశం పద్మకిఞ్జల్కసన్నిభమ్ ॥ ౧౫

తారాభం బన్ధుజీవాభం నక్షత్రాభం చ పాటలమ్ ।
జపాకుసుమసఙ్కాశం తప్తజామ్బూనదప్రభమ్ ॥ ౧౬
రవిప్రభం * చాక్షరాణాం వర్ణభేదః ప్రదర్శితః ।

సన్ధ్యాత్రయే ధ్యేయస్వరూపమ్.

కాలమేఘనిభం సౌమ్యం చతుర్బాహుం కిరీటినమ్ ॥ ౧౭
శఙ్ఖచక్రగదాపాణిం గరుడారూఢమచ్యుతమ్ ।
ఏవం ధ్యాత్వాఽర్చయేద్దేవం ప్రాతః కాలే సమాహితః ॥ ౧౮

స్ఫటికోపలసఙ్కాశం గరుడారూఢవిగ్రహమ్ ।
మధ్యన్దినేఽర్చయిత్వా † తమాచరేజ్జపమాత్మవాన్ ॥ ౧౯

ప్రదోషేషు చతుర్హస్తం వైనతేయోపరిస్థితమ్ ।
శ్యామలం పుణ్డరీకాక్షం ధ్యాయన్మన్త్ర ‡ ముదీరయేత్ ॥ ౨౦

---

* చ వర్ణానామ్. † మాచరేత్. ‡ ముదీరయన్.

సిద్ధయే జపసఙ్ఖ్యా.

కుర్యాత్త్రిషవణస్నానం వ్రతస్థస్సంయతేన్ద్రియః ।
చతుర్వింశతి లక్షేణ మన్త్రజాపేన సిధ్యతి ॥ ౨౧

మన్త్రవిత్సాధకో వారితర్పణం హోమకర్మ చ ।
కుర్వన్నాప్నోతి సకలాం సిద్ధిమిష్టాం సుదుర్లభామ్ ॥ ౨౨

గోమూత్రయావకాహారో జపేల్లక్షమతన్ద్రితః ।
పాతకేభ్యో మహద్భ్యోఽపి ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౨౩

బ్రహ్మకూర్చం పిబన్ లక్షత్రయం మన్త్రం జపన్ సుధీః ।
తత్సమేభ్యోఽపి పాతకేభ్యో * విముక్తో మన్త్రవిత్తమః ॥ ౨౪

అష్టాక్షరపదనుష్ఠానమ్.

బ్రహ్మాదిదేవతాస్సర్వా నిమిషార్ధమాత్మనః ।
† అణిమాదిఫలం ప్రెప్సుస్తథైవాకర్మణోద్యతః ॥ ౨౫

వశీకారే చ సర్వేషాం పాతాలగమనే తథా ।
గన్ధర్వయక్షప్రముఖాన్ ప్రముఖానాత్మనస్సదా ॥ ౨౬

చికీర్షురష్టాక్షరపదనుతిష్ఠేచ్ఛుతుర్ముఖ ।
సకృదుచ్చారయన్మన్త్రం విష్ణుగాయత్రిసంజ్ఞితమ్ ॥ ౨౭

‡ వేదానామసకృత్సర్వశాఖాధ్యయనపుణ్యభాక్ ।
కేశకీటాదిదుష్టాని హావింషి ధ్యానమాస్థితః ॥ ౨౮

ఏతజ్జపేన మన్త్రచతుష్టయప్రాప్తిః.

స్పృష్ట్వా జపేన్మన్త్రమిదం సద్యః శుద్ధాని పద్మజ ।
చతుర్ణాం మూలమన్త్రాణాం ఫలమేతేన సిధ్యతి ॥ ౨౯

శ్రీకరాష్టాక్షరమన్త్రః.

శ్రీకరం మన్త్రమపరం వక్ష్యే సర్వార్థసాధనమ్ ।
అష్టాక్షరం చతుర్వర్గ రహస్యం పరమం శృణు ॥ ౩౦

---

* ముచ్యతే. † అణిమాదిగుణాన్. ‡ ఉదీరయన్ సకృత్.

* వర్ణచక్రం లిఖిత్వాదౌ సమభ్యర్చ్య తతః పునః ।
ఉద్ధరేచ్ఛ్రీకరాష్టార్ణం మన్త్రం మన్త్రప్రభావవిత్ ॥ ౩౧
ఆదౌ సముద్ధరేత్తారముదయం తదనన్తరమ్ ।
ద్విరేకనేత్రమాయాన్తం క్రోధనం కౌస్తుభాక్షరమ్ ॥ ౩౨
విష్ణుశీర్షం తతో లక్ష్మీమనలం తదనన్తరమ్ ।
మహామాయాయుతం పద్మమప్రమేయమనన్తరమ్ ॥ ౩౩
అగ్నిమాదిం † చతుర్వర్త్రి రతేతి శ్రీకరాహ్వయమ్ ।

తద్బీజాదినిర్దేశః

బీజమస్య ప్రవక్ష్యామి యథాతత్త్వముదీర్యతే ॥ ౩౪
దీప్తిమానలః పఞ్చ ‡ బిన్దురర్ధేన్దునిష్ఠితా ।
బీజమఙ్గాని షట్చాపి క్రుద్ధోల్కాదీని పూర్వవత్ ॥ ౩౫
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రమృషిరస్య ప్రజాపతిః ।
దేవతా దేవదేవేశః ప్రత్యర్ణం పూర్వవత్ స్మృతమ్ ॥ ౩౬
ఋషిశ్ఛన్దో దైవతం చ

ధ్యేయదేవతాస్వరూపమ్.

ధ్యానం సంప్రతి కథ్యతే ।
కల్పకానోకహచ్ఛాయామాశ్రిత్య సుఖశీతలామ్ ॥ ౩౭
గరుడస్య చతుర్బాహోస్స్వర్ణలఙ్కారధారిణః ।
స్కన్ధదేశే సుఖాసీనమష్టబాహుం కిరీటినమ్ ॥ ౩౮
కున్దేన్దుధవలం సౌమ్యం సర్వకల్పపరిష్కృతమ్ ।
దివ్యగన్ధవిలిప్తాఙ్గం దివ్యమాలావిభూషితమ్ ॥ ౩౯
పీతామ్బరధరం నీలకున్తలైరుపశోభితమ్ ।
చక్రం చ ముసలం బాణమఙ్కుశం దధతం భుజైః ॥ ౪౦
చతుర్భిర్దక్షిణైరన్యైశ్శఙ్ఖం కౌమోదకీం తథా ।
శార్ఙ్గం పాశంచ కల్యాణైరిప్రసన్నేన్దునిభాననమ్ ॥ ౪౧

* చక్రం లిఖిత్వా భూమ్యాదౌ. † చతుర్వక్త్రం పరేతి. ‡ బిన్దుర్విన్దుశ్చ నిష్ఠితమ్.

గరుడో౽పి చ హస్తాభ్యాముభాభ్యాం పాదపఙ్కజే ।
దేవస్య ధారయన్ కుమ్భం పూర్ణం పీయూషవారిణా ॥ ౮౨

ఇతరాభ్యాం చ హస్తాభ్యాం స్పృశన్నాస్యే స్థితం తథా ।
శ్రియం చ వామోరుతలే రుక్మాభాం క్షౌమవాసినీమ్ ॥ ౮౩

దివ్యగన్ధవిలిప్తాఙ్గాం సర్వాకల్పపరిష్కృతామ్ ।
సుభ్రూలలాటముకుటాం కర్ణవిశ్రాన్తలోచనామ్ ॥ ౮౪

లావణ్యామృతతోయేన వర్షన్తీమివ సర్వతః ।
పాశాఙ్కుశధరాం లక్ష్మీం కన్దర్పశరపీడితామ్ ॥ ౮౫

తపోనియమస్తత్ఫలం చ.

ధ్యాత్వైవం పూజయిత్వా తు వ్రతస్థస్సంయతేన్ద్రియః ।
ద్వాదశాహం జపేన్మన్త్రం ధ్యాత్వా పార్శ్వే నిధిద్వయమ్ ॥ ౮౬

ఊర్ధ్వబాహుర్జలే తిష్ఠన్నురోదఘ్నే సమాహితః ।
ఆదిత్యాభిముఖో మన్త్రీ జుహుయాచ్చ సమిచ్ఛతమ్ ॥ ౮౭

బిల్వోద్భవైస్తథా లక్ష్మీం కుసుమైర్గో పాయసోదనైః ।
శుద్ధోదనైర్ఘృతాక్తైశ్చ అష్టోత్తరసహస్రకమ్ ॥ ౮౮

ఏవం కృతే విధానేన పుష్టిరుత్పద్యతే౽చలా ।
* పౌష్టికాది చ పూర్వోక్తఫలం పూర్వోక్తసత్క్రియా ॥ ౮౯
శాన్తికం పౌష్టికం కర్మ మన్త్రేణానేన సాధయేత్ ।

లక్ష్మీనారాయణమన్త్రకల్పః.

లక్ష్మీనారాయణాహ్వానం మన్త్రం పరమదుర్లభమ్ ॥ ౯౦
తస్యోద్ధారం ప్రవక్ష్యామి శృణు వర్ణక్రమేణ † తమ్ ।
ఉద్గీథం మనుజేశానం విష్ణుం మన్దర ‡ మేవ తత్ ॥ ౯౧

సూక్తిస్థముఖ్యమపరం గదినం కుమ్భమర్పితమ్ ।
ఆద్యన్తం విజయం దత్తం మాహేన్ద్రం చాప్రమేయకమ్ ॥ ౯౨

---

* పాదుకాది చ పూర్వోక్తం. † తు. ‡ మోతవత్ ॥ సూక్ష్మదృఙ్ముఖ్యమపరం గదినం ముఖ్యమర్పితం । ఆద్యర్ణం విజయమ్.

గరుడం దక్షమపరం మహామాయాం వినాయకమ్ ।
ఆదిదేవం తతో వహ్నిం గోపనం చ చతుర్గతిమ్ ॥ 53

ఆద్యం ప్రచణ్డమాకారం శఙ్ఖమాదిం రతేతి చ ।
ఉద్ధృత్య షోడశార్ణం తన్మన్త్రం * బీజశ్చ కథ్యతే ॥ 54

ద్యుమణిం † బిన్దుమపరం వాహనం బిన్దుముద్ధరేత్ ।
అఙ్గాని పూర్వముక్తాని ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే ॥ 55

‡ విద్ధి శుకో ముని ర్దేవో లక్ష్మీనారాయణస్స్మృతః ।
జపష్షోడశలక్షం తు తదర్ధం వారితర్పణమ్ ॥ 56

హోమ స్తదర్ధో మన్త్రస్య ఫలాన్యాహుర్యథా § క్రమమ్ ।

సఙ్కర్షణమన్త్రః

సఙ్కర్షణాదిమూర్తీనాం తిసృణాం మనురుచ్యతే ॥ 57

ఆదితః పూర్వవత్సప్త వర్ణానామనుపూర్వశః ।
ఉద్ధారశ్శిష్టవర్ణానాం బ్రహ్మన్ సమ్ప్రతి కథ్యతే ॥ 58

దీప్తిమాన్ వహ్నిరౌర్వశ్చ ధ్రువశ్శుక్ల స్తథాదిమాన్ ।
బిన్దుః ప్రజాపతిశ్చాద్యో వహ్నిరుగ్రో ముఖం తతః ॥ 59

$ సుముఖం గోపనయుతం వాయురాద్యం రతాన్తిమమ్ ।
ద్వాదశార్ణాత్మకో మన్త్రో బీజమఙ్గం చ పూర్వవత్ ॥ 60

ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రమృషిస్స్యాన్నీలలోహితః ।
దేవస్సఙ్కర్షణో వర్ణో దేవతా తత్త్వనిర్ణయః ॥ 61

ద్వాదశాక్షరవత్ జ్ఞేయః పురశ్చరణమీరితమ్ ।
ఫలాని పూర్వముక్తాని వాక్సిద్ధిర్మహతీ భవేత్ ॥ 62

జ్ఞానం చ మహదాప్నోతి యచ్చాన్యదధికాఙ్క్షితమ్ ।
తత్సర్వమచిరాదేవ సిధ్యేన్మన్త్రప్రభావతః ॥ 63

శఙ్ఖగోక్షీరధవలం చతుర్బాహుం కిరీటినమ్ ।
వసానం వసనం క్షౌమం పూర్ణచన్ద్రనిభాననమ్ ॥ 64

---

* బీజం తు. † వహ్నిం. ‡ దైవం శుకో. § పురమ్. $ సుఖం చ.

ముక్తాభూయిష్ఠమాకల్పం సౌవర్ణమతిశోభనమ్ ।
దధానం ముఖ్యహస్తేన జ్ఞానముద్రాసమన్వితమ్ ॥ ౬౫
పుస్తకం వామహస్తేన బిభ్రాణం భుజయోర్ద్వయోః ।
* ఊర్ధ్వయోస్స్ఫాటికం శఙ్ఖమక్షమాలాం యథాతథమ్ ॥ ౬౬
ధవలైః కాలజైః పుష్పైశ్శోభితం వనమాలయా ।
శ్వేతపద్మే సుఖాసీనమేవం ధ్యాయీత మన్త్రవిత్ ॥ ౬౭
ధ్యాయతో బుద్ధిరతులా భవేత్ జ్ఞానం చ పుష్కలమ్ ।
శాన్తికం పౌష్టికం కర్మ కుర్యాదేతేన పద్మజ ॥ ౬౮
బహునా కిం ప్రలాపేన ద్విషట్కాక్షరవత్ఫలమ్ ।
సర్వమాప్నోతి మనునా సాధకః కమలాసన ॥ ౬౯

ప్రద్యుమ్నమన్త్రః.

ప్రద్యుమ్నమన్త్రమధునా సర్వకామఫలప్రదమ్ ।
బ్రవీమి తస్య చోద్ధారం కథ్యతేఽక్షరశః క్రమాత్ ॥ ౭౦
ఆదితః † స్వ్రప్తవర్ణానాముద్ధారః పూర్వమీరితః ।
అసాధారణవర్ణానాం సంప్రత్యుద్ధార ఉచ్యతే ॥ ౭౧
పాప్మానమనలం విష్ణుమన్త్రం వాయుముకారవత్ ।
మన్దరం భద్రపాణిం చ మధుసూదనమారుతౌ ॥ ౭౨
ఆగ్నేయీ దశ చైకం చాప్యర్ణస్సంహననం మతమ్ ।
అనుస్వారపరో విష్ణుర్బీజః ‡ మఙ్గం చ పూర్వవత్ ॥ ౭౩
ఋషిస్సనత్కుమారస్స్యాచ్ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే ।
ప్రద్యుమ్నో దేవతా మన్త్రస్సాధనం ఫలమేవ చ ॥ ౭౪
పూర్వోక్తమ్

అనిరుద్ధమన్త్రః.

మన్త్రముపరమానిరుద్ధమతః పరమ్ ।
శృణు బ్రహ్మన్ యథాపూర్వం సప్తార్ణానామనుక్రమాత్ ॥ ౭౫

---

* స్ఫాటికీం దక్షిణే హస్తే అక్షమాలాం. † సర్వ. ‡ మఙ్గాని.

ఉద్ధారస్తు పరిశిష్టానామర్ణానాం కథ్యతేఽ * ధునా ।
ప్రణవాద్యో భద్రహస్తో మాయా సప్తార్చిరేవ చ ॥ 26
ఉదయా ద్వౌ చ సుభగో గోపనో వాయురాదిమాః ।
బీజమస్యాప్రమేయశ్చ విసర్గశ్చావసానతః ॥ 27
ఋషిశ్చ సనకశ్ఛన్దః పూర్వవద్దేవతా తథా ।
అనిరుద్ధో ద్వాదశార్ణః క్రమేణ సముదీరితః ॥ 28
యథాపురం షడఙ్గాని † సాధనం ఫలమేవ చ ।

చతుర్వింశతిమూర్తిమన్త్రనిర్దేశః.

చతుర్వింశతిమూర్తీనాం సమాఖ్యా ‡ ద్వాదశాదిభిః ॥ 29
ప్రసిద్ధాస్తాశ్చతుర్థ్యన్తాస్సప్తాక్షరపురస్కృతాః ।
మన్త్రబీజాని చైతేషామాద్యవర్ణాః ప్రణవాదయః ॥ 30
బిన్దుశీర్షాశ్చతుర్వ్యూహా నామ్నాముద్ధార ఈరితః ।
అష్టానామితరాసాం చ మూర్తీనాం చ సమాహ్వయాః ॥ 31
చతుర్థ్యన్తాస్స్వవర్ణపూర్వా మన్త్రాస్సమీరితాః ।
నృసింహోఽధోక్షజశ్చైవాచ్యుతః పురుషోత్తమః ॥ 32
జనార్దనస్తథోపేన్ద్రో హరిః కృష్ణ ఉదీరితః ।
బీజాన్యద్యక్షరాణ్యేషామఙ్గాని చ యథాపురమ్ ॥ 33
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం దేవతాశ్చ చతుర్ముఖ ।
ఋషయో మూర్తయస్తాస్తు పురశ్చర్యా చ పూర్వవత్ ॥ 34
ఉక్తమేవ ఫలం చైషామైహికాముష్మికాత్మకమ్ ।

ఇతి శ్రీ పాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
విష్ణుగాయత్ర్యాదిమన్త్రోద్ధారో నామ
షడ్వింశోఽధ్యాయః.

---

* క్రమాత్. † సాసనమ్. ‡ ద్వాదశాదితః.

సప్తవింశోఽధ్యాయః.

శ్రీభగవాన్ :—

మత్స్యాదిమూర్తిదశకమన్త్రనిర్దేశః.

మత్స్యాదిదశమూర్తీనామవతారక్రమాన్మనూః ।
ఉచ్యతే పూర్వవచ్ఛ్రక్రమకురాణాం సమాలిఖేత్ ॥ ౧

సాధారణాన్ గృహీత్వాణాన్ యథాపూర్వం చతుర్ముఖ ।
అసాధారణరూపం తత్సంప్రత్యుద్ధ్రియతే క్రమాత్ ॥ ౨

మత్స్యమూర్తిమన్త్రః.

స్పర్శాన్తమాద్యం విజయం చన్ద్రమన్వక్ష్చతుర్గతిమ్ ।
ఆదిమగ్నిం హృషీకేశం పవిత్రం మధుసూదనమ్ ॥ ౩

* శ్వసనం చాప్రమేయం చ ద్వాదశాణాస్సమీరితాః ।
† మాధవం పురుషాత్మానం హృషీకేశం చ ‡ బిన్దుమత్ ॥ ౪

బీజమఙ్గేషు యద్రూపమసాధారణముచ్యతే ।
సర్వాన్తమాదిం సర్వత్ర షట్సు చాద్యశ్చ బిన్దుమాన్ ॥ ౫

ఆదిదేవం మహామాయాం హృషీకేశం చ గోపనమ్ ।
విష్ణుమార్ణం షడఙ్గేషు మధ్యమాణం క్రమోదితమ్ ॥ ౬

ఉద్ధృత్యైవం ప్రయోక్తవ్యమృషిరస్య మనుస్మృతః ।
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం మత్స్యరూపధరః పుమాన్ ॥ ౭

దేవతా రూపరహితః పఞ్చాణో వా మనుస్మృతః ।
బీజం తదఙ్గాని తథా సాధనం చ యథాపురమ్ ॥ ౮

కూర్మమూర్తిమన్త్రః.

మూర్త్యన్తరాయాస్తు మన్త్రణోద్ధారణం శృణు ।
అసాధారణరూపస్య § స్పర్శనాది గుహాలయమ్ ॥ ౯

---

* శ్వసనాదయః బిన్దుమదన్తాశ్శబ్దాః పుల్లిఙ్గప్రథమాన్తాః క్వచిద్దృశ్యన్తే.
† మాధవీ. ‡ బిన్దుమాన్. § స్వర్శాదిం చ.

అనలం మన్దరం * విష్ణుం పూర్వవద్ద్వాదశాక్షరమ్ ।
బీజోద్ధారగి † క్రోడరూపీ భూధరశ్చ గుహాలయః ॥ ౧౦

సానుస్వారో బీజమేతత్షడఙ్గాని చతుర్ముఖ ।
ఋషిరేతస్య దుర్వాసా శ్ఛన్దగి పూర్వవదిష్యతే ॥ ౧౧
దేవతా కమలాకారో దేవస్సంప్రత్యనన్తరమ్ ।

వరాహస్య మన్త్రః.

వరాహవపుషో మన్త్రం వర్ణచక్రాత్సముద్ధరేత్ ॥ ౧౨
వరుణో విష్ణురనలశ్చాదిదేవశ్చ భాస్కరః ।
గోపనగి పురుషాత్మా చ విష్ణురేతే సముద్ధృతాః ॥ ౧౩

అస్యాఽసాధారణా వర్ణగి ప్రోక్తాస్సాధారణాగి ‡ పురా ।
ఏకాదశాక్షరాత్మాయం బీజం సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౧౪

సూక్ష్మదృగ్బిన్దుపర్యన్తష్టాచామఙ్గపద్ధతిః ।
బీజమేవ మునిశ్శఙ్ఖశ్ఛన్దో గాయత్రమీరితమ్ ॥ ౧౫
నారాయణో దేవతాస్య నత్యన్తశ్చ షడక్షరః ।

తస్యైవ మన్త్రాన్తరమ్.

యద్వా పూర్వవదేవాఙ్గం బీజం చ కమలాసన ॥ ౧౬
త్రయోదశార్ణానుద్ధృత్య పూర్వోక్తాన్ వ్యాహృతిత్రయమ్ ।
ఉద్ధరేత్పతిశబ్దం చ చతుర్థ్యన్తమనన్తరమ్ ॥ ౧౭

భూమేగి పతిత్వమాశాస్యం మే దేహి తదనన్తరమ్ ।
దాపయేతి తతాన్తస్స్యాద్ద్వాత్రింశద్వర్ణసన్తతిః ॥ ౧౮

ఛన్దోఽనుష్టుబృషిగి పూర్వో దేవతా సా చతుర్ముఖ ।
బీజముక్తం తదఙ్గాని భఙ్క్త్వా మన్త్రం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౯

వర్ణాన్ కనకసఙ్కాశాన్ న్యసె § దఙ్గేషు పూర్వవత్ ।
ధ్యాత్వా షోడశలక్షాణి జపేన్మన్త్రిసుతన్ద్రితః ॥ ౨౦

---

* శిష్టమ్. † పూర్వరూపమ్, క్రోధరూపీ. ‡ పునః. § దఙ్గాని.

ఉర్వరాయాం పతిస్సద్యో భవేన్మన్త్రప్రభావతః ।
పాతాలగమనాదీని ఫలాన్యస్యాపి పద్మజ ॥ ౨౧

❧ వరాహమాలామన్త్రప్రకారః. ❧

చతుష్షష్ట్యర్ణసఙ్ఘాతో మాలామన్త్రః ప్రదర్శ్యతే ।
త్రయోదశార్ణాః ప్రథమమేకదంష్ట్రపదం తతః ॥ ౨౨

చతుర్థ్యన్తం తథా * మేఘపదం ద్విః ప్రోచ్య చ క్రమాత్ ।
ఉల్కావర్ణ పదద్వన్ద్వం చతుర్థ్యన్తం తతః పరమ్ ॥ ౨౩

ఛన్దోమ † యప్రత్యయాన్తం సమ్బుద్ధ్యన్తముదీరయేత్ ।
ద్విర్లోడన్తో దహేత్యుచ్చో హన్తిశ్చ మథిరేవ చ ॥ ౨౪

పచిం చమహాదాద్యన్తం ‡ భామేతి పదయోర్యుగమ్ ।
హాలం ద్విరుచ్చార్యోరిశిరస్త్వం తథైవ ఖనిం పునః ॥ ౨౫

లోడన్తమాయ § మగ్నోయామితి మన్త్రపదస్థితిః ।
బీజముక్తం $ తథాఙ్గాని భఙ్క్త్వా మన్త్రం ప్రయోజయేత్ ॥ ౨౬

జామదగ్న్య ఋషిః ప్రోక్తశ్ఛన్దోఽతిచ్ఛన్ద ఈరితః ।
దేవతా దేవదేవేశః స్థూలఘోణవపుస్స్మృతః ॥ ౨౭

లక్షం జపేదిమం మన్త్రం ‖ భూమికామశ్చ చతుర్ముఖ ।
మృత్స్నయా జుహుయాత్తావద్ధ్యావదాప్నోతి మేదినీమ్ ॥ ౨౮

అష్టాక్షరమనోస్తుల్యఫలోఽయం మనురీరితః ।

❧ నృసింహస్య మన్త్రః. ❧

¶ ఉల్కావర్ణం చతుర్థ్యన్తమక్షరస్యావసానతః ॥ ౨౯

చతుష్షష్టిప్రభేదస్య మన్త్రస్య నృహరేర్మయా ।
న విస్తారః కథయితుం శక్యతే బోద్ధుమేవ వా ॥ ౩౦

తస్మాత్త్రిచతురో భేదాన్ కథ్యన్తే కమలాసన ।
వర్ణచక్రోద్ధారస్సం ప్రత్యేకాక్షరాత్మనః ॥ ౩౧

---

* మెయపదమ్. † యోంప్రత్యయాన్తం. ‡ భామె నృపద. § మగ్నాయా మన్వగ్గతి. $ తదఙ్గాని. ‖ భూతికామః. ¶ ఇదమర్ధం క్వచి దధికం దృశ్యతే.

మన్త్రస్య కథ్యతే బ్రహ్మన్ బ్రహ్మకోశపురస్కృతః ।
నృసింహాగ్నిః కపర్దీనో బిన్దురిత్యేకాక్షరమీరితమ్ । ౩౨
ఏతదేవ భవే * దఙ్గం ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే ।
దేవ్యా మునిశ్చ దుర్వాసా నృసింహో దేవతా మతా । ౩౩
వర్ణశ్చ పాటలో లక్షత్రయం జప్యం విపశ్చితా ।
జిగీషుణా చతుర్వర్గఫలమన్యచ్చ కాఙ్క్షితమ్ ॥ ౩౪
త్రియక్షరం చ సత్యాన్తమేతదేవాఙ్గమవ్యతః ।
అష్టాక్షరాత్మనోఽస్యైవ మన్త్రస్యోద్ధారణం క్రమాత్ ॥ ౩౫
ప్రణవో నతిరవ్యక్చ విఘ్నేశో మధుసూదనః ।
అనలశ్చాదిరిన్దుశ్చ రామోఽనుస్వార ఏవ చ ॥ ౩౬
గోపతిర్గోపనశ్శఙ్ఖీ విష్ణుంష్టాక్షర † స్స్మృతః ।
బీజముక్తం తథాఙ్గాని మునిర్వ్యాసోఽన్యదీరితమ్ ॥ ౩౭
జపసఙ్ఖ్యా ఫలాన్యస్య తథైవ కమలాసన ।
సప్తాక్షరం చ సత్యాన్తమన్యత్ప్రణవవర్జితమ్ ॥ ౩౮
బీజాది పూర్వవత్సర్వం పఞ్చాఙ్గో జప ఏవ చ ।
సాధారణాస్సప్త వర్ణాః పఞ్చాఽసాధారణాస్తథా ॥ ౩౯
పూర్వోక్తద్వాదశార్ణాత్మా శఙ్ఖోదరసమాహ్వయః ।
యథాపూర్వం షడఙ్గాని బీజం చైవ యథాపురమ్ ॥ ౪౦
ప్రత్యక్షరం లక్షజపో హోమస్తర్పణమేవ చ ।
పురుషార్థస్య సర్వస్య సాధకస్సాధ్వనుష్ఠితః ॥ ౪౧
మన్త్రో నృసింహవపుషా ద్వాత్రింశార్ణాత్మకోఽపరః ।
వక్ష్యతే ‡ తస్య వర్ణానాముద్ధారస్సంప్రదర్శ్యతే ॥ ౪౨
ఛన్దసామాదిరుదయో X దీ వహ్నిరచాం ముఖమ్ ।
యష్టిగీ కుమ్భో మహామాయా జ్వలనో వైష్ణవస్తథా ॥ ౪౩
స్పర్శాన్తం ద్విరచామాది ద్వాదశాత్మా చ గోపనః ।
పర్జన్యో § బిన్దురుగ్రాత్మా ప్రచణ్డశ్చోదయస్తథా ॥ ౪౪

---

* చ్ఛన్దో దేవీ గాయత్రీ. † స్తతః. ‡ సర్వ. § బన్ధురుగ్రాంశుః.

మన్దరో జన్మహన్తా చ పీయూషాత్మా * సవైష్ణవః ।
మహేన్ద్రో వాఙ్ముఖం † పద్మపాణివిజయసంజ్ఞితః ॥ ౪౫

అర్ధచన్ద్రాకృతిశ్శుక్లః ప్రణవాదివిభావసుః ।
వరుణశ్చాప్రమేయశ్చ వైరాజో బ్రహ్మసాధనః ॥ ౪౬

స్పర్శాన్తముదయ ‡ స్స్పర్శద్వితీయం విష్ణుదైవతమ్ ।
మాధవం భద్రపాణిం చ పద్మనాభః కలాత్మకః ॥ ౪౭

త్రివిక్రమో ధ్రువః పూషా స్వరాదిర్మన్దరస్స్మృతః ।
భల్లాయుధో మహామాయా క్రోధరూపీ చ వైష్ణవః ॥ ౪౮

వనమాలీ స్వరాదిశ్చ § మాధవస్స్వాత్మలోచనః ।
అప్రమేయో $ వైధరశ్చ జ్వలనూజ్జాకరసంయుతః ॥ ౪౯

ద్విమన్దరః పద్మనాభో విజయశ్చ || చతుర్గతిః ।
ఉదయో మన్దరశిరాః పదమేతదనన్తరమ్ ॥ ౫౦

వర్ణాని సుసమీకృత్య ¶ నమామ్యహముదీరయేత్ ।
విరాడృషిరనుష్టుప్ప ఛన్దో నరహరిస్స్మృతః ॥ ౫౧

దేవతా బీజముక్తం మన్త్రం భఙ్క్త్వాఙ్గకల్పనా ।
న్యాసశ్చాఙ్గేషు పూర్వోక్తక్రమేణ కమలాసన ॥ ౫౨

ధ్యాయేత్స్ఫటికవర్ణాభం జపసఙ్ఖ్యా చ పూర్వవత్ ।
మన్త్రోఽయం నారసింహస్య సకలాపన్నివారణః ॥ ౫౩
సమస్తసమ్పజ్జననో వాచ్యో నైవ చ కస్య చిత్ ।

అస్య మాలామన్త్రః.

ఉచ్యతే నరసింహస్య మాలామన్త్రః శ్శృణు మఖ ॥ ౫౪
అధికం సప్తదశభిర్వర్ణైర్వర్ణశత త్రయమ్ ।
ప్రథమం ఛన్దసామాదిర్నతిశ్చ తదనన్తరమ్ ॥ ౫౫

* చ. † భద్రపాణి. ‡ స్స్వర్గమ్. § మాయావీ. $ వైష్ణవశ్చ. || చతుర్భుజః. ¶ జపేల్లక్షత్రయం బుధః. ధ్యేయస్స్ఫటికవర్ణాభః. ద్వయమ్.

చతుర్థ్యన్తం పదం వాచ్యం నరసింహేతి మన్త్రిణా ।
తదేవ చ మహాత్పూర్వం * దేవదానవపూర్వకమ్ ॥ ౫౬

శోణితేతి పదం పశ్చాద్దిగ్ధపూర్వం నఖోత్తరమ్ ।
పదమేకం చతుర్థ్యన్తం నమోఽన్తం సముదీరయేత్ ॥ ౫౭

పచ † గ్రసేః చ పదం శుష్మిణ్యన్త ‡ స్సముద్ధృతః ।
గ్రన్థిః శేజన్తో హాన్తిశ్చ § సన్తి? లోమ్నాధ్యమోదయః ॥ ౫౮

హుం ఫట్తదన్తరం ప్రోచ్య $ తథా కలిపదం తతః ।
చరేతి చ లుపేత్యుక్త్వా క్షరేతి తదనన్తరమ్ ॥ ౫౯

హాం హుం ఖర చిరం చైవ || దూం హ్యూం జ్వలనమేవ చ ।
జ్వలిశ్చ చిద్రవిస్ఫోటిణ్యన్తో లోమ్నాధ్యమోదయః ॥ ౬౦

¶ భిదిశ్ఛిదిః తం వికిరో ? లోమ్నాధ్యమశిరాస్తతః ।
** హిసిమృజాభ్యాం శేజన్తాభ్యాం లోమ్నాధ్యముదీరయేత్ ॥ ౬౧

ఆంపూర్వో నయతిలోటి హుంఫడన్తముదీరితమ్ ।
ద్రవద్రవేతి చ తతో పిపూర్వం తద్ద్వయం పునః ॥ ౬౨

పాతాలాన్తం సర్వశబ్దం వాసినామితి పశ్చిమమ్ ।
†† హృదయాదీని కథయేత్కృషిణ్యన్తశ్చ మధ్యమే ॥ ౬౩

‡‡ అజ్పూర్వో విద్విషిణ్వన్తో లోటి సమ్బుద్ధిశీర్షకమ్ ।
భగవత్పదముచ్చార్య నారాయణపదం తతః ॥ ౬౪

వాసుదేవహృషీకేశపదద్వితయమీరయేత్ ।
దానవాదిలడన్తశ్చ జహి రాక్షసపూర్వకమ్ ॥ ౬౫

అన్తకేతి పదం పశ్చాదుక్త్వా కామోదకీ §§ ధనుః ।
ధరేతి గరుడాదిం చ ధ్వజాన్తం పదమబ్జజ ॥ ౬౬

---

* దైత్య. † గ్రహే. ‡ స్వమధ్యమః. § అశుద్ధమివ. సన్తి? సక్తిరితి క్వచిత్. $ తథా బల. || ద్రూం లోమ్. ¶ బిదిశ్ఛిదన్తం వికరో - భిదిణ్యన్తం వికారో. ** భీత. †† హ్రాది కథయెచ్ఛ్రిహ్మ. ‡‡ ఆజపూర్వో. ? మూఖపూర్వో విదుష్యన్తో. §§ తథా - మనుః.

త్రిపూర్వధామన్నిత్యేతన్నతిరస్త్వితి తే పదమ్ ।
త్వాం ప్రపన్నోఽస్మీతి * షరేదేవముచ్చార్యతే మనుః ॥ ౬౭

బీజముక్తం షడఙ్గాని ప్రోచ్యతే పదశోఽధునా ।
ప్రణవాదిశ్చ సత్యాన్తశ్చతుర్థ్యన్తశ్చ విగ్రహః ॥ ౬౮

పురుషాదిముఖాదిశ్చ నరసింహపదం తథా ।
వజ్రశబ్దం ద్విరుచ్చార్య క్రమాచ్చ నఖవిగ్రహా ॥ ౬౯

వజ్రేతి నఖదంష్ట్రేతి చోక్త్వాయుధపదం తతః ।
మహానరపదం సింహపర్యన్తం షష్ఠమీరితమ్ ॥ ౭౦

అనిరుద్ధో మునిశ్ఛన్దస్త్వతిపూర్వం చ దేవతా ।
నృసింహరూపీ భగవానితి † సర్వముదీరయేత్ ॥ ౭౧

బిలద్వారి జపేన్మన్త్రీ షోడశ ప్రయతస్థితః ।
లక్షాణి సద్యః పాతాలవాసినః కురుతే వశే ॥ ౭౨

లోకాన్తరగతానాం చ వశీకారక్షమో భవేత్ ।
ఏతావన్తి ఫలాన్యస్యేత్యభిధాతుం న శక్యతే ॥ ౭౩

అతోఽన్యం నారసింహస్య మన్త్రం సర్వార్థసాధకమ్ ।
చతుశ్శతాక్షరం తస్య సముద్ధారః ప్రదర్శ్యతే ॥ ౭౪

ఆదావుద్గీథముద్ధృత్య సత్యాన్తం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
భల్లాయుధం ‡ గదధ్వంసం వారుణం విజయం తథా ॥ ౭౫

మాధవం భద్రహస్తం చ § పావకం శ్వేతదీధితిమ్ ।
విక్రమం సధ్రీవం బ్రహ్మాణ భాస్కరం మధువిద్విషమ్ ॥ ౭౬

శ్వసనం వారుణం జన్మహన్తారమ్మృతధారకమ్ ।
ద్విరదం సర్వ $ దాహం స్యాద్దైవధరం తదనన్తరమ్ ॥ ౭౭

అచామాదిం సధ్రీవం చ క్రోధరూపమధోక్షజమ్ ।
సపర్ణాంతం హుతవహం || మాత్రవతం మధువిద్విషమ్ ॥ ౭౮

---

* తథా దేవముద్ధార్యతే. † సర్వముదీరితమ్. ‡ గదధ్వంసీ. § వామనమ్.
$ దేహమ్. || మావిషం మధుసూదనమ్.

మారుతం మాధవం బ్రహ్మన్ ధనదం మధుసూదనమ్ ।
దరం * సచన్ద్రం పుల్లం చ మాధవం † నగవారిణమ్ ? ॥ ౨౯
సవిక్రమఞ్చ కమలం పర్వతం పాశపాణినమ్ ।
సబన్ధుం కమలం పఞ్చ బిన్దుమన్తక ‡ భూషితమ్ ॥ ౩౦
సుముఖం చాగ్నిశిరసం కరాలం మృగవల్లభమ్ ।
వృషాకరం తథాయాన్తం యామునీనాథమబ్జజ ॥ ౩౧
హృదయాహ్లాద మాకారం చతుర్గతిమనన్తరమ్ ।
నృహరిం భువనం సూక్ష్మలోచనం రామశీర్షకమ్ ॥ ౩౨
విజయం పాటలం భానుం సూదనం సుముఖం తథా ।
§ యాన్తం తచ్ఛిరసం పశ్చా ద్వారుణం గజవాహనమ్ ॥ ౩౩
వాసుదేవం తథా క్రోధ రూపమాకారమారుతౌ ।
** ధరం సూదనం భద్ర హస్తం వారుణమైన్దవమ్ ॥ ౩౪
$ వత్స్నోతదేహం సుముఖం విక్రమం ‖ విజయాభిధమ్ ।
దృష్టివిక్రమ ¶ పాశాన్తసుభగార్పితవిఘ్నరాట్ ॥ ౩౫
†† తద్ద్వితీయమచామాదిద్వితయం శ్వసనం తథా ।
మాధవం సద్ధ్రివం భానుమాన్తం మాధవభాస్కరౌ ॥ ౩౬
రామం భల్లాయుధం పఞ్చ అన్తకం స్యాత్సుధారసమ్ ।
భద్రహస్తమచామాది భాన్త ** మాధరసూదనౌ ॥ ౩౭
భద్రం వసుం శ్వేతరుచిం విక్రమం సద్ధ్రివం తథా ।
మార్తాణ్డం మాధవం భానుం గోపనం నాన్తమాధరౌ ॥ ౩౮
యాన్తం సశ్రీధరం చోగ్రం వసుం ‡‡ వారుణగోధనౌ ।
కుశేశయం మాధవం చ సుముఖం కౌస్తుభం తథా ॥ ౩౯
విష్ణ్వీశం గోపనం బ్రహ్మన్ రోహితాశ్వం సగోపనమ్ ।
§§ వసనం సుముఖం పశ్చాద్వారుణం మధువిద్విషమ్ ॥ ౪౦

---

* సచక్రమ్. † నాగవారుణమ్. ‡ భూషణమ్. § మాయాన్తం శిరసః పశ్చాద్వారుణం ఖగవాహనమ్ । $ వస్యోతదేహం. ‖ విజయాహితమ్. ¶ పఞ్చాన్తసుభగాపతి. †† ద్వితృతీయ-అద్వితీయ. ** మాన్తర - మాధన. ‡‡ వరుణగోపనౌ. §§ శ్వసనం.

దాక్షాయణీశముదయం వైధరం * మాధవం తతః ।
అమృతం † వైధరమచాం ద్వితీయం భాన్తమజ్జజ ॥ ౯౧
ఓతదేహం తథా దృష్టిం ‡ యాన్తమాకారమక్షరమ్ ।
వక్రతుణ్డం గన్ధవహం § విష్టరం విజయం తథా ॥ ౯౨
అమృతం విక్రమపరం శ్రీవత్సం వరుణార్పితమ్ ।
యాన్తం $ గుహాలయం నాన్తం పాన్తం చ మధుసూదనమ్ ॥ ౯౩
|| సద్ధ్రివం ద్రుహిణం క్రోధం పావకం సుముఖం పునః ।
సపశ్చిమం పద్మనాభం వైధరం చ చతుర్ముఖ ॥ ౯౪
పవమానం సభువనం ¶ భాన్తం కుఞ్జరగోపనౌ ।
భద్రహాన్తం సరామం చ యాన్తం స్యాచ్ఛ్రీధరం తథా ॥ ౯౫
భద్రం చ ధనదం పాపహాననం జయమన్దరౌ ।
విఘ్నేశం సూదనం భల్లం భాస్కరం స్యాచ్చ తుర్గతిమ్ ॥ ౯౬
శుభదం వామనపరముగ్రం వసుశిరస్తథా ।
ప్రద్యోతనం తథా యాన్తమృతధా మోగ్రవాహనౌ ॥ ౯౭
కమలం మాధవపరం సరసీరుహసమ్భవ ।
వాన్తం చ శుభదం దణ్డం ఖర్వం ఖడ్గధరం పునః ॥ ౯౮
సరోజమృతధామానం కతృతీయం చ వైధరమ్ ।
అచాం ద్వితీయం ధనదం బహులం ✗ సారమాధరౌ ॥ ౯౯
నాసిక్యం చ సముచ్చార్య హుంఫట్ శిర్షాణి యోజయేత్ ।
త్రయోదశాని బీజాని హుంఫడన్తాని యోజయేత్ ॥ ౧౦౦
1 బీజాక్షరేషు ప్రత్యేకం హుంఫట్కారముదీరయేత్ ।
ద్వాదశాఙ్గవిదాం ప్రోచ్యం భాస్కరం సగుహాలయమ్ ॥ ౧౦౧
నాసిక్యం నృహరిం చౌర్వం చన్ద్రార్ధం యాన్తమాషధమ్ ।
సద్ధ్రివం మారుతం చౌర్వీం సదణ్డం చ 2 క్షుపాకరమ్ ॥ ౧౦౨

---

* మాసపమ్. † వైధరం పశ్చాత్. ‡ వాన్త—మక్షయమ్. స్వాన్త—యమ్. § విష్టపమ్. $ గుణాలయం భాన్తమ్. || సవర్ణం. ¶ హాన్తమ్. ✗ సోమమాన్తరౌ. సారమాన్తరౌ. 1 బీజాక్షరాణి. 2 క్షమాపరమ్.

* సమరం సుగ్రీవం భానుమార్వం నాసిక్యమబ్జజ ।
ప్రద్యోతనం సభువనమర్ధేన్దుం సాన్తమేవ చ ॥ ౧౦౩

సాగ్నిం సవామనం సార్ధం చన్ద్రం చైవ సరోరుహామ్ ।
వాసవం వామనవరం సుగ్రీవం † కతృతీయకమ్ ॥ ౧౦౪

మహేన్ద్రమార్వం నాసిక్యం ‡ మాధవం ద్విరదాననమ్ ।
§ సుభద్రం శ్రీధరం భద్రహస్తం గారుడమేవ చ ॥ ౧౦౫

చిత్రభానుం శశధరం పీయూషం వసుశీర్షకమ్ ।
మారుతం భద్రహస్తం చ విజయం వసుసూదనౌ ॥ ౧౦౬

ప్రచణ్డం $ బన్ధుసహితం వ్రకతుణ్డం గుహాలయమ్ ।
‖ సుముఖార్ణం చ సప్తార్చిర్దరం చన్ద్రముచాం ముఖమ్॥ ౧౦౭

అపామధిపతిం చాగ్నిం జృమ్భలం ద్విరదాననమ్ ।
ధనదం వరుణం మాయాం భాన్తం స్యాద్బ్రహ్మసాధనమ్॥ ౧౦౮

పన్నగం సుముఖం పాపహాననం ¶ యాన్తమబ్జజ ।
అమృతం విక్రమయుతం వైధరం ధూలికేతనమ్ ॥ ౧౦౯

గోపసం సుగ్రీవం / చన్ద్రం సార్ధేన్దుం భాస్కరం వసుమ్ ।
సపశ్చిమం హుతవహం మతిమద్వాసవం తతః ॥ ౧౧౦

పాటలం సర్వరోధం స్యాత్కుఞ్జరం మన్దరద్వయమ్ ।
లక్ష్మీం 1 సవిజయం చాగ్నిం హృషీకేశం చతుర్ముఖ ॥ ౧౧౧

భద్రహస్తం మానుషేశం సూదనం హరిమన్దిరమ్ ।
శఙ్ఖం కలానిధిమపాం నాథం వసుమధుద్విషౌ ॥ ౧౧౨

పశ్చిమం విజయం చాగ్నిం సుభద్రం పురుషాత్మకమ్ ।
కలానిధ్యోశ్చ యుగలం వారుణం వసుశీర్షకమ్ ॥ ౧౧౩

వైధరం 2 మధువిద్వేషం మాధవీం మధువిద్విషమ్ ।
అర్ధచన్ద్రం హుతవహమనన్తం చ ద్విరుద్ధరేత్ ॥ ౧౧౪

---

* సమనుమ్. † సతృతీయకమ్. ‡ మాధరమ్. § సుభగం. $ బన్ధురహితమ్.
‖ సుముఖాన్తం. ¶ వాన్త. / చాన్ద్రమ్. 1 స విజయామ్. 2 మధువిద్వేషీ.

సాన్తం సవిక్రమం * సైన్ద్రం బిన్దుమస్తకభూషితమ్ ।
దశ పఞ్చ చ బీజాని హుంఫడన్తాని పూర్వవత్ ॥ ౧౧౫
మన్దరం విక్రమ † వశమైన్ద్రం త్రైవిక్రమం తథా ।
ఖడ్గహస్తం సరామం చ వాసవం సహావిక్రమమ్ ॥ ౧౧౬
వైధరం చోర్ధ్వలోకేశం శ్రీబీజం చాను ‡ నాసికమ్ ।
ఓతదేహం సయష్టిం చ అచామాదిం సయష్టికమ్ ॥ ౧౧౭
అచాం ద్వితీయమర్ధేన్దుం కపిలం సజ్గిణం తథా ।
§ మాఠరం గోపనం దణ్డం మఠరం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౧౧౮
నాసిక్యం భాస్కరం వీరసేనం యష్టిం చ భాస్కరమ్ ।
ఓతదేహం సయష్టిం చ $ పతనం చౌర్ణనాసికా ॥ ౧౧౯
రోహితాశ్వం చ కలశం విక్రమం కమలాసన ।
వాసుదేవం ‖ సహృదయాహ్లాదనం బన్ధుమస్తకమ్ ॥ ౧౨౦
శుక్లం సహస్రకిరణమైన్దవం చాగ్నిమస్తకమ్ ।
వైరించం బన్ధుసహితం పావకం సుముఖం తథా ॥ ౧౨౧
పశ్చిమం త్వృతధామానం కకుభా ¶ హ్వామనస్తరమ్ ॥
సవారుణం ☙ సురపతిం సబన్ధుం విజయం తథా ॥ ౧౨౨
లక్ష్మీం మధుద్విషమథో ఏకదంష్ట్రిగతిం పునః ।
అగ్నిశీర్షం ద్వితీయం చ ఝషం పఞ్చాన్తకం మతమ్ ॥ ౧౨౩
ద్రుహిణం 1 చోదయిం బ్రహ్మా వాసవం వామనం 2 తతః ।
శుభదం పశ్చిమముచాం ద్వితీయం కమలాసన ॥ ౧౨౪
ద్వితీయం సధ్రువం చాబ్జ 3 యోనిం శ్రీధరపఙ్కజే ।
శ్రీవత్సమబ్జం విజయం రామమస్తక 4 మన్దరమ్ ॥ ౧౨౫

---

* బన్ధుం, సింధు. † పరమ్. ‡ నాయకమ్. § మాధరమ్. $ తాపనం చార్ణనాసికా । లోహితాక్షం చ కమలమ్. ‖ సహృదయం చోదనమ్. ¶ కకుభాహావమస్తరమ్. ☙ వసుపతిమ్. 1 చోదనమ్. 2 తథా. 3 యోనిస్స్వచ్ఛశిపఙ్కజే. 4 మన్దరా.

ఉదయం * శుక్రశత్రుం చ విజయం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
మన్దరం యాన్తధనదం యాన్తం చన్ద్రఘటం వసుం ॥ ౧౨౬
భల్లాయుధం హృషీకేశమేక † నేత్రం ఘనం పునః ।
సబన్ధుం మన్దరం దృష్టియుగలం చాగ్నిశీర్షకమ్ ॥ ౧౨౭
భద్రం చతుర్గతిమథో ఫణీన్ద్రం యాన్తసూదనౌ ।
నృహరిం కలానిధిమచా మాదిం ‡ యాన్తం మధుద్విషమ్ ॥
కతృతీయం గదధ్వంసం విఘ్నేశం నరవాహనమ్ ।
అమృతం వసునామానం ధరిత్రీం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౨౯
కమలం విక్రమపరం యాన్తం వామనహస్తకమ్ ।
నాన్తం § గుణాలయం చైవ ణాన్తం ధాన్తం మధుద్విషమ్ ॥
పశ్చిమం చైన్ద్రవమథో భాన్తార్పితస $ గోపనమ్ ।
ధనదం చోతవపుషం భద్రం దక్షం చ సూదనమ్ ॥ ౧౩౧
వైధరం ‖ చైన్దిరమచాం ద్వితీయం కమలాసన ।
త్రివిక్రమం భద్రకరం మహామాయాఙ్కితం వసుమ్ ॥ ౧౩౨
మృగేశం వరుణం చైవ వైరాజం పఞ్చబిన్దుకమ్ ।
క్షుపాకరం కఞ్జభవం తతస్స్యాద్విఘ్ననాయకమ్ ॥ ౧౩౩
సదృష్టిం వైధరం దేవదత్తం కుమ్భం చతుర్ముఖ ।
గతం సఋతధామాఖ్యం మార్తణ్డం ¶ పాశహస్తకమ్ ॥ ౧౩౪
సమాధవం స్యాద్ద్విజయం గోపనం విషమధ్వనిమ్ ।
సరసీరుహం సోర్ధ్వలోకం సరసీరుహసమ్భవ ॥ ౧౩౫
పద్మాం స ✠ మన్దరాకారౌ ప్రచణ్డార్ఘుషసంమితౌ ।
1 వైధరం వరుణం రామం భూధరం వహ్నిమస్తకమ్ ॥ ౧౩౬
జృమ్భలం త్వృతధామా చ స్యాతాం భాస్కరమన్దరౌ ।
2 ఆద్యన్తం యాన్తమాకారం గారుడం హిమదీధితిమ్ ॥ ౧౩౭
ఓఙ్కారాదిం శశధరం 3 సవిష్ణుం వరుణం వసుమ్ ।

---

* చైవ శక్రం చ, చైవ తచ్చక్రమ్. † నేత్రఘటం. ‡ ధాన్తం - ధాతా. § గుహాలయమ్. $ గోపతిమ్. ‖ చైన్ద్రవ. ¶ వామహస్తకమ్. ✠ సమన్దమా. 1 వైరాజమ్. 2 అమృతమ్. 3 విష్ణుం వరుణమస్తకమ్.

* సుధారసం ప్రచణ్డాగ్నిం భవే † ద్భుతమనన్తరమ్ ॥ ౧౩౭
క్రోధరూపం సరామం చ ‡ గదం చ యుతధామకమ్ ।
గోపతిం వారుణపతిం విక్రమం యాదసాం పతిమ్ ॥ ౧౩౯
మధుద్విషం హుతవహం ప్రచణ్డం యామినీపతిమ్ ।
సుధారసం § వసుయుతం జన్మధ్వంసమపాం పతిమ్ ॥ ౧౪౦
యాన్తం సుధారసం బన్ధుం $ ద్విద్విరాకారమిన్దిరామ్ ।
ద్విరదం పాపహాననం మధుసూదనమబ్జజ ॥ ౧౪౧
విజయాకార ‖ గభాణశ్చ ఆకారవిధుసూదరాః ।
పావకం పీతవర్ణాభం బ్రహ్మసాధనమబ్జజ ॥ ౧౪౨
¶ భద్రవిక్రమతోయేశమాకారేన్దుసవిక్రమాః ।
** ఇభాకారం తతో ద్యుమ్నభాస్కరా †† భూతవై ధరాః ॥ ౧౪౩
మారుతాకార భద్రాశ్చ మాన్తాకారమహోత్పలాః ।
ఉగ్రాత్మవసువాయవ్యసూదనా విధిరబ్జజ ॥ ౧౪౪
ఉగ్రశీర్షకమారుత్యా పశ్చిమ ‡‡ ద్యుతిమైన్దవమ్ ।
వామనం వై ధరం సూక్ష్మలోచనం 1 కత్రితీయకమ్ ॥ ౧౪౫
కుమ్భం భద్రకరం చాపి మాధవీం భాస్కరం మధు ।
సూదనం త్రిదశాహారం విక్రమం చోగ్రరూపకమ్ ॥ ౧౪౬
ప్రచణ్డమోతదేహం చ శుభదం 2 విత్తవర్ధనమ్ ।
పావకం సుముఖం భద్రహస్తం వై రాజమక్షరమ్ ॥ ౧౪౭
కుమ్భం 3 సుదర్శనం చైవ కపిలాక్షం చతుర్ముఖ ।
ద్విరి 4 ప్రపన్నాస్మీతిపదం సముచ్చార్యం పితామహ ॥ ౧౪౮
బ్రహ్మకోశం పురస్కృత్య నృహరిం చానలం తథా ।
బ్రహ్మసాధననాసిక్యా బీజం ప్రోక్తమతః పరమ్ ॥ ౧౪౯

---

* సుధాసమమ్. సుధారసం ప్రపణార్జ్యమ్. † ద్రుత. ‡ గతిమ్. § బన్ధయుతమ్. $ విష్ణు. ‖ భగార్శ్చా చకారవిధమో. ¶ సుఖదం విక్రమం తోయేశమాకారేన్దు. ** గుహాకారమ్.—ఉభాభ్రత స్తతో. †† ప్రుతవై. ‡‡ పశ్రిత. 1 కత్ర్య. 2 చిత్తవర్ధనమ్. విత్తదర్శనమ్. 3 చ సూదనం. 4 ప్రసన్నోస్మీతి.

నిగమాదిం సుభద్రం చ పాటలం సద్ధ్రువం తథా ।
మన్త్రస్య శక్తిముద్ధృత్య చ్ఛన్దసామాదిముద్ధరేత్ ॥ ౧౫౦

గారుడం మధుహన్తారం నాసిక్యం విజయం వసుం ।
సపద్మనాభం మాయాం చ సూక్ష్మదృఙ్మాధవం ఘటమ్ ॥ ౧౫౧

భద్రహస్తం వైధరం చ శ్రీధరం చాగ్నివిక్రమా ।
వైరాజం భాస్కరం యాన్తం మధు * శత్రుసమీరణౌ ॥ ౧౫౨

మన్దరం † మాఠరమచాం ద్వితీయం విఘ్నపావకౌ ।
కలానిధిం సబన్ధుం చ సార్ధచన్ద్రం ‡ త్విషాం పతిమ్ ॥ ౧౫౩

సూదనం శఙ్ఖమపరం కతృతీయం చతుర్ముఖ ।
§ సాన్తం వసుయుతం చైవ ద్విరుచ్చార్య చతుర్ముఖ ॥ ౧౫౪

హుంఫడన్తం చ నత్యన్తం హృన్మన్త్రం పరికీర్తితమ్ ।
$ వేదాదిం పన్నగం పఞ్చబిన్దుభూషితమస్తకమ్ ॥ ౧౫౫

వాసిక్యం భద్రహస్తం చ మధుద్వేషిం వసుం తథా ।
ఐన్దవం విక్రమపరం నాసిక్యం భాస్కరం ఘటమ్ ॥ ౧౫౬

సబన్ధుం కమలం పద్మనాభం వామన ‖ హస్తకమ్ ।
పుణ్డరీకం సబన్ధుం చ వైరాజం వైధరం తతః ॥ ౧౫౭

గోధనం విజయం మాన్తం వైధరం మధుసూదనమ్ ।
మానుషం చామృతం భద్రకరం గోపనపద్మజౌ ॥ ౧౫౮

సగోపనదరం చైవ మాధరం కతృతీయకమ్ ।
ఋతం చ సైన్ధవం బన్ధుం సధ్రువం ¶ మాఠరం త్వచామ్ ॥ ౧౫౯

ద్వితీయం పురుషం బ్రహ్మా మాధవీం మాధరం పునః ।
☞ భృగుఖడ్గకరం చైవ ద్విరుచ్చార్య మతః పరమ్ ॥ ౧౬౦

హుంఫడన్తం శిరోమన్త్రం తత ఇత్యవసానకమ్ ।
✒ వేదాదిమురగం షష్ఠమచామర్ధేన్దుమైన్దవమ్ ॥ ౧౬౧

---

* శక్రా. † మాధవమచాం. ‡ ద్విషాం. § చాన్తం వాయుసుతం. $ వేదాది పఞ్చగమ్. ‖ మస్తకమ్. ¶ మాధరం త్వచామ్. ☞ భృగుం ఖడ్గధరం. ✒ తతః పరమ్.

పుల్లనేత్రం సభువనం గర్హీతం * భూధరాత్మకమ్ ।
కుమ్భం సవిక్రమం పద్మం † ఖేటకీ కలశం త్వచామ్ ॥ ౧౬౨

తృతీయం ‡ కమలం పఞ్చబిన్దుం సుముఖముబ్జజ ।
యాన్తం § చ శిరసామబ్జయోనిమీశేశమైన్దవమ్ ॥ ౧౬౩

స్వాహాధరం శశధరం ముఖం భూధరసూదనౌ ।
చతుర్గతిం శతానన్దం వాసుదేవం సపశ్చిమమ్ ॥ ౧౬౪

కలానిధిం సరామం చ యష్టిం భాస్కరగోపనౌ ।
చతుర్గతిం $ ఖర్వదేహం సూదనం భానువిక్రమౌ ॥ ౧౬౫

‖ ద్విరభ్యసేద్ధుంఫడన్తం ¶ శిరోమన్త్రముదీరితమ్ ।
దేవానాం దాసవచనమన్తే సంయోజ్య మన్త్రవిత్ ॥ ౧౬౬

ఓఙ్కారం నృహరిం వీరసేనం నాసిక్యమైన్దవమ్ ।
మాతరం యామినీనాథమృతధామసదర్భితమ్ ॥ ౧౬౭

ఆఖణ్డలేశం సర్పేశమాకారం కతృతీయకమ్ ।
ద్విరదం విక్రమపరం బహులం †† ఘటవిక్రమౌ ॥ ౧౬౮

అమ్భోరుహం చౌతదేహం హృదయాహ్లాదవిక్రమౌ ।
కలానిధిం సుభద్రాన్తం సుముఖాన్తం సమాధవమ్ ॥ ౧౬౯

ఛాన్తం శశధరం దేవదత్తం చాన్తం సకుమ్భకమ్ ।
ఐన్ద్రిం చ కుఞ్జరముఖం పీయూషద్యుతివిక్రమౌ ॥ ౧౭౦

సయష్టిం ద్యుమణిం చాది 1 దేవం యాన్తం హిమాలయమ్ ।
పదణ్డం గరుడం బన్ధుం పశ్చిమం చ ద్విరుద్ధరేత్ ॥ ౧౭౧

హుంఫడన్తం చ కవచం హుంఫట్ శీర్షం ప్రకీర్తితమ్ ।
ఆగమాదిం నరహరిం చౌర్వం నాసిక్య 2 మబ్జజ ॥ ౧౭౨

వైధరం 3 గోధనం ణాన్తం మారుత్యం 4 వైధరం మధు ।
సూదనం భద్రహాన్తం చ పీయూషం సరసీరుహామ్ ॥ ౧౭౩

---

* భూసురాత్మకమ్. † ఖేటకీం. ‡ కలశం పంచ. § తచ్ఛిర సామబ్జ. $ ఖడ్గదేహమ్. ‖ ద్విర్విన్యసేత్. ¶ శిఖా. †† ఘటవిక్రమమ్. 1 దేవమాన్తం. 2 మైవ చ. 3 గోపవర్ణాన్తం - గోపనం ణాన్తమ్. 4 మాధరమ్.

గోపనం పులహం చైవ సూదనం మారుతం వసుమ్ ।
కూటం * ఫుల్లాయుధమచాం పష్ఠం వై రాజమేవ చ ॥ ౧౭౪

కతృతీయం పద్మనాభం భాస్కరం మధువిద్విషమ్ ।
దృష్టిం సవామనం భద్రహస్తం సాగ్నిం సముద్ధరేత్ ॥ ౧౭౫

భాస్కరం భద్రహస్తం చ తద్ద్వి(రుచ్చా)ర్య మన్త్రవిత్ ।
పశ్చిమం వక్రతుణ్డం చ మన్దరం సుప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧౭౬

తానుదీర్యాథమన్త్రజ్ఞస్సుభద్రం చైన్దవం పునః ।
సదక్షం వామనశిరా అమ్భోరుహనికేతన ॥ ౧౭౭

అమ్భోరుహం సభువనం పావకిం భువనం తథా ।
నృహరిం పాపహననం విక్రమం విజయం పునః ॥ ౧౭౮

వైరిఞ్చం † వామనం దక్షమాగ్రం దక్షం చతుర్ముఖ ।
గుహాలయం సవిజయమగ్నిశీర్షం చ మారుతమ్ ॥ ౧౭౯

గణేశం మన్దరం భానుం సూదనం విఘ్ననాయకమ్ ।
యాన్తం తారాధిపం మాయాం సధ్రువం మాతరం తథా ॥ ౧౮౦

మధుద్విషం ‡ మారుతం చ హుంఫ § డస్త్రం ప్రకీర్తితమ్ ।
అస్త్రశబ్దం చతుర్థ్యన్తం ఫడన్తం చ సముద్ధరేత్ ॥ ౧౮౧

ఉద్గీథం నృహరిం $ సగర్భమన్ధరం మాతరం త్వచామ్ ।
ద్వితీయం పశ్చిమం పద్మనాభం చాదిసమన్వితమ్ ॥ ౧౮౨

ఖడ్గహస్తం చ సుముఖం మేదిన్యాది ‖ పదమమ్బుజమ్ ।
సగోపనం సురపతిం గోపనం ఖద్వితీయకమ్ ॥ ౧౮౩

భద్రహస్తం ¶ సరామం చ వాసవం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
ఖడ్గహస్తం గజముఖం సూదనం చ చతుర్గతిమ్ ॥ ౧౮౪

ఆచామాదిం గజముఖమాషధం నాన్తమబ్జజ ।
మాధవీం మారుతం యాన్తం మాధరం పశ్చిమం తథా ॥ ౧౮౫

---

* భల్లాయుధ. † వాయసమ్. ‡ మాధవం చ. § ఫడన్తమ్. $ సాగ్నిం మన్దరం మాధరమ్. ‖ పతిమమ్బుజమ్ ॥ ¶ సనామం చ.

సబన్ధుం సప్రచణ్డం చాప్యేకేశం పాటలప్రియమ్ ।
మార్తాణ్డం మధువిద్వేషిం భద్రం స్యాదమృతధామకమ్ ॥ ౧౮౬

దాక్షాయణీశం రామం స్యాదనుస్వారం చతుర్ముఖ ।
దివాకరం చాదిదేవం * దరం వైధరగోపనా ॥ ౧౮౭

పావకం పురుషాత్మానం † ద్విరుక్తం కమలాసన ।
హుంఫడన్తం చ నేత్రాభ్యాం వౌషట్కారం ప్రయుజ్య చ ॥ ౧౮౮

ఏవం న్యస్య విధానజ్ఞో విష్వక్సూర్యాన్తం సదణ్డకమ్ ।
దివాకరసహస్రాభం ‡ హృదయాణాం మదుద్ధరేత్ ॥ ౧౮౯

ఉత్పలం కుముదం రక్త జపాబన్ధూకకింశుకమ్ ।
పాటలం హృదయాదీనాం వర్ణాష్టకాం క్రమాద్భవేత్ ॥ ౧౯౦

రక్షామన్త్రః.

రక్షామన్త్రం ప్రవక్ష్యామి ఛన్దసామాదిముద్ధరేత్ ।
విష్ణ్వీశం పద్మనాభం స్యాద్ద్విజరాజం సవిక్రమమ్ ॥ ౧౯౧

సదణ్డం చ సమార్తాణ్డం బహులం సగుహాలయమ్ ।
పశ్చిమం వామనపరం ప్రచణ్డం హరిణం భవేత్ ॥ ౧౯౨

భల్లాయుధం గదధ్వంసం లాన్తం భద్రకరం తథా ।
ఆచామాదిం దినమణిం మాధవం సౌరమక్షరమ్ ॥ ౧౯౩

ఏకేశం ధనదం దక్షం వసుశీర్షం చ సూదనమ్ ।
ధనాధ్యక్షం తథా దక్షం పావకం మస్తకస్థితమ్ ॥ ౧౯౪

§ థాన్తం సవిక్రమం ఖాన్తం హాన్తం స్యాత్కపిలం పునః ।
$ ద్విరదాస్యం బన్ధుపరం మాధవీం యాన్తశీర్షకమ్ ॥ ౧౯౫

వాసుదేవం ఖడ్గధరం చతుర్గతిమనన్తరమ్ ।
|| ముఖం సవైధరం బ్రహ్మాస్త్రాఖ్యం తద్ద్విరుద్ధరేత్ ॥ ౧౯౬

---

* మన్త్రవైధరగోపనా. † ద్విరుక్త్వా. ‡ హృదయాదీన్ సముద్ధరేత్. § యాన్తం. $ ద్విరాసనం బన్ధుపరం మాధవం. || సుఖం.

పవిత్రమప్రమేయం స్యాత్తుణ్డం చాదిసమన్దరమ్ ।
సర్వరోధం ద్విరుచ్చార్యా కమలం సవిరోచనమ్ ॥ ౧౯౭

యథాపురం సదణ్డం చ సూదనం యాన్తమారుతౌ ।
ద్వివర్తవ్యం సుభద్రం చ విక్రమం విఘ్నవైధరౌ ॥ ౧౯౮

* తద్విరుద్ధశ్ఛలధ్వంసీ బన్ధువిఘ్నం సవైధరమ్ ।
† ఐన్దిరం చోతదేహం చ ఉగ్రం మాన్తం చతుర్ముఖ ॥ ౧౯౯

అత్రిం చాగ్నిం మధుద్వేషమమృతం ధూలికేతనమ్ ।
తార్క్ష్యం సఙ్కర్షణం దణ్డం తద్విరుచ్చార్యా పద్మజ ॥ ౨౦౦

మార్తాణ్డమూర్ధ్వనాసిక్యం తదుదీర్యామతః పరమ్ ।
‡ పావకం చోర్వశిరసం సదణ్డం గోపనం తథా ॥ ౨౦౧

గదధ్వంసం ఛలధ్వంసం తదుదీర్యా జయం తథా ।
వైరాజం యాన్తశిరసం శుక్లం వైరాజపావకౌ ॥ ౨౦౨

శృఙ్ఖలం § సమతా బ్రహ్మాక్ మాంశరం దక్షసంజ్ఞితమ్ ।
ప్రచణ్డం మాధవం చైవ కలశం బన్ధుశీర్షకమ్ ॥ ౨౦౩

$ కమలాం వారుణం యాన్తం హృషీకేశం చ పశ్చిమమ్ ।
మాయా ‖ జితం ప్రచణ్డం చ మాధవం చ శతాన్తిమమ్ ॥ ౨౦౪

బీజమఙ్గాని చోక్తాని దుర్వాసా ఋషిరుచ్యతే ।
ఛన్దో బన్తం దేవతా చ మహానరహరిర్హరిః ॥ ౨౦౫

మాలామన్త్రే త్రివర్ణాస్స్యుశ్శుక్ల పీత ¶ సితాసితాః ।
తత్వం చ పరమవ్యోమ సకలీకరణం తథా ॥ ౨౦౬

వికలీకరణం చైవ మన్త్రే ❦ స్వాప్యాయనం భవేత్ ।
మోచనం చైవ ✓ ఇత్యేతే కథితాః కమలాసన ॥ ౨౦౭

చతుష్షష్టివిధే మన్త్రే నారసింహే మహానయమ్ ।
నృసింహో వ్యోమచక్రాఖ్యః పాతాలాఖ్యశ్చ సూరిభిః ॥ ౨౦౮

---

* తద్విరుక్త్వా. † ఐణేశం. ‡ సహితం. § మాధరం. $ పమలాభరణం యాన్తం. ‖ జ్కితమ్. ¶ సితారుణాః. ❦ మన్త్రిస్యైవా. ✓ ఇత్యేతత్కథితమ్.

ध्यायेन्मृत्युभये कृत्याप्रवेशे युधि विद्विषाम् ।
उच्चाटने संहनने भूतानामपनोदने ॥ २०९

आख्यायते ध्यानमस्य स्मृतं स वितृमण्डले ।
मध्ये विकस्वरे शुभ्रे पङ्कजे विष्टरोदरे ॥ २१०

आसीनं षोडशमुखं भुजैस्तद्विगुणैर्युतम् ।
आयुधैश्शङ्खचक्राद्यैर्दुर्दर्शैश्शरश्मिमालिभिः ॥ २११
परचक्रप्रतिक्षेपे दुष्करेष्वन्यकर्मसु ।

बीजशक्त्यादिद्वादशाङ्गप्रश्नः.

ब्रह्मा:—

द्वादशाङ्गानि यो वेत्ति मन्त्रं सोऽर्हति वेदितुम् ॥ २१२
इत्युक्तं भगवन् भूयो जिज्ञासा तेषु वर्तते ।

तन्निरूपणम्.

श्रीभगवान् :—

बीजं शक्तिस्तथैवाङ्गं हृदयादि च षड्विधम् ॥ २१३
ऋषिश्छन्दो देवता च वर्णोद्दीपनमेव च ।
अप्यायनं मोचनं च सकलीकरणं तथा ॥ २१४

विकलीकरणं चैव द्वादशैतानि पद्मज ।
तेषां स्वरूपं वक्ष्यामि क्रमात्तदवधार्यताम् ॥ २१५

मन्त्रस्य प्रकृतिर्बीजमक्षरं तत्समुद्धृतम् ।
आत्मा मन्त्रस्य सा शक्तिर्यथा मन्त्रः * फलप्रदः ॥ २१६

हृदयादीनि मन्त्रस्य षडङ्गानि पितामह ।
देवस्यैव मुखादीनि एषु मन्त्रः प्रतिष्ठितः ॥ २१७

ऋषिः फलस्य द्रष्टा स्याच्छन्दस्तदभिधीयते ।
अक्षराणामियत्ता या देवता वाच्यमुच्यते ॥ २१८

---

* फलप्रदा.

రూపభేదశ్చ శుక్లాదివర్ణైః కమలసమ్భవ ।
సంపుటీకరణం రేఫలకారాభ్యాం తు దీపనమ్ ॥ 209
యథోదితాక్షరైస్సర్వైస్సంస్కారశ్శోషణాదిభిః ।
మన్త్రస్య దేహవత్ప్రోక్తం యత్తదాప్యాయనం బుధైః ॥ 210
మన్త్రస్య మోచనం నామ ప్రయోగస్తమ్భనాదిషు ।
మన్త్రాక్షరాణాం ప్రత్యేకం సంపుటీకరణం స్మృతమ్ ॥ 211
సకలీకరణం విద్ధి ప్రణవేన చతుర్ముఖ ।
స్వాహాకారవషట్కారవహుం కారైః పృథగీరితైః ॥ 212
దేవతానామభీష్టానాం సన్నిధిర్యైః పుటాదిషు ।
ప్రార్థ్యతే * స చతుర్వక్త్ర వికలీకరణాహ్వయః ॥ 213
ఏతాన్యేవ ప్రయుఞ్జీత విద్యయోరాద్యయోరపి ।

వామనమన్త్రః.

ఏకాదశాక్షరో మన్త్రో వామనస్య ప్రదర్శ్యతే ॥ 214
పూర్వోదితాస్తు వర్ణాః విశేషస్సముదీర్యతే ।
వీయూషమాదిదేవం చ మన్థరం చాదిముద్ధరేత్ ॥ 215
విఘ్నేశం గోపనం వాయుమాద్యం చేతి చతుర్ముఖ ।
బీజం † శిరస్యూర్ధ్వలోకా యష్టిశ్చేతి ‡ చతుర్గతిమ్ ॥ 216
అఙ్గాని షట్ఫలాదీని స్వరాన్తాన్యానుపూర్వ్యశః ।
సానుస్వారాణి యోజ్యాని కాశ్యపో మునిరిష్యతే ॥ 217
ఛన్దశ్చ దైవం గాయత్రం వామనో దేవతా పునః ।
లక్షాణ్యేకాదశ జపే హోమే చ జలతర్పణే ॥ 218
తతస్సిధ్యతి మన్త్రోఽయం పురుషార్థచతుష్టయమ్ ।
ఫలమన్యచ్చ యచ్చేష్టం మష్టాక్షరవదీరితమ్ ॥ 219

త్రివిక్రమమన్త్రః.

ఓమాదినతిపూర్వాణి చత్వార్యాద్యాని పూర్వవత్ ।
సప్తాక్షరస్య మన్త్రస్య సాధనం చ యథాపురమ్ ॥ 220

* చ. † శిఖణ్డ్యాధ్యర్ధ్వ శిఖామూర్ధ్వ. ‡ తు దర్శకమ్ ॥

సప్తలక్షజపాదుక్తం ఫలమాప్నోతి మన్త్రవిత్ ।
గృహీత్వార్ణాన్ సప్త పూర్వాన్ సైవ రాజా * గ్నిస్త్రివిక్రమః ॥
యాదో౽ధిపశ్చ మాయా చ స్పర్శాదిరనలోన్ముఖమ్ ।
స్పర్శాన్తశ్చాదిదేవశ్చ శర్ఙ్గో విష్ణురితీరితః ॥ ౨౩౨

ద్వాదశార్ణాత్మకో మన్త్రస్తదేవ కమలాసన ।
త్రివిక్రమస్య బీజం చ భాస్కరో విష్ణురేవ చ ॥ ౨౩౩

అర్ధచన్ద్రాకృతి † శ్చేతి తదేవాఙ్గం చ షడ్విధమ్ ।
ఋషిశ్చ దేవతా ఛన్దసీ పూర్వోక్తాన్యేవ సాధనమ్ ॥ ౨౩౪

పూర్వవత్ఫలమస్యాపి రాజ్యాదిప్రాప్తిరిష్యతే ।
‡ నత్వేకం శక్యతే వక్తుమానన్త్యాత్ఫలసమ్పదామ్ ॥ ౨౩౫

జామదగ్న్యరామమన్త్రః

రామస్య జామదగ్న్యస్య మన్త్రోద్ధారశ్చతుర్ముఖ ।
గృహీత్వా పూర్వవత్సప్తవర్ణాన్ సాధారణాంస్తతః ॥ ౨౩౬

అసాధారణవర్ణానాం క్రమాదుద్ధారణం శృణు ।
జన్మహన్తా గోపనశ్చ మాధవీ విష్ణుర § స్వతః ॥ ౨౩౭

వృష్టిశ్చాదిగదీ భద్రపాణిర్వాయుశ్చ గోపనః ।
చతుర్గతిస్స్వరాదిశ్చ వహ్నిరాకార ఏవ చ ॥ ౨౩౮

మన్దరశ్చాదిదేవశ్చ శ్వసనో విష్ణురబ్జజ ।
హుంఫడన్త ఇతి ప్రోక్తో మన్త్రస్సప్తదశాక్షరః ॥ ౨౩౯

అనలసీ ప్రణవాదిశ్చ షయష్టిర్బీజమీరితమ్ ।
ఏతదేవాఙ్గమావృత్తం షట్కృత్వో గార్గ్యదర్శనః ॥ ౨౪౦

ఛన్దశ్చ దైవం గాయత్రం జామదగ్న్యస్య దేవతా ।
జపేద్ద్వింశతిలక్షాణి తతస్సర్వార్థసాధనః ॥ ౨౪౧

దశాక్షరో౽థవా మన్త్రో జామదగ్న్యపదం వినా ।
బీజాది సర్వం పూర్వోక్తం మన్త్రశ్శత్రుక్షయావహః ॥ ౨౪౨

---

* అత్రి. † శ్చైచతె దేవతాఙ్గం చ. ‡ నైకైకం. § స్తతః.

దాశరథిరామమన్త్రః.

మన్త్రో రామావతారస్య బ్రహ్మన్ దాశరథేర్వరః ।
కథ్యతే భరతాదీనాం తద్దేవీనాం మనుః క్రమాత్ ॥ ౨౪౩

ద్వాదశాక్షరమారభ్య మన్త్రం తదను పద్మజ ।
చతుర్మూర్తిమయాయేతి పదముచ్చార్య మన్త్రవిత్ ॥ ౨౪౪

అభిరామశరీరేతి చతుర్థ్యన్తముదీరయేత్ ।
రామేతి తద్విభక్త్యన్తం * శరేతి తదనన్తరమ్ ॥ ౨౪౫

ద్వాత్రింశదక్షరాత్మాయం మనురుక్తశ్చతుర్ముఖ ।
బీజమస్యానలో విష్ణుస్సానుస్వారః క్రమాత్ స్మృతః ॥ ౨౪౬

అఙ్గాని షట్చ తద్బీజమకారాది క్రమాద్భవేత్ ।
అపరం రామమన్త్రం తే కథయామి చతుర్ముఖ ॥ ౨౪౭

ప్రథమం ప్రణవం ప్రోచ్య పఞ్చబిన్దుం సయష్టికమ్ ।
చతుర్థ్యన్తం చతుర్మూర్తిపదముక్త్వా తతః పరమ్ ॥ ౨౪౮

† చతుర్గతిమయాయేతి శరశార్ఙ్గభృదన్వితః ।
చతుర్థ్యన్తం ‡ శరత్పూర్వమిన్దీవరపదం తతః ॥ ౨౪౯

త్విషేతి చ పదం పశ్చాత్ప్రయోజ్యం భగవత్పదమ్ ।
చతుర్థ్యన్తం సముచ్చార్య మభిరామపదం తతః ॥ ౨౫౦

శరీరాయేతి చ ప్రోచ్య రామాయేతి పదం తథా ।
నత్యన్తమితి మన్త్రస్య పదోద్ధారః ప్రదర్శితః ॥ ౨౫౧

బీజం తదఙ్గషట్కం చ తదృషిశ్శరభః స్మృతః ।
ఛన్దశ్చ పూర్వవద్దేవో రామాత్మా భగవాన్ § హరిః ॥ ౨౫౨

జపేదక్షరలక్షం తు తతస్సిద్ధ్యతి మన్త్రరాట్ ।
ఫలం చాభీష్టమచిరాల్లభతే దుర్లభం మహత్ ॥ ౨౫౩

మాతృకా చ క్రవిన్యస్తానర్ణమణ్డాన్ సుమన్త్రితాన్ ।
అభ్యర్చ్య కుసుమైస్తస్మిన్నుద్ధరేద్భగవన్మయః ॥ ౨౫౪

---

* పరేతి చ ॥ † చతుర్వేద. ‡ శరద్గి పూర్వమ్. § ఋషిః.

మాలామన్త్రాన్తరమ్.

అథో* న్యం మన్త్రసఙ్ఘాతం మాలామన్త్రం యథాతథమ్ ।
వక్ష్యామి సంప్రతి బ్రహ్మన్ యథా† పదవధార్యతామ్ ॥ ౨౫౫

ఆదౌ నాదం సప్తవర్ణం వసుం మధునిసూదనమ్ ।
స్పర్శాన్తం గోపనం శఙ్ఖం ముఖం విష్ణుం జయం తథా ॥ ౨౫౬

అచాం పఞ్చమమాహేన్ద్రం నాదాదిం ఘటవిక్రమౌ ।
‡ శఙ్ఖినం శిఖినం దక్షం కరాలం వసునిష్ఠితమ్ ॥ ౨౫౭

§ హాన్తం మధుద్విషం బ్రహ్మన్ ధూలికేతనమాదిమమ్ ।
నాన్తయాన్తౌ సదక్షౌహస్వౌ పశ్చిమోదయమక్షరమ్ ॥ ౨౫౮

$ అత్రిం రమాధరం క్రోధరూపిణం చానలాహ్వయమ్ ।
అచాం ద్వితీయం పవనం కిలశం బన్ధుమస్తకమ్ ॥ ౨౫౯

ఉగ్రాత్మసుముఖౌ స్యాతాం యాదోనాథమృగాధిపౌ ।
దినేశమాదిం నాసిక్యం శశాఙ్కం మధువిద్విషమ్ ॥ ౨౬౦

వైరాజం మాధవీం భద్రకరం మాధవమబ్జజ ।
వక్రతుణ్డమచామాదిం విజయోదయసంజ్ఞితమ్ ॥ ౨౬౧

పఞ్చాన్తకం ‖ తథా యాన్తకం మస్తకస్థం జయం పునః ।
రామమన్దరశఙ్ఖాస్స్యుర్గోపనం పవనం ముఖమ్ ॥ ౨౬౨

ఆదిభల్లాయుధౌ రామవసుగోపనపాటలౌ ।
¶ శ్రీవత్సమాదిమనలం వామనాగ్నిమధుద్విషమ్ ॥ ౨౬౩

చతుర్గతిం ఖడ్గధర ** మేకదృగ్గ్రైవధరం తథా ।
†† దక్షం చాగ్నిం హృషీకేశ విజయద్వయమన్వతః ॥ ౨౬౪

యాన్తం తచ్చిరసం పశ్చాత్పవనం మృగవల్లభమ్ ।
ఋక్షేశమేకనయనదరగోపనవిఘ్నరాట్ ॥ ౨౬౫

---

* మర్ణసఙ్ఘాతం. † తదవ. ‡ శఙ్ఖినాం శఙ్ఖినం. § భాన్తం. $ అగ్నిం
‖ పఞ్చాత్మకమ్. పఞ్చకం తమ్. ¶ శ్రీవత్సపఞ్చాయుధాదిమనలం వామనోద్విషః.
** మేకదృక్ శ్రీధరౌ. †† మన్దరం చ. హృషీకేశ.

బన్ధుయాన్తౌ చ భువనం వైధరౌ పుణ్యభాస్కరౌ ।
శ్వసనం దక్షభువనౌ చక్రవిఘ్నేశసప్తమమ్ ॥ ౧౬౬

* అచాం కారణమేకేశకలాత్మవసువిక్రమాః ।
కరాలగోపనౌ పాపహననౌ విక్రమం తథా ॥ ౧౬౭

మహేన్ద్రకుమ్భావనలౌ మధుసూదన భాస్కరౌ ।
† యాన్తగోపనసప్తార్చిర్మధుసూదనమారుతాః ॥ ౧౬౮

ప్రచణ్డగోపనౌ ఖడ్గధరశ్రీధరవైజయాః ।
పీయూషగోపనౌ పద్మశ్రీధరౌ వనమాలినౌ ॥ ౧౬౯

మేఘపక్షాత్మద్విరదకమలామధువిద్విషః ।
పీతో మృగేశపవనగోపనాః శుక్లశ్రీధరాః ॥ ౧౭౦

పావకస్థాన్తగోపన్ద్వై రాజదరవైధరాః ।
మధుసూదనవిఘ్నేశసుధారస సమాహ్వయాః ॥ ౧౭౧

బ్రహ్మసాధనసప్తార్చిర్గతిభాస్కరసప్తమాః ।
అచాం ‡ మాదిం ధరౌ వేధాః బ్రహ్మసాధనఖేటకీ ॥ ౧౭౨

అగ్నిశ్చ కపిలం బ్రహ్మాణం భల్లాయుధసవిక్రమమ్ ।
విఘ్నేశం వైధరం ప్రేతనాయకం రామశ్రీమర్కమ్ ॥ ౧౭౩

భద్రపాణిం తథా దృక్చ సరసీరుహసమ్భవ ।
దక్షాదిదేవహుతభుక్చతుర్గతిమనన్తరమ్ ॥ ౧౭౪

శ్రీవత్సవాసుదేవౌ ద్వౌ క్రోధరూపసమీరణౌ ।
§ కరాలం చ ఋతం భద్రపాణిం వై రాజమారుతౌ ॥ ౧౭౫

పశ్చిమం వసు కూర్మాణం చ విక్రమం దృష్టిగోపనౌ ।
విఘ్నేశచ్ఛలవిధ్వంసమాధవౌ వైధరాత్మకమ్ ॥ ౧౭౬

జలజం పాపహన్తారం హుతభుక్కమలం ఘటమ్ ।
వక్రతుణ్డం తథా ద్యుమ్నం ద్విరదాననవిక్రమమ్ ॥ ౧౭౭

---

* కకారచారుమేణశకలశా రూప, అచాం వికారమైణేశ. † వారి. ‡ మత్ర ధరౌ. § కారణం చ.

భ్రాన్తమగ్నిం చోతదేహం వక్రతుణ్డం చతుర్గతిమ్ ।
పశ్చిమాననయాన్తౌ చ ఓతదేహసమన్వితౌ ॥ ౨౬౮

వైరాజద్వితయం దక్షం గోపనం నాసికోద్భవమ్ ।
గదధ్వంసం చ కపిలమత్రిం మధునిషూదనమ్ ॥ ౨౬౯

యాన్తం చతుర్గతిం శుక్లం వారుణాగ్నిసమీరణాః ।
ఏకదన్తం చైకదృష్టిం బహులం మధువిద్విషమ్ ॥ ౨౭౦

ప్రచణ్డం విక్రమం వక్రతుణ్డం చ సగుహాలయమ్ ।
సుముఖం హుతభుక్ఛక్షమనలం మధువిద్విషమ్ ॥ ౨౭౧

యష్టిం దక్షం తథాకారం నాసిక్యం ధూలికేతనమ్ ।
ధ్రువం మాహేన్ద్రమాకార * మర్ధాంశుం కుమ్భగోపనౌ ॥

సద్ధ్రువం జన్మహన్తారం వారుణం పులహం తథా ।
ముసలీ కుమ్భమాకారం పీతవాయుధనప్రదాః ॥ ౨౭౩

శ్రీధరం భద్రహస్తం చ † హరిం స్వాహామయావహమ్ ।
హుంఫడన్తం నవైతాని బీజాని కమలోద్భవ ॥ ౨౭౪

పద్మపాణిం పద్మనాభం వనమాలాం త్రివిక్రమమ్ ।
శ్రీవత్సం శక్తిభువనం భద్రహస్తాస్సవిక్రమాః ॥ ౨౭౫

అగ్నిం మృగేశం వరుణం వైరాజం బన్ధుమస్తకమ్ ।
దరం తార్క్ష్యం తథాచాదిదేవం శుక్లం శ్రియః పతిమ్ ॥ ౨౭౬

వసుగోపనశీతాంశుభువనానలవారుణాః ।
మృగేశవిజయాకార విష్వక్సామ్బశ్శుక్లవిక్రమా ॥ ౨౭౭

దృశ్ప్రణ్యమాదివదేవం చ ‡ భాస్కరం ఋతధామకమ్ ।
సూక్ష్మదృక్ఛక్షదక్షౌచ వైధరోఽగ్నిశ్చతుర్గతిః ॥ ౨౭౮

పశ్చిమం § త్రితదక్షాది అగ్నివాయుసరోరుహాః ।
ఋతధామా జయా గోపా పశ్చిమా ? శుక్లమబ్జజ ॥ ౨౭౯

---

* మర్ధాంశు భుజగోపనాః । † నృహరిం స్వాహయా ధవమ్ ॥ ‡ ప్రభాకర సవిక్రమా । § ధృతదక్షాత్రిశగ్ని వాయుసరోరుహాః ॥ ఋతణాన్తధరా గోపపశ్చిమా.

* భానుగోపనసప్తార్చిః భల్లాయుధగుహాలయాః।
నైరాజకకుభౌ కుమ్భహవ్యవాట్కపిలాహ్వయాః॥ ౨౯౦

వైధరం భాస్కరం పాపహననం వక్రతుణ్డకమ్।
గదినం ఋతధామానం భాస్కరం సుముఖం తథా॥ ౨౯౧

కుమ్భవిక్రమజన్మాహ్వపద్మనాభాస్సదేవరాట్।
సుభద్రశఙ్ఖదక్షాహ్వామోతదేహాఽథ భాస్కరః॥ ౨౯౨

పవనం పాపహననం గోపనో విజయో దరః।
ఉదయం శీతకమలం మధుసూదనవిఘ్నరాట్॥ ౨౯౩

మాహేన్ద్రశ్శుభదో వహ్నిగోధనో కుమ్భవిక్రమా।
అగ్నిరత్రిణి † కుమ్భధరౌ లక్ష్మీఖవార్ణశ్చతుర్ముఖః॥ ౨౯౪

‡ శుక్లోదయం తథా దృష్టిశ్శ్రీవత్సం వసుశీవర్ణకమ్।
విఘ్నేశ శుభదౌ స్యాతాం సరసీరుహసమ్భవ॥ ౨౯౫

మధుసూదశ్శార్ఙ్గపాణిరి పఞ్చాన్తకవిధీ పునః।
§ జావర్ణదక్షోత దేహాశ్చ దృష్టిం సరసిజం తథా॥ ౨౯౬

వామనో ధనదో యాన్తస్సుభగాగ్ని ¶ వనస్రజః।
రామపుణ్యాగ్నిగరుడవిక్రమా జయవిక్రమా॥ ౨౯౭

సుభగోఽగ్నిరాది దేవగి కుఞ్జరేణ ముఖాతురః।
కరాలం కపిలం పాపహననం పవనాత్మజమ్॥ ౨౯౮

శ్రీధరం దృష్టిధనదం పఞ్చబిన్దుం సవిఘ్నరాట్।
శుభోత దేహావుగాత్రిత్మా చతుర్గతిమచాం ముఖమ్॥ ౨౯౯

శైలద్వయం ద్వాదశాత్మా గోపవశ్శుక్లపశ్చిమా।
శ్రీధరస్సుముఖో భూమిరనలగి పఞ్చ ‖ బిన్దుకః॥ ౩౦౦

కరాలాగ్నిం మహామాయా సుభగో బన్ధురన్వతః।
వైరాజం విక్రమం పాపహననం బన్ధుమస్తకమ్॥ ౩౦౧

* భాన్తహాన్త. † పుణ్యధనా శ్రీశ్చదృష్టి। ‡ శుక్లోదయా తథా వృష్టి.
§ ఓతదక్షోత. ¶ వర్ణసుప్రజాః. ‖ వింశకః.

ప్రచణ్డం పుణ్డరీకాక్షం వాసుదేవం జయం వసుమ్ ।
సూక్ష్మదృక్సూక్ష్మవరుణపశ్చిమాననమాధరాః ॥ ౩౦౨

ఉగ్రాత్మమృగదక్షాహ్వా గోపనా ధనదః కుటః ।
దక్షః పుణ్యోదయశ్శుక్ల * శ్శుభదృష్టిర్వినాయకః ॥ ౩౦౩

వైధరో మధుహన్తా చ మన్దరం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
అత్రిరగ్నిపవిత్రాహ్వా † వైధరస్పర్శపశ్చిమాః ॥ ౩౦౪

భద్రాదిదేవభల్లాహ్వాముగ్రభూమిం మధుద్విషమ్ ।
ఏకదృగ్దక్షవిఘ్నేశమాధవా మృగవల్లభాః ॥ ౩౦౫

భాస్కరం దేవదత్తం చ భానుం బన్ధుం సుభద్రకమ్ ।
‡ గదధ్వంసం తథా కుమ్భం ద్విరదం పశ్చిమాననమ్ ॥ ౩౦౬

ఔర్వాగ్నిభువనావుగ్రయష్టివేధాశ్శ్రియః పతిః ।
అగ్నిం రమాధరం ద్విశ్చ అగ్నికూట § విగర్హితమ్ ॥ ౩౦౭

తథా భద్రమధుద్వేషిదృష్టిగోపనమస్తకాః ।
వైరాజదక్షకమలగోపనావిన్దుపక్షిరాట్ ॥ ౩౦౮

మనుం ధుర్వాగ్నిమాకారం బిన్దుశ్చన్ద్రమదుద్విషః ।
నాసిక్య ¶ మాదిరత్రిశ్చ బన్ధుమన్దరవిష్టపాః ॥ ౩౦౯

వైరాజరేఫశఙ్ఖాహ్వామాధవావాదివిష్ణురాట్ ।
మృగేశకమలౌ దక్షం గుహామమ్భోరుహాసన ॥ ౩౧౦

జయోఽగ్నివర్ణయుర్వైణేశముఖౌ గరుడవాహనః ।
బన్ధువీతపవిత్రాహ్వామధుసూదనవైజయాః ॥ ౩౧౧

గోపనో భార్గవాకారశుక్లోదయహుతాశనాః ।
వీతోత దేహాకమలవిష్ణువిక్రమమాధవాః ॥ ౩౧౨

గోపనం ∥ సోమబన్ధుశ్చ కరిగోపనయష్టయః ।
దినేశమృతధామాహ్వా దృష్టిశఙ్ఖమధుద్విషః ॥ ౩౧౩

---

* గుహదృష్టిః. † వైరాజస్పర్శపశ్చిమః । ‡ పదధ్వంసస్తథా. § విదమ్భితమ్. ¶ నాసిక్యం బన్ధురత్రిం చ. ∥ సామ.

విష్ణువాయూ తథా గోపకమలౌ శతురిదాహకః ।
* ధాన్తశక్షా మధోహాన్తా పద్మకోధాగ్ని మారుతౌః ॥ 304

ఆదిశ్చక్రీ సుబన్ధుశ్చ పీతస్సర్వపురాన్తకః ।
† ఉదరో యాన్తరామా చ వైరాజతపవనాగ్నయః ॥ 305

ఆదిగీ ఖర్వతనుబన్ధు పీతపద్మమధుద్విషః ।
పాటలం పశ్చిమం పద్మనాభం వై ధరమాధవౌ ॥ 306

భల్లాయుధం గదీ కుమ్భ వై రాజమృగవల్లభాః ।
శ్రీవత్సమగ్ని మీకారం కుమ్భం పీతద్వయం తథా ॥ 307

సుభద్రగోపనౌ శఙ్ఖమన్దరౌ దినకృత్తథా ।
అచాం చతుర్దశం జన్మ శశాఙ్కమృగవల్లభాః ॥ 308

హలితాశగోపతత్వాహ్వామాధవ్యశ్చ గుహాలయః ।
వైరాజయుగసప్తార్చిర్దర దేవహలితాన్తిమాః ॥ 309

అనలో యష్టిసహితో బీజమస్య సమీరితమ్ ।
శరభఙ్గఋషిస్తస్య వరివం ఛన్ద ఈరితః ॥ 310

జపో లక్షత్రయస్తస్మిన్ చతుశ్శతమితాక్షరే ।
పుంసో రామావతారస్య పరస్య పరమాత్మనః ॥ 311

చతుశ్శతార్ణరూపోఽయం మాలామన్త్రస్సముద్ధృతః ।
యథాపురం పురశ్చర్యా సిద్ధిశ్చైవ యథాపురమ్ ॥ 312

భరతాదీనాం మన్త్రనిర్దేశః.

అన్యేషాం భరతాదీనామితరవ్యూహనామభిః ।
ఆత్మశీర్షైశ్చతుర్థ్యన్తైర్నామాని సహితాని చ ॥ 313

చతుర్థ్యన్తాని వాచ్యాని మన్త్రరూపాణి పద్మజ ।
‡ బీజాన్యాద్యక్షరాణ్యేవ సానుస్వారాణి యోజయేత్ ॥ 314

* యాన్త. † ఉదరో శన్తరామా వైరాజతెపవనాగ్నయః । ‡ బీజాద్యాన్యస్య.

సీతాదీనాం చ దేవీనాం చతుర్థ్యన్తాస్సమాహ్వయాః ।
* మన్త్రోష్ఠకేతిపర్యన్తా బీజాన్యాద్యక్షరాణి చ ॥ ౩౧౫
శ్రీమన్త్రవత్పురశ్చర్యా తద్వచ్చ ఫలసమ్భవః ।

బలరామమన్త్రః.

రామస్య బలభద్రస్య మనుస్సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౩౧౬
సప్తార్ణం పదముచ్చార్య తతః పశ్చాదుదీరయేత్ ।
రామాయేతి చతుర్థ్యన్తం బలభద్రపదం తథా ॥ ౩౧౭
బీజమస్యోచ్యతే బ్రహ్మ జృమ్భలం పులహం తథా ।
సానుస్వారో హృషీకేశః పైఙ్గలస్యాదృషిః స్మృతః ॥ ౩౧౮
ఛన్దః పూర్వవదేవస్యాద్దేవతా ముసలాయుధః ।
రామః కమలపత్రాక్షో బీజమేవాఙ్గపద్ధతిః ॥ ౩౧౯
లక్షాణ్యక్షరసఙ్ఖ్యాని † భవేన్మన్త్రస్య సిద్ధయే ।
ఫలమిష్టమవాప్నోతి పాతాలగమనాదికమ్ ॥ ౩౨౦
చతుర్వర్గఫలావాప్తిః ఫలమస్య కరేస్థితమ్ ।

కృష్ణస్య మన్త్రః.

యాదవస్యాథ కృష్ణస్య మన్త్రస్సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౩౨౧
ఉద్గీథముచ్చార్యముఖే స్పర్శాది తదనన్తరమ్ ।
ఋతధామా తతః పశ్చాత్త్రోధరూపమనన్తరమ్ ॥ ౩౨౨
వనమాలినమాఙ్కారం శ్వసనం విష్ణుమన్తకమ్ ।
సత్యన్తమితి షడ్వర్ణా మన్త్రస్య కథితా మయా ॥ ౩౨౩
బీజం కమలమాద్యం స్యాత్సప్తార్చిస్తదనన్తరమ్ ।
ఔర్వః పశ్చాత్సయష్టిస్స్యాదేతేనైవాఙ్గకల్పనా ॥ ౩౨౪

* మన్త్రోష్ఠేతి - పర్యన్తో. † జపేన్మన్త్రస్య.

సనకోఽస్య భవేదృషిష్టా ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే ।
దేవతా భగవాన్ కృష్ణః పురశ్చర్యా చ పూర్వవత్ ॥ 335

ఫలాని పూర్వముక్తాని నానన్త్యాదుచ్యతే పునః ।

గోవర్ధనమన్త్రః.

గోవర్ధనాఖ్యమన్త్రస్య వర్ణోద్ధారః ప్రదర్శ్యతే ॥ 336
వేదాదిం పూర్వముచ్చార్య ప్రథమే స్పర్శపఙ్క్తికే ।
తృతీయం యాదిషు తథా స్వరేషు చ * చతుర్ముఖ ॥ 337

సద్గురివం గదినం బ్రహ్మసాధనం చ సుధారసమ్ ।
ఆదిం సప్తార్చిషం పుణ్యం † మకరం తదనన్తరమ్ ॥ 338

భద్రబాహుం ద్వితీయం చ శ్వసనం ముఖమన్వతః ।
నత్యన్తమేవముద్ధారః కథితో నవవర్ణకః ॥ 339
మన్త్రస్తదేవ బీజాది సాధనం ఫలమీరితమ్ ।

గోపాలమన్త్రః.

గోపాలమన్త్రస్యోద్ధారః కథ్యతే కమలాసన ॥ 340
ఛన్దసామాదిముచ్చార్య తృతీయం స్పర్శసంజ్ఞితమ్ ।
ఓతదేహం పవిత్రం చ వామనం కకుభం తతః ॥ 341

అనిరుద్ధం విఘ్నరాజమకారం యాదసాంపతిమ్ ।
ఆద్యం పులహమావృత్తం స్పర్శోపాన్తం చ గోపనమ్ ॥ 342

ప్రభఞ్జనం స్వరేష్వాదిం శరాన్తో మనురీరితః ।
బీజం తృతీయం స్పర్శానాం పీతం తుర్యమచామలః ॥ 343

నాసిక్యమఙ్గాని పునర్గోపనం ఖడ్గసంజ్ఞితమ్ ।
ముఖ్యం స్పర్శాదిమనలం గోపనం ‡ స్పర్శనం తథా ॥ 344

ఆద్యం శరాన్తం ప్రథమం తదేవాఙ్గమనన్తరమ్ ।
విపూర్వమధికం పశ్చాదఙ్గం త్రైలోక్యపూర్వకమ్ ॥ 345

---

* చతుర్దశ. † మాకారం. ‡ శ్వసనం.

రక్షణేతి చతుర్థ్యన్తం తద్విభక్త్యన్తమన్వతః ।
అసురాద్యన్తకపరం పదం సర్వాద్యనన్తరమ్ ॥ ౩౪౬

గ్రహం నివారణాయేతి హుంఫడన్తమితీరితమ్ ।
మన్త్రస్య నారదో ద్రష్టా విరాట్ఛన్దశ్చ దేవతా ॥ ౩౪౭

కష్ణావతారో భగవాన్ జపస్థానం పురోదితమ్ ।
* సహస్రశః ప్రతిష్ఠానం జపః ప్రోక్తశ్చతుర్ముఖ ॥ ౩౪౮

జపాత్సిధ్యతి మన్త్రోఽయం సాధయత్యఖిలం ఫలమ్ ।

మన్త్రాన్తరమ్.

ఆశ్చర్యమపరం మన్త్రం వక్ష్యామి కమలాసన ॥ ౩౪౯

ఉచ్చార్య ప్రణవం పూర్వం † మాధరం తదనన్తరం ।
చతుర్థ్యన్తముదీర్యాథ తద్విభక్త్యన్తఽద్భుతమ్ ॥ ౩౫౦

భోగశ్వరపదం తద్వత్తద్వ ‡ చ్ఛత్రిపదం తతః ।
సుపర్ణాదిధ్వజాన్తం చ పదం తాదృగ్విభక్తికమ్ ॥ ౩౫౧

పీతాదివాసశ్శబ్దాన్తం వాసుదేవపదం తతః ।
తద్విభక్తిశిరో యోజ్యం నత్యన్తో మనురుద్ధృతః । ౩౫౨

§ పూర్వమఙ్గాని యోజ్యాని పూర్వవన్నాతిరిచ్యతే ।
ఋషిశ్ఛన్దో దేవతా చ పూర్వత్ఫలమేవ చ ॥ ౩౫౩

ధర్మార్థకామమోక్షాది నేహ భూయః ప్రతన్యతే ।

మాలామన్త్రః

మాలామన్త్రం తావదర్ణం దేవస్య మధువిద్విషః ॥ ౩౫౪
కృష్ణావతారరూపస్య చతుర్వర్గఫలప్రదమ్ ।
ఉద్ధరామి యథా $ తత్వం యథా తదవధార్యతామ్ ॥ ౩౫౫

---

* సహస్రాంశ. † మాధారమ్. ‡ చ్ఛత్రిపదమ్. § బీజ. $ తథ్యం.

* నిగమాది ద్విషట్కార్ణం సరోజమృతధామకమ్ ।
క్రోధం ప్రచణ్డం మధుభిచ్ఛఙ్ఖకుమ్భఋతాన్వితాః ౩౫౬

† క్రోధశ్చణ్డక్రమః కుమ్భశఙ్ఖాగ్నిమధుసూదనాః ।
దరశ్రీవత్స ఏణేశ క్రోధసూక్ష్మాత్మతః పరమ్ ॥ ౩౫౭

వాసుదేవో గదీ పాపహాననం చ చతుర్గతిమ్ ।
అగ్నిబిన్దు విరిఞ్చ్యద్రి దేవాశ్శఙ్ఖ మచాం ముఖమ్ ॥ ౩౫౮

పవిత్రమగ్నిమధుభి ద్భద్రపాణిద్వయం పునః ।
వైధరం పశ్చిమవసుం దక్షేన్దు భువనాత్మకమ్ ॥ ౩౫౯

సూక్ష్మచక్షు ర్గతిస్సోమః కుమ్భాగ్ని సగుహాలయా ।
పవిత్రగోపనౌ వాయుం పశ్చిమాగ్నిం మధుద్విషః ॥ ౩౬౦

వైరాజ మాధవీవిఘ్నస్సారఙ్గాసిధరాః పరః ।
బన్ధువైరాజహుత ‡ భుక్సఙ్ఖ్యా త్మద్విరదా § ననాః ॥ ౩౬౧

గోపన శ్శఙ్ఖదినకృద్భృత వైధరమారుతాః ।
అబ్జోతదేహావద్రిశ్చ ¶ యాన్త్రభద్రత్రివిక్రమాః ॥ ౩౬౨

మాహేన్ద్రిశఙ్ఖ మధుభిన్మారుతాః కకుభాహ్వయాః ।
భృగుగోపనవిఘ్నేశజన్మ ‖ హాన్త్రిణసంహితాః ॥ ౩౬౩

మారుతో గోపనో వాయురిన్దు భాస్కరమైన్దవమ్ ।
ఋతం లక్ష్మీం మహామాయాం క్రోధాగ్ని వరుణాహ్వయాః ॥

అత్రివిఘ్నద్వయం శఙ్ఖో ద్విరదసూక్ష్మలోచనః ।
శ్రియః పతిం తథాజన్మహన్తారం వక్రతుణ్డకమ్ ॥ ౩౬౫

హుతాశచణ్డమధుభిద్దరశుక్లదినేశ్వరాః :
కాలాత్మా ప్రతిమాకారజయపావకభద్రకాః ॥ ౩౬౬

ఉద్రైక శ్చక్షురమృతవిక్రమా విధిపావకౌ ।
దక్షో విధిశ్చతుర్ధామా దక్షగోపనమబ్జజ ॥ ౩౬౭

---

* నియమాది. † క్రోధా చణ్డ. ‡ భుక్పన్నగద్విరదాననాః. § త్మనః.
యాన్త్రిభద్రస్త్రివిక్రమాః. ‖ హ్వాద్యాః సంజ్ఞితాః ।

శఙ్ఖమాదిం గదధ్వంసం మాహేన్ద్రిం పఞ్చబిన్దుకమ్ ।
సధ్రువం చన్ద్రిరాబీజం పుష్టిబీజం తతః పరమ్ ॥ ౩౧౮

కామబీజం పాశబీజం శ్రీవత్సం బిన్దుమస్తకమ్ ।
చక్రఖడ్గధరో బ్రహ్మా పద్మనాభోఽథ పశ్చిమః ॥ ౩౧౯

* వైరాజః దక్షకమల శ్రీధరాః పీతవామనాః ।
ఇన్దిరాపావమానవా గోపనా విత్తవర్ధనాః ॥ ౩౨౦

మధుసూదన నాసిక్యకుశేశయరమాధరాః ।
శ్రీవత్సద్వన్ద్వబహులవిత్తేశమధువిద్విషః ॥ ౩౨౧

కపిధ్వజో గదీ యాన్తదక్ష శ్రీధర † చన్ద్రిమాః ।
శీతాదిదేవశ్శీతాంశుమూర్ణయా కమలకుబ్జజ ॥ ౩౨౨

మనుర్దక్షోతదేహశా చ దృష్టిశ్శఙ్ఖఘటాహ్వయః ।
మాయా కరాలామీకార చణ్డార్ణవసుమస్తకమ్ ॥ ౩౨౩

నాదాదిం పశ్చిమం పద్మనాభం వైరాజవిక్రమా ।
పావకం చోర్ధ్వలోకేశం పశ్చిమం చాప్రమేయకమ్ ॥ ౩౨౪

ఖర్వవిక్రమమాహేన్ద్రిభల్లాయుధనుధారసాః ।
విఘ్నమన్దరవిఘ్నేశమాధవీసుప్రతిష్ఠితాః ॥ ౩౨౫

కుమ్భోదరామశుభద పీయూషాగ్ని గుహాలయాః ।
పశ్చిమాననవిఘ్నేశ మాయామన్దర యుగ్మకాః ॥ ౩౨౬

వసుమూర్ధా మహేన్ద్రాది దేవాః ‡ కపిలసంయుతాః ।
జృమ్భలో యాన్తసుభగ హులితాశధనదాః పరః ॥ ౩౨౭

గోవిన్ద విష్ణుభువన విధిః పశ్చిమసంజ్ఞితాః ।
సప్తార్చిః పీతవర్ణాభం దేవరో మతిమాంస్తథా ॥ ౩౨౮

శఙ్ఖగోపనవైరాజ శ్రీధరో ధనదాభిధః ।
మధుద్విట్కుఞ్జర ముఖచతుర్గతిసపన్నగాః ॥ ౩౨౯

---

* వైధరం దక్షకమలశ్రీధరాఙ్ఘ్రిపీతవామనా. † పశ్చిమాః. ‡ కమలసంభవ-పమల సంయుతః.

భద్రహస్తో మధుద్వేషీ గదధ్వంసీ ద్వయాన్వితః ।
భద్రపాణిస్తథాపుణ్యాం సరసీరుహసమ్భవ ॥ 350

సుధారసో వసుభూమిగోపనాఖ్యమతః పరమ్ ।
కరాలబిన్దువిఘ్నేశౌ పఞ్చబిన్దు * శుభాహ్వయాః ॥ 351

మధుహన్తా తథాబ్రహ్మ మాయా విఘ్నాశ్చ వామనాః ।
యాన్తమాధవపీయూషవైరాజాగి పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ 352

శశాఙ్కకమలా భద్రపాణి † దృగ్వైధరాన్వితాః ।
వేణాశకుమ్భదృక్స్రగ్ శ్రీ శ్రీధరాశ్చాన్తయాదికాః ॥ 353

గదీ చ ఋతధామా చ దినకృద్వరుణోమృగః ।
వైరాజం మధుహన్తారం ‡ విష్ణ్వాభం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ 354

మానుషేశం తథా దక్షం మధుసూదనవైధరా ।
ఋత్యేశభువనా యాన్తం మధుశత్రు § హిమాలయాః ॥ 355

ఉదయోఽగ్ని పవిత్రాశ్చ బన్ధుశ్రీమధువిద్విషః ।
వక్రతుణ్డ విరిఞ్చౌ ద్వౌ హృషీకేశ శుభాభిధా ॥ 356

$ భాన్తాది దేవసుముఖౌ పుణ్డరీక విదర్భితౌ ।
పూర్ణచన్ద్రం ॥ సరామం చ వైధరం మోహనాశనమ్ ॥ 357

పీయూషరామదృక్ శఙ్ఖ మధుశత్రు ధనాధిపాః ।
స్వాహాధరం వైధరం చ గోవిన్దం విజయాభిధమ్ ॥ 358

శ్వసనో దృష్టి మనుభిర్ద్ధరమ్భమకరాలయాః ।
కుకేశయమదుద్వేషి పీతమాధవమారుతాః ॥ 359

అచాం ద్వితీయం నృహరిం వసుమన్తకమబ్జజ ।
¶ సూక్ష్మదృక్ సోర్ధ్వలోకేశ వైరాజమధువిద్విషః ॥ 360

పాపహన్తా తథా సోమదక్షాకరవిదర్భితౌ ।
అచాం ద్వితీయమనలం కమలామృతవైజయాః ॥ 361

---

* గుహాహ్వయాః. † స్రగ్వై. ‡ విష్వ్యమ్భం. § గుహాలయాః. $ హాన్తాది. ॥ సమాశం చ-మాధరం చ. ¶ 'సూక్ష్మదృక్' - ఇత్యాది 'మధుద్విషః' ఇత్యన్తం సార్ధశ్లోకత్రయం క్వచిన్నాస్తి.

ద్వయం బన్ధం తథా దక్షం స్కన్ధనాగ్నిత్రివిక్రమమ్ ।
స్వయమ్భ్వాభజన్మహన్తా చ పీయూషాగ్నిమదుద్వమః ॥ ౩౯౨

దృష్టివిక్రమ * యాన్తౌ చ కుమ్భబన్ధం చతుర్ముఖః ।
అత్రిమారుతమాకార భద్రహస్తౌ స్వవిక్రమాః ॥ ౩౯౩

వక్రతుణ్డానిలౌ విఘ్నసృగ్ధినేశద్వయం తథా ।
కుఞ్జరాస్యం పశ్చిమాస్యం వక్రతుణ్డం తథాక్షరమ్ ॥ ౩౯౪

మన్దరస్సవర్ణరో † ధశ్చ గదీ చ ఋతథా రవిః ।
ప్రచణ్డాపి ‡ ణ్డమాకార మధుభిద్వరుణాభిధమ్ ॥ ౩౯౫

అచామేకాదశం లక్ష్మీ ముద్ధృత్య కమలాసన ।
సమీర § కలశౌ బన్ధుసుభగౌ మకరాలయమ్ ॥ ౩౯౬

$ సకవిం పాణ్డురరుచిం మారుతామృతవిక్రమాః ।
|| ఏకాదశ్యాన్తమదుభిచ్ఛుక్లశఙ్ఖిన్దవస్తథా ॥ ౩౯౭

పుల్లలోచన ¶ మోకారఖటకీ మారుతాభిధః ।
సుభద్రవసువిఘ్నేశ వైధరాగిప్రేతనాయకాః ॥ ౩౯౮

** సరామవిఘ్నదృగ్దక్షు మధుసూదనమన్వతః ।
యాన్తవాయుధనాధ్యక్షరమాధరగణాధిపాః ॥ ౩౯౯

భుజఙ్గహుతభుక్పుణ్యా దక్షద్వివసుగోపనాః ।
సుభగౌ మన్దరద్వన్ద్వ మగ్నిభద్రకరాహ్వయమ్ ॥ ౪౦౦

†† బన్ధుమస్తకపఞ్చాన్తా విష్వమ్భద్విరదాననాః ।
విక్రమో దక్షహుతభుగ్బ్రహ్మసాధనమబ్జజ ॥ ౪౦౧

వక్రతుణ్డధరా శుక్ల కుమ్భాగ్నిద్విరదాననాః ।
మధుసూదనపఞ్చాన్త పశ్చిమా ఋతమన్దరాః ॥ ౪౦౨

వైధరోగ్ని శిరాశ్శఙ్ఖ శుక్లకుమ్భవపుశ్శిరాః ।
సూక్ష్మదృక్పృథ్వీవిజయ వరుణా విత్తవర్ధనాః ॥ ౪౦౩

---

* యాన్తశ్చ. † ధాహ్వో గదీ చక్రీ తథా. ‡ ణ్డికా. § కమలౌ. $ సధుర్విం.
|| ఏకదృక్ధాన్త. ¶ మోఙ్కార. ** సమార. †† మధుమస్తకపఞ్చాస్త.

యష్టిం సరోరుహాం యాన్తం పశ్చిమాగ్నిస్సమన్దరాః ।
ద్యుమణిస్సుధ్రువం శుక్లం వరుణో * దరమన్వతః ॥ ౪౦౪
ఓతదేహం తథా దక్షం వక్రతుణ్డం కరాలకమ్ ।
అగ్నిరైశశ్రీవత్స కుమ్భాగ్నిసహాపశ్చిమా ॥ ౪౦౫
ఋతం భల్లాయుధం గోపపాశపాణిజనార్దనాః ।
† అత్రిం శ్రీవత్సమనలం వాయుం శుక్లం జలాశయమ్ ॥ ౪౦౬
వసుం మధుద్విషం చన్ద్రం శ్రీధరోగ్నిశ్చ తుమ్బుఃఖ ।
‡ సంప్రసారణవైరాజవసుశుక్లమధుద్విషః ॥ ౪౦౭
వైధరో భద్రచణ్డాంశు శ్వసనో దక్షశ్రీధరా ।
చక్రీ సమన్దరమచాం పఞ్చమం కమలోద్భవ ॥ ౪౦౮
ఉదయం విఘ్ననయనావాదిఖడ్గధరా రమా ।
వైరాజపద్మాహుతభుక్పఞ్చ బిన్దుధనాధిపాః ॥ ౪౦౯
§ అగ్నిరుగాత్మమధుబిద్ధృదయా ప్లోదమక్షరమ్ ॥
గదధ్వంసం శ్రియగి కాన్తం వనస్రక్ససమీరణమ్ । ౪౧౦
కుమ్భవిక్రమ పఞ్చాన్త ఋతభాస్కరవైజయాః ।
భువనోఽమృతవైరాజ వసుభల్లకరాలకాః । ౪౧౧
వైరాజ జన్మహాన్తారం ద్విరదగి కుమ్భవైజయాః ।
స్వశిరోగ్నిం తథా శుక్లపీతకుమ్భ స్సయామినీ ॥ ౪౧౨
నాథం రమాధరం విఘ్నమాయాం చైవ సరోరుహామ్ ।
హుతా శకపిలాక్షో ద్వా పశ్చిమ వ్రతథానిలా ॥ ౪౧౩
ఛలధ్వంసీ పవిత్రాహ్వా హృషీకేశహుతాశనమ్ ।
¶ కాన్తాదిపీతఫణభృద్దక్షవామనమస్తకా ॥ ౪౧౪
హైరమ్బోఽగ్నిర్మధుద్వేషీ శుభదోదరమైన్దవమ్ ।
పాటలద్వద్వమోఙ్కారచణ్డాంశుకపిలాక్షరమ్ ॥ ౪౧౫

---

* దయ. † అగ్నిం. ‡ బ్రహ్మ. § అనిరుద్ధాత్మ. ¶ మాన్తాది.

* కమలోఽగ్ని స్సుభువన దక్షగోపనయష్టికాః ।
హుతాశతార్క్ష్యమధుభి న్నాసిక్యం చతురానన ॥ ౪౧౬

శ్రీబీజంచ గదధ్వంసం పీతౌర్వం ధురివమాదిమత్ ।
పాటలోబన్ధువిజయ వై రాజమృగవల్లభాః ॥ ౪౧౭

† కకుభో మాధవపరం ఠశాన్తో మనురీరితః ।
నారదోఽస్య మునిర్ద్రష్టా వరివం ఛన్ద ఈరితః ॥ ౪౧౮

దేవతా దేవదేవేశః కృష్ణః కమలసమ్భవ ।
అఙ్గాని పూర్వవచ్చాస్య పురశ్చర్యా చ పూర్వవత్ ॥ ౪౧౯

జాతిపుష్పైర్బిల్వ ‡ ఫలై స్సమిద్భి ర్హోమమాచరేత్ ।
ఛాయాయాం బిల్వవృక్షస్య జప హోమాదికం భవేత్ ॥ ౪౨౦

అణిమాదిక మైశ్వర్యం పురుషార్థ చతుష్టయమ్ ।
ఫలం దదాతి మన్త్రోఽయం మన్త్రవిద్భిస్సుసాధితః ॥ ౪౨౧

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
మత్స్యాదిమూర్తి మన్త్రకథనం నామ
సప్తవింశోఽధ్యాయః.

---

* కమలోభువనం దక్షం గోపనాయన యష్టికాః. † కకుబేన్ద్రియవపరం.
‡ పుష్పైః.

అష్టావింశోఽధ్యాయః.

శ్రీభగవాన్:—

యజ్ఞమూర్తిమన్త్రః.

హే బ్రహ్మన్ యజ్ఞవపుషమన్త్రస్సంప్రతి కథ్యతే ।
మహాఫలం ప్రోచ్యమానమిమం త్వమవధారయ ॥ ౧

ఆత్మనే ఇతి పర్యన్తమష్టాక్షరవదుద్ధరేత్ ।
కాలాద్యనలమధ్యం చ విగ్రహాన్తం పదం తతః ॥ ౨

చతుర్థ్యన్తో మూర్తిశబ్దం యజ్ఞాదిపదమన్వతః ।
తద్విభక్త్యన్తమపరం తతాన్తం మనురీరితః ॥ ౩

బీమస్యానలం ముఖ్యమనుస్వారాన్తముద్ధరేత్ ।
అఙ్గాని చానలాదీని షడ్భారాన్త్యానుక్రమాత్ ॥ ౪

సానుస్వారాణి యోజ్యాని క్రతుర్ద్రష్టా విరాట్పునః ।
ఛన్దశ్చ యజ్ఞమూర్త్యాఖ్యా దేవతా భగవాన్ హరిః ॥ ౫

లక్షత్రయం జపహోమౌ మన్త్రస్యాస్య ప్రసాధనే ।
ఫలం ప్రసూతే ధర్మాదిపురుషార్థచతుష్టయమ్ ॥ ౬

అన్నాధిపతిమన్త్రః.

అన్నాధిపతిమన్త్రస్య ప్రభావో రూపమేవ చ ।
కథ్యతే సంప్రతి బ్రహ్మన్ న వాచ్యం యస్య కస్యచిత్ ॥ ౭

ప్రణవాదిమనుస్సర్వో విశేషస్తూచ్యతేఽధునా ।
* ముఖ్యవర్ణం భద్రపాణిం ద్విరుక్తం తదనన్తరమ్ ॥ ౮

ఆదిదేవం ధనపతిం మాయాముద్ధృత్య పశ్చిమమ్ ।
విష్ణుం విజయనామానమాద్యం వాయుమనన్తరమ్ ॥ ౯

దేవదత్తం చ దక్షాదిమాద్యం దక్షం పునస్తథా ।
ఆదిదేవం మనుష్యేశం ద్విరుక్తం ముఖ్యమన్వతః ॥ ౧౦

---

* ముఖవర్ణమ్.

మన్దరం పాపహాననస్మృతథా వైష్ణవాక్షరమ్ ।
శఙ్ఖమాదిమచామన్వగ్నిర్ప్రోక్తం ప్రేతనాయకమ్ ॥ ౧౧

ప్రణవాదిం తతోత్యన్తమితి మన్త్రం చతుర్ముఖ ।
బీజమస్య ప్రవక్ష్యామి ద్వాదశాత్మానముద్ధరేత్ ॥ ౧౨

జ్వలనం వామనం బిన్దుమేతదేవాఙ్గముచ్యతే ।
ఆకారాదిక్రమాద్దీర్ఘస్వరభక్తివిశేష * కృత్ ॥ ౧౩

అస్త్రే విశేషో విష్ణుశ్చ విసర్గశ్చ సమీరితః ।
వ్యాసో ద్రష్టాస్య మన్త్రస్య ఛన్దస్తు బృహతీ తథా ॥ ౧౪

దేవతాన్నపతిర్ప్రోక్తో మన్త్రస్యాస్య చతుర్ముఖ ।
అన్యథా శృణు వక్ష్యామి † బహ్వన్నఫలదం శుభమ్ ॥ ౧౫

నత్యన్తం ప్రపణవం పూర్వం వరుణం చ త్రివిక్రమ్ ।
క్రోధరూపం ప్రచణ్డం చ విష్ణుం వరుణమన్వతః ॥ ౧౬

మాధవం పూర్ణచన్ద్రం చ పీయూషాత్మానమేవ చ ।
ఆదిం వైశ్వానరం ముఖ్యం పవిత్రం ప్రణవాది చ ॥ ౧౭

ఏకనేత్రమకారం చ శ్వసనం మాధవం తతః ।
మన్దరం ప్రణవాద్యం చ దీప్తిమన్తం చతుర్ముఖ ॥ ౧౮

గోపనం జృమ్భలం విష్ణుం మాహేన్ద్రం గోపనం తతః ।
వాయుమాద్యం తతాన్తం చ వర్ణోద్ధార ఇతీరితః ॥ ౧౯

బీజమఙ్గాని పూర్వోక్తమృషిరస్య పరాశరః ।
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం దేవతాన్నపతిర్భవేత్ ॥ ౨౦

పూర్ణేన్దుబిమ్బమధ్యస్థే సితపద్మే వికస్వరే ।
ఆసీనం ధవలాకారం నీలకుఞ్చితమూర్ధజమ్ ॥ ౨౧

దుకూలక్షౌమవసనం బాలయోగ్య ‡ విభూషణమ్ ।
కలధౌతమయం పాత్రం పాయసాన్నేన పూరితమ్ ॥ ౨౨

---

* విత్. † బహ్వర్ణ. ‡ విభూషితమ్.

బిభ్రాణం దక్షిణే హస్తే దధ్యాదన మథేతరే ।
ధ్యాయేల్లక్షత్రయం ధీమాన్ జపేత్తద్గతమానసః ॥ ౨౩

అనేన జుహుయాచ్చాగ్నౌ నియతం మన్త్రవిత్తమః ।
బహ్వన్నత్వమవాప్నోతి సర్వమిష్టం లభెతి చ ॥ ౨౪

శక్తీశమన్త్రః.

శక్తీశమన్త్రమధునా కథయామి చతుర్ముఖ ।
ఆదితస్సప్తవర్ణానాముద్ధారᳶ పూర్వమీరితః ॥ ౨౫

క్రోధనం హృదయాహ్లాదం భువనం భాస్కరం తతః ।
గుహాలయమనుస్స్వరం రవిమగ్నిం చ మారుతమ్ ॥ ౨౬

సయష్టిం పీతమాద్యార్ణం కమలం క్రోధరూపిణమ్ ।
మాధవీం పఞ్చబిన్దుం చ హాననం చాప్రమేయకమ్ ॥ ౨౭

వైరాజమప్రమేయం చ పురుషోత్తమ చ మాధవః ।
నారాయణం చతుర్థ్యన్తం ఠఠేతి మనురీరితః ॥ ౨౮

అంశుమాన్ పీతిహోత్రశ్చ వామనో బిన్దుమస్తకః ।
అఙ్గం చ బీజం పూర్వోక్తమృషిశ్చాపి పరాశరః ॥ ౨౯

ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం శక్తీశో దేవతా తథా ।
జపేద్ద్వాదశ లక్షం తు ప్రాప్నుయాత్సర్వమీప్సితమ్ ॥ ౩౦

కాలనేమిమన్త్రః.

కాలనేమిమనుర్బ్రహ్మన్ కథ్యతే సర్వసాధకః ।
ఆద్యర్ణాᳶ పూర్వవత్సప్త పీయూషాత్మా త్రివిక్రమః ॥ ౩౧

ఉగ్రదేహᳶ ప్రచణ్డశ్చ విష్ణుᳵ కలశమాధవౌ ।
కమలం గోపనయుతం మహేన్ద్రం విష్ణుమస్తకమ్ ॥ ౩౨

విఘ్నేశం * దేవదత్తం చ దక్షం మాయాపరిష్కృతమ్ ।
† పతఙ్గమృతధామానం వైధరం చ చతుర్గతిమ్ ॥ ౩౩

---

* దేవదేవం చ. † పతఙ్గామృత.

ఆద్యం సుధారసం మాయామత్రిగోపనహావ్యవాట్ ।
ఆద్యం సుముఖ * మాద్యం చ శ్వసనం చాప్రమేయకమ్ ॥ ౩౪

హుంఫడన్తం తథపరం మనురేవం సముద్ధృతః ।
బీజం వక్ష్యే దినకరం భువనం యష్టిమస్తకమ్ ॥ ౩౫

ఋద్ధ్యాది పూర్వవచ్చాఙ్గం నారదో మన్త్రదర్శనః ।
ఛన్దో విరాట్ దేవతా చ కాలనేమిశ్చతుర్ముఖ ॥ ౩౬
జపసఙ్ఖ్యాఫలం చాపి ద్విషట్కాక్షరవద్భవేత్ ।

త్రైలోక్యమోహనమన్త్రః.

త్రైలోక్యమోహనం మన్త్రం కథయామి యథాతథమ్ ॥ ౩౭

ఉద్గీథం కమలం పీతం వామనం † ధ్రువమస్తకమ్ ।
ఏకాక్షరో మనురయం దేవతాఙ్గమనుక్రమాత్ ॥ ౩౮

షడ్భిర్యుతమచామాద్యైర్న్యాస్యానుస్వారం ప్రయోజయేత్ ।
ఋషిర్వృద్ధమనుశ్ఛన్దో దేవీ గాయత్రమీరితమ్ ॥ ౩౯

త్రైలోక్యమోహనో దేవ్యా దేవతా జపతర్పణమ్ ।
హోమశ్చ ఫలమప్యస్య నిధిస్థానోపలమ్భనమ్ ॥ ౪౦
జపేద్ భూయస్తథా సర్వం దుర్లభం ఫలమశ్నుతే ।

తస్యైవ మన్త్రాన్తరమ్.

షోడశార్ణో మనుర్బ్రహ్మా త్రిలోకీమోహనాత్మకః ॥ ౪౧
ఉచ్యతే పూర్వవత్ప్రణవాద్యా సముద్ధరేత్ ।
త్రైలోక్య మోహనపదం చతుర్థ్యన్తం తతః పరమ్ ॥ ౪౨

తద్విభక్తిపదం విష్ణుపదం స్వాహాన్తముద్ధరేత్ ।
మనురేష స ఏవాఙ్గం బీజం పూర్వవదీరితమ్ ॥ ౪౩

మునిః పులస్త్యశ్ఛన్దశ్చ దేవతా పూర్వవత్తథా ।
జపసఙ్ఖ్యా ఫలం చైవ మూలమన్త్రవదిష్యతే ॥ ౪౪

* మాకారం. † బిన్దు.

మన్త్రో నవాక్షరశ్చాస్య స్త్రిలోకీమోహనాత్మకః ।
త్రైలోక్య మోహనపదం చ తుర్థ్యన్తం నమస్తథా ॥ ౪౫

బీజమఙ్గమయం చైవ సర్వకామఫలప్రదమ్ ।
* నిగమాదిం చతుర్థ్యన్తం పదం త్రైలోక్య మోహనమ్ ॥ ౪౬

అంశుమాలినమగ్నిం చ పఞ్చబిన్దుం సయష్టికమ్ ।
శఙ్ఖినం పులహం పఞ్చ బిన్దుయష్టిసమన్వితమ్ ॥ ౪౭

తద్బీజం చ ద్విరభ్యస్య నతిశ్చ తదనన్తరమ్ ।
ద్వాదశార్ణాత్మకో మన్త్రస్త్రిలోకీమోహనాత్మకః ॥ ౪౮

ప్రత్యక్షరం లక్షజపో ద్వాదశాక్షరవత్ఫలమ్ ।

కామకామేశ్వరీమన్త్రః.

కామకామేశ్వరీ నామ మన్త్రస్సర్వఫలప్రదః ॥ ౪౯

ఉద్గీథం పూర్వముచ్చార్య భాస్కరం జ్వలనం తతః ।
మాహామాయాం యష్టియుతామిత్యేకాక్షరముద్ధరేత్ ॥ ౫౦

ఏతదేవాఙ్గముదితం శౌనకో మునిరుచ్యతే ।
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం దేవతా పురుషోత్తమః ॥ ౫౧

లక్షమేకం జపేన్మన్త్రీ సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్ ।
శఙ్ఖకున్దేన్దుధవలం చతుర్బాహుం కిరీటినమ్ ॥ ౫౨

గరుడారూఢమారోప్య దేవీం వామోరువిష్టరే ।
దాడిమీకుసుమప్రఖ్యాం సర్వాకల్పపరిష్కృతామ్ ॥ ౫౩

పాశాఙ్కుశధరాం లక్ష్మీం కామవిహ్వలలోచనామ్ ।
కామకామేశ్వరీమేవ ధ్యాయేదేకాగ్రమానసః ॥ ౫౪

త్రైలోక్యమోహనమాలామన్త్రః.

త్రైలోక్యమోహనం నామ మనుస్సంప్రతికథ్యతే ।
బ్రహ్మకోశముదీర్యాదౌ నత్యాన్తం తదనన్తరమ్ ॥ ౫౫

---

* అత్ర-“కామకామేశ్వరీ” ఇత్యర్ధం క్వచిదధికమస్తి.

పదాని సమ్బుద్ధ్యన్తాని క్రమేణోద్ధారయేత్సుధీః ।
పురుషాద్యుత్తమపదం రూపమప్రతి * మేతి చ ॥ ౫౬

లక్ష్మ్యాది చ నివాసాన్తం సకలాదిం జగత్పదమ్ ।
క్షోభణాన్తం చ సర్వాదిపదం స్త్రీహృదయావధి ॥ ౫౭

విదారణశిరశ్చాపి త్రయ్యాది భువనావధి ।
ఉన్మాదకరపర్యన్తం సురాసురపదం తతః ॥ ౫౮

మనుజేతి సముచ్చార్య సున్దరీజనమన్వతః ।
మనాంసీతి సముచ్చార్య తాపయేతి చతుర్ముఖ ॥ ౫౯

దీపయేతి పదం పశ్చాచ్ఛోషయేతి చ మారయ ।
స్తమ్భయ ద్రావయాకర్షపర్యన్తం చ క్రియాపదమ్ ॥ ౬౦

ద్విర్వక్తవ్యం † తతో బ్రహ్మ పరమం సుభగావధి ।
సమ్బుద్ధ్యన్తం చ సౌభాగ్యం ‡ కరేతి పదమన్వతః ॥ ౬౧

సర్వకామప్రదం ప్రోచ్య పదం చాముకమిత్యతః ।
హనేతి ద్విస్సముచ్చార్య చక్రేణ గదయేతి చ ॥ ౬౨

ఖడ్గేన సర్వబాణైశ్చ ద్విర్భిన్ధీతి పఠేత్తతః ।
పాశేనేతి తతో బన్ధ బన్ధేతి చ పదద్వయమ్ ॥ ౬౩

అఙ్కుశేనేతి సంప్రోచ్య తాడయేతి ద్విరభ్యసేత్ ।
కుర్వన్తి ద్విస్సముచ్చార్య కిం తిష్ఠపదమన్వతః ॥ ౬౪

తావద్యావత్పదే ప్రోచ్య సమీహితపదం తతః ।
మె సిద్ధిర్భవతూచ్చార్య § మే హుంఫడితి శీర్షకమ్ ॥ ౬౫

ఇత్యేష మాలామన్త్రస్య సముద్ధారో ప్రదర్శితః ।
నిగమాదిరనన్తం చ ఔర్వం చన్ద్రార్ధశేఖరమ్ ॥ ౬౬

బీజమేవం సముద్ధృత్య షడఙ్గాని మనుర్ పునః ।
షోఢా విభజ్య కర్తవ్యా ఋషిస్స్యాన్నలకూబరః ॥ ౬౭

---

* మాదిచ. † తదా బ్రహ్మ ప్రథమమ్. ‡ కరోతి చ పదం తతః.

§ హేతు.

ఛన్దోఽతిచ్ఛన్దనామాస్య దేవతా పురుషోత్తమః ।
* ధ్యాయేత్తమేవ పురుషం సాధయేన్మన్త్రవిత్తమః ॥ ౧౮

అష్టబాహుం విశాలాక్షం గరుడారూఢమచ్యుతమ్ ।
అకలఙ్కశశిప్రఖ్యం పూర్ణేన్దుసదృశాననమ్ ॥ ౧౯

సుభ్రూలలాటమకుటం లావణ్యామృతసాగరమ్ ।
పీతకౌశేయవసనం † కపోలామృష్టకుణ్డలమ్ ॥ ౨౦

చక్రం చ ముసలం బాణమఙ్కుశం దక్షిణే భుజే ।
శఙ్ఖం కౌమోదకీం శార్ఙ్గం పాశం వామేషు బిభ్రతమ్ ॥ ౨౧

సర్వలక్షణసంపూర్ణం సర్వాకల్పపరిష్కృతమ్ ।
దివ్యచన్దనలిప్తాఙ్గం దివ్య ‡ స్రగ్దామభూషితమ్ ॥ ౨౨

దేవ్యోఽష్టౌ పరితస్తస్య వాలవ్యజనపాణయః ।
వీజయన్తి సదా దేవం కామవిహ్వలలోచనాః ॥ ౨౩

ఏతాభ్యో బహిరష్టౌ చ దిక్షు చక్రాదిధారిణః ।
పురుషా దేవదేవేశం ప్రణిపత్య బహిస్స్థితాః ॥ ౨౪

ఏవం సపరివారం తం ధ్యాత్వా దేవం సమాహితః ।
సప్తాహం మన్త్రజాపేన వశ్యా మనుజయోషితః ॥ ౨౫

దివసేషు చ తావత్సు పునర్యక్ష్యాదియోషితః ।
తిష్ఠన్తి సంముఖాస్సర్వా మన్మథావిష్టచేతసః ॥ ౨౬

భజన్తి మన్త్రిణం మన్త్ర § వైభవాన్మోహయన్తి చ ।
$ జపీ భూయస్తథా కామాన్ సర్వాన్విన్దత్యసంశయః ॥ ౨౭

కిం పునర్బహునోక్తేన దేవః ప్రత్యక్షతామియాత్ ।
శాన్తిః పుష్టిశ్చ || ధర్మశ్చ కామార్థౌ మోక్ష ఏవ చ ॥ ౨౮

పాతాలాకాశగమనమన్తర్ధానమదృశ్యతామ్ ।
నిధానం ¶ ఫలసిద్ధిం చ ఖననం చౌషధం తథా ॥ ౨౯

---

* ధ్యాత్వా. † యువానం. ‡ స్రగ్వస్త్ర. § ప్రభావాత్. $ జపన్ భూయస్తదా. || కామార్థౌ స ధర్మౌ. ¶ బలసిద్ధిం.

పాదుకాం గులికాం చాపి రసాయనమనుత్తమమ్।
* అక్షసూత్రం దరం ఖడ్గం తథా వేతాలసాధనమ్॥ ౮౦

ఫలాని దుర్లభాన్యేవ సిధ్యన్తి మనువైభవాత్।
ప్రత్యేకం న ప్రదర్శ్యన్తే గ్రన్థవిస్తరభీరుభిః॥ ౮౧

ఫలానాం దిగియం ప్రోక్తా దుర్లభానాం చతుర్ముఖ।
త్రైలోక్యమోహనాఖ్యస్య కామకామేశ్వరస్య చ॥ ౮౨
ఏకాక్షరముఖస్యోక్తం ఫలం మన్త్రస్య పద్మజ।

యజ్ఞవరాహమన్త్రః.

మన్త్రం యజ్ఞవరాహస్య వక్ష్యామి కమలాసన॥ ౮౩
గృహీత్వా పూర్వవత్సప్త వర్ణానాద్యాననుక్రమాత్।
స్పర్శాన్తం భాస్కరం చాద్యం † కలశం ప్రణవాది చ॥ ౮౪

‡ అనలం చాదిదేవాన్తం భాస్కరం మధుసూదనమ్।
శ్వసనం వర్ణమాద్యం చ ఓషధీశమచాం ముఖమ్॥ ౮౫

వహ్నిం ప్రచేతసం ముఖ్యం మారుతం ప్రణవాది చ।
ముసలిం చన్ద్రధవలమచామాదిమనన్తరమ్॥ ౮౬

శ్రీవత్సమాదిమనలం మహామాయాగ్నిగోపనమ్।
దరం విష్ణుం ఖడ్గధరం § విజయం శ్రీధరం తథా॥ ౮౭

పీయూషరూపమనలం మాధవం వైధరం తథా।
ఆదిం పవిత్రధృష్టిం చ ప్రణవాదివిభూషితమ్॥ ౮౮

శ్వసనం చాప్రమేయం చ కలాత్మా విష్ణుమన్తకః।
వరుణం దహనాకాన్తం వైధరం మాధవాక్షరమ్॥ ౮౯

వరుణం చాదివర్ణం చ తథైవోగ్రాత్మ $ సంమితమ్।
అనలం ‖ మాధవోపేతం మన్దరం ప్రథమం మరుత్॥ ౯౦

* అష్టసూత్రధరమ్. † కమలమ్. కేవలమ్. ‡ బహులం. § శ్రీధరం విజయం. $ సప్తమమ్. ‖ మాయయో.

మధుసూదనవిశ్రాన్తం పవనం శ్వేతరోచిషమ్ ।
వరుణం పీతివాహాత్రం చ సుభద్రం చ గుహాలయమ్ ॥ ౯౧

వైరాజమాదిదేవాన్తం విజయం మన్దరం తథా ।
భద్రపాణిం మృగేశం చ వైధరం యష్టిమస్తకమ్ ॥ ౯౨

ఉగ్రాత్మా పర్వతం చాదిమృతధామపరిష్కృతమ్ ।
విఘ్నేశం మారుతం చైకనేత్రం శుక్లశిరస్తథా ॥ ౯3

సుభద్రం చోర్ధ్వలోకేశం నాభిపఙ్కజసమ్భవ ।
మాధవీమప్రమేయం చ వనమాలీ ఝషస్తథా ॥ ౯౪

మాహేన్ద్రం గోపనయుతం మారుతం ప్రథమస్వరమ్ ।
భల్లాయుధం హృషీకేశం సుభద్రం భువనం వసుం ॥ ౯౫

ప్రచేతసం కలాత్మాన * మమృతం సవిసర్గకమ్ ।
పవిత్రమాదిం వైరాజం ముఖ్యం పవనమాధవౌ ॥ ౯౬

సుభద్రమావర్ణం దక్షం చ ముఖ † ద్విపదమీరయేత్ ।
శశాఙ్కం ద్విపదం వహ్నిభువనం ద్విపదం పఠేత్ ॥ ౯౭

అచాం ద్వితీయం దృష్టిం చ మాయాం ‡ కమలమాదిశేత్ ।
§ హవ్యవాడ్గోపనయుతం భాస్కరం మధుసూదనమ్ ॥ ౯౮

$ ప్రభఞ్జనమకారం చ సూక్ష్మదృగ్భువనం తథా ।
మాధవీం రామసహితం పశ్చిమాననమాదిమత్ ॥ ౯౯

ఏకనేత్రమికారం చ విజయం కలశం తథా ।
మన్దరం దేవదత్తం చ వైధరం విష్ణుమస్తకమ్ ॥ ౧౦౦

ద్విబ్రూయాద్గోపనా ‖ శ్రాన్తం పశ్చిమాననమాదిమత్ ।
ప్రభఞ్జనమకారం చ శతాన్తో మనురీరితః ॥ ౧౦౧

సూక్ష్మదృగ్భువనం సర్గం బీజమేతత్సముద్ధృతమ్ ।
మన్త్రం షోఢా విభజ్యాఙ్గకల్పనం కాశ్యపో మునిః ॥ ౧౦౨

---

* మాకారమ్. † ద్విగి పదమీరయేత్ । శశాఙ్కం భువనం వహ్నిం భువనం ద్విరదం పఠేత్ ॥ ‡ కలశమాదిశేత్. కమలమాదిమమ్. § వివస్వాన్. $ "ప్రభఞ్జనే" త్యాదిసార్ధం శ్లోకద్వయం - క్వచిన్నాస్తి. ‖ న్తం చ.

ఛన్దో విరాట్ * స్తోమఘోణీ దేవతా కమలాసన ।
జపో లక్షద్విషట్కం స్యాత్ఫలం సర్వం యథాపురమ్ ॥ ౧౦౩

దరోదరనృసింహమన్త్రః.

దరోదరనృసింహస్య మనుస్సంప్రతి కథ్యతే ।
ఓంకారం పూర్వముద్ధృత్య † కమలం శత్రుదాహకమ్ ॥ ౧౦౪
గుహాలయం సయష్టిం చ గోపతిం భువనం ధ్రువమ్ ।
ఫుల్లలోచనమాద్యం చ హ్రాదయా ‡ హ్లాదనం తథా ॥ ౧౦౫
భద్రప్రాణిం స్వరాదిం చ జ్వలనం చాదిమం తథా ।
ఓషధీశమికారం చ యష్టిం భాస్కరగోపనా ॥ ౧౦౬
శ్వసనం చ నతిర్మన్త్రో నారసింహ ఉదీరితః ।
అయమేవ మనుర్బీజం ఛన్దో గాయత్రమీరితమ్ ॥ ౧౦౭
దేవతా నృహరిర్ద్రష్టా కపిలో ధ్యానముచ్యతే ।
దరోదరే సుఖాసీనం శతపత్రే వికస్వరే ॥ ౧౦౮
తప్తజామ్బూనదనిభం చతుర్బాహుముదాయుధమ్ ।
పర్యఙ్కబద్ధసుభగం ప్రసారితభుజద్వయమ్ ॥ ౧౦౯
జానునోరుపరిష్టాచ్చ సర్వాకల్పపరిష్కృతమ్ ।
వ్యాత్తాననం త్రినయనం నఖదంష్ట్రాలిభీషణమ్ ॥ ౧౧౦
సింహస్యార్ధం నరస్యార్ధం మేఘగమ్భీరగర్జితమ్ ।
ఏవం ధ్యాత్వా జపేదష్టలక్షం మన్త్రీ సమాహితః ॥ ౧౧౧
సావిత్రే మణ్డలే దేవమాసీనం సర్వకామదమ్ ।
ధ్యాయేల్లభేత ధర్మాది పురుషార్థచతుష్టయమ్ ॥ ౧౧౨
బహునాత్ర కిముక్తేన సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్ ।

పురుషచతుష్టయమన్త్రనిర్దేశః.

చతుర్ణాం పురుషాదీనాం మనుస్సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౧౧౩

---

* దీర్ఘఘోణీ. సోమఋషిః. † కలశమ్. ‡ మోదనమ్.

ప్రణవాదీన్ సప్తవర్ణాన్ సముద్ధృత్య యథా * పురమ్ ।
స్వం స్వం నామ చతుర్థ్యన్తం మన్త్రానేషాం ప్రకల్పయేత్ ॥
తేషాం బీజాని వక్ష్యామి వర్ణోద్ధారైః క్రమాదహమ్ ।
తిగ్మాంశుర్గోపనయుతస్సదణ్డః పురుషాత్మనః ॥ ౧౧౫
మార్తాణ్డః పఞ్చబిన్దుశ్చ † సేన్దుస్సత్యస్స కథ్యతే ।
వైరాజం పావకం పఞ్చబిన్దుం నాసిక్య ‡ మేవ చ ॥ ౧౧౬
త్రయీతనుం హృషీకేశం యష్టిం చానన్తనామని ।
ఋషిశ్ఛన్దో దేవతా చ ఫలమష్టాక్షరే తథా ॥ ౧౧౭

హయగ్రీవమన్త్రః.

హయగ్రీవస్య మన్త్రస్య వర్ణోద్ధారః ప్రదర్శ్యతే ।
సప్తవర్ణాన్ సముద్ధృత్య విజయం బహులం తతః ॥ ౧౧౮
§ కాలాత్మా చైక దృగ్వహ్నిం గోపతిం విష్ణుమన్తకమ్ ।
శ్వసనం ప్రణవాదిం చ లక్ష్మీం $ బిన్దుమనన్తరమ్ ॥ ౧౧౯
జ్వలనం గోపనయుతం శశాఙ్కం మాధవం తథా ।
స్వాహాన్తమశ్వశిరసః కథితష్షోడశాక్షరః ॥ ౧౨౦
త ఏవ బీజమఙ్గాని క్రుద్ధోల్కాది యథాపురమ్ ।
ఋషిర్బృహస్పతిర్హ్యస్య చ్ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే ॥ ౧౨౧
దేవ్వో హయశిరా నామ దేవతా కమలాసన ।
|| దశలక్షం జపేన్మన్త్రం మహాత్ జ్ఞానమవాప్నుయాత్ ॥ ౧౨౨
ఓంకారపూర్వం నత్యన్తం చతుర్థీ దేవతా క్రమాత్ ।
రతాన్తో మన్త్రరాజోఽయం దశాక్షరవిదర్భితః ॥ ౧౨౩
బీజాని పూర్వవత్సర్వం ¶ కర్తవ్యం కమలాసన ।

హయగ్రీవమాలామన్త్రః

అతోఽన్యం వాజిశిరసో మాలామన్త్రం బ్రవీమి తే ॥ ౧౨౪

---

* తథా. † సేన్ద్రమ్. ‡ ముచ్యతే. § కలాత్మా కామాత్మా. $ బన్ధు.
|| "దశలక్షమ్" ఇత్యాది "కర్తవ్యమ్" ఇత్యన్తం క్వచిన్న. ¶ స్మర్తవ్యమ్.

అర్ణాసప్తకముద్ధృత్య పదం హయశిరాస్తథా ।
చతుర్థ్యన్తం సర్వవిద్యాలయేతి పదమన్వతః ॥ ౧౨౫

సకలా * మరశబ్దాది గురవే పదముద్ధరేత్ ।
సమస్తప్రతిశబ్దాది † హన్తానన్త్యనన్తరమ్ ॥ ౧౨౬

వీర్యం తేజసి పదం పశ్చాత్ జ్ఞానైశ్వర్యపదం తతః ।
‡ శక్తిశ్చైవ బలం చైవ సర్వాద్యావాసమన్వితః ॥ ౧౨౭

తద్విభక్తిం తతసి పశ్చాత్పరమాత్మపదం తతః ।
చతుర్థ్యన్తం వాసుదేవశబ్దస్తు దృగ్విభక్తికః ॥ ౧౨౮

జ్ఞానజ్ఞేయపదం తద్వద్వ్యక్తావ్యక్తపరాయ చ ।
సర్వదుష్టాసురం ప్రోచ్య దురితం వ్రజినం తథా ॥ ౧౨౯

ప్రమాథి తద్విభక్త్యన్తం తత్సద్రుచిరపూర్వకమ్ ।
పదం చ తురగాయేతి జ్ఞానముచ్చార్య మూర్తయే ॥ ౧౩౦

ఇతి చోచ్చార్య తస్యాను సహస్రం కోటిమన్వతః ।
పదం విద్యాదినికరం ముఞ్చ గచ్ఛ పదే తతః ॥ ౧౩౧

స్ఫోటివిజృమ్భిల్లోడన్తం ద్విర్వక్తవ్యం చ తిజ్పదమ్ ।
సర్వాదితేజోమధ్యం చ నిధ్యన్తం చ పదత్రయమ్ ॥ ౧౩౨

చతుర్థ్యన్తం సముచ్చార్య నిధూర్తత పదమన్వతః ।
§ వికీర్ణపదముచ్చార్య పారిక్ప్రదీప్తపదం తతః ॥ ౧౩౩

కేసరం చ సటాశబ్దం కలాపపదమన్వతః ।
ప్రదీప్తసూర్యమంశుం చ ప్రతీకాశపదం తతః ॥ ౧౩౪

భాస్కరాకారశబ్దం చ ఊష్మమూర్ధ్వజమన్వతః ।
శఙ్ఖమాభమతాక్షిం ? చ ప్రసరవాతిదీప్తిమార్ ॥ ౧౩౫

ద్రవత్కనకముచ్చార్య పిఙ్గలాయతమాననమ్ ।
మహాస్వరసమాకారం విశుద్ధదశనం తతః ॥ ౧౩౬

---

* మలశబ్దాని. † హతనన్దే. ‡ శక్తిశబ్దశ్చతుర్థ్యన్తస్సర్వన్యాససమన్వితః.
§ విదీర్ణపద.

పఙ్క్తిం వినిర్గతాం * చోక్త్వా విరాజితపదం తథా ।
లోకత్రయద్రవద్దీప్తపదం చామీకరాదిమత్ ॥ ౧౩౭

పిఙ్గలాయతముచ్చార్య విస్ఫారితపదం పఠేత్ ।
లోచనాది మహాశబ్దం విభీషణ పదాన్వితమ్ ॥ ౧౩౮

నాసికాపుటముద్దీప్తి శిఖరాకారసంయుతమ్ ।
రుచిరం పదముచ్చార్య వికుఞ్చితపదం తథా ॥ ౧౩౯

† మహాశ్రవణసంయుక్తం శ్రేయసేతి పఠేత్పదమ్ ।
తచ్ఛబ్దం చ చతుర్థ్యన్తం దుష్టసత్త్వాననన్తనమ్ ॥ ౧౪౦

భిన్ధి శ్ఛిన్ధి స్తథా మారి మర్దిన్యాసిశ్చ ధాతవః ।
లోడన్తా ద్విస్సముచ్చార్య స్వాం వౌ మితిపదద్వయమ్ ॥ ౧౪౧

‡ ధ్వంసి హన్తి తథాధ్మాపి హన్తి గ్రహసి తాడయ ।
పచి § మర్థిశ్చ తే ఏతే లోడన్తా ద్విరి కృత్వా స్తథా ॥ ౧౪౨

పరవిద్యాపదం ప్రోచ్య చ్ఛిన్ధిన్యన్తగి ప్రయుజ్యతామ్ ।
అమిత్యుక్త్వా తథా నారి ? లోణ్మధ్యమశిరాః స్మృతః ॥ ౧౪౩

ఏహ్యేహి భగవన్ శబ్దం $ వజ్రశబ్దమనన్తరమ్ ।
అఙ్కుశేనేతి తదను ప్రోచ్య చాకర్షయేతి చ ॥ ౧౪౪

హృదయా ‖ ద్యాదిరన్వక్స్యాద్భక్తి పూర్వజనేతి చ ।
జిహ్వాదినిలయం ప్రోచ్య బడబానలమన్వతః ॥ ౧౪౫

సమ్బుధ్యన్తం విశ్వమూర్తిం సౌమనస్యమనన్తరమ్ ।
భగవన్నితివక్తవ్య ¶ మోంకారం హృదయం తతః ॥ ౧౪౬

సదా ⸸ యద్బ్రహ్మ సదసదాత్మేతి చ పదం పునః ।
చిద్ఘనాది చ తుర్థ్యన్తం భగవత్పదమీరయేత్ ॥ ౧౪౭

---

* శ్రుత్వా. † మహాశ్రవణసంయుక్త శ్రవణేతి పదం పఠేత్ । ‡ ధ్వంసిన్యన్త స్తథాధ్మాపిహన్తిగ్రన్థి స్తథాదిభిః । పచిమర్థిశ్చ. § మర్దిశ్చ. $ భగవచ్ఛబ్దం యజ్ఞ. ‖ న్యాదిమన్వక్. ¶ మోఙ్కారహృదయం తతః । సదాదిబ్రహ్మ. ⸸ సదా సద్బ్రహ్మ సదసచ్చాత్మేతి

తతాన్తముద్ధరేదేవం హయగ్రీవం చతుర్ముఖ ।
పూర్వోక్తమేవాస్య బీజం పూర్వవచ్చాఙ్గపద్ధతిః ॥ ౧౪౮
వ్యాసో మునిర్హయగ్రీవో దేవతా చ్ఛన్ద ఉత్కృతిః ।
ధ్యాయన్ హయశిరోవక్త్రాదుద్వాన్తం ఫేనముల్బణమ్ ॥ ౧౪౯
పిబన్నివ సుధీర్మన్త్రి * రాజం మన్త్రవిదుచ్చరేత్ ।
అయుతం నియుతం వాపి † జపేన్మన్త్రస్య సిద్ధయే ॥ ౧౫౦
విద్యాపారమవాప్నోతి వాగీశత్వం చ పద్మజ ।
వ్యాఖ్యాతృత్వం చ కర్తృత్వం శాస్త్రాణాం బహువర్త్మనామ్ ॥
సకృద్గ్రహణమాత్రేణ విద్యాస్సర్వాః ప్రతిష్ఠితాః ।
‡ అవిస్మృతిశ్చ తాసు స్యాత్పురుషార్థచతుష్టయే ॥ ౧౫౨
నాసాధ్యం కిఞ్చిదస్యాస్తి దీర్ఘమాయుశ్చ విన్దతి ।

ముకున్దాదిమన్త్రనిర్దేశః.

షణ్ణాం ముకున్దముఖ్యానాం మనుస్సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౧౫౩
సప్తార్ణాన్ పూర్వముచ్చార్య నామధేయాని షట్తథా ।
చతుర్థ్యన్తాని యోజ్యాని § శిష్టార్ణానేవముద్ధరేత్ ॥ ౧౫౪

బభ్రుమన్త్రః.

$ జీమూతమాదిం నాసిక్యే వరుణం ప్రణవాది చ ।
సబిన్దుం భాస్కరం || రేఫే పఞ్చబిన్దుం సయష్టికమ్ ॥ ౧౫౫
తతాన్తం చ ముకున్దస్య మను రేవం సముద్ధృతః ।
భాస్కరం పావకం పఞ్చ బిన్దుయష్టిసమన్వితః ॥ ౧౫౬
అక్షరం చ ద్విరభ్యస్యేన్మాతార్ణాం చ గుహాన్వయమ్ ।
సానుస్వారం ద్విరభ్యస్యేద్విష్ణుశబ్దమనన్తరమ్ ॥ ౧౫౭
చతుర్థ్యన్తం తతాన్తం చ బభ్రోర్మనురుదీరితః ।

---

* జలం. † జపో మన్త్రస్య సిద్ధిదః. ‡ అవిస్మృతిశ్చ నాస్యస్యాత్పుర. § శబ్దాన్యేవం క. $ "జీమూతమాదిం ఇత్యారభ్య "నాసిక్యముద్ధరేత్" ఇత్యన్తం క్వచిన్న. || రేఫమ్.

॥ వృషాకపిమన్త్రః. ॥

పర్వతం భువనం భానుమూర్ధ్వేలోకేశనాసికే ॥ ౧౫౭
భాస్కరం పావకం పఞ్చబిన్దుం నాసిక్యముద్ధరేత్ ।
ఫట్కారం చ హుతాన్తం చ మనుశ్చైవం వృషాకపేః ॥ ౧౫౮
శుభదం పావకం చైవ పఞ్చబి * న్దుసదర్ధకమ్ ।
అక్షరం తద్ద్వయరుచ్చార్య † రతాన్తో మన్త్ర ఈరితః ॥ ౧౬౦

॥ శౌరిమన్త్రః. ॥

శౌరేస్తథాపరం వక్ష్యే దాశార్హాణాం మనుమబ్జజ ।
సవితారం బృహద్భానుం సయష్టిం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౧౬౧
హుతాన్తశ్చ మనుః ప్రోక్తో

॥ వైకుణ్ఠమన్త్రః. ॥

వైకుణ్ఠమనురుచ్యతే ।
పరమాత్మా చతుర్థ్యన్తం వరుణం ప్రథమం స్వరమ్ ॥ ౧౬౨
నాసిక్యం కుమ్భమాకారమర్ధేన్దుం భాస్కరం తతః ।
హృషీకేశమనుస్వారం నారాయణపదం తతః ॥ ౧౬౩
చతుర్థ్యన్తం రతాన్తం చ వైకుణ్ఠమనురీరితః ।

॥ షణ్ణాం ఋష్యాదీని. ॥

ఋషిశ్ఛన్దో దేవతా చ బీజమఙ్గాని షట్తథా ॥ ౧౬౪
అష్టాక్షరవదేతేషాం ఫలాని చ చతుర్ముఖ ।

॥ అపరాజితమన్త్రః. ॥

అథాపరాజితం మన్త్రం వక్ష్యామి కమలాసన ॥ ౧౬౫
నిగమాదిం సప్తవర్ణాన్ గృహీత్వాదౌ యథాపురమ్ ।
చతుర్థ్య ‡ న్తాన్తపూర్వమన్త్రశ్శబ్దం సముద్ధరేత్ ॥ ౧౬౬
సహస్రాది చ శీర్షాన్తం తద్విభక్తిపదం పునః ।
§ తత్సుగన్ధం తథాక్షీరముదార్ణవ పదాన్వితమ్ ॥ ౧౬౭

* న్దుం సదర్ధకం. † రాన్తో మన్త్ర ఉదీరితః. ‡ న్తం మన్త్ర. § తత్సుబన్తం.

* శాయినేతి పదం ప్రోచ్య శేషభోగపదం తథా ।
పర్యఙ్కేతి చతుర్థ్యన్తం తద్విభక్తిశ్చ వాహనమ్ ॥ ౧౬౮
గరుడాది పదం పశ్చాద్వాసుదేవపదం తతః ।
తద్విభక్తిశ్చ నత్యన్తం వాసగీ పీతాది తాదృశమ్ ॥ ౧౬౯

సఙ్కర్షణాదిమన్త్రనిర్దేశః.

† సంపూర్వణం కర్షణపదం సమ్బుధ్యన్తమనన్తరమ్ ।
ప్రద్యుమ్నాద్యనిరుద్ధం చ తద్విభక్తిపదం స్మృతమ్ ॥ ౧౭౦
హయాదిశీర్షకం సమ్బుద్ధ్యా వరాహం తద్వదిష్యతే ।
నృసింహ వామనపదే త్రివిక్రమమనన్తరమ్ ॥ ౧౭౧
రామశబ్దం త్రిరుచ్చార్య కృష్ణేతి పదముద్ధరేత్ ।
వరప్రదేతి నత్యన్తమనుస్త్రీత్యన్వక్రియాపదమ్ ॥ ౧౭౨
తే చ శబ్దం చతుర్థ్యన్త ‡ మసురేతి పదం తతః ।
దైత్యయక్షపదే చోక్త్వా రాక్షసేతి పదం తతః ॥ ౧౭౩
భూతం పిశాచం సిద్ధం చ యోగినీ ఢాకినీతి చ ।
బ్రహ్మాది రాక్షసపదం వినాయక పదం తతః ॥ ౧౭౪
పూతనా రేవతీస్కన్దపురోగమసముద్ధృతిః ।
గ్రహాదీతి చ నక్షత్ర గ్రహానిత్యప్యనుక్రమాత్ ॥ ౧౭౫
అన్యాంశ్చేతి మహాత్పూర్వకం గ్రహానితి పఠేత్పదమ్ ।
§ హనిం దహిం పచిం చైవ మథిహ్యన్త ? శబస్వితమ్ ॥ ౧౭౬
అనిభిద్వర్గి ? పతిం చైవ పతిభ్యన్తం ? సమన్వితమ్ ।
ఆఖ్యాతం ద్విస్సముచ్చార్య గృహాణేతి తథైవ చ ॥ ౧౭౭
ఆవిశ ధ్వం సిరవరాస్త్రిసిద్రుహ్యాన్తలోట్పరాః ।
చత్వారో ధాతవో మన్త్రే ద్వివర్తవ్యాశ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౭౮
చక్రం గదాం చ వజ్రం చ తృతీయాన్తముదీరయేత్ ।
భస్మీకుర్విత్యనుక్రమ్య శాపాఙ్కం సమ్బుద్ధిశీర్షకమ్ ॥ ౧౭౯

---

* శాయిన్నివ. † సంపూర్ణం. ‡ మధురేతి. § ఇదమర్ధం క్వచిదధికమస్తి.

* సహస్రారపదం సర్వం ముఖ్య ప్రహరణాయుధమ్ ।
జయేతి విజయేతి ద్వే పదే ద్విః ప్రోచ్య పద్మజ ॥ ౧౮౦

అనన్తమపరా † పూర్వజితం ప్రతిహతం తథా ।
నజూర్వరం నేత్రపర్యన్తం సహస్రాదిపదం తతః ॥ ౧౮౧

ప్రజ్వలిజ్వలిరిత్యేతే లోడన్తే ద్విస్సము ‡ ద్ధరేత్ ।
విశ్వరూపం సముద్ధృత్య మధుసూదనమన్వతః ॥ ౧౮౨

మహాపురుష వైకుణ్ఠనారాయణపదం తతః ।
పద్మాదినాభిపర్యన్తం హృషీకేశపదం తతః ॥ ౧౮౩

సర్వముక్త్వా తథా భూతం § వశీకరణముద్ధరేత్ ।
శఙ్ఖచక్రగదాముక్త్వా ధరేతి తదనన్తరమ్ ॥ ౧౮౪

ఉద్ధృత్య సర్వభూతం చ నమస్కృతపదం తథా ।
సర్వమన్వజ్ఞాఙ్గపదం ప్రమర్దనపదాన్వితమ్ ॥ ౧౮౫

సర్వం ప్రపత్యానుపూర్వ్యాదసురోత్సాధనం తతః ।
సర్వదేవమనుక్రమ్య మహేశ్వరముదీరయేత్ ॥ ౧౮౬

సర్వం గృహం సముచ్చార్య నివారణపదం తథా ।
$ యన్త్రిమన్యం చ సర్వాది ప్రభఞ్జనపదం తతః ॥ ౧౮౭

సర్వదుర్గఖప్రశమనం సర్వజ్వర ‖ వినాశనమ్ ।
సర్వబన్ధమనుక్రమ్య విమోక్షణపదం తథా ॥ ౧౮౮

దుస్స్వప్నమధ్యం సర్వాదివినాశనమనుద్ధరేత్ ।
నమస్కృతాన్తం సర్వాదిభూతమధ్యం పదత్రయమ్ ॥ ౧౮౯

పదద్వయం పూర్వవత్స్యాదపకర్షణమాచరేత్ ।
జనార్దనేతి సమ్బుద్ధ్యా నమశ్చాస్త్వితి తే పదమ్ ॥ ౧౯౦

అప్రమేయమనుస్వారసహితం బీజమీరితమ్ ।
మన్త్రం షోఢా విభజ్యాఙ్గమృషిః ప్రద్యుమ్న ఉచ్యతే ॥ ౧౯౧

---

* సహస్రాది. † పూర్వం జితం ప్రతిజయం. ‡ చ్చరేత్. § వశఙ్కరమనూద్ధరేత్. $ యఞ్చమధ్యం చ పూర్వాది. ‖ నివారణం.

ఛన్దోఽతిచ్ఛన్ద ఏతస్య విశ్వరూపశ్చ దేవతా ।
సాధయేన్మన్త్రివిన్మన్త్రమష్టాక్షరసమాధినా ॥ ౧౯౨

అపరాజితమన్త్రేణ నాసాధ్యం విద్యతే ఫలమ్ ।
వశ్యముచ్చాటనం చైవ తథామారణకర్మ చ ॥ ౧౯౩

* కృత్యాది భూతదోషాణాం నివారణమనుత్తమమ్ ।
ఫలాని లిప్సుస్సర్వాణి మన్త్రమేనం సమాశ్రయేత్ ॥ ౧౯౪

ఇతి శ్రీ పాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
† యజ్ఞమూర్త్యాదిమన్త్రోద్ధారో నామ
అష్టావింశోఽధ్యాయః.

---

* కృత్యాభిభూతి. † అన్నాధిపత్యాది.

ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః.

శ్రియాదీనాం మన్త్రాః.

శ్రీ భగవాన్ :—

దేవీనాం చ శ్రియాదీనాం మన్త్రాన్ విస్తరకల్పనమ్ ।
మన్త్రాంశ్చ పరివారాణాం ప్రథమావరణాదిషు ॥ ౧
అనుక్రమేణ వక్ష్యామి యథా తదవధారయ ।

శ్రీమన్త్రః.

ఛన్దసామాదిరాద్యార్ణం తుర్యార్ణమగ్నేరనన్తరమ్ ॥ ౨
అగ్నిశ్చ మహతీ మాయామనుస్వారశ్చ * పశ్చిమః ।
ఏకాక్షరో మనుర్బ్రహ్మన్ శ్రియస్సర్వఫలప్రదః ॥ ౩
† ఋషిర్మఞ్జ్ణకరి ప్రోక్తశ్ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే ।
శ్రీరస్య దేవతాఽఙ్గాని స్వేన రూపేణ కల్పయేత్ ॥ ౪
బిల్వానోకహమూలే తు లక్షజాపేన సాధయేత్ ।
సమిద్భిశ్చ తదీయాభిర్జుహుయాల్లక్షసఙ్ఖ్యయా ॥ ౫
శ్రీపుష్పైః పాయసాన్నైశ్చ జుహుయాదుక్తసఙ్ఖ్యయా ।
శ్రియమాప్నోతి మహతీం శ్రీకామో నాత్ర సంశయః ॥ ౬
ప్రణవాది చతుర్థ్యన్తం నామ నత్యన్తమీరితమ్ ।
చతురక్షరమన్త్రోఽయమపవర్గైస్సమాశ్రితః ॥ ౭
ఋషిరస్య ధనాధ్యక్షశ్ఛన్దశ్శ్రీర్దేవతా తథా ।
ప్రత్యక్షరం జపేల్లక్షం సాధకో మన్త్రసిద్ధయే ॥ ౮
‡ ప్రాగ్వచ్చ బీజమఙ్గాని ఫలమప్యస్య పూర్వవత్ ।
నిగమాదిం భద్రహస్తం హైరమ్బం మన్దరా § ధపమ్ ॥ ౯
శుభదం దహనం మాయాం మారుతం మాధవం తథా ।
సప్తాక్షరోఽయం శ్రీమన్త్రస్సర్వమన్యద్యథాపురమ్ ॥ ౧౦

---

* పఞ్చమః. † మఞ్జ్ణక ఇత్యత్ర ద్విదీయోఽనునాసికో వర్ణః స్వవర్గప్రథమద్వితీయాభ్యాం పృథక్ సన్ధానితో ద్విధా పఠ్యతే. ‡ ప్రాగుక్త. § ఖిధమ్ ॥ శుభదం మన్దరం.

గృహీత్వైకాక్షరం పూర్వం భాను * మగ్నిం చ వామనమ్ ।
భల్లాయుధం చ మాహేన్ద్రిం హృషీకేశం సయష్టికమ్ । ౧౧
శశాఙ్కమార్వం నాసిక్యం సుభద్రం గదినం పరమ్ ।
జలాధిదైవమాద్యర్ణం వైరాజం గోధనం ధరమ్ ॥ ౧౨
ఫులహాం † కమలం శక్రం దాహాకం పాటలప్రియమ్ ।
గోధనం కమలం చిత్రభానుం మాయావిభూషితమ్ ॥ ౧౩
ప్రభఞ్జనం మృగేశం చ స్వాహాయాం విరమేత్తతః ।
షోడశాక్షరమన్త్రోఽయం శ్రియః కమలసమ్భవ ॥ ౧౪
ఓఙ్కారపూర్వం సత్యాన్తం కమలం మన్దరం తథా ।
మాహేన్ద్రిం వరుణం చాదిదేవం చన్ద్రిం త్రివిక్రమమ్ ॥ ౧౫
విఘ్నేశం పఞ్చబిన్దుం చ హలాన్తం త్విదమీరితమ్ ।
బీజాది పూర్వవత్సర్వం పరిగృహ్య చతుర్ముఖ ॥ ౧౬
‡ పూర్వోక్తాంశ్చతురో వర్ణాన్ గృహీత్వా తదనన్తరమ్ ।
దేవానాం దానవచనం హలమాన్తం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౭
ఇత్యుద్ధృతో మనుశ్చాన్యశ్శ్రియః కమలసంభవ ।
ఉద్ధృత్య పూర్వముద్గీథం శ్రీవత్సమనలం తథా ॥ ౧౮
వామనం యష్టి § శిరసం దినేశం యాన్తమబ్జజ ।
పఞ్చబిన్దుం సయష్టిం చ శుభదం వసుమస్తకమ్ ॥ ౧౯
మహామాయాఙ్కితం దణ్డం ఠ ఠ ఇత్యవసానకమ్ ।
మఙ్కణోఽస్య ఋషిశ్ఛన్దో గాయత్రీ శ్రీశ్చ దేవతా ॥ ౨౦
జపేల్లక్షత్రయం మన్త్రం బిల్వారణ్యేఽథ సాధయేత్ ।
వశ్యాకర్షణభూలాభ $ ఖనిరత్నాదిసిద్ధయః ॥ ౨౧

మణ్డలధ్యానప్రకారః.

ధ్యానమస్య ప్రవక్ష్యామి శ్రియో మాహేన్ద్రమణ్డలే ।
ఆసీనాయాః ‖ పరిజనానిన్ద్రాదీనర్చయేత్క్రమాత్ ॥ ౨౨

---

* ముగ్రం చ. † కలహాం శక్ర. ‡ ఇదమేకం పద్యంక్వచిన్న. § సహితమ్.
$ ధన. ‖ పరిజనాన్ దుర్గాదీ.

చతుర్థ్యన్తం స్వనామోక్త్వా నత్యన్తం మన్త్రమబ్జజ ।
మణ్డలే తత్ర పద్మస్య పూర్వాదిషు దలేషు చ ॥ ౨౩

వాసుదేవాదయో వ్యూహాశ్చత్వారో దిక్ష్వవస్థితాః ।
తేషాం నామ చతుర్థ్యన్తం నత్యన్తం ప్రణవాన్వితమ్ ॥ ౨౪

గుగ్గులుశ్చ * కురణ్డశ్చ దమక † శ్శలలస్తథా ।
కోణవర్ణేషు సంస్థాప్య ‡ మన్త్రాంస్తన్నామపూర్వకమ్ ॥ ౨౫

రతిస్సరస్వతీ భూమిః ప్రీతిః కీర్తిశ్చతుర్ముఖ ।
శాన్తిః పుష్టిశ్చ తుష్టిశ్చ శ్రియోఽధస్తాచ్చ శక్తయః ॥ ౨౬

నామాని తాసాం § మనవో యథాపూర్వముదీరితాః ।
పార్శ్వే చ దక్షిణే తస్యాశ్శ్రియః పద్మనిధిస్స్థితః ॥ ౨౭
వామే శఙ్ఖనిధిర్నామ తయోర్మన్త్రం యథాపురమ్ ।

ధనదాదీనాం మన్త్రాః.

ధనదో మాణిభద్రశ్చ జృమ్భలో నలకూబరః ॥ ౨౮
పూర్ణభద్రశ్చతెన్ద్రిశ్చ కలిస్రక్శిబికుణ్డలః ।
పూర్వాదిదిక్షు భవినామే తేషాం మనురుచ్యతే ॥ ౨౯

నిగమాదిం సుభద్రం చ ఏకదన్తం సయష్టికమ్ ।
ధనదస్య మనుః ప్రోక్తో నామ నత్యన్తమేవ చ ॥ ౩౦

భల్లాయుధం పద్మనాభం పఞ్చబిన్దుం సదణ్డకమ్ ।
నలకూబరమన్త్రశ్చ కథితః కమలోద్భవ ॥ ౩౧

కకుభం పద్మనాభం చ నాసిక్యం $ జృమ్భలో మనుః ।
స్పర్శాన్తం పులహం చోర్ధ్వలోకేశం తదనన్తరమ్ ॥ ౩౨

మాణిభద్రస్య || సదృశో మనుస్సర్వార్థసాధకః ।
పశ్చిమం పీతవర్ణాభం భువనం యష్టిమస్తకమ్ ॥ ౩౩

---

* కరణ్డశ్చ. † శలబస్తథా । కణవర్ణేషు సంస్థాప్య మన్త్రిస్థం నామపూర్వకమ్. ‡ మన్త్రాన్తం మన్త్రి. § మునయో. $ జృంభతే. || కథితో.

పూర్ణభద్రస్య కథితో మనురేవం చతుర్ముఖ ।
వక్రతుణ్డం చ భువనం పులహం భువనం పునః ॥ ౩౪

నాసిక్యం మనురేతస్మిన్ శిబికుణ్డలనామని ।
బ్రహ్మాణమాదిం పులహం గుహాలయసయష్టికమ్ ॥ ౩౫

ఉద్ధారశ్చ మనోరేవం కథితః కలిమాలినః ।
వక్రతుణ్డం పీతవర్ణం హృషీకేశం చ తద్ధ్రువమ్ ॥ ౩౬

చరేన్ద్రమన్త్రః కథితః పూర్వాదిషు యథాక్రమమ్ ।
మన్దరం పులహంచైవ గుహాలయవిదర్భితమ్ ॥ ౩౭

* మాహేన్ద్రస్య మనుః ప్రోక్తస్సుభగః పులహాదయః ।
† ధనాధ్యక్షస్య మన్త్రోఽయం కథితః కమలాసన ॥ ౩౮

చిన్తామణిప్రభృతీనాం మన్త్రాః

పార్శ్వే చ దక్షిణే పూజ్యా శ్రియః పరిజనా స్థితాః ।
ఖడ్గదామోదరం చైవ మహామాయాం సబిన్దుకమ్ ॥ ౩౯

చిన్తారత్నస్య కథితో మనుః పూర్వదలాశ్రయః ।
శ్రీవత్సమగ్నిం ‡ భువనం సదణ్డం చ చతుర్ముఖ ॥ ౪౦

కథిత § శ్చ బలామన్త్రస్తార్క్ష్యస్థానే సమర్చనమ్ ।
ఇన్ద్రాదయో లోకపాలాస్స్వాశాసు పరితస్స్థితాః ॥ ౪౧

తృతీయావరణే $ చాపి బలాకీ వనమాలినీ ।
విభీషీ శాఙ్కరీ చైవ దిక్షు పూర్వాదిషు స్థితాః ॥ ౪౨

సకఞ్చుకా వేత్రహస్తా మన్త్రాస్తాసాం సమాహ్వయాః ।
విష్వక్సేనపదే పుష్పధారిణీ మర్చయేత్తతః ॥ ౪౩

కల్పకం పారిజాతం చ హరిచన్దనభూరుహమ్ ।
సన్తానమన్దరౌ చైవ ద్వారభూషు నివేశయేత్ ॥ ౪౪

---

* ముఖ్యేన్ద్ర. † ధాన్యాధ్యక్ష. ‡ సవనమ్. § శ్చబలా. $ నాపి.

బిల్వం చ సరసీం చైవ శతపత్రసమాకులామ్ ।
శ్రియం పరిగతాం పక్షి * సఙ్ఘాతకలనిస్వనామ్ ॥ ౪౫
పరివారాణ్ ప్రకల్ప్యైవం తత్తన్నామభిరర్చయేత్ ।
చతుర్థ్యన్తైర్నతిపరైః ప్రణవప్రముఖై స్తథా ॥ ౪౬

శ్రియో మాలామన్త్రః.

మాలామన్త్రం ప్రవక్ష్యామి శ్రియః కమలసమ్భవ ।
ఉద్గీథముక్త్వా ప్రథమం నతిశ్చ తదనన్తరమ్ ॥ ౪౭
ఉక్త్వా భగవతీ † శబ్దే శ్రీచతుర్థ్యన్తమన్వతః ।
ధీరాపదం చ సమ్బుద్ధౌ శ్రీపూర్వం నిలయం తథా ॥ ౪౮
ఆకారపూర్వం భరణం శతమణ్డిత మన్వతః ।
శరీరేతి చ సమ్బుద్ధిః పదాన్యేవం సముద్ధరేత్ ॥ ౪౯
‡ భాస్కరం చానలం పఞ్చ బిన్దుం చన్ద్రార్ధశేఖరమ్ ।
కలాత్మానం విసర్గాన్తం బీజమేతత్సముద్ధరేత్ ॥ ౫౦
ద్విరుచ్చార్యం భరపదం పాపశబ్దాదనన్తరమ్ ।
అలక్ష్మీమితివక్తవ్యం నాశయేతి ద్విరీరయేత్ ॥ ౫౧
భాస్కరం చానలం పంచ బిన్దుం యష్టిమనన్తరమ్ ।
త్రిరభ్యసేత్తథా సప్తజన్మపూర్వార్జితం తథా ॥ ౫౨
అఖిలం ప్రోచ్య దారిద్ర్యం పదం దూరాత్తథా పదమ్ ।
ఉత్సారయేతి ద్విః ప్రోచ్య చన్ద్రమాది § విసర్జితమ్ ॥ ౫౩
$ త్రిస్త్రిః ప్రోచ్యం త్వదభక్త? జనశబ్దమనన్తరమ్ ।
వసుం ‖ నియోజయేత్యుక్త్వా ధారయేతి పదం పునః ॥ ౫౪
పూరయేతి ద్విరుచ్చార్య పదమమ్భోరుహాసన ।
ప్రపన్నలోకం హ్రీఙ్కారం త్రిరుచ్చార్య హయం గజమ్ ॥ ౫౫
వివిధం పశుముచ్చార్య నిచయం తదనన్తరమ్ ।
దాసీదాసం పరిజనం ¶ తదన్తం ద్విర్విలోకయ ॥ ౫౬

---

* సఙ్ఘాతాలికుల. † శబ్దం. ‡ "భాస్కరం—ద్విరీరయేత్" ఇత్యన్తం శ్లోకద్వయం క్వచిదధికమస్తి. § విసర్జితమ్ ॥ $ ప్రాచ్య త్వద్భక్తమనలం. ‖ నిగమమన్వక్చ. ¶ తల్లన్తం ద్విర్విలోచనమ్ ॥

మాం చ సౌమ్యేతి చేత్యుక్త్వా అవలోకనసంయుతమ్ ।
లక్ష్మీమగ్నిం విక్రమం చ శ్రీధరం యష్టిమ స్తకమ్ ॥ ౫౭

త్రిరుచ్చార్య $ యజేతి ద్విర్భగవతీతి చ పద్మజ ।
సురాసురేత్యనుగుణం సిద్ధగన్ధర్వరాక్షసమ్ ॥ ౫౮

యక్షవిద్యాధరపదం నిఖిలం జన్తుశబ్దకమ్ ।
మనోభిరితి చాకాఙ్క్ష్య సమాగమమనన్తరమ్ ॥ ౫౯

ప్రియేతి సమ్బుద్ధిపదం భాస్కరం సగుహాలయమ్ ।
సార్ధచన్ద్రమిదం బీజం త్రిరుచ్చార్య పరాదితే ॥ ౬౦

వరం వివిధముచ్చార్య సితమాలామ్బరం తథా ।
ధారణీతి సముచ్చార్యం నిఖిలం రోచిషం వసు ॥ ౬౧

నిచయా భవతీ పద్మా సమ్బుద్ధా తత్త్రియం పదమ్ ।
శ్రీపదం చాపి నత్యన్తమస్త్విత్యేతత్క్రియాపదమ్ ॥ ౬౨

యుష్మచ్ఛబ్దం చతుర్థ్యన్తం తతాన్తో మనురీరితః ।
పూర్వవద్బీజమస్యాపి మన్త్రం భజ్త్వాఙ్గకల్పనా ॥ ౬౩

ఛన్దోఽతిచ్ఛన్ద ఏతస్య దేవతా శ్రీధరాధిపః ।
ద్రష్టా ఫలం జపశ్చాస్య ద్విషట్కాక్షరవత్ఫలమ్ ॥ ౬౪

వసుధామన్త్రః.

॥ అధునా వసుధామన్త్రం ప్రవక్ష్యామి చతుర్ముఖ ।
బ్రహ్మకోశం ముఖం తస్య శ్రీవత్సం జ్వలనం తథా ॥ ౬౫

వామనం * మాధవం † దేవదత్తం శ్రీబీజమేవ చ ।
కమలం బహులం పఞ్చబిన్దుం సుభగమన్వతః ॥ ౬౬

భద్రహస్తం విధాతారమనలం వామనం తథా ।
సుభగం గోపనయుతం విష్ణుశం చ సమీరణమ్ ॥ ౬౭

---

* జయే. † వసుధాయా మనుబ్రహ్మన్ వక్ష్యామి శ్రూయతాంత్వయా.
‡ మారుతం. § మారుతం దేవదత్తమ్ - మారుతం దేవం దత్తమ్.

కరాలమగ్నిమాకారం తతాన్తం షోడశాక్షరమ్ ।
తారాదివసుమధ్యం చ తతాన్తం హృదయాదిషు ॥ 18

* అఙ్గేషు యోజయేన్మన్త్రిం నమస్కారపదం శృణు ।
సా మాయా చ తథా సౌమ్యా సమ్బుద్ధౌ తత్పదద్వయమ్ ॥ 19

సమయంకరి చేత్యుక్త్వా మహాశబ్దమనన్తరమ్ ।
టాబన్తస్సమయాశబ్దస్సమ్బుద్ధౌ చ తతావధి ॥ 20

హ్యాన్తమేతి తథా పూర్వం గచ్ఛేతి పదమన్వతః ।
ద్వివర్తవ్యం పదద్వన్ద్వం † భగపూర్వావధీతి చ ॥ 21

వసుశబ్దం దేహి శీఘ్రం తతాన్తం తేన ‡ చాహ్వయేత్ ।
దేవీం చ వసుధాం ధ్యాయేత్ తప్తహాటకరోచిషమ్ ॥ 22

సింహాసనస్థామాకల్పైరనేకైర్భూషితాం సదా ।
గృహీతదాడిమీనాలవామహస్తాం తథేతరే ॥ 23

హస్తే దధానాం సుభగం చిన్తారత్నం చతుర్ముఖ ।
పూర్ణం నానావిధై రత్నైః కుమ్భం § చోర్ధ్వముఖం స్థితమ్ ॥

దక్షిణే చరణాఙ్గుష్ఠే పశ్చిమామరభూరుహామ్ ।
పార్శ్వయోరుభయోశ్చాపి వాలవ్యజనపాణిభిః ॥ 25

అన్యాభిశ్శుక్లతామ్బూలధారిణీభిశ్చ సేవితామ్ ।
శఙ్ఖపద్మనిధీ చాపి వమన్తౌ విపులం ధనమ్ ॥ 26

పరస్పరముఖప్రేక్షౌ పరివారౌ స్థితౌ పునః ।
అనుక్తపరివారాశ్చ గాహ్యా శ్రీమనువర్త్మనా ॥ 27

జపప్రకారః.

సముద్రగాయాస్సరితస్స్రోతసి ప్రాఙ్ముఖస్థితః ।
$ మన్త్రదక్షో జపేల్లక్షం మన్త్రసిద్ధౌ సమాహితః ॥ 28

* యోజయేచ్చ నమస్కారపదం శృణు సయాచిత ? । తథా సౌమ్యా చ సమ్బుద్ధౌ సమయేతి పదద్వయమ్ ॥ అభయఙ్కరి చేత్యుక్త్వా మహాశబ్దమనన్తరమ్ । టాబన్తస్సమయావన్త ? స్సమ్బుద్ధౌ చ తథావిధి ॥ † భగపూర్వం వతీతి చ. ‡ మాహ్వయేత్ । § చాధోముఖం. $ స్తనదక్షో.

వైశాఖే మాసి శుక్లే చ పక్షే నూసక్షర్పశ్చిమే ।
వ్రతం సమాపయే * చ్ఛుక్రే పూజయేచ్చ మహానిశి ॥ ౭౯

మల్లికావకులైశ్చాన్యైస్సుగన్ధైర్గిరికాలజైశ్శుభైః ।
గోఘృతైశ్చ తిలైరన్యైర్యథాభిలషితైరలమ్ ॥ ౮౦

తర్పణం మన్త్రజాపం చ నిత్యమేతత్సమాచరేత్ ।
ఏవమాచరతస్సమ్యఙ్మన్త్రిణో యావదాయుషమ్ ॥ ౮౧
వసతి శ్రీర్గృహే తస్య సప్తజన్మసు నిశ్చలా ।

ధరణ్యాః మన్త్రః.

మనుం ధరణ్యా వక్ష్యామి సాధనం చ యథాతథమ్ ॥ ౮౨
ఛన్దసామాదిముద్ధృత్య సూక్ష్మదృక్పులహాం తథా ।
హృషీకేశం విసర్గాన్తం మనురేకాక్షరః స్మృతః ॥ ౮౩

గోపనం పఞ్చబిన్దుం చ ఊర్ధ్వలోకేశమన్వతః ।
వీరసేనం కలాన్తం చ సఙ్కర్షణసమాహ్వయమ్ ॥ ౮౪

† సబిన్దుం గదినం తానం ? కల్పయేద్ధృదయాదిషు ।
పైరకోస్య మునిశ్ఛన్దో దైవం గాయత్రమీరితమ్ ॥ ౮౫

దేవతా ధరణీ దేవీ జపేల్లక్షమతన్ద్రితః ।
మనుర్ధరణ్యాస్సప్తార్ణః కథ్యతే కమలాసన ॥ ౮౬

ధనదం పావకం చాదిం సుముఖం ‡ గోధనాహ్వయమ్ ।
నత్యన్తమేవం సప్తార్ణో ధరణ్యాస్సంప్రదర్శితః ॥ ౮౭

మనుశ్చతుస్త్రింశవర్ణః కథ్యతే కమలోద్భవ ।
ఆదాయ చాదౌ సప్తార్ణం కుమ్భమాది మహామను ॥ ౮౮

శశాఙ్కమాదిం భువనం సుభగం దత్తసంజ్ఞితమ్ ।
సుభద్రమూర్ధ్వలోకేశం విజయం విష్ణుశీర్షకమ్ ॥ ౮౯

---

* దస్త్రై. † సబిన్దుమజ్జ. ‡ దరగోధనే । నత్యన్తమేవ సప్తార్ణో మనుస్సంప్రతిదర్శితః ॥

మోహనాశం తథాకారం వై రాజం చాగ్నివిక్రమమ్ ।
భల్లాయుధం చ మాహేన్ద్రీం హృషీకేశవిగర్హితమ్ ॥ ౯౦

సానుస్వారం చ * కమలం పావకం సగుహాలయమ్ ।
నాసిక్యం త్రిదశాహారం త్రివిక్రమసమాహ్వయమ్ ॥ ౯౧

క్రోధరూపం చ సుముఖం సోదకం కలశం తతః ।
ప్రణవాదిం చ † మాహేన్ద్రీం వర్ణానాం చ సముద్ధరేత్ ॥ ౯౨

సుభద్రం దేవత్తం చ భాస్కరం యష్టిమస్తకమ్ ।
‡ పావకం పాటలం బ్రహ్మ మాహేన్ద్రీం చ § గుహాలయమ్ ॥ ౯౩

ప్రభఞ్జనం పూర్ణచన్ద్రమౌషధం యష్టిసంయుతమ్ ।
స్వాహాయాం విరతిర్మన్త్రః కథితః కమలాసన ॥ ౯౪
పూర్వోక్తం బీజమఙ్గాని ఋషిశ్ఛన్దశ్చ దేవతా ।

సరస్వత్యాః మన్త్రః.

సారస్వతం మనువరం ప్రవక్ష్యామి యథా తథమ్ ॥ ౯౫
నిగమాదిం శ్వేతరశ్మిం మనుమర్ధేన్దుశేఖరమ్ ।
$ ఇత్యుద్ధరేత్స్వయం గాం చ ద్రష్టా కశ్యపనన్దనః ॥ ౯౬
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం దేవతా భారతీ స్వయమ్ ।
లక్షమేకం నియమవాన్ జపేన్మన్త్రమతన్ద్రితః ॥ ౯౭

అతులా వాగ్విభూతిస్స్యాల్లభతే జ్ఞానముత్తమమ్ ।
|| సకృద్గ్రహణమాత్రేణ గ్రహణం దృఢమశ్నుతే ॥ ౯౮

స్మృతిప్రమోషో నైవాస్య సభాయాం న పరాభవః ।
అన్యం సారస్వతం మన్త్రమధునా కథయామి తే ॥ ౯౯

¶ ముఖమస్య బ్రహ్మకోశం గోధనం చేన్దుశేఖరమ్ ।
కమలం పులహం మాయామనుస్వారపరిష్కృతామ్ ॥ ౧౦౦

---

* కమలాం. † సుభగం పులహాన్తం. ‡ "పావకం-యష్టిసంయుతమ్" ఇత్యేకః శ్లోకః క్వచిదధికో దృశ్యతే. § సుధాలయమ్. $ ఇత్యుచ్చరేత్స్వయం చాఙ్గం. || సకృచ్ఛ్రవణా. ¶ ఖస్య చ బ్రహ్మలోకేశం గోధనం చ న్ద్రశేఖరమ్.

* యష్టిం యష్ట్వా విసర్గాన్తః పూర్వోక్తం మన్త్రమన్వతః ।
త్రియక్షరస్య చోద్ధారః కథితః కమలాసన ॥ ౧౦౧

ద్రష్టా వసిష్ఠో మన్త్రస్య విరాట్ ఛన్దస్సరస్వతీ ।
దేవతా జపసఙ్ఖ్యా చ లక్షత్రయముదాహృతమ్ ॥ ౧౦౨

పరాపరజ్ఞో వాగ్మీ చ సప్తకృత్వోఽభిమన్త్రితమ్ ।
జలం పిబేద్ధ్రువం తస్య కల్యాణీ వాగ్భవిష్యతి ॥ ౧౦౩

షడక్షరగణో మన్త్రః కథ్యతే కమలాసన ।
తారకం వరుణం చాదిం నాసిక్యం జ్వలనాహ్వయమ్ ॥ ౧౦౪

మధుసూదనమన్వక్ష్ఛ హుంఫడన్తం నమస్కృతిః ।
ఋషిర్మహేశ్వరశ్ఛన్దో విరాట్ సైవ చ దేవతా ॥ ౧౦౫

దశాక్షరం మన్త్రరాజం † వర్ణోద్ధారేణ చోచ్యతే ।
వ్యాపీ సుధారసశ్చాపి వైధరో విష్ణుమన్తకః ॥ ౧౦౬

వర్ణా ‡ స్త ఏవ చత్వార స్సమనన్తరమీరితాః ।
ఈరయిత్వా § తథా కుంభం మధుసూదనమన్వతః ॥ ౧౦౭

పఞ్చాన్తకః పాశపాణిం మధుసూదనపశ్చిమమ్ ।
వైధరం రామసహితం విఘ్నేశం బన్ధమన్తకమ్ ॥ ౧౦౮

హుతాన్తమర్ణానుద్ధృత్య మనురేష సమీరితః ।
అజ్ఞాని రూపం మన్త్రస్య బీజమేవం విభాజితమ్ ॥ ౧౦౯

చన్ద్రమణ్డలమధ్యస్థాం తుషారనిచయప్రభామ్ ।
వమన్తీమమృతం వక్త్రాజ్జిహ్వామధ్యగతాం స్మరేత్ ॥ ౧౧౦

ధ్యాయతో మన్త్రిణస్తస్య వాక్సిద్ధిరతులా భవేత్ ।
నిగమాదిం చ సత్యన్తం సుభద్రం గదినం తథా ॥ ౧౧౧

కుమ్భమాదిం చ విజయం $ గోవిన్దం మధుకేతనమ్ ।
విజయం మాధవయుతం తతాన్తం ‖ మనుముద్ధరేత్ ॥ ౧౧౨

---

* యష్టిసర్జనంవిసర్గాన్తం. † అర్ణోద్ధారే చ వర్తతే. ‡ ర్ణాః. § జలేశానం. $ ధరం గోవిన్దమగ్నియుక్ । ‖ మనురీరితః ॥

జ్వలనం చాదిమర్ణేన్దు బీజమేవం సముద్ధరేత్ ।
ద్రష్టాస్య దేవలశ్ఛన్దో విరాట్ దేవీ రతిస్తథా ॥ ౧౧౩

దశ లక్షం జపేన్మన్త్రం తతస్సిధ్యతి మన్త్రిణః ।
వశ్యాకర్షణ విద్వేషముఖా చ ఫలసన్తతిః ॥ ౧౧౪

దూరాదాగమనం చాపి ప్రోషితస్యాఽచిరాద్భవేత్ ।
సప్త వర్ణాన్ సముచ్చార్య పూర్వోక్తాన్ సమనన్తరమ్ ॥

పవిత్రం పీఠమన్వక్ష్చ పఞ్చబిన్దుమనన్తరమ్ ।
వైరాజం * గోధనం వాయుం తతాన్తం మనుముద్ధరేత్ ॥ ౧౧౬

ఏకచక్షుశ్చ పీఠం చ హృషీకేశం సబిన్దుకమ్ ।
బీజముక్తం మనోరస్య మునిరఙ్గిరసః స్మృతః ॥ ౧౧౭

ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం దేవతా ప్రీతిరుచ్యతే ।
సాధయిత్వా యథాపూర్వం ధర్మాదిఫలభాగ్భవేత్ ॥ ౧౧౮

సప్తార్ణాని పూర్వవద్గ్రాహ్యాణి కరాలం వామనం తతః ।
ఏకదృగ్గోధనం చిత్రభానుం చ మధుసూదనమ్ ॥ ౧౧౯

యష్టిం † కరాలమగ్నిం చ ధ్రువం చాగ్నేశ్చ యోషితమ్ ।
తదేవ బీజం ద్రష్టా చ మనుః కీర్తిశ్చ దేవతా ॥ ౧౨౦

ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం పూర్వవత్సిద్ధిసాధనే ।
వర్ణానాదాయ సప్తాదౌ పరిశిష్టాన్ సముద్ధరేత్ ॥ ౧౨౧

శ్రీవత్సం గోపనం భద్రపాణిం చ విజయం తథా ।
స్పర్శనం వీరసేనం చ శుభదం దహనం మనుమ్ ॥ ౧౨౨

యష్టిం చ భాస్కరోపేతం పావకం బిన్దుపఞ్చకమ్ ।
సయష్టిం బీజసహితం శ్రియస్స్వాహాపదావధి ॥ ౧౨౩

ఛన్దో విరాట్ గౌతమర్షిర్దేవతా శాన్తిరుచ్యతే ।
మనునా సాధయేద్బ్రహ్మన్ పాదుకాదిఫలం మహత్ ॥ ౧౨౪

---

* గోపనయుతం. †

సప్తవర్ణాన్ యథాపూర్వం నృహరిం పావకం తథా ।
మహామాయామనుస్వారం విజయం ప్రణవాదికమ్ ॥ ౧౨౫

ఉదయం క్రోధరూపం చ భూధరం గోపనం తథా ।
తతాన్తమేవముద్ధృత్య మనుర్జ్ఞేయో విచక్షణైః ॥ ౧౨౬

ద్రష్టా వ్యాసో విరాట్ఛన్దో దేవతా తుష్టిరుచ్యతే ।
లక్షత్రయజపేనైవ తుష్టిశ్చ మహతీ భవేత్ ॥ ౧౨౭

సప్తార్ణాని పూర్వవద్ధార్హ్యాశ్శిష్టార్ణస్యోద్ధృతిః క్రమాత్ ।
భాస్కరం పావకం పఞ్చబిన్దుం యష్టిసమన్వితమ్ ॥ ౧౨౮

పవిత్రం భువనం క్రోధరూపం భూధరమన్వతః ।
గోవిన్దమాగ్నేయీ మన్వాగుద్ధృత్య మనురీరితః ॥ ౧౨౯

* ద్రష్టైరిత స్తథేశానా పుష్టిశ్ఛన్దో విరాడభూత్ ।
అష్టలక్షం జపేన్మన్త్రం పుష్టికామస్సమాహితః ॥ ౧౩౦

భుక్త్వా భోగాంశ్చ విపులాన్ రసాయనపురోగమాన్ ।
అతలాదిషు లోకేషు మన్త్రీ చరతి దేవవత్ ॥ ౧౩౧

ఆధారశక్త్యాదిమన్త్రాః.

యోగాసనాఙ్గాన్యాధారశక్త్యాదీని చతుర్ముఖ ।
యాని తేషాం కల్పనేషు వర్ణోద్ధారపురస్సరమ్ ॥ ౧౩౨

మన్త్రాన్వక్ష్యామ్యానుపూర్వ్యాన్ యథావదవధారయ ।
బ్రహ్మకోశముఖం విద్యాత్పవిత్రమమృతధామ చ ॥ ౧౩౩

హృషీకేశం బిన్దుపరం ప్రతర్దనమతః పరమ్ ।
పద్మనాభం చ నాసిక్యం గోపనం సుభగం పునః ॥ ౧౩౪

ఆదిదేవం హుతవహం శ్రీవత్సం కమలాహ్వయమ్ ।
వైరాజం వీరసేనం చ నతిమేవం సముద్ధరేత్ ॥ ౧౩౫

ఆధారశక్తిమన్త్రోఽయం కథితః కమలాసన ।
చతుర్ముఖం చతుర్బాహుం శుద్ధస్ఫటికపర్చసమ్ ॥ ౧౩౬

---

* హారితో మునిరీశానా.

కిరీటహారకేయూరప్రముఖాకల్పభూషితమ్ ।
శ్రీవత్సాఙ్కం శఙ్ఖచక్రగదాపద్మాయుధైర్యుతమ్ ॥ ౧౩౭

తేజోమణ్డలమధ్యస్థం ధ్యాయేదాధారరూపిణమ్ ।
బ్రహ్మకోశం దినకరం భువనం పావకాహ్వయమ్ ॥ ౧౩౮

గుహాలయం ధ్రువం భూయగ్ని కమలం సగుహాలయమ్ ।
పావకం మన్దరం పద్మమాకారం * విపులం తథా ॥ ౧౩౯

గోపనం చ గదధ్వంసం వినాయకమనన్తరమ్ ।
† ప్రభఞ్జనం మాధవం చ నత్యన్తం మనుముద్ధరేత్ ॥ ౧౪౦

ఏకవక్త్రం చతుర్బాహుం జపాపుష్పసమద్యుతిమ్ ।
శఙ్ఖచక్రధరం క్రుద్ధం ‡ పద్మకామోదకీధరమ్ ॥ ౧౪౧

వహ్నిమణ్డలమధ్యస్థం § జ్వలనాపీతవిగ్రహమ్ ।
$ సకలాభరణోపేతం ధ్యాయేత్కూర్మమనన్తరమ్ ॥ ౧౪౨

అనన్తమన్త్రః.

|| ఉద్గీథం భానుచూకారం యష్టిమాదిం వినాయకమ్ ।
ద్విరదం విజయాకారం శ్వసనం ప్రథమం స్వరమ్ ॥ ౧౪౩

¶ నతిం చోద్ధృత్య మన్త్రోఽయమనన్తస్య ప్రదర్శితః ।
స్ఫటికాద్రిప్రతీకాశం చతుర్బాహుం కిరీటినమ్ ॥ ౧౪౪

పూర్ణచన్ద్రాననం సౌమ్యం సితపుష్పైర్విరాజితమ్ ।
లాఙ్గలం ముసలం ముఖ్యకరయోర్దధతం శివమ్ ॥ ౧౪౫

జఘన్యకరయోశ్శఙ్ఖచక్రద్వన్ద్వం యథాయథమ్ ।
నీలామ్బరధరం దంష్ట్రాకరాలవదనైర్యుతమ్ ॥ ౧౪౬

** ప్రశాన్తవపుషా యుక్తం సహస్రఫణమున్నతమ్ ।
ఫణామణిసహస్రేశు నీరాజనవిరాజితమ్ ॥ ౧౪౭

---

* పులహం. † చతుర్గతిం మాధవం చ నత్యన్తర్గి కూర్మమన్త్రరాట్ ॥ ‡. శక్తిం. § జ్వాలావితతవిగ్రహమ్ । $ సజలాభరణోపేతం ధ్యాయేదగ్నిం. || ఉద్గీథ మంశు. ¶ మతిం. ** పృష్ఠతో నాగవపుషం.

అనన్తవక్త్రిభుహారై రుద్వమన్తముదర్చిషమ్ ।
మణ్డలీకృతనాగేన్ద్ర * భోగవేష్టన విగ్రహమ్ ॥ ౧౪౮

ధ్యాయేదనన్తముభయోః పార్శ్వయోర్నాగయోషితః ।
దేవ్యస్తస్య సుఖాసీనాః ఫణామణ్డల మణ్డితాః ॥ ౧౪౯

భూమన్త్రః.

ధ్యాత్వా భువ్యా మనుః పశ్చాదుద్ధారేణ వక్ష్యతే ।
తారం సుభగనామానమర్చిష్మన్తం చతుర్ముఖ ॥ ౧౫౦
సుముఖం † గోధనం వాయుం సత్యన్తమితి కల్పయేత్ ।

పీఠకల్పనవిధిః తన్మన్త్రాశ్చ.

తస్యోపరి ఫణీన్ద్రస్య తపనీయనిభాం శుభామ్ ॥ ౧౫౧
చతురశ్రాం మహాపీఠం కల్పయేన్మధువిద్విషః ।
ధర్మాదీనాం చతుర్ణాం ‡ త్వధర్మాదీనాం చ తావతామ్ ॥
పాదానాం కల్పనామన్త్రా వక్ష్యన్తే కమలాసన ।
ఆద్యర్ణాన్ ప్రణవాదీంశ్చ సానుస్వారాన్ యథాయథమ్ ॥ ౧౫౩
చతుర్థ్యన్తాని నామాని ప్రోచ్యాన్తే నతిమీరయేత్ ।
మధ్యే సదాశివపదం పాదత్వేన ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౫౪
తచ్చతుర్థ్యన్తమాదౌ చ భాస్కరం సగుహాలయమ్ ।
సత్యన్తం చైవ పాదానాం నవానాం కల్పయేన్మనూన్ ॥ ౧౫౫
ఋగాదయశ్చతుర్వేదాః § స్తేషాం తు మనవః పునః ।
సానుస్వారాంస్తదాద్యర్ణాన్ ప్రోచ్యాదౌ కమలాసన ॥ ౧౫౬
చతుర్థ్యన్తాని నామాని ఋగాదీనాం నతిః పునః ।
మనూన్ ప్రకల్పయేదేవం ఛాతికాదిరహంకృతిః ॥ ౧౫౭
తిస్రః ప్రకల్పయేత్పశ్చాత్తాసాం మన్త్రాన్ బ్రవీమి తే ।
ప్రణవాదీన్ ఫుల్లనయనానచామాదిం సదణ్డకమ్ ॥ ౧౫౮

* భోగివేష్టనవిష్టరమ్. † గోపనాహ్వనం. ‡ చ నఞూర్వాణాం చ.
§ స్తస్యైషాంస్తన్మనుర్ద్గి పునః ।

ఘాతికాదిరహజ్కారశ్చతుర్థ్యన్తో నతి స్తథా।
పశ్చిమం మారుతం చోర్ధ్వలోకేశం బిన్దుమస్తకమ్॥ 159
పదం చ తైజసం శిష్టం పూర్వవన్మనురీరితః।
కుమ్భమావర్ణం సనాసిక్యం వై కారిపదమన్వతః॥ 160
శిష్టం యథాపురం సర్వం మనురన్యస్సమీరితః।
సత్వం రజస్తమశ్చేతి గుణాన్ పశ్చాత్ప్రకల్పయేత్॥ 161
సానుస్వారాం స్తదాద్యర్ణాన్ చతుర్థ్యన్తాం స్తదాహ్వయాన్।
మనూన్ప్రకల్పయేదేవం మహ్యాద్యై స్తత్ప్రకల్పనమ్॥ 162
ఆత్మశబ్దం చతుర్థ్యన్తం మహ్యాది పదపూర్వకమ్।
హుంఫడన్తం చ నత్యన్తం ప్రయుఞ్జీత మనుం పునః॥ 163
ప్రణవం మన్దరం యష్టిం ముసలం పఞ్చబిన్దుకమ్।
అమృతం గోపనయుతం విజయం మాధవీం తథా॥ 164
భద్రహస్తం మృగేశం చ నతిముద్ధృత్య మన్త్రవిత్।
మన్త్రేణాస్తరణాధ్యాసో వహ్న్యాదిమణ్డలత్రయమ్॥ 165
తస్యోపరి * ష్టాదధ్యాసాన్ మన్త్రాన్ సర్వాన్యథాక్రమమ్।
పావకం శశినం సూర్యం † త్రయమాకారబిన్దుకమ్॥ 166
మనుమేవం సముద్ధృత్య పద్మం చోరికల్పయేత్।
ప్రణవం పశ్చిమం యష్టిం పవిత్రం విజయం తథా॥ 167
దక్షం చ గోపన ‡ పరం శ్వసనం చ వినాయకమ్।
విఘ్నం చ మన్దరం స్వర్గముద్ధృత్యా § జమనుః స్మృతః॥ 168
శ్రీవత్సాదిద్వాదశానాం శక్తీనాం తత్సమాహ్వయాః।
చతుర్థ్యన్తాస్సనా $ సిక్యాస్తదాద్యర్ణా పురస్కృతాః॥ 169
మన్త్రాభద్రాసనస్యైష కథితః కల్పనా క్రమః।

బ్రహ్మాసనకాది పరివారకల్పనమ్.

బ్రహ్మాదయ ‖ స్తతః పశ్చాత్సనకాదిత్రయం పునః॥ 170

---

* తదధ్యాసం మన్త్రాన్వచ్మి. † త్రయం సాకారబిన్దుకమ్॥ అనురక్తః.
‡ యుతం. § బ్జమనుః స్మృతః. $ సిక్యం తాపదన్య. ‖ స్త్రియః.

* వినాయకశ్చ దుర్గా చ మన్త్రిణో గురురన్వతః ।
ప్రణవాద్యాశ్చతుర్థ్యన్తా నత్యన్తాశ్చ తదాహ్వయాః ॥ ౧౭౧
† తానర్చయేచ్చ బ్రహ్మాదీన్ పరిచర్యాముఖే హరేః ।

ప్రథమావరణే యష్టవ్యాః.

అష్టౌ వ్యాప్త్యాదికాశ్శక్తీః ప్రథమావరణే యజేత్ ॥ ౧౭౨
పూర్వవత్తత్సమాఖ్యాభిర్మన్త్రైః పఞ్చాయుధాన్యపి ।
దివ్యాని దిక్పతీన్ సర్వానిన్ద్రాదీన్ విహగాధిపమ్ ॥ ౧౭౩
సేనేశం చ చతుర్థ్యన్తైర్నత్యన్తైశ్చ స్వనామభిః ।
పూర్వవత్పూజయేద్విప్రాన్

చణ్డప్రచణ్డయోర్మన్త్రః.

‡ ద్వితీయావరణే తతః ॥ ౧౭౪
చణ్డప్రచణ్డావన్తస్థౌ ద్వాఃస్థౌ చ మనునా యజేత్ ।
నిగమాదిం ఖడ్గధరమృతమోతం సయస్త్రికమ్ ॥ ౧౭౫
వక్రతుణ్డం ప్రచణ్డం చ పుణ్డరీకాక్షగోపనౌ ।
ప్రభఞ్జనం చాప్రమేయం నత్యన్తో మనురీరితః ॥ ౧౭౬
ప్రథమం ఛన్దసామాదిం పశ్చిమం § ఋతధామకమ్ ।
సదణ్డం పాపహననం దహనం వక్రతుణ్డకమ్ ॥ ౧౭౭
ప్రచణ్డం పుణ్డరీకాక్షం చతుర్థ్యన్తం తథా నతిః ।
చణ్డప్రచణ్డయోర్మన్త్రస్సముద్ధృత్యార్యమీరితః ॥ ౧౭౮

ఉదుంబరస్య మన్త్రః.

ఉదుమ్బరస్య నత్యన్తం $ శాన్తిమాదిం భక్తికమ్ ।
ఉదీరయేదధిష్ఠాత్రీ తస్య శాన్తిశ్చ దేవతా ॥ ౧౭౯
సరస్వతీ దక్షిణస్యాం రతిశ్చోత్తరదారుణి ।
శ్రీః పశ్చిమాదధస్తస్య శాన్తిర్భగవతీ దేవతా ॥ ౧౮౦

---

* వినాయకంచ దుర్గాం చ మన్త్రిణా. † తైర. ‡ తృతీయా. § త్వృత $ శాన్తిం తాదృగ్విభక్తితాః.
సాధనమ్ ।

చతుర్థ్యన్తం చ తన్నామమన్త్రశ్శ్రోక్తశ్చతుర్ముఖ ।
కవాటే దక్షిణే విశ్వనేత్రస్యాద్దేవతా తథా ॥ ౧౮౧

ఉత్తరే విశ్వవక్త్రశ్చ దేవతా వేత్రదారుషు ।
వసన్తి వేదశాస్త్రాణి నారాచేషు తథామరాః ॥ ౧౮౨

ఋషయః కీలదేశేషు భూతేశః పట్టికా భువి ।
విశ్వభావనవాసస్స్యాత్తత్ర న్దపట్టద్వయం తథా ॥ ౧౮౩
నామ తేషాం చతుర్థ్యన్తం మనుర్వాస్తుపతేస్తథా ।

క్షేత్రేశమన్త్రః.

క్షేత్రేశస్య మనుర్బ్రహ్మ ఛన్దసామాదిముద్ధరేత్ ॥ ౧౮౪
నృసింహముదయం దక్షమృతధామసదణ్డకమ్ ।
చతుర్థ్యన్తం నమోన్తం చ తార్క్ష్యమగ్రే హరేస్థితమ్ ॥ ౧౮౫

ద్వారపార్శ్వే శఙ్ఖచక్రద్వయం తత్సంజ్ఞయార్చయేత్ ।
వహ్ని * ధామార్చనే మన్త్రం ఛన్దసామాదిముద్ధరేత్ ॥ ౧౮౬

వరుణం బన్ధుశిరసం క్రోధరూపం వనస్రజమ్ ।
వరుణం దేవదత్తం చ పశ్చిమం వహ్నిగోపనా ॥ ౧౮౭

శశాఙ్క † మాదిదేవాన్తం వైధరం దహనం తతః ।
హృషీకేశం ‡ పశ్చిమం చ రామం సుముఖమన్వతః ॥ ౧౮౮
మాధవం హుంఫడన్తం చ § స్వాహాన్తావధికో మనుః ।

దిఙ్మూర్తినిర్దేశః

దిఙ్మూర్తయశ్చానుపూర్వ్యాః కథ్యన్తే కమలాసన ॥ ౧౮౯
ఇన్ద్రేశానౌ నృసింహశ్చ విరిఞ్చిశ్చ క్రమాద్భవేత్ ।
దిఙ్మూర్తయోఽథవా శక్తిధరశ్చ పశుపతిస్తథా ॥ ౧౯౦

శ్రీధరో ధనదశ్చేతి యద్వా క్రోడాకృతిర్హరిః ।
నృసింహశ్శ్రీధరశ్చేతి హయశీర్షాకృతిస్తథా ॥ ౧౯౧

---

* తామర్చనే. † మాదిదేవం చ. ‡ పవిత్రం చ. § స్వాహయావసితం మనుః ।

అపి వా స్యాచ్చతుర్వక్త్రో నరనారాయణావుభౌ ।
హరిః కృష్ణశ్చ కథితో యద్వా సత్యాదయః క్రమాత్ ॥ ౧౯౨
వాసుదేవాదయో వ్యూహా యద్వా దిఙ్మూర్తయః క్రమాత్ ।
క్రమాచ్చ తోరణాయాం తు పూర్వపశ్చిమధామయోః ॥ ౧౯౩
చతురశ్రాయతే ధామ్ని పూర్వపశ్చిమనాసయోః ।
పూర్ణశ్చ పుష్కరశ్చద్వావధిష్ఠానే పునః క్రమాత్ ॥ ౧౯౪
ఆగ్నేయే హస్తివదనో యామ్యే పశుపతిస్తథా ।
వారుణే దక్షిణామూర్తిః కౌబేరే విశ్వరూపధృక్ ॥ ౧౯౫
శార్ఙ్గరే చ చతుర్వక్త్రో తస్మిన్ భగవతీ తథా ।
అన్తర్మణ్డలసమ్బన్ధిగోపురోభయపార్శ్వయోః ॥ ౧౯౬
చన్ద్రాదిత్యౌ తథోర్ధ్వం తు * ఇన్ద్రాదిక్షు విదిక్షు చ ।
మన్మథశ్చ విధాతా చ † విష్వక్సేనషణ్ముఖస్తథా ॥ ౧౯౭
దుర్గా ధనదరుద్రాశ్చ క్షేత్రేశస్తదనన్తరమ్ ।
సోమేశానాన్తరే చైవ విష్వక్సేనః ప్రతిష్ఠితః ॥ ౧౯౮
దక్షిణోర్వీతలే సప్త మాతరో వీరభద్రకః ।
విఘ్నేశః పార్శ్వయోస్తేషాం జ్యేష్ఠా నిర్ఋతభూతలే ॥ ౧౯౯

❀ ద్వితీయావరణే యష్టవ్యాః. ❀

ఇన్ద్రాదయస్స్వాసు దిక్షు ద్వితీయావరణే పునః ।
భగవత్ప్రముఖే తార్క్ష్యః ద్వితీయావరణే తతః ॥ ౨౦౦

❀ బహిరావరణే యష్టవ్యాః. ❀

తదీయగోపురద్వారపార్శ్వయోః పురుషాచ్యుతౌ ।
‡ ఖలూరికాధరిత్రీషు వహ్న్యాదీనాం దిశి క్రమాత్ ॥ ౨౦౧
హయశీర్షః కపిలశ్చ క్రోడాకృతిరనన్తరమ్ ।
ప్రద్యుమ్నోఽనన్తనామానావనిరుద్ధో నృకేసరీ ॥ ౨౦౨

---

* ఆగ్నేయాదిషు చ దిక్షు చ. † విఘ్నేశ. ‡ "ఖలూరికాధరిత్రీషు ఖడ్గం కౌమోదకీం ధనుః" ఇత్యేవ క్వచిదస్తి. మధ్యగతః "వహ్న్యాదీనాం—ముసలం శఙ్ఖమ్" ఇతి శ్లోకఖణ్డః నదృశ్యతే.

చక్రం చ ముసలం శఙ్ఖం ఖడ్గం కౌమోదకీం ధనుః ।
వజ్రం పద్మమితి ప్రోక్తం ప్రాగాదిషు తృతీయకే ॥ ౨౦౩

గోపురోభయపార్శ్వస్థా ద్వాదశాశ్శితరశ్మయః ।
యమాగ్నిమధ్యే వసవః పితరో యమరక్షసోః । ౨౦౪

విశ్వే దేవాశ్చ మధ్యస్థా నిరృతేర్వరుణస్య చ ।
మరుతః పాశహస్తస్య శ్వసనస్య చ మధ్యమాః ॥ ౨౦౫

పాశిమారుతయోర్మధ్యే మునయస్సప్త చ స్థితాః ।
కుబేరేశానయోర్మధ్యే రుద్రాశ్చైకాదశ స్మృతాః ॥ ౨౦౬

క్షేత్రపాలశ్చ తత్రైవ ప్రాచ్యాదౌ కుముదాదయః ।
* మర్యాదావ్యయసాలస్య ద్వారి పూర్ణశ్చ పుష్కరః ॥ ౨౦౭

ఊర్వీతలే సమారాధ్యాః ప్రాజ్ఞైః క్లృప్తపీఠకే ।
స్థాప్యాశ్చ † ప్రోత్తమగణాః ప్రాచ్యాదిష్వష్టసు క్రమాత్ ॥
తథోపేన్ద్రాదయస్థాప్యా మహత్యావరణే తతః ।
మహీతలే మధ్యగణా విశ్వే శాద్యా దిశి క్రమాత్ ॥ ౨౦౯

జయాదయో గోపురాణాం బహిర్భూమా వ్యవస్థితాః ।

బలిపీఠే బలిదానక్రమః.

బలిపీఠేషు సర్వత్ర ప్రథమావరణాదిషు ॥ ౨౧౦

ఆద్యాశ్చ ‡ కామజాశ్చైవ యే భూతాః ప్రాగ్దిశి స్థితాః ।
ప్రసన్నాః పరితుష్టాస్తే గృహ్ణన్తు బలికాఙ్క్షిణః ॥ ౨౧౧

భూమా వ్యోమ్ని తథా వృక్షపర్వతాదిషు విష్ఠితాః ।
§ వినాయక క్షేత్రపాలాశ్శూరాశ్చ కుముదాదయః ॥ ౨౧౨

సర్వైః పారిషదైశ్చైవ సార్ధం గృహ్ణన్తు తే బలిమ్ ।
$ చణ్డాదయోథ ద్వారస్థాశ్చతుర్థ్యన్తైస్స్వనామభిః ॥ ౨౧౩

---

* మధ్యాన్తహారసాలస్య. † వోత్తర. ‡ కూమాణ్డా. § వినాయకః క్షేత్రపాలశ్చ కూశ్మాణ్డాః. $ ధేనుకాన్తా.

ప్రణవాద్యైశ్చ నత్యన్తైర్దేవీపరిజనాన్వితాః ।
సవాహనాస్తే సంపూజ్యాస్స్వే స్వే దేశే చతుర్ముఖ ॥ ౨౧౪

బలిపీఠేషు సర్వేషాం బలిగ్రహణకాఙ్క్షిణామ్ ।
తత్తన్నామసముచ్చార్య బలిర్దేయో విచక్షణైః ॥ ౨౧౫

✤ క్షేత్రేశార్చనం వినా బలిదానస్య నిష్ఫలత్వమ్. ✤

ధామేశానం వినా తేన బలిదానేన యోఽర్చతి ।
* హరన్తి రాష్ట్రం రాజానం ధామ చాత్మానమేవ చ ॥ ౨౧౬

పరివారానపభ్యర్చ్య తథైవాగ్నిస్సమిన్ధనమ్ ।
† భోగైరకృత్వా దేవస్య పూజా స్యాన్నిష్ప్రయోజనా ॥ ౨౧౭

తస్మాద్యథోక్తమార్గేణ పూజనం స్థానవృద్ధిదమ్ ।
వర్ధనం రాజరాష్ట్రాణాం ప్రజానాం వృద్ధికాఙ్క్షిణామ్ ॥ ౨౧౮

దృశ్యాదృశ్యేన రూపేణ స్థితానాం బలికాఙ్క్షిణామ్ ।
భూతానాం భూతికామేన దేయో ఽవశ్యం బలిస్సదా ॥ ౨౧౯

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మే తన్త్రే చర్యాపాదే
శ్రియాదిపరివారమన్త్రవర్ణనం నామ
ఏకోనత్రింశోఽధ్యాయః.

---

* వసన్తి. † హోమైః.

త్రింశోఽధ్యాయః.

తిథిదేవతామన్త్రాః.

శ్రీభగవాన్:—

* తిథియాగం చతుర్వర్గకర్తృ బ్రవీమి సుఖసాధనమ్ ।

కామ్యకర్మణాం కాలః.

కామ్యస్య కర్మణః కాలశ్శుక్లపక్ష స్తథా తిథిః ॥ ౧
జపహోమార్చనైస్సమ్యక్కాలేష్వారాధయేత్సుధీః ।

తిథిదేవతాః.

† అగ్నిర్బ్రహ్మా ధనేశానో విఘ్నేశశ్శ్రీష్షడాననః ॥ ౨
భానుర్వృషధ్వజో దుర్గా యమో వలనిషూదనః ।
విష్ణుః కామోఽశ్వినౌ చన్ద్ర ఇత్యుక్తాస్తిథిదేవతాః ॥ ౩

అగ్నేర్మన్త్రః.

ప్రణవం నవబిన్దుం చ వరుణం శ్రీధరం తతః ।
గదధ్వంసం భద్రహస్తం పావనం మాధవం తతః ॥ ౪
తతాన్తముద్ధృత్య మనుః కథితో జాతవేదసః ।
అగ్నిమాద్యమనుస్వారం బీజం తేనాఙ్గపద్ధతిః ॥ ౫
ఛన్దో విరాట్ దేవలశ్చ ద్రష్టాగ్నిరధిదేవతా ।
చతుర్థ్యన్తం స్వాభిధానం నత్యన్తమపరో మనుః ॥ ౬
ఋషిశ్ఛన్దో దేవతాపి మనోరస్యాపి పూర్వవత్ ।
ప్రత్యక్షరం లక్షజపస్సాధనం మన్త్రయోర్ద్వయోః ॥ ౭
కామ్యస్య లాభస్సర్వస్య ఫలమత్యన్తదుర్లభమ్ ।

బ్రహ్మణో మన్త్రః.

నిగమాదిం కాలనేమిమ్మృతధామవివర్జితమ్ ॥ ౮

---

* తిథియోగం. † అగ్నిర్గిరి ప్రజేశశ్చేశానో.

మార్తాణ్డమన్దరయుతం ప్రచణ్డం మాధవం నతిమ్ ।
ఇత్యుద్ధరేద్బ్రహ్మా మనుముద్ధారోఽన్యస్య కథ్యతే ॥ ౯

చతుర్థ్యన్తం బ్రహ్మపదమాగ్నేయీనిష్ఠితం మనుః ।
వైరాజమక్షప్రథమం విజయం రోహిణీపతిమ్ ॥ ౧౦

అకారమేకనేత్రం చ బీజం ప్రణవసంయుతమ్ ।
ఏతదేవాఙ్గసన్తానస్స్వరశ్ఛన్దశ్చ లోహితః ॥ ౧౧

మునిర్బ్రహ్మా చ దేవశ్చ యష్టవ్యం పఙ్కజోదరే ।

కుబేరస్య మన్త్రః.

ప్రణవం సూక్ష్మదృష్టిం చ భద్రపాణిం సబిన్దుకమ్ ॥ ౧౨
ఉద్ధృత్యైకాక్షరో మన్త్రో కుబేరస్య సమీరితః ।
ఉష్ణిక్ఛన్దో మునిర్వహ్నిర్ధనేశానశ్చ దేవతా ॥ ౧౩

ఆరమ్భం * నతిమన్వక్చ సుభగం విఘ్ననాయకమ్ ।
పవిత్రం విజయం పశ్చాద్ధ్వంసనం మాధవం తథా ॥ ౧౪

కమలం చోదయం ప్రోచ్య జృమ్భలం మృగవల్లభమ్ ।
పావకం గోపనయుతం సదాగతిమనన్తరమ్ ॥ ౧౫

కుమ్భం శశాఙ్కం † భువనం హేరమ్బం రామసంయుతమ్ ।
వక్రతుణ్డం జగత్ప్రాణం మన్దరం పశ్చిమాననమ్ ॥ ౧౬

అగ్నిమాద్యం మారుతం చ ప్రథమం ప్రేతనాయకమ్ ।
అచామాది మథాగ్నేయీముద్ధృత్య మనురీరితః ॥ ౧౭

ధనదస్య నభో ద్రష్టా ఛన్దో గాయత్రమీరితమ్ ।
దైవం ధనాధిపో దేవో బీజం పూర్వవదీరితమ్ ॥ ౧౮

అఙ్గుష్ఠే మాణిభద్రాఖ్యం తర్జన్యాం పూర్ణభద్రకమ్ ।
‡ కలిమాలిం మధ్యమాయాం వికుణ్డలమనామికామ్ ॥ ౧౯

---

* మత్వం చ. † పవనం హేరమ్బం కామసంజ్ఞితమ్ । ‡ కలిమాడిం మధ్యమయా విజృమ్భలమనామికా ॥

మూలే కనిష్ఠకాయాం చ మధ్యే చ మణిబన్ధయోః ।
మఖేన్ద్రం పాణితలయోః * రజ్గన్యాసే ధనాధిపం ॥ ౨౦

† స్నాత్వా జృమ్భలమన్త్రేణ ప్రక్షిపేదుదకాఞ్జలిమ్ ।
అమ్భోజకర్ణికామధ్యే మహాకాయం మహోదరమ్ ॥ ౨౧

ద్విభుజం పీతవసనం చిన్తారత్నం కరే స్థితమ్ ।
ధారయన్తం మనసి కాన్తం మన్త్రిభ్యో పీప్సితం వసు ॥ ౨౨

యక్షయక్షీపరిజనం ధ్యాయన్నర్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ ।
బుద్ధిం గుప్తిం చ తత్పార్శ్వే చతుర్థ్యన్తం స్వసంజ్ఞయా ॥ ౨౩

‡ అర్ఘ్యాద్యైరర్చయిత్వా తు తతో జృమ్భలమబ్జజ ।
కలిమాలిం మాణిభద్రం § చరేన్ద్రం పూర్ణభద్రకమ్ ॥ ౨౪

$ ముఖేన్ద్రం శిఖిపూర్వం చ కుణ్డలం నలకూబరమ్ ।
అమ్భోజకర్ణికామధ్యే దలేష్విన్ద్రాదిషు క్రమాత్ ॥ ౨౫

అర్చయేత్పురతశ్శఙ్ఖనిధిం పద్మనిధిం తథా ।
‖ శబలాం పురతో న్యస్యేత్పృష్ఠతః కల్పకద్రుమమ్ ॥ ౨౬
జపహోమౌ తర్పణాది ఫలం మూలమనోర్యథా ।

జృమ్భలమన్త్రః.

వక్ష్యామి జృమ్భలమనుమణోద్ధారేణ సంప్రతి ॥ ౨౭
ఓమాదిం సుభగం భద్రహస్తం వైధర ¶ మక్షరప్
ఆదిదేవం మారుతం చ ధనదం భద్రబాహుకమ్ ॥ ౨౮

పవిత్రం విజయం చైవ మారుతం మాధవం తథా ।
జన్మహన్తౄ తథామ్నాయం మాధవం సూక్ష్మదర్శనమ్ ॥ ౨౯

విక్షుజృమ్భమాదిదేవం చ స్పర్శనం స్వాహయా యుతమ్ ।
బీజవాద్యక్షరం భర్గో ద్రష్టా ఛన్దో విరాణ్మనోః ॥ ౩౦

---

* దర్హాస్యం సేర్ధనాసికమ్ ॥ † జ్ఞాత్వా. ‡ నత్యన్తేనార్చయిత్వా తు. § వరేన్ద్రిమ్. $ ముఖేన్దుం ఖిపూర్ణం. ‖ శంబరం. ¶ రాక్షసమ్.

దేవతా జృమ్భలగి కార్యేగి ఫలం సర్వం ప్రయచ్ఛతి।

విఘ్నేశమన్త్రః

విఘ్నేశమన్త్రముద్ధృత్య వర్ణాన్ వక్ష్యామ్యనుక్రమాత్ ॥ ౩౧
ఉద్గీథం చ తృతీయం చ స్థానేషు * ఫులహాం మనుమ్ ।
దణ్డ ఇత్యుద్ధృతో మన్త్రో గణికాష్టద్వారాట్తధా ॥ ౩౨
దేవతా విఘ్నరాజశ్చ జపో లక్షత్రయం స్మృతమ్ ।
† భూతం భవ్యం భవిష్యం చ స్వప్నే పశ్యతి మన్త్రవిత్ ॥ ౩౩

ఆరబ్ధం కర్మ నిర్విఘ్నం ఫలం దుద్ధ యధేప్సితమ్ ।
తృతీయాదిం చ సుముఖమాద్యం ‡ షష్ఠమసంజ్ఞితమ్ ॥ ౩౪

అచాం ముఖం చ విజయం ప్రాణం మాధవమన్వితః ।
సత్యాన్తమాదౌ పూర్వోక్తం మనుం చ మనురీరితః ॥ ౩౫
అజో మునిశ్ఛన్ద ఉష్ణిగ్దేవతా విఘ్ననాయకః ।
సప్తలక్షం జపేన్మన్త్రం సిద్ధయే పూర్వమీరితాః ॥ ౩౬
ఏకాక్షరం నతిశిరో మనురన్యస్సమీరితః ।
నిగమాదిం దినకరం జ్వలనం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౩౭
సానుస్వారం గదధ్వంసం పద్మనాభం చ వామనమ్ ।
యష్టిం సహస్రకిరణం పావకం దణ్డశేఖరమ్ ॥ ౩౮
త్రియక్షరమనుర్బ్రహ్మన్ కథితస్సర్వసాధనః ।
అజ్ఞాది గదితం వర్ణముకారాదిస్వరాన్తకమ్ ॥ ౩౯
ప్రయుఞ్జీత మనుశ్చాన్యో వక్ష్యతే కమలాసన ।
ఉద్గీథమాదిం కమలం పావకం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౪౦

§ అర్ధేన్దుసహితం భద్రమనలం బిన్దువామనమ్ ।
సరోరుహం సమాహేన్ద్రం మహామాయా సయష్టికమ్ ॥ ౪౧

---

* సులభం మనుమ్ । దగ్ధమిత్యయుతో మన్త్రో గణనా. † భూతం భవచ్ఛ విష్యం చ. ‡ పంచమ. § ఆద్యేన్దుసహితం భద్రం బాహులం.

బీజం చ తత్స్వరాద్వర్ణం గదధ్వంసం ప్రచణ్డకమ్ ।
పశ్చిమాననవైరాజౌ * మాయాం చ వసుధారసం ॥ ౪౨

ఆదిమగ్ని † మకారం చ షట్పదద్వయమీరయేత్ ।
శశినం ‡ వరుణాం వహ్నిం కకుభం భద్రబాహుకమ్ ॥ ౪౩

మన్దరద్వయమేకారం వరుణం కమలాముఖమ్ ।
అచాం దక్షం గోపనం చ విఘ్నేశం § శ్వసనం తథా ॥ ౪౪

తతా న్త్రమిత్థముద్ధారో బీజాది కథితం పురా ।
ఐహికాముష్మికఫలం సర్వమేతేన సాధయేత్ ॥ ౪౫

శ్రియం పూర్వోక్తమార్గేణ దేవీమర్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ ।
తత్కటాక్షనిపాతేన లభతే శ్రియముత్తమామ్ ॥ ౪౬

షణ్ముఖమన్త్రః.

తారం నతిం క్రోధరూపం ప్రచణ్డం దక్షమన్వితః ।
ఉదయం $ ఖర్వదేహం చ గోపనం చ ప్రభఞ్జనమ్ ॥ ౪౭

శశాఙ్కం శ్రీధరం హ్రస్వమృతధామసమాహ్వయమ్ ।
దినేశం మాధవీమన్వక్ప్రచణ్డం మధుసూదనమ్ ॥ ౪౮

శ్వసనం స్వాహయా సార్ధం మనురేష సమీరితః ।
జృమ్భలం పులహం చోర్ధ్వలోకేశం యష్టిమస్తకమ్ ॥ ౪౯

ఏతద్బీజసముద్ధారస్తదేవాఙ్గమృషిర్గిః పునః ।
వర్ణాత్మా కథితశ్ఛన్దో గాయత్రం దేవతా గుహః ॥ ౫౦

దాడిమీకుసుమప్రఖ్యం తన్మన్త్రేణ సమర్చయేత్ ।
ఏవం కృతవతో వంశే సుబ్రహ్మణ్యాదయో గ్రహాః ॥ ౫౧
న పీడయన్తి తద్వంశ్యాః భవన్తి చిరజీవినః ।

భానుమన్త్రః.

నిగమాదిం చోపధీశమనునాసిక్యముద్ధరేత్ ॥ ౫౨

* మాయాశ్చైవ. † మనాదిం చ. ‡ కలశం. § సవనమ్. $ సర్వ.

ఏకాక్షరోఽయం కథితో మన్త్రస్సర్వార్థసాధకః ।
హారీతో మన్త్రదృక్ఛన్దో విరాట్ సూర్యశ్చ దేవతా ॥ ౫౩

బ్రహ్మాణోఽశం పద్మపాణిమృతం సుముఖసంజ్ఞితమ్ ।
* రామబిన్దుం హృషీకేశమగ్నిం వాయుమచాం ముఖమ్ ॥ ౫౪

వైధరం బిన్దువైరాజం వాయుం తారం సముద్ధరేత్ ।
ఇత్థమష్టాక్షరో మన్త్రో బీజమేకాక్షరం స్మృతమ్ ॥ ౫౫

ఋషిరత్రిశ్చ † దేవశ్చ పూషా చైవాధిదేవతా ।
‡ పరం సప్తాక్షరం మన్త్రం మన్త్రైరుద్ధృత్య వర్ణ్యతే ॥ ౫౬

సప్తార్ణాని పూర్వవద్గ్రాహ్యాన్సుభద్రం మధుసూదనమ్ ।
భద్రహస్తం చ కలశం మాధవం పూర్వమీరితమ్ ॥ ౫౭

బీజమభ్యన్తరీకృత్వా ద్విరుక్తం కకుభం తథా ।
అప్రమేయం గన్ధవహమాద్యమేతదనన్తరమ్ ॥ ౫౮

పాదద్వితయమావాహ్య మాదిదేవమనన్తరమ్ ।
పావకం విక్రమయుతం వైధరం ఋతధాము చ ॥ ౫౯

మారుతం § చాపి నాసిక్యం విఘ్నేశం గోపనాహ్వయమ్ ।
కమలామాదిపవనమాద్యం $ ద్విగి పదమీరయేత్ ॥ ౬౦

మాధవీమాదిసహితమక్షరం || ద్విరదం పఠేత్ ।
¶ పవిత్రం గోపనయుతం పఠేమం? స్వరసంయుతమ్ ॥ ౬౧

విఘ్నేశం దహతిం ధాతుం లోడన్తం ద్విస్సముద్ధరేత్ ।
శాన్తరోగం సుఖపదం ✓ పూర్వకాలోడన్తమధ్యమమ్ ॥ ౬౨

‡‡ యమం చణ్డం ద్విరుచ్చార్య త్రిరన్వక్షిణవం పదమ్ ।
స్వనామ్నా ప్రణవాన్తేన మనురేవం సముద్ధృతః ॥ ౬౩

---

* మాయా-రామబిన్దుం. † దైవం చ దేవతాపురుషస్తథా. ‡ పూషా తథాపరం. § చానునాసిక్యే. $ ద్విగి పాద. || ద్విరదం పదమ్. ¶ పశ్చిమం. ✓ ప్రపూర్వే లోటి మధ్యమమ్. ‡‡ యమం చణ్డాద్వి.

బీజమఙ్గాని చోక్తాని సిన్ధుద్వీపశ్చ దృష్టవాన్ ।
అతిచ్ఛన్దస్స్వయం ఛన్దస్సూర్యశ్చానేన కథ్యతే ॥ ౬౪

పద్మ * మధ్యే కర్ణికాయామాదిత్యం దలభూమిషు ।
ప్రాచ్యాదిషు గ్రహానన్యాం † స్తదానీం బిమ్బమర్చయేత్ ॥ ౬౫

క్రమాత్ షడృతవస్సర్వే గృహాస్సానుగ్రహా స్తదా ।
ఆయురారోగ్యసౌన్దర్య సమృద్ధి ‡ ముఖసంపదః ॥ ౬౬
సప్తజన్మసు వంశేఽస్య భవన్తిని రవగ్రహాః ।

❧ ఈశానమన్త్రః. ❧

ప్రణవం నతిమున్వక్ష్చ శుభదం చ త్రివిక్రమమ్ ॥ ౬౭

వరుణం గోపనం వాయుమాదిముద్ధృత్య మన్త్రవిత్ ।
మనుం పఞ్చాక్షరం కార్యో బీజం సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౬౮

గోపతిం విష్ణుసహిత మనుస్వారం సముద్ధరేత్ ।
బీజమేతచ్చతుర్వర్త్రి షడఙ్గానాముదాహరేత్ ॥ ౬౯

ఉపమన్యుఋషిశ్ఛన్దో దేవం గాయత్రముచ్యతే ।
ప్రతిపాద్యో మహేశానో జపస్స్యాల్లక్షపఞ్చకమ్ ॥ ౭౦

అష్టాక్షరపదస్యాపి ఫలసాధనమేవ చ ।
రక్తామ్బుజాసనాసీనమర్చయేత్తద్దలేషు చ ॥ ౭౧

ప్రాగాదిషు షడఙ్గాని పార్వతీనన్దికేశ్వరౌ ।
క్రమాద్విన్యస్య పురతో వాహనం సమ్యగర్చయేత్ ॥ ౭౨

దిక్ష్వష్టాసు సురేన్ద్రాదీనష్టావర్ఘ్యాదినార్చయేత్ ।
సృష్ట్యాదిన్యసనం కృత్వా ప్రథమం తదనన్తరమ్ ॥ ౭౩

అక్షరన్యసనం కుర్యాత్ స్థానేష్వేతేషు పద్మజ ।
మూర్ధ్ని చాస్యే చ హృదయే గుహ్యే పాదతలే తథా ॥ ౭౪

* పత్రే. † నద్యాదీని సమర్చయేత్ - అర్ఘ్యాదిషు తథార్చయేత్.

‡ సుఖ.

వర్ణానాం క్రమశో వర్ణాన్ పఞ్చానాం కథ్యతేఽధునా ।
స్ఫటికం పాటలం పీతం శ్వేతం నీలమితి స్మరేత్ ॥ ౨౫

శివోఽహమితి చాత్మానం భావయేన్మన్త్రవిత్తమః ।
* ధ్యాయన్తం దేవదేవేశమారాధ్య వృషభధ్వజమ్ ॥ ౨౬

త్యక్త్వా సాంసారికం దుఃఖమేతి స్థానమనశ్వరమ్ ।
భోగానప్యైహికాన్ భుక్త్వా దుర్లభానమరైరపి ॥ ౨౭

ఓమాదిసప్తవర్ణానాముద్ధారః పూర్వమీరితః ।
వైధరం నృహరిం మాయాం ప్రచణ్డం మధుసూదనమ్ ॥ ౨౮

సున్దరం చోర్ధ్వలోకేశం వైరాజం ద్విశ్చతుర్ముఖః ।
పావకం పవనం దేవదత్తం పాటలమన్వతః ॥ ౨౯

గోపతిం మారుతమథో † మన్దరం మాధవీం తథా ।
మాధవం ధనదం బ్రహ్మన్ మధుసూదనసంజ్ఞితమ్ ॥ ౩౦

నాసిక్యం పశ్చిమం పద్మనాభం చ పవనాహ్వయమ్ ।
ఖడ్గం ద్విరుచ్చరేత్స్వాహా ఇతి మన్త్రం సముద్ధృతమ్ ॥ ౩౧

మనుమన్యం ప్రవక్ష్యామి తమర్ణైరుద్ధరామ్యహమ్ ।
‡ తారమత్రిం గరుత్మన్తం రామం § సుముఖమన్వతః ॥ ౩౨

గోపవం మన్దరం చోర్ధ్వలోకేశం $ విజయం పునః ।
తమర్ణం చాభిశఙ్ఖం చ మాధవం వారుణాభిధమ్ ॥ ౩౩

గోపనం చ కరాలం చ కమలం జృమ్భలం తతః ।
శ్రీధరం సుభగం మాయాం జన్మధ్వంసమనన్తరమ్ ॥ ౩౪

పాశపాణిం చాదిదేవం భద్రహస్తం చ పశ్చిమమ్ ।
ఋతాహ్వయం వైధరం చ మధుభిన్మాసుతం తతః ॥ ౩౫

|| నతిముద్ధృత్య కథితో వర్ణైః షోడశ సంజ్ఞితైః ।
మన్త్రయోరనయోర్బ్రహ్మన్ జీవో ద్రష్టాభిధీయతే ॥ ౩౬

---

* ధ్యాయన్నేవం సమారాధ్య దేవేశమ్. † మధునం మాధవీ. ‡ తారమాదిమ్.
§ సుఖముఖం తతః. $ భువనం. || అగ్ని.

ధర్మేణ త్రిగ్ మహేశానో దేవతా దక్షిణాతనుః।
దినేశరామసహితం శ్వసనం * మతిబిన్దుమత్ ॥ ౮౭

బీజమేతదతో ధ్యానమీశానస్య బ్రవీమి తే।
కున్దేన్దుముక్తాశఙ్ఖాభం సర్వాకల్పపరిష్కృతమ్ ॥ ౮౮

వైయాఘ్రచర్మవసనం జటామణ్డలమణ్డితమ్।
నాసాగ్రన్యస్తనయనం శశిఖణ్డవిరాజితమ్ ॥ ౮౯

ప్రసన్నవదనం దేవం చతుర్భుజమభీష్టదమ్।
వామజానుని విన్యస్తవామేతరపదామ్బుజమ్ ॥ ౯౦

స్ఫటికామక్షమాలాం చ బిభ్రాణం దక్షిణేకరే।
వామే కరామ్బుజే స్వీయే ధృతవిజ్ఞానపుస్తకమ్ ॥ ౯౧

దర్శయన్తం జ్ఞానముద్రాం మహర్షిగణసేవితమ్।
ధ్యాయతో మన్త్రిణస్త్వేవం సిధ్యన్తి సకలాః కలాః ॥ ౯౨

గఙ్గాప్రవాహవత్తస్య వాక్ప్రసారః ప్రవర్తతే।
చతుర్వర్గఫలావాప్తిస్తస్య హస్తే స్థితా ధ్రువమ్ ॥ ౯౩
జపభూయస్తయా కామాన్ దుర్లభాన్ సుఖమశ్నుతే।

దుర్గామన్త్రః.

తథా భగవతీం దుర్గాం నవమ్యాం సమ్యగర్చయేత్ ॥ ౯౪
నిగమాదిం వైధరం చ భువనం చ విసర్జనమ్।
మనురేకాక్షరః ప్రోక్తస్సముద్ధృత్య యథాతథమ్ ॥ ౯౫

స్వీకృత్యైకాక్షరం పూర్వం గదధ్వంసం హుతాశనమ్।
స్పర్శనం † గోధనాహ్వానం నతిం చ మనురీరితః ॥ ౯౬

బీజమస్యోద్ధరిష్యామి గోపతిం పావకం తతః।
వామనం యష్టిశిరసమస్య కాత్యాయనో మునిః ॥ ౯౭

* మనుబిన్దుమత్. † గోపనాహ్వానమ్.

ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం వనదుర్గా చ దేవతా ।

❁ దుర్గాయా మన్త్రాన్తరమ్. ❁

మన్త్రమన్యం ప్రవక్ష్యామి దుర్గాశ్రయమనుత్తమమ్ ॥ ౯౮
నిగమాదిం విష్ణుసంజ్ఞం కపిలం జృమ్భలాహ్వయమ్ ।
మాధవం చ సురేన్ద్రాదిం ప్రద్యుమ్నం కాలనేమిజమ్ ॥ ౯౯
మధుసూదననామానం పులహం మాయయా వృతమ్ ।
కరాలం దేవదత్తాఖ్యం శశాఙ్కం * కమలానుగా ॥ ౧౦౦
పవిత్రమాది † దేవాన్తం నృహరిం స్పర్శనం తథా ।
బ్రహ్మణమగ్నిం చోద్ధృత్య పఞ్చబిన్దుమనన్తరమ్ ॥ ౧౦౧
ఆదిం శ్రీవత్సముదయం సుభద్రం నాసికాహ్వయమ్ ।
భాస్కరం భద్రబాహూ ద్వౌ వైధరం గోపతిద్వయమ్ ॥ ౧౦౨
పవిత్రఖడ్గనామానౌ ద్వౌ చ దక్షమనన్తరమ్ ।
సుప్రతిష్ఠం ద్విరుచ్చార్య దినకృన్మాధవీధ్రువా ॥ ౧౦౩
ఫట్కారమగ్న్యాదిమన్వగిత్యుద్ధృత్య జపేన్మనుమ్ ।
‡ అణోర్ద్ధారక్రమాదన్యం మన్త్రం వచ్మి చతుర్ముఖ ॥ ౧౦౪
ప్రణవం వైధరం పశ్చాచ్ఛ్రీధరం గదినం తథా ।
వైశ్వానరం మృగపతిం తమేవార్ణమనన్తరమ్ ॥ ౧౦౫
§ యాన్తం నృసింహం సుముఖం రామం స్వాహాం సముద్ధరేత్ ।
$ ఉద్ధృత్యోఽయం మనుశ్చాన్యో బీజమఙ్గాని పూర్వవత్ ॥
ఋషిర్జయసుతిశ్ఛన్దో గిరిదుర్గా చ దేవతా ।
ఉద్గీథం శ్రీధరం చైవ దృష్టిద్వన్ద్వం త్రివిక్రమమ్ ॥ ౧౦౬
క్రోధరూపీ చ జీమూతం పశ్చిమం భువనాహ్వయమ్ ।
బహులం శ్రీధరం క్రోధం విక్రమం సరసీరుహమ్ ॥ ౧౦౭
విక్రమం ధర్మశీతాంశుం శశాఙ్కం చ సుధామయమ్ ।
పశ్చిమం || రామశిరసం క్రోధరూపం సవిక్రమమ్ ॥ ౧౦౮

---

* కలశానుజౌ. † దేవం తమ్. ‡ అస్యోద్ధారః. § యాన్తం నాసిక్యసుముఖం నామ స్వాహాన్తము. $ ఇత్యుద్ధృతో. || రాజశిఖరమ్.

భల్లాయుధం తథా శఙ్ఖమాధవీద్వయమాధవమ్ ।
శుక్లమాదిం మృగపతిం శ్రీధరం పశ్చిమాననమ్ ॥ ౧౧౦

సీహారదీధితిం సర్వరోధం విక్రమశీర్షకమ్ ।
వైరాజం కపిలం శఙ్ఖం వైధరం బన్ధమస్తకమ్ ॥ ౧౧౧

శుభదం కమలం * వాయుం మన్దరం విత్తవర్ధనమ్ ।
ఆదిం కరాలమనిలం నాసిక్యం యాదసాం పతిమ్ ॥ ౧౧౨

గోపనం విజయం విఘ్ననాయకం దక్షమాధవౌ ।
సుభద్రం చ గదిం † కుమ్భం వైరాజం బన్ధశీర్షకమ్ ॥ ౧౧౩

శుభదం మన్దరం శఙ్ఖం తతాన్తో మనురీరితః ।
షోఢా విభజ్య తం మన్త్రం హృదయాద్యఙ్గకల్పనమ్ ॥ ౧౧౪

ద్రష్టా వరేణ్యకో నామ హ్యనుష్టుప్ఛన్ద ఈరితః ।
దేవతా వనదుర్గా స్యాత్తదష్టాక్షర ‡ వత్ఫలమ్ ॥ ౧౧౫

సర్వదాహ్వాయదుర్గాయా మన్త్రముద్ధారయామి తే ।
ఉద్గీథం § నతిమన్వక్ష్చ సూక్ష్మదృగ్ద్రష్టిశీర్షకమ్ ॥ ౧౧౬

గదధ్వంసమకారం చ కుమ్భనాద్యం చతుర్ముఖ ।
వైరాజం రాజమానం వై వైధరం శ్రీధరాహ్వయమ్ ॥ ౧౧౭

$ గదినం బన్ధసంజ్ఞం చ స్వాహాశీర్షం శ్రియః పతిమ్ ।
గదినం పావకం చైవ దృష్టిమీకారమన్వతః ॥ ౧౧౮

‖ దేహం చ విక్రమం చణ్డం రామం మన్దరసంజ్ఞితమ్ ।
మధుసూదం గన్ధవహం మాధవం ¶ మాధరాహ్వయమ్ ॥ ౧౧౯

ఆదిత్యం గోపనం దక్షమాదిదేవం చ మారుతమ్ ।
మృగేశం మన్దరం భానుం మధుసూదనసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧౨౦

పులహం దేవదత్తం చ దక్షం చ యదభాస్కరమ్ ? ।
రామ ☙ ముగ్రాత్మనాత్మానం మధుసూదనమన్వతః ॥ ౧౨౧

---

* వాసుం మదనమ్. † ఘోరం. ‡ వద్భవేత్. § తిథి. $ మాధవం స్వాహా ధనం దృష్టిం. ‖ దేహమ్. ¶ మన్దరా. ☙ ముగ్రాత్మనామా.

శశాఙ్కం శ్రీధరం సప్త * జిహ్వాం కుమ్భం త్రివిక్రమమ్ ।
గజాననం గోపతిం చ లక్ష్మీం భద్రం త్రివిక్రమమ్ ॥ ౧౨౨

వైధరం భువనాహ్వానముగ్రరూపం చ ఖేటకమ్ ।
భల్లాయుధం తథా బ్రహ్మ శ్వసనం నాసికా † భువమ్ ॥ ౧౨౩

విధాతారం హుతవహం విక్రమం చ సుధారసమ్ ।
రామం చ భద్రం సుభగమనిలం విఘ్ననాయకమ్ ॥ ౧౨౪

రామం మహేన్ద్రసుభగం మహేశం గగనాహ్వయమ్ ।
మార్తాణ్డమాదిదేవం చ శశాఙ్కం శ్రీధరం తథా ॥ ౧౨౫

చిత్రభానుం తథా దక్షం వైధరం హవ్యవాహనమ్ ।
విఘ్నేశం విక్రమం దృష్టిం దేవదత్తమపాం పతిమ్ ॥ ౧౨౬

మధుసూదననామానం కలాత్మానమతః పరమ్ ।
భువనం పావకం దృష్టిం ‡ గోపనం విజయం తథా ॥ ౧౨౭

వాయుం § పవిత్రమాకారం ముసలం విక్రమం పునః ।
ఏకనేత్రం మాధవం చ కలశం పావకాహ్వయమ్ ॥ ౧౨౮

వైధరం దేవదత్తం చ విఘ్నేశం మధుసూదనమ్ ।
దహనం గోపనం చైవ మారుతం వనమాలినమ్ ॥ ౧౨౯

మాయాం చ వైధరాహ్వానం మధుసూదనమన్దరా ।
ఓతదేహం దృష్టిమగ్నిం పశ్చిమాననమవ్యయః ॥ ౧౩౦

ఋతధామం విక్రమం చ శ్వసనం మృగనాయకమ్ ।
పుష్టిబీజం త్రిరుచ్చార్య సహస్రకిరణాహ్వయమ్ ॥ ౧౩౧

గుహాలయమనుస్వారం బీజమేతత్త్రిరుద్ధరేత్ ।
$ భద్రం గుహాలయం చైవ విజయం గదినం తథా ॥ ౧౩౨

పద్మనాభం గోపతిం చ కలశం మృగరాట్ తథా ।
వైరాజమాదిదేవం చ దుణ్డుభం లోచనోదయా ॥ ౧౩౩

* జిహ్వే కుమ్భం చ. † హ్వాయమ్. ‡ గోధనం. § పవిత్రమాకాశం కమలమ్. $ సుభద్రం గుహాలయం చక్రమ్.

ఉగ్రాత్రి ఖేటకౌ పశ్చాం * గోపతిం విహగాధిపమ్ ।
శ్వేతాంశుం పశ్చిమం లక్ష్మీమాదిదేవమనన్తరమ్ ॥ ౧౩౪

వక్రతుణ్డ గోపనం చ భద్రపాణిమనన్తరమ్ ।
విజయాకారమాదిం చ శశాఙ్కం చ సదాగతిమ్ ॥ ౧౩౫

ద్వారభ్యసే త్కాలనేమిం భద్రం పుణ్యాం ద్విరుచ్చరేత్ ।
మన్దరం చాదిదేవం చ దహనం శ్వసనం తథా ॥ ౧౩౬

ద్విబ్రాహ్మీయాత్ము నక్షు దృగ్బ్రహ్మాణ కరాలం విజయం పునః ।
పీయూషమాదిం విజయం వసుమస్తకనిష్ఠితమ్ ॥ ౧౩౭

నీహారదీధితిమచామాదిం పీతం సమాధవమ్ ।
సుభద్రం కమలం చైకదృష్టిం చ చతురానన ॥ ౧౩౮

పవిత్రమృతధామానం త్రివిక్రమమతః పరమ్ ।
పురుషాత్మానమేణేశం పశ్చిమం † పురతస్తథా ॥ ౧౩౯

ధ్రువం ధ్రువం తథా హ్రస్వం మాహేన్ద్రం మన్దరం తతః ।
సర్వరోధం గజాస్యం చ మాయాం కమలమన్దరౌ ॥ ౧౪౦

ఏకనేత్రమృతం ‡ శూలం బహు కుక్షిం త్రివిక్రమమ్ ।
కరాలం పద్మనాభాఖ్యం విఘ్నేశం విజయం తథా ॥ ౧౪౧

భద్రహస్తం తథా రామం శశాఙ్కం మనుమన్వతః ।
సుభద్రం గోపనం పశ్చాత్పశ్చాన్తికమథానిలమ్ ॥ ౧౪౨

పశ్చిమం పద్మనాభాఖ్య § మృతధామానమన్వతః ।
జృమ్భలం పులహం $ పాపహాననం పద్మనాభకమ్ ॥ ౧౪౩

దృష్టిం మృగేశమమృతమాయాం చ ద్విగుణహాలయమ్ ।
పవిత్రమృతధామానం వైధరం మాధవం తతః ॥ ౧౪౪

|| మారుతం కమలాం పద్మపవిత్రమృతధామ చ ।
అత్రిం మృగపతిం లక్ష్మీం బహులం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౧౪౫

---

* గోపనం. † పురుషం త. ‡ శీలం బహుకుక్షిమ్. శీలం లమ్బకుక్షిమ్. మత్రిధామ సమన్వితమ్. $ పశ్చాత్ పావకమ్. || మాధవమ్.

పవిత్రమృతధామానం * వైరాజం విక్రమం తథా ।
పశ్చిమం పద్మనాభాఖ్యం వైధరం మృగవల్లభమ్ ॥ ౧౪౬

దక్షం రవిం గోపనాఖ్యం సుభద్రం భువనం తథా ।
కకుభం మాధవం పశ్చాన్మాధవిం భాస్కరాహ్వయమ్ ॥ ౧౪౭

గోపనం మతిమన్తం చ పులహం మాధవం రవిమ్ ।
యష్టిం చ వ్యాహరేద్బ్రహ్మా తథైవ మధుసూదనమ్ ॥ ౧౪౮

ధ్రువం నభోమణిం గోపం బిన్దుం చ చతురానన ।
† ఏవం త్రి వ్యాహరేదర్ణాం సుగతం సాగరోత్తమమ్ ॥ ౧౪౯

మన్దరం భాస్కరం పశ్చాద్గోపనం మాధవీం తథా ।
ఆదిదేవం జగత్ప్రాణిం మాధవం నతిముద్ధరేత్ ॥ ౧౫౦

ఇత్యేవముద్ధృతో మన్త్రో బ్రహ్మా సర్వార్థసిద్ధిదః ।
‡ శతేన సంమితో వర్ణో రశ్మిత్యాదిభిరేవ? సః ॥ ౧౫౧

భాస్కరం § మన్దగం శఙ్ఖబిన్దుం యష్టిమనన్తరమ్ ।
ఉద్ధృత్య బీజమేతేన షడఙ్గాని ప్రకల్పయేత్ ॥ ౧౫౨

ద్రష్టా కకుత్స్థశ్ఛన్దస్స్యాదతిచ్ఛన్దో $ త్ర దేవతా ।
సర్వదాహ్వానమన్త్రోస్య చతుర్లక్షో జపః స్మృతః ॥ ౧౫౩

జ్ఞానాద్ధ్యానాజ్జపాన్మన్త్రస్సిద్ధిం సర్వాం ప్రయచ్ఛతి ।
మన్త్రిణో నిత్యయుక్తస్య ప్రత్యహం ప్రయతాత్మనః ॥ ౧౫౪
ఆముష్మికం చైహికం చ ఫలం సర్వం ప్రయచ్ఛతి ।

యమస్య మన్త్రః.

దశమ్యామర్చయేద్బ్రహ్మ కృతాన్తముభయప్రదమ్ ॥ ౧౫౫
|| నిగమాదిం గన్ధవహం హృషీకేశమనన్తరమ్ ।
దణ్డం ప్రభఞ్జనం దక్షం చాదిదేవం సదాగతిమ్ ॥ ౧౫౬

---

* ముఖం వైరాజవిక్రమమ్ । తం తథా పశ్చిమం పద్మం వైధరం మృగపల్లభమ్.
† యన్త్రితమ్. ‡ నతేన. § దహనం. $ ధిదేవతా. || ఉద్గీథమాదిమ్.

* నతిముద్ధృత్య కథితో మనుర్వైవస్వతా † శ్రియః।
బీజమర్ణాత్సముద్ధృత్య శ్వసనం యష్టిశేషకమ్ ॥ ౧౫౭

ఉదితం తేన బీజేన హృదయాద్యఙ్గకల్పనమ్।
ఋషిస్సత్యతపాశ్ఛన్దో గాయత్రం దైవమీరితమ్ ॥ ౧౫౮

మన్త్రశ్చ పితృదైవత్యో జపః స్యాత్పఞ్చలక్షకః।
తేనారాధ్య శ్రీధ్రదేవమభీష్టం సర్వమశ్నుతే ॥ ౧౫౯

ఇన్ద్రస్య మన్త్రః.

ప్రథమం ఛన్దసామాదిం విక్రమం మానుషేశ్వరమ్।
వైధరం వహ్నిమపరం గోపనం పవనం ముఖమ్ ॥ ౧౬౦

నతిముద్ధృత్య మాఘోనగ్ కథితో మనురబ్జజ।
వైధరం చోర్ధ్వలోకేశం నాసిక్యం బీజముద్ధృతమ్ ॥ ౧౬౧

‡ ఋషిర్దేవో విరాట్ ఛన్దో దేవతా వలసూదనః।
ఏతేనేష్ట్వా తురాసాహం సామ్రాజ్య ఫలమశ్నుతే ॥ ౧౬౨

విష్ణోర్మన్త్రః.

ద్వాదశ్యాం మూలమన్త్రేణ పూజయేదుక్తవర్త్మనా।
భగవన్తం శ్రియః కాన్తం ఫలమాప్నోతి సుదుర్లభమ్ ॥ ౧౬౩

కామస్య మన్త్రః.

నిగమాదిం చ నత్యన్తం పశ్చిమోదయనం తథా।
శ్రీధరూపం పవిత్రం చ శ్రీవత్సం పావకం తతః ॥ ౧౬౪

ఆదిదేవం చ పననం గోపనం § యష్టిమన్వతః।
$ గోపతిం బహులం పఞ్చబిన్దుం నరహరిం తతః ॥ ౧౬౫

శార్వం యష్టిం చ || కమలం గోపనం మన్దరాహ్వయమ్।
వైధరం దేవదత్తం చ కమలం గోపనం తథా ॥ ౧౬౬

* మనూద్ధారోఽపి. † హ్వయః. ‡ ఋషిర్జీవో. § యష్టిమన్తకమ్.
$ గోపనమ్. || కలశమ్.

శఙ్ఖం తతాన్తముద్ధృత్య మనురేష సమీరితః ।
* స్వర్గాదిం పులహం బన్ధుం నాసిక్యం బీజముద్ధరేత్ ॥ ౧౬౭

ఋషిశ్శ్రీనిధిరస్యోక్తో విరాట్ ఛన్దశ్చ దేవతా ।
మన్మథస్తేన యష్టవ్యస్సర్వఫలకాఙ్క్షిభిః ॥ ౧౬౮

ఏకార్ణమపరం మన్త్రముద్ధరిష్యామి పద్మజ ।
తారం గరుడమావర్ణం చ సబిన్దుం మనురీరితః ॥ ౧౬౯

లక్షమేకం జపేన్మన్త్రీ కర్మణ్యాకర్షణాదికే ।
సమర్థం కామదైవత్యం మనుమన్యం బ్రవీమి తే ॥ ౧౭౦

ఉద్గీథం కమలం పీతం † మాయామర్ధేన్దుశేఖరమ్ ।
కరాలం గోపనం దక్షం వైధరం తదనన్తరమ్ ॥ ౧౭౧

మృగేన్ద్రం వరుణం చాది ‡ దెవం శ్వసనసంజ్ఞితమ్ ।
శుక్లం సుధామయం వహ్నిం కకుభం సవినాయకమ్ ॥ ౧౭౨

శశాఙ్కం మాధవం బ్రహ్మసాధకం భాస్కరాహ్వయమ్ ।
హైరమ్బం గోపనం వాయుం కకుభం యాదసాం పతిమ్ ॥ ౧౭౩

పులహం నిగమాదిం చ తద్ద్వయం § తద్విరుచ్చరేత్ ।
పశ్చిమం త్వృతధామానం $ పూర్ణం పర్వభిరుచ్చరేత్ ॥ ౧౭౪

శశాఙ్కమాదిం జలజం || పీతం వరుణమబ్జజ ।
కకుభం విష్ణువిఘ్నేశౌ ప్రథమం తిగ్మదీధితిమ్ ॥ ౧౭౫

పద్మనాభం వైధరం చ వాయుమాద్యం చ మన్దరమ్ ।
మన్దరాద్యద్వయం భూయస్తదేవ సమనన్తరమ్ ॥ ౧౭౬

వరుణం విష్ణుమబ్జాం చ యష్టి ¶ మబ్జోదయా తథా ।
దహనం శ్రీధరం వర్ణం పులహం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౧౭౭

కరాలమాద్యం ✓ కలశం ముఖం శ్రీవత్సమన్వతః ।
ప్రభఞ్జనం గోపనం చ స్పర్శమాద్యమపాం పతిమ్ ॥ ౧౭౮

---

* స్పర్శాదిం. † మాస. ‡ శ్వేతం. § చ ద్విరుద్ధరేత్. $ మర్ణపూర్ణం ద్వి. || మయా. మాయా ఇతి స్యాత్. ¶ మబ్జా జయమ్. ✓ సయశమ్.

తతా స్తముద్ధృత్య మనుః కథితః కమలాసన ।
ఋషిః కలిర్జ్ఞోఽతిచ్ఛన్దశ్ఛన్దః కామశ్చ దేవతా ॥ ౧౨౯

జపేద్ద్విరష్టౌ లక్షాణి నాసాధ్యం తేన మన్త్రిణా ।
రతిశ్చ విరతిశ్శోభే తస్య పార్శ్వే స్థితే సదా ॥ ౧౩౦

* మన్త్రి స్తయోశ్చతుర్థ్యన్తం నామమాత్రం త్రిశీర్షకమ్ ।
† మదనః ప్రథమో బాణ స్తథైవోన్మాదనోఽపరః ॥ ౧౩౧

మోహనం ద్వేషణం చ ద్వే దీపనం పఞ్చమం స్మృతమ్ ।
మల్లికా కేతకీ జాతిః పఙ్కజం యూథికా తథా ॥ ౧౩౨

పుష్పాణి క్రమశో బాణాన్యా హు స్తేషాం మనుః పునః ।
సంవిద్వర్ణాశ్చ సహితాశ్చతుర్థ్యన్తాస్సమాహ్వయాః ॥ ౧౩౩

తేషాం నత్య న్తసహితం తై స్తేషామర్చనం విదుః ।
ధనురఙ్కుశపాశాశ్చ తస్యాస్త్రాణి మనోభువః ॥ ౧౩౪

మన్త్రాశ్చ పూర్వవ త్తేషాం నామాన్యేవ చతుర్ముఖ ।
కల్పకానోకహే ‡ ప్రాయ పుష్పితద్రుమశోభితే ॥ ౧౩౫

ఉద్యానే మఞ్జు § శిఞ్జానపక్షిసఙ్ఘనిషేవితే ।
మధ్యే మహాహ్రదే పూర్ణే సరోజైశ్చ వికస్వరైః ॥ ౧౩౬

విష్టరే కాఞ్చనే న్యస్తే శుభా స్తరణసంయుతే ।
ఆసీనం సహ దేవీభ్యాం సర్వాభరణభూషితమ్ ॥ ౧౩౭

రక్తచన్దనలిప్తాఙ్గం రక్తమాల్యోపశోభితమ్ ।
చారుకుణ్డలినం కాన్తం యువానం క్షౌమవాససమ్ ॥ ౧౩౮

వసానమప్సరోముఖ్యై స్త్రీగణైః పరితో వృతమ్ ।
ధ్యాయన్ననేన మనునా క్రమాదర్ఘ్యాదిభిర్యజేత్ ॥ ౧౩౯

$ కామగాయత్రియా వాపి యజేత మకరధ్వజమ్ ।
జపాది పూర్వవత్సర్వం వశ్యం చ భువనత్రయమ్ ॥ ౧౪౦

---

* మన్త్రౌ ద్వయోశ్చతుర్థ్యన్తనామనీతి వి శీర్షకమ్ త్రిశీర్షకమ్. † మాదన ఇతి స్యాత్ । ప్రచ్ఛాద ఇత్యపి క్వచిత్పాఠః. ‡ క్రాతి. § గమన. $ సామగాయత్ర్యా.

మన్త్రిణో నిత్యయుక్తస్య కిమన్యైరతిసిస్తరైః ।

అశ్వినోర్మన్త్రః.

అశ్వినోర్మన్త్రమధునా బ్రవీమి కమలాసన ॥ ౧౯౧
ఉద్ధృత్య పూర్వముద్గీథం విష్ణ్వీశం పాటలప్రియమ్ ।
బ్రహ్మసాధననామానం శ్రీవత్సం చ సుధామయమ్ ॥ ౧౯౨
మాయాం సుభద్ర * మాకారమశ్వినోరీరితో మనుః ।
ఆదిమధ్యేన్దుసహితం బీజం తేనాఙ్గకల్పనా ॥ ౧౯౩
భృగుర్ద్రష్టా బృహచ్ఛన్దః ప్రతిపాద్యౌ తథాశ్వినౌ ।
జపన్నేవ పఞ్చలక్షేణ సిద్ధిస్సర్వార్థసాధనః ॥ ౧౯౪
రాజయక్ష్మాదయో రోగా న తిష్ఠన్తి తదన్వయే ।
ఔషధాని చ దక్షాణి వ్యాధీనామపనోదనే ॥ ౧౯౫
తత్కరస్పర్శమాత్రేణ సర్వం వస్త్వౌషధం భవేత్ ।

సోమస్య మన్త్రః.

పౌర్ణమాస్యాం తథా సోమం యజేత మనువిత్తమః ॥ ౧౯౬
నిగమాదిం పూర్ణచన్ద్రమోతదేహం సమన్దరమ్ ।
† మధుమారుతవిష్ణ్వీశం మాధవీం చ విసర్జనమ్ ॥ ౧౯౭
సోమస్య కథితో మన్త్రో బీజముద్ధారయామి తే ।
సితమాదిమనుస్వారం కుర్యాత్తేనాఙ్గసన్తతిమ్ ॥ ౧౯౮
ద్రష్టా కౌమోదకో నామ పఙ్క్తిశ్ఛన్దస్స దేవతా ।
జపః పూర్వవదేవాస్య గాయత్ర్యా వా సమర్చయేత్ ॥ ౧౯౯
ఫలం చ సర్వం పూర్వోక్తం చన్ద్రసాలోక్యమప్యథ ।
ఇత్యుక్తా స్తిథయో దేవా స్తేషాం మన్త్రాస్సమర్చనమ్ ॥ ౨౦౦

* ముద్ధృత్య. అశ్వినో. † మధుద్విణ్మారుతం విష్ణో.

ఫలాని చ సమస్తాని * క్రమేణాభ్యుదితాని తే ।
† నారాధ్యం తిథియోగ్యైస్తైరైహికాముష్మికాత్మకమ్ ॥ ౨౦౧

ఫలం మన్త్రప్రసాదేన తద్దేవానాం మహాత్త్రయా ।
సుకృతాన్యపి కర్మాణి వినా విఘ్నేశపూజయా ॥ ౨౦౨

న ఫలన్త్యన్తరాయేణ నిహతాని చతుర్ముఖ ।
తదాదౌ కర్మ కుర్వాణైరారాధ్యో విఘ్ననాయకః ॥ ౨౦౩

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది పాద్మేతన్త్రే
చర్యాపాదే
తిథిదేవతామన్త్రోద్ధారో నామ
త్రింశోఽధ్యాయః.

---

* క్రమేణోదీరితాని. † నాసాధ్యం.

ఏకత్రింశోఽధ్యాయః.

విఘ్నరాజోత్పత్తిః.

బ్రహ్మా :—

భగవన్ విఘ్నరాజస్య జన్మకీదృక్కుతశ్చ సః ।
భూషణానాం చ కోటీరప్రముఖానాం యథాతథమ్ ॥ ౧

చక్రాదీనామాయుధానాం తార్క్ష్యసేనేశయోరపి ।
మనవః పూజితా యైస్తైః పూజితాః ఫలహేతవః ॥ ౨
ఇతి సర్వం సమాచక్ష్వ మయి * తే యద్యనుగ్రహః ।

శ్రీభగవాన్ :—

అసురైరర్దితా దేవా బలినో యుద్ధదుర్జయైః ॥ ౩
శరణ్యం శరణం జగ్ముః ప్రద్యుమ్నమభయప్రదమ్ ।

దేవాః —

ఆహవేషు వయం దైత్యైర్బలవన్తోపి బాధితాః ॥ ౪
యథా తే విఘ్నవిహతాః పలాయన్తే తథా కురు ।
ప్రద్యుమ్నస్తైరితి ప్రోక్తః క్రుద్ధస్సంరక్తలోచనః ॥ ౫

కోపాత్తస్య సముద్భూతస్సమ్యక్ స్తమ్భేరమాననః ।
సఞ్జాతం ప్రాఞ్జలిపుటం కుర్వాణం తం పురస్స్థితమ్ ॥ ౬

తం దృష్ట్వా గజవక్త్రం ప్రోవాచేదం వచస్తదా ।
దేవానామసురాణాం చ సఙ్గ్రామే సముపస్థితే ॥ ౭

సన్నిధాయ భవాంస్తత్ర దైత్యానాం విఘ్నమాచర ।
ఇత్యుక్త్వా మిషతస్తస్య ప్రద్యుమ్నో భగవాన్ హరిః ॥ ౮

అన్తర్దధే సురాశ్చాపి ప్రతిజగ్ముర్యథా † గతమ్ ।
తతః ప్రభృతి విఘ్నేశప్రసాదాద్దేవతాగణాః ॥ ౯

---

* చేదస్త్యనుగ్రహః. † పురమ్.

అసురాన్ జఘ్నివాంసస్తే న చ జగ్ముః వరాభవమ్ ।

❀ ఆకల్పమనునిర్దేశః. ❀

తత్ర కిరీటమన్త్రః.

ఆకల్పస్య కిరీటస్య మనుం వక్ష్యామి సంప్రతి ॥ ౧౦
వ్యాపినం నతిముద్ధృత్య కపులం తదనన్తరమ్ ।
మహామాయాం సప్తజిహ్వాం పఞ్చబిన్దుసమాహ్వయమ్ ॥ ౧౧

హృదయాహ్లాదమాకారం పవనం శుక్లమన్దరా ।
దాక్షాయణీశవిజయా మన్దగం చ సరోరుహామ్ ॥ ౧౨

శ్రీధరం హృదయాహ్లాదం మాధవం విత్తవర్ధనమ్ ।
కుమ్భం హలితాశనం దేవదత్తం క్షీరం సుధామయమ్ ॥ ౧౩

దహనం గోపనం వాయుం కరాలం కమలోద్భవ ।
ఓతదేహం క్షితిధరం * విక్రమం ధూమకేతనమ్ ॥ ౧४

అమృతం బన్ధుసహితం భద్రహస్తం త్రివిక్రమమ్ ।
చతుర్గతిం శ్రీధరం చ విజయం మాధవం తథా ॥ ౧౫

† హస్తిపక్త్రిం వైధరం చ భువనం కామగం తతః ।
వైరాజం వైధరాహ్వానమీరయిత్వా తతః పరమ్ ॥ ౧౬

రామం పవిత్రం విజయం గోపనం ద్విరదాననమ్ ।
‡ మహేన్ద్రం కుఞ్జరముఖం విక్రమం సూక్ష్మలోచనమ్ ॥ ౧౭

గోపనం § స్పర్శనామాదిదేవం సపుసరోరుహమ్ ।
మాహేన్ద్రం $ పశ్చిమం చాదిదేవం చ ధనదాహ్వయమ్ ॥ ౧౮

విక్రమం పశ్చిమం చైవ విజయం చ తురాననం ।
ప్రభఞ్జనమృగేశం చ మధుసూదన సంజ్ఞితమ్ ॥ ౧౯

---

* మహామాయాం ధ్వజం తథా. † వహ్నివక్త్రిమ్. విఘ్నం దాన్తమ్.
‡ ఉపేన్ద్రం. § స్పర్శనామానమాదిదేవం సరోరుహామ్. $ పంచమం.

మాతార్ణాం పావకమథో పఞ్చబిన్దుం సబిన్దుకమ్ ।
కరాలమ్మృతధామానం మహామాయాం సయష్టికమ్ ॥ ౨౦

గోపతిం శ్రీధరయుతం నాసిక్యం ఫట్కృతిం తథా ।
స్వాహాయాం విరమేన్మన్త్రం బీజమస్యాచ్యతేఽధునా ॥ ౨౧

కమలం త్వమృతధామానం మహామాయా పరిష్కృతమ్ ।
* ఉద్ధృతం యత్షడఙ్గాని ద్రష్టా చాఖణ్డల స్తథా ॥ ౨౨

ఛన్దశ్చ పఙ్క్తిరిత్యుక్తం కిరీటో దేవతాపి చ ।
కిరీటినం చ ద్విభుజం మహాకాయం † మహోదరమ్ ॥ ౨౩

కృతాఞ్జలిపుటం ప్రహ్వం సుస్థితం భూషణైర్యుతమ్ ।
ధ్యాత్వైవం మన్త్రవిన్మన్త్రం పఞ్చలక్షమతన్ద్రితః ॥ ౨౪
నత్యన్తం

శ్రీవత్సమన్త్రః.

ఛన్దసామాదిం శ్రీశబ్దం కలశం తథా ।
ఏకనేత్రం హుతవహం శశాఙ్కం మధుసూదనమ్ ॥ ౨౫

సదాగతిం చాదిదేవం నాసిక్యం యష్టిసంజ్ఞితమ్ ।
లక్ష్మీం కరాలం పులహం మహామాయాం సబిన్దుకమ్ ॥ ౨౬

తార్క్ష్యమార్ణాదికం యష్టిం హుంఫట్కారం హుతాన్తిమమ్ ।
శ్రీబీజం తద్భవేద్బ్జ మృషిశ్చైవ ప్రజాపతిః ॥ ౨౭

విరాట్ ఛన్దశ్చ గాయత్రం శ్రీవత్సో దేవతా మతా ।
శ్రీవత్సమన్త్రమపరం కథయామి చతుర్ముఖ ॥ ౨౮

ఓంకారం ప్రథమం సోమం స్వరాది జయమారుతౌ ।
మాధవం తారకాధీశమేకనేత్రం సమారుతమ్ ॥ ౨౯

కలశం విజయం పశ్చాన్మహామాయాపరిష్కృతమ్ ।
శుక్లం చ తారం శ్వసనం కుంభం వైరాజమేవ చ ॥ ౩౦

---

* ఉద్ధవం. † మహాభుజమ్ ।

అనలం పూర్ణచన్ద్రం చ పులహం మాధవం తథా ।
సత్యాన్తం శుక్లవిజయా శ్వసనం శ్వేతరోచిషమ్ ॥ ౩౧

దక్షం దరం దేవదత్తమోషధీశం తథాబ్జజ ।
వైరాజం ప్రథమం కుమ్భమృతధామవిదర్భితౌ ॥ ౩౨

* జయం సదాగతిం దేవదత్తం చైవ తథాన్తిమమ్ ।
శ్రీబీజం పూర్వమేవోక్తమృషిర్దేవల ఉచ్యతే ॥ ౩౩

ఛన్దశ్చాక్షరపఙ్క్తిస్స్యాచ్ఛ్రీవత్సో దేవతా మతా ।
తతో లక్షజపేనైవ సర్వాన్కామానవాప్నుయాత్ ॥ ౩౪

కౌస్తుభమన్త్రః

ప్రణవాదిం చ సత్యాన్తం విధాతారం తథా మనుమ్ ।
సకారం విజయం లోకం సుభద్రం మధువిద్విషమ్ ॥ ౩౫

ప్రభఞ్జనం పావకం చ వైరాజం విఘ్ననాయకమ్ ।
గోపనం ధనదం మాయాం పశ్చిమం ప్రథమస్వరమ్ ॥ ౩౬

† వైరాజం మారుతం పశ్చాదేకారం ప్రథమస్వరమ్ ।
మాధవీం పద్మనాభం చ విజయం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౩౭

అగ్నిం భల్లాయుధం కుమ్భమాకారం మారుతం తథా ।
అచాం ద్వితీయం ‡ కమలం పులహం చ పవిత్రకమ్ ॥ ౩౮

ఆదిదేవం చ ధనదం త్రివిక్రమమనన్తరమ్ ।
పశ్చిమం విజయం చాదిం § స్పర్శనం మాధవం తథా ॥ ౩౯

ఓషధీశమికారం చ దృష్టిం చ ధనదం పునః ।
రామం ప్రద్యుమ్నసహితం పశ్చిమం పద్మనాభకమ్ ॥ ౪౦

ప్రభఞ్జనం ఛలధ్వంసం $ ద్వయం స్వాహావసానకమ్ ।
కౌస్తుభం బిన్దుసహితం బీజమేతదృషిర్గిః పునః ॥ ౪౧

---

* విజయం సదాగతిం. † ఇదమర్ధం క్వచిదధికమస్తి. ‡ కలశం. § మారుతం.
$ మధుం యమం.

జమదగ్ని ర్విరాట్ ఛన్దో దేవతా కౌస్తుభాహ్వయా ।
కౌస్తుభం చ చతుర్థ్యన్తముచ్చార్య నతిము * ద్ధరేత్ ॥ ४२
పఞ్చలక్షజపాదస్య మనోస్సిధ్యతి వాఞ్ఛితమ్ ।

వనమాలామన్త్రః.

సప్తార్ణపూర్వకం † కుమ్భం భద్రహస్తం ప్రియద్వయమ్ ॥ ४३
‡ భద్రహస్తం మన్దరం చ మధుసూదనమబ్జజ ।
పులహం దేవదత్తం చ మాధవీం మధుసూదనమ్ ॥ ४४

మాహేన్ద్రం రామనామానం విఘ్నేశం పఞ్చబిన్దుకమ్ ।
పశ్చిమం శ్రీధరం వహ్నిం భువనం తదనన్తరమ్ ॥ ४५

క్రోధాగ్నిం వాసుదేవం చ వైరాజౌ ద్వౌ చ మన్దరమ్ ।
పశ్చిమం పద్మనాభం చ మాయా శిరసమన్వితః ॥ ४६

మారుతం మాధవయుతం శతాన్తో మనురీరితః ।
కలశం మారుతం పశ్చాదుదయశ్చ § నిరుద్ధకమ్ ॥ ४७

బీజం మునిశ్చ ధనదః ఛన్దశ్చ పఙ్క్తిశ్చ దేవతా ।
వనమాలాపరం మన్త్రం కథయామి మహాఫలమ్ ॥ ४८

బ్రహ్మకోశం నతిం కుమ్భం ముఖం విఘ్నేశ $ మన్దరౌ ।
గోపనం పులహం చాదిదేవం ‖ శఙ్ఖం చ గోధనమ్ ॥ ४९

మాధవం సూదనం వాయుం మృగేశం దక్షగోపనౌ ।
చతుర్గతిశ్చాదిదేవమనలం సగుహాలయమ్ ॥ ५०

పశ్చిమం విక్రమపరం ప్రచణ్డం పఞ్చబిన్దుకమ్ ।
దక్షం దినకరం ¶ చక్షుర్ద్వితీయం శ్వేతదీధితిమ్ ॥ ५१

దక్షద్వయం వాసుదేవం తిగ్మాంశుం బన్ధుకీమకమ్ ।
ద్విరదాస్యం పఞ్చబిన్దుం శ్వేతరోచిషమాదిమత్ ॥ ५२

---

* చ్చరేత్. † బన్దుం మన్దరం మధువి. ‡ ఇదమర్ధం క్వచిన్నాస్తి. § గ్నిమాధవౌ. $ సున్దరౌ । రోదనం పులహమ్. ‖ ఖడ్గం చ రోధనమ్. ¶ చాక్షం ద్వి.

అమృతం వహ్నిశిరసం కమలం గోపనాహ్వయమ్ ।
మన్దరం * వైధరం మాయాం పఞ్చమం గజవాహనమ్ ॥ ౫౩

మాధవం శ్వేతదీధిం చ కుమ్భం బహులశీర్షకమ్ ।
విజయం చైకదృష్టిం చ వరుణం పాటలప్రియమ్ ॥ ౫౪

చతుర్గతిం సూదనం చ మారుతం చాదిమస్తథా ।
చతుర్థామృతధామాన † మగ్నిం చ శ్వసనం పునః ॥ ౫౫

బ్రహ్మకోశపరాం చైవ భద్రపాణిం చ పద్మజామ్ ।
విజయం ప్రణవాదిం చ శ్వేతదీధితిమబ్జజ ॥ ౫౬

శశాఙ్కం పద్మనాభం వై ధరం మాయామహోధనా ।
పశ్చిమం విజయం మాయా ‡ శీర్షం విఘ్నేశమీరయేత్ ॥ ౫౭

విక్రమం సూక్ష్మదృష్టిం చ గోపనం చ చతుర్ముఖ ।
జన్మధ్వంసం చ కలశం పులహం చ ద్విరుచ్చరేత్ ॥ ౫౮

§ పూర్వవచ్చ ద్విరభ్యస్య పుష్టిబీజమథోద్ధరేత్ ।
గోపతిం గోపనం యష్టిం వరుణం చాదిబిన్దుకమ్ ॥ ౫౯

భాస్కరం భువనం యిష్టిం ఫట్కారం చ తతాన్తిమమ్ ।
పీయూషం పవనం బ్రహ్మసాధనం యష్టిశీర్షకమ్ ॥ ౬౦

బీజమేతచ్చతుర్వక్త్ర $ ప్రధానాఙ్గకల్పనా ।
‖ భవశ్చాస్య మునిశ్ఛన్దో అస్యా ఉష్ణిక్చ దేవతా ॥ ౬౧

ద్విభుజాం బాలికాం పీనవక్షోరుహావిభూషితామ్ ।
కరణ్డమకుటోపేతాం బిభ్రాణాం వనమాలికామ్ ॥ ౬౨

దర్పణం వామహస్తేన బిభ్రాణాం దక్షిణేన తు ।
పుష్పమఞ్జ ¶ లికాం ద్వాభ్యాం ధ్యాత్వా లక్షం జపేన్మనుమ్ ॥ ౬౩

అన్యేషాం భూషణానాం చ చతుర్థ్యన్తం సమాహ్వయమ్ ।
మన్త్రం నమోన్తం జానీయాద్బీజమాద్యం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౬౪

* వైధరమచాం. † మ్మతిశ్చ. ‡ విక్రమం సూక్ష్మదృష్టి చ. § ప్రపూర్వం చ. $ ప్రథమా. ‖ భవస్వామీ మునిశ్ఛన్దసాస్య దుష్ణిక్సా చ. ¶ రిశైలాభ్యాం.

ప్రభామన్త్రః

ప్రభామనుం ప్రవక్ష్యామి యథావదవధారయ ।
ఉద్గీథమాదిం నత్యన్తం పశ్చిమం త్వ్ర్యతధామకమ్ ॥ ౬౫

భల్లాయుధం చాదిదేవం శ్వసనం సూక్ష్మలోచనమ్ ।
అచాం ద్వితీయం శ్వేతాంశుం కమలం * చాదిమ త్తయా ॥ ౬౬

పావకం చౌషధం పద్మపాణిం వై రాజమన్వతః ।
మృగేశం జన్మవిధ్వంసం బ్రహ్మసాధనసంయుతమ్ ॥ ౬౭

కకుభం కలశం చాది దేవం పులహమబ్జజ ।
ఓఙ్కారం మాధవీమగ్నిం మాయామన్తకభూషితమ్ ॥ ౬౮

పాటలప్రియమాకారం పీతాభం మధువిద్విషమ్ ।
శ్రీవత్సమాదిం విజయం శశాఙ్కం విష్ణుమన్తకమ్ ॥ ౬౯

మార్తాణ్డమిన్దుమనలం మధుసూదనమారుతౌ ।
శ్రియః పతిమథాకాశం గోపనం కమలోద్భవ ॥ ౭౦

అమృతం త్వ్ర్యతధామానం విజయం కమలాలయామ్ ।
ఓతదేహం సుభద్రం చ బన్ధుమన్తకభూషితమ్ ॥ ౭౧

విజయం గోపనం ప్రాణం హుంఫట్కారం తతోऽన్తకమ్ ।
ఆద్యర్ణం యష్టిసహితం బీజమస్య ప్రకీర్తితమ్ ॥ ౭౨

ఋషిర్భాస్కర ఏతస్య పఙ్క్తిశ్ఛన్దశ్చ దేవతా ।
ప్రభా జపశ్చ మన్త్రస్య లక్షసఙ్ఖ్యః ప్రకీర్తితః ॥ ౭౩

భోగాంశ్చ పుష్కలాన్ భుక్త్వా మన్త్రవిన్మన్త్రవైభవాత్ ।
పరం పదమవాప్నోతి దేహత్యాగే న సంశయః ॥ ౭౪

అక్షమాలామన్త్రః,

నిగమాదిం కౌస్తుభం చ గోపనం బిన్దుమైన్దవమ్ ।
విక్రమం వైధరం పుణ్యం రామం శుక్లసమాహ్వయమ్ ॥ ౭౫

* చాందిమం తథా.

వైరాజమగ్నిమాకారం స్పర్శనం విష్ణుమస్తకమ్ ।
సత్యాన్తముద్ధరేన్మన్త్రమేవమక్షరజస్సుధీః ॥ ౯౬

అక్షమాలాధరం ధ్యాయేద్ద్విభుజం స్ఫటికప్రభమ్ ।
అలఙ్కృతం పీతవస్త్రం పద్మవిష్టరసంస్థితమ్ ॥ ౯౭

వరదాభయదాకారం మన్త్రస్య చ జపస్తథా ।
మన్త్రే చ మహదాప్నోతి ఫలమత్యన్తదుర్లభమ్ ॥ ౯౮

ధూపమన్త్రః.

ఉద్గీథం సుభగం శఙ్ఖమూర్ధ్వయష్టిమనన్తరమ్ ।
ధనదం చ హృషీకేశం మన్దరం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౯౯

బహులం * చైకనేత్రం చ పఞ్చాన్తం బన్ధమస్తకమ్ ।
అనలం గోపనం శఙ్ఖమచామాదిం నతిం తతః ॥ ౧౦౦

ధూపపాత్రమనుగ్రోక్తో

ఘంటామన్త్రః.

ఘణ్టామన్త్రగ్ప్రవక్ష్యతే ।
ఆమ్నాయాదిం క్షితిధరం హృషీకేశం రవిం తథా ॥ ౧౦౧

† గుహాలయం చ నాసిక్యం పద్మపాణిం ప్రచణ్డకమ్ ।
ఝషమాకార సంయుక్తం చతుర్గతినమస్కృతిః ॥ ౧౦౨

కథితశ్చ మనుర్బ్రహ్మ

దీపమన్త్రః.

దీపపాత్రస్య కథ్యతే ।
ఉద్గీథం కకుభం చాదిం గదధ్వంసను ‡ చాం ముఖమ్ ॥ ౧౦౩

పావకం విజయం § జన్మహన్తారం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
వైరాజం విక్రమపరమనలం చ గుహాలయమ్ ॥ ౧౦౪

---

* పంచ. † విజయం త్వథ. ఇదమేకం పద్యం క్వచిన్నాస్తి. ‡ వాఙ్ముఖమ్.

§ బ్రహ్మ.

పశ్చిమం చాదిదేవం చ శ్వసనం * నతిశీర్షకమ్ ।
దీపపాత్రస్య కథితో మను

సుదర్శనమన్త్రః.

స్సంప్రతి కథ్యతే ॥ ౭౫

బ్రహ్మకోశముఖం † బ్రహ్మా సప్తార్ణం తదనన్తరమ్ ।
శశాఙ్కం శ్రీధరం దృష్టిమాదిలక్ష్మీం హలికాశనమ్ ॥ ౭౬
లమ్బోదరం చాదిదేవం దరం విష్ణుం చ మాధవమ్ ।
నభోమణిమథో రామం పులహం చాదిమన్తథా ॥ ౭౭
వక్రతుణ్డం విధాతారం వక్రతుణ్డముచాం ముఖమ్ ।
కమలం త్వమృతధామానం యాన్తం చ మధుసూదనమ్ ॥ ౭౮
ముసలం గోపనయుతం శ్వసనం కకుభం తతః ।
అమృతం ‡ వీతవర్ణార్ణం హలంఫట్కారం తథాన్తిమమ్ ॥ ౭౯
శుక్లం ముఖం సబిన్దుం చ బీజమేవం సముద్ధరేత్ ।
తారం కరాలమాకారం పులహం చాదిమన్తథా ॥ ౮౦
వక్రతుణ్డం విధాతారం § బహులం మధువిద్విషమ్ ।
ఆదిం చతుర్గతిం హలంఫడిత్యాది హృదయాదిషు ॥ ౮౧
కాలరుద్రోఽస్య భగవానృషిశ్ఛన్దగి ప్రకీర్తితః ।
గాయత్రీ దేవతా చాస్య ¶ హేతిరాజస్సుదర్శనః ॥ ౮౨
జపేద్ద్వాదశలక్షం తు సిద్ధయే మూలమన్త్రవత్ ।

సుదర్శనస్య మన్త్రాన్తరమ్.

ఆదితస్సప్తవర్ణాంశ్చ పూర్వోక్తాన్ శశినం తథా ॥ ౮౩
శ్రీధరం వైధరం విష్ణుం శ్రీవత్సముసలం తథా ।
భద్ర ‖ హస్తాదిదేవం చ శఙ్ఖాదిం చ చతుర్ముఖ ॥ ౮౪

---

* నఖశీర్షకమ్. † బ్రహ్మ. ‡ పూర్ణవర్ణాభం ఫట్కారాన్తం తథాన్తకమ్ ॥ § బహుమూలమ్. ¶ మన్త్రరాజం సుదర్శనమ్. ‖ హస్తం చాదిదేవం.

సుదర్శనస్య కథితో ద్వాదశార్ణాత్మకో మనుః ।
బీజముద్ధం యథాపూర్వం ద్రష్టా చ కపిలస్స్మృతః ॥ ౯౫
ఛన్దో విరాట్ దేవతా చ హేతి రాజస్సుదర్శనః ।
* జపో ద్వాదశలక్షం చ ద్విషట్కాక్షరవత్ఫలమ్ ॥ ౯౬
ఆమ్నాయాదిం చ నత్యన్తం సుదర్శనపదం తతః ।
చతుర్థ్యన్తం ప్రయుఞ్జీత ఫలమష్టాక్షరే యథా ॥ ౯౭
ఋషిర్భార్గవ స్తథా ఛన్దో గాయత్రం హేతి † రాడినః ।
పూర్వార్ణదితం ద్విషట్కార్ణం మాధవీ మాదిముద్ధరేత్ ॥ ౯౮
నభోమణిం చాదిదేవం వక్రతుణ్డ ‡ మచాం ముఖమ్ ।
కరాల మ్మృతమగ్నిం చ గోపనం కకుభం తథా ॥ ౯౯
అచాం § ద్వయం గన్ధవహాం ముఖం దక్షం చతుర్ముఖ ।
గోపతిం గోపనమథో జృమ్భలం చాదిమ స్తథా ॥ ౧౦౦
మాహేన్ద్రీం యాదసాం నాథం $ ద్విరదం పన్నగాధిపమ్ ।
స్పర్శనం నృహరిం కుమ్భం రామం సుభగమన్వతః ॥ ౧౦౧
ప్రాచేతసం సయష్టిం చ శుక్లమాదిం దరం తథా ।
అమృతం బన్ధుసహితం ధనాధ్యక్షమపాం పతిమ్ ॥ ౧౦౨
నాసిక్యం శశినం చాదిం మారుతం మన్దరద్వయమ్ ।
ముఖం లక్ష్మీం తద్వైకాక్షం వసుం చైవ గుహాలయమ్ ॥ ౧౦౩
సయష్టిం కుఞ్జరముఖం || గోపనం శుభదం దరమ్ ।
మాధవీం గోపతిం చైవ గోపనం కాలనేమిజిత్ ॥ ౧౦౪
మాహేన్ద్రీం గోపనం శఙ్ఖం కకుభం కుమ్భసంజ్ఞితమ్ ।
పులహం ముసలం కుమ్భం ¶ మాహేన్ద్రీం భువనాహ్వయమ్ ॥
గదధ్వంసం హుతవహం వైరాజం మృగవల్లభమ్ ।
జన్మధ్వంసం శశధరమెణాశం చ తతాన్తిమమ్ ॥ ౧౦౬
బీజముద్ధం యథాపూర్వ మృషిస్స్యాన్నీలలోహితః ।
❧ యష్టిశ్ఛన్దశ్చ కథితో దేవతా హేతిరాడసౌ ॥ ౧౦౭

* జపేత్. † సంజ్ఞితమ్. ‡ మహాజృమ్భఖం § ద్వితీయమ్. $ దరం ద్విః.
|| శోభనం. ¶ నత్యన్తం. ❧ అత్రిః.

జపేల్లక్షత్రయం మన్త్రీ * జపస్యాస్య చ వైభవాత్ ।
నిగ్రహానుగ్రహే శక్తిస్తస్యాభివిద్వేషణాదికృత్ ॥ ౧౦౮

చలాచలసముద్రాదిశోషణం కమ్పనం తథా ।
తత్కటాక్షవినిక్షేపాత్సృష్ట్యాదీనాం † విధిర్భవేత్ ॥ ౧౦౯

సుదర్శనమహామన్త్రః.

సుదర్శనమహామన్త్రం వక్ష్యామి చతురానన ।
మాతృకాచక్రమాలిఖ్య సమభ్యర్చ్య యథావిధి ॥ ౧౧౦

స్వీకృత్య ద్వాదశార్ణాంశ్చ వక్రతుణ్డమథాం ముఖమ్ ।
కరాలమగ్నిసహితం గోపనం మారుతం తతః ॥ ౧౧౧

పశ్చిమం పావకం ఖడ్గమనలం చ ‡ కృశానుకమ్ ।
విధాతారం చాదిదేవం ఫులహం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౧౨

§ దరం హుతవహం తార్క్ష్యం ద్వివర్ణసుం చ సముద్ధరేత్ ।
పాటలప్రియమాకారం $ దరం ధ్రువసమన్వితమ్ ॥ ౧౧౩

లక్ష్మీం ముఖం చ వైరాజమగ్నిం భువనశోషణకమ్ ।
ద్విరదాననమాకారం కమలాం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౧౪

స్పర్శనం వైధరం చాదిమనలం వైధరం తథా ।
అమృతం చాదిదేవం చ మాహేన్ద్రం చ సమీరణమ్ ॥ ౧౧౫

శుక్లం ముఖం భాస్కరం చ కమలం విక్రమం తథా ।
అనలం సుముఖం విష్ణుం పద్మనాభవినాయకౌ ॥ ౧౧౬

జన్మధ్వంసం చ కలశం పులహం బన్ధుసంమితమ్ ।
వైరాజం శుభదం రామం ఖర్వదేహం హుతాశనమ్ ॥ ౧౧౭

వైధరం త్వమృతధామానం నృహరిం మృగవల్లభమ్ ।
పవిత్రమమృతధామానం మాధవం భుజగం తతః ॥ ౧౧౮

చతుర్గతిం తథా దృష్టిం చాదిదేవం హుతాశనమ్ ।
భువనం చణ్డమత్రిం చ ఊకారం కమలోద్భవ ॥ ౧౧౯

---

* మన్త్రిస్యా. † నిధి. ‡ కృశాగమమ్. § ఉదయం. $ దరత్రయసమన్వితః.

క్రోధరూపం దినమణిం విఘ్నేశం మధుసూదనమ్ ।
ఏకాక్షం మన్దరం పద్మం వైధరం గోపతిం తథా ॥ ౧౨౦

పశ్చిమం వక్రతుణ్డం చ ఖడ్గం గోపనమన్వతః ।
భూధరం * మారుతం స్పర్శం తృతీయం † కకుభం తథా ॥ ౧౨౧

యాన్తం చ విజయం త్వగ్నిమాకారం శ్వేతరోచిషమ్ ।
‡ ఆదిం దరం తథేన్ద్రం చ విజయం § జ్వలనం తథా ॥ ౧౨౨

శ్రీధరం చ గదధ్వంసం భువనం చ హుతాశనమ్ ।
ఉదయం చతుర్గతిం విఘ్ననాయకం త్వేకచక్షుషమ్ ॥ ౧౨౩

స్వాహాధవం $ గోపనం చ యష్టిం చ కమలాలయామ్ ।
వక్రతుణ్డం చోర్ధ్వలోకం ప్రచణ్డం వసుమస్తకమ్ ॥ ౧౨౪

మారుతం వరుణం చాగ్నిం పశ్చిమం స్వాన్తమబ్జజ ।
పవిత్రమృతధామానం మారుతోదయసంజ్ఞితౌ ॥ ౧౨౫

విరిఞ్చివిజయౌ చాగ్ని దేవమన్దరశ్రీధరౌ ।
మారుతాత్ షష్ఠమస్త్రం చ పద్మాం విజయ ‖ మాదిమత్ ॥ ౧౨౬

¶ యష్టిం లక్ష్మ్యాస్తృతీయం చ శిఖణ్డం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
ఖేటకం మారుతం పాపహానం పావకం తతః ॥ ౧౨౭

శశాఙ్కం విక్రమం ** చార్తిదణ్డనం విక్రమం తథా ।
అర్ధేన్దుశేఖరం పశ్చాత్పశ్చాన్తమృతధామ చ ॥ ౧౨౮

నభోమణిం పవిత్రం చ పవనాన్తం చ మన్దరమ్ ।
గజాననం చ విజయం దహనం బిన్దుశేఖరమ్ ॥ ౧౨౯

నీహారదీధితిం యష్టిం సాన్తం చైవాగ్నిసప్తమమ్ ।
మాధవీమిన్దుయాన్తౌ చ దక్షం చ మధువిద్విషమ్ ॥ ౧౩౦

అర్ధేన్దుమిన్దుమాకారం మన్దరం మాయయాయుతమ్ ।
క్రోధరూపం హుతవహం భువనం పుణ్యవిక్రమౌ ॥ ౧౩౧

---

* మాధనమ్. † కకుభాహ్వయం. ‡ ఆదిదేవం. § జవనం. $ గోధనం. ‖ మాదితః. ¶ షష్టిం. ** చాది.

* యాన్తం సుభద్రమోంకారం ముసలం ద్విరదాననమ్ ।
ధనదం విక్రమం స్పర్శం గోపనం చ చతుర్గతిమ్ ॥ ౧౩౨

వైరాజం వామనం తార్క్ష్యం ప్రచణ్డం శ్వేతదీధితిమ్ ।
విక్రమం వైధరం పుణ్యం † ప్రచణ్డం కుఞ్జరాననమ్ ॥ ౧౩౩

ఏకనేత్రం హుతవహం మధుసూదనసంజ్ఞితమ్ ।
యాన్తోదయా శుక్లలోకా బహులం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౧౩౪

సప్తార్చిః శ్రీధరం ‡ త్వన్ద్రిం యష్టిం పఞ్చాన్తకం తథా !
§ యాన్తం చాగ్నిం ద్వితీయం చ మన్దరం పవనద్వయమ్ ॥ ౧౩౫

భద్రపాణిమద్వైకాక్షం యాన్తం చ మధువిద్విషమ్ ।
లమ్బకుక్షిం చ విజయం శిఖినం మన్దరం తథా ॥ ౧౩౬

సర్వరోధం భద్రబాహుం మాధవం కమలం తతః ।
నాసిక్యం ఖర్వదేహం చ వక్రతుణ్డం సరోరుహమ్ ॥ ౧౩౭

యాన్తం కుశేశయం కుమ్భం సుముఖం ద్విస్సముద్ధరేత్ ।
ఓతదేహం తథా $ దిం చ శ్వసనం విజయం తథా ॥ ౧౩౮

కరాలమగ్నివదనం ముఖం పావకగోపనౌ ।
నీహారదీధితిం చైవ చమకం హవ్యవాహనమ్ ॥ ౧౩౯

విఘ్నేశం గోపనం చాగ్నిం మధుసూదనమారుతౌ ।
చణ్డం హుతవహం రామం పులహం బన్ధుశీర్షకమ్ ॥ ౧౪౦

సుధామయమికారం చ మాహేన్ద్రిం రామశీర్షకమ్ ।
స్పర్శాన్తం ‖ విక్రమాద్యం చ నత్యాన్తం బన్ధు ¶ మస్తకమ్ ॥

ఖడ్గం త్రివిక్రమం పీతవర్ణాభం చ త్రివిక్రమమ్ ।
మాధవీం సర్వరోధం చ ✓ వైధరం మన్దరద్వయమ్ ॥ ౧౪౨

∮ యాన్తార్ణాగ్నిరథం పశ్చాద్యాన్తం గోపనమస్తకమ్ ।
విహగేశం శ్వేతరోచిర్ముఖం హుతవహం తథా ॥ ౧౪౩

---

* ధాన్తమ్. † గోపనం. ‡ చెన్దమ్. § యాన్తమచాం ద్వితీయమ్. $ త్రిం చ. ‖ విక్రమం చాన్యం. ¶ సస్తకమ్. ✓ మన్దరం వైధరద్వయమ్ ॥ ∮ యాన్తార్ణశిరసమ్.

శ్రీధరం చైకనయనం పశ్చిమం బన్ధుమస్తకమ్ ।
శ్రీవత్సమాదిదేవాన్తం ప్రచణ్డం కమలాభిధమ్ ॥ ౧౪౪

అథోర్ధ్వలోకం శ్రీవత్సం మన్దరం మధువిద్విషమ్ ।
ప్రచణ్డం పుణ్డరీకాక్షం శుభదం చ సరోరుహమ్ ॥ ౧౪౫

* వనం గజముఖం బన్ధుం భువనం మృగవల్లభమ్ ।
అమృతం చైకనయనం పఞ్చబిన్దుం సుధామయమ్ ॥ ౧౪౬

విక్రమం కుఞ్జరముఖం గోపనం ధూలికేతనమ్ ।
కరాలం జన్మవిధ్వసం కులిశం చ హుతాశనమ్ ॥ ౧౪౭

శశాఙ్కమాదిం యాన్తం చ వరుణం పులహం తథా ।
హృషీకేశం తథైకాక్షం వరుణం బన్ధుశీర్షకమ్ ॥ ౧౪౮

క్రోధరూపం † గోపతిం చ దాన్తం మన్దరగోపనౌ ।
శిఖినం స్పర్శనం చాదిం షట్కృత్వోఽగ్నౌ పులహం క్షిపేత్ ॥ ౧౪౯

జయం సదాగతిం బన్ధుం పీయూషం విక్రమాభిధమ్ ।
హిరణ్యగర్భమనలం మన్దరద్వయమబ్జజ ॥ ౧౫౦

పుణ్డరీకాక్ష ‡ మగ్న్యన్తం విజయం రామశీర్షకమ్ ।
నభోమణిం చాదిదేవమమృతం మాయయా యుతమ్ ॥ ౧౫౧

అత్రిం చ ధనదం కుమ్భం ద్వయమర్ధేన్దుమాదిమత్ ।
హస్తివక్త్రం చ కమలమనలం చ సుధామయమ్ ॥ ౧౫౨

అగ్నిం చ గోపనం మాన్తం శ్రీధరం సుభగం తథా ।
స్పర్శత్రయం బృహద్భానుం గోపనం సుముఖం తతః ॥ ౧౫౩

మాధవీం వాసుదేవం చ వైధరం మాధవాహ్వయమ్ ।
సుభద్రం చన్ద్రధవలం ముసలం చ ద్విరుచ్చరేత్ ॥ ౧౫౪

బ్రహ్మాన్ననన్తరం తస్య మారుతం మధువిద్విషమ్ ।
కుమ్భం సవిక్రమం లక్ష్మీం సుధాదీధితివిక్రమౌ ॥ ౧౫౫

---

* భువనమ్. † గోపనమ్. ‡ మత్స్యాన్తం.

క్రోధరూపం ప్రచణ్డం చ భువనం వక్రతుణ్డకమ్ ।
కరాలం శిఖినం దక్షం భద్రహస్తం * తథోదరమ్ ॥ ౧౫౬
ఓషధీశం తథా దక్షం † పావకం చ తతాన్తిమమ్ ।

బీజాఙ్గదేవతానిర్దేశః.

బీజమఙ్గం యథాపూర్వమృషిర్దక్షః ప్రజాపతిః ॥ ౧౫౭
ఛన్దోఽతిచ్ఛన్ద ఏతస్య దేవతా ‡ చ సుదర్శనః ।
సప్తాధికా సప్తతిశ్చ వర్ణానాం ద్వే శతే సమే ॥ ౧౫౮
జపేన సిధ్యతి మనుర్లక్షద్వాదశసఙ్ఖ్యయా ।

జపకాలదేశాదినిర్దేశః.

కృష్ణపక్షే చతుర్దశ్యాముపోష్య § ప్రయతాత్మవాన్ ॥ ౧౫౯
నిశీథే దృఢధీర్మన్త్రీ శ్మశానే వా చతుష్పథే ।
జపేద్భూతాదయస్తస్య ప్రత్యక్షాస్సర్వకామదాః ॥ ౧౬౦

అపరస్సుదర్శనమహామన్త్రః.

మహాసుదర్శనం మన్త్రమపరం కథయామి తే ।
ద్విషట్కాక్షరముద్ధృత్య గోపతిం మృగవల్లభమ్ ॥ ౧౬౧
వైరాజం విక్రమ $ వరమనలం మధుసూదనమ్ ।
|| గదధ్వంసమచామాదిం దక్షం దినకరాహ్వయమ్ ॥ ౧౬౨
గోపనం ధృతిమన్తం చ పులహం పశ్చిమాననమ్ ।
ఋతధామా దినమణిం పావకం సుముఖం తతః ॥ ౧౬౩
అమృతం కకుభం పద్మనాభం ¶ గోపతిమబ్జజ ।
సుభగం బన్ధుశిరసం పవిత్రం విజయం తథా ॥ ౧౬౪
చతుర్గతిం దేవదత్తం పశ్చిమం ❧ బన్ధుమస్తకమ్ ।
ప్రచణ్డం పుణ్డరీకాక్షం / గోపనం వైధరాహ్వయమ్ ॥ ౧౬౫

---

* తథోదయమ్. † పవనం. ‡ స్యాత్సుదర్శనః. § దృఢమా. $ పరం యాన్తం చ - పరం వామనం. || జన్మధ్వంసం. ¶ గోపన. ❧ బన్ధుసప్తకమ్. / గోధనం వైధరం ధ్వజమ్.

సరామం చైకనేత్రం చ మారుతం * బ్రహ్మసాధనమ్ ।
అత్రిం చతుర్గతిం శ్వేతదీధితిం చ † స్వరాదిమత్ ॥ ౧౬౬

విఘ్నేశద్వితయం పశ్చాన్నామాన్తకముద్ధరేత్ ।
సుభద్రం సూదనం శఙ్ఖం వైధరం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౧౬౭

పశ్చిమం చైకనయనం సూదనం గదినం తథా ।
భద్రబాహుం సరామం చ కకుభం కుమ్భ ‡ గోపనా ॥ ౧౬౮

మాహేన్ద్రిం సూదనం § విశ్వరూపం భూధరమబ్జజ ।
శుభదం విజయం శుక్లం గోపనం శ్వేతదీధితిమ్ ॥ ౧౬౯

ఋతం చ సూదనం యాన్తం దేవరం మన్దరోదయా ।
భృగుం ఖడ్గధరో ద్వా చ మాధవం భువనాహ్వయమ్ ॥ ౧౭౦

ఆకారం వక్రతుణ్డం చ వైధరం శ్రీధరం తథా ।
ఉగ్రాత్మానం పవిత్రం చ పద్మనాభం చ మాధవమ్ ॥ ౧౭౧

నృహరిం సూదనం శుక్లం భువనం బహులద్వయమ్ ।
తార్క్ష్యం ఋషభం $ గోపనం చ ‖ కమలం బన్ధుమస్తకమ్ ॥

విఘ్నేశం వామనపరం సుభద్రం సగుహాలయమ్ ।
ఏకనేత్రం చాదిదేవం పశ్చిమాననమబ్జజ ॥ ౧౭౩

శుక్లం దక్షం సూదనం చ యాన్తం పశ్చిమవక్త్రకమ్ ।
ఋతధామ తథా దక్షం సర్వతోధం సపశ్చిమమ్ ॥ ౧౭౪

విక్రమం శుభదం చాదిదేవం ఖడ్గధరం తథా ।
చతుర్గతిం వాసుదేవం గదధ్వంసం సవిక్రమమ్ ॥ ౧౭౫

భద్రహస్తం పఞ్చబిన్దుమోషధీశం కరాలకమ్ ।
విఘ్నేశం వైధరం కుమ్భం విక్రామణమనన్తరమ్ ॥ ౧౭౬

కుఞ్జరాననమాకారం చతుర్గతిమథాంబు ముఖమ్ ।
¶ శిఖినం మానుషేశం చ నృహరిం స్పర్శషోడశీమ్ ॥ ౧౭౭

---

* చ ప్రసాధనమ్. † సురాదిమత్. ‡ శోభనా. § క్రోధరూపమ్. $ గోపతిమ్. ‖ మలయం. ¶ శంఖినమ్.

ఋతధామోత దేహం చ భద్ర * బాహుమనన్తరమ్ ।
అచాం ద్వితీయం దృష్టిం చ గదినం పద్మనాభకమ్ ॥ ౧౭౮

మార్తాణ్డం సూదనం విఘ్ననాయకం విజయం తథా ।
పద్మనాభం † గోపనం చ శుక్లమాదిం దరాహ్వయమ్ ॥ ౧౭౯

తత్సమష్టిం ద్విరుచ్చార్య సోమమాదిం సయష్టికమ్ ।
భాస్కరం పావకం చైవ ద్విర్వక్తవ్యం తదక్షరమ్ ॥ ౧౮౦

పీయూషం విక్రమం పుణ్యం కలశం యష్టిశీర్షకమ్ ।
శశాఙ్కమాదిం శఙ్ఖం చ పూర్వవత్కమలోద్భవ ॥ ౧౮౧

పీయూషం రామశిరసం స్పర్శానామపి షోడశమ్ ।
ఋతం చ సూదనం శుక్ల ‡ మత్రిం చైవ యథాపురమ్ ॥ ౧౮౨

తార్క్ష్యద్వయం చ కమలాం విజయం త్వృతధామ చ ।
హృషీకేశం తథా భద్రద్వయం మధునిషూదనమ్ ॥ ౧౮౩

శ్రీవత్సం చాదిమనలం శ్రియఃపతిమనన్తరమ్ ।
పశ్చాన్తకం పద్మనాభమేకాక్షం మృగవల్లభమ్ ॥ ౧౮౪

జన్మధ్వంసం శ్వేతరశ్మిమేజేశం దృష్టివామనౌ ।
సుభద్రం బన్ధుశిరసం స్పర్శానాం షోడశాక్షరమ్ ॥ ౧౮౫

విక్రమం చైకవింశం చ బన్ధుం తన్మస్తకస్థితమ్ ।
సుముఖం పవనాహ్వానం బ్రహ్మసావిజయాహ్వయమ్ ? ॥ ౧౮౬

దహనం భద్రమమృతం మతిమన్తం చ సూదనమ్ ।
ప్రచణ్డం గోపనం శుక్లం భువనం బహులం తథా ॥ ౧౮౭

భల్లాయుధం శ్రీధరం చ ముసలం ప్రేతనాయకమ్ ।
మాధవం వైధరం విఘ్ననాయకం ద్వితయం తథా ॥ ౧౮౮

అచాం ద్వితీయం పఞ్చాన్తం విష్కంభం ద్విరదాననమ్ ।
విక్రమం మాధవీమగ్నిం వాసుదేవం చతుర్ముఖ ॥ ౧౮౯

---

* బాహుం సమన్దరమ్. † గోపతిమ్. ‡ ముగ్రం చైవ యథాపురమ్ ॥ అక్ష.

వక్రతుణ్డం మానుషేశమప్రమేయం వనస్రజమ్ ।
ధరిత్రీం కమలాక్షం చ సూక్ష్మదృగ్బద్ధమస్తకమ్ ॥ ౧౯౦

విఘ్నేశం వైధరం ప్రేతనాయకం మాయయాయుతమ్ ।
హైరమ్బం వైధరం చాదిం పశ్చిమం త్వృతధామకమ్ ॥ ౧౯౧

విజయం రామశిరసం భాస్కరం విజయాహ్వయమ్ ।
అత్రిం మృగేశం వరుణం గోపనం శ్వేతదీధితిమ్ ॥ ౧౯౨

శ్రీధరం బహులం పీతం జృమ్భలం మోహనాశనమ్ ।
పశ్చిమం భువనం విఘ్ననాయకద్వితయం తథా ॥ ౧౯౩

అచాం ద్వితీయం కమలమాదిం శఙ్ఖం వినాయకమ్ ।
పశ్చిమం భువనం బిన్దుం శశాఙ్కం ద్విగుణం తథా ॥ ౧౯౪

భద్రబాహుం సరామం చ సుధాదీధితిగోపనౌ ।
యాన్తం సమీరణం చాదిం పశ్చిమం జాతవేదసమ్ ॥ ౧౯౫

అమృతం విక్రమపరం వైధరం * చానలం తదా ।
గోపనం విజయం విఘ్ననాయకం విజయాహ్వయమ్ ॥ ౧౯౬

ఋతధామం సరసిజం పద్మనాభం పితామహ ।
వైరాజం శ్వసనం చాదిదేవం భల్లాయుధం కరమ్ ॥ ౧౯౭

శ్వసనం ప్రణవాదిం చ విఘ్నేశం † సర్వవిక్రమా ।
‡ కరాలమృతధామాన్తం విజయం ధనసంజ్ఞితమ్ ॥ ౧౯౮

స్వచ్ఛన్దమథ దృష్టిం చ చతుర్గతిమనన్తరమ్ ।
శశాఙ్కం ఫుల్లనయనం వాసుదేవం చ ఖేటకిమ్ ॥ ౧౯౯

శఙ్ఖం పులహమోఙ్కారం మార్తణ్డం పశ్చిమాననమ్ ।
క్రోధం వనస్రజం భూమిం నాసిక్యం శ్వేతదీధితిమ్ ॥ ౨౦౦

షోడశం కపిలం భానుం చతుర్గతిమనన్తరమ్ ।
విధాతారం తథా శైలం విజయం కమలోద్భవ ॥ ౨౦౧

* చానిలం తథా. † శర్వవిక్రమా. ‡ 'కరాలమ్' ఇత్యారభ్య 'విధాతారమ్' ఇత్యన్తం క్వచిన్నాస్తి.

అచాం త్రయోదశం చాగ్నిం కమలం చన్ద్రదీధితిమ్ ।
వక్రతుణ్డం చాదిదేవం * శఙ్ఖం పీతమచాం ముఖమ్ ॥ ౨౦౨

పూర్ణచన్ద్రం తథా దక్షం భువనం వైధరాత్మకమ్ ।
పద్మనాభం ధ్రువం లక్ష్మీం బ్రహ్మసాధనసంజ్ఞితమ్ ॥ ౨౦౩

క్రోధరూపం దరం చాదిం మాధవం గోపతిం తథా ।
విక్రమం మాధవం భానుం సరామం సూక్ష్మలోచనమ్ ॥ ౨౦౪

గదధ్వంసం చ పీయూషం విఘ్నేశం పశ్చిమాననమ్ ।
అచాం ద్వితీయం శుభదం సూదనం యష్టిశీర్షకమ్ ॥ ౨౦౫

కరాలం శ్రీధరం లక్ష్మీం మృగేశం ద్విరదాననమ్ ।
పద్మపాణిం భూధరాఖ్యం ద్వయం † వైధరమాధవౌ ॥ ౨౦౬

పశ్చిమం పవనం లక్ష్మీం బ్రహ్మసాధనసంజ్ఞితమ్ ।
క్రోధరూపమచామాదిం స్పర్శనం దక్షగోపనౌ ॥ ౨౦౭

ధాన్తం చతుర్గతిం పాపహాననం బహులం తథా ।
వక్రతుణ్డం కరాలం చ ‡ కకుభం త్వృతధామ చ ॥ ౨౦౮

భద్రబాహుం § చలధ్వంసం మృగేశం దృష్టిమాదిమమ్ ।
ద్విరదాననయష్టిం చ అనలం గోపనాహ్వయమ్ ॥ ౨౦౯

$ సధ్రువం పులహం బిన్దుం మాహేన్ద్రం మధుసూదనమ్ ।
అర్ధచన్ద్రం తథా చన్ద్రం నాసిక్యం తద్ద్విరుద్ధరేత్ ॥ ౨౧౦

శశాఙ్కామృతధామానం సూదనం యష్టిశీర్షకమ్ ।
తద్ద్విరభ్యస్య శీతాంశుమర్పితం వసుమస్తకమ్ ॥ ౨౧౧

పులహం వాసుదేవాఖ్యం ప్రస్తారం ద్విరదాననమ్ ।
విక్రమం బహులం బ్రహ్మ గోపనం బహులం తథా ॥ ౨౧౨

ప్రచణ్డం ‖ జన్మవిధ్వంసం విఘ్నేశం చ ¶ తృతీయకమ్ ।
అచాం †† దృష్టిం ద్వితీయాన్తం భద్రబాహుం పవిత్రకమ్॥ ౨౧౩

---

* శఙ్ఖం పీతమవాఙ్ముఖం. † భూధర. ‡ ఋతధామ చ ధామ చ. § గదధ్వంసం. $ బన్ధహమ్. ‖ ఛలి. ¶ ద్వితీయకమ్. †† దృష్టిద్వయం యాన్తమ్.

ఋతం చ కార ద్విరదం చాననం మన్దరాహ్వయమ్ ।
ప్రద్యోతనం గోపనం చ శశాఙ్కం చ శ్రియః పతిమ్ ॥ ౨౧౪

వైధరిం శుభదం చాగ్నిం శ్రీవత్సం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
సుముఖం విక్రమపరం విజయం ముఖమబ్జజ ॥ ౨౧౫

అత్రిం సరామం పఞ్చాన్తం సుభగం మధుసూదనమ్ ।
యష్టిం కరాలమాకారం చతుర్గతిమనన్తరమ్ ॥ ౨౧౬

అపాం పతిం శ్వేతరశ్మిం శ్రియః పతిమతః పరమ్ ।
న్తమ్భోరమాననం మాయాం కలశం * దీప్తరోచిషమ్ ॥ ౨౧౭

సుభగం గోపనం యాన్తం గోపనం వశ్చిమాననమ్ ।
హృషీకేశం వసుం శఙ్ఖం † గోపనం ద్వితయం పునః ॥ ౨౧౮

యష్టిబీజం ద్విరుచ్చార్య ‡ తిగ్మదీధిం పవిత్రకమ్ ।
ఋతధామ తద్దైకాక్షం విక్రమం బహులాహ్వయమ్ ॥ ౨౧౯

గదధ్వంసం తథైకాక్షం విక్రమం బహులాహ్వయమ్ ।
§ గుహాలయం పాపహానమమృతం మధువిద్విషమ్ ॥ ౨౨౦

రోచిశ్శ్రియః పతిం కాన్తం వైధరం మాధవం తథా ।
పీయూషమాదిం కమల $ మశివం ధనదాహ్వయమ్ ॥ ౨౨౧

ఋతధామ తథైకాక్షమచామెకాదశం తథా ।
ద్విరుద్ధరేత్కామబీజం వైధరం ‖ తూదయాహ్వయమ్ ॥ ౨౨౨

గదధ్వంసం తథైవాగ్నిం మస్తకస్థం పవిత్రకమ్ ।
గోపనం విజయం చాదిదేవం విష్వక్సంజ్ఞితమ్ ॥ ౨౨౩

త్రిదశాకారమెకారం శ్వేతాంశుం విక్రమం తథా ।
గజవక్త్రం సూదనం చ కపిలాక్షమనన్తరమ్ ॥ ౨౨౪

తృతీయం కకుభద్వన్ద్వమస్తకస్థం వసుం పునః ।
జన్మధ్వంసం చ జలజం సుధాదీధితివిక్రమా ॥ ౨౨౫

---

* సప్త. † శ్రీద్విజ. శ్రీబీజద్వతయం. ‡ నిగమాదిం. § గుహాశ్రయమ్.
$ మనలం. ‖ మరణా.

* కలశం పురుషాత్మానం గహనం పద్మనాభకమ్ ।
భాస్కరం సుముఖం బ్రహ్మాణ భువనం విజయం † వసు ॥ ౨౨౬

ద్రుహిణం త్వృతధామానం భూధరం క్రోధనం తతః ।
స్పర్శానాం షోడశార్ణానాం చ ‡ కుమ్భేశం ముసలం తతః ॥ ౨౨౭

నీహారదీధితిమచా § మేకదేశమతః పరమ్ ।
చతుర్గతిం భద్రహస్తం విజయం పద్మనాభకమ్ ॥ ౨౨౮

హైరమ్బం గోపనం చైవ గదినం కలుషాపహమ్ ।
అచాం ద్వితీయం $ కమలాం గోపనం విత్తవర్ధనమ్ ॥ ౨౨౯

‖ హారిణాననమాద్యే ద్వే కకుభం వరుణాహ్వయమ్ ।
¶ జ్వలనం మానుషఘ్నం చ విఘ్నేశం గోపనాహ్వయమ్ ॥ ౨౩౦

శ్రీవత్సం ** ద్విశదం శుక్లమచామాదిం సరోరుహమ్ ।
బ్రహ్మాణ పఞ్చాన్తకమతః †† ధృతావాసమతః పరమ్? ॥ ౨౩౧

వైరాజమగ్నిం నృహరిం బ్రహ్మసాధనసంజ్ఞితమ్ ।
సుభద్రం సుముఖం కుమ్భం మారుతం చోతదేహకమ్ ॥ ౨౩౨

దక్షం దాక్షాయణీకాన్తం మన్దరం పఞ్చబిన్దుకమ్ ।
ధూమధ్వజం ప్రచణ్డం చ సూదనం కతృతీయకమ్ ॥ ౨౩౩

‡‡ హారివక్త్రం రామసంజ్ఞం దృష్టివిక్రమముబ్జజ ।
శుభదం కపిలం §§ హ్రాస్వం భద్రహస్తం సమీరణమ్ ॥ ౨౩౪

నీహారదీధితిమచామాదిం కుమ్భం హుతాశనమ్ ।
శుక్లమోఙ్కారసంయుక్తం సుభద్రం మధుసూదనమ్ ॥ ౨౩౫

స్పర్శం తృతీయమనలం విజయం సప్తమీం కలామ్ ।
విక్రమం సూక్ష్మదృష్టిం చ శ్రీధరం యాదసాం పతిమ్ ॥ ౨౩౬

---

* ముసలం. † సుఖమ్. ‡ మృగేశం. § మేకాదశ. $ కమలమ్. ‖ వారణాననం. ¶ అనలం మానుషేశం చ. ** జలజం. †† కోశాష్టకేపి త్రుటిః. క్వచిత్ యథా పాఠ్యాగ్ని పాఠః. ‡‡ కరివక్త్రం. §§ భద్రహస్తం పుణ్యం.

హేరమ్బం వాసుదేవం చ భద్రహస్తం చ మాధవీమ్ ।
అచాం ద్వితీయం * దృష్టిం చ కమలం బహులం తథా ॥   २३८

స్పర్శాన్తం భువనం చక్రం భృగుం కకుభసంజ్ఞితమ్ ।
నభోమణిం విక్రమం చ పాటలం మధువిద్విషమ్ ॥   २३९

భల్లాయుధం బన్ధు † శీర్షం విఘ్నేశం వైధరాహ్వయమ్ ।
వక్రతుణ్డమచామాదిం కమలం పీతపూర్వకమ్ ॥   २३९

గోపనం మానుషం చైవ ‡ పులహం బన్ధుమస్తకమ్ ।
ఓతదేహం తథా పీతం జన్మధ్వంసం త్రివిక్రమమ్ ॥   २४०

గోపతిం వరుణం విఘ్ననాయకం త్వృతధామకమ్ ।
ఏకాక్షం మారుతం చాదిదేవం బహులమస్తకమ్ ॥   २४१

§ పవనం సూక్ష్మదృక్ఛ్రోత్రం సూదనం చ చతుర్గతిమ్ ।
సుభద్రం చ బృహద్భానుం గదినం వరుణం ముఖమ్ ॥   २४२

జయం కుమ్భేశమఖిలమ్మృతం భువనసంజ్ఞితమ్ ।
దృష్టిం చ ధనదం దక్షం హృషీకేశం జయాహ్వయమ్ ॥   २४३

శశాఙ్కం భువనం చాదిం కమలామద్రిమస్తకమ్ ।
విఘ్నేశం పశ్చిమం బన్ధుం నాసిక్యం గదినం తథా ॥   २४४

మాహేన్ద్రిం శశినం దేవదత్తం లక్ష్మీం శ్రియః పతిమ్ ।
పక్షాన్తకం పద్మనాభం గోపనం విఘ్ననాయకమ్ ॥   २४५

అమృతం సమీరణమచాం ద్వితీయం పశ్చిమాననమ్ ।
వైరాజం మాధవీమూర్ధ్వలోకేశం విజయద్వయమ్ ॥   २४६

బహులం సమీరణం దేవదత్తం మన్దర $ గోపనే ।
గోపనం చౌషధీశం చ భువనం వైధరాహ్వయమ్ ॥   २४८

శ్రీవత్సమగ్నిం విఘ్నేశం గోపనం చ చతుర్గతిమ్ ।
హుంఫట్కారం తతాన్తం చ మనుమేవం సముద్ధరేత్ ॥   २४७

---

* తుష్టిం చ.   † రసం—శిరో.   ‡ పులహద్వయ.   § పావనం. $ గోపతీ । గోపతిమ్.

బీజాఙ్గాదినిర్దేశః

బీజాఙ్గాని యథాపూర్వమృషిస్స్యాన్నీలలోహితః ।
ఛన్దశ్చ వరివంసంజ్ఞో దేవతా చ సుదర్శనః ॥ ౨౪౯

అష్టలక్షం జపేద్బ్రహ్మా పాతాలె దివి వా భువి ।
గతిర్న ప్రతిహన్యేత మన్త్రిణో మన్త్రవైభవాత్ ॥ ౨౫౦

సుదర్శననృసింహమన్త్రః.

సుదర్శననృసింహాఖ్యం మన్త్రం బ్రూమి చతుర్ముఖ ।
ఉద్గీథం నృహరిం * పద్మనాభం సఙ్కర్షణాహ్వయమ్ ॥ ౨౫౧

నాసిక్యం శుక్లమాదిం చ గోపతిం ప్రణవాది చ ।
నీహారదీధితిం పద్మనాభం చ మధువిద్విషమ్ ॥ ౨౫౨

అనలం కకుభం కుమ్భం గోపనం పులహాత్మకమ్ ।
అచాం ద్వితీయం స్పర్శాన్తం సూదనం పులహాహ్వయమ్ ॥ ౨౫౩

విక్రమం కుఞ్జరముఖం † మాధవం తస్య మస్తకే ।
మార్తాణ్డం భద్రహస్తం చ ద్విరుచ్చార్య ప్రభాకరమ్॥ ౨౫౪

శ్రీధరం కపిలాక్షం చ ఫట్కారం ఖేటకీం తతః ।
తదన్తమేవం కథితం ద్వావింశత్యక్షరాత్మకమ్ ॥ ౨౫౫

బీజమఙ్గాని చోక్తాని ఛన్దో గాయత్రమీరితమ్ ।
ద్రష్టా చ జమదగ్నిస్స్యాద్దేవతా చ సుదర్శనః ॥ ౨౫౬

సుదర్శననృసింహధ్యానమ్.

సుదర్శనస్య హృదయే విష్ఠితం నృహరిం హరిమ్ ।
స్ఫటికాచలసఙ్కాశం పరశ్శతసటాకులమ్ ॥ ౨౫౭

‡ ప్రలయామ్బుదనిర్ఘోషగమ్భీరగహనధ్వనిమ్ ।
శఙ్ఖచక్రధరం ద్వాభ్యాం కరాభ్యామితరౌ పునః ॥ ౨౫౮

---

* బ్రహ్మ. † వామనం. ‡ హారాద్యఙ్గదనిర్ఘోషగమ్భీర భయద.

ప్రసార్య జానునోర్భీ * మం నఖదమ్ష్ట్రాలిభీషణౌ ।
వ్యత్యస్తచరణద్వన్ద్వమాసీనం పద్మవిష్టరే ॥ ౨౫౯

భ్రుకుటీకుటిలం యోగపట్టికాదృఢబన్ధనమ్ ।
వ్యాదాయ వక్త్రకుహరం దంష్ట్రిణం స్ఫుటితాధరమ్ ॥ ౨౬౦

త్రినేత్రమఖిలాకల్పకల్పితం బ్రహ్మగర్జితమ్ ।
ధ్యాయే † దేవం చ తన్మన్త్రం మన్త్రీ తరతి దుర్గతిమ్ ॥ ౨౬౧

సకృత్స్మరణమాత్రేణ యథాభిలషితం ఫలమ్ ।
అన్యేషు మన్త్రకల్పేషు యదుక్తం తత్సమశ్నుతే ॥ ౨౬౨

పాఞ్చజన్యమన్త్రః.

వక్ష్యామి పాఞ్చజన్యస్య మన్త్రం సర్వార్థసాధనమ్ ।
ఉద్గీథమూర్ధా సప్తార్ణానుద్ధృత్య తదనన్తరమ్ ॥ ౨౬౩

పశ్చిమం భువనం చణ్డం పుణ్డరీకం హుతాశనమ్ ।
మహామాయాం కరాలం చ గోపనం పన్నగాధిపమ్ ॥ ౨౬౪

సూదనం చ తథా శఙ్ఖం ‡ కలశం మధుసూదనమ్ ।
మారుతం భువనాహ్వానం మన్దరం భువనం తతః ॥ ౨౬౫

ఖర్వదేహం తథా చాదిదేవం శ్వసనమాదిమత్ ।
వైధరం పఞ్చబిన్దుం చ పశ్చిమం విజయం తతః ॥ ౨౬౬

యాన్తం గుహాలయం పాపహాననం మధువిద్విషమ్ ।
శఙ్ఖం లక్ష్మీం తథాయుష్టిం ఖర్వదేహం చ § పశ్చిమమ్ ॥ ౨౬౭

ఆదిదేవం మహేన్ద్రం చ మధుసూదనశీర్షకమ్ ।
వాయుం శశాన్తముదితమితి ప్రోక్తో మనుర్మహాన్ ॥ ౨౬౮

శ్రీవత్సో యష్టిరుద్గీథో బీజమేతత్ప్రకీర్తితమ్ ।
అముష్య సనకో ద్రష్టా ఛన్దస్స్యాద్బృహతీ మనోః ॥ ౨౬౯

* మనఖదమ్ష్ట్రాలినిర్మితౌ । విన్యస్త. † ద్దేవం జపేన్మన్త్రం. ‡ కమలమ్. § పంచమమ్.

దేవతా పాఞ్చజన్యశ్చ చతుర్లక్షో జపః స్మృతః ।

పాఞ్చజన్యమన్త్రోద్ధారమ్.

అతోఽన్యం పాఞ్చజన్యస్య మన్త్రం శృణు చతుర్ముఖ ॥ ౨౭౦

సప్తార్ణముద్ధరేదాదౌ పశ్చిమం మధుసూదనమ్ ।
భృగుం చన్ద్రధరం ఖడ్గధవలం కకుభాహ్వయమ్ ॥ ౨౭౧

గజవక్త్రం తథా వాయుమాదిదేవం సమీరణమ్ ।
పశ్చిమం సప్తమముఖం సుముఖం నిగమాదికమ్ ॥ ౨౭౨

పీయూషమత్రిం * సుభగం వరుణం మధువిద్విషమ్ ।
గజాస్యమాదిదేవం చ శ్వసనం శ్వేతరోచిషమ్ ॥ ౨౭౩

వైధరం గోపనం చాపి గదధ్వంసం చతుర్ముఖ ।
వైరాజం విక్రమం దక్షం శ్రీధరం తార్క్ష్యవాహనమ్ ॥ ౨౭౪

గోపనం స్పర్శనం జన్మహన్తారం సలిలాధిపమ్ ।
మాహేన్ద్రమాదిం † జ్వలనం తథాద్యం షష్ఠపశ్చిమౌ ॥ ౨౭౫

గోపనం పశ్చిమం గోపం పీతవర్ణం మధుద్విషమ్ ।
శ్వసనం చ తతా న్తం చ మనురిత్థముదాహృతః ॥ ౨౭౬

బీజమఙ్గాని వై తస్య దేవతా చాపి పూర్వవత్ ।
విష్వక్సేన ఋషిశ్ఛన్దస్సుప్రతిష్ఠా పితామహ ॥ ౨౭౭

పఞ్చలక్షజపేనాస్య సాధకో మన్త్రవైభవాత్ ।
అతలాదిషు లోకేషు ‡ చరన్న ప్రతిహన్యతే ॥ ౨౭౮

కిం పునర్ధర్మకామార్థమోక్షాది కమలసమ్భవ ।

కౌమోదకీమన్త్రః.

సప్తార్ణమగ్రే గోవిన్దం గదినం దృష్టిసూదనౌ ॥ ౨౭౯

చతుర్గతిం చాతివీరం భల్లాయుధముఖాం ముఖమ్ ।
అపాం పతిం హుతవహాముకారం పశ్చిమాననమ్ ॥ ౨౮౦

---

* సుముఖమ్. † జలజం. ‡ గతిర్న.

రామం ప్రచణ్డం గోవిన్దం బ్రహ్మసఙ్కర్షణావపి ।
మన్దరం వాసుదేవాహ్వం వైధరం విష్ణుమన్తకమ్ ॥ ౨౮౧
హృశేశయధరే వీరసేనం హుంఫట్ తథాన్తిమమ్ ।
ఇతి కౌమోదకీమన్త్రముద్ధరేద్బీజమస్య తు ॥ ౨౮౨
స్పర్శద్వితీయమర్ధేన్దుమేతేనైవాఙ్గకల్పనా ।
ఋషిః కృష్ణస్తథా * ఛన్దః పఙ్క్తిః కౌమోదకీ పునః ॥ ౨౮౩
దేవతా లక్షమన్త్రైశ్చ జపతస్సిద్ధిదో భవేత్ ।

పద్మమన్త్రః.

ఆదావుద్ధృత్య † చోఙ్కారం గోపనం దృష్టివిక్రమౌ ॥ ౨౮౪
వైరాజం మారుతం పాపహాననం ‡ వసుమన్తకమ్ ।
వైరాజం బన్ధుశిరసం మాధవీం సూదనం దరమ్ ॥ ౨౮౫
పాటలప్రియమాకారం సమీరణముచాం ముఖమ్ ।
యాన్తం గుహాలయం బ్రహ్మ పశ్చిమం బన్ధుమన్తకమ్ ॥ ౨౮౬
సుముఖం దేవదత్తం చ హుంఫట్కారం § తథాన్తిమమ్ ।
నాదం పకారమూకారమర్ధేన్దుశిరసం పునః ॥ ౨౮౭
బీజం ప్రకల్పయేద్బ్రహ్మన్నమునైవాఙ్గకల్పనా ।
ద్రష్టా విరిఞ్చిశ్ఛన్దశ్చ విరాట్పద్మోఽధిదేవతా ॥ ౨౮౮
దశలక్షజపాత్సిద్ధిరఖిలం ప్రాప్నుయాన్నరః ।
ఇతి పద్మమనుః ప్రోక్తో బీజేనాస్యాఙ్గకల్పనా ॥ ౨౮౯

ముసలమన్త్రః.

శుక్లం పునర్విష్ణు వహ్నీపీయూషం గోపనాహ్వయమ్ ।
సప్తార్ణోద్ధరణాత్పశ్చాన్మన్దరం కమలాసన ॥ ౨౯౦
శశాఙ్కమాదిం ఫులహం గోపనం పవనం పునః ।
జ్వలనం గోపనం దక్షం గోపనం కమలోద్భవ ॥ ౨౯౧

* ఛన్దో దేవీ. † చోద్దీశం. ‡ విజయం తథా. § హుంతాన్తిమమ్.

చతుర్గతిం చ భువనం సుముఖం మధువిద్విషమ్ ।
దరం ముఖం తదాన్తం చ మన్త్రవిన్మన్త్రముద్ధరేత్ ॥ ౨౯౨
మన్దరం భువనం యష్టిమితిబీజమిదం మనోః ।
ముద్గలస్యాదృషిశ్ఛన్దో విరాణ్మన్త్రస్య దేవతా ॥ ౨౯౩
ముసలః పఞ్చలక్షం తు * మన్త్రమస్య ప్రచక్షతే ।

ఖడ్గమన్త్రః.

ఉద్ధృత్య సప్త వర్ణాంశ్చ హైరమ్బం మధుసూదనమ్ ॥ ౨౯౪
† గజాహ్వామత్రిం కమలం మధుశత్రుం చతుర్గతిమ్ ।
విష్ణుం శుక్లం పునర్విష్ణుం వహ్నిపీయూషగోపనాః ॥ ౨౯౫
శశాఙ్కం భువనం వహ్నిం శ్రీవత్సం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
సుముఖం విక్రమం చాపి వైధరం విజయం తథా ॥ ౨౯౬
రామం పఞ్చాన్తకం పుణ్యం గోపనం యష్టిశీర్షకమ్ ।
పఞ్చాన్తకం గోపనం చ శ్వసనం హుంకృతిం తథా ॥ ౨౯౭
ఫట్కారం స్వాహయా సార్ధం ఖడ్గస్య గదితో మనుః ।
చక్రమన్త్రస్య బీజం స్యాదృషిర్నిధిరుచ్యతే ॥ ౨౯౮
ఛన్దో విరాడధిపతిః ఖడ్గాఖ్యో హేతిరాడ్భవేత్ ।
లక్షత్రయం జపేన్మన్త్రీ కాఙ్క్షితాం సిద్ధిమశ్నుతే ॥ ౨౯౯

శార్ఙ్గమన్త్రః.

సప్తార్ణం కల్పయిత్వాదౌ శ్రీవత్సం మధుసూదనమ్ ।
శార్ఙ్గహస్తం గదధ్వంసం మధుసూదన శీర్షకమ్ । ౩౦౦
జ్వలనం పవనాదిం చ వహ్నిం శుక్లమపాం పతిమ్ ।
మధుసూదనపూర్ణేన్దుభువనం హవ్యవాహనమ్ ॥ ౩౦౧
పవిత్రం సప్తమమచాం శ్రియం మన్దరమాదిమత్ ।
విఘ్నేశం గోపనం శఙ్ఖం ముఖం పశ్చిమ ‡ శ్రీధరమ్ ॥ ౩౦౨

---

* జప. † గజాస్యాత్రిసరోజాని. ‡ మాధవౌ.

బహులం భువనం క్రోధం త్రయోదశమచాం తథా ।
హుతాశమేకదృష్టి ద్వ్యా మన్దరం పద్మసమ్భవ ॥ ౩౦౩

* పవిత్రమమృతధామానం వాయుం యష్టిం మధుద్విషమ్ ।
చతుర్గతిం హుంకృతిం చ ఫట్కారం చ తతాన్తిమమ్ ॥ ౩౦౪

హుంఫడన్తం మనుం కృత్వా బీజమాద్యర్ణముద్ధరేత్ ।
ఋషిర్హుతాన్తో మన్త్రస్య ఛన్దశ్ఛన్దోఽధిదేవతా ॥ ౩౦౫

బాణో జపన్నష్టలక్షం సమరే విజయీ భవేత్ ।
బ్రహ్మకోశం నతిం సర్గం కలాత్మా కమలాహ్వయమ్ ॥ ౩౦౬

మాహేన్ద్రిం గోపనపరం శుభదం మధువిద్విషమ్ ।
శశాఙ్కం శ్రీధరం వహ్నిం వరుణం బన్ధుమన్తకమ్ ॥ ౩౦౭

విఘ్నేశమాదిదేవం చ శుభదం గోపనం తథా ।
పవనం కూటమావర్ణం చ నాసిక్యం భాస్కరో మనుః ॥ ౩౦౮

యష్టిం హుఙ్కారఫట్కారౌ హుతాన్తం మనుముద్ధరేత్ ।
పీయూషమాదిమర్ణేన్దుం బీజం చాముష్య కల్పయేత్ ॥ ౩౦౯

శతదృగ్ద్రష్టవాన్ మన్త్రం మాచ్ఛన్దో దేవతాపి చ ।
పఞ్చలక్షం జపేన్మన్త్రం విజయేత్తరసా రిపూన్ ॥ ౩౧౦

పాశమన్త్రః.

ఉద్గీథం పాపహననం గోపనం సద్ధ్రువం మనుః ।
పశ్చిమం గోపనం లక్ష్మీమాదిదేవసమీరణౌ ॥ ౩౧౧

నత్యన్తం కల్పయేన్మన్త్రమృషిర్గి ప్రాచేతసః స్మృతః ।
ఛన్దో విరాడధిపతిర్గి పాశో లక్షత్రయం జపః ॥ ౩౧౨

అఙ్కుశమన్త్రః.

బ్రహ్మకోశమచామాదిం నాసిక్యం సరసీరుహమ్ ।
భువనం శుభదం పశ్చాదాదిదేవం సదాగతిమ్ ॥ ౩౧౩

---

* "పవిత్రమ్" ఇత్యారభ్య ఉత్తరత్ర. "అతో సత్యే మనుమ్" ఇత్యన్తం క్వచిత్కోశే గలితమ్.

నత్యాన్తమీరయేన్మన్త్రం ద్రష్టా సత్యో విరాట్పునః ।
ఛన్దోఽనుష్టుప్ దేవతా స్యాల్లక్ష్మత్రయమిమం జపేత్ ॥ ౩౧౪

ప్రణవాది చతుర్థ్యన్తం నామధేయం తతాన్తకమ్ ।
అన్యేషామాయుధానాం చ మన్త్రబీజమధాదిమత్ ॥ ౩౧౫

సిద్ధయశ్చ యథాపూర్వం భవన్తి జపతోఽఖిలాః ।

❧ గారుడమహామన్త్రః. ❧

* అతో వక్ష్యే మనుం బ్రహ్మన్ శ్రూయతాం కథ్యతేఽధునా ॥
వశ్యాకర్షణ విద్వేష మారణోచ్చాటనాదిషు ।
శోషణ స్తమ్భనావేశ సర్వాకర్షణ కర్మసు ॥ ౩౧౬

† నష్టాయనవిషక్షేప సముద్రతరణాదిషు ।
నభోలఙ్ఘన వాయ్వగ్ని జలభూమి ప్రవేశనే ॥ ౩౧౭

ఇన్ద్రజాలాదివిద్యాసు ‡ ఋషీణాం విజయే తథా ।
అతీతానాగతజ్ఞానే భూతసంవననే తథా ॥ ౩౧౮

దేవతా సన్నిధానాదౌ § స్ఫోటిమూషాద్యాదికర్మణి? ।
ఏవమాదిషు సాధ్యేషు తథాన్యేష్వపి $ కర్మసు ॥ ౩౨౦

ఇతి మన్త్రం ప్రయుఞ్జీత గరుత్మన్తమనుస్మరేత్ ।
సర్వాణ్ణార్ణ పూర్వముద్ధృత్య గదినం హవ్యవాహనమ్ ॥ ౩౨౧

‖ భువనం పుణ్డరీకాక్షం గోపనం పవనం పునః ।
పశ్చిమం భువనం వహ్నిం శ్రీధరం క్రోధవిగ్రహమ్ ॥ ౩౨౨

బ్రహ్మసాధనవైరాజౌ జయమన్దరమాదిమత్ ।
అచ్యుతం గోపనం చాపి గోపతిం ద్విరదాననమ్ ॥ ౩౨౩

ఆదిదేవం నభస్వన్తం ¶ అనలం చ రమాధరమ్ ।
ప్రచణ్డం కమలం భద్రహస్తం వామనమన్తకమ్ ॥ ౩౨౪

---

* కథయిష్యే. † అష్టా. ‡ ఋణానాం విషయే, సురాణాం విషయే.
§ స్ఫుటముష్ట్యాది. $ మన్త్రవిత్ । ఇత్థం. ‖ కేశవం. ¶ శ్రీధరం చ.

శ్వసనం రోహిణీశం చ మృగేశం మానుషేశ్వరమ్ ।
గోపనం గదినం పశ్చాత్కమలాం భువనం తథా ॥ ౩౨౫

వాసుదేవం ప్రచణ్డం చ విక్రమం విజయం తథా ।
* వైరాజం రామసహితం గదినం మోహనాశనమ్ ॥ ౩౨౬

అచాం † తృతీయమర్ధేన్దుం పఞ్చాన్తకమధుద్విషౌ ।
మారుతం ధూమకేతుం చ సప్తకృత్వస్సముద్ధరేత్ ॥ ౩౨౭

హుఙ్కృతిం ఫట్కృతిం స్వాహామోతదేహం ధ్రువం తథా ।
పులహం సప్తకృత్వశ్చ హుంఫట్కారం రథాన్తకమ్ ॥ ౩౨౮

తారం వరుణగోవిన్దౌ విఘ్నేశమథ మాధవమ్ ।
స్వరా ‡ న్తకమకారం చ పఞ్చకృత్వస్సదాగతిమ్ ॥ ౩౨౯

షట్కృత్వో వరుణం చాపి హుంఫట్ స్వాహావసానకమ్ ।
నిగమం పశ్చిమం కూటం విక్రమం § విఘ్నగోపనౌ ॥ ౩౩౦

కకుభం గోపనం చాపి షట్కృత్వో మారుతం పునః ।
వ్యఞ్జనార్ణేషు సర్వత్ర సుఖోచ్చారణమిచ్ఛతా ॥ ౩౩౧

స్వరానుద్ధరణే కల్ప్యం మనుశ్శాస్త్రోక్తవర్త్మనా ।
హుంఫట్ స్వాహావసానం చ గారుడం మన్త్రముద్ధరేత్ ॥ ౩౩౨

పఞ్చాన్తకమనుస్వారం బీజమేతస్య కల్పయేత్ ।
ఆదౌ సుపర్ణవచనం వక్రతుణ్డగిరం పునః ॥ ౩౩౩

మహాసుపర్ణ ఇత్యేవం ఖగేశ్వరశిరస్తథా ।
అనన్తవీర్యవన్తాఖ్యం పక్షిరాజం తథాన్తిమమ్ ॥ ౩౩౪

ప్రణవాది చతుర్థ్యన్త $ నత్యన్తాని చతుర్ముఖ ।
కల్పయిత్వాఙ్గమన్త్రాణి షడ్భిరేతైర్యథాక్రమమ్ ॥ ౩౩౫

అఙ్గాని హృదయాదీని స్పృశేన్మన్త్రవిచక్షణః ।
అమున్య కాశ్యపో ద్రష్టా ఛన్దః పఙ్క్తిర్నిగద్యతే ॥ ౩౩౬

* వైధరం. † ద్వితీయ. ‡ న్తర. § వహ్ని. $ నత్యన్తాది.

దేవతా గరుడ స్తస్య జపో లక్షత్రయం స్మృతః ।
అధస్తాద్వటవృక్షస్య సాధకస్సాధయేన్మనుమ్ ॥ ౩౩౭

ఆమ్నాయాదిం నరహరిం వామనం పశ్చిమాననమ్ ।
వైరాజం * పావకం తారమితి పఞ్చాక్షరో మనుః ॥ ౩౩౮

ఋషిర్మరీచిరేతస్య గరుడో దేవతా తథా ।
ఛన్దశ్చ దేవీ గాయత్రం షడఙ్గాని పునస్స్వయమ్ ॥ ౩౩౯

ఉద్గీథం కమలం † వాయుం వాసుదేవం ధ్రువం తథా ।
పశ్చిమం బహులం బ్రహ్మసాధనం యష్టిమస్తకమ్ ॥ ౩౪౦

విఘ్నేశం విక్రమం వహ్నిం మహామాయాం ధ్రువం పునః ।
పుష్పభద్రం తథా పీతం వామనం యష్టికౌస్తుభమ్ ॥ ౩౪౧

బిన్దుం కలశచన్ద్రార్ధౌ సూర్యార్ధేన్దుకలాత్మనః ।
పన్నగాధిపతిం బన్ధం వరుణం యాదసాం ముఖమ్ ॥ ౩౪౨

హుతాస్తముద్ధరేన్మన్త్రమితి గారుడముత్తమమ్ ।
స్యాదిమం జగతస్సాక్షాత్ప్రత్యక్షం పక్షిపుఙ్గవః ॥ ౩౪౩

బ్రహ్మకోశమథో పద్మం నాసిక్యం భూధరాహ్వయమ్ ।
యష్టిం పాపస్య హన్తారం బిన్దుం కమలమన్దరమ్ ॥ ౩౪౪

అర్ధేన్దుకలశం బిన్దుం పశ్చిమం పన్నగాశనమ్ ।
విక్రమాగ్నిమథో శత్రుం కకుభం మధుసూదనమ్ ॥ ౩౪౫

వాయుం స్వాహాన్తమిత్యేవ ‡ మన్యం గారుడమీరయేత్ ।
ఆకాశారోహణం సిద్ధిర్జపాదస్య భవిష్యతి ॥ ౩౪౬

ఏవం కృత్వాద్యమోఙ్కార మాదిదేవం ఖపశ్చిమమ్ ।
స్వచ్ఛన్దం § చ ద్విరుచ్చార్య గదినం హవ్యవాహనమ్ ॥ ౩౪౭

భువనం మేదినీం చ ద్విర్మన్దరం మధుసూదనమ్ ।
వైరాజం $ విపులం పశ్చాద్వామనం చ ద్విరీరయేత్ ॥ ౩౪౮

---

* పావకస్సార ఇతి. † వహ్నిం. ‡ ధన్యం. § ద్విత్రిరుచ్చార్య. $ పులహం.

పవిత్రం పద్మకణ్ఠం చ నాగేన్ద్రం వాయుమాదిమత్ ।
ఏతా ద్విగీ కల్పయిత్వాథో గోపనం యష్టిమన్తిమమ్ ॥ ౩౪౯

* తుష్టిబీజార్ధశశినం తతాన్తం కల్పయేన్మనుమ్ ।
సప్తార్ణానాదితః కృత్వా భాస్కరం హవ్యవాహనమ్ ॥ ౩౫౦

గోపనం యష్టిమాతార్ణౌ హవ్యవాహన † వామనౌ ।
చన్ద్రార్ధం ద్వాదశాత్మానం హృషీకేశమథో ధ్రువమ్ ॥ ౩౫౧

వరుణం హృదయాహ్లాదం ద్వన్ద్వం కమలమాధవౌ ।
వైరాజం శ్రీధరో భూయః పీతస్తు భువనద్వయమ్ ॥ ౩౫౨

విజయం శ్రీధరం వహ్నిం భువనం పునరీరయేత్ ।
లోకనేత్రోర్ధ్వనాసిక్యం కరాలం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౩౫౩

అనలం యష్టిమనిలం యష్టిం కుమ్భో ధ్రువం తథా ।
హుతాన్తమితి సర్వార్థం జానీయాద్గారుడం మనుమ్ ॥ ౩౫౪

సప్తార్ణముద్ధృత్య పునః కలశం బన్ధుమస్తకమ్ ।
క్రోధరూపం ప్రచణ్డం చ త్రిదశాహారమాధవౌ ॥ ౩౫౫

చన్ద్రం స్వాహాపతిం చాపి శశినం బహులం తథా ।
మృగాఙ్కం శ్రీధరం వహ్నిం భువనం ద్వి చతుష్టయమ్ ॥ ౩౫౬

భానుమత్కులహద్వన్ద్వం హుం ఫడన్తం హుతాన్తిమమ్ ।
ఇత్యన్యం గారుడం మన్త్రమూహేన్మన్త్రవిచక్షణః ॥ ౩౫౭

పవనేన హుతాశేన మహేన్ద్రేణ ప్రచేతసా ।
ఏతైశ్చతుర్భిః ప్రత్యేకం క్రమవ్యస్తైర్విషం హరేత్ ॥ ౩౫౮

సమస్తైః ప్రాతిలోమ్యేన స్తమ్భనాది సమాచరేత్ ।
వ్యాపినం విఘ్నరాజం చ దామోదరమథో ధ్రువమ్ ॥ ౩౫౯

‡ ఏవమాదిమితి బ్రహ్మా త్ర్యక్షరం మనుముద్ధరేత్ ।
§ యేనైవ సాధితో మన్త్రః $ యక్షరాజోపలక్షితః ॥ ౩౬౦

---

* పుష్టిబీజాద్యశశినో. † మారుతౌ. ‡ మేఘు. § యేనైష. $ పక్షిరాజ ఇతి సాధు.

త్రీణి తస్య భవిష్యన్తి భువనాని * విశేషతామ్ ।
ఆదిద్వితీయం భువనం పశ్చాత్తమమృతం తథా ॥ ౩౬౧

గదినం శ్రీధరం వహ్నిముదయం † చాదిమమ్బుజమ్ ।
వైరాజం విక్రమం స్వాహా ‡ ఔర్వం చ కమలాహ్వయమ్ ॥

భువనం పర్వతం బన్ధుం మాహేన్ద్రాది శ్రియం తథా ।
విక్రమం తార్క్ష్యవాహం చ మృగేశం మన్దరం తథా ॥ ౩౬౩

ఆదిసూర్యో గోపనం చ మన్దరం భువనం § దిశమ్ ।
అగ్నిం మృగాధిపం చాపి స్వాహాకారావసానికమ్ ॥ ౩౬౪

ఇతి ముద్రామనుబ్రహ్మన్ కల్పయేదథ మణ్డలమ్ ।
విస్తరేషు $ నిరీక్షన్తాం తేషాం సఙ్ఖ్యా న విద్యతే ॥ ౩౬౫

ఆత్మానం చిన్తయేన్మన్త్రీ గరుత్మన్తమనన్యధీః ।

గరుడధ్యానప్రకారః.

అథ ధ్యానం ప్రవక్ష్యామి పక్షిరాజస్య పద్మజ ॥ ౩౬౬
మేరుశృఙ్గనిభాకారం రుక్మపక్షతిమణ్డలమ్ ।
వైడూర్యనీలనాసాగ్రం వక్రతుణ్డం భయఙ్కరమ్ ॥ ౩౬౭

వజ్రకల్పన ‖ ఖాకారం కల్పితోత్కటికాసనమ్ ।
¶ స్వనగమ్భీరనిర్హ్రాదం శిలాఘనభుజాన్తరమ్ ॥ ౩౬౮

అనన్తకర్ణాభరణం మూర్ధ్ని వాసుకిభూషణమ్ ।
మహాపద్మోదరం పద్మదామ వేష్టితభూషణమ్ ॥ ౩౬౯

మస్తకే బద్ధకార్కోటం కలాభోగి? కటివేష్టితమ్ ।
ఉపవీతకృతేనాపి శఙ్ఖపాలేన భూషితమ్ ॥ ౩౭౦

జయేన కులికేనాపి కల్పి ✓ తానఘనూపురమ్ ।
ధనఞ్జయాభిధేనాథ విజయేన చ భోగినా ॥ ౩౭౧

---

* విధే స్తథా. † భద్ర. ‡ ఓణపం. § దృశం. $ నిరీక్ష్యన్తః. ‖ కర్తారిం కల్పితోత్కటిసాధనమ్. ¶ భవనం భీమ. ఘనగమ్భీర, ఇతి స్యాత్. ✓ తం నవ.

వామదక్షిణహస్తాభ్యాం బిభ్రాణం కటకద్వయమ్ ।
బాలపల్లవతామ్రేణ వారవాణేన శోభితమ్ ॥ ౩౭౨

ఉద్భిన్నభ్రుకుటీబన్ధం కరణ్డముకుటం తథా ।
పక్షవిక్షేపగమ్భీర కృతోర్ధ్వనయనభ్రమమ్ ॥ ౩౭౩

దంష్ట్రాకరాలవదనం తామ్రవర్తులచక్షుషమ్ ।
ఇత్థం ధ్యాత్వా గరుత్మన్తమేకతానేన చేతసా ॥ ౩౭౪
సాధయేత్సాధనీయాని దుర్లభాన్యపి నాతిభీః ।
యథోక్తం జపతో మన్త్రమాదిత్యే న్యస్తచక్షుషః ॥ ౩౭౫
ఊర్ధ్వబాహోర్భవిష్యన్తి దాసా * ఇవ ఫణీశ్వరాః ।

విష్వక్సేనమన్త్రః.

విష్వక్సేనమనుర్బ్రహ్మన్ కథ్యతే సర్వసిద్ధిదః ॥ ౩౭౬
తారం సుధామయం రామం క్రోధరూపం సుధామయమ్ ।
కరాలం శశినం పశ్చాన్మాధవం కుఞ్జరాననమ్ ॥ ౩౭౭
గోపనం మారుతం చాపి తదాన్తం మన్త్రముద్ధరేత్ ।
తారేణ బిన్దునా చాపి బీజమేతస్య కల్పయేత్ ॥ ౩౭౮

ఏతేనైవాఙ్గమన్త్రాణి కల్ప్యాని కమలాసన ।
విశ్వనాథమృషిం ప్రాహుర్విరాట్ఛన్దో నిగద్యతే ॥ ౩౭౯
దేవతా చ మనోస్తస్య విష్వక్సేనో మహాబలః ।

మన్త్రాన్తరమ్.

అథాన్యః కల్పితో మన్త్రో విష్వక్సేనస్య పద్మజ ॥ ౩౮౦
ఉద్గీథం భద్రపాణిం చ మన్దరం బ్రహ్మసాధనమ్ ।
† సుభద్రం గదినం కుమ్భం సుముఖాన్తం సమాధవమ్ ॥ ౩౮౧
స్పర్శాదిం బిన్దుసహితం సధ్రువం కమలాసన ।
దరాన్తం గోపనం బ్రహ్మన్ ధనదం రామశీవర్ణకమ్ ॥ ౩౮౨

* ఏవ. † సుభగం.

పశ్చిమం నిగమాదిం చ వైరాజం చ సమాహ్వయమ్ ।
ఖడ్గహస్తం సరామం చ జయం వసువరం తథా ॥ ३೮३
శుభదం సరోరుహం వైరాజం విక్రమమస్తకమ్ ।
పద్మపాణిం భద్రపాణిం పాశపాణిం చ పశ్చిమమ్ ॥ ३೮೪
సోదయం శత్రుహననం మృగేశం వక్రతుణ్డకమ్ ।
ప్రచణ్డం పుణ్డరీకాక్షం మధుశత్రుం చతుర్గతిమ్ ॥ ३೮೫
ఖడ్గహస్తమచామాదిం ప్రచణ్డం ఝషమర్పితమ్ ।
సుభద్రాన్తం మధుద్వేషిం * వైరాజం ద్విర్వసుం పరమ్ ॥ ३೮೬
అచాం ద్వితీయం సుభగం పుణ్డరీకవిదర్భితమ్ ।
వైధరం విష్ణుసహితం ప్రచణ్డం సవనాలయమ్ ॥ ३೮೭
† శ్రీవత్సం సధ్రువం ఖడ్గ హస్తహారం తథా ।
కమలం త్వృతధామం చ సుభగం వసుగోపనౌ ॥ ३೮೮
చతుర్గతిమచామాదిం వైధరం గోపనం తథా ।
విజయం శ్వసనం దత్తం సూదనం మృగలాఞ్ఛనమ్ ॥ ३೮೯
సమాధవం ద ‡ ధానం చ కమలం మాధవం తతః ।
పీతం చ ధనదం కుమ్భమర్పితం సధ్రువం పునః ॥ ३೯೦
కలానిధిం చ పురధ ? మాదిదేవం చతుర్గతిమ్ ।
వైధరం వరుణం మాయాం ఖేటకం చ సముద్ధరేత్ ॥ ३೯೧
పశ్చిమం పద్మనాభం చ మావృతం శుభమాలినీమ్ ।
సమన్దరం § దరాన్తం చ మధుద్వేషిం సుమన్త్రిజిత్ ॥ ३೯೨
ఐన్దవం కతృతీయం చ సంయుతం $ మాతరాభిధమ్ ।
సున్దరం వైధరం పఞ్చబిన్దుకం భద్రకం తథా ॥ ३೯३
స్వశేషు షోడశం పద్మనాభం చ చతురానన ।
గోపనం || చైన్దవమధో చతుర్గతిమనన్తరమ్ ॥ ३೯೪

---

* వైధరం గోపనం తథా. † బహుషు కోశేషు త్రుటిర్దృశ్యతే. క్వచిత్ పాఠాన్తరమస్తి. యథా – ఖడ్గహస్తమచామాదిం గోపనం వైధరం తథా. ‡ యాన్తం. § మన్త్రిరాజం. $ మాధవా. || మాధవ.

భాన్తం మధుద్విషం యాన్తం దరం చ ద్విస్సముద్ధరేత్ ।
* కద్వితీయం సూదనం చ వైధరం చ చతుర్గతిమ్ ॥ ౩౯౫
ద్వివర్త్వ్యం దినకరం భద్రపాణిమనన్తరమ్ ।
వైధరం భాస్కరం చాపి పశ్చిమం వక్రతుణ్డకమ్ ॥ ౩౯౬
మన్దరం సర్వరోధం చ ద్విర్గతీరితి? సంమితమ్ ।
గోపతిం సుముఖం చాపి శుభదం బ్రహ్మాసాధనమ్ ॥ ౩౯౭
క్రోధం చతుర్గతిం † చాపి ఆదిబీజం చతుర్ముఖ ।
ఆదిదేవం తథా కుమ్భం సంప్రసారణమక్షరమ్ ॥ ౩౯౮
శ్రీవత్సం పురుషాత్మానం మన్త్రివిక్రమనిష్ఠితమ్ ।
వరుణం శఙ్ఖమపరం పశ్చిమం పద్మనాభకమ్ ॥ ౩౯౯
సుభద్రం చ మధుద్వేషిం కుంభం భద్రకరం తథా ।
వైధరం శుభదం చాగ్నిం చతుర్గతిమనన్తరమ్ ॥ ౪౦౦
హుఙ్కారం చ వషట్కారమీరయేత్కమలాసన ।
శుభదం వామనపరం క్రోధం చాగ్నిం మధుద్విషమ్ ॥ ౪౦౧
చతుర్గతిం సూదనం చ వక్రతుణ్డం సమీరణమ్ ।
‡ మాధవీం విజయం భద్రహస్తం చ సమతం? పునః ॥ ౪౦౨
విధాతారం మృగేశం చ భాగం యాన్తం సవిక్రమమ్ ।
సరోరుహం మధుద్వేషిం పశ్చిమం రామశీర్షకమ్ ॥ ౪౦౩
మాహేన్ద్రిమమృతం బన్ధుం కతృతీయం § మృగం తథా ।
భాస్కరం సూదనమధో శఙ్ఖం ఖడ్గధరం పునః ॥ ౪౦౪
వైరాజం సోదయం చైవ కతృతీయం వసుం పరమ్ ।
ద్వితీయం వాసుదేవం చ తృతీయం బన్ధుసంహితమ్ ॥ ౪౦౫
మాధవం వరుణం పార్శ్వమేదరం? దరగోపనా ।
$ చతుర్గతిం ఖడ్గధరం సఋతం బ్రహ్మాసాధనమ్ ॥ ౪౦౬
సబిన్దుం పశ్చిమం చైవ వాచాం సప్తమసాధనే ।
సధ్రువం చేన్దిరాబీజం పుష్టిబీజం సహుంకృతిమ్ ॥ ౪౦౭

* కతృతీయం. † చద్విః. ‡ మాధవమ్. § మృతమ్. $ చతుర్థ్యన్తం.

సుధారసం చౌర్వపరం * మాధవం చ చతుర్ముఖ ।
వౌషట్కారం తథా లక్ష్మీం దరాన్తం పఞ్చబిన్దుకమ్ ॥ ౪౦౮

యాన్తం చ సూదనం మాన్తం శ్రీశబ్దం భద్రపాణినమ్ ।
విక్రమం పులహం ధూలికేతనం సూరినన్దనమ్ ॥ ౪౦౯

హుంకృతిం వైధరం భానుం విఘ్నేశం మధుసూదనమ్ ।
ఖర్వదేహం సబన్ధుం చ పీతం భల్లాయుధం తథా ॥ ౪౧౦

మాధవం వరుణం భద్రహస్తం సర్గిణమబ్జజ ।
పవిత్రం సూదనమథో వైరాజం చ సమీరణమ్ ॥ ౪౧౧

ఓంకారాది జయం పీతం సూదనం విధురం పునః ।
శ్రీధరం † మాణిభద్రం చ ద్విరదం విక్రమం తథా ॥ ౪౧౨

వక్రతుణ్డధరం బిన్దుం పీయూషం రామశీర్షకమ్ ।
అత్రిం చ సూదనం యాన్తం మన్దరం దరవైధరా ॥ ౪౧౩

ద్వయం వసుశిరశ్శఙ్ఖం కుమ్భం విక్రమమస్తకమ్ ।
పూర్ణం ఘటం సధ్రువం చ ‡ వైధరం చ చతుర్గతిమ్ ॥ ౪౧౪

శుక్లం ఘటం వహ్నిపరం వైధరం చ మధుద్విషమ్ ।
సుభద్రం మధువిద్వేషం సరసీరుహసమ్భవ ॥ ౪౧౫

కపిలాక్షం హుతవహం నృసింహం చ సముద్ధరేత్ ।
బీజాన్యేతద్విరుచ్ఛార్య శుక్లపీతాన్తిమాక్షరమ్ ॥ ౪౧౬

శీర్షం చ గోపనం చణ్డం పశ్చిమం జయతత్పరమ్ ।
భల్లాయుధం మారుతం చ సర్గిణం చతురానన ॥ ౪౧౭

కృపాకరం కరీరం చ వసుతచ్ఛిరసం తథా ।
సుభద్రమూర్ధ్వలోకేశం విజయం సంప్రసారణమ్ ॥ ౪౧౮

సుభద్రం పురుషాత్మానం § కలాన్తం షట్కృతిం తథా ।
నిగమాదిం శశధరం మాధవం వసుమాధవమ్ ॥ ౪౧౯

భల్లాయుధం తథాసర్గం షట్కృతిం దక్షమక్షరమ్ ।
గోపతిం గోపనం కుమ్భం విక్రమం క్రోధరూపిణమ్ ॥ ౪౨౦

---

* మయమర్ధం. † మణిపుత్రమ్. ‡ మాధరం. § కాలాన్తమ్.

ప్రచణ్డం సాధ్యమమృతం మాధవం ఘటవిక్రమమ్ ।
ఉగ్రాత్మానం తథా కుమ్భం కమలం * ద్వివిధుంతుదమ్ ॥ ౪౨౧
దత్తం భద్రం సూదనం చ దక్షాన్తం హుంఫడన్తకమ్ ।
స్వాహావసానమిత్యేవం విష్వక్సేనమహామనుమ్ ॥ ౪౨౨
ఉద్ధరేద్బీజమస్యాథ తారం కుమ్భం మనుం ధ్రువమ్ ।
కల్పయేదమునై వాఙ్గమన్త్రం మన్త్రివిచక్షణః ॥ ౪౨౩
ద్రుపదో దృష్టవానేత చ్ఛన్దోఽతిచ్ఛన్ద ఉచ్యతే ।
విష్వక్సేనో దేవతా చ జపేల్లక్షత్రయం పునః ॥ ౪౨౪
ఏతం మహామనుం బ్రహ్మా జపతస్సిద్ధి † కాఙ్క్షయా ।
సురాసురేభ్యస్సర్వేభ్యో భయం తస్య ప్రణశ్యతి ॥ ౪౨౫

విష్వక్సేనారాధనప్రకారః.

అథేదానీం ప్రవక్ష్యామి తస్యారాధనసంయుతమ్ ।
కల్పయిత్వా మహాపద్మం దలైర్ద్వాదశభిర్యుతమ్ ॥ ౪౨౬
కర్ణికాయాం సమాసీనం ‡ సేనాన్యం సమ్యగర్చయేత్ ।
విష్వక్సేన నమస్తేఽస్తు § నమో మృత్యుభయాపహ ॥ ౪౨౭
నమస్తే పారిషదేశాయ ధుర్యాయ జగతాం నమః ।
చరాచరాణామాదిస్త్వం జన్మ $ నాశో న విద్యతే ॥ ౪౨౮
॥ ధురమాధాయ లోకానాం త్వయ్యేవ పురుషోత్తమః ।
యోగనిద్రాసుఖవశశ్శేతే శేషే మనోహరే ॥ ౪౨౯
ఏకాన్తినాం తపోభక్తిప్రకర్షక్షీణకర్మణామ్ ।
భగవత్ప్రాప్తయే ద్వారదృష్టయస్త్వం ప్రభూతయే ॥ ౪౩౦
బ్రహ్మాణమాహుర్గ కల్పాదౌ పాలనే మధువిద్విషమ్ ।
పతిం పశూనాం సంహారే జగతస్త్వస్థమపి ॥ ౪౩౧
పాదేన మేదినీం ¶ విశ్వాం మధ్యేన పరమమ్బరమ్ ।
నాకం మూర్ధ్నా త్వమాక్రమ్య తిష్ఠస్యేకో జగన్మయః ॥ ౪౩౨

---

* ద్వివర్ణసుం తథా. † కాఙ్క్షిణః. ‡ తేనాద్యమ్. § నమో నుత్యుభయాపహ.
$ నాదినః. ॥ వివిధాయ చ. ¶ విశ్వం.

త్వం భూమి స్త్వమపాం స్థానం తేజశ్చ త్వం సమీరణః ।
ఆకాశ స్త్వం త్వామియ న్తి విభూతివ్యాప్య తిష్ఠతి ॥ ౪౩౩

త్వమేవ భాస్కరో భూత్వా విశ్వం తపసి విష్టపమ్ ।
ఆహ్లాదయసి తద్భూయస్సోమో భూత్వా కృపా * నిధిః ॥ ౪౩౪

సత్త్వరూపస్య తే రూపే గుణావన్యౌ రజ స్తమః ।
† శుక్లరూపే యథా రూపే శుక్లరూపస్య వస్తునః ॥ ౪౩౫

‡ త్వాం సృష్ట్వా భగవానాద్యా § భుక్త్వా తై ర్హేతుభిః పునః ।
త్వాం స్మృత్వా స త్తమం పశ్చాత్పుమానేతి $ త్వదాత్మతామ్ ॥

వైభవేన నిజేనైవ భిభర్షి త్వయి విష్టపమ్ ।
‖ పితామహస్సుఖం శేతే శేషే శేషజగత్పతిః ॥ ౪౩౭

ఋగ్భిః ప్రాత స్తువ న్తి త్వాం యజుర్భిర్మధ్యమే దినే ।
సాయాహ్నే సామభిః పుణ్యైస్సూర్యాత్మానం ద్విజాతయః ॥

ప్రవృత్తిహేతుం విశ్వస్య త్వామేవ ప్రకృతిం విదుః ।
పుమాంసమప్యుదాసీనం తత్సాక్షిణమకల్మషమ్ ॥ ౪౩౯

న కిఞ్చిదభి ¶ రూపం యద్విశ్వం తే విష్టపం పునః ।
నా స్తి తే నామధేయం చ త్వం నామాగ్నిం సుహృద్విదః ॥౪౪౦

సఙ్ఖ్యా నా స్తి గుణానాం తే తేజసామపి భాస్వతః ।
షడ్గుణా ఇతి ఉక్తత్వాత్ప్రమేయాదీన్ ప్రచక్షతే ॥ ౪౪౧

శక్నోషి బుధ్యసే విశ్వం బిభర్తి నవికారయమ్ ।?
ఈశిషే ద్విషతో హంసి త్వమేవ భువనత్రయమ్ ॥ ౪౪౨

హితైషీ త్వం యథా స్వామిన్ భక్తానాం గతపాప్మనామ్ ।
తథా చ బాన్ధవా స్తేషాం సౌహార్దాత్త్వా హి కం బహు ॥ ౪౪౩

¶¶ త్వదానినవ? సిన్ధూనాం దీధితీనామివాంశుమాన్ ।
స్వామిన్నామ్నాయమూలానాం విద్యానాం ప్రభవో భవాన్ ॥

---

* నిధే. † కృష్ణ. ‡ త్వాం శ్రుత్వా. § భుక్త్వా. $ 'త్వమాత్మనాన్' ‖ వీతభార. ¶ రూపేణ. ¶¶ జలానామివ సిన్ధవైన్.

న తు తిష్ఠన్తి శాస్త్రాణి బహూని కథయన్నపి ।
న చ త్వద్భక్తిసారాణాం కల్యాణాని విచిన్తయన్ ॥ ౪౪౫

భవేఽస్మిన్ దుఃఖబహులే త్వామాహుర్యోగినాం గతిమ్ ।
అపాం శివానామాధారమధ్వగానాం వివాసినామ్ ॥ ౪౪౬

ధన్యం తవ ప్రదేశేషు గత్యన్తరమపశ్యతామ్ ।
నిర్వాపయసి నోచేచ్చ త్వం కటాక్షసుధారసైః ॥ ౪౪౭

దుఃఖదావాగ్నిభిర్దగ్ధా జన్తవస్తం మహీమయాః ।
విశాలవక్షసం శ్యామం పుణ్డరీకనిభేక్షణమ్ ॥ ౮౪౪

సాలాకారచతుర్బాహుం త్వాం మహాం శరణం వ్రజే ।
చక్రవాక ఇవాదిత్యం చాతకో వారిదం యథా ॥ ౪౪౯

చకోరా ఇవ శీతాంశు మూర్తాస్త్వామహాయాశ్రయే ।
ఏతత్పఠతి యస్స్తోత్రం శ్రుతిభిస్సంస్థితం * త్విదమ్ ॥ ౪౫౦

ప్రీయతే తస్య భగవాన్ సేనానీరవిలమ్బితమ్ ।
దద్యాచ్చ సమ్పదస్సర్వాస్తస్మై భక్తాయ దుర్లభాః ॥ ౪౫౧

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
† కిరీటాదిమన్త్రోద్ధారణం నామ
ఏకత్రింశోఽధ్యాయః.

---

* స్థిరమ్. † "విష్వక్సేనోత్పత్తి కిరీటాది" ఇతి క్వచిత్పాఠః. విష్ణురాజోత్పత్తి కిరీటాది మన్త్రోద్ధారో నామ." ఇతి సాధు.

ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః.

—oo✼oo—

సుదర్శనమన్త్రకల్పః.

బ్రహ్మా—

ఐహికాముష్మికం సర్వం మన్త్రం సౌదర్శనం పరమ్ ।
శుశ్రూషా భగవన్నద్య రహస్యమపి పావనమ్ ॥ ౧
భక్తాయ మహ్యం దాతవ్యం ప్రణతాయ యథాతథమ్ ।

శ్రీభగవాన్—

హన్త తే కథయిష్యామి మన్త్రం సర్వార్థసాధనమ్ ॥ ౨
యథార్థనామ తేనాయం నాఖ్యేయో యస్య కస్యచిత్ ।
ఉద్గీథముద్ధరేత్పూర్వం చన్ద్రసూర్యం నభోమణిమ్ ॥ ౩
※ అత్రిం సితద్యుతిం వహ్నిం గోపనం జ్వలనం ముఖమ్ ।
† ఊష్మాణముదయం వీరం ఫుల్లాక్షం విష్ణుమస్తకమ్ ॥ ౪
హృదయాహ్లాదమిత్యేవ మన్త్రోద్ధారశ్చతుర్ముఖ ।
వహ్నిమాదిమనుస్వారం బీజముద్ధృత్య కల్పయేత్ ॥ ౫
షడఙ్గమనువర్ణానాముద్ధారః కథ్యతే క్రమాత్ ।
అఙ్గత్రయం చతుర్వక్త్ర పూర్వమావిష్కృతం మయా ॥ ౬
చతుర్థ్యన్తం చక్రపదముద్గీథాది ప్రయోజయేత్ ।
అనన్తరం సూర్యపదం తద్విభక్తే చ తత్పదమ్ ॥ ౭
పఞ్చమం షష్ఠమప్యఙ్గం పదం తత్తద్విభక్తికమ్ ।
ఉద్ధార్యం చ సహస్రాది జ్వాలాధారాది పూర్వకమ్ ॥ ౮
ఏవమఙ్గాని షడ్బ్రహ్మన్నుక్తాని గహనాని తే ।
అహిర్బుధ్న్యో మనోర్ద్రష్టా విరాట్ఛన్దస్సుదర్శనః ॥ ౯
దేవతా మునయశ్చాత్ర ప్రత్యక్షరమథాబ్జజ ।
వ్యాసః కణ్వో నారదశ్చ వసిష్ఠః పరమో భృగుః ॥ ౧౦

---

* అత్రిమ్. † ఊష్మాన్తముదయం బిన్దుం.

అత్రిష్వడేతే ద్రష్టారశ్ఛన్దాంస్యక్షరశశ్శృణు ।
ఉష్ణిగ్బృహత్యౌ గాయత్రం పఙ్క్తిశ్చ జగతీ విరాట్ ॥ ౧౧
వర్ణాన్ కాలాగ్నివర్ణాభాన్ కాలాంశ్చైవ హి దేవతాః ।
కరయోర్న్యస్య తలయోరుభయోరక్షరాణి షట్ ॥ ౧౨

ప్రథమాన్తార్ణశిష్టానామఙ్గుష్ఠాదిషు పర్వసు ।
అఙ్గులీషు క్రమాదేవమక్షరన్యాస ఈరితః ॥ ౧౩
దేహే చ మూర్ధ్ని చాస్యే చ హృదయే గుహ్యజానునోః ।
పాదయోర్న్యసనీయాని క్రమాన్మన్త్రాక్షరాణి షట్ ॥ ౧౪
శ్రీసుదర్శనగాయత్రీ మపరాం స పరాజితామ్ ।
వక్ష్యామి తస్యాశ్చోద్ధారన్ పదశః కథ్యతేఽధునా ॥ ౧౫
ఉద్గీథాది చతుర్థ్యన్తం సుదర్శనపదం తతః ।
వేత్తిం లుడన్తమపరం బహ్వర్థం పద మీరయేత్ ॥ ౧౬
మహాపూర్వం చక్రపదం తద్విభక్తి * విభూతిజమ్ ।
ధ్యాయన్తీ పదముచ్చార్య పూర్వవత్త్రిజ్ఞభూషితమ్ ॥ ౧౭
తత్పదం చాస్మదాదేశో నన్ పదం చ ద్వివర్ణకమ్ ।
ప్రపూర్వం † చో దయాన్తం చ పదమిత్యుద్ధరేన్మనుమ్ ॥ ౧౮
అస్య బీజం తు పూర్వోక్తం వేదితవ్యం చతుర్ముఖ ।
ఆశాసు ‡ దశసు స్థాప్య మన్త్రం తచ్చక్రముద్రయా ॥ ౧౯
తన్మధ్యే స్థితమాత్మానమగ్నిజ్వాలావరీతవత్ ।

చక్రపఙ్కజధ్యానప్రకారః.

ధ్యాయేత్ క్షితితలే శుద్ధే సహస్రదలపఙ్కజే ॥ ౨౦
కర్ణికాయాం చక్రధరం ద్విభుజం వృత్తలోచనమ్ ।
దంష్ట్రాకరాలవదనం భ్రుకుటీకుటిలేక్షణమ్ ॥ ౨౧
మహోదరం మహాకాయం జపాకుసుమసన్నిభమ్ ।
కరణ్డముకుటోపేతం రక్తామ్బరవిభూషితమ్ ॥ ౨౨

* విభూషితమ్. † చ దయాన్తం. ‡ దర్శనమ్.

ధారయన్తం శిఖారత్నే చక్రమేకసమప్రభమ్ ।
నాభినేమిసమాయుక్తం జ్వాలామణ్డలమున్నహామ్ ॥ ౨౩

జ్వలత్షడరసంయుక్తమయుతార్కసమప్రభమ్ ।
పద్మమేవం స్థితం ధ్యాయేత్తన్నాభౌ చ సువిస్తృతే ॥ ౨౪

చక్రాభిమానినం దేవం ద్విహస్తం పురుషం స్థితమ్ ।
రక్తామ్బరధరం రక్తం రక్తచన్దనపఙ్కిలమ్ ॥ ౨౫

కరణ్డముకుటోపేతం సర్వాకల్పపరిష్కృతమ్ ।
దంష్ట్రాకరాలవదనం భ్రుకుటీకుటిలాననమ్ ॥ ౨౬

ఉద్గిరన్తం హుతవహం ఖరణ్డైర్మారుతానుగమ్ ? ।
విష్ఫులిఙ్గాన్దుర్విషహాన్విసృజన్తమనేకశః ॥ ౨౭

కామరూప * సహస్రేభ్యగ్గి ప్రలయామ్బుదనిస్వనమ్ ।
తర్జనం వామతర్జన్యా బిభ్రాణం దక్షిణే కరే ॥ ౨౮

నిపీడితాఙ్గులిం శత్రుం ప్రహరన్నివభీషణమ్ ? ।
దహన్నివ చ నేత్రాభ్యాం పిబన్నివ మహోదధిమ్ ॥ ౨౯

ధ్యాత్వైవమర్చయేద్భోగైరర్ఘ్యాదిభిరతన్ద్రితః ।
సిద్ధయే మన్త్రరాజస్య పురశ్చర్యా యథోదితా ॥ ౩౦
దేశే కాలే చ మన్త్రస్య † రూపం సఙ్ఖ్యా చ పూర్వవత్ ।

మన్త్రసాధననియమః.

శాకకన్దఫలక్షీరసక్తుపిణ్డాన్నభక్షణః ॥ ౩౧
తోయైస్తర్పణమగ్నౌ చ జుహుయాత్సమిదాదిభిః ।

మన్త్రస్సిధ్యతి తస్యైవం కుర్వాణస్య యథావిధి ॥ ౩౨
సిద్ధిం చ సూచయత్యస్య స్వప్నే మఙ్గలదర్శనమ్ ।

శాన్తికపౌష్టికాదికర్మసు మన్త్రవినియోగవిధిః.

ప్రయుఞ్జీత తతో మన్త్రం శాన్తికాదిషు కర్మసు ॥ ౩౩

---

* సమూహేభ్యః. † జపసఙ్ఖ్యా.

షోడశస్తమ్భసంయుక్తం కల్పయేద్యాగమణ్డపమ్ ।
స్థాపయేత్తత్ర విధివత్కుమ్భానాం పఞ్చవింశతిమ్ ॥ ౩౪

వేష్టితాన్ సూత్రవస్త్రాద్యైర్ధాన్యరాశిషు మఙ్గలాన్ ।
ఏషు ద్రవ్యాణి సఙ్గృహ్య న్యసేత్కమలసమ్భవ ॥ ౩౫

ఘృతముష్ణోదకం రత్నం ఫలోదకమనన్తరమ్ ।
లోహతోయం మార్జనామ్భో గన్ధామ్భశ్చాక్షతోదకమ్ ॥ ౩౬

యవోదకం క్రమాదేషు కుమ్భేషు నవసు క్షిపేత్ ।
పాద్యం గుళోదకం చైవ * దధి చేక్షురసం తథా ॥ ౩౭

అర్ఘ్యం చ నాలికేరామ్బుః క్షీరం చ తదనన్తరమ్ ।
సర్వౌషధిజలం తద్వదాచామం మఙ్గలోదకమ్ ॥ ౩౮

మధుపూర్వం శాన్తివారి పఞ్చగవ్యమనన్తరమ్ ।
మూలోదకం † కషాయామ్భరి పుష్పవారి చతుర్ముఖ ॥ ౩౯

ద్రవ్యాణ్యేతేషు కుమ్భేషు బహిస్థేషు వినిక్షిపేత్ ।
ప్రత్యేకం శతకృత్వశ్చ మన్త్రైర్వాభిమన్త్రయేత్ ॥ ౪౦

కుమ్భే ద్రవ్యాణి నిక్షిప్య చక్రాబ్జం వర్తయేత్తతః ।
తన్మధ్యే మన్త్రరాజేన యష్టవ్యం తత్సుదర్శనమ్ ॥ ౪౧

కుణ్డే వృత్తే చ జుహుయాత్సమి ‡ దన్నాదిభిః క్రమాత్ ।
హుత్వా నిశాయాం మనునా ప్రభాతేఽర్ఘ్యాదిభిః క్రమాత్ ॥

అర్చయిత్వా హేతిరాజం హుత్వాగ్నౌ సమిదాదిభిః ।
భూర్జపత్రే లిఖేచ్చక్రం నాభినేమిసమన్వితమ్ ॥ ౪౩

షడరం తత్ర పూర్వాది § క్రమాచ్చైవ షడక్షరమ్ ।
లిఖిత్వా చ్ఛన్దసామాది తన్మధ్యే సాధ్యనామ చ ॥ ౪౪

హేమసూచ్యా లిఖేద్ద్రవ్యైర్మిశ్రితైశ్చన్దనాదిభిః ।
చన్దనద్వయకాశ్మీరరోచనాగురు $ ముఖ్యకైః ॥ ౪౫

---

* మధు వేక్షు. † క్షాలనామ్భః పుష్పన్దరి. ‡ దన్నఘృతాదిభిః. § క్రమాదేవమ్.
$ సమ్మితా । ముఖ్యద్రవ్యైః.

గన్ధద్రవ్యైస్సుసంపిష్టైః పశ్చాత్తాం భూర్జపత్రికామ్ ।
గులికాం కారయేత్తాం చ శాలితణ్డులరాశిషు ॥ ౪౬

అధివాస్య * స్వహం కుమ్భైస్స్నాపయిత్వా యథావిధి ।
బన్ధయేత్తాం మాతురఙ్గే మన్త్రేణానేన మన్త్రవిత్ ॥ ౪౭

గులికాబన్ధనేనైవ ముక్తో రోగాదిభిర్నరః ।
తేజస్వీ భవతి క్షిప్రం త్వచా ముక్తో యథోరగః ॥ ౪౮

జ్వలితస్య భవేచ్ఛాన్త్యై ప్రసూనైర్నిమ్బసమ్భవైః ।
దూర్వాఙ్కురాంశ్చూతదలైస్సిక్తైర్మధుపయోఘృతైః ॥ ౪౯

మనునా జుహుయాదగ్నౌ సప్తరాత్రమతన్ద్రితః ।
ప్రత్యహం దశసాహస్రసఙ్ఖ్యయా రోగిసన్నిధౌ ॥ ౫౦

అభిషిచ్య తథా కుమ్భై రోగిణం చక్రవిద్యయా ।
బధ్వా చ గులికాం మన్త్రీ మోచయేజ్జ్వలితం జ్వరాత్ ॥ ౫౧

గోభూహిరణ్యవస్త్రాద్యైర్మన్త్రిణం తోషయేత్తతః ।
బ్రాహ్మణేభ్యో యథాశక్తి దద్యాద్గోకమ్బలాదికమ్ ॥ ౫౨

భూతగ్రహపిశాచాది † పీడితానాం తథా నృణామ్ ।
శాన్తయే జుహుయాదగ్నౌ కింశుకోత్థైస్సమిచ్ఛతైః ॥ ౫౩

త్రియహం త్రిసహస్రైశ్చ తేషాం బధ్వా శిఖాం తతః ।
గుగ్గులూత్థేన ధూపేన ధూపితాన్ గ్రహపీడితాన్ ॥ ౫౪

తాడయేన్మన్త్రజప్తేన దణ్డేన లతయాపి వా ।
పిశాచాదిస్తతో బ్రూయాన్ముఞ్చామీతి ప్రపీడితః ॥ ౫౫

శపథం కారయిత్వా తు శిఖాబన్ధం చ మోచయేత్ ।
స్థాపితైః కలశైః పశ్చాన్మన్త్రేణ గ్రహపీడితమ్ ॥ ౫౬

స్నాపయేద్బన్ధయేచ్చాపి గులికామభిమన్త్రితామ్ ।
తతో విముచ్య ‡ తే రోగాచ్చేతోవాగ్భిరుపద్రవాత్ ॥ ౫౭

---

* తురైః కుమ్భైః స్థాపయిత్వా. † గృహీతానాం. ‡ గృహ్ణన్విచేతో వాభిరూపవాన్.

తేజస్వీ శతమాయుశ్చ భవేన్మన్త్రప్రభావతః ।
నారీచ దుర్భగా చక్రధారణాత్సుభగా భవేత్ ॥ ౫౮

వన్ధ్యా చ గర్భిణీ సద్యస్సుప్రసూస్స్యాదప్రసూః ।
అనృతుస్స్యాదృతుమతీ విముఖా సుముఖా భవేత్ ॥ ౫౯

విరహే సజ్జతా భర్తా భవేదచిరకాలతః ।
స్త్రీప్రసూరి పుంప్రసూతిశ్చ అస్తనా స్తనమణ్డితా ॥ ౬౦

కుమారపక్షిపీడాదా బాలానాం చ యథోదితైః ।
విదిభిర్ముచ్యతే దుఃఖాల్లభతే చాయురుత్తమమ్ ॥ ౬౧

ప్రాసాదాదిషు బ్రహ్మరక్షస్సముచ్చాటనవిధిః.

ప్రాసాదేపి నరేన్ద్రస్య బ్రహ్మరక్షోముఖైర్గ్రహైః ।
ప్రవేశే సతి తన్మధ్యే కుమ్భాన్ * రత్నసమన్వితాన్ ॥ ౬౨

స్థాపయిత్వా యథాపూర్వం సమిదాద్యైరతన్ద్రితః ।
మన్త్రేణ జుహుయాన్మన్త్రీ ద్వాదశాహాన్ సమాహితః ॥ ౬౩

ప్రత్యేకం దశసాహస్రసఙ్ఖ్యయా కమలాసన ।
తామ్రపాత్రే శిలాయాం వా చక్రమాలిఖ్య తత్పునః ॥ ౬౪

ధాన్యరాశిషు సంస్థాప్య నిశాయాం ప్రాతరుత్థితః ।
ప్రాసాదద్వారి నిఖనేద్దిక్షు చాష్టసు † ముద్రితమ్ ॥ ౬౫

ప్రోక్షయేత్కుమ్భతోయేన గృహం సర్వమశేషతః ।
‡ పలాయన్తే గ్రహాస్సర్వే దూరతస్సర్వతోముఖాః ॥ ౬౬

తద్రాష్ట్రేఽపి న తిష్ఠన్తి సర్వకాలమసంశయమ్ ।
ప్రాసాదవర్తినస్సర్వే జీవన్తి నిరుపద్రవాః ॥ ౬౭
ధనధాన్యసమృద్ధిశ్చ యథా ధనదవేశ్మని ।

మూషికాదుర్నిమిత్తనివారణవిధిః.

వస్త్రశయ్యాసనాదీనాం దంశనే మూషికాదిభిః । ౬౮

* రక్త. † మన్త్రితమ్. ‡ ఉపాసన్తే గృహాస్సర్వే పురతః.

రక్తస్త్రీదర్శనే వాపి కేశానాం దహనే తథా ।
అకస్మాద్గోపురాదీనాం * దహనేఽశనిపీడితే ॥ ౧౯

నిశి శక్రధనుర్దర్శే నివాతే చైత్యభూరుహాః ।
భగ్నే వల్మీకజననే దుస్స్వప్నేఽన్యత్ర తాదృశే ॥ ౨౦

ఏవమాదౌ దుర్నిమిత్తే శాన్తిమేతేన కారయేత్ ।
యజ్ఞవృక్షసమిద్భిశ్చ హోమః పూర్వోక్తసఙ్ఖ్యయా ॥ ౨౧

పుష్టివిధిః.

† కుర్యాచ్చ శాన్తిం పుష్ట్యాదికర్మణా కమలాసన ।

కర్మభేదేన కుణ్డభేదవిధిః.

కథ్యన్తే తాని బహుధా నాభేదం యాన్తి భేదతః ॥ ౨౨

సర్వాభ్యుదయకర్మాణి చతురశ్రేషు కారయేత్ ।
పౌష్టికం పద్మకుణ్డేషు శాన్తిం వృత్తే సుఖావహాః ॥ ౨౩

త్రికోణే మారణం కర్మ కుణ్డే చాపాకృతౌ పునః ।
ఉచ్చాటనం యక్షకన్యాసాధనే కోణషట్కకే ॥ ౨౪

షడశ్రే స్తమ్భనం కర్మ సప్తాశ్రే మోహనం భవేత్ ।
విద్వేషణం నవాశ్రే స్యాదష్టాశ్రే మారణం విధిమ్ ॥ ౨౫

ఏకాదశాశ్రే బ్రహ్మాదివశీకరణమాచరేత్ ।
కుణ్డే దశాశ్రే పశ్వాది దేవతాతోషణో విధిః ॥ ౨౬

ద్వాదశాశ్రేషు పురుషం వైకుణ్ఠం ద్రష్టుమాచరేత్ ।
యోన్యాకారే వివాహార్థం ‡ కన్యార్థం కమలాసన । ౨౭

చతుర్వింశత్యఙ్గులే స్యాద్విస్తారాయామకల్పనమ్ ।
ఖాతం తావద్భిరేవ స్యాత్కుణ్డేషు నియతిం శృణు ॥ ౨౮

తదర్ధం పాదమథవా చతురఙ్గులమేవ వా ।
పరితో ద్వ్యఙ్గులం హిత్వా బహిస్త్రిస్రశ్చ వేదికాః ॥ ౨౯

---

* భేదనే. † కుణ్డాని శాన్తిం పుష్ట్యాది. ‡ వశ్యార్థం.

కార్యాస్తాసాం చ విస్తారశ్చతురఙ్గులసంమితః ।
తావత్యే వ్రోన్నతిర్బాహ్యే కుణ్డస్య ధనుషః పునః ॥ ౨౦

అఙ్గుల్యా నవతిష్షట్చ జ్యా చ షట్త్రింశదఙ్గులా ।
శఙ్కుం విధాయ తన్మధ్యే దశాఙ్గులసమాయతమ్ ॥ ౨౧

భ్రామయేత్పరితస్సూత్రం కుణ్డం తద్వలయాకృతిః ।
చతురశ్రస్య కుణ్డస్య విభజేత్పఞ్చధా భుజమ్ ॥ ౨౨

* ద్వౌ భాగౌ భుజమేకం చ త్రింశత్పఞ్చాధవా పునః ।
అఙ్గులీనాం భవేదేషాం త్రికోణాఙ్కే భుజః స్మృతః ॥ ౨౩

కుణ్డే షడశ్రే చ భుజా అష్టావైకాదశాఙ్గులాః ।
ఏకో భుజః పఞ్చకోణే వింశత్యఙ్గులిసంమితః ॥ ౨౪

సప్తాశ్రే చ భుజాయామో యవషట్కాధికః పునః ।
త్రిసశ్చ దశ చాఙ్గుల్యః కుణ్డే త్వష్టాశ్రిభిర్యుతే ॥ ౨౫

ద్వ్యధికా దశ వా భూమా దశాంగుల్యః ప్రకీర్తితాః ।
అంగుల్యస్తు భుజాయామో నలస్కన్దాంశ కీర్తితః ॥ ? ౨౬

† నవాశ్రకుణ్డేషు యవా పఞ్చకోణే భుజాయతిః ।
దశ చాఙ్గులయః ప్రోక్తా దశాశ్రే చ చతుర్ముఖ ॥ ౨౭

‡ యవాః పఞ్చ భుజాయామో నవ చాఙ్గులయః స్మృతాః ।
ఏకాదశాశ్రే కుణ్డే తు యవైరష్టాభిరన్వితః ॥ ౨౮

అష్టావఙ్గులయః కుణ్డే ద్వాదశాశ్రే భుజాయతిః ।
అష్టాదశాంగులా ప్రోక్తా యోనికుణ్డేషు చాయతిః ॥ ౨౯

అష్టౌ చ చత్వారింశచ్చ భవేదంగులయోఽబ్జజ ।
గజోష్ఠసన్నిభా యోనిర్యద్వాశ్వత్థదలోపమా ॥ ౩౦

కుణ్డా § న్యుక్తాన్యథేదానీం శాన్త్యాదిః ప్రతికల్ప్యతే ।
యత్కుణ్డం యస్య కథితం శాన్త్యాదేస్తస్య తద్భవేత్ ॥ ౩౧

---

* ద్వౌ భారౌ. † నచాశ్రకుణ్డేషు యవా పఞ్చ ఏకో. ‡ నవాః. § ద్యుక్తా యథేదానీమ్.

అశ్వవారణశాలాసు చక్రయన్త్రం యథావిధి ।
లిఖిత్వా తామ్రముద్రావర్ణదా నిశాయామధివాసయేత్ ॥ ౯౨
సహస్రకృత్వః కర్తవ్యో హోమోఽగ్నౌ * కుణ్డే శుభే యతః ।
సమిద్భిర్యజ్ఞయోగ్యాభిః స్థాపయేత్కుమ్భమర్చితమ్ ॥ ౯౩
అథ ప్రభాతే శాలాయాం యన్త్రం ఖన్యాన్మహీతలే ।
ప్రోక్షయేత్కుమ్భతోయేన గజానశ్వాన్ పృథక్పృథక్ ॥ ౯౪
సౌదర్శనేన మన్త్రేణ పుణ్యాహం వాచయేత్తథా ।
నశ్యన్తి వ్యాధయస్తేషాం గజాశ్వానాం చతుర్ముఖ ॥ ౯౫
బలం † స్యాదధికం తేషామితి సప్తాహమాచరేత్ ।
బ్రాహ్మణేభ్యో ధనం దద్యా ‡ ద్యథాశక్తి చ దక్షిణామ్ ॥ ౯౬
§ ఊర్జస్వలమథో బ్రహ్మన్ గజాశ్వం జాయతే భృశమ్ ।
తథా చ ప్రత్యహం హోమం కుర్యాత్సుదర్శనవిద్యయా ॥ ౯౭
ఇత్థం గోమహిషాదీనాం రక్షాం కుర్వీత మన్త్రవిత్ ।

పురరక్షావిధిః.

పురరక్షామథ బ్రహ్మన్ ప్రవక్ష్యామి యథాతథమ్ ॥ ౯౮
మన్త్రైష్షోడశభిర్యుక్తాం దర్భమాలాం పరిష్కృతామ్ ।
పురమధ్యే ప్రపాం కృత్వా జుహుయాత్సర్పిషా పునః ॥ ౯౯
పాలాశీభిస్సమిద్భిశ్చ దినాన్యేకోనవింశతిః ।
దిక్ష్వష్టాసు తథా మధ్యే పురస్య కమలాసన ॥ ౧౦౦
ఖన్యాత్సౌదర్శనం $ యన్త్రం స్థాపయేత్కుమ్భమఞ్జసా ।
తోయేన ప్రోక్షయేద్విద్వాన్నగరం చక్రవిద్యయా ॥ ౧౦౧
ఋగ్భిశ్చ పావమానీభిః ప్రశస్తాభిర్యథాక్రమమ్ ।
పురద్వారేషు సౌధేషు మణ్టపేషు మహీభృతామ్ ॥ ౧౦౨
సర్వత్ర నిఖనేచ్చక్రం జుహుయా ‖ త్సమిదాదిభిః ।
మరణవ్యాధిదుర్భిక్షజ్వరాదివ్యాధయః పునః ॥ ౧౦౩

---

* కుమ్భే ఉభే-కుణ్డే యథోదితే. † భవత్యధికమితి సప్తాహం తు సమాచరేత్.
‡ దాచార్యాయ చ. § మార్గస్థలమథో. $ మన్త్రం. ‖ త్కమలాదినా.

నశ్యన్తి జలవన్తశ్చ భవన్తి పురవాసినః ।
గ్రామమధ్యే తథా దిక్షు విదిక్షు చతురానన ॥ ౧౦౪

శృఙ్గాటకేషు సర్వేషు నిఖనేదాయుధా * ధిపమ్ ।
గ్రహావేతాలరక్షాంసి వ్యాధ † యశ్చజ్వరాదయః ॥ ౧౦౫

న బాధన్తే పురం గ్రామమపస్మారాదయస్తథా ।
న తస్కరభయం కిఞ్చిదకాలమరణం తథా ॥ ౧౦౬

పురుషాయుషవన్తస్స్యుర్నరా ధాన్యధనాన్వితాః ।
సౌభాగ్యం కాన్తిరారోగ్యం తథా కులవివర్ధయః ॥ ౧౦౭

బ్రహ్మవర్చస ‡ మిత్యేతద్బ్రాహ్మణానాం భవిష్యతి ।
పయస్విన్యో భవిష్యన్తి గావః పీనపయోధరాః ॥ ౧౦౮
§ తద్రాష్ట్రేషు మనుష్యాణాం భద్రమేవ భవిష్యతి ।

పన్నగనివారణమ్.

అథ వక్ష్యామి తే బ్రహ్మన్ పన్నగానాం నివారణమ్ ॥ ౧౦౯
దేవాలయే నదీతీరే సద్దనోపవనేషు వా ।
చతుస్తమ్భసమాయుక్తం చతుస్తోరణభూషితమ్ ॥ ౧౧౦

అభితో దర్భమాలాభిశ్శోభితం హేమ $ మణ్డలమ్ ।
కృత్వా తస్మిన్ || స్నపనం కుర్యాన్ స్థాపయిత్వా నవాపరాన్ ॥
ప్రాచ్యాం వేద్యాం పునః కుర్యాత్కుణ్డం పూర్వోక్తలక్షణమ్ ।
యజేదేతేషు కుమ్భేషు నవ ¶ మూర్తీర్యథాక్రమాత్ ॥ ౧౧౨

✓ నివేద్య పాయసం తేభ్యః పశ్చాత్కుణ్డే హుతాశనమ్ ।
✓ ఆదదీతాథ తామ్రేణ తాలమాత్రం భుజఙ్గమమ్ ॥ ౧౧౩

ప్రకల్ప్య § శేషమన్త్రేణ ప్రతిష్ఠాప్య పితామహ ।
తస్మింశ్చక్రం లిఖేత్తస్య మధ్యే మత్స్యాకృతిం పునః ॥ ౧౧౪

---

* దిభిః. † యో మకరాదయః. ‡ మస్యద్యత్. § తద్రాష్ట్రేపి. $ మణ్టపమ్. || స్నపాన్. ¶ మూర్తియథాక్రమమ్. ✓ నివేద్యం పాయసాన్నం స్యాత్. ✓ ఆదదీతం తథా.

గరుడం శఙ్ఖపాలం చ కృష్ణమన్త్రం చ వేష్టనమ్ ।
తన్నాగయన్త్రం క్షీరేణ ఘృతేన మధునాపి చ ॥ ౧౧౫

దధ్నా శకృద్రసేనాపి స్నాపయేచ్చక్రవిద్యయా ।
పుష్పగన్ధప్రదీపాద్యైరుపచారైస్తథాపరైః ॥ ౧౧౬

ఇష్ట్వా నాగం స్వమన్త్రేణ చక్రం చక్రస్య విద్యయా ।
కుణ్డమధ్యే పునర్నాగయన్త్రం ఖన్యాద్విచక్షణః ॥ ౧౧౭

తస్య చోత్తానరూపస్య హలతాళ ముపరి స్థితమ్ ।
కృత్వా దధ్నా ఘృతేనాపి పయసా మధునాపి వా ॥ ౧౧౮

సమిద్భిర్బ్రహ్మవృక్షస్య జుహుయాన్మన్త్రకోవిదః ।
సహస్రకృత్వః ప్రత్యేకమథ గోపయసోక్షితైః ॥ ౧౧౯

* నీవారభాగైస్సప్తాహం జుహుయాదయుతైరపి ।
అపో నస్త్వితిమన్త్రేణ జుహుయాత్సాధకోత్తమః ॥ ౧౨౦

త్రిష్వహస్సు వ్యతీతేషు పర్జన్యో మేఘవాహనః ।
† ద్రావయేదవనీం కృత్స్నాం భూయోపి సలిలోదయైః ॥ ౧౨౧

అతివృష్టి ప్రశమనమ్.

అతివృష్టి ప్రశమనం ప్రవక్ష్యామి చతుర్ముఖ ।
పిఙ్గలాకారమాత్మానం ధ్యాత్వా ‡ పీయూషభావితమ్ ॥ ౧౨౨

శూలవజ్ర § ధరం చాపి మన్త్రవి $ న్మన్త్రభూషణమ్ ।
తైలాజ్యసిక్తైః || జుహుయాల్లాజసర్షపలావణైః ॥ ౧౨౩

జుహుయాజ్జ్వలితే వహ్నావయుతం సప్తసాగరాత్ ।
వృష్టిశబ్దం పురస్కృత్య స్తమ్భయేతి పదద్వయమ్ ॥ ౧౨౪

ప్రయోక్తవ్యమిదం బ్రహ్మన్మన్త్రాన్తే మన్త్రవేదినా ।
అథ శామ్యతి సా వృష్టిర్మహతీ చక్రవిద్యయా ॥ ౧౨౫

---

* వానీరభఙ్గైః. † ప్లావయే. ‡ పి స్వకృతం తథా. § కరం చాపి మన్త్రవిత్కోపి భూషణః. $ దుర్భరిభూషయః. || మధు చ రాజసర్షపలావణైః.

రాష్ట్రాదీనాం క్షోభశాన్తిః.

అథ రాష్ట్రపురాదీనాం క్షోభశాన్తిం తథా శృణు ।
అష్టకోష్ఠగతం చక్రం ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి ॥ ౧౨౬
పురే రాష్ట్రే * తథా ఖన్యాం తత్రోత్కృష్టైర్జ్వాలయా తథా ।
సహసా క్షోభమాయాన్తి వాజివారణసంకులమ్ ॥ ౧౨౭
రాష్ట్రం చ క్షుభితం బ్రహ్మన్ననవస్థం భవిష్యతి ।
యది శాన్తౌ మతిం కుర్యాచ్చక్రముద్వాస్య తత్పునః ॥ ౧౨౮
స్నాపయేద్భగవన్తం చ సహస్రకలశామ్బుభిః ।
ఝడిత్యేవ ప్రశాన్తం స్యాద్దురితం పురరాష్ట్రయోః ॥ ౧౨౯

రాష్ట్రాదిలమ్భనమ్.

రాష్ట్రాదిలమ్భనం తేఽద్య ప్రవక్ష్యామి చతుర్ముఖ ।
ఉపేతం దలషట్కోణే కర్ణికాకేసరాన్వితమ్ ॥ ౧౩౦
చక్రాబ్జం కారయేద్భూమౌ మేధ్యాయాం కమలాసన ।
తద్బహిర్నాభివలయం షడరం తద్బహిర్లిఖేత్ ॥ ౧౩౧
తద్బహిర్నేమివలయం జ్వాలామాలాసమన్వితమ్ ।
తద్బహిః కల్పయేత్పీఠం చతుర్ద్వారపరిష్కృతమ్ ॥ ౧౩౨
† శోభోపశోభయుక్తం చ కృత్వా మణ్డలమీదృశమ్ ।
తస్మిన్ సుదర్శనం బ్రహ్మన్ పూజయిత్వా యథావిధి ॥ ౧౩౩
సమిద్భిరన్నైరాజ్యైశ్చ హుత్వా మన్త్రం ప్రసీదతు ।
‡ శృఙ్గే చక్రం దేహి రాష్ట్రం దేహి రాష్ట్రం తథా ధనమ్ ॥ ౧౩౪
ఇత్యేతాం § పావనీం గాథాం జపన్తై ప్రార్థయన్నరేత్ ।
$ అథ తస్య పురం రాష్ట్రం గ్రామం చక్రం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౧౩౫

ప్రభ్రష్టరాజ్యప్రాప్తివిధిః.

అథ ప్రభ్రష్టరాజ్యానాం ‖ మనుజానాం యథా శ్రియః ।
తథా వక్ష్యామి తే బ్రహ్మన్నుపాయం చక్రవిద్యయా ॥ ౧౩౬

---

* తథా చైవ. † భోగోప. ‡ మహ్యం త్వఙ్గే చక్రమేకం. § పావకీమ్. $ యది తస్య. ‖ పురా భూతా.

* అన్తస్థితస్య పద్మస్య † స్యాత్పలాశచతుష్టయమ్ ।
‡ అథాష్టౌ ద్వాదశ బ్రహ్మన్ షోడశాథ చతుష్టయమ్ ॥ ౧౩౭
వింశతిశ్చ తథా త్రింశద్ద్వౌ క్రమేణ బహిశ్ఛదాః ।
ఇతి షడ్విధ § పత్రస్య కర్ణికానాం సుదర్శనమ్ ॥ ౧౩౮
$ యేష్వథో షట్ప్రకారేషు పలాశేషు యథాక్రమమ్ ।
మూర్తీశ్చతస్రః ప్రథమం తథాష్టౌ ద్వ్యధికా దశ ॥ ౧౩౯
షోడశాథ సహస్రం చ వింశతిశ్చ పితామహ ।
అథ ద్వాత్రింశతిం పశ్చాదన్తరాలేషు ‖ షట్స్వపి ॥ ౧౪౦
యథాక్రమం భూషణాని శ్రీవత్సప్రభృతీన్యథ ।
అష్టౌ శక్తీశ్శ్రియా సార్ధం చక్రాదిం హేమాను ¶ మణ్డలమ్ ॥
రవీన్ సప్తాధికాన్ పఞ్చ కుముదాదీననన్తరమ్ ।
ఇన్ద్రాదీనథ దిక్పాలాన్ పూజయేన్మన్త్రకల్పవిత్ ॥ ౧౪౨
సమిద్భిర్బిల్వరూపాభిస్తిలైః పద్మైస్తథా ఘృతైః ।
సహస్రకృత్వః ప్రత్యేకం జుహుయాచ్చక్రవిద్యయా ॥ ౧౪౩
ఇత్థం గతే సప్తరాత్రే పారితరుత్థాయ మన్త్రవిత్ ।
స్థాపితైః పఞ్చవింశత్యా కుమ్భైశ్శాలిగృతాసనైః ॥ ౧౪౪
ఘృతాదిపూరితైర్బ్రహ్మన్ చక్రవిద్యాభిమన్త్రితైః ।
రాజ్యభ్రష్టం ✓ మన్త్రహీనం దస్యుభిః పరిపీడితమ్ ॥ ౧౪౫
రాజానం బ్రాహ్మణం వైశ్యం తథాన్యం దురితాహతమ్ ।
అభిషించేత్ స్మరన్ చక్రం తన్మన్త్రేణ విధానవిత్ ॥ ౧౪౬
తథా ప్రకల్పయేద్యన్త్రం దాపయేద్దక్షిణాం గురోః ।
ఇత్థం కృతే చతుర్వక్త్ర సౌభాగ్యం ❋ రాజ్యలమ్భనమ్ ॥ ౧౪౭
దస్యునాశో భవేద్భద్రం స్యాత్సుదర్శనతేజసా ।
ఆదావన్తే తథా బ్రహ్మన్ ❋ హంసమన్త్రవతా పునః ॥ ౧౪౮

---

* అథ. † స్యాత్పఞ్చాశచ్చతుష్టయమ్. ‡ తథా. § మన్త్రస్య. $ ఇష్ట్వా షట్ యట్ప్రకారేషు. ‖ సత్స్వపి. ¶ మణ్టపమ్. ✓ భాగ్యహీనం. ❋ రాజలఙ్ఘనం. రాజ్యలాభదమ్. ❋ విశ్వ.

నాశయేచ్చక్రమన్త్రేణ విషం స్థావరజఙ్గమమ్ ।

సఙ్గ్రామవిజయవిధిః.

అథ సఙ్గ్రామవిజయం వక్ష్యామి కమలాసన ॥ ౧౪౯
కృపాణే తోమరే శక్తౌ శరేషు వలయే తథా ।
ఆయుధేషు తథాన్యేషు లలాటే వాజిహస్తినామ్ ॥ ౧౫౦
తథా ధ్వజ * పటాన్తేషు లిఖిత్వా చక్రమణ్డలమ్ ।
ప్రవిశ్య సమరం భీమం రిపూణాం రోమహర్షణమ్ ॥ ౧౫౧
హేషితేన తురఙ్గాణాం బృంహితేన విషాణినామ్ ।
హర్షనాదేన యోధానాం రథనేమిస్వనైస్తథా ॥ ౧౫౨
తురఙ్గమఖురక్షుణ్ణైః పార్థివైః పాంసుమణ్డలైః ।
తిరోహితనభస్సూర్యం కృతాన్తసదనోపమమ్ ॥ ౧౫౩
† రుధిరాస్రావసంభ్రాన్తం వేతాలమిథునోద్యతమ్ ।
మాంససఙ్గ్రహ ‡ ణోడ్డీనసహస్రశ్యేనసఙ్కులమ్ ॥ ౧౫౪
జ్వాలామాలామయం చక్రం ధ్యాయన్ జిత్వా రిపూనపి ।
అక్షనాగప్రహరణైర్నిష్క్రామేత్పృతనాముఖమ్ ॥ ౧౫౫
అథ వా రాజ్యసీమాసు శఙ్కూన్ ఖదిరసమ్భవాన్ ।
స్థాపయేచ్చక్రమన్త్రేణ హుతశిష్టఘృతోక్షితాన్ ॥ ౧౫౬
అగ్నిప్రాకారరూపాస్తే న శక్యం ప్రేక్షితుం పరైః ।
ప్రవేశే § కమ్పనం బ్రహ్మన్ బ్రహ్మవిద్యాప్రభావతః ॥ ౧౫౭
యత్ర యత్ర భయం పుంసాం తత్ర తత్రాభయం భవేత్ ।
చక్రమధ్యస్థమాత్మానం $ ధ్యాయన్తం కుపితాత్మనః ॥ ౧౫౮
పర్వతారోహణేఽరణ్యే సాగరప్లవనాదిషు ।
వ్యాఘ్రసింహవరాహాది సన్నిపాతైః ఖిలే పథి ॥ ౧౫౯

---

* పతాకేషు. † రుధిరస్వమసం. ‡ ణాసీన. § కింపునర్బ్రహ్మన్ చక్ర.
$ ధ్యాత్వాన్తం.

గచ్ఛన్న * భయమాప్నోతి చక్రమన్త్రమిమం జపన్ ।
తం న చ్ఛిన్దన్తి శస్త్రాణి న తం దహతి పావకః ॥ ౧౬౦

న చైనం క్లేదయన్త్యాపో యస్యైష హృదయే మనుః ।
బ్రాహ్మణక్షత్రవైశ్యానాం శూద్రాణాం కమలాసన ॥ ౧౬౧

ప్రతిలోమానులోమానాం కుర్యాత్స్వం † వనసం పునః ।
సమిద్భిర్బ్రహ్మవృక్షాణామశ్వత్థవటవృక్షయోః ॥ ౧౬౨

ప్లక్షోదుమ్బరజాతీనా ‡ మపవర్గస్య పావకే ।
హోమం కుర్యాద్యథాసఙ్ఖ్యం తథా తజ్జాతియోషితామ్ ॥

బ్రాహ్మణశ్శ్రియమాప్నోతి హోమేన శ్వేతపఙ్కజైః ।
రక్తపద్మైర్నరేన్ద్రస్య వైశ్యస్య శ్వేతపాటలైః ॥ ౧౬౪

శ్రీఫలైరాహుతిం కుర్వన్ రాష్ట్రస్యాధిపతిర్భవేత్ ।
అర్జేన న్యస్తమన్త్రేణ యాం స్పృశేదఙ్గనాం నరః ॥ ౧౬౫
తస్య సా వశమాయాతి మృతం చాప్యనుగచ్ఛతి ।

అపమృత్యునివారణమ్.

అపమృత్యుజయం వక్ష్యే యథాతదవధారయ ॥ ౧౬౬

హోమశాలాగతే కుణ్డే సమ్య § గాధాయ పఙ్కజమ్ ।
తస్మిన్నావాహ్య $ దేవేశం దూర్వాకాణ్డైర్యథోక్షితైః ॥ ౧౬౭

జుహుయాత్కోటిభిర్మన్త్రైర్యథాశక్త్యథవా పునః ।
ఇతి మాసద్వయం రక్షేత్పావకం నియతేన్ద్రియః ॥ ౧౬౮

హోమాన్తే యది భూపాలస్తులాగోహణమాచరేత్ ।
అన్యశ్చేదాత్మనో యత్స్వం దద్యాద్బ్రాహ్మణసాత్ప్రితి ॥ ౧౬౯

కలశైర్గి పఞ్చవింశత్యా ॥ స్నాపయేచ్చక్రవిద్యయా ।
ఏవం కృతే చతుర్వక్త్ర కాలమృత్యుం జయేన్నరః ॥ ౧౭౦

---

* యమవా. † వనవామ్బుజ. వలనం పునః. ‡ మపామార్గస్య. § గారాధ్యపావకమ్. $ హోతీశం. ॥ స్థాప.

అపమృత్యుః కథం తస్య తజ్జయే నాస్తి సంశయః ।
అథవా కాలమృత్యోశ్చ జయో పాయోఽవగమ్యతామ్ ॥ ౧౭౧

నిష్పిష్య స్నుహ్రసజ్ఞ్యైస్తైః ప్రతికృత్య పితామహ ।
ద్విభుజం పురుషాకారం భ్రుకుటీకుటిలేక్షణమ్ ॥ ౧౭౨

దంష్ట్రాకరాలవదనం వరాహరుధిరేక్షణమ్ ।
యష్టిం కరేణ సవ్యేన పాశం వామేన బిభ్రతమ్ ॥ ౧౭౩

ప్రక్షాల్య పఞ్చభిర్గవ్యైః పఞ్చోపనిషదా తథా ।
నవకైరభిషిచ్యాథ ధాన్యరాశిషు నిక్షిపేత్ ॥ ౧౭౪

ఆవాహ్య పశ్చాద్వ్యాహృత్యా పూజయిత్వా స్వనామభిః ।
హోమమగ్నౌ ప్రకుర్వీత సమిచ్చరుఘృతైరపి ॥ ౧౭౫

ఋగ్భిః కృతాన్తలిఙ్గాభిర్బ్రహ్మన్ వ్యాహృతిభిస్తథా ।
తతః ప్రభాతే విప్రాయ తం పుమాంసం హిరణ్మయమ్ ॥ ౧౭౬

పూతాయ భగవద్భక్త్యా పఞ్చకాలానువర్తినే ।
దాపయేత్కాల * మృత్యుం చ జిత్వా స్యాత్ప్రియమం పదమ్ ॥

మారణవిధిః.

అథ మారణమేతర్హి శ్రూయతాం చతురానన ।
విధిస్త్రై కల్పయేద్దేశే హోమశాలాం విధానవిత్ ॥ ౧౭౮

తన్మధ్యే కల్పయేత్కుణ్డచాయోర్ దక్షిణాముఖః ।
గృహీత్వాక్షస్య ఫలకాం హస్తద్వయసమాయతామ్ ॥ ౧౭౯

తదర్ధవిస్తృతాం బ్రహ్మన్ ఘనం చ చతురఙ్గులమ్ ।
తస్యాం లిఖిత్వా ద్వేష్యస్య వపుః ప్రత్యక్షసంమితమ్ ॥ ౧౮౦

ప్రతికూలేఽథ నక్షత్రే రిపోరష్టమరాశిషు ।
కృష్ణపక్షే విశేషేణ ప్రకుర్యాన్మరణక్రియామ్ ॥ ౧౮౧

ప్రాచ్యాం భాగేఽథ కుణ్డస్య షడరం చక్రమాలిఖేత్ ।
కృష్ణసూత్రైరలఙ్కృత్య తస్మిన్ చక్రం ప్రతిష్ఠితమ్ ॥ ౧౮౨

---

* మృత్యుం వా సజిత్వా స్యాయుషమ్. ఇత్యస్తి.

కృష్ణగన్ధైః కృష్ణపుష్పైః పూజయేత్ కృష్ణవారిభిః ।
* శ్మశానాద్వా సునిలయాద్వల్మీకాన్మృదమాహరేత్ ॥ ౧౮౩

తాం రిపోః పాదధూలీభిర్వ్యామిశ్రాం కమలాసన ।
ఉన్మత్తరసమిశ్రేణ ఖరమూత్రేణ పేషయేత్ ॥ ౧౮౪

విష్ఠయా వా మృదా వాపి ద్వేష్యస్య ప్రతియాతనామ్ ।
తస్యాం ప్రాణాన్ ప్రతిష్ఠాప్య మన్త్రేణానేన మన్త్రవిత్ ॥ ౧౮౫

ఉద్గీథమప్రమేయం చ మన్దరం భువనం తథా ।
క్రోధానిలా పశ్చిమాస్యం హలితాశం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౮౬

ప్రచణ్డగోపనా రామం భాస్కరం పశ్చిమాననమ్ ।
నమధ్యం గోపనద్వన్ద్వమముష్యేతి పదం పునః ॥ ౧౮౭

జీవా ఇహ స్థితా శబ్దం విష్ణుదక్షోదయాంస్తథా ।
క్రోధమావం † తపస్యన్తం సర్వశబ్దమనన్తరమ్ ॥ ౧౮౮

విక్రమం విఘ్నరాజాత్రివహ్నిబన్ధూ చ గోపనమ్ ।
వనమాలాధరం రామం వాఙ్మనః కాయ ఇత్యపి ॥ ౧౮౯

‡ అథ మాయా తృతీయాన్తం లోడన్తం § యాని యన్ముఖమ్ ।
స్వాహావసానముద్ధృత్య ప్రణవాన్తానికం ? మనుమ్ ॥ ౧౯౦

తాం చ పాణివతీం కుణ్డే ఖన్యాదుత్తానశాయినీమ్ ।
ఫలకాస్థితమాకారమను $ లిప్య పితామహ ॥ ౧౯౧

పూర్వోక్తయా మృదా పశ్చాత్పాణినం పాణివిద్యయా ।
పాదేనాక్రాన్తహృదయో రోషలోహితలోచనః ॥ ౧౯౨

సహస్రకృత్వశ్చక్రస్య మన్త్రం భాషేత మన్త్రవిత్ ।
|| వృషవృక్షప్రరూఢేన శఙ్కునా నేత్రయోర్హృది ॥ ౧౯౩

హస్తయోః పాదయోర్గుహ్యే శ్రోత్రయోర్నాసికోదరే ।
అన్యేష్వపి ప్రతీకేషు ¶ వధం కుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౧౯౪

---

* శ్మశానాదౌ. † నభస్వన్తం. ‡ ప్రథమాయాం § ధాన్యవాన్ముఖమ్. $ లిఖ్య.
|| అక్షవృక్ష-అథవా-విషవృక్ష-ఇతి స్యాత్కిమ్. ¶ వేధం.

తథా కృతే రిపోస్తత్తద్గాత్రం హీనం భవిష్యతి ।
అథ కుణ్డే శ్మశానాగ్నిం నిదధీత పితామహ ॥ ౧౯౫

దర్భైర్గి పరిస్తరే ద్వేద్యాం దక్షిణాపశ్చిమోన్ముఖాన్ ।
పరిధిం తద్వదాకీర్య కృత్వా రక్షాం తథాత్మనః ॥ ౧౯౬

ఋత్విగ్భిషోడశోద్దిష్టైర్ద్వారేష్వధ్యయనే కృతే ।
బ్రాహ్మణేభ్యో ధనం దత్త్వా హేతిరాజమనుస్మరన్ ॥ ౧౯౭

అక్షకాష్ఠప్రక్లృప్తాభ్యాం స్రుక్స్రువాభ్యాం యథావిధి ।
కృష్ణపన్నగరాజీల కృష్ణోత్తు క్షతజోక్షితైః ॥ ౧౯౮

మరీచైస్సర్షపైః * యుక్తైర్నష్టధాన్యైష్టధాన్వితాన్ ।
సమిధోఽక్షస్య జుహుయాత్సహస్రం ప్రతివాసరమ్ ॥ ౧౯౯

రిపునక్షత్ర వృక్షాణాం సమిధశ్చాపి మన్త్రవిత్ ।
మన్త్రాన్తే శత్రునామానం మారయేతి ప్రకీర్తయేత్ ॥ ౨౦౦

† హోతవ్యం చావమానేన హోమం కృత్వా దినే దినే ॥
యావద్భవతి కృత్యాయా దర్శనం జాతవేదసి ॥ ౨౦౧

క్రమేణ తావజ్జుహుయాద్వాసరాణ్యేకవింశతిమ్ ।
ఫలకామపి వేదిస్థాం హోమధూపేన ధూపయేత్ ॥ ౨౦౨

అగురుం గుగ్గులం చాపి ధూపార్థం మనలే దహేత్ ।
అథ సప్తస్వతీతేషు దివసేషు పితామహ ॥ ౨౦౩

సప్తస్వహస్సు మధ్యే చ యథాక్రమమమీ జ్వరాః ।
ఆక్రోశో వేదనా తీవ్రా గాత్రాణామవిధేయతా ॥ ౨౦౪

హిక్కా నిశ్వాసవిచ్ఛేదో జిహ్వాహానిస్తథారిపోః ।
భవన్తి హి ప్రభావేన చక్రమన్త్రస్య నిశ్చితమ్ ॥ ౨౦౫

ఇతి ద్విసప్తకేఽతీతే దివసేఽనన్తరే పునః ।
మధ్యరాత్రే కృతే హోమే ‡ కృత్యా తస్మాద్విభావసోః ॥ ౨౦౬

---

* మిశ్రైస్తథాన్యైశ్చౌషధాన్వితైః.   † హోతవ్యశ్చ ప్రమాణేన.

‡ కృత్యాం తస్యాః.

త్రిశూలభీషణైర్హస్తై * స్సప్తభిస్త్రిభిరక్షిభిః ।
జిహ్వయా రక్తవర్షిణ్యా లెలిహానా నిజం ముఖమ్ ॥ ౨౦౭

ఉద్గిరన్తీ స్వనేత్రాభ్యామాజ్యసిక్తం హవిర్భుజమ్ ।
నరాస్థిమాలాం బిభ్రాణా † పురీతత్కృతమేఖలా ॥ ౨౦౮

కపోలకుణ్డలోపేతా ప్రహసన్తీ భయానకమ్ ।
దణ్డం ఘణ్టాం తథా శూర్పం మార్జనీం పాశమణ్డలమ్ ॥ ౨౦౯

బిభ్రతీ లమ్బమానాభ్యాం ‡ హస్తాభ్యాం ముక్తమూర్ధజా ।
అధిరూఢాపరస్కన్ధమన్ధకారనిభాకృతిః ॥ ౨౧౦

స్ఫులిఙ్గమణ్డలస్థైవ విముక్తాట్టోపభీషణా ।
ఉత్థాయ ప్రాఞ్జలిర్భూత్వా కింకరోమీతి భాషతే ॥ ౨౧౧

అభిధాస్యత్యథాచార్యః ప్రాణాన్ హర రిపోరితి ।
ఆదిష్టా సా తథేత్యుక్త్వా రిపుం తస్య మహాత్మనః ॥ ౨౧౨

అపి దూరస్థితం హత్వా గురుం పునరుపైష్యతి ।
అథ § పూర్ణాహుతిం హుత్వా హేత్యాత్మభిస్సహ మన్త్రవిత్ ॥

$ ద్వావింశే దివసే లక్షం షడక్షరమిమం జపేత్ ।
తథాపరాజితం మన్త్రం నారసిహ్మమనుం తథా ॥ ౨౧౪

ఘృతాదిపూరితైర్దిక్షు కుమ్భైర్వింశత్యా పఞ్చభిః పునః ।
ఆత్మాభిషేకం ‖ కుర్వీత చక్రమన్త్రాభిమన్త్రితైః ॥ ౨౧౫

ఏనసో ముచ్యతే ¶ తస్మాత్తథా శాన్తిర్భవిష్యతి ।

ఉచ్చాటనమ్.

ఉచ్చాటనం ప్రవక్ష్యామి యథావత్కమలాసన ॥ ౨౧౬

నిమ్బధుత్తూరపత్రాణాం శ్మశానాఙ్గారమిశ్రితైః ।
రసైరక్షస్య ✓ కాష్ఠేన ద్విహస్తే ప్రేతవాససి ॥ ౨౧౭

---

* స్సన్దర్శితశరాదిభిః. † నూపురీకృతమేఖలా. ‡ స్తనాభ్యాం. § పూర్వా. $ ద్వాదశే. ‖ కుర్వన్తి. ¶ తస్య. ✓ కామేన ద్విహస్తే ప్రత.

పటోఽన్తె నాభినేమ్యగ్రే మణ్డలె క్రమశో లిఖేత్ ।
నామధేయం రిపోరన్తగ్ * ప్రోచ్యయామే థ పశ్చిమే ॥ ౨౧౮
యకారం భువనం బ్రహ్మన్ ఝకారం † భువనం తథా ।
శిష్టేషు త్రిషు కోణేషు ‡ తథోష్ఠే మణ్డలాదయః ॥ ౨౧౯
తదారూఢం రిపుం చాపి కుణ్డే చాపాకృతౌ పునః ।
సమిద్భిర్నింబవృక్షస్య తథా చ విషభూరుహాః ॥ ౨౨౦
జుహుయాదభితో వహ్నావమృతం ప్లోషయన్ రిపుమ్ ।
యత్ర ధ్వజం తం బధ్నీయాదుచ్ఛ్రితే చైత్యపాదపే ॥ ౨౨౧
అహోభిరేకవింశత్యా రిపుస్తస్య మహానపి ।
అధిష్ఠానం నిజం హిత్వా భార్యాపుత్రాదిభిస్సహ ॥ ౨౨౨
పలాయతే దిగన్తేషు న క్వచిల్లభతే స్థితిమ్ ।

విద్వేషణమ్,

అథ విద్వేషణం బ్రహ్మన్ యథావదవధారయ ॥ ౨౨౩
అక్షపాదపకాష్ఠేన స్నిగ్ధయోరాకృతిద్వయోః ।
కృత్వా తయోర్లిఖేన్మన్త్రం నామధేయం తయోరపి ॥ ౨౨౪
విద్వేషయ పదోపేత § మస్పృజాధ్వాఙ్క్షకాకయోః ।
ఆఖుమార్జారయోర్బ్రహ్మన్ తథా సర్పమయూరయోః ॥ ౨౨౫
తథాన్యేషాం విరుద్ధానాం తిరశ్చాం పక్షిణామపి ।
నిబ $ ధ్య రజ్జుమాయామాం మూర్ధజైర్మహిషాశ్వయోః ॥
తథా తే ఆకృతీ బధ్వా ‖ వ్యస్తయోస్తు కృతం ముఖమ్ ।
¶ అపిదధ్యాత్తయోరాస్యం జపేన్మన్త్రం షడక్షరమ్ ॥ ౨౨౭
కుణ్డే చ హోమం కుర్వీత సమిద్భి ⚘ మృర్త్యుబన్ధయోః ।
అష్టోత్తరసహస్రేణ ❀ హుయాదగ్నౌ సుదర్శనమ్ ॥ ౨౨౮

---

* ప్రాచ్యే యామ్యే థ పశ్చిమే । కకారం భవనం బ్రహ్మన్నీకార భవనం పునః. † భవనమ్. ‡ సర్వకోశేష్వపి అశుద్ధిః. § మస్పృజా ధ్వాంక్షతారయోః. $ ధ్యారజ్జు మాయాయా. ‖ వ్యత్యస్తం యోః కృతా ముఖీ-వాస్తాధోస్తు కృతాముఖీ । ¶ కృతే ఖన్యా - అథ ఖన్యా. ⚘ మృర్ణబాలయోః. ❀ ధ్యాయన్న.

యుధ్యేత స్నిగ్ధయోర్ద్వన్ద్వం కాకోలూకాదిసంమితమ్ ।
ఇత్థం దశ స్వతీతేషు దివసేషు స మన్త్రవిత్ ॥ ౨౨౯
అపాకృష్యతి దమ్పత్యో * మమత్వం మిత్రయోరపి ।
† క్షీరైస్స్నాయాత్తయోర్భార్యయోర్ప్రీతిర్భవతి పూర్వవత్ ॥

స్తమ్భనమ్.

అథాభిధీయతే బ్రహ్మన్ స్తమ్భనం తం నిశమ్యతామ్ ।
శిలాతలే లిఖిత్వాథ చతుష్కోణ చతుష్టయమ్ ॥ ౨౩౦
తేషు ప్రత్యేకమాలిఖ్య ‡ పత్రైర్దిక్షు వైర్యర్ పితామహ ।
గృహం వామనమన్త్రం § తమిన్ద్రకాన్తచతుష్టయమ్ ॥ ౨౩౧
వజ్రాఙ్కమపి పుష్పైస్తత్పూజయేత్కనకప్రభమ్ ।
స్థాపయిత్వా $ స్థణ్డిలేఽస్మిన్నాసిత్వా మన్త్రమీరయేత్ ॥ ౨౩౩
స్తమ్భయేతి పదం చాపి జుహుయాదర్కఖణ్డికాః ।
‖ స్తమ్భనం స్యాత్ ఝుడిత్యేవం వివాహే గర్భలాభకే ॥ ౨౩౪
వాదజల్పవితణ్డాసు కథాస్వపి చ వాదినామ్ ।
వక్ష్యామి ¶ స్ఖలనం బ్రహ్మన్ లిఖిత్వా ప్రతియాతనామ్ ॥ ౨౩౫
✠ ద్వేష్యస్యాలయమైత్తస్యా గోమయాఙ్గారమిశ్రితైః ।
తదఙ్గేషు లిఖన్మన్త్రం తద్బీజేన సమన్వితమ్ ॥ ౨౩౬
అథ స్యాచ్ఛక్తిహీనం తు ⚘ మతిద్వేషస్య దేహినః ।
అథ తే తాడనం వక్ష్యే ❦ దుత్తూరహయమారయోః ॥ ౨౩౭
అర్కస్య చ రసే బ్రహ్మన్ శ్మశానాఙ్గారమిశ్రితైః ।
లిఖిత్ప్రతికృతిం బిల్వ కాష్ఠే ప్రేతస్య వాసని ॥ ౨౩౮
శఙ్ఖకీలమథాధాయ చతురఙ్గులసంమితమ్ ।
అఙ్గాని తాడయేత్తస్య తేన కీలేన మన్త్రవిత్ ॥ ౨౩౯

---

* మమృత్యం. † క్షీరస్నానాత్. ‡ ప్రీతై. § తమింద్ర. $ తలె తస్మిన్. ‖ స్తమ్భనస్య ఝుడిత్యేవ. ¶ తిలకం. ✠ ద్వేష్యస్య పయమేవస్తు భిక్షాగోమయ కుమ్భకైః । తదఙ్గేషు. ⚘ మయి ద్వేష్యస్య. ❦ దుధూరం భయ.

షడక్షరస్య కుర్వీత నిత్యం జప మతన్ద్రితః ।
ధనాదిహాని స్తస్య స్యాన్న్యస్తే ద్వేష్టి స మన్త్రవిత్ ॥ ౨౪౦

వశీకారః.

వశీకారమహం బ్రహ్మన్ భూపతీనాం బ్రవీమి తే ।
* కుష్ఠకుఙ్కుమసిద్ధార్థకర్పూరాగురుచన్దనైః ॥ ౨౪౧
గోరోచనాన్వితైశ్చాపి కుసుమ్భరజసా సహ ।
భూర్జపత్రే లిఖేచ్చక్రం షడరేషు షడక్షరమ్ ॥ ౨౪౨
తద్బహిర్ద్వాదశారం చ నాభినేమిసమన్వితమ్ ।
ద్వాదశాక్షరమాలిఖ్య ద్వాదశారం తతో బహిః ॥ ౨౪౩
అష్టాక్షరేణ మన్త్రేణ హంసమన్త్రేణ చాన్వితమ్ ।
తద్బహిర్ద్వాదశజ్వాలం పాశాఙ్కుశసముద్వయమ్ ॥ ౨౪౪
సాధ్యస్య నామధేయేన ప్రణవేనాన్తరాఙ్కితమ్ ।
అభిష్షోడశభిర్బ్రహ్మన్ విదర్భితమనన్తరమ్ ॥ ౨౪౫
తదేతద్గులికాం కృత్వా పద్మసూత్రేణ వేష్టితామ్ ।
చక్రాబ్జే వా సితాం కృత్వా పూజితాం కుసుమాదిభిః ॥ ౨౪౬
హోమం పద్మాకృతౌ కుణ్డే కృత్వా కుసుమసర్పిషా ।
ద్వాదశాహాని కృత్వైవం † మఙ్గల్యాదీని సాధయేత్ ॥ ౨౪౭
రాజాదయో ముఖం తస్య ప్రేక్షన్తే వివశా ఇవ ।
తస్య దూరాత్పలాయన్తే కూశ్మాణ్డప్రముఖా గ్రహాః ॥ ౨౪౮

పాతాలసాధనమ్.

రసాతలప్రవేశం తే కథయామి చతుర్ముఖ ।
బిల్వదారుం సమాసాద్య కుసుమ్భరజసా సుధీః ॥ ౨౪౯
లిఖిత్వా షడరం చక్రం బహిస్తస్యాథ మన్త్రవిత్ ।
‡ యథోపదేశం పాతాలం పన్నగాసురసఙ్కులమ్ ॥ ౨౫౦

---

* కుష్ఠం చ కుఙ్కుమం లోధ్రం. † మఙ్గలాదిషు. ‡ యథోద్దేశం చ.

లిఖేత్కృత్వా పునః కుణ్డం తస్మిన్నాధాయ పావకమ్ ।
జుహుయాన్నరమాంసేన జపేన్మన్త్రం చ సర్వశః ॥ ౨౫౧

ద్వాదశాహేన తే పశ్చాత్పాతాలతలసంశ్రయాః ।
ఉపస్థాస్యన్తి తం భీతా యువత్యః కామపీడితాః ॥ ౨౫౨

తం గ్రహీష్యన్తి భర్తారమహం పూర్వం శుచిస్మితాః ।
పాణిభిర్లోలవలయైః కామయానాః ప్రియంవదాః ॥ ౨౫౩

రసాయనాది దాస్యన్తి తస్మై పాతాలవర్తినే ।
* తద్భక్షణేన దీర్ఘాయుస్తాభిస్సహ యథేప్సితమ్ ॥ ౨౫౪

రంస్యతే రమ్యదేశేషు యత్ర వా జాయతే రుచిః ।

ఖడ్గసిద్ధిః.

ఖడ్గస్య సాధనం బ్రహ్మన్నిదానీం కథయామి తే ॥ ౨౫౫

అశ్వత్థపత్రాన్తరితం ఖడ్గం శాస్త్రోక్తలక్షణమ్ ।
† స్పృష్ట్వా షడక్షరం మన్త్రం జపేద్ధ్యాత్వా సుదర్శనమ్॥ ౨౫౬

అథ ఖడ్గస్య తాపస్యాత్సయత్న్యాదీని జేష్యతే ।
తస్మిన్ ధూమాయమానే తు గన్ధర్వాధిపతిర్భవేత్ ॥ ౨౫౭

తస్మిన్ జ్వాలాముఖే బ్రహ్మన్ విద్యాధరపతిర్భవేత్ ।
గృహీత్వా తం పునః ఖడ్గం యథేష్టం లోకమాప్నుయాత్ ॥

పరకాయప్రవేశః.

గోమయేనోపలిప్తేఽథ శూన్యాగారే పితామహ ।
చక్రం లిఖిత్వా సుమనాస్సితపుష్పైరలంకృతమ్ ॥ ౨౫౯

‡ వ్రణహీనం శవం తస్మిన్ బ్రాహ్మణస్య నృపస్య వా ।
ప్రాచీన శిరసం కృత్వా మాహిషేణ ఘృతేన తమ్ ॥ ౨౬౦

పాదయోర్మన్త్రవిల్లిఖేదసహాయోఽప్రమత్తధీః ।
తద్వక్షసి పదం కృత్వా మన్త్రరాజమిదం జపేత్ ॥ ౨౬౧

---

‡ తతః ప్రభావాత్. § దృష్ట్వా. $ ప్రాణహీనం.

ప్రత్యహం జుహుయాదగ్నౌ సమిద్భి * ర్వేత్రభూరుహః ।
శృతే సప్తశ్యాం? జపేన్మన్త్రం † జప హోమాన్తైరి పితామహ॥ ౨౬౨

ఉత్థాస్యతి శవస్త్ర ప్రాణీ నిశీథే కల్పితాఞ్జలిః ।
సతస్మై మన్త్రసిద్ధాయ వక్తి దివ్యం రసాయనమ్ ॥ ౨౬౩

పాదుకామఞ్జనం ఖడ్గం ప్రదాస్యతి యథేప్సితమ్ ।
యదిదం తేన ఖడ్గేన హత్వా ‡ శ్నియా త్తదామిషమ్ ॥ ౨౬౪

త్రైలోక్య § విషయం జ్ఞానం లప్స్యతే చతురానన ।
వలీపలితహీనత్వమమరత్వం చ నేష్యతి ॥ ౨౬౫

నిధానాన్యపి గూఢాని ప్రత్యక్షమివ పశ్యతి ।

రససిద్ధిః.

రసం విమృజ్య పాషాణే లిఖేచ్చక్రం షడక్షరమ్ ॥ ౨౬౬

రసం నిధాయ మూషాయాం బధ్వా ద్రవ్యైర్యథోచితైః ।
కృత్వాభిమన్త్రితం బ్రహ్మా చక్రమన్త్రేణ కల్పవిత్ ॥ ౨౬౭

ఉపయుఞ్జీత మేధావీ జపేచ్చాపి షడక్షరమ్ ।
ఆరోగ్యం బలమైశ్వర్యం కాలమృత్యువ్యతిక్రమమ్ ॥ ౨౬౮

వాగ్మిత్వం బుద్ధిమత్త్వం చ రూపసంవననం వయః ।
నభస్థలే గతిశ్చాపి సాక్షాదివ గరుత్మతః ॥ ౨౬౯

ఇత్యాదయో గుణాస్తస్య భవిష్యన్తి న సంశయః ।

పాదుకాసిద్ధిః.

యథా న పాదఖేదస్స్యాద్దూరం గత్వాపి తచ్ఛృణు ॥ ౨౭౦

కాకజఙ్ఘాముపాదాయ కోకిలేక్షణసంహితామ్ ।
బలాం $ మోటాకసైస్తేషాం శరపుఙ్ఖరసాన్వితైః ॥ ౨౭౧

---

* నేత్ర. † తత్తద్ధోమైః. ‡ నీయా. § విజయం. $ మోటాం.

* సహస్రపస్నేహాసంమిశ్రైశ్చక్రమన్త్రాభిమన్త్రితైః ।
† లిప్త్వా పాదయుతం చక్రం కృత్వారణ్యమహాపథే॥ ౨౭౨

యోజనానాం సహస్రే ద్వే న ఖేదం సమవాప్నుయాత్ ।

❧ యక్షీసాధనమ్. ❧

యక్షీసిద్ధిం ప్రవక్ష్యామి తాం లిఖేత్ క్షౌమ ‡ వాససి॥ ౨౭౩

న్యగ్రోధమూలే తాం § ధ్యాత్వా యక్షీవిద్యాం జపేద్బుధః ।
ఆరాధ్య గుగ్గులూత్థేన ధూపేన కమలాసన ॥ ౨౭౪

సమిద్భిర్వటవృక్షస్య తథాశోక కరఞ్జయోః ।
రక్తపద్మైస్తిలైశ్చాపి జుహుయాజ్జాతవేదసి ॥ ౨౭౫

ఏకవింశతి రాత్రాన్తే కమ్పతే స వటో ముహుః ।
దృఢబుద్ధిః పునశ్చాపి మన్త్రమేవం జపేద్బుధః ॥ ౨౭౬

అథ ప్రత్యక్షరూపా సా యక్షీ కల్యాణలక్షణా ।
స్నిగ్ధైవ జననీ సిద్ధిం $ తస్మై దత్వా యథేప్సితామ్ ॥ ౨౭౭

అమునైవ విధానేన యక్షా వైశ్రవణాదయః ।
ప్రత్యక్షభూతా దాస్యన్తి సాధకేన వృతం ‖ వరం ॥ ౨౭౮

యథా యథాఽధికో హోమో జపో వా కమలోద్భవ ।
అముష్య చక్రమన్త్రస్య పఞ్చకోటిర్యథోత్తరమ్ ॥ ౨౭౯

తథా తథా ¶ పదాన్యేతా న్యవధూయేత కిల్బిషమ్ ।
ఆదిత్యానాం శశాఙ్కస్య వసూనాం మరుతామపి ॥ ౨౮౦

అశ్వినోర్వాసవస్యాపి మన్వాదీనాం తపస్వినామ్ ।
రుద్రాణాం బ్రహ్మణశ్చాపి చక్రమన్త్రస్య వైభవాత్ ॥ ౨౮౧

సహస్ర కోటిసఙ్ఖ్యేన హోమేన చ జపేన చ ।
తపసా చాతితీవ్రేణ లభతే వైష్ణవం పదమ్ ॥ ౨౮౨

---

* సహస్రస్తైన. † లిప్తపాదయుతం చక్రం గత్వారణమహాపథమ్. ‡ వాససీమ్. § స్నాత్వా. $ రక్షేద్దత్వా. ‖ వృతమ్. ¶ పదాన్యేతాన్యావేద్యావిహ.

కిం భూయసా ప్రలాపేన యత్తేష్టం యద్భవిష్యతి ।
స తేన తేన లభతే పాపే భ్యోపి ప్రముచ్యతే ॥ ౨౭౩

ఇత్యేతత్కథితో బ్రహ్మన్ షడక్షరమహామనోః ।
* కలాస్సంగహరూపేణ రహస్యస్సర్వసిద్ధిదః ॥ ౨౭౪

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మతన్త్రే చర్యాపాదే
† సుదర్శనమహామన్త్రవైభవో నామ
ద్వాత్రింశోఽధ్యాయః.

---

* కాలస్సంగ్రహ. † క్వచిత్కోశే. "ఐహికాముష్మికసుదర్శన" ఇతి అక్షరాణి దృశ్యన్తే. తత్ర "ఫలప్రద" ఇత్యపి పదం యోజితం చేత్ సాధుసమన్వియాత్.

త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః.

❀ ఔపచారిక మన్త్రకల్పః. ❀

బ్రహ్మా:—

అథౌపచారికాన్ * మన్త్రాన్ శుశ్రూషే భగవన్నహమ్।
† ప్రయుజ్యమానైర్యైర్హి ప్రీతిర్మహతీ తె భవిష్యతి ॥ ౧

శ్రీభగవాన్:—

బ్రహ్మన్నారాధనాఙ్గాని మన్త్రాణ్యవహితశ్శృణు ।
యానిశ్రుత్యన్తభాగేషు శృణ్వన్తి బ్రహ్మవాదినః ॥ ౨

‡ బ్రహ్మకోశం పురస్కృత్య కకుభం § బ్రహ్మమస్తకమ్ ।
వైరాజం దేవరం పశ్చాదేకనేత్రమృగేశ్వరౌ ॥ ౩

పవిత్రభువనౌ చాపి బ్రహ్మన్ చణ్డవనాలయౌ ।
హుతాశ వామనౌ పద్మా గోపనౌ వినతాత్మజమ్ ॥ ౪

విఘ్నేశం మన్దరం కాన్తం కలాత్మా చ జయాజయౌ ।
పీయూషరామౌ శ్రీకుమ్భౌ సూక్ష్మం గోపనపశ్చిమౌ ॥ ౫

వరుణం భద్రహస్తాన్తం విఘ్నేశం పాటలప్రియమ్ ।
అనిరుద్ధం $ జయేణేశౌ శుక్లం జయమథోదయమ్ ॥ ౬

భాస్వన్తమమృతధామానం శత్రుదాహకవామనౌ ।
‖ పద్మాదిదేవౌ శ్రీవత్సం దక్షం భాస్కరగోపనౌ ॥ ౭

పవిత్ర ¶ భువనౌ వహ్నిభువనౌ శత్రుదాహకమ్ ।
పశ్చిమాస్యం ⚘ మకారం చ హుతాశనసుధారసౌ ॥ ౮

అన్తిమం కకుభం కృత్వా జితన్తామనుమీరయేత్ ।
భానువిష్ణుధ్రువం బీజం బ్రహ్మన్నేతస్య కల్పయేత్ ॥ ౯

---

* సవాన్ ఇతి. క్వచిత్పాఠః. † ప్రోచ్యమానై యథాప్రీతిః. ‡ బన్ధకోశం. § బన్ధమస్తకమ్. $ జయేణాంశౌ. ‖ పద్మం చ దత్తం. ¶ విక్రమౌ. ⚘ మహామోయమ్.

అజ్ఞాన్యప్యమునా కుర్యాదృషిస్సనక ఉచ్యతే ।
ఛన్దోఽనుష్టుప్తథైతస్య దేవతా * పురుషోత్తమః ॥ ౧౦

జపోఽమ్బుతర్పణం హోమం † కృతం షోడశలక్షవత్ ।
ధర్మార్థకామమోక్షార్థాన్ పుంసాం సర్వం ప్రయచ్ఛతి ॥

పఞ్చోపనిషన్మన్త్రాః.

పఞ్చోపనిషదాం మన్త్రానథ తే కథయామ్యహమ్ ।
పరమేష్ఠీ పుమాన్ విశ్వో నివృత్తస్సర్వ ఏవ హి ॥ ౧౨

ఆమ్నాయాదిం క్రోధరూపం ‡ సఙ్కర్షణగజాననమ్ ।
దక్షానిరుద్ధౌ § పాపఘ్న వహ్నిగోపనమారుతాన్ ॥ ౧౩

పవిత్రపావకౌ దక్షమాధవౌ పద్మసమ్భవ ।
క్రోధకౌస్తుభ శఙ్ఖాద్యైర్గోపనం జయమన్దరౌ ॥ ౧౪
విఘ్నేశమాధవౌ చాన్తే పరమేష్ఠినమీరయేత్ ।
ఋషిరాదిత్యనామాస్య ఛన్దో గాయత్రముచ్యతే ॥ ౧౫
దేవతా చ సదా విష్ణుం జపేద్ద్వాదశలక్షవాన్ ।

పురుషమన్త్రః

ప్రథమం ప్రణవం కృత్వా ధూలికేతన గోపనౌ ॥ ౧౬
విఘ్నేశ ద్వితయం దక్షకలాన్తౌ పశ్చిమాననమ్ ।
వహ్న్యాదిదేవౌ శఙ్ఖాఖ్యం పశ్చిమం భువనం తథా ॥ ౧౭
పావకం $ భువనం పశ్చాచ్చక్రం దాహకగోపనౌ ।
జయదక్షౌ భద్రపాణీ దేవదత్తౌ తథాన్తిమౌ ॥ ౧౮
ఇత్యేవం పౌరుషం మన్త్రమీరయేన్మన్త్రకోవిదః ।
ఋషిం నారదమస్యాహుశ్ఛన్దో గాయత్రమీరితమ్ ॥ ౧౯
దేవతా వాసుదేవశ్చ

---

* పురుషో మహాన్. † కుర్యాత్. ‡ సఙ్కర్షణవినాయకాః. § నాన్తాని.
$ శ్రీధరం పశ్చాత్ శత్రుం.

విశ్వమన్త్రః.

శృణు విశ్వమతః పరమ్ ।
తారాగ్నిగోపనో * దక్షభద్రపాణీ కలాన్తిమా ॥ ౨౦

పవిత్రపవహ్న్యాదిదేవాన్ శఙ్ఖం వరుణవిక్రమౌ ।
శ్రీవత్సకుంభౌ విజయమన్దరౌ విష్ణుమాధవౌ ॥ ౨౧

ఇతీరితో విశ్వమన్త్రః పునర్ద్రష్టా భృగుర్మునేః ।
ఛన్దో గాయత్రమేతస్య వాచ్యస్సఙ్కర్షణాభిధః ॥ ౨౨

నివృత్తమన్త్రః.

ఉద్గీథకుమ్భాదిదేవౌ విష్ణ్వీశద్వయమన్తకమ్ ।
మన్దరం † వరుణం పాపహాననం వహ్నిగోపనౌ ॥ ౨౩

వాయుం విష్ణ్వీశ్వరం రామం పీయూషం ‡ వసుమన్తకమ్ ।
ఏకనేత్రం వాయుమాదిదేవాన్ వైరాజమన్దరౌ ॥ ౨౪

మనుష్యేశం మృగేశానం నివృత్తిమనురీరితః ।
ఋషిస్తు నారదశ్ఛన్దో గాయత్రం పూర్వమీరితమ్ ॥ ౨౫

ప్రద్యుమ్నో దేవతాఽనేన నివృత్తిం లభతే పుమాన్ ।

సర్వమన్త్రః.

ప్రణవం పీతవర్ణాభం గోపనం మానుషేశ్వరమ్ ॥ ౨౬

మాధవీం సర్గిణం పాపహాననం వహ్నిగోపనౌ ।
చతుర్గతిం కలాత్మానం కుమ్భం పావకగోపనౌ ॥ ౨౭

వైరాజమన్దరౌ స్యాతాం ముద్ధాయ్యై చతురాననః ।
గజాస్యం దేవదత్తాన్తం సర్వమన్త్రం ప్రకల్పయేత్ ॥ ౨౮

ఉష్ణిక్ఛన్దః పునస్త్వస్య ద్రష్టాస్యాన్నీలలోహితః ।
అనిరుద్ధో దేవతా చ మనవః పఞ్చ కీర్తితాః ॥ ౨౯

---

* భద్రపాణిదక్షకమాన్తిమా. † సర్గిణం పాప. ‡ సమఘాననం.

పఞ్చోపనిషదః పుణ్యా* స్తా ఏతాశ్చతురానన ।
మహాపాతకనాశిన్యః † పరాకాది ఫలప్రదాః ॥ ౩౦

ఏతాస్సమ్యగధీతేయో వేదాన్తానథవాఖిలాన్ ।
తావుభౌ సదృశౌ మన్యే ‡ పఞ్చభూశ్శస్య తేఽధునా ॥ ౩౧

ప్రాయశ్చిత్తేషు హోమేషు ప్రతిష్ఠాప్రోక్షణాదిషు ।
ప్రయుఞ్జీత పుమానేతాస్సర్వపాపప్రణాశినీః ॥ ౩౨

శాన్తిమన్త్రచతుష్టయమ్.

అతః పరం ప్రవక్ష్యామి శాన్తిమన్త్రచతుష్టయమ్ ।
ప్రణవం మధుహన్తారం పవనం మధుసూదనమ్ ॥ ౩౩

భాస్కరం పురుషాత్మానం గదివిఘ్నేశమాధవాన్ ।
భల్లాయుధం హృషీ§ కేశమగ్నిం భల్లాయుధోదయమ్ ॥ ౩౪

కుమ్భం మృగాఙ్కపీయూషౌ కమలాననమన్తికమ్ ।
శుక్లం $ కుమ్భమధో శత్రుం భాస్కరం గోపనం తథా ॥ ౩౫

ఇతీరయేన్మనుం బ్రహ్మన్ ఋషిస్స్యాద్దేవతా ‖ మనోః ।
ఛన్దో గాయత్రమేతస్య దేవతా తిగ్మతేజసః ॥ ౩౬

ఉద్గీథం విజయం కుమ్భౌ విఘ్నేశాత్రిమృగేశ్వరాః ।
పీయూషగోపనౌ భద్రహా ¶ స్తగోపనయష్టయః ॥ ౩౭

జృమ్భలం పద్మనాభం చ భాను ✓ మద్విజయోనయః ।
ముసలీ గోపనః పశ్చా ¶ జ్జయం కుమ్భం చ మాధవమ్ ॥ ౩౮

నేత్రోతదేహా సూర్యశ్చ ❀ శ్రీధరౌ విజయావనౌ ।
శ్రీవిఘ్నేశస్సుభద్రోఽథ గదీ వరుణమస్తకాః ॥ ‖ ౩౯

వైరాజకుమ్భాదిదేవా దక్షో మధునిషూదనః ।
ఆదిత్యరామనాసిక్యచన్ద్రా వామనసర్గిణః ॥ ౪౦

---

* స్తా ఏవ. † పారత్ర్యాది. ‡ కోశేషు సర్వేషు ఏవమేవాస్తి. § కేశం మత్యన్. భల్లాయుధ దధా. $ కుమ్భం మధోశ్శత్రుం ఇతి. ‖ పునః. ¶ స్తం దేసన దృష్టయః. ✓ మద్విజయానవః. ¶ ద్విజయ... కుమ్భమాధవౌ. ❀ శ్రీధరో విజయగోపనౌ । శ్రీవిఘ్నేశౌ.

హుతాన్త ఇతి మన్త్రో౽యమూహనీయశ్చతుర్ముఖ ।
ఋషిమస్య * భృగుం ప్రాహుశ్ఛన్దో గాయత్రమిత్యపి ॥ ౪౧

హుతాశనో దేవతా చ దేవానాం ప్రథమం ముఖమ్ ।
నిగమాదిం శ్రియః కాన్తా విజయద్వయ † విక్రమా ॥ ౪౨

‡ క్రోధమేఘా పవిత్రం చ శ్రీధరం పావకోదయా ।
ఉగ్రాత్మవహ్నీ ద్యుమణిరనలం బన్ధు మన్త్రకమ్ ॥ ౪౩

పవిత్రం బన్ధునాసిక్యం గదినం ఫులహం తథా ।
దృష్టిం మృగేశం ద్యుమణిం రామో వైధరపావకౌ ॥ ౪౪

వరుణం మాయయా సాకం ప్రచణ్డం పాటలప్రియం ।
పవిత్రదహనౌ వాయుస్వచ్ఛన్దౌ ఠఠపశ్చిమా ॥ ౪౫

ఇత్థం ప్రకల్పయేన్మన్త్రమృషిర్ధనద ఉచ్యతే ।
ఛన్దో గాయత్రమేతస్య దేవతా హరిపిఙ్గలః ॥ ౪౬

§ తారం పవిత్రం విజయం విష్ణ్వీశం భృగుగోపనౌ ।
భాస్కరం పురుషాత్మానం గదినం విష్ణుమాధవౌ ॥ ౪౭

భల్లాయుధహృషీకేశౌ వహ్నిం భల్లాయుధం తథా ।
కుమ్భసంపుటితం శుక్లం చన్ద్రప్రీయామషగోపనాః ॥ ౪౮

$ భానుమన్త్రమథో శత్రుమితి మన్త్రం వివేచయేత్ ।
ఋషిర్బృహస్పతిస్తస్య ఛన్దః పూర్వవదీరితమ్ ॥ ౪౯

ఆదిత్యో దేవతా హ్యేవముక్తం మన్త్రచతుష్టయమ్ ।
యత్ర మన్త్రం క్రియాద్రవ్యహీనం శాన్త్యాదికర్మణి ॥ ౫౦
తస్మిన్నేతత్ప్రయుఞ్జీత తథాయం సాధకో విధిః ।

పఞ్చవింశతితత్త్వమన్త్రాః.

మన్త్రాణి తే ప్రవక్ష్యామి తత్త్వానాం పఞ్చవింశతేః ॥ ౫౧

---

* మనుం. † పాతరా ? ‡ క్రోధాఖ్యయా. § కాలం పవిత్రం కమలం.
$ భానుమన్త్రం మథోశ్శత్రుం. ఇతి స్యాత్.

ప్రయుజ్యమానైర్యైర్విశ్వం ప్రాణితి ప్రాణవర్జితమ్ ।
ప్రణవస్యోపరి స్పర్శాన్నాహుర్వామనమస్తకాన్ ॥ ౫౨

నమోన్తాన్ ప్రాతిలోమ్యేన యోజయేత్పఞ్చవింశతిమ్ ।
పరశబ్దం చతుర్థ్యన్తం నతేః పశ్చాత్ప్రకల్పయేత్ ॥ ౫౩

జీవం దేహం తథా * బుద్ధిగర్వం పశ్చాన్మనస్తథా ।
శబ్దస్పర్శౌ తథా రూపం రసో గన్ధశ్చ పఞ్చకమ్ ॥ ౫౪

ఏతాన్ పఞ్చాపి విషయాన్ తన్మన్త్రవచనోదరాన్ ।
శ్రోత్రం త్వక్చ తథా నేత్రం జిహ్వా ఘ్రాణం తతః పరమ్ ॥ ౫౫

వాచం పాణిం తథా పాదం పాయూపస్థం పితామహ ।
పృథివీం ప్రథమం తోయం తేజో మారుతమన్వతః ॥ ౫౬

వ్యోమ చాన్తే చతుర్థ్యన్తైరాత్మశబ్దైస్తథోత్తరైః ।
కృతనామానిమాన్ శబ్దాన్మన్త్రరూపేణ కల్పయేత్ ॥ ౫౭

దీపమన్త్రః.

ఉద్గీథకృతనాసిక్యా హుతాశం † బిన్దుమస్తకమ్ ।
కకుభం గదినం వాసుదేవం విజయవామనౌ ॥ ౫౮

వహ్నిం గుహాలయం చాపి పవిత్రే మధుసూదనౌ ।
చతుర్గతిం ‡ మనుం ప్రాణం దీపార్థం మనుమీరయేత్ ॥ ౫౯

అక్షసూత్రమన్త్రః.

తారం సూర్యహృషీకేశయష్టయుగ్ పుష్టిబీజవాన్ ।
మేఘబిన్దూ శుక్లరామౌ ఋషిః పుణ్యత్రివిక్రమౌ ॥ ౬౦

ఇన్దుర్గుహాలయం పశ్చాజ్జయపావకగోపనాః ।
§ ఇతి వాయునర్తిమత్స్యాదక్షసూత్రమనుర్మహాన్ ॥ ౬౧

---

* బుద్ధిమహఙ్కారం మన. † బన్ధ. ‡ నతిప్రాన్తం దీపాన్తం. § క్వచిత్కోశే పాదాదౌ అక్షరద్వయత్రుటిః. అథ “వాయునతిమత్ ఇత్యస్తి అన్యత్ర - ఇతి వాయుర్మతిర్మత్స్యాత్” ఇతి దృశ్యతే.

అర్ఘ్యమన్త్రః.

తారం శ్రీరామకౌమారపురుషోత్తమమృగేశ్వరా ।
విష్ణుం పంచాన్తకం వహ్నిం ధూమధ్వజగుహాలయా ॥ ౬౨

పవిత్రబన్ధుసుముఖా మాధవం ప్రథమం తథా ।
హుతాశం పద్మపాణిం చ * వాయుం వహ్నిం గుహాలయమ్ ॥ ౬౩

పశ్చిమాస్య † మధ్యోశక్రతుం శఙ్ఖం చ నతిమన్తకమ్ ।
ఇత్యర్ఘ్యమన్త్రం రచయేత్

పాద్యమన్త్రః.

అథ పాద్యమనుం శృణు ॥ ౬౪

తారం గదిధ్రువౌ చాపి గదధ్వంసిమృగాధిపౌ ।
పశ్చిమం రామశిరసం విజయం ‡ వహ్నిపశ్చిమౌ ॥ ౬౫

ఏకవింశం పద్మనాభం మాయాం పవనపఙ్కజౌ ।
వహ్నిం ద్వితీయమనిలం పాపఘ్నం మధుసూదనమ్ ॥ ౬౬

§ వైధరం మారుతం వహ్నిం హృషీకేశోఽథ పశ్చిమమ్ ।
రామం సుముఖసారఙ్గౌ నత్యన్తం మన్త్రమీరయేత్ ॥ ౬౭

ఆచమనమన్త్రః.

ఆదౌ వ్యాపిం శుక్లవహ్నిం చన్ద్రకుమ్భౌ జయానిలౌ ।
మన్దరం పద్మనాభం చ వైరాజాగ్నిగుహాలయాః ॥ ౬౮

$ పాపహన్తారమద్వేషీ వనమాలీ మృగేశ్వరౌ ।
గోపనో వక్రతుణ్డశ్చ దక్షవిఘ్నేశగోపనాః ॥ ౬౯

వైరాజదక్షౌ విఘ్నేశమాధవౌ నతిమన్తకమ్ ।
ఇత్యాచమన ‖ మన్త్రాస్స్యుర్ధూపాదీని యథా అమీ ॥ ౭౦

---

* వహ్నిం బ్రహ్మగుహాలయా, † మధ్యోశరత్రుమన్దరం. ‡ రామపఙ్చకం.
§ సుభగం. $ పాపహన్తా చ రామశ్చ. ‖ మన్త్రస్య ధూపాదీనాం.

❧ భోగనివేదనమన్త్రః. ❧

※ ప్రథమం చెదపి మనోన్ధూపావాన్దురితాత్మవాన్ ? ।
† రామం దృష్టిమనుస్వారం గదినం విష్ణుసప్తమమ్ ॥ ౭౧
ఆదిత్యగోపనౌ చణ్డం వహ్నిజాయావసానకమ్ ।
ఇత్యేతత్కల్పితం మన్త్రం ప్రతిభోగనివేదనమ్ ॥ ౭౨
ప్రయుఞ్జీత ప్రయోగం చ తస్మాత్సాధారణో మనుః ।

❧ పుష్పాఞ్జలిమన్త్రః. ❧

ద్వివటాక్షరముధృత్య శిఖణ్డిపులహం ధ్రువమ్ ॥ ౭౩
సుభద్రకుంభౌ విజయశ్రీధరౌ దక్షమాధవౌ ।
పవిత్రభువనౌ క్రోధపశ్చిమాన ‡ నగోపనాః ॥ ౭౪
తతాన్తమథ నత్యన్తం మనుమిత్థం ప్రకల్పయేత్ ।
పుష్పాఞ్జలిప్రదానేషు నియుఞ్జీత జితం పునః ॥ ౭౫

❧ వస్త్రమన్త్రః. ❧

తారశ్శుక్లఘటో యష్టిశ్చన్ద్రమా భువనో నలః ।
సుభద్రవాయ్వాతదేహానత్యన్తో మనురీరితః ॥ ౭౬
తేనారాధన § వస్త్రం స్యాదాప్యాయనముపాచరేత్ ।
ఇత్థమారాధనాఙ్గాని మన్త్రాణి కథితాని తే ॥ ౭౭

❧ ఐహికసుఖసాధనమన్త్రాః. ❧

ఇదానీమైహికాన్ మన్త్రాన్ ప్రవక్ష్యామి మనోహరాన్ ।
స్వీకృత్య సప్తవర్ణాని రోహిణీశమపాంపతిమ్ ॥ ౭౮
పవిత్రమానుషేశానౌ గోపసం పుణ్యవిక్రమౌ ।
పశ్చిమం విజయం వాయుం మాధవౌ వరుణానిలౌ ॥ ౭౯

---

* క్వచిత్కోశే "ప్రథమం చేదనో...న్ధూపాన్దురితాత్మవాన్" ఇతి దృశ్యతే. అన్యత్ర యథాపాఠస్త్వయం దృశ్యతే. శుద్ధకోశసంవాద శ్శుద్ధికరః. † రాజముష్టిమనుస్వారం—సప్తకమ్. ‡ గోధనాన్. § మప్యాయనమానయనమాచరేత్.

వాసుదేవం తథా దక్షం గోపనం జయమన్దరౌ ।
విఘ్నేశమాధవౌ పాపహాననం పవనం తథా ॥ ౮౦
గుహాలయముఖస్థౌ యష్టిం సూర్యమూర్ధ్వగం జగత్పతిమ్ ।
యష్టిం కుమ్భం జగత్ప్రాణం హృషీకేశం తథా ధ్రువమ్ ॥ ౮౧
శ్వేతాంశుం వరుణం బిన్దుం ద్విసూర్యగం వామనం ధ్రువమ్ ।
తతాన్తికం మనుం బ్రహ్మాన్నీరయే * దధ తారకమ్ ॥ ౮౨
సత్యాన్తం శుక్లవరుణౌ పశ్చిమం విక్రమం జయమ్ ।
బన్ధుమగ్నిం హృషీకేశం పశ్చిమం మధుసూదనమ్ ॥ ౮౩
చతుర్గతిమచామాదిం మాహేన్ద్రం విష్ణుపన్నగౌ ।
మన్దరం వామనం పశ్చాత్పశ్చిమం విజయానిలౌ ॥ ౮౪
దేవదత్తం శ్రియం వహ్నిం మహామాయాం మహాబలామ్ ।
హృషీకేశం ధ్రువం చాపి బీజమామ్రేడయేదిమమ్ ॥ ౮౫
పవిత్ర † మనలం చణ్డం గోపనం ద్వివినాయకమ్ ।
వైధరం మధుహన్తారం విజయం మన్దరం తథా ॥ ౮౬
భద్రహస్తం మృగేశం చ తతాన్తం మన్త్రమీరయేత్ ।
సిన్ధుద్వీపో మనోర్ద్రష్టా విరాట్ ఛన్దో నిగద్యతే ॥ ౮౭
స్వప్నాధిపతిరేతస్య దేవతా పరమః పుమాన్ ।
హృషీకేశం యష్టిమన్త్రమీరయేన్మన్త్రకోవిదః ॥ ౮౮
ఉష్ణిక్ఛన్దః పునస్తస్య దేవతా నృహరిర్హరిః ।
‡ తథా హి రసనామాని. . § మన్త్రం ప్రచక్షతే ॥ ౮౯
$ అభిన్నవిటపస్కన్ధం స్పృష్ట్వా శ్వత్థమిమం జపేత్ ।
అష్టాభిస్సప్తభిర్మృత్యుం లఙ్ఘయేత్సంయతేన్ద్రియః ॥ ౯౦

అల్పాయాససాధ్యా మన్త్రాః.

అథాల్పాయాససాధ్యాని శృణు మన్త్రాణి పద్మజ ।
వ్యాపినం పురుషాత్మానం వాసుదేవం || సపశ్చిమమ్ ॥ ౯౧

---

* దధితారకం. † మనిలం కించ. ‡ అథాఙ్గిరస. § సర్వత్రాత్రత్రుటిః.
$ అభగ్న. || ద్వినీలయమ్.

రామం * విఘ్నేశ్వరం మాయాముద్ధీధరహితానిమాః ।
† దక్షాదీశాదిదేవానామధాబ్జం సుప్రతిష్ఠితమ్ ॥ 92

వాయుం పద్మ ‡ మథోశత్రుం శఙ్ఖవహ్నీం ధ్రువానపి ।
హుతాన్తముద్ధరేత్క § ణగోభీతిం మన్త్రముత్తమమ్ ॥ 93

జపేల్లక్షమిమం మన్త్రముపోష్యైకాదశే హని ।
ద్వాదశ్యామపి కుర్యాత్ స్త్రీం $ సమున్నతపయోధరామ్ ॥ 94

ఆవాహ్య తస్యాం || హుత్వా చ పూజయిత్వా చ యోగినీమ్ ।
మధ్యరాత్రే బలిం దత్వా ఛిన్ద్యాత్తాం ప్రతియాతనామ్ ॥ 95

భూతం ¶ భవద్భవిష్యం చ తస్య వక్ష్యతి యోగినీ ।
అమ్నాయాదిం విధాతారం ప్రచణ్డం వసుమస్తకమ్ । 96

పశ్చిమం విక్రమం లక్ష్మీం గోపనం ఖడ్గ ꠸ ధారిణమ్ ।
సవిక్రమం ఘటం చాగ్నిం ఘటం చ ద్విరదాననమ్ ॥ 97

పఙ్కజం ꠸ వారుణమథో సరసీరుహసమ్భవ ।
కకుభం వహ్నిమపరం పీయూషం గోపనం తథా ॥ 98

ఋషం గుహాలయం చాపి శఙ్ఖం ꠸ వహ్నిం చ మన్దరమ్ ।
శ్రీధరం పద్మవైరాజం గోపనం సూక్ష్మలోచనమ్ ॥ 99

వహ్నిం ప్రచణ్డం విఘ్నేశం రామం మన్దరపావకౌ ।
శీతాదిదేవౌ పులహం యష్టిం పద్మగుహాన్తిమౌ ॥ 100

ఏకనేత్రం ꠸ శ్రియం వహ్నిం వామనం వహ్నిమాధవౌ ।
మృగేశభావసద్భస్మాః విఘ్నోపహతికం తథా ॥ 101

స్వచ్ఛన్దం విజయం వహ్నిం వీరసేనసరోరుహౌ ।
ఆదిదేవం ꠸ తథా చన్ద్రికవిదృష్టిశుభప్రదౌ ॥ 102

---

* విశ్వేశ్వరమ్. † "దక్షాదీశానాది దేవానామ్మయాబ్జమ్. ‡ మథోశ్శత్రుం ఇతి స్యాత్. § ణగోభూతి. ణభోనిధిః. $ ఉన్నతస్య. || హుత్వా. ¶ భవ్యం భవిష్యచ్చ. ꠸ ధారిణీమ్. ꠸ దారుణమ. ꠸ వహ్నిమపశ్చిమం. ꠸ ధ్రువం. ꠸ తథా చాదౌ దూరదృష్టి శుభప్రదౌ

వహ్నిం వినాయకం రామం ద్విదర్ణక్షం చతురాననమ్ ।
ప్రచణ్డాగ్ని పావకో యష్టిరి పశ్చిమాస్యహుతాశనౌ ॥ ౧౦౩
శ్రీయూష రామసహితౌ శుభదం వాయుగోపనౌ ।
విజయం పఞ్చబిన్దుం చ వైరాజం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౦౪
గణేశగోపనౌ పశ్చాద్గదినం విజయం ఘటమ్ ।
ఏకదృష్టిం తథా వహ్నిం మన్దరం మధుసూదనమ్ ॥ ౧౦౫
కుఞ్జరాననవిష్ణ్వన్తౌ విఘ్నేశం బన్ధుమస్తకమ్ ।
కకుభం చన్ద్రిధవలం గోపనం పశ్చిమాననమ్ ॥ ౧౦౬
చతుర్గతిం శరోపాన్తమితి మన్త్రం ప్రకల్పయేత్ ।
అధస్తాన్నేత్రవృక్షస్య జపన్నేతదతన్ద్రితః ॥ ౧౦౭
నష్టం ముష్టిం * చిన్తనాం చ జానాత్యేతత్ప్రసాదతః ।

జలస్తమ్భనమన్త్రః.

సప్తాక్షరం ప్రకల్ప్యాదౌ వరుణం గోపనం దరమ్ ॥ ౧౦౮
శ్రీయూష మాధవం దక్షం దృష్టివహ్నీ దరద్వయమ్ ।
పశ్చిమాగ్నిముఖానేత్రాణ దహనస్యాన్తరోదితాణ ॥ ౧౦౯
సూర్యణ † రామౌ శ్రీబతన్ధూ ద్విరి ప్రకల్ప్య చతుష్టయమ్ ।
శుక్లం యష్టివివస్వన్తౌ వహ్నిం స్వాహావసానికమ్ ॥ ౧౧౦
ఇత్యమ్బుస్తమ్భనం మన్త్రం కల్పయేత్కమలాసన ।

నదీవెగస్తమ్భనమన్త్రః.

ప్రణవాదిం వాసుదేవం శుభదం పఙ్క ‡ జం తథా ॥ ౧౧౧
మాయామభ్యస్య హన్తారం ఫులహం శశినం జయమ్ ।
యష్టిం భల్లాయుధం చాపి విఘ్నేశం రామమస్తకమ్ ॥ ౧౧౨
నత్యన్తముదకస్తమ్భం మన్త్రం మన్త్రీ § విదీరయేత్ ।
అనయోాగీ పూర్వణమన్త్రేణ స్థితవత్సలిలె చరేత్ ॥ ౧౧౩
ఉత్తరేణ తు సిన్ధూనాం వెగస్తమ్భం సమాచరేత్ ।

---
* ముష్టం ఇతి స్యాత్కిమ్. † రామోపి తద్బన్ధూ. ‡ జద్వయం. § మితీర.

అగ్నిస్తమ్భనమన్త్రః.

అగ్నిస్తమ్భనమన్త్రం తే కథయామి యథాతథమ్ ॥ ౧౧౪
సప్తాక్షరం కుమ్భవహ్నిం భువనం వనమాలినమ్ ।
గోపనం పురుషాత్మానం త్రివహ్నిం శశలాఞ్ఛనమ్ ॥ ౧౧౫
వైరాజబిన్దుం హరిస్వాన్తం చతుర్గతిమథో రథమ్ ।
ఇత్యగ్నిస్తమ్భనం మన్త్రం సాధయేదయుతం నరః ॥ ౧౧౬
* లోహాత్తైలం ఘృతం క్షీరం పరశుం సలిలం తథా ।
సప్తచైతాని సంస్పృశ్య శీతత్వాగ్నిర్భవిష్యతి ॥ ౧౧౭
† ఉదరే పఙ్కజస్యైవ సుఖమాసీత కుష్మణః ।

గోమహిషాదివశ్యమన్త్రః.

సప్తాక్షరం చతుర్థ్యన్తం విష్ణుశబ్దం చతుర్ముఖ ॥ ౧౧౮
‡ పవిత్రం శ్రీహృషీకేశం విష్ణుశం మధుసూదనమ్ ।
ప్రద్యుమ్నం పాపహననం విజయం వాయుమాధవౌ ॥ ౧౧౯
§ దృష్టిం మన్దర $ పాతాద్విష్ణుతాన్తం మన్త్రమీరయేత్ ।
గవాం చ మహిషాణాం చ కుర్యాదేతేన వశ్యతామ్ ॥ ౧౨౦

వ్యాలాదిదమనమన్త్రః.

ఆదౌ చతుస్త్రివర్ణాని ధనప్రదగుహాలయౌ ।
పవిత్రవహ్నికమలం సుముఖం వహ్నిగోపనౌ ॥ ౧౨౧
వాయుష్ణుతాన్త ఇత్యేష వ్యాలాదిదమనో మనుః ।

రిపునాశకపిశాచవశమన్త్రః.

ప్రణవే షష్ఠశబ్దాది సమ్బుద్ధ్యన్తం పిశాచవత్ ॥ ౧౨౨
ఊర్ధ్వలోకేశ హననం || పాషాణేషు రథో మనుః ।
ఇదం హి జపతో మన్త్రం రిపుమూర్ధని తాడయేత్ ॥ ౧౨౩

---

* లోహం తైల. † ఉత్తరే పఙ్కజస్యైవ ముఖమాసీత పుష్పిణః. ‡ పవిత్రార్థం హృషీ. § వృష్టిం. $ వాతాద్విః. || పాషాణేషతరో మనుః.

పిశాచరూపం ప్రత్యక్షం పాషాణై రస్థిభిశ్శవైః ।

గన్ధర్వసాధనమన్త్రః.

* వ్యాపినం గదినం భద్రహస్తం పుణ్యాస్సరిత్పతిమ్ ॥ ౧౨౪

† వహ్నిం హుతాశం విష్ణ్వన్తం కకుభం కుమ్భవిక్రమా ।
శ్రీకుమ్భగోపనాత్ కుమ్భం శశాఙ్కం బ్రహ్మసాధనమ్ ॥ ౧౨౫

ద్విమర్దరం ‡ మధౌశ్శత్రుం సుభద్రం బన్ధుమన్తకమ్ ।
పీతం క్రోధన § మాయామం విజయం గోపనం ధ్రువమ్ ॥ ౧౨౬

బ్రహ్మాణం మానుషేశానం వాయుం గోపనమన్తకమ్ ।
బిన్దుం పవిత్ర $ మనలం మారుతం ప్రేతనాయకమ్ ॥ ౧౨౭

స్వాహావసానం గాన్ధర్వం మన్త్రమిత్థం ప్రకల్పయేత్ ।
ఆథర్వణమిమం మన్త్రం ‖ పినాకిశిరసి స్థితమ్ ॥ ౧౨౮

అధస్తాత్పారిజాతస్య హేమసింహాసనస్థితమ్ ।
¶ ఆయామి నీభిర్మాలాభిర్దివ్యాభిశ్శోభివక్షసమ్ ॥ ౧౨౯

దిఙ్నాగమదలిప్తాఙ్గం ⁑ దివ్యాభరణభూషితమ్ ।
రూపయౌవనయుక్తాభిర్వాలవ్యజనపాణిభిః ॥ ౧౩౦

నిత్యం షోడశవర్షాభిరుత్పలస్నిగ్ధదృష్టిభిః ।
మహాకులప్రసూతాభిర్మదవిహ్వాల ⁂ మూర్తిభిః ॥ ౧౩౧

అద్భుతభ్రూవిలాసాభిశ్శ్రవణప్రియగీతిభిః ।
ఈషద్విస్రంసివాసోభిరంసవ్యాకులహాలిభిః ॥ ౧౩౨

స్తనాన్దోలితహారాభిః కదలీసుభగోరుభిః ।
కుటిలాలకమాలాభిః కన్యకాభిర్నిషేవితమ్ ॥ ౧౩౩

కృతావధానం గీతేషు కిన్నరాణాం ముహుర్ముహుః ।
గన్ధర్వాధిపతిం ధ్యాయన్లక్షం మన్త్రమిమం జపేత్ ॥ ౧౩౪

---

* గదినం వ్యాపినం హస్తం సరస్వా వా. † వహ్నిం హుతాశనం విష్ణుం. ‡ మధోశ్శత్రుం. § ధారామమ్. $ మనిలం. ‖ పీనాక్షిశిరసోత్థితమ్. ¶ ఆయామినీభిర్జ్వాలాభిః. ⁑ రత్నా. ⁂ దృష్టిభిః.

అథైనముపతిష్ఠన్తే కులవత్యో వరాః స్త్రియః ।
గన్ధర్వరాజవచనాద్రూప యౌవనశాలినః ॥ ౧౩౫

ఇన్ద్రజాలమన్త్రః.

అథేన్ద్రజాలమన్త్రస్య స్వరూపం కథయామి తే ।
బ్రహ్మకుంభౌ వీరసేనౌ క్రోధం * సుముఖవారుణౌ ॥ ౧౩౬
రామం దక్షం మధోశ్శత్రుం చతుర్గతిమృగేశ్వరౌ ।
మోహయత్యథ రూపాణి ద్విరి ప్రదర్శయ మన్త్రకమ్ ॥ ౧౩౭
హుఙ్కారం చతురభ్యస్తం బ్రహ్మార్ణ కిలికిలిం తథా ।
ఋతద్వయం కుమ్భరామా పవిత్రానలవామనాన్ ॥ ౧౩౮
విజయం లోచనే కృత్వా గర్భద్వితయమన్త్రకమ్ ।
నానారూపాణి మాయేద్వై ద్విమన్త్రమితికల్పయేత్ ॥ ౧౩౯
జపేన లక్షసఙ్ఖ్యేన మాయయా ప్రత్యక్షసంగతా ।
యద్యదిష్టం సాధకస్య తత్తత్కుర్వీత తత్క్షణాత్ ॥ ౧౪౦
బ్రహ్మాద్యా దేవతాస్సర్వా గగనస్థాః ప్రదర్శయేత్ ।
† గహనం మేదినీం కుర్యాద్యామినీం దివసం తథా ॥ ౧౪౧
జీవన్తమప్యవిహితం ప్రాణవన్తం ‡ తథా శవమ్ ।
మరుప్రదేశం వారిణి కుర్యాన్తం పయసాం నిధిమ్ ॥ ౧౪౨
షడ్రసం వై పరీత్యేన దేశానప్యయథాతథమ్ ।
పాషాణైస్తాడయేద్దేహే నేత్రాద్యుత్పాటనం తథా ॥ ౧౪౩
ఖల్వాటకేశసంరోహం యూనస్థవిరతాం తథా ।
పుంసస్త్రీత్వం తథా స్త్రీణాం పుంస్త్వం క్లీబస్య తద్ద్వయమ్ ॥ ౧౪౪
తయోర్వా క్లీబతాం చిత్రం శ్మశ్రు స్తనవిపర్యయమ్ ।
గీతం శుక్లస్తథా § గీతా మన్యథా భావభాగినః ॥ ౧౪౫
అగర్భిణీం గర్భిణీం చ గర్భిణీం చాప్యగర్భిణీమ్ ।
పాదాదిభఙ్గసన్ధానే నభగే కుసుమసమ్భవః ॥ ౧౪౬

---

* సుభగ. † గగనం మేదనీం కుర్యాన్మేదినీం చ దివం. ‡ తథా పశమ్.
§ గీత—భాగినామ్.

అచిన్తితాని శైలానాం పతనాని యథేప్సితమ్ ।
మనుష్యాదిషు శృఙ్గాణి గగనారోహణం తథా ॥ ౧౪౭
అకాల రణసంరంభాః ప్రతిమాకర్షణం తథా ।
కఠినానాం ద్రవీభావం * ద్రవతాం కఠినాత్మతామ్ ॥ ౧౪౮
అద్యాపి ప్రలయావస్థామున్మజ్జన నిమజ్జనే ।
ఖడ్గాదిభి † రభఙ్గం చ జఙ్గమం స్థావరం తథా ॥ ౧౪౯
అచేతనేషు చైతన్యం చేతనేషు విచేతనామ్ ।
రూపదర్శనమన్ధస్య మూకస్య మధురాం గిరమ్ ॥ ౧౫౦
శ్రవణం బధిరస్యాపి పఙ్గోర్గమనమద్భుతమ్ ।
ప్రదర్శనం విమానానాం భువి ‡ సూర్యేన్దుమణ్డలమ్ ॥ ౧౫౧
§ శిలావర్షం మహాఘోరం రాహుగ్రాససముద్భవాణి ।
ఏకస్థానప్రవిష్టాని భువనాని చతుర్దశ ॥ ౧౫౨
ఆసనస్థస్య పతనం తుములం చ పరస్పరమ్ ।
ప్రతీపగమనం సిన్ధో రాసనం హవ్యవాహనే ॥ ౧౫౩
తత్క్షణేపి ప్రరూఢానాం వృక్షాణాం పల్లవం ఫలమ్ ।
సేచనం హవ్యవాహేన జ్వలనం పయసా తథా ॥ ౧౫౪
మధ్యాహ్నసమయే జ్యోత్స్నాం దిజ్మోహం వాతసమ్భ్రమమ్ ।
చిత్తాదిధాతు సఙ్క్షోభం ప్రత్యక్షస్యాప్యదర్శనమ్ ॥ ౧౫౫
శైలశృఙ్గా $ ద్యపతనా ‖ ద్గవ్యనస్య ప్రదర్శనమ్ ।
ఇత్థం భూతాని చిత్రాణి కుర్యాన్మాయానుభావతః ॥ ౧౫౬

సప్తయక్షీమన్త్రాః.

ఇదానీం సప్తయక్షీణాం మన్త్రాణి కథయామి తే ।

సున్దరీమన్త్రః.

ఆగచ్ఛ సున్దరీ స్వాహావసానం ప్రణవాదిమమ్ ॥ ౧౫౭
ఇత్యేష సున్దరీ ¶ మన్త్రో మన్త్రాదేః కార్యమాచరేత్ ।

* ద్రావిణాం కఠిణేయ. † శ్శిరోభఙ్గం. ‡ సూర్యాది. § శిలావర్షమహాధారాం. $ దిపతనం గవ్యం న్యస్య. ‖ గవ్యన్యస్య. ¶ మన్త్రో మన్త్రాద్యదేః.

మనోహరామన్త్రః.

ప్రణవం ప్రథమం సర్వం మనోహార సమోఽతత ॥ ౧౫౮
ఇత్థం * మనోహారీ మన్త్రోఽగ్ని ప్రియమిష్టం ప్రయచ్ఛతి ।

కనకవతీమన్త్రః.

† ఉద్గీథం కనకం బ్రహ్మాణ ‡ వక్ష్యతే మైథునప్రియా? ॥ ౧౫౯
తతః కనకవత్యాస్స్యన్మన్త్రోఽది కాముకసిద్ధిదః ।

కామేశ్వరీమన్త్రః.

§ మమాగచ్ఛ చతుర్వర్ణ క్త్రీ కామేశ్వరి తతాన్తిమమ్ ॥ ౧౬౦
ఇతి కామేశ్వరీమన్త్రోఽగ్ని సర్వాం సిద్ధిం ప్రయచ్ఛతి ।
$ ఆరుహ్య శయనం ‖ నక్తమే కాకీ పుష్పగన్ధవాన్ ॥ ౧౬౧
ధ్యాయేత్కామేశ్వరీం యక్షీం సా తస్య భవతి ప్రియా ।
¶ యదాన్యాం కామయేన్మన్త్రీ సా తస్య వశమాచరేత్ ॥ ౧౬౨

రతిప్రియామన్త్రః

స్వాహాన్తోఽగ్ని కథితో మన్త్రో బ్రహ్మాత్సాతే రతిప్రియే ।
ప్రీతా రతిప్రియా యక్షీ సాధకస్య ప్రయచ్ఛతి ॥ ౧౬౩
దివ్యాన్యోదనవాసాంసి కుసుమాద్యనులేపనమ్ ।
పాదుకాఞ్జన ఖడ్గాదీన్ భూషణాని రసాయనమ్ ॥ ౧౬౪

పద్మినీమన్త్రః.

ψ ఓం పద్మినీ తతో మన్త్రం పద్మినీ యస్య దేవతా ।
ఓం శ్రీం హ్రీం ద్వయమాగచ్ఛ ద్వయం యక్షీ తతాన్తిమమ్ ॥
ప్రణవద్వితయం పుష్టిబీజం పశ్చాన్నతిస్తథా ।

---

* మనోహరం మన్త్రం ప్రియాదిష్టం. † ఉద్గీథగ్ని కనకీ బ్రహ్మాణ ప్రత్యుతో మైథునప్రియే. ‡ బ్రహ్మాణ...మథో మథునతప్రియే. § మామాగచ్ఛ. $ అత్ర క్వచిత్కోశే పద్యమేక మధికమస్తి. యథా—"దివ్యాన్యోదనవాసాంసి కుసుమాన్యనులేపనమ్ । పాదుకాంజనఖడ్గాదీన్ భూషణాని రసాయనమ్॥" ఇతి. ‖ రక్త. ¶ యదన్యాం. ψ పద్మినీం తాం.

యామినీమన్త్రః.

వాతాదిదేవౌ * దక్షాద్యం బన్ధం విఘ్నేశమారుతౌ । ౧౬౬

వీరసేనమథో శుక్లం శుమ్భం వహ్నిం చ పశ్చిమమ్ ।
హృషీకేశం జయం శుమ్భం శ్రీధ్రువౌ † కమలాసన ॥ ౧౬౭

పఞ్చబిన్దుం తతాన్తం చ యామినీమన్త్రముద్ధరేత్ ।
ఏతజ్జపేన పురుషో విభవం లభతే పరమ్ ॥ ౧౬౮

ద్వన్ద్వాని పుంసాం స్త్రీణాం చ రహితాన్యపి యోజయేత్ ।
యద్యద్వస్తు తథాన్యేషాం స్త్రియో వా పురుషోఽపి వా ॥ ౧౬౯

తామ్బూలం ‡ కుసుమం వాపి తద్వాన్వహముపానయేత్ ।
యస్యైతే మనవస్సప్త సిద్ధాః పుంసశ్చతుర్ముఖ ॥ ౧౭౦

యక్ష్యస్తస్య భవిష్యన్తి § కిఙ్కర్య ఇతి దేవతాః ।
మేరుమన్దరవిన్ధ్యాదిశిఖరేషు యథాతథమ్ ॥ ౧౭౧

సాధకం రమయిష్యన్తి కల్పం భోగై రమానుషైః ।

పిశాచమన్త్రాః

బ్రహ్మన్ పిశాచమన్త్రాణి $ శృణుష్వ గదతో మమ ॥ ౧౭౨

|| సప్తాక్షరాణి సప్తార్ణగోపనాః శుమ్భవిక్రమౌ ।
క్రోధప్రచణ్డౌ వరుణమృగేశౌ విపులస్తథా ॥ ౧౭౩

ద్విఃకుణ్డనస్తమీస్వాహా మనురేష ప్రకీర్తితః ।
బధ్నీయాదమునా బ్రహ్మన్నావిష్టస్య శిఖాం పునః ॥ ౧౭౪

సప్తాక్షరం పురస్కృత్య చతుర్థం విష్ణుమస్తకమ్ ।
¶ గురుర్బన్ధుః పితా కామో మన్దరం విక్రమం తథా ॥ ౧౭౫

---

* దక్షాఖ్యం. † కమలాననౌ. ‡ కుంకుమం వాపి తద్వాహనము. § కిం కార్యమితి. $ కథయిష్యే యథాతథమ్. || సప్తాక్షరాణ్యథో దక్షగోపనా. ¶ "గురుర్బన్ధుః" ఇత్యాద్యర్ధత్రయం క్వచిదధికమస్తి.

పులహం విక్రమం పశ్చాద్భల్లాయుధగుహాలయౌ ।
వైరాజపాపహననౌ విజయం బన్ధుమన్తకమ్ ॥ ౧౭౬

హుతాశగోపనౌ బ్రహ్మాణ కకుభం * బ్రహ్మసూదనౌ ।
పవిత్రశఙ్ఖౌ విజయం మాయాం స్వాహావసానకమ్ ॥ ౧౭౭

ఇతిమన్త్రం ప్రకల్ప్యాథ బలిమేతేన దాపయేత్ ।
పూర్వం మన్త్రిదశార్ణాని మహేన్ద్రో రామమన్తకః ॥ ౧౭౮

పవిత్ర † పావనౌ పీతగోపనౌ పశ్చిమాననౌ ।
వహ్న్యన్తసూదనౌ విఘ్నగోపనౌ పవనం తథా ॥ ౧౭౯

‡ గదీ హుతవహస్సూర్యో వనమాలీ పితామహః ।
మానం శబ్ద శిరస్స్వాహా గన్ధమన్త్రః ప్రకల్పితః ॥ ౧౮౦

ద్వాదశార్ణముఖం పూర్వం వహ్నిం సుముఖవిక్రమౌ ।
మాహేన్ద్రివిక్రమౌ భానుదక్షం విజయయోర్ద్వయమ్ ॥ ౧౮౧

ద్విగారిశబ్దం కమలం దేవదత్తం వినాయకమ్ ।
స్వాహాన్తమీరయేన్మన్త్రి § మావేశే వినియోజయేత్ ॥ ౧౮౨

స్త్రమ్యై వా పురుషే వాపి $ పయస్తేనాభిమన్త్రితమ్ ।
విక్షిపేదథ భూతాని స్తమ్భ || మప్యావిశన్తితమ్ ॥ ౧౮౩

అష్టాక్షరముఖస్సూర్యో వహ్నిర్ద్విగి కమలాసన ।
వ్యస్తౌ పునస్తయోర్వహ్నావుభయత్ర త్రివిక్రమౌ ॥ ౧౮౪

ఆదిత్యరామం నాసిక్యం ¶ ఘుటసం పావకప్రియాః ? ।
☙ యేన సాగ్రహమన్త్రస్య పిశాచాదిభయావహమ్ ॥ ౧౮౫

భూతప్రతికృతిం కృత్వా శాలిపిష్టైర్మహోదరీమ్ ।
భిత్వా తీక్ష్ణేన శస్త్రేణ భూతం సాధ్యోద్భవిష్యతి ॥ ౧౮౬

---

* భృగు. † పవనౌ పీతగోపనౌ పశ్చిమానలౌ. ‡ భక్తిః. § తమావేశే ని.
$ యస్తేనాస్యభి. || మాప్యా. ¶ స్ఫుటస్థో పావక. ☙ ఏనసా.

భూతగ్రహపిశాచాదీనపస్మారమథాపి వా ।
కూశ్మాణ్డయక్షగన్ధర్వబ్రహ్మరక్షస్సురాసురాన్ ॥ ౧౮౭

ఆవేశయేద్ధరేచ్చాపి మన్త్రైరేతైశ్చతుర్ముఖ ।
యద్యదేభిరశక్యం స్యాత్తత్తత్కుర్యాద్విచక్షణః ॥ ౧౮౮

* సుదర్శనస్య మన్త్రేణ నారసిహ్మేన వా పునః ।
త్రైలోక్యమోహనేనాపి సాక్షాదష్టాక్షరేణ వా ॥ ౧౮౯

సంహితోపసంహారః.

ఇతి మన్త్రప్రభావస్తే కథితః పద్మసమ్భవ ।
† చర్యా చ విధివత్ప్రోక్తా ధర్మకామార్థముక్తిదా ॥ ౧౯౦

‡ ఇదం హి పావనం శాస్త్రమధీతే యస్సమాహితః ।
త్రిష్వప్యముష్య లోకేషు జ్ఞేయమన్యన్నపద్యతే ॥ ౧౯౧

శాస్త్రోపదేశాగమప్రకారః.

పద్మః—

ఇత్యుక్త్వా బ్రహ్మణే శాస్త్రం భగవాన్ భూతభావనః ।
వాసుదేవః పరం బ్రహ్మ తత్రైవాన్తరధీయత ॥ ౧౯౨

అథ విస్మయమానాత్మా బ్రహ్మా లోకపితామహః ।
ఆజగామ స్వకం లోకం స్తూయమానో మహర్షిభిః ॥ ౧౯౩

కపిలాయ దదౌ బ్రహ్మా శాస్త్రమేతన్మహర్షయే ।
స చాపి భగవాన్మహ్యం మయా తే కథితం పునః ॥ ౧౯౪

తత్పాతాలమిదం హిత్వా జమ్బూద్వీపమితో వ్రజ ।
హిమవత్పర్వతే రమ్యే సమాధాయ మనశ్శుభమ్ ॥ ౧౯౫

ఆరాధయ హృషీకేశం § విధానైః పాఞ్చరాత్రికైః ।
ఇతి బ్రువాణే పద్మే తు లబ్ధ్వా హృష్టేన చేతసా ॥ ౧౯౬

---

* సౌదర్శనేన మన్త్రేణ. † భవచర్యా చ విధివత్ప్రోక్తా కమలసమ్భవ ॥
‡ ఇదమేకాయనం. § విధిభిః.

అయోగ్యాజ్ఞానతిమిరం శాస్త్రజ్ఞానశలాకయా ।

సంవర్తస్య పాతాలాజ్జంబూద్వీపాగమనమ్.

* నివృత్య పాతాలతలాత్కృత్వా పద్మం ప్రదక్షిణమ్ ॥ ౧౯౭
అముష్మిన్ శైలశిఖరే దేవదారుభిరావృతే ।
మహాభాగవతైర్గుప్తైః పఞ్చరాత్రవిశారదైః ॥ ౧౯౮
తపస్స్వాధ్యాయనిరతైస్సేవితే పరమర్షిభిః ।
హృదయేభ్యస్సమాహృత్య హృదయం సంయమాదిభిః ॥ ౧౯౯
ఆరాధయామి విశ్వేశం వాసుదేవం జగద్గురుమ్ ।
† అన్యమానీయ తద్వాచా తం ధ్యాయన్మనసా పునః ॥ ౨౦౦
కాలేనారాధనం కుర్వన్ భజామి పరమేశ్వరమ్ ।
త్వమప్యారాధయ క్షిప్రం చతుర్వ్యూహమధోక్షజమ్ ॥ ౨౦౧

శాస్త్రగోపనమ్.

మయా తే కథితం శాస్త్రం సావధానేన కిం శ్రుతమ్ ।
ఇదం తే నాతపస్కాయ నాభక్తాయ కదాచన ॥ ౨౦౨
న చాశుశ్రూషవే వాచ్యం న చ మాం యోఽభ్యసూయతి ।

తన్త్రేషు పఞ్చరత్నాని.

తన్త్రాణాం చైవ రత్నాని పఞ్చాహుః పరమర్షయః ॥ ౨౦౩
పాద్మం సనత్కుమారాఖ్యం తథా పరమసంహితా ।
పద్మోద్భవం చ మాహేన్ద్రం కణ్వతన్త్రామృతాని ‡ చ ॥ ౨౦౪
తదా ప్రభృతి యే శిష్టాస్తతోఽహం హిమవత్తటే ।
ఆరాధయం చతుర్బాహుం నియతః పురుషోత్తమమ్ ॥ ౨౦౫
భవన్తోఽపి యతాత్మానో భక్తిమన్తో జనార్దనే ।
కేన వా కథితం శాస్త్రమృషయః కల్మషాపహమ్ ॥ ౨౦౬

---

* నివర్త్య. † అన్యమానీయ తద్వాచా తధ్యాయన్మన. ‡ రక్షాదిమన్త్రమాద్యన్తే.

❧ శాస్త్రశ్రవణ ఫలమ్. ❧

ఇదం మహోపనిషదం శ్రద్ధధానశ్శృణోతి యః ।
స యాతి శాశ్వతం * స్థానం మప్రాపమకృతాత్మభిః ॥ ౨౦౭

యేన మాం ప్రథయామాస యథా పద్మగురోర్గురుః ।
తేనేదం శ్రీయతే? పుణ్యా మతనోత్పద్మసంహితామ్ ॥ ౨౦౮

ఋషయస్తం భవన్తోపి భజన్తు పురుషోత్తమమ్ ।
ప్రదాస్యతి స యుష్మభ్య మపవర్గం తపోధనాః ॥ ౨౦౯

ఇతి శ్రీపాఞ్చరాత్రే మహోపనిషది
పాద్మసంహితాయాం చర్యాపాదే
సమారాధనాఙ్గ మన్త్రోద్ధారో నామ
త్రయస్త్రింశోఽధ్యాయః.
చర్యాపాదస్సమాప్తః.

సమాప్తా చేయం సంహితా.

—ooo—

---

* బ్రహ్మ.—ఇత్యధ్యాయస్త్రయస్త్రింశచ్చర్యాపాదగ ప్రకీర్తితః ।
ఇతి అధికం కేషు చిత్కోశేషు దృశ్యతే ॥